ORATIO-NUM,

IN RIGENSI ATHE-næo habitarum,

PARS ALTERA,

cum

MEMORIA CO-JENIANA, & repræſentatio-ne materiarum idonea:

Curante

M. JOH. BREVERO,
Eloq. Prof.

Francofurti ad Mœnum,
Sumptibus PETRI HAUBOLDII,
ANNO M.DC.LV.

Digitized by Google

INCLVTO
REGIÆ IN LIVONIA METROPOLIS,
EMPORIORVM AD MARE BALTHICVM OCELLI,
SENATUI,
EMINENTISSIMO BVRGGRAVIO REGIO, MAGNIFICIS CONSULIBUS, ET TOTI RELIQVORVM NOBILISSIMORUM PROCERUM ORDINI AMPLISSIMO,

PVBLICVM ISTHOC
DEVOTÆ GRATITUDINIS MONUMENTUM
IN ÆTERNITATIS TEMPLO SVSPENSVM,
MENTE AC MANU OFFIC.
D. O.
PATRONIS CLIENS,
JOH. BREVERUS.

Quibus

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

QUibus enim potiùs, ut priùs meritô? Orationes juventutis Veſtræ ſunt, in Veſtro habitæ Collegio, in quo ſi Veſtris quippiam auſpiciis, noſtrâ qualicunq; operâ, præſtetur, Veſtræ gloriæ, poſt publicam ſalutem, ſerviat. Tanti quidem iſta non ſunt tirocinia, quæ, tot obſeſſi curis, evolvatis, DOMINI; debentur tamen VOBIS, quia audiviſtis etiam, quia pretium feciſtis illis audiendô, ut videri poſſint

tanti. Cum enim, propter graviores occupationes, omnibus, quæ publicè tractâtur, intereſſe Vobis non liceat, ſpecimina hæc aliaque efficaci animatis præſentiâ, illuſtribus ſubinde indiciis teſtati, quam ſolicitè curetis illam Civitatis partem, quæ neglecta cæterarum omnium integritatē corrumpit; bene culta Reip. felicis argumentum eſt. Quid? quod laborum tandem ratio reddenda mihi ſit, quibus in docenda Eloquentia, me dudum admoviſtis. Imparem fateor, iſti oneri, nec idoneis præſidiis inſtructum; ſed hoc ipſum ad ſolenne benignitatis

Veſtræ

Veſtræ pertinet, quæ toties, & tãtis me, tot annos, beneficiis mactavit. Ingratus eſſem, niſi hæc humiliter agnoſcerẽ: impius, niſi æternùm prædicarẽ. Sed quæ agnoſcam potiſſimũ, vel prædicabo? quod me bellicô furore patriâ, ISLEBIÔ ejectũ ſuſcepiſtis? ſuſcepiſtis quoq; alios: quod inter Muſas Veſtras educari voluiſtis? nullis ſtudiorum cupidis hoc denegatum eſt: quod aliquoties conatûs juveniles & præſentiâ ornâſtis Veſtrâ, & beneficẽtiâ juviſtis? commune mihi fuit & hoc cum non paucis peregrinis. Quod verò plures annos indigum, in Academiis, tot a-

luiſtis ſumtibus: quod abſentē adhuc ignarumq;Eloquentiæ Profeſſioni, publicô decretô, admoviſtis: quod, juxta illam, adhuc aliam pręſenti commiſiſtis: quod me ſanctiori etiam officio gratiosè deſtinâſtis, hæc, hæc, ut hîc nulli exterorū facta novi: ſic potiſſimùm & agnoſcenda mihi exiſtimo, & prædicanda! Gaudeo ſubinde mecum Domini, effuſiſq; corā DEO meo, lacrumis gaudeo, dū cogito, quod, nullô patriæ, nullô ſanguinis jure, null⁹ cōmēdatus meritis, prenſatione nullâ gravis, tot Patronos dicam, an Patres? imò & Patronos, & Patres hîc repererim, qui me, jam viginti annos ip-

ſos, tam benignè humaniterque habuerũt. Vix ulla civem ſuum patria curet meliùs; nec poteſt etiam! omnia per VOS, Patres Mei, hîc poſſideo, quæ, in mortali vita, homini cariſſima. Quid rependam? Si officia dũtaxat, non animi remetiamur ſtudium, ingratus procul dubio moriturus ſum. Et ea quidem cauſa eſt, quod Vobis neque in præſenti agam gratias: ſatis utique ſuperque mecum computavi, non orationẽ modò meam; ſed omnes planè vires Veſtris in me meritis inferiores eſſe. Id quod, velut publicô, hîc fateor legant & credant noti ignotiq;! Gloriæ

riæ mihi cedet apud bonos, tãta Tantorũ in me beneficia, & imbecillitatẽ meam agnoviſſe. Nulla interim officiorũ tanta eſt religio, nullum tam ſanctũ neceſſitudinis nomen, quô VOBIS non ſim, maneamque obligatiſſimus. DEUM ſupplex veneror, ut Vos omnes atque ſingulos, PATRONI MEI, ſalvos diu feliceſque, &, curâ Veſtrâ, Regiam hanc Metropolim, conſervet, ornet, tueatur! Ita neq; ſtudiis benignos & beneficos fautores, neque mihi defuturos novi. Dab. RIGÆ LIVONUM, Menſe Novemb. Anno M.DC.LIV.

PROGRAMMA INVITATORIUM.

AMAZONVM POLITIA.

Mirabilis omnino Politia, eò, quòd Amazonum, nec niſi fœminarum: quòd tam latè potens undique in viros: quòd tot heroinis incluta; quòd tot ſeculis prudenter & viriliter aſſerta fuit! Ecquod aliud orbis regnum tantis eminet nominibus? Ad cœlum efferuntur Monarchiæ quatuor; neq; id immeritò: DEus ipſe multùm extulit; quantillô autem, quæ fuerunt, fuerunt tempore? Aſſyriorum, ut initii: ſic, in ſcriptoribus, ætatis dubia videtur. Quantam, quantam verò ſtatuamus, apud Perſas quidem & Macedones nec medium illius ſumma attigit Reſpublica. Romanas vices nec iudago, nec ad anxias Chronologorum rationes exigo. Variæ omnino ferri atque luti, in quo nunc hæremus, fuêre. Politia Dominarum fœminarum mille ampliùs annis floruit. Floruit in ea Martiæ virtutis decus, Marpeſia: floruit Lampeto, regiæ prudentiæ exemplar: floruit Orithyia, continentiæ virgineæ ſpeculum: floruit Antiope, conſtantiæ in raptorem; ſed maritum poſtea, fidei: floruit

Digitized by Google

Pentheſilea, ſolô minor Achille, quô nullus major alius: floruit Thaleſtris, magna Alexandri magni amica: & quis plures floruiſſe, uſque ad interitum iſtius regni, neget? Temporum injuriâ defectuq; ſcriptorum factum eſt, quòd neque â Pentheſilea ad Thaleſtrim plures, neque ab hac ullas nominare poſſimus. Quod quidem malum, malum grave, malum gloriæ bonorum infeſtiſſimum, cum regnis aliis commune habent; illud verò, longè gravius infeſtiusq;, ſola ferunt, quod quidam eas unquam vixiſſe, uſpiam regnâſſe: quidam eas fœminas fuiſſe, largiri nolint. Profectò, eadem ferè cum Amazonibus luditur fabula, quæ hodie â Ieſuitis cum Gilberta Moguntina. Fuit hæc utique, teſtibus ſcriptoribus ſculptoribusq; pontificiis. fuit quondam Romanus dicam, an Romana? Papa, vicaria, ut volunt, Dei-hominis: imò bene de Republica mereri, puero q; cive Romam augere voluit. Ingratos verò invidosq; poſteros! negant, ſuam exſtitiſſe Dominam, Iohannem VIII. negant, peperiſſe ſcortum, quantum terra ſuſtinet, ſacerrimum: negant, dignitatem pontificiam obtinuiſſe: negant, quæ tot ſeculorum aſſenſu firmata ſunt, omnia. O impudentem verò ab illuſtribus autoribus diſſenſum! Quid eſt, quod â conſtanti antiquiſſimorum ex Græcia ſcriptorum ſententia, quod ab aſſertione claſſicorum hiſtoricorum, nos avocet? Nec enim huc, â Monacho Viterbienſi, teſtem Amazonicæ gloriæ arceſſimus Beroſum aliquem, qui tam exactè, vix dilapſis magni cataclyſmi aquis, tot Germaniæ, fortaſſis nondum cultæ, Reges, tot res Regum geſtas, annos, ſtirpes affert, ac ſi vel inter ipſos habitâſſet Chaldæus ſacerdos, vel curſores ſaltem armillatos ve-

redos-

redeſq; habuiſſet ex Germania continuos. Multò minùs providô Naſonis ſubſidiô, ad transformandas in viros fœminas, in fœminas viros, indigemus. Straboni hoc videtur neceſſarium; ſed hic Straboni, Fulgentioq; ſed fuligine opinionis ſequioris obfuſcato, ne verum pervideant. Mira quidem ſunt, & ferè ſupra ſexum iſtum, quæ, ab Amazonibus præclarè geſta, referuntur; ſed num idcircò ficta â priſcis omnia? Nimirum, UBI *de virtute magna atque gloria memorant, quæ ſibi quiſque facilia factu putat, æquô accipit animô: ſupra, velut ficta pro falſis ducit. Antiqua iſthæc eſt, quæ antiquitati ſcribitur, dicas: quòd fabuloſa appareat. Et ſanè, quantum attinet ad Græcos, admodum frequentes ſunt in ea natione fabulæ: poëtas enim primum habuerunt vetuſtiſſimumq; Doctorum genus. nec aliter Germanis atque Gothis factum: unicum utriſque, in literarum ignoratione, ſubſidium, carmina Poëtarum, quorum proprium, omnia fabulis vel implicare, vel veſtire.* Omnia*ne ergo Amazonica, quæ referuntur, ſuſpecta, ficta, falſa erunt? Largiamur, fide Græcâ in miraculum corrumpi quædam potuiſſe; ſed quædam: ipſam Politiam, ipſas in ea Reginas, bella, fœdera, victorias, plurium probatas calculô, quid temere in dubium vocabimus? Amazones deſcribunt multi, ſine ira, ſine ſtudio, quorum cauſas procul habent: hoſtes quoque tantas laudant heroinas,* QUORUM *utique judicium, cum nihil dare gratiæ ſoleant, ex liquido profectum judicatur; multò certè firmius, quam quod è domo teſtes de noſtris ferunt laudibus.* LVCRVM *quoddam eſt, ſi ita placet, neque omnibus promiſcuè habere fidem, neque rurſus*

 omnia,

omnia, ceu ſupra fœminarum vires, aſpernari. Quid ſi vires eô tempore natura voluiſſet oſtentare in fœminis? ſi, non minùs poſſe ſexum, ut appellant, ſequiorẽ, quàm virilem, oſtendere? ſi non heroas tantùm ſemideos; ſed heroinas etiam ſemideas producere? In rebus tam antiquis (loquor cum hiſtorico Romano,) *ſi, quæ ſimilia veri ſunt, pro veris accipiantur, ſatis habeam. Optanda certè plenior primorum temporum hiſtoria! Sed ſi non fas eſt, ſcire omnia: ſi, judice Quintiliano, inter Grammaticorum virtutes habetur, aliqua neſcire, iſta quoque noſtra virtus ſit. feramus, non culpemus, quæ mutare non poſſumus. Quam pauca primæ ætatis noſtræ meminimus? Et prima fermè, aut propinqua primæ, ætas mundi fuit, cum ex regno Scythiæ, regno inter antiquiſſima laudando, regno utriusque ſexûs fortitudine ſpectabili, mares prodierunt fœminæ: quid mirum, quod tantillum de iiſdem novimus? Quæ tamen, ut & ſibi altiùs imprimeret, & aliis* Iuvenis Nobiliſſimus, JOHANNES RIGEMANNUS, *conſultis paſſim elegantioribus hiſtoricis, hanc* Politiam *Amazonicam non tantùm juxta quatuor formandæ* Reipublicæ *media diſponere; ſed concinnandæ etiam Orationis argumentum eſſe voluit, quam ex memoria d. VII. Aprilis, dante Deo, depromturus eſt. Haud ſcio, annon verba perditurus ſim, ſi* Te, *Amice lector, multis ad audiendum invitem. Rara nobilis materiæ ſuavitas ſalvam facilè egregiis movet ingeniis. blanda eſt in ipſis fœminis, de quibus agitur, tyrannis. exercebunt eam fortè in* Te *quoque, ut, notatô tempore, ad noſtrum* Collegium *(id quod humiliter humaniterq; precamur,) properes; ut* Po-

litiæ

Etiā Amazonicæ conſtitutionem, conſervationem, amplificationem & deſtructionem audias. Et oratio, ut ſpero equidem, & oraturus non permittent, ut Te temporis pœniteat. P. P. d. 3. April. Anno 1651.

POLITIA AMAZONVM. ORATIO.

CОntemplanti mihi res & actiones hominum, quas vel interpres earundem, Hiſtoria, vel Magiſtra, experientia, hinc inde offerunt, non minùs varia, quàm mira, de plerisque judicia occurrunt. Sunt, qui eas vili nimis pendunt pretio; ſunt alii, qui, certo animi decreto ducti, nimis eas venerantur. Non juvat in exempla multa digredi. Unum, de honore ſexûs fœminini, judicium hac vice in judicium vocabimus. Quàm pomposè de eodem, imò ſuperſtitiosè potiùs, antiquum judicavit Germanorum ſeculum? Ineſſe mulieribus ſanctum aliquid & providum putârunt, plerasque earum fatidicas, &, ut prudentiæ Magiſter refert, augeſcente ſuperſtitione, Deas arbitrati. Tanta ſexûs hujus erat veneratio, quæ eum non tantùm ſupra virorum ſtatum; ſed & ſupra hominum conditionem efferebat. A Germanis autē iſtis in diverſum nimis abeunt alii, atrociter & tranſcenſis velut poſtibus, in fœminas, præter

ſas & æquum, detonantes, ut impura non tantùm vitiorum omnium mancipia eaſdem nominent; ſed & nomen eis ac dignitatem hominis, auſu perquam inhumano, detrahant. Sed utrumque harum ſententiarum & opinionum diverſarum præcipitium vitandum: ex ancipiti certamine in viam veritatis, ipsâ Duce, emergendum eſt. Univerſum ſi ſpectemus, inferiorem quidem locum fœminis, ipſa earum aſſignat indoles. Sexus imbecillis eſt; mollis & flexilis plerumque animus, &

pectore in arcto

Mens fragilis facili vitiorum fluctuat æſtu.

Quid? quod impares ipſæ laboribus, & celeritate in conficiendis negotiis deſtitutæ. Ne nunc illud, cum Catone, afferam, quod MULIERES, ſi viris ſaltem exæquentur, tolerabiles non ſint futuræ: extemplo, ſimul pares eſſe cœperint, ſuperiores erunt. Nec tamen contra eas ferendi ſcurræ iſti & ſcommatum ejaculatores peſſimi, ſexûs ſuaviſſimi tyranni, qui, ſe ab hominibus originem ducere, non concedunt, ideoque veritati obloquentes manifeſtiſſimæ, fœminas eſſe homines, in quibus tamen humana vident omnia, inficiantur. Quantam verò ſibi ipſis ignominiæ notam inurunt, dum ad bruta animantia originis ſuæ initia referunt? Quantam veritati vim faciunt, dum laude meritâ elegantiſſimum hunc ſexum privant? Neq; enim illi virtutum cultus denegandus, ut non niſi vitiis clareat. Imò nulla eſt virtutum omnium,

nium, quarum exempla & plurima, & memorabilia hoc in ſexu non legantur. NON enim cenſum virtus eligit aut ſexum: nulli hominum præcluſa eſt: omnibus patet; omnes in complexum admittit: tàm fœminis, quàm maribus communiter eſt expoſita. Quot fœminas Natura ſolertiſſimas: quot induſtria literatiſſimas: quot educatio magnanimas, & pias: quot experientia omni ſeculo prudentes præſtitit. Una Fortitudo Militaris, illa virtutum omnium glorioſiſſima, & quæ minimè omnium in hunc ſexum cadere videtur, tanta tamen in multis fœminis exſtitit, ut quandoque viris palmam gloriæ, ſi non præripere, ambiguam tamen facere poſſent. Quod ne audaciùs fortaſſe, quàm veriùs à me dictum putetur, ſiſtam in præſentiarum, veſtris mentibus, Amazonas, Heroinas olim feliciſſimas, quarum gloria bellica tantis paſſim deprædicatur laudibus, ut planè in dubium eam vocent nonnulli ſcriptores. Conſtans vero pro eadem veterum Hiſtoricorum militat conſenſus, ex quibus ipſis Politiam Amazonicam brevi nunc explicaturus oratione, Veſtram, Auditores omnium ordinum honoratiſſimi, (quanquam mihi ipſa, per ſe amabilis, delectæ ad dicendum materiæ dignitas ſatis magnam audiëtiam factura videatur,) tamen magis conſuetudine, quàm quod ita neceſſarium exiſtimem, veſtram imploro attentionem, ut mihi, rem ab ævo noſtro remotiſſimam & ampliſſimam, brevibus orationis ſpatiis inclu-

cludere paranti, exigui temporis uſuram ne denegetis. Inter gentes vetuſtiſſimas, quæ præcipuâ armorum felicitate paſſim celebrantur, Scythæ extiterunt, quibus cum ſatis diu, ſatis etiam feliciter, duo Reges iiſdem præfuiſſent auſpiciis, ambitione tandem invaleſcente, in cædes mutuas ruerunt. Poſtquam verò alter Regum proſperè pugnâſſet aliquoties, factione Optimatum conſpirante, Principes, devicti Regis fautores, Ilinon & Scolopitum, Regio natos ſanguine, in exſilium ejecit. Ejecti tam illuſtres viri ingentem juventutem ſecum traxêre ex Scythia & in Cappadociæ ora, juxta amnem Thermodoontem, conſidentes, ſubjectos Themiſcyreos campos occupavêre; ſed invitis prorsùs incolis, in quos ſibi ipſis Imperium, non paucos annos, rapiebant. UT verò aliás imperia, vi parta, facilè vi dilabuntur; ita ipſi etiam, cum ſpoliare ſemper finitimos, ſuæque libidini obnoxios facere, pergerent, occultâ eorum conſpiratione, in abditas Regiones, quaſi à fugientibus, prolecti & per inſidias trucidati ſunt. Quid adhæc relictæ ipſorum uxores? Cum viderent, orbitatem additam exſilio cum lacrumis, gemitibusque nihil effici intelligerent, animum & arma ſumere viriliter conſtituunt, ut mortem virorum ſubdolè cæſorum, ſuâ quoq; morte ulciſcantur. Ne autem feliciores aliæ aliis viderentur, pares eſſe voluêre, ideòq; omnes viros, quotquot domi remanſerunt, furibundis manibus interficiunt. Et jam crebriùs con-

conventus agitare; jã cædes populorum ſpirare: jam vindictæ cupiditate exardeſcere magis ſubinde magisque incipiebant. Jam, collectâ armatâque fœminarum multitudine, ſedes iſtas ſuas, tam auguſtis animis anguſtiores, relicturæ, vicinis imminebant populis. Sed illi tam ineptos mulierum & inconſultos (ut putabant,) impetûs parum curabant, ideoque otio ſecurius indulgentes, ab iisdem, ex improviſo, obruuntur, trucidantur, exſcinduntur. Quantum ibi in victorum cædibus exſultabat iracundia mulierum? quantum in miſeros, ſine diſcrimine ſtatûs, ordinis, ætatis debacchabatur? Putâſſes tigridum exercitum, laniatu morſibusq;, in raptores fœtuum ſuorum ſævire: omnes enim ad unum viros miſerabiliter interimebant. Nimirum SEXUI huic velut propria vindicta eſt: licèt imbecillus videatur & impar laboribus, tamen ſi licentia accedat, ſævus, ambitioſus, poteſtatis avidus eſt. Quid huic Amazonum furori ſimile omni ævo reperias? quem non in alios tantùm; ſed in ſuos quoque viros, de ſe bene meritos, communium parentes liberorum, perfidè exercuerunt. Deteſtandum fuit Alexandro Magno, omnibusque Ducibus, fœminæ cujuſdam facinus, quæ reprehenſa gravius à viro, ſimulatum ei diu obſequium præſtitit, & muliebribus adhibitis blanditiis, ipſum omni amoris genere exteriùs proſecuta eſt. Vindictæ autem cupiditas altâ mente manebat repoſita! Cũ igitur Spitamenes, [hoc enim vi-

ro nomen erat,] ſimulato captus obſequio, de die convivium adpararet, vinoque & epulis gravis, in cubiculum ferretur, Uxor dormienti, gladio, quem veſte occultaverat, caput abſcindit, & ad Alexandrum perfert. Deteſtandum fuit, inquem, hujus uxoris in virum facinus; ſed magis deteſtanda crudelitas Amazonum noſtrarum, quæ viris ſibi reliquis, viris innocentibus, viris nihil tale opinantibus, miſericordamque illarum procul dubio implorantibus, manûs violentas intulêre, unde & viricidæ paſſim dictæ ſunt. Unde autem furor iſte? unde inaudita hæc crudelitas? Unde, Auditores, niſi ex communi illo malorum fonte, ex REGNANDI cupidine ac prurigine, quæ, ut omnia jura violare, ita Regna evertere ac devaſtare paſſim ſolet. Hinc, ſacris profaniſque teſtibus Hiſtoriis, & parentes in liberos, & liberi in parentes, arma ſumſerunt funeſtiſſima, omnique reverentiâ excuſsâ, omni exutâ humanitate, mutuò ſe ſanguine immaniter conſpurcârunt. Quanquam Amazones noſtræ non tam eo nomine reprehendendæ videntur, quod mortem virorum ſuorum occiſorum, juſto iracundiæ calore ac animi indignatione motæ, ulciſci voluerint. Vim enim viris ſuis illatam vi repulêre, ut ita, ſedibus hoſtium bellatorum occupatis, novam Politiam, propè fluvium Thermodoontem, conſtituerent. Quis credat facilè, tantum animi, tantum ad rem tantam ingenii mulieribus fuiſſe? Conſtituerunt tamen, ſingulare ſeculorum

rum omnium exemplum auſæ, novam Politiam, & ſatis quidem prudenter, præficientes ſibi initio duas fœminas Principes Marpeſiam & Lampedam, trucidatorum Juvenum Conjuges, omnibus animi fortunæque dotibus abundè auctas ornatasque, quibus fatales tantæ potentiæ mulieres oportebat inſtrui. Nec verò hanc ob cauſam duas eligebant, quòd eis Principum pluralitas in omni caſu utilis videretur; ſed quia & domi, & foris tot difficiles labores erant ſuperandi, ut utrique parti una Regina, quantumvis virilem ſupergreſſa fiduciam, par eſſe nequiret. Hinc & iiſdem gubernârunt auſpiciis, unâ ſplenduerunt Majeſtatis gloriâ. LAMPEDA quidem domeſticis rebus, & iis negotiis, quæ patrio ſolo opportuna erant, prudenter curandis vacabat: MARPESIA autem externam curabat militiam, tantâ magnanimitate, ut non quibusvis Ducibus aut Principibus; ſed ſummis Imperatoribus comparanda, imò præferenda putaretur. Mirum eſt, Auditores, quòd tam feliciter omnia ceſſerint! IMPERIVM æquè ac majeſtas impatiens conſortis eſt: ſociorum dominatus ingentium plerumq; incommodorum ſeminarium evadit: naturalem ille fratrum quoque rumpit amicitiam; & hæc tamen Dyarchia recentem Amazonum Politiam nullô mactavit incommodô. Quãquam meditatiùs conſideranti omnia, non abs re videri poſſit, unam revera Imperatricem, unam fuiſſe Auguſtam Amazonibus, quæ, cum belli-

cis alibi expeditionib⁹ occuparetur, ne ſine capite eſſet Imperium, alteram regiminis conſortem conſtituit, eo forſan modo, quo Auguſti olim in Imperio Romano Cæſares, à ſe conſtitutos, ſibi ſociârunt. A memoria enim Diocletiani, & paulò etiam antea, Cæſaris appellatio ſecundariæ in imperio illo poteſtatis nomen fuit, ut Regis Romanorum noſtro tempore, qui vel abſente Imperatore, vel impedito, omnia Imperatoria jura exerceat. Quam verò ſingularis, etiam in hac imperii gerendi ratione, elucet fœminarum prudentia! Nimirum non vulgaris ſeculi iſtius ſexti, poſt ter mille à condito mundo annos, quoad fœminas fuit conditio: aliæ paſſim imperii faſces ſuſtinebant: aliæ, aliis generoſis occupationibus defatigatæ, gloriam viris ſtudebant præripere. In populo Dei Debora Prophetiſſa imperabat, hoſtemque Iſraëlitarum levi exercitu, Deo grandine & imbribus in hoſtes pugnante, profligabat. Jaël itidem, fœmina ſingulari fortitudine, magnum Jabini Ducem interimebat Siſſeram. In Græcia Phœmonoë, filia Apollinis credita, inventrix carminis heroici, oracula vicinis cepit reddere, perque eam Oraculum Delphicum, totius univerſi, ſub Ethnicis tenebris, miraculum, circa id tempus ortum non modò accepit; ſed & multis ſeculis, uſque ad ſalvatoris noſtri incarnationem, ſummè floruit. Quis ſeculum hoc fœmininum jure dici poſſe dubitet? Provida verò in primis ac ſolicita Amazonum noſtrarum, in

con-

conſtituendis officialibus, erat cura, ut à ſolis fœminis negotia Regni curarentur, ne, viris fortè dignitatum occupantibus faſtigia, ipſæ imperio exciderent. Quod quidem tàm prudenter, quàm feliciter caverunt, ut Magnus iſte juſtitiæ apud Græcos cultor, Ariſtides, rationem muliebris illius imperii expendens, non dubitârit, in Panathenaica ſua, aſſeverare: *facta ipſarũ naturam ipſam ſuperâſſe!* Cum autem ſuam hanc Rempublicam non ſatis eſſe judicarent, bene conſtituiſſe, niſi eadem quoque cura conſervarent ac tuerentur cum vicinis populis, Gargaritis, arctiora inierunt federa, eo præſertim fine, ut ex ipſis prolem ſuſciperent. Formidabant enim, (neque id immeritò!) ne, rareſcente fœminarum turba, ipſæ demum penitùs deficerent. Abjecto igitur nubendi animo, externos aliarum gentium concubitus admiſerunt, ea tamen conditione addita, ut vertente anno, viri ad certum locum reverterentur, recepturi à matribus, quicquid maſculini ſexus, anno lapſo, peperiſſent. Sic ergo Martiæ fœminæ ſumſerunt ſibi, quod viri plerumque Martii, &, dum ſtato tempore, ſtataque lege certos admiſerunt viros, conſtante ad partum uſque continentia, ſpeciem præbuerunt conjugalis conſuetudinis; ſed quæ tantummodo cæcitatem Ethnicam, & amentiam præ ſe ferat, qualem de Brachmanibus, de Vxoribus Amnitum, de Madaninis hiſtorici prodiderunt. Quicquid verò fœminini ſuſcipiebant Amazones, ad arma

ma ſtatim erudiebant ſtrenuè. Cum enim NON facilè quenquam ad virtutum ſummam matureſcere cognoſcerent, niſi, qui tempeſtivè in ſeminario virtutum generoſiore exercitatus, aliquid inclutum deſignaret, Virgines ſuas non otio enervabant aut lanificio: non ad penſa & colum exercebant; ſed telis, equis, venationibus ac exercitiis adhibebant bellicis, ut ſanguinem, non oſcula delibantes, armorum potiùs, quam amorum officia frequentarent. Tam videlicet accuratè in educationem curamque liberorum omnes cogitationes convertebant, nihil molitionibus ſuis profectum facilè ſentientes, ſi, rebus undique motis, homines imperitos ac ſegnes Regno ſuo, poſt ſe, relinquerent: ſuam quoque gloriam haut durabilem futuram, ſi maximarum rerum inſtrumenta, quæ tanta induſtria parabant, ſuccedentium inertia corrupiſſet. Ne verò ſagittarum jactus forſitan impediretur, dextras filiarum mammas, in prima inurebant infantia, unde Amazonum nomen profluxiſſe, rerum ſcriptores autumant. Quanquam rectiùs origine Germanicũ dicatur aliis, quaſi die Meʒen/elemento primo, quod in multis amat fieri vocabulis, addito, quo Patriæ origini hoc nomen vindicetur. Vt verò Regnum eò firmius munirẽt ac ſtabilirent, munitiones, firmamenta ejus, paſſim exſtruxerunt. ITA namque facere oportuit, ut impetus hoſtiles & incurſiones validè arcerent, ut ſecuræ bona ſua ſalva ac immunia retinerent à periculis,

ut

ut tuta quædam haberent perfugia, ſi ex improviſo repentina vis irrueret. Excitârunt ergo Civitates præſtantiſſimas, non Themiſcyræ tantùm, ubi Regiam Marpeſia ſtatuit; ſed & alibi, poſtquam, felicibus armis, victrices fœminæ ſeſe in totam majorem Aſiam effudiſſent, Armeniam, Galatiam, Syriam, Ciliciam, Perſidem multasque regiones potentiſſimas, potenter ſubjugâſſent, & diuturnas ibi ſedes ſibi elegiſſent. Illis enim ortum ſuum debent Smyrna, Cume, Myrine, Paphe & aliæ urbes olim clariſſimæ: illis ortum ſuum debet magna Epheſus, ubi in honorem Dianæ, quam ob aſſiduum venandi ſagittandiq; ſtudium mirificè coluerunt, templum illud, toto orbe celebratum exſtruxerunt, quod quidam poſtea Heroſtratus, æternum ſibi nomen paraturus, ſceleratis facibus incendit. Quemadmodum autem NULLA gens tam vilis, tam abjectæ conditionis reperitur inter veteres, quæ ſui generis autorem non faciat Deum, aut Deo editum: ſimili modo Martiæ hæ fœminæ originem quoque ſuam ad Martem retulerunt, ejuſdem ſeſe filias dicentes: & hoc non tantùm eum in finem, ut gloria belli major & auguſtior exſiſteret, quem Populus Romanus quoq; habuit, ſuum Conditorisque ſui parentem, Martem, potiſſimùm oſtentans; ſed ut autoritas quoque apud vicinos omnes emineret ampliùs, qui eas, velut Dei filias, eò magis venerarentur ac metuerent. Rectè enim Alexander Magnus, Dei quoque filium ſe

nomi-

nominans: FAMA, inquit, bella conſtant, & ſæpe etiam, quod falsò creditum eſt, veri vicem obtinuit. Ad res namque gerendas primordiaq; Regni auguſtiora reddenda conducere hoc, communi gentium inſtituto credebant. Et tanta earum fama, tanta per omnes terræ partes exiſtimatio exſtitit, ut ipſi bellorum Deæ Minervæ, ut ſorori & Conjugi Martis, Bellonæ, ut Chalybum populo ſi non præferrentur, tamen æquiparentur à pluribus. Teſtem hujus venerationis vultis, Auditores? Teſtem ex Poëta huc vocabo, Phinea vatem, qui, Argonautas inſtructurus, cavere illos ſibi etiam atque etiam jubet ab Amazonibus, ne victricibus earum armis infeſtentur. Sed audiamus ipſum vatem!

Proxima Thermodoon hic jam ſecat arva, memento,
Inclita Amazonidum, magnoq; exorta Gradivo,
Gens ibi: fœmineas nec tu nunc crede catervas;
Sed qualis & quanta viris inſultat Enyo,
Divaq; Gorgonei geſtatrix innuba monſtri.
Ne tibi nunc horrenda rapax ad littora puppem
Ventus agat, ludo volitans cum turma ſuperbo
Pulvereis exultat equis, ululataque tellus
Intremit, & pugnas motâ pater incitat haſtâ.
Non ita ſit metuēda tibi, ſæviſſima quanquā
Gens Chalybum.

Quod

Quod ſi fortè vatis hujus ſuſpecta fides eſt , ſi Poëticè vaticinari aut Philoſophari vobis videtur, alii profectò, & magni quidem nominis ſcriptores, inprimis Græci, hanc firmare poſſent gloriam. Sufficiat unius ex Romanis teſtimonium, quem parem illis omnibus eruditio, ſuperiorem gloria & potentia fecit, primi nempe illorum Monarchæ, Julii Cæſaris, qui maximam Aſiæ partem Amazonas tenuiſſe, ſeriò aſſerit apud Hiſtoricum. Sed excitatum bellis regnum, bellis itidem aſſerendum erat & ampliandum, ne in pace forſan, velut ferrum rubigine obſitum, ſplendorem ſuum perderet; idcirco, feliciſſimis progreſſibus continuatis, inſtitutum ſuum armis proſecutæ ſunt, bellumque ex bello excitarunt. Vt verò in hoſtes militem haberent fortem ſemper, & periculorum contemptorem, exercitia armorum & virtutis militaris præmia inſtituerunt, equis ad hæc primò omnium uſæ, quibus omnibus animos tanta obfirmarunt fortitudine, ut nulla clade à bellicis auſibus deterreri potuerint, novam ſemper belli aleam ſubire anhelantes. Cumque jam dudum Reginæ Marpeſiæ exercitus omnium pretioſarum rerum ſupellectile divitiisque abundaret, magnam ejus partem, prædis opibusque onuſtam, ad Lampedam, domeſtica negotia curantem, remiſit, ut publica ibi tropæa ſtatuerentur, & ſolennia Diis Deabusque ſuſpenderentur anathemata. Quid fit? Cum Aſiani hac emiſſione potentiam fœminarum plurimum

deminutam animadverterent, &, fœminei regiminis pertæſi, omnes illius excutiendi occaſiones captarent, ſtatuerunt, longè honeſtius eſſe, ſemel mori, quàm non peregrinum modò; ſed & muliebre imperium perferre. Coactis itaque viribus in prælium prodeunt; ſed iiſdem maſculè Marpeſia Regina, fœmineo ſtipata agmine, occurrit: tandem verò, ſuperata multitudine, poſtquam fortiſſimè pugnâſſet; poſtquam ingentem barbarorum ſtragem edidiſſet, inter medios hoſtes interiit. Sed nõ interiit cum ea fortitudo Amazonum, aut partum ea in Aſianos Imperium: quin potiùs, cum quatuor relictæ ex Marpeſia ſupereſſent filiæ, Orythyia, Antiope, Menalippe, Hippolyte, ex his primogenita, ORYTHYIA, matre ipſa generoſior, nec ſingulari tantùm militaris rei peritia; ſed conſtanti etiam in omne ævum pudicitia celeberrima, communi gentium jure, Matri in Regno Amazonum ſuccedit, &, jugum in cervices rebellium reponens, viros imbelles fortium fœminarum imperio reverentiùs parere coëgit. Statim enim arma, relicta ad Regni cuſtodiam ſorore Antiope, trans Thanaim tulit, terrorem cum iiſdem & victorias circumferens, fauſtoque progreſſu in Thraciam uſque penetravit, ut ad mare quoque Caſpium perveniret, hoſteſque undecunque obviantes feliciſſimè compeſceret. Quis Imperatricis & victricis hujus glorioſiſſimæ, admirandam bellicæ virtutis gloriam, dignè efferat? Nullius eſt tantum ingenii

genii flumen nullius tanta dicendi vis, tantaque copia, quæ, non dicam exornare; ſed enarrare res Orythyiæ geſtas ſatis valeat. Mirentur alii Semiramidem, quæ tot ſplendidis victoriis inclaruit, & Aſſyriaci Imperii fines longè lateque, per fines Indiæ, propagavit! Mirentur Margaretam, Daniæ, Norwegiæ Sueciæque Reginam magnanimam! Orythyia noſtra, Amazon inviċtiſſima, omnes illas facilè ſupereminet. Hæc adhuc ampliùs Regnum ſuum dilatavit: hæc novas propagare colonias inſtituit: hæc, in ipſam Europam arma deducens, ad paludem, quæ Mæotis vulgo; Scythis autem ipſis, voce ex Germanis petita, temerinda nominatur ſedem fixit ſuis fœminis, quæ tamen poſtmodum ab inſtituto vitæ Amazonicæ non nihil declinarunt. Teſtem hujus facti ſiſtimus Hippocratem, cujus adhuc tempore fœminarum virtus in Europa celebrata fuit. Audiamus ſenem graviſſimum: in Europa, inquit, genus hominum eſt Scythicum, circa paludem habitans Mæotin, quod à reliquis gentibus maximè differt; harum fœminæ equites ſunt, arcubus utuntur, & ſagittas ejaculantur, ex equis cum hoſtibus congredientes, dextram autem mammam non habent. Nam puellis, adhuc infantibus, matres, æreo inſtrumento igne candefacto, eam auferunt ac exurunt, ne iterum ſuccreſcere contingat. Et harum ſanguini, (quis credat, niſi teſtes eſſent locupletiſſimi?) harum ſanguini non immeritò parta ipſis Sarmatis gloria

accepta fertur. Hæc enim gens magnanimo præcellit pectore cunctis, quod ſit Amazonidū ſata divo ſanguine,ut de Sarmatis Poëta loquitur. Quanquam Regia dignitas penes Aſiaticas Amazonas permanſerit. Hæ nnim Regno à ſe condito fortiter præfuere, illudque tam feliciter & acriter tutatæ ſunt,ut multis, & ex his ipſi Athenienſium Regi, Euriſtheo, iſtas Martis filias vinci poſſe, ſupra vires virorum videretur. Quemadmodum autem nulla uſpiam potentia ſempiterna exſiſtit, regnaque fatalibus ſuis periodis,quibus vel floreant, vel corruant, circumſcribuntur; ita neque fœminarum Politia iſthæc inconcuſſa potuit perſiſtere, multo minùs perennare. Rex iſte,Euriſtheus, ſibi quoq; Regnoque Græciæ metuens, ne tam ſtupendi roboris mulier, Orithyia, animum ad illud expugnandum adjiceret,Herculem,Ducum ſuorum præſtantiſſimum, lectiſſimo inſtructum exercitu,cum claſſe adverſus Amazonas, in patria relictas, mittit, qui, ſubdola uſus aſtutia, Antiopem ProReginam, quæ domi Rempublicam fœmininam adminiſtrabat, improviſo impetu adoritur. Hæc verò,cum,nihil hoſtile metuens, inopinatum ſibi bellum ab hoſtibus inferri videret,licet ad primum Græcorum impetum animo conſternaretur, priſtinæ tamen virtutis memor, fœminarum exercitu properè contracto,audaciùs,quam feliciùs in hoſtes irrupit. A multis namque,& lectiſſimis viris paucæ ſuperatæ mulieres,à paratis imparatæ multæ occi-

occiſæ,nec paucæ captæ, inter quas duæ ſorores reliquæ, Menaſippe ab Hercule, Hippolyte à Theſeo, Athenienſium Principe, in triumfum abductæ ſunt. Orythyia, in domandis paſſim regnis occupata,& turbationis hujus domeſticæ ignara penitùs, ubi comperit bellum ſororibus illatum, & raptorem eſſe Athenienſium Principem, quantùm in Græcos excanduit? quàm gravem in eos vindictam ſecum commentata eſt? Dolebat in primis generoſam mẽtem, feliciſſimum armorum ſuorum curſum impediri, ſe ad tutandam patriam invitam retrahi,& tum verè demum, cum Hannibale, inter lacrumas ad patriam aſſerendam ex Italia revocato, ſentiebat, QVANTVM ſit victoriarum externarum impedimentum, ſi domi turbemur! In hortandis igitur comitibus anxiè ſolicita: fruſtra Pontum, fruſtra Aſiam & Syriam edomitam eſſe, dicit, ſi Græcorum non tàm bellis, quàm rapinis pateant. Non defuturos belli ſocios, quibus odioſa hæc inſolentia. Quos inter cum ſciret Sagillum, Regem Scythiæ, auxilium illius implorare maluit fœmina prudentiſſima, quam ſola dubiam belli aleam ſubire. Miſſis proinde ad eum Legatis, genus ſe Scythicum eſſe: cladem virorum, neceſſitatem armorum, belli cauſas oſtendit, aſſequutasque virtute, ne ſegniores viris fœminas habere Scythæ viderentur. Motus ſtatim Rex domeſtica gloria, mittit cum ingenti equitatu filium, Panaſagorum, in auxilium; ſed ante prælium diſſenſione

orta, ab auxiliis turpiter deſertæ Amazones, prælio ab Athenienſibus vincuntur. Profectò ut AVXILIA peregrinorum raro ſatis fida ſunt: ſic in præſenti Amazonicæ ruinæ initia fecêre. Quantum verò hac victoria, quæ illis prima adverſus externum exercitum contigit, ſuperbierunt Athenienſes? Ariſtidis certè oſtentationes in Panathenaica id ſatis docent, qui Græcos primùm fœmininæ potentiæ jugũ fregiſſe, operoſè jactitat. Neque mirum, quòd accepta clade, præ mœrore, exceſſerit Orithyia è vivis, quòd pertœſa vitæ mortem, promto animo pertulerit. Cognata ergo ejus PENTHESILEA, Heroina itidem generoſiſſima, rerum potita eſt, acceptis ad Atticam cladibus magis irritatum animum, quàm fractum oſtendens. Ideoque ſicut leo, princeps animalium, ad furorem concitatus, omnes vires exſerit, quo furibundum ſatiet animum: ita ipſa mentem vindictæ cupidam in Græcos acuebat, inque omnes occaſiones erat intentiſſima. Ex voto igitur ipſius famoſiſſimum illud, inter Græcos & Trojanos, bellum ortum eſt, ipſaque à Trojanis vocata, egregio cum exercitu, ſuppetias iiſdem attulit, primoque impetu, combuſtis inopinato multis Græcorum navibus, ipſos in fugam vertit. Poſtea non cum Athenienſibus tantùm; ſed univerſis Græcis ſæpius congreſſa, omnes in admirationem virtutis ſuæ rapuit:

Ducit enim (ita Maro cecinit) Amazonidum
lunatis agmina peltis

Pen-

Pentheſilea furens: mediiſque in millibus arſit,
Aurea ſubnectens exſertæ cingula mammæ,
Bellatrix, audetque viris concurrere virgo.

Tandem verò ab Achille victa, & ſeminex in fluvium probroſè abjecta eſt. Sic ergo cecidit flos Amazonum in campis Trojanis! ſic miſeranda clade omnes ferè, quæ cum Regina ibi erant, proſtratæ, occiſæ, interemptæ ſunt, fama citiùs, quam nuncio alio, Themiſcyram triſte malum deferente. Hinc excitata nutrix Pentheſileæ, Cleta, Maſcula fœmina, quæſitura eã, navigationem ſuſcepit; ſed pulſa ventis venit in Italiam, Civitatem ibi nominis ſui ædificans, in qua diu ſatis regnavit, donec Crotoniatæ eam ipſam Cletam, cum ſuis, penitùs interficerent. Ita nulla calamitas ipſarum ſola fuit! Ita fortuna, ſemel irata, nihil ampliùs bonis indulgere fœminis voluit! Ita, in oris præſertim exteris, nonniſi clades atque damna ſenſerunt, hoſtibus ad diripiendum & turbandum eas undiquaque paratiſſimis! Ita diu victrices Amazones, cum adverſa ſentirent omnia, plurimis provinciis & regnis, bello partis, bello iterum exutæ ſunt, ut vix ſuum ſibi Regnum, adverſus vim externam, tuerentur. O Martem verè dubium! O infelices Martis filias Amazonas! Quarum hęc, poſt tot ruinas, cura fuit, ut prudenter conſervarent ſedes circa Thermodoonta natales, neque, ſicut factum antea, eruptionibus vicinos aliosque, in odium & perniciem ſui, laceſſerent.

 rent.

rent. Quo in ſtatu, ad Alexandri Magni uſque tempora, verſatas eas eſſe conſtat, ut tamen omnibus inter Caucaſum montem & Phaſim amnem, conſtanter imperitarent. Habebant autem illo tempore Reginam, THALESTRIN, quæ, cupidine viſendi Alexandri Regis accenſa, finibus regni ſui exceſſit, & , trecentis comitata fœminis, ad eum proceſſit. Poſtquam equo deſiliiſſet, interrito regem vultu eſt intuita, habitum ejus haud quaquam rerum famæ parem oculis perluſtrans. Quippe hominibus barbaris in corporum Majeſtate veneratio eſt, (ſicut elegantiſſimus Curtius, ex quo iſthæc refero, ſubjicit,) magnorumque operum non alios capaces putant, quàm quos eximia ſpecie donare natura dignata eſt. Cæterum interrogata: num aliquid petere vellet? haud dubitavit fateri, ad communicandos cum Rege liberos ſe veniſſe, dignam, ex qua ipſe regni generaret heredes; fœminini ſexus ſe retenturam; marem redditu ram patri. Alexander, an cum illo militare vellet? interrogat: & illa cauſſata, ſine cuſtode Regnum reliquiſſe, petere perſeverabat, ne ſe irritam ſpei pateretur abire. Compos ergo voti ſui facta Regina, regnum ſuum repetiit. Et ab illo quidem tempore, quo Thaleſtris Alexandrum inviſit, cum nullos ſcriptores ampliùs earum geſta invenerint, nihil quoque ab iiſdem poſtea factum novimus. Bellis interiit Regnum, quod bellando conſtituerant. Quanquam adhuc Pompeii tempore, in bello Mithridatico,

inter

inter captivos ab Albanis Iberiſque abductos, aliquæ inventæ fuerint, non minora, quàm viri paſſæ vulnera. Imò in triumfo Aureliani Imperatoris, ſeculo poſt Chriſtum natum ſecundo, ductæ ſunt quoque decem Amazones, ut gentem illam tot ſecula pugnaſſe, ex præſtantiſſimis Autoribus certum ſit. Quid igitur Straboni (quem nonnulli ſequuntur alii,) in mentem venit, quòd, hanc Gentem unquam exſtitiſſe, prorsùs, neget? quod fabulis Græcorum totam hanc Politiam annumeret? Ita enim, velut ex tripode, pronunciat: De Amazonibus, inquiens, quæ dicuntur, miraculoſa ſunt, & à fide plurimum diſtant. Quis enim credat, quod vel exercitus, vel Civitas, vel gens unquam, ex ſolis conſtiterit mulieribus, & nõ ſolum conſtiterit; verùm etiam invaſerit aliena: & non ſolùm vicinis fuerit dominata; Sed & exercitum trans Pontum miſerit uſque in Atticam. Miraculoſa certè ſunt, fateor, quæ de tantis dicuntur fœminis: fortaſſis vanitate quoque Græcula corrupta nonnulla referuntur: nunquid autem propterea tot aſſertoribus de iiſdem omnem fidem derogabimus? Nimirum, VBI de magna virtute atque gloria aliorum memores, quæ ſibi quisque facilia factu putet, æquo animo accipit: ſuprà, veluti ficta pro falſis ducit. Nec verò hiſce tantùm fœminis; ſed & aliis quàm plurimis, heroicæ ejuſmodi adſcribuntur virtutes ac res geſtæ. Non vocabo huc Agilæas aut Myſas mulieres, factis bellicis jam olim celebres: Non

Bracatorum mores vobis explanabo, qui, nonniſi cum mulieribus armatis in bellum proficiſci, nonniſi cum illis ipſis maſculè pugnare poterant. Ex recenti ſuperioris ſeculi memoria habemus, quod, cum Turcæ oppidum Corcyræ nigræ, à viris deſertum, magna vi aggrederentur, à fœminis, animosè patriam defendentibus, memorabili cum marium Corcyræorum, & ipſorum hoſtium infamia, fœmineique ſexus immortali laude, feliciter rejecti ſint. Quis in his & aliis priſcarum inſtar Amazonum non animadverteret? Vnde laudatiſſimi ſcriptores bellicoſam Heroinam nominaturi, Amazonem dicunt, eò, quod tantas olim illæ res, tam ſtupẽdas atque memorabiles geſſerint. Interiit quidẽ illa Politia; ſed hoc commune habet cum rebus omnibus. NIHIL genitum æternum eſt; omnia humana variis rerum viciſſitudinibus rotantur. Quid quæſo eſt quod, tanquam fixum aut conſtans, oſtentare liceat? Satis tamen diu floruit: ſupra mille annos, ad Alexandri Magni uſque tempora, permanſit. Quot Regna florentiſſima longè brevioribus includuntur ſpatiis? Nondum ſeptingentos annos Aſſyriorum Monarchia floruit: vix ducentos ſtetit altera: ad trecentos uſque Macedonum Monarchia vix pervenit: quid de aliis dicam? Attollite oculos ad tot buſta maximorum Regnorum, quæ, præter nomen ſuum & ruinam, jam dudum nihil ad nos transmiſere! Interiit Regnum Amazonicum: Amazones tamen, hoc eſt, heroinæ bellico-

licoſiſſimæ,omnibus ſeculis,ad hæc uſque tempora,viguere. Taceo Artemiſiam, maſculam Xerxis,adverſus Græcos bellaturi,ſociam,cujus animoſis conſiliis ſi obſecutus fuiſſet Rex ſuperbus,meliùs pugnaſſet. Prætereo Tomyrin, Scytharum Reginam, Magni Cyri victricem. Omitto Pheretimam, Cyrenæ Reginam, cædem filii ſui, Arceſilai, maſculè vindicantem. Nec Amagen,Medoſacci,Regis Sarmatici,cōjugem, huc affero, quæ, marito, minùs ad regnandum apto,& Regnum ſuum, adverſus varios hoſtium impetus,viriliter defendit, & populis vicinis,contra inſolentes inimicos,ſuppetias tulit felicisſimas,unde gloria ipſius, apud ipſos etiam Scythas,valdè celebrata fuit. Vnam ex veteribus Zenobiam, venuſtisſimam caſtisſimamque Palmyrenſium Reginam, veram ſui temporis Amazonem,tacere nequeo,quæ,cum, defuncto viro, Orientis & Ægypti Regna adverſus Romanos; at quantos hoſtes? alioſque tueretur, armata in virili veſte exercitui præfuit,&Imperatoris nomen meritò ſuo tulit.Unde tanto omnibus terrori fuit,ut ſe non Arabes, non Saraceni,non Armenii commoverent, omniumque judicio, hiſtorici indicio, virago meliùs, quàm Princeps mulieroſus, imperio potiretur. Quanta ſe ejuſmodi Amazonum, heroicarumque fœminarum in recentioribus offert copia? Dies me deficeret, Auditores, ſi Valaſcæ, Reginæ Bohemiæ, Rempublicam Amazonicam reſtaurare volentis,facta memorabilia:

bilia: Si Margaretæ, Daniæ primùm & Norvegiæ, poſt & Sveciæ Reginæ, res in bellis geſtas, multis referrem. Quantopere Mariam, Ducem Pozzuolenſem, Italam, miratur Petrarcha, rerum ab ea cum ſtupore omnium geſtarum inſpector? Tantopere profectò miratur, ut, ſibi exinde omne de Amazonum virtute atque Politia exemptum dubium, profiteatur, cum in Italia, poſt Camillam, fœminino itidem exercitu olim inſtructam, tantam Heroinam viderit. Quot bella? quot annos Margareta, Angliæ Regis Henrici VI. uxor, pro marito fortiſſimè geſſit? Quæ bella? quot annos geſſit Iſabella, Eduardi, Regis ſecundi ejuſdem Regni uxor, filii cauſa? Quanquam omnes, quas habuit Anglia, Heroinas, circa finem ſeculi ſuperioris, vicerit Eliſabetha Regina, cujus virtus & in bello, & in pace eò aſſurrexit, ut ſuis vita eſſe, amicis præſidium & ſolatium, inimicis horror, communi orbis ſuffragio diceretur. Quis neget, maſculas harum omnium virtutes, res feliciſſimè fortiſſimeque geſtas, priſcam Amazonum indolem oſtendere? Imò, quis invictam earum virtutem ſupereſſe neget, qui unius modò Heroinæ, quaquaverſum, noſtro ſeculo triumfatricis, Heroinæ auguſtiſſimæ, ineffabilem & in pace gloriam expenderit? Hæc enim, cum verè Amazonum progenies, & velut altera Orithyia ſit, non tamen pro finibus Thermodoonticis, adverſus imbecilles Græculos aut Aſianos; ſed contra potentiſſimas bellicoſiſſimasque nationes,

nes,

nes, pro libertate Orbis, qua nihil auguſtius: pro Regnorum ſuorum vigore, quo nihil habet ſanctius, maſculè pugnavit hactenus, nec pugnavit tantùm; ſed tot etiam felicitatis ſuæ hoſtes, innumeris fractos cladibus & conciſos, à domeſticis focis & fortunis heroicè avertit. Facilè, Auditores, me tacente, intelligitis, quam hic deſignem Heroinam: Sereniſſimam nimirum Reginam atque Dominam noſtram, CHRISTINAM, quam ut grata Germanorum devotio invictam meritò Amazonem nobiſcum prædicat: ita totus mundus, erecto velùti, ad inſpectandam ejus gloriam incomparabilem, capite, tot gentium, terrarum, imperiorum domitricem & pacificatricem, cum horrore ſacro, veneratur. Utinam auguſtas auguſtiſſimæ hujus Amazonis noſtræ laudes mente aſſequi, aut nonnihil ſaltem verbis efferre liceat! Surgite cognata cœlo ingenia! Surgite eruditorum numina & lumina, vireſque veſtras, quanquam fruſtra hìc futuras, periclitamini! Nec enim ego, in conſeſſu hoc ampliſſimo, infantiæ meæ balbutiem prodigam in illis aut prodam: gloriæ mihi cedet, ſpero, Majeſtatem hujus noſtræ Amazonis intactam illibatamque humillimo ſilentii cultu, venerari. Quis verò, ex allatis, de Amazonum regimine, hiſtoriis, divinam in Regnis mundi providentiam non æſtimet? Deus certè eſt, qui regna nova ſurgere: Deus eſt, qui regna creſcere, Deus eſt, qui Regna decreſcere ſinit. Admirando Dei

ductu iſta fœminarum Politia conſtituta, & diu ſatis conſervata eſt, ut, in ſexu iſthoc imbecilli, immenſa ejus eluceſceret potentia. Cumque Dei hujus noſtri, Regis Regum optimi, maximi, Imperio Imperatores imperent, Dei nutu reges regnent, Dei conſilio univerſa orbis imperia ſtent & cadant, devotiſſimos ad eum animos & oculos levamus, humillimè ſupplicantes, ut Amazonem, Reginam noſtram auguſtiſſimam, ſemper felicem, invictam ſemper & incolumem paternè præſtet, ſceptrumque ejus ſubditis amoris lilium, gladius domi tutelaris, Militiæ ſemper triumfalis, Corona curiæ ſublica, aræ columna, agris flora, ſacra miſeris ancora conſtantiſſimè exſiſtat, ipſaque imperium ſecurum, domum tutam, ſenatum fidelem, exercitum fortem, populum probum, orbem quietum, ad vota ſua, ſemper habeat: id quod, Majorum noſtrorum, in Eccleſia naſcente, ritu, ardentiſſimè & conſtantiſſimè precamur!

PRO-

PROGRAMMA INVITATORIUM.

DILIGITE PEREGRINVM VT VOSMETIPSOS.

DEi hoc mandatum eſt: quid mirum, ſi hominibus, qui non, quæ Dei; ſed quæ ſua, curant, mirum eſt? Haut dubiè ex ipſo Dei populo hæſerunt multi, & quid ita honorandus peregrinus? commentati ſecum ſunt. Erant certè ipſi ſanctum Domini peculium; peregrini autem maledictæ ſtirpis: Idumæi & Ægytij præſertim, qui frequentiùs Iſraëlitis miſcebantur. Quàm miſerè ſub his, & ſatis diu, rapti, fatigati, cæſi, & non unâ clade macerati fuerant? Deus tamen ne contriſtent eos, multò minus opprimant, ſeverè præcipit; quinimò, diligant eoſdem, & ardenter quidem conſtanterq; diligant: diligant, ut ſemetipſos. Quid hac dilectione, inter homines, impenſius? quid honoratius? Cauſam ejus ſi quis quærat? Deus præcipit: ſi modum? Deus exprimit: autoritas præcipientis, ratio, ratio præcepti: regula amandi peregrinũ, amor noſtri eſt: vox enim iſta Dei eſt: Diligite peregrinum, ut vosmetipſos! O paternam prorſus hanc ſolicitudinem! Dei Dominiq; noſtri eſt, non hominum. Hos inter quidem paucos admodum reperias, qui verbum iſtud capiunt, aut ſequi cupiunt. Multos incon-

inconſultus ſui, & ſuorum amor ſic infatuat, ut peregrinos, tanquam lateritios, habeant, aut hybridas: ut nomen iſtud, ceu vicinum probro, miſeris objiciant. Fortaſſis ex familia L. Torquati ſunt, qui, ut parentem Vrbis Dominæ, Ciceronem, grandi fulmine proſterneret, ut contumeliâ ſauciaret horridâ peregrinum nominabat. Imò Spartanorum mores ſapiũt. qui, ne contactu exterorum ſe pollueront, nullos admiſerunt. Simiis ſimillimi! hæ enim, ſpretis aliorum animalium fœtibus, ſuam ſolùm prolem amant, ſuam oſculantur, ſuam oſtentant ſimiam. SED *inhumanum eſt, hominem, quicunq; demum ſit, ab homine pelli, niſi manifeſtum ſcelus faciat: ferinum eſt, & dirius, ſocietatem fugere illorum, quos eadem natura nobis ſociat. Fera feram ex natali ſilva non propellit. Non hic mos leonibus, non urſis eſt; unde ergo tanta hominum non-hominum immanitas? Auſcultandum eſſet voci cœlo lapſæ: Diligite peregrinum, ut vosmetipſos! Qui ad hanc amuſſim vitam ducerent, non facilè obliquo limarent oculo, ſi, in ſua civitate, florem & honorem advenæ cujuſdam viderent. Benignos ſe præſtarent potiùs, cor ſibi eſſe non inſtar inſulæ, quæ terris aliis avellitur; ſed continentis, quæ conjungitur, probantes. Verum enimverò,* INSITUM *naturâ eſt mortalibus, creſcentem exteri felicitatem agris intueri oculis.* VITIUM *parvis magnisq; civitatibus commune, ignorantia recti & invidia. Taciti hæc verba ſunt, magiſtri prudentiæ: matrem ille filiamq;, duas peſtes, copulat. Illam vocat recti ignorantiam: hæc enim niſi plurimorum excœcaret animos, ne ad honeſti ſolem efferantur, non ita exterorum commo-*

dis

dis ægreſcerent. Hanc invidiam appellat, quæ, ut verè ſidus virulentum eſt: ſic grave, præſertim in peregrinorum capita. Nullum eſt adverſus eam propugnaculum, quo ſeſe tueantur: nubes ullibi receſſus, ubi latitent: cacumen nullum, quò adſcendant: nulla navis, quâ elabantur: nullum ſacrificium, quo expientur, licet omnia Caligulæ in eam ſacra implorent. Quid ergo? UNA *optimum perfugium, prudens patientia, patiens prudentia. Sic magni utriusq; doctores aſſerunt. Non juvat, nomina illorum dictis addere. Satis impræſentiarum eſt, divinam admirari curam, quæ pro peregrinis, tam ſolicitè ſuſcipitur. Beatos, qui ſequuntur Deum, homines! Beatos Deos inter homines, qui Deum & officio referunt, & ſtudio! Diligite peregrinum, ut vosmetipſos!* IMPIUS *eſt, quicunq; ſuperciliosè negligit! blaſphemus, qui ferociter contemnit! alienus ab humanitate, qui officia humanitatis, qui amorem ſerium, qui peregrino adminicula vivendi, ſi qua commodè præſtare poteſt, denegat! Amore atq; more, ore etiam & re illi inſervire decet, quem, ut nosmetipſos, adamare Deus præcipit. Omnino, quod privatas attinet neceſſitudines. Num enim ad honores publicos, ad Reip. officia quæcunque extendendum, quod hîc Deus dicit anceps eſt. Immenſo certè hoc ab illo diſtat ſpatio, quod ipſe Deus alibi inſinuat. Cum ergo dubia ſit iſthæc quæſtio: Num peregrinis, quanto quanto aliâs amore, juſſu Dei, complectendi ſint, ad dignitates publicas, ad munia Reip. viam aperire, Reip. expediat? eruditionis oratoriæ, in evolvenda illa, facere periculum voluêre Iuvenes Ornatiſſimi,* GREGORIUS & HER-

BERTUS ULRICI, *Fratres gemini, virtutum Paternarum æmuli, geminâ ad veram doctrinæ gloriam induſtriâ effloreſcentes. Ipſi verò præſens à me petierunt argumentum: ipſi ſedulò in eo laborârunt, quod petierant, duas ex memoria Orationes, d.XV. Auguſti, DEO dante, redditûri, quæ utrinq; iſtam quercum ventilent. Ipſi præſens à me petierunt argumentum. Repeto, quod ſcripſi, ne ſtrabus obſcuro Livor me verberet ictu, aut de induſtria à me quæſitum iſtud, mordaci forſan rictu, differat. Novi enim, quā inſidioſè-vigiles Dracones, quos Poëtæ in Heſperidum hortis collocant, ad has vel illas fores excubent. Vos, qui & literas, & earundem, undecunq; ſint, tractatores ſingulari gratiâ dignamini, Summates, infimates: cives, peregrini, agite, adeſte, quæſo humaniſſimè, audite Fratres certaturos, ut benignè arbitremini. Decreta nulla audietis; nec prætores enim ſumus: placita virorum afferentur gravium: graves de iisdem placidè & graviter ſtatuent. Omnibus viciſſim noſtra quantulacunq;, redhoſtimenti loco, devovemus & dicamus omnia.* Dab. in Muſeo, d. VIII. *Auguſti*, ANNO 1650.

PEREGRINORVM PROMOTIO.

ORATIO I.

INter alia Spartanæ Reip. ſtatuta non poſtremum illud fuit, quo ſanxerunt, ne peregrinorum

turn quiſpiam in urbem reciperetur, multò minus civitate donaretur. Cum enim iſtam humani ingenii pravitatem intelligerent, quod extera quæ videt, ſtatim admiretur; imò ſtatim cum inſigni quoque Reip. detrimento, imitetur, veriti ſunt viri perſpicaciſſimi, ne cives ſui peregrinorum aſſociatione deſultoriâ animi levitate, ab avitis moribus, ad peregrinos, tranſirent, & ſtellarum inſtar, mutabili ratione labentium, incertis moribus vagarentur. Quod Reipubl. illius ſtatutum etſi album quodammodo videtur mereri calculum, non parum tamen ſecum trahere iniquitatis, & rigoroſè nimis eſſe conditum, quis eſt qui non animadvertat? INHUMANUM certè eſt, hominem quemcunque ab homine pelli, ſi non manifeſtum ſcelus faciat: incivile omnibus extra urbem noſtram natis portas occludere. Fera feram non abigit. Non hic lupis mos, non leonibus. Natura noſtra poſtulat, ut humanitatem in quoscunque exerceamus; imò ut hoſpitia iiſdem, ut ſedem inter nos quoque concedamus, inprimis, cum ad Reip. augmentum alios in civitatem recepiſſe inſigniter faciat. Annon enim expoliuntur inde mores? floret negotiatio? novis mercibus & copioſis tabernæ abundant? Reſpublica augetur reditibus? varii accreſcunt proventus? rerum denique affluentiâ fruitur tota civitas? Nemo ergo ſanæ mentis tam nudè & crudè illam Lycurgi legem approbet; illa potiùs ambabus, quod dicitur, ulnis amplectenda eſt Reip. Ve-

 netæ

netæ conſtitutio, quæ peregrinis quidem civitatis jus non denegat; & ſic Spartanis eſt humanior;ad publicas tamen dignitates, ad honores civitatis & officia, eos non admittit, quo ipſo longè eſt cautiſſima. Vigore enim hujus conſtitutionis, tot jam ſecula, in floridiſſimo eminuerunt ſtatu, rebus domi foriſque bellè geſtis famoſiſſimi Veneti. Ecquis enim eſt tam inacceſſus,tam ab omni hominum conſortio remotus in terris locus, quò non hujus præſtantiſſimæ Civitatis fama pervaſerit? quis populus? quæ gens? quæ hominum natio vel tam immanis atq; barbara, vel tam exculta diſciplinis atque artibus, quam non jam pridem florentiſſima Venetorum Reſpublica non gloriâ modò & ſplendore nominis ſui; verùm etiam admiratione compleverit? Hanc verò gloriam,hanc potentiam,ut aliarum feliciſſimarum;ita hujus præſertim legis cultu,hactenus obtinuit: hujus cultu rerum omnium affluentiam, peregrinos commodè admittens: hujus cultu morum atq; atque ſtatus ſui integritatem, publicis eoſdem dignitatibus, excludens conſervavit. Quanti verò æſtimandum iſthoc commodum? Tanti certè, ut vel ſolum, peregrinos Rerump. dignitatibus excludendos eſſe, ſuadere poſſit. Quanquam longè plures facti hujus rationes ſuppetant, de quibus impræſentiarum pro virili dicere conantem, ut, quâ cœpiſtis benevolentiâ & attentione juvetis, A. eâ, quâ par eſt, deditiſſimi animi obſervantiâ, quæſo & obteſtor. CVM

præ-

præcipua hæc civitatum laus exiſtimetur, egregios è ſinu ſuo viros proferre, quibus dignitatum publicarum curam committat, nemo non intelligit, quantâ cum ignominia, magnâ certè laudis deminutione, conjunctum ſit, ſi, alienis ex locis, ſalutis ſuæ veluti precarios curatores aſſumat. Quemadmodum enim lapis precioſiſſimus, adamas, non niſi propriâ expoliri ſcobe ſatis poteſt: ita civitas quæcunque nullis aliis, quam ſuis ipſius gemmis, hoc eſt, civibus, ſuis ornamentis, dignè decorabitur, & conſervabitur. Et tales ſi habuerit, quid tam iniquum, tam ab omni æquitate alienum eſt, quam eos negligere? illorum, qui alienæ ſunt nationis, gentis, originis, operam, in publicis officiis, implorare? Adeſte verò huc, adeſte æquis animis, omnes, qui patriæ cives appellamini, & ipſi veſtri nominis conſiderationem ſuſcipite! ipſi patriæ debitum, ſedulâ mentis æſtimatione perpendite! Annon Patria parentum inſtar eſſe, & utriusq;, in curandis honorandisque filiis ſuis, vices obire debet? à Patre quidem hanc ob cauſam nomen; à Matre genus obtinet. Quæ autem hæc cura? quis ille honor, ſuos negligere, peregrinos efferre? Quis, ſanæ mentis, Parens tantâ ſuos contumeliâ afficeret? INGRATITUDINIS hæc nota eſt, quam ſibi patria ejuſmodi, mutuo civibus ſuis vinculo adſtricta, inurit. Imò luculentum imprudētiæ indicium eſt, quod tales ſibi præficit, qui neque cultum ejus nôrunt, nec eoſdem mores, neque dignum amorem afferre,

aut præſtare ſolent. Sicut Princeps, claſſem inſtructurus, imprudentiſſimè faceret, ſi maritimorum portuum, periculorum, ventorum ignaris gubernacula navium committeret: non diſſimili ratione Reſp. actiones minimè ad regulam prudentiæ conformat, quæ cultûs ſui atque ſtatûs, morum animorumque ignaros, ad publicos dignitatum gradus vocat, vocatos cõſtituit, conſtitutos altiùs ſubinde extollit. CARDO caputque dignitatum adminiſtrandarum eſt, nôſſe Remp. id quod multò feliciùs cives poſſunt, in ea nati, in ea educati, quàm exteri: Cives, qui ſe totos dedunt patriæ; cives, qui, in illa, ſua ponunt omnia, & quaſi conſecrant: cives, quibus patriæ ſemper luculentior fumus, quam alibi ignis eſt, ideoque plus amoris & fidei, ad obeunda ejus munia, procul omni dubio, afferunt. Quod ſi commodioribus illi remediis ægrotis ſubvenire poſſunt, qui naturam eorundem perſpectam habent; periclitanti quoque patriæ feliciùs faciliusque ſubvenire, & auxiliatrices porrigere manûs poterunt illi, qui cultum ejus omnem, qui ſtatuta, conſuetudinesque, cum lacte quaſi materno, imbiberunt. NON minùs ſuis moribus, quam aëre ſuo quælibet continetur civitas aut regio; Peregrini ergo, aliis infecti moribus, & in Remp. cooptati, quid mirum, ſi omnia innovare, prudenter inſtituta antiquare & ſubvertere conantur? Si tabulas & ſcripta omnia ad ſuos mores, ad ſuæ terræ genium excutiunt, verba & ſyllabas ſingulas

gulas

gulas ſecant, nihilque irreprehenſum, nihil incorrectum; nihil incorruptum, nihil ſanum denique & inviolatum eſſe patiuntur? Hîc quippiam omiſſum, quod explendum: illîc quidpiam admiſſum, quod detrahendum; hoc contra naturam; illud ſine ratione conſtitutum eſſe clamant, adeò ut nihil tam bene atque præclarè dictum eſſe poſſit, quod illorum ungues & ſpõgiam effugere, & à ſcalpello immune eſſe poſſit Quid multis? cum peregrino ingenio, peregrinos ſimul mores, peregrina inſtituta, peregrina conſilia, peregrina alia, & à recepta comprobatâque ratione aliena introducunt. Tum verò, ubi ſucceſſûs rerum in officiis proſperos ſentiunt, ſuperbè plerumque ac inſolenter dignitatibus utuntur; rarò æquis animis ferre pares: rariſſimè ſuperiores pati poſſunt. Quantæ ergo, ut moleſtiſſimè dicam, imprudentiæ eſt, tales ad clavum vocare? tales publicis mactare honoribus? cives Reip. natos, meliùsque omnia expedituros negligere? Longè aliud divinæ ſapientiæ conſultum eſt, quod ſuo dedit populo Deus Ter. Opt. Max. E MEDIO fratrum tuorũ, ſtatuito ſuper te Regem, inquit ad populum ſuũ: non poteris præficere virum extraneum, qui non frater tuus ſit. O conſtitutionem Dei noſtri obſervabilem! O præceptum imis infigendum animis! quamvis enim de ſummo tantùm imperio, de regiâ dignitate, inibi agatur, quam commodiſſimè tamen ad alia quoque Reip. officia extendi poteſt, ut, ſecundum hanc legis divinæ

vinæ normam, non niſi à civibus adminiſtrentur. Eadem ſubeſt ratio, ne peregrinis nempe moribus populus, ut ſolet fieri, inficiatur: eadem ergo militabit conſtitutio. Nonne autem divinæ diſpoſitioni Titanico auſu obluctantur, qui peregrinis publica tradunt officia, quos ad iſta nec debere, neque poſſe admitti, ex ore Dei audiunt? Cœleſti ſcilicet Rerump. Ordinatore ſapientiores ſunt extraneorum patroni; quanquam SINE ejus ductu ſapere, ſumma ſit inſipientia, ſumma amentia. Rectè itaque Thalmudiſtæ, vaniſſimis ſuis phantaſiis nonnunquā vera admiſcentes, cum Iſraëlitas in illa diuturna & triſti ſervitute Ægyptiaca, tria tradunt conſtanter retinuiſſe: Linguā Hebraicam, puritatē religionis, ſuæ gentis veſtitū ac habitum. Quartum q̃ commodiſſimè, meo judicio ꝙ ſemper tenuerunt, potuiſſent addere, cū ingenti ipſorū laude conjunctū: nullos ad officia publica peregrinos ab ipſis, contra Dei mandatū promotos eſſe. Beatas igitur Reſp. beatas Civitates, quæ, ex conſtitutione Dei, peregrinis publicas negârunt dignitates, ſanctum hoc ſcitum habentes: Cives meliùs præeſſe, imò prodeſſe, quàm peregrinos. Beatos, ne de priſcis dicam Rebuspublicis, ſapientiſſimos, quos antea laudavi Venetos! nullus apud eos peregrinis ad officia publica patet aditus, & tamen nec juſtitia, inter illos nec ſeveritas deeſt; nec ex judiciis ullæ ſeditiones, ullæ inimicitiæ oriuntur. Certè, illud in præcipua florentiſſimæ Civitatis hujus laude ponendum

dum eſt,quod ordo ejus, qui à primis conditoribus ſapientiſſimè conſtitutus eſt, ſemper huc uſque illibatus manſerit, nec ullam unquam graviorem mutationem ſenſerit. Qui enim Urbem iſtam annis abhinc mille trecentis, in illa vaſtitate,quam Attila Italiæ faciebat,ædificârunt, Magiſtratus inter ſe ſuosque diviſerunt, quaſi præmium exantlatorum laborum, & ſedulò poſteris inculcârunt, ut advenam, colonum, peregrinumque ad dignitates publicas admitterent nullum:& hoc ſtatutum laudabiliter tot ſecula ſacroſanctum eſt ab ipſis habitum, & poſteri fundatorum ſemper Reip. præfuerũt, Patriciique Senatores, & Nobiles; reliqui autem omnes plebeji appellati ſunt. Quis tantam hujus Reip. firmitatem iiſdem, eorundem civium, moribus non ferret acceptam? Quis non ſummis efferendam laudibus cenſeret hãc conſuetudinem? quam neque barbaris ignotam Deus eſſe voluit, ex quibus vicini noſtri, Moſcovitæ, non alienigenis atque extraneis; ſed indigenis tantùm dignitates publicas committũt, nixi haud dubiè hac ratione, quam recta ipſis ratio ſuppeditat: ne alienis infecti moribus ab alienis, inſtituta patria & conſuetudines deſerant, Remp. novis inſtitutis, ſub novis hominibus, infringant, pervertant, evertant. O barbaros minimè hîc barbaros; ſed æſtimatores rerum prudentiſſimos! Quid de veteribus Romanis dicam, quorum virtutem, ſapientiam, judiciumque omnes ſaniores normæ inſtar ſolent

habere ? Quam religioſè morem hunc tuiti ſunt, non modò non peregrinos; ſed ne ſocios quidem ſuos, ac propè conſanguineos Latini nominis, in ſenatum admittentes ? Unde Latinis aliquando petentibus, ut ſenatus æqua pars ex utraque gente eſſet, bellum, quàm eam pacem, maluêre, in qua peregrinum Romanis officiis præfectum eſſent viſuri. Quis non admiretur iſtos animos ? ſed ampliùs faventes mihi aures præbete, A. & quid de peregrinis, imò ſociis recipiendis, aliâ occaſione judicârint, expēdite. Poſt Cannenſem cladem, quâ tot Conſulares, Prætoriique, & Ædilitii, & octoginta prætereà Senatores ceciderant, cum maxima in curia ſolitudo eſſet, tum Sp. Carvilius, cum longâ oratione non inopiam ſolùm; ſed & paucitatem civium, ex quibus Patres legerentur, conqueſtus eſſet, explendi Senatûs, & curādorum officiorum publicorum gratiâ, utiliter ſe ſuadere, dixit, ut ex Latinorum populis nonnulli admitterentur. Quid ad hæc Patres? fremitus indignantium totâ fuit curiâ; una omnium ſententia: tam temerariam unius hominis vocem ſilentio omnium extinguendam eſſe, &, ſi quid unquam arcani ſanctivè ad ſilendum in curia fuerit, id omnium maximè tegendum, occulendum, obliviſcendum, pro non dicto habendum eſſe, ut notanter Hiſtoricus memorat. Sed quid Veterum exempla, ævo jam obſoleta, quærimus? Annon floridiſſimæ noſtris quoque temporibus Civitates, pari modo, pari jure, Remp.
ſuam

ſuam adminiſtrant? Quid in liberis Italiæ urbibus? quid Argentorati & Norimbergæ? quid Auguſtæ & Francfordiæ, inque aliis Germaniæ civitatibus fieri videmus? Annon idem mos, excludendi peregrinos ab officiis publicis, ſervatur ſanctiſſimè? Prudenter non minùs, quàm conſideratè Helvetii, ut linguæ antiquæ: ita morum & habitûs retinentiſſimi, ſanxerunt, non tantùm, ut ad munia Reip. nemo peregrinorum admittatur; ſed etiam ut, qui ex ipsâ gente ſuâ avitum veſtimentorum habitum mutârit peregrinumque aſſumſerit, publicis honoribus excludatur, & exſors vivat. Utinam ejuſmodi Rerump. veſtigiis inſiſterent quæcunque aliæ! OMNES quidem floriditatem, unanimi conſenſu, optant; ſed quæ ad eam obtinendam aut conſervandam faciunt, vel planè non vidét, vel, ſi vident, negligunt, dum peregrinos homines, ignaros ſtatûs ſui, alienos ab amore, moribusque civitatis alienæ, publicis dignitatibus præficiunt, quo ipſo utrum graviorem imprudentiæ, an ingratitudinis, in Cives admiſſæ, notam incurrant, non ſatis apparet. Vtriuſq; profectò notam incurrunt graviſſimam: utroque malo mala ſibi arceſſunt infinita. Ut enim aliqua ſaltem compendio enumerem, quantis, quæſo, ipſos Cives ſuos afficiunt incommodis? Viam ad promotiones illis præcludunt, quo quid nocentius? quid pernicioſius eſſe poſſit? Indigenæ quidem tantam contumeliam non facilè cōcoquunt; non æquo ferunt animo, in ſua Patria plus

plus aliquid tribui alienis. Inde livor, quæſtus & animorum exacerbatio. Accedit, quod TANTVM mentibus humanis novarum rerum ſtudium natura inditum eſt, ut ad illa perpetuò, quæ peregrè viſa, peregrè audita, peregrè agitata, peregrè uſitata ſunt, pleno impetu feratur. Cibi ipſi & veſtitus, ipſa lingua vernacula non tam, ut peregrina, colitur. Si ergo mos officia tradendi peregrinis, ſemel inoleverit, quanto, peregrinis evectis, mactabuntur damno Cives? quàm contemtim habebuntur præ exteris? quàm facilè langnor illis inducetur, ne tam acriter alacriterque ad magna contendant, quod facturi eſſent alias, ſi patriæ dignitates, præmia ſuæ induſtriæ, certò poſſent exſpectare. Quis libenter incaſſum laborat? Quis unquam incertis militat ſtipendiis? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non comedit? Quis ſe mentem ſtudiorum faciat, ut meſſem dignitatum relinquat exteris? Teſtor experientiam rerum omnium Magiſtram, quod amor quoque civium in patriam, cui tam viles ſunt, quàm maximè deminuatur, ſi peregrinos ibi efferri videant! Teſtor fidem hiſtoricorum, qui tot mali hujus exempla nobis reliquerunt! Macedones, quantum vis tantò Regem ſuum Alexandrum complecterentur amore, quantò vix alii ullum, tamen, cum peregrinos dignitatibus pręfici viderent, in ipſius vitam plus ſemel conjurarent, transfugam eum inde appellantes, quique mores patrios negligens, & ſe negligeret, & ſuos.

Eadem

Eadem cauſa in patriam quoque animare Cives poſſet, à qua ſe vel præteritos, vel poſt poſitos animadvertunt. QVID autem publicæ ſaluti periculoſius, quàm ſi amor Civium in patriam, hoc eſt, liberorum in matrem, frigere & rigere incipiat? Cauſam ergo tanti mali omni modò fugiendam eſſe, nemo non facilè intelligit. Quid? quod ipſi peregrini, publicis alibi admoti officiis, magna ſibi arceſſunt incommoda. Modò enim ab invidia civium, certiſſima ejuſmodi promotionum comite, graviſſimè infeſtantur. HÆC, hæc perniciosum illud telum eſt, quod ipſos, etiam inopinantes, affligit! hic turbo, qui, procellæ inſtar, in ipſa ſerenâ fiducia, ipſos ſolet conturbare! hoc fulmen ſæviſſimum, fulmen invidiæ in peregrinos, ad cujus ictum magni etiam viri tremuerunt, ſortem experti miſerabilem, ut, dum caverent, ne aberentur, vix caverent, cum etiam caverent: ſæpius autem felicitate ſua exciderent, niſi alia ſe tuerentur. Cives quidem venenatos invidiæ morſus, ſi patiuntur ab aliis, affinium cognatorumque ope & operâ, melius repellere poſſunt; quid verò exteris relictum præſidii? ſæpe tolluntur in altum ut lapſu graviore ruant. O miſerabilem eorum fortunam! quis optarit, peregrinis præfici officiis? Prudentiſſimè de hoc damno agens, ipſe inter Gallos peregrinus, Philippus Cominæus, illuſtre in Hiſtoriis nomen: QVAM eſt difficile, inquit, in omni genere vitæ ſic ſe gerere ne impingas alibi? magnumque

eſt

eſt Dei donum, valere ſenſu communi, & judicio naturali. Præclara omnia! Sed age tu, Cominææ prudentiſſimè, qui hæc ſciviſti & præcepiſti: Satiſné, in peregrina terra, caviſti? naturale quidem ſepſit te & munivit judicium; ſed circumventus tamen es à Gallis, gloriæ tuæ, in ſua terra, invidis, ut in carcerem tandem condereris, ut per triennium ferè in eo ſervareris, ut denique capitis cauſam ipſe diceres, ne patrocinari quidem quoquam auſo. Videte jactationes hominum in peregrinis dignitatibus! Auditores: videte, quàm gravia plerumque odia, ex invidia nata, incurrant? quàm facilè iiſdem Cives in peregrinos accendantur, ut factiones inde & ſeditiones, imò interneciones quandoque, oriantur. Conſpiratione facta Anno 1168. Galli omnes uno die interfecti in Sicilia, Apulia, Calabria, fuerunt: quamobrem? quod Wilhelmus, Rex, dignitates publicas non civibus Siculis; ſed peregrinis Gallis contulerit. Siculæ veſperæ ex hiſtoricis ſunt notiſſimæ: nam Anno 1281. Carolo Andegavenſi regnante, uno die, ſigno campanâ dato, quo veſpertinæ preces ſignificabantur, ipſo feſto paſchatos, diverſis inſutæ in locis, ad internecionem Galli omnes cœſi ſunt: cur verò cœſi? Quod ad dignitates & honores, peregrini in Sicilia, evecti fuerunt. Sic Dani quoq; in Anglia è medio ſublati ſunt: Ipſe Rex, Hardicanutus, veneno necatus: quid ita? quod peregrinos Danos ſibi imperare ægrè graviterque Angli ferrent. Quæ Sigiſmundo

Au-

Auſtriaco,in Ungaria: Franciſco Gallo,in Scotia: alibi aliis acciderint, ſicco pede prætereo, ne peregrinorum periculis, quæ ex dignitatibus alibi acceptis formidare coguntur, juſto diutius inhæream. Ipſa enim Reip. incommoda, quæ inde patitur, ipſa ejus damna, damna graviſſima, damna plurima, nonnihil attingenda ſunt. Ita enim plerumque rei præſunt publicæ, peregrini, in officiis conſtituti publicis, ut non tam ad bonum publicum, quàm privatum reſpiciant, avaritiam in Cives, quos exhauriunt, exercentes, ut ſibi & crumenæ ſuæ ſatis proſpiciant. Neque unquam tam fido ſunt in Remp. animo, quam cives, illo ſolo geniti, educati, confirmati, quorum conſanguinei & cognati vel maligniorem naturam, à ſequioribus conſiliis, ne in nervum erumpant, avocare poſſunt. Utinam hoc, expendiſſet Imperator Gordianus, Junior, & civem prætuliſſet Philippo extero, prætoriarum cohortium præfecto! nunquam regno aut vita tam immaniter exutus fuiſſet. Utinam Carolus, Burgundiæ Dux ultimus, dignitates bellicas civibus demandâſſet, non Italis: nunquam ab horum Duce, Campobachio, tam fraudulenter fuiſſet proditus! Sed ita pereunt principes: ita periclitantur, immutanturque Reſp. quæ ſe ipſas, & munia ſua, externis potiùs credunt, quàm popularibus! Unde novi potiſſimùm mores ſurgunt, niſi ex ſemente iſta peregrina? Unde novus Dei cultus quandoque oritur, niſi à novis plerumque hominibus, nova

ſecum

ſecum ſomnia, novos ritus, ex locis exteris, apportantibus? Profectò, ſi per varias in orbe regiones oculos & animum circumferre placuerit, in multis Civitatibus & principatibus religionis orthodoxæ vel corrumpendæ, vel abrogandæ etiam, cauſa extiterunt peregrini homines, religioni peregrinæ dediti, ubi publicis officiis præfecti fuere. Una Germania ſatis locuples mihi teſtis eſſe poſſet, ne de Gallia dicam, aut Anglia, ſi patientia veſtra, A. diutius abutendum eſſe judicarem, aut deſcribẽdis damnis tot tantisque ſufficerem. At quibus aggeribus? quibus repagulis & obicibus hos fluctus, ne carinam Reip. invadant, avertemus? Si ab Ethnicis diſcere nefas non eſt, antiqua Scythia, ſuo exemplo, quid facto opus ſit, dilucidè oſtendit. Cum enim Anacharſis, ex locis peregrinis, ad patrios ſeſe recepiſſet lares, atque idem Græcorum mores, inſtituta, Deos etiam alienos Scythis ſuis obtrudendo, barbaram patriam increpando, antiquam Reip. formam damnare, cunctaque immutare conaretur, Scythæ cautè prudenterque tanquam in altiſſima Reip. ſpecula conſtituti, tempeſtatem in ſe graviſſimam ſuſcitari, nec non maxima ex peregrinis iſtis inſtitutis imminentia pericula, ruinamque Reip. proſpicientes, maturô conſiliô Anacharſin è medio ſuſtulere. Hac ergo ratione, omni liberati metu, Remp. incendio jamjam deſtinatam vindicarunt, ſalvamque & incolumem præſentibus flammis eripuerunt. Quod ſi tantùm civem;

vem; ſed qui peregrinis in locis peregrina omnia aſſumſerat, à patriæ muneribus removendum judicârunt, quid de peregrinis, ad ea recipiendis, cenſuiſſe judicabimus? Quantò ſtudio, novationes & mutationes veriti, illos ipſos excluſiſſe credemus? Profectò Ariſtoteles, miraculum naturæ, Vir rerum ad ſalutem publicam facientium ſcientiſſimus, apertè ſtatuit: OMNEM civitatem, quæ præſertim ad officia publica extraneos evehit, magnis periculis expoſitam eſſe. Conſentit ei Lipſius, Vir ſeculo ſuo, & laudibus noſtris ſuperior. Quid enim ille? Ut, in quam domum veſpillones veniunt, inquit, ſignum eſt funeris: ſic Reip. labentis, ad quam fulciendam adhibentur peregrini. Alia impræſentiarum taceo. Quis enim omnia incommoda & mala, ex hoc venenato fonte profluentia, & in Remp. multis modis dimanantia, oratione velit, aut valeat perſequi? Pleni ſunt ſcriptorum libri, plenæ ſapientum voces, plena exemptorum vetuſtas. Quin potiùs vos, quotquot eſtis, benè conſtitutæ Reſp. rectè probèq; perpendite, quid vobis, ad ſalutem veſtram aſſerendam, factò opus ſit. Cumque veſtræ incolumitati vix aliter, quàm excludendo peregrinos ab officiis publicis, conſulere poſſitis, agite, vigilate, & nonniſi veſtros Cives, vobis natos datosque Cives, ſaluti veſtræ præficite. Fugite notam ingratitudinis! fugite crimen imprudētiæ, nec ignaros ſtatus veſtri, aut morum, ſtatui veſtro moribusque dirigendis adhibete. Ma-

gna inde damna civibus, majora ipſis peregrinis, maxima publico bono imminent. Quis non ea timeat? quis non modis omnibus declinet? quis non lapidem, in quem tot impegerunt ſemper Civitates, cautè ſubmoveat?

PEREGRINORVM PROMOTIO ORATIO II.

QUOD illis evenire ſolet, qui nebuloſo cœlo navigant, ut facillimè in vada atque ſyrtes delabantur & impingant: idem fermè his contingere conſuevit, qui, neglectâ Prudentiæ cynoſurâ, in immenſo rerum mundanarum pelago, curſum ſatagunt conficere, ut vel rarò admodum, vel difficulter veritatis aut felicitatis portum aſſequantur. Ut enim à polari ſtella dirigitur minuta magno deprênſa navis in mari, veſaniente vento: ita civiles actiones à Prudentia, ut nulla de iiſdem diſceptatio, ſine hoc adminiculo, ritè rectèque inſtitui poſſit. PRUDENTIA enim eſt, quæ abdita inveſtigat, inveſtigata comprehendit, compræhenſa digerit & componit: Prudentia eſt, quæ diſſipata colligit, collecta dividit, ut non immeritò dux, lux & regula politicarum controverſiarum ſit nuncupanda. Maximam de peregrinis non tantùm in civi-

civitatem admittendis; ſed ad dignitates quoq; publicas promovendis, eſſe contentionem, quin ex Anteceſſoris atque Fratris mei diſcurſu cognoveritis, nullus dubito; in quo tamen, ſi illum non parum à veritatis tramite deflexiſſe dixero, nihil à vero alienum dixero. Peregrinos quidem in civitatem aſciſcendos; à publicarum verò rerum adminiſtratione penitùs arcendos eſſe aſſeruit; utrumque ſine veniâ diſtinctionis, ſine radio, ad diſſipandas in quæſitis iſtis tenebras, neceſſario, ſine idonea Prudentiæ luce, quam hîc minimè adhibitam eſſe, quis eſt, qui non videat? Neutrum planè negandum, neutrum planè aſſerendum fuiſſet! Profectò, ſi de peregrinis planè ignotis, perfidis, inutilibus & turbidis, neque in civitatem, neque ad dignitates admittendis, ſermonem feciſſet, non poſſem non ſimpliciter ejus ſubſcribere ſententiæ. Quis enim ſanæ mentis Reip. excluſionem inutilium ejuſmodi terræ ponderum non expedire judicet? INSANIÆ argumentum eſſet, malas herbas in civitatem transferre, ubi ſponte ſuâ ſat multæ ſucceſcunt. Si verò bonæ etiam notæ, fidei probatæ, virtutis ſpectatæ, eximii genii & ingenii peregrinos, oratione ſuâ, impetit, ſi promotionem eorum ad honores prorſus impugnat neque me, neque ullum alium, qui ſolidum Prudentiæ judicium obliquis multorum odiis prætulerit, aſſentionem habebit. Quin tales potiùs non tantùm in civitatem: & ad dignitates quoque publicas, juxta cives, admitten-

 dos,

dos;verum,ſi non adeſſent, magnis invitandos præmiis eſſe,firmiter exiſtimo. Quanvis verò haud imbellia,ut videntur, fulcra ſententiæ ſuæ Frater meus ſubſtruxerit, pro qualicunque tamen virium portiunculâ,in præſenti annitar,ut veriori huic ſententiæ, ſimodò eâdem, quam homiliter imploro, faventiâ, quâ Fratrem, & me proſequi dedignati non fueritis, pronis mentibus ſubſcribatis. Cum Nerva,Imperator Romanorum laudatiſſimus, Trajanum virum peregrinum, quo nemo tamen melior, nemo felicior unquam Imperator exſtitit, ſucceſſorem ſibi conſtitueret, & præpoſtera nonnullorum judicia ſentiret, graviter & ſapienter cenſuit: IN committendis publicis officiis non tam patriam,quàm virtutem: non tam genus,quàm ingenium cujuſque æſtimandum eſſe. Nemini enim ignotum eſſe arbitror,non locum;ſed meritum viri:non unde; ſed qualis ſit, expendi oportere. QUID natale ſolum ibi juvet,aut obſtet, ubi valet ingenium? Non ubi prognatus; ſed ut moratus quiſque,ſpectandum eſt, neque ſine manifeſto virtutis vilipendio peregrinos,eâ decoratos,à virtutum præmiis, honoribus, excludere licebit. Quid enim, ad officia utiliter obeunda,juvat,de Patria civitatisque ſuæ nobilitate gloriari? NIHIL, an celebri in patria natus; ſed an ea dignus ſis,refert; Scitum eſt Philoſophorum principis. Quid juvat,claro ſe prognatum ſanguine jactare? genus in patria & inclutamajorum nomina oſtentare? Illuſtres &

ad

ad magna idoneos arbitror, non eos, qui ex illuſtri parentum ſanguine originem habent ; ſed qui honeſtatem omnibus rebus præferunt , ait gnomologus ſapientiſſimus. Quam itaque ſibi, aut ſuis ignominiæ notam, quæſo inuret Reſp. ſi peregrinos, honeſtatis laude nobiles, in ſocietatem officiorum receperit? Si, juxta cives ſuos, muniis ſuis præfecerit? Nulla hîc vel umbra ignominiæ , quam tamen ex virtute peregrinorum, tenebras ſcilicet ex luce, ſurgere putabat Frater meus; Magnum potiùs exinde ornamẽtum accedit receptantibus. Ut enim hortus, ſuâ indole nobilis, ubi tamen peregrinis & exoticis impletur floribus , ſuaviorem ſpirat odorem, majus ornamentum tum nanſciscitur : Conſimili ratione quoque CIVITAS , eximiæ virtutis & fidei peregrinis exornata & condecorata, maximum profectò ornamentum & decus obtinet. Quanquam hæc à me non ita proferantur, ut contendam , nullos cives ad publicas eſſe admittendos dignitates. Abſurdum planè hoc, ac impium foret aſſerere! aliud jam dixi: imò, ſi tanta dignorum civium copia ſuppetat , nemo honores, nemo dignitates illis præripiet; ſed excellentia & præclara illis adjungi ingenia, utiles è locis alienis viros, quæ ingratitudo in cives foret? PROVIDA veriùs cura eſt, ut bonis civibus boni peregrini adjungantur, ut Reſp. egregiis boni publici ornamentis ac fulcris hinc inde petitis decoretur ac ſolidetur. Sicuti enim ornamenta corporis, quò ſplendidiora ſunt &

copioſiora, eò magis ornant illud, magis decorant: Similiter quoque civitas, quo majoribus boni publici ornamentis, undecunque acceperit, honeſtata eſt, eò majoribus decoramentis exſplendeſcit, eò illuſtriùs inter alias eminet, quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi. Quid verò imprudentiæ nomine differtur, cōmoda regiminis inſtrumenta aliunde aſſumere? peregrinos uſurpare? Ignoratio quidem cultûs vel ſtatûs, in loco alio, ipſis objicitur; ſed facili hæc ſtudio tolli poteſt, cumprimis fideli civium informatione, ſedulâ hiſtoriarum lectione, & magiſtrâ rerum omnium experientiâ. Nemòne aliàs ſtatum noſcet Reip. extra quam natus eſt? quomodo ergò, hodierno adhuc die, Romanorum: quomodo Græcorum, aliorumque ſtatum, quem nunquam oculis uſurpavimus, exactiſſimè cognoſcimus? pervidemus? dijudicamus? Et cum hîc perſpectos viros è peregrinis, quique inter cives antea verſati ſunt, intelligamus, iis cultus loci ignotus eſſe non poteſt: imò notior quandoque quam ipſis civibus eſſe ſolet. Neque quicquam præterea promotionibus ejuſmodi morum obſtat diverſitas. QUI ſapit innumeris moribus aptus erit. Talis Cato Major fuit, tanto nimirum animi robore, tantâ ingenii promptitudine, ut, judice Hiſtorico Romano, quocunque loco natus eſſet, fortunam ſibi ipſe facturus fuiſſe videretur. Verſatile enim ipſi ingenium ſic pariter ad omnia exſtitit, ut natum ad id unum diceres, quodcunque ageret.

Quid

Quid ſi prudentiores peregrini, multò faciliùs & feliciùs fortaſsè, quam cives ipſi, rerum obviarum quandoque incurioſi, mores civitatis pervideant? Plurimi ſanè cives ſunt, quos magna luxus aut nugarum; exigua, imò nulla morum civitatis cura tangit. Quot ſunt, qui, ignavi velut fuci, oberrant, non in bonos mores; ſed in omnis generis vitia & flagitia proni atque propenſi? Quot ſunt Dardanarii auri injuſtique lucri cupidi? Hi ſcilicet cultus publici tenaces ſunt! hi concinnis ſurgunt moribus! quos inter major quotidie peccandi cupiditas, minor verecundia. Probis facilè cum peregrinis, ſui ſimilibus, convenit: ARCANVS genius eſt, qui præſtantes viros conciliat: nulla locorum diſtantia, nullum maris æquor conſenſum animorum tollit: facilè coëunt in eoſdem mores, qui bonam mentem afferunt, qualem quidem exterorum volumus eſſe, quos ad publica officia vocandos cenſemus. Neque in talibus defectus alicujus amoris aut fidei debitæ metuendus eſt. UT enim ſanctum iſtud amoris, inter publicas perſonas, & qui eis ſubſunt, vinculum laudatiſſimum ſit: ſic ſtatuendum tamen minimè erit, in civibus tantùm amorem iſtum erga civitatem oriri. Abſit hoc! MULTI cives loco quidem cives ſunt, non animo: Cives natura, voluntate hoſtes, ut ait Cicero. Certè in aſſumtis quoq; peregrinis emicant, qui conſtantiori ſæpe animo & fide munia capeſſunt, quàm qui in iiſdem nati locis atque educati fuerunt.

Quod quidem ſi cui fortè dubium eſt, prodeat in medium Numa Pompilius, alter ille urbis cõditor, qui, patribus auctoribus, Romæ regnavit. Quis ille fuit? Peregrinus, & ex agro Sabino Romam accitus. Siſtat ſe nobis Servius Tullius, qui, eadem in urbe, imperii clavum fideliſſimè tenuit; peregrinus tamen fuit, Matre Serva natus. Vnde familiæ ibidem præcipuæ, quarum fide, autoritate, conſtantia Res Romana ſtabat? à peregrinis: quandoquidem Julios Alba: Coruncanos Camerio: Tuſculo Portios; alios aliunde, ad dignitates publicas, vocatos fuiſſe, Hiſtoriarum monumenta teſtantur. Sed hic pietatis limites migrari; hic auſu Deum Titanico oppugnari: hîc mandatum ejus inſolenter negligi, ore minus verecundo, obvertitur, ſi peregrini officia publica obtineant! O crimen longè graviſſimum! crimen nullo transmittendum ſilentio! Quid ſi nos vertamus in ipſorum ora telum iſtud: ſi nos impietatis poſtulemus, qui peregrinos negligunt? Annon idem Deus ſeriò edixit eidem ſuo populo: DILIGITE peregrinos, ſicut vos ipſos? Quæ ſanctior eorũ cura eſſe poſſet? Divinam verò conſtitutionem de non eligendo Rege peregrino, quod concernit, adverſaria nobis non eſt. Peculiaris ea, (ut multæ aliæ) ratione Regis, regno Judaico fuit, inprimis hanc ob cauſam, ne ſtirps Regia Davidis, è qua rerum humanarum Sator ac Servator, Chriſtus, oriundus erat, cum gentibus aliis, ſi ad regimen venirent, confunderetur. Quid

verò

verò iſtud ad alia in Rebusp. officia, de quibus hic ſermo eſt? neque eadem in illis ratio, neque eadem proinde conſtitutio locum inveniet. Eat potiùs, ſi quis eſt peregrinorum inſectator, perfricet frontem, ſi quam habet, & afferat Respublicas, quotcunque voluerit: nullam tamen, nullam inveniet, quæ ſpectatos melioris notæ peregrinos, à publicarum rerum curis, prorſus excluſerit. Venetias jactari audio, quaſi penitùs excluſis alienis nonniſi ſuos cives efferat, ſuis bobus aret. Sed fallunt & falluntur, qui de Republ. ſapientiſſima tam inſipidè judicant. quanquam enim pleraque ſuis committat officia, quanquam ſupremam navalium armorum curam penes patricios eſſe velit, tamen, quod miteris, quæ ad terreſtrem militiam ſpectant, nonniſi peregrinorum ducum, quorum ſpectata in Remp. fides, atque eximia virtus, præclaris facinoribus eminet, imperio, fidei atque curæ committit. Teſtantur id Hiſtorici: prædicant rerum civilium ſcrutatores. Si rationem hujus facti quærimus? pacem inter cives concordiamque ſummo ſemper alunt ſtudio: quieti ergo publicæ perperam conſultum exiſtimant, civibus tantùm autoritatis impertiri, omnia terra marique munia concredere, ne, dominandi aſſuetudine capti, clientelis atque amicitiis nixi, & populari aura inflati, opibus ac imperio, in publicam olim perniciem, abutantur. Cum peregrinis ergo partiuntur quaſi dignitates maximas, peregrinis alteram ſui curam prudentiſſi-

mi Patres concredunt. Quid? quòd ſolis peregrinis publica fidei virtutisque tropæa ſtatuũt. Unde eſt, quod in ipſa urbe Coleono, Bergomali: quod Patavii, Gatamelæ Natnienſi equeſtres ex ære ſtatuas poſuerunt; hunc tamen aut ſimilem honorem nulli ſuorum civium, quantumvis egregiè de patria meritorum, unquam habuiſſe leguntur. O venerationem exterorum, apud Venetos, præcipuam! O cultum ſingularem! Quis eos, niſi omnem rationis uſum à ſe penitus abdicarit, contra cultum peregrinorum jure allegat? Summè illos colunt: quis exemplo eorum, à dignitatibus excludendos peregrinos, ſtatuat? ad ſummas admittunt. Sed gravem tamen peregrinis dicam ſcribere videntur Romani veteres, qui tanto ſtudio eoſdem Senatu, aliisque dignitatibus publicis prohibuerunt. Prohibuerunt, fateor, primis rudibusque ſeculis; humaniores tamen poſtea facti, exteros quoque admiſerunt. Vnde, cum Imperante Claudio, peregrini quoque jus adipiſcendorum in urbe honorum expeterent, quidam, moris antiqui tenaciores idem, cum Anteceſſore meo, cenſuerunt: Fruerentur ſanè vocabulo civitatis, dicentes: inſignia patrum: decora magiſtratuum ne vulgarent. Quid ibi princeps, cum potiori parte? ſtatim contra diſſeruit, referente prudẽtiæ Magiſtro, Tacito: TRANSFERENDVM in civitatem, dictitans, quod uſquam egregium fuerit. Tunc olim ſolidam domi quietem, & adverſus externa florem fuiſ-

ſe,

ſe,cum peregrini,in civitatem recepti,feſſo imperio ſubvenirent.Manere poſteros eorum,nec amore in Remp.civibus cedere. Idcirco miſcēdos ampliùs eſſe peregrinos moribus, artibus, affinitatibus Romanis,ut aurum & opes ſuas inferant potiùs,quam ſeparati habeant. Hæc ibi, & plura Imperator. Ab hinc igitur,conſulto patrum,ut ad Romanas dignitates peregrini quoque admitterentur, ſtatutum eſt. Quid ergo obſoleta veterum duritia dicam, an inhumanitas? objicitur? Quid aliarum rerump. mores ſingulares urgentur? Quarum tamen nullæ, nullæ prorſus, à quibuscunque publicis muniis, externos ſemovent: ut ut à regimine hinc inde, certas ob conſtitutiones, videantur excludere, veriti fortaſſis,ne malitioſi, inſidiique irrepant, quales & ego,cum prudentibus quibuſcunque, ad Garamantas & Indos rejicio, illa ipſa luce, qua fruuntur,indigniſſimos. Aliorum verò laudatorum peregrinorum cauſa adhuc triumfat, adhuc,nullo exemplorum aut rationum impetu concuſſa, perſiſtit invicta, quos non tam Reſp. quam Virtus & Fides ad optata evehit dignitatum faſtigia, inſignia Virtutis Fideique præmia. O felicem Rempublicam, quæ virtutis hîc ſequitur indolem! nec tam patriam in committendis officiis reſpicit, quàm dignum animi cultum, quantum Virtute quiſpiam & Fide emineat,conſiderans. Et hinc demum uberes utilitatum in civitates rivuli manant: hinc ditiſſimus bonorum variorum proventus oritur,

ſi non

ſi non cives tantùm præſint publicis officiis; ſed, monetæ melioris, peregrini in partem quoque curarum aſſumantur. Quin enim cordatior futura ſit ſalutis publicæ adminiſtratio, alacrius & acrius ubique ſtudium, nemini facilè dubium accidet. NATVRA certè fieri amat, ut cives multiplici propinquitatis, affinitatis & conſanguinitatis vinculo cum his, cum illis, cum iſtis, cum aliis colligati, licèt nævos illorum haud obſcurè perſpiciant, vix tamen ſatis maſculè notare, arguere, punire audeant. Non dicam, utrùm, in Eccleſiaſtico ſtatu, ſacra divini verbi myſteria tractantibus, obex quandoque iſte ponatur, ne ſatis maſculè, ex ſuggeſtu, in graſſantia paſſim vitia detonent; ſed majorum minorumque ulcera timidiùs tangant, ne ſuis fortè ſint graves, veriti: quò tamen quid nocentius? De Politico ſtatu, & quantum ex affinitatis, aut conſanguinitatis reſpectu, inter meros cives, juſtitiæ periclitetur integritas, rerum civilium ſcriptores paſſim queruntur, &, inter alia judiciorum tuendorum media, iſtud quoque memorant, ne quis omnem patriæ ſuæ adminiſtrationem ſortiatur, in qua, pluribus ſanguine obſtrictus, multum gratiæ neceſſitudinum ſuarum daturus præſumitur. Quod non tantùm jura civilia volunt; ſed & in Gallia Philippus Pulcer, & Carolus V. Reges ſapientiſſimi, gravibus ſtatutis introduxerunt. Quid? quod olim populus Florentinus in Italia, licèt ei neque cives ſapientes, neque fideles deeſſent, tamen, ut omnis injuriæ

inter

inter litigantes ſuſpicio tolleretur, è peregrinis ſibi judices elegit. Quid vicini illi Senenſes? Sub finem ſeculi ſuperioris, ex peregrinis, judicem ſuarum controverſiarum ſumere ſtatuerunt. Piſani atque Genuates peregrinum Magiſtratum, Poteſtatis nomine, acceperunt. Lucenſium Rota (ita ſummum civitatis tribunal vocant) aliquot conſtat viris Juriſperitis; ſed nõniſi peregrinis, & quorũ patria quinquaginta ab urbe milliaribus abſit. Quis ergo mihi civitates Italiæ objiciat? Dies me deficeret, ſi omnes Imperatores, omnes rerumpublicarũ rectores, qui peregrinos, ad ampliſſimos illos munerum publicorum honores, extulêre, enumerare conarer. Certum illis fuit, (verène, an ſecus? aliorum eſt ſtatuere:) UNUMQUEMQUE neceſſariò in patria ſua multis cognationibus, multis affinitatibus, multis neceſſitudinibus implicatum teneri, & hoc velut obſtaculo judiciorum religionem ac ſeveritatem impediri. NIHIL enim æquè neceſſarium eſt in officiis expediendis, quam ut ad ea ab affectibus, amore præſertim atque odio, alienus afferatur animus. Ubi enim affectus dominatur, haud facilè ad ſinceri judicii lancem ratio exigitur: atque hoc maximè nomine minùs à magiſtratu prohibendi peregrini; atque indigenæ & inquilini plurimis videntur; cùm non tam ad affinitates, cognationes, amicitias civium ſuorum reſpicere: ad eorundem gratiam, ſententias ſuas flectere neceſſe habeant, ſed æquâ, quod ajunt, lance jus &

æqui-

æquitatem liberè fortiterque tueantur atque propugnent. Quod ſi præter hæc autoritas officiorum ponderanda, ut omnino ponderanda eſt, fruſtra laborat, qui, ex admiſſione peregrinorum, eam vileſcere prætendit. Nonne enim plerumque major exterorum, quam indigenarum, deprehenditur? MINUS in patria homines, quam apud exteros, honorantur? Vultis teſtem, A.? dabo vobis de cœlo, Salvatorem noſtrum atque Dominum: ſenſit ipſe & dixit: Nullum Prophetam in patria ſua acceptum eſſe: nullum facilè eo in loco, in quo eſt natus, honorari, ſive quod multi infirma ejus cognoſcunt & in memoriam ſibi revocant: ſive malitiâ quadam, defectus magis, quam virtutes cogitantium: ſive invidiâ eorum, qui ſibi umbram exaliorum luce metuunt. Hinc minor ſæpe civium eſſe, quam exterorum autoritas, conſuevit. Dum hoc dico, Audit. occurrit animo meo Imperatoris Rom. ex Magiſtro prudentiæ, pro peregrinis, diſſertatio, ubi inter alia: Exitio illud fuiſſe Lacedæmoniis & Athenienſibus, dicit, quod peregrinos honoribus arcuerint. Miſcendos eos eſſe noſtris moribus, artibus, affinitatibus, ut aurum & opes ſuas inferant potiùs, quam ſeparati habeant. Exinde certè luce meridiana clarius eſt, promotiones peregrinorum velut hamum eſſe, quo ex locis alienis, præſtantiſſimi quique in Remp. noſtram, cum immenſo ejus commodo attrahantur. TRAHIMUR omnes honorum ſtudio, & optimus quiſq; maximè

ximè gloriâ ducitur; terremur & arcemur, contẽtu: huic ergo, ſi alicubi expoſiti ſint peregrini, quis præſtantior, nec planè ſui incurioſus, eò properet? Ubi a. patere ſibi honores & dignitates, juxta cives, ſenſerint, & animi, & fortunæ opes, quas habent, libenter, cum laribus ſuis, eò transferunt. O eximios verò & inſignes inde fructus! qui non privatam tantummodò civium vitam juvant plurimùm; ſed ipſam inprimis publicam felicitatem augent, promovent, conſervant. Quanquam longè aliud videatur, Fratri meo, qui ex ejuſmodi promotionibus peregrinorum, & in cives, & in peregrinos, & in Remp. ipſam, plurima proficiſci incommoda ſtatuit. Durus nodus, A. & quidem triplex, cui tamen triplex quoque cuneus quærendus erit. Promotiones civibus à peregrinis præripi clamat. Aſt hoc telo cives quoque ipſi tanguntur, cum omnes ſimul promoveri nequeant; ſed, hoc ad officium aſſumto, ille poſtponatur neceſſum eſt. Cives ergo cives accuſent, & de damnis querantur. At verò neque accuſatione, neque querelis opus eſt: SUPREMUS ſortis humanæ diſpenſator & arbiter, ſingulari ſuo ipſius conſilio, diſpenſat officia; derogant illius providentiæ, qui ſuo omnia hîc judicio examinant. Conſultat quidem homo, agitque ex naturæ ſuæ viribus, ut hoc vel illud conſequatur; ſed CONSILIIS, actionibus & cogitationibus hominis ſupernè imminet Divinus ille Oculus, qui per ſecundas cauſas (nec ſanè ſine illis; quippe non ignavis;

ſed agentibus, omniaque tentantibus, Deo ducente ac benedicente cuncta proſperè ſuccedunt,) ipſe prima rerum omnium causa, omnia flectit, & ad eventum ſibi gratum dirigit. Hujus ergo voluntati qui ſe ſubjicit, facilè, quod ſalutare Deus judicat, accipit. Sed quid languorem civibus promotione exterorum induci audio? O damnum inæſtimabile! ſed irriſione potiùs, quàm reſponſione dignum. Indène languor orietur, quod, honeſtâ potiùs æmulatione, cives ad virtutem & induſtriam excitare atque inflammare poteſt? Cum Alexandro Magno, adoleſcenti adhuc, moleſtum accideret, quod Parens, ex pluribus Uxoribus, tot liberos ſuſciperet, urbanè adoleſcentem corripuit, Philippus, hortatus, ut, multos imperii æmulos habiturus, operam daret, quò omnibus melior præſtantiorque, non ob Philippum patrem; ſed ex ſuo merito, rerum potiri videretur. Haud difficulter, niſi fallor, iſtud monitum, ad cives quoq; tranſtulerimus, per peregrinos pariter excitandos, qui aliâs fortaſſis languidius tractarent ſtudia, ſi nullos, præter ſeſe, publicis officiis præfici poſſe, certi eſſent. UT verò ferrum ferro acuitur: ut ad lapidem lapis contritus ignem emittit: ita, æmulatione civium & exterorum ingenuâ, juvenum ingenia ad ſtudium & diligentiam inflammantur; langueſcunt ergò & ſitu quaſi obducuntur, quæ eandem aut omninò non habent, aut, ſi habeant negligunt. Sed amor quoque in pattiam hoc pacto minui videtur.

tur. Videtur quidem, at quis tam à ſenſu communi deſtitutus eſt, qui non animadvertat, quod id vitio ipſorum civium, ſi accidit, accidat, QUI amorem iſtum in ſe non paterentur minui, ſi privatis cupiditatibus ſalutem præferrent publicam. Invidiam & odium quod peregrinis incumbere dicitur, cum civibus commune habent; ſed idonea huic malo paranda ſunt remedia, & humanitate, rectèque factis vincenda iſthæc omnia. Sic enmim facilùs invidia declinabitur, quam omnibus ſacrificiis, quæ Cajus Caligula Livori obtuliſſe legitur. Neque omnes his malis ſunt obnoxii: multi, ad ſeram uſque felicitatem, in alienis terris florent. Caſus inopinati tàm cives, quam peregrinos poſſunt premere: utrique nonnullorum invidiæ, utriq; odio ſunt expoſiti. Sed privatum bonum nimis quærere in publicis officiis arguuntur. O ſi hoc ſolorum eſſet peregrinorum vitium! nemo tales turpi-lucri-cupidos, ut Comici vocabulo utar, vel laudibus exornat, vel admittendos ſuadet. Fortaſſis ab hac accuſatione non immunes ſunt ipſi cives, quorum multi actionum ſuarum, in officiis, lineas non niſi ad ignobile privati boni centrum dirigunt. Romanus Sanè ſcriptor de Romanis, etiam vetuſtioribus, à contagione peregrinorum adhuc liberis: PRIVATÆ res, inquit, ſemper offecêre officientque publicis conſiliis. Neque nullos ex civibus Campobachio iſti Italo ſimiles proditores dari poſſe, nulli veſtrûm dubium eſt, ut exemplis aſſerendis fa-

cilè poſſim ſuperſedere; neque peregrini tantum accuſandi ſunt, quòd novos in Remp. mores, nova vitia invehant; MALIS moribus ubique vivitur: vitia ubique, ubi homines: domi non minus exempla libidinis, aliorumque ſcelerum, quàm foris invenias: ipſi quandoque cives novis inhiant, nova producunt & introducunt. Quæ bonæ unquam ſegetes, ſive civium, ſive peregrinorum, inveniuntur, quibus non intermixtum lolium reperias? UT quævis animalia, plumas aut pilos habentia, infeſtantur à culicibus pulicibusque, præter aſinos & boves, qui ab horum infeſtatione ſunt immunes: Sic nulla hominum natio vitiis omninò caret, niſi ſit planè aſinina & bovina, in quam nec boni, nec mali vis aliquid poſſit. Bonis legibus occurrere graviori morum mutationi oportet. Imò, inferant peregrini Reip. novos mores, ſi boni fuerint, qnid oberunt ſaluti publicæ? Religionis orthodoxæ mutationem in Rep. quis vel peregrino, vel civi concedat? MAGISTRATVI incumbit, puritatem ejus, tanquam ſacrum depoſitum, pluſquam Argæa vigilantia, conſervare: ceu ſanctum aliquod tueri vinculum, per quod Reſp. cohæret, & quaſi ſpiritum vitalem, quem tot millia trahant, nihil ipſa per ſe futura, niſi onus & præda, ſi mens illa imperii ſubtrahatur. Quid verò mutationem Rerump. quandoque factam miſeris peregrinis imputant? Quis toties mutavit Remp.

Ro-

Romanam? cives. Notus eſt Julius Cæſar, notus Auguſtus, cives Romani, & quam operosè mutârint patriam Remp. De Medicæis, & ſimilibus recentioribus, à quibus graviſſimæ Reip. Patriæ mutationes factæ ſunt, quid juvat dicere, aut peregrinorum cauſam ulterius agere? Vt apparet, aliqui autores, peregrinorum dementati odio, incommoda ejuſmodi & alia, hinc inde cumulant, adducunt, urgent, exaggerant: cur autem commoda negligunt, quæ, ex horum admiſſione, velut uberrimo fonte, dimanant? Libavi eadem ſupra quadantenus; ſed libavi tantùm: quis enim iſtud æquor exhauriat? NEQVE poſſunt peregrini aliter, niſi penitus malignum trahant ſpiritum, quam, in peregrinæ Reip. officiis, ardens & acre rerum benè laudabiliterque, gerendarum ſtudium adhibere: longè enim à natali ſolo remoti, nudi à propinquis, nulla cognatione muniti, non invidiam modò aliorum metuere; ſed & erratorum nullam facilè ſperare veniam poſſunt. Deſinant igitur, deſinant iſti peregrinorum inſectatores, gloriæ obtrectatores! parcant duris in eos ſermonibus, ſecumque animo & cogitatione percurrant, quibus hæc ipſa florentiſſima Reſp. viris antehac creverit? quibus floruerit? quibus ſummam felicitatis gloriam, quam Deus æternam eſſe jubeat, attigerit? Si verò adhuc

peregrinitatem objectent, verendum ipſis eſt, ne cogantur audire eloquentiæ parentem, Suadæque magiſtrum, Tullium, quem, ceu peregrinum Romæ, eodem fulmine proſternere voluerunt adverſarii: SI vobis illi peregrini videntur, (his verbis Torquato reſpondet Orator) quorum jam & nomen, & honor urbi inveteravit, & hominum famæ & ſermonibus: credite mihi, non patientur ſe ab aliis, niſi virtute vincantur, inani verborum jactatione, ſuperari.

PRO-

Digitized by Google

PROGRAMMA INVITATORIUM.

PATERNA TRINVNIVS IRENARCHÆ GRATIA

REPARATAM

ORBI EVROPÆO, TIBI REDDItam, Felicitatem diductô ſinu ut excipias, cor amori, pectus gaudiis, animum lætitiæ, mentem ſtupori, linguam præconiis, manus plauſui, æternæ gratiarum actioni vocem redivivam conſecra

GERMANIA, GERMANIA

Regionum quarumcunque Germinantiſſima,

QUAE TANDEM,

Per horribiles calamitatum tempeſtates miſerè, & tamdiu, diſtracta, rapta, jactata, & non unâ clade tantùm non enecta,

TVIS LACRVMIS, GEMITIBVS, QVERELIS TVIS, quas nō capiebant terræ ampliùs, cœlum expugnâſti, & in eo Deum, Deum *invictiſſimū*, Deum *in juvandis ſuis ſemper-mirificum, non ore gladii, quô cecidiſti; ſed gladiô oris, quô & vinci vult, & poteſt, feliciſſimè viciſti,*

 Vt,

Vt,

Quod omnis cogitet memoria, poſteritas loquatur, univerſitas ſtupeat, poſt tot pugnas, tot clades, tot cæſa, tot ejecta, tot attrita hominum millia, poſt tot urbium funera, tot Chriſtianorum lanienas, tot ſanguinis diluvia,

ARMIS, STVDIIS, AVSPICIIS, *INCOMPARABILIS HEROINÆ AMAZONIS,*

CHRISTINÆ,

DEI GRATIA

SVECORVM, GOTHORVM, VANDALORVM REGINÆ,

Magnæ Ducis Finlandiæ, Ducis Eſthoniæ, Careliæ, Bremenſis, Verdenſis, Pomeraniæ, Stetini, Rugiæ, Dominæ Ingriæ & Viſmariæ,

AVGVSTÆ, TRIVMFATRICIS, PACIFICÆ, juxta inæſtimabiles

IMPERAT. REGVM, ELECTORVM, PRINCIPVM,

labores, curas, ſollicitudines,

VNICA VOTORVM OMNIVM LABORVMq; tuorum meta, omnigenæ felicitatis mater, Religionis, legum, literarum, morum nutrix, omnibus triumfis potior, omnes illos & bona omnia complexa, unius ſyllaba; ſed infinitorum commodorum

P A X,

Cujus

Cujus uſum totos triginta annos ignorâſti, felicitatem autem, tantô temporis, auri, ſanguinis impendiô emptam, ê calamitate hoſtis tui, cujus vix nomen repetere libet, æſtimas, poſtliminiò reſtauraretur.

Reſpira igitur, ô Mater, exſulta, triumfa! omnis locus, omnis ætas, ſexus omnis plauſu in Te geſtiat, tripudiet & jubilet!

Nos, eadem facientes, FESTVM PACIS Tuæ ſolenniter hîc celebravimus: quod ut & Muſæ noſtræ Gymnaſticæ ſanctum habeant, faciunt, quod opis ſuæ eſt, & ſentiendô magis, quam dicendô, DEO, REGINÆ NOSTRÆ, PROXENTIS tanti boni, omni prædicatione ſuperioribus, d. X. Ian.

ore

BALTHASARIS ROMBERGII,
RIGENSIS, Cultoris ſui
dedititiſſimi,

GRATITVDINEM SVAM DECLARATVRÆ, NON tam ad novum quoddam Eloquentiæ artificium, quod nullum vel optari tantum, vel concipi poteſt, quantum debet; quam ad pium piarum mentium ſtudium, omnes tales ad ædem ſuam invitant,

per

M. JOHANNEM BREVERVM,
Eloq. Prof.

EUCHARISTIA PRO PACE GERM.

ORATIO.

SIulla uſpiam, poſt hominum memoriam, curata pax eſt, in qua & admirabilis ſe, divini numinis potentia oſtenderit, &, quid fortiſſimorum virorum virtus, quid ſingularis conciliatorum prudentia valeat, cognitum ac declaratum ſit, in hac certè, quam tot annis afflictiſſimæ Germaniæ reſtitutam, nuper hîc ſolenniter gratulati ſumus, ita hæc omnia patefacta ſunt, ut nunquam majoribus, nunquam illuſtriorib⁹ argumentis, aut illuſtrata eſſe, aut in poſterum illuſtrari poſſe videantur. Quis enim ſperare poterat, tam diu laceratam, tot Chriſtiani ſanguinis fluminibus inundatam, beatiſſimis tranquillitatis fœderibus, componi poſſe Germaniam? Neque vota quidem, quanquam cœlum fortiter pulſarent, ad tam ignoti remotiq; Numinis aram, ſine trepidatione, perveniebant. Tot difficultatum nexibus implicata erant omnia, ut ſive ipſos inter ſe pugnantes reſpicerent, ſive contumaciſſimi belli cauſas æſtimarent, nihil ferè ad ſpem pacis viderent reliquum. Nimirum, unus uni facilè conciliari poteſt: in hoc verò bello Germanico quantus Regum? quantus

tus Principum? quantus mutuò confligentium concurſus & ardor exſtitit? Quis in amica coituros federa tot orbis, tam potentes, tam ferventes Principes, ſine alterius partis interitu, credidiſſet? Si, incendio ſuborto, unam modò alteramve domum ignis adhuc infeſtet, reſtinguendi ſpes adeſt; at ſi furibundus undique & undique Vulcanus totam flammis Civitatem obruat, deſperatio inceſſit homines, hinc neglectus, abjectio, ut ne admovere quidem manum ampliùs ſuſtineant, nonniſi gemitibus, lacrymis, ejulatibus miſcentes omnia. Idem accidebat calamitoſiſſimæ Germaniæ, poſtquam illam bellum grave, bellum ineffabilis terroris, bellum non uni Principatui, non uni Regno; ſed univerſæ propemodum Europæ formidabile, totos triginta annos, laceráſſet. In quo quantis quæſo de rebus dimicatum eſt? non de limitibus Regionum, non de verbis fortè aſperioribus, non de rebus aliis levioribus, ex quibus tamen bella diuturna, bella graviſſima quãdoque nata eſſe legimus. Sic Ætoli & Arcades mutuis ſe cladibus diutiſſimè attriverunt, ob unius apri caput; Sic Picti & Scoti crudeliter ſe infeſtârunt mutuò, ut nullis prorſus federibus placarentur, tametſi pacem annos ferè ſexcentos antea coluiſſent: qua de cauſa? canes aliquot crepti cauſa belli fuerunt. Sic Helvetii immane quantum exarſerunt adverſus Carolum, Burgundionum Ducem, ut non niſi ipſius Ducis morte placarentur, cum ipſis currus pellium abla-

ablatus eſſet. Hoc verò bellum pro Germanorum libertate, quæ omni vitâ carior, omni pretio ſuperior: pro Religione orthodoxa, quæ non civilis minùs, quàm cœleſtis felicitatis fundamentum eſt, à meliori parte, maſculè ſuſceptum, fortiterque hucuſque & feliciter continuatum ac geſtum fuit. Geſtum fuit circa animæ negotium: geſtum, poſtremis temporibus, inter ipſos fidei ejuſdem conſanguineos, quos inter, ſi exacerbantur, caritatis vincula, incitamenta irarum fiunt ſæpe immortalium. Et tales quidem videbantur in Germania omnibus; ſed prævaluit, prævaluit & hîc Divina providentia: prævaluit Inviсtiſſimæ REGINÆ atque DOMINÆ noſtræ incomparabilis vigilantia: prævaluit Illuſtriſſimorum Procerum, juxta Proxenetas pacis alios, admiranda induſtria, ut conſanguineis vulneribus manantem ſiſterent ſanguinem, & totum crudeliſſimorum armorum ſtrepitum, beatiſſimo concordiæ, &, ut optamus, ut ſperamus, æterno ſilentio conſopirent. O factum prorſus admirabile! Alia enim verba mihi deſunt; quid verò mihi dico? verba deſunt omnibus, quanti quanti etiam fuerint, Oratoribus, quibus pacis hujus Germanicæ, pacis tot votis expetitæ, tot precibus oratæ, tandem exoratæ, gloriam ex merito deprædicent. Quid ergo nobis faciendum, Auditores? faciendum nobis eſt quod poſſumus, & gratiæ agendæ; pro cœleſti illo dono, inprimis DEO, ſummo pacis largitori: tum REGINÆ noſtræ ac DOMI-

NÆ,

NÆ, à DEO ſecundæ; Parariis denique Eminentiſſimis; ſed quantæ quidem ab infirmitate noſtra proficiſci poſſunt:& in eo præſens verſabitur oratio. Ut verò DEUS ipſe Ter Opt: Max: infantium lactentiumque laudes grates habet: ita nemini non gratum fore pium hunc potiùs, quam audacem conatum meum confido, quem vel affectus ille promovebit, qui muto olim Crœſi filio in pugna vocem donavit. Veſtram verò, Auditores Spectatiſſimi, attentionem ad hanc gratiarum actionem non efflagito, ne de inſigni veſtra pietate, quam tot ſpeciminibus, in nuperrimò Germanicæ pacis feſto, conteſtrati eſtis, & adhuc gratioſè teſtamini, videar ineptè dubitare. Cùm profanam omnem laudem judicârint Ethnici, quæ cum memoria Omnipotentis Dei non conjungitur, quid nobis, in præſenti, faciendum ſit, qui, extra denſiſſimas gentilitatis tenebras, in ſplendida divinæ benignitatis luce collocati ſumus, nemini ignotum erit. Ipſe quidem Cicero, & Eloquentiæ, & Patriæ Romanæ parens, etiamſi glorioſior aliâs ſuarum laudum præco fuerit, ſua tamen benefacta tantò eminentiora judicavit, quantò propius divinis curis admoveret. O Dii Immortales! ſic exclamat in concione homo Ethnicus, (vobis enim tribuam, quæ veſtra ſunt: nec verò poſſum humano tantum ingenio dare, ut tot res, tantas, tam varias, tam repentinas in illa turbulentiſſima tempeſtate, Reipub. mea ſponte deſpexerim.) Vos profectò ani-

mum

mum meum tum conſervandæ patriæ cupiditate incendiſtis: me, ab omnibus cæteris cogitationibus, ad unam ſalutem Reipub. contuliſtis: vos denique in tantis tenebris erroris ac inſciciæ, clariſſimum lumen prætuliſtis menti meæ. Ita dixit, Aud. dicendi Magiſter optimus: ita ſeculo in documentum omnis poſteritatis ſcripſit, quem, ſi ullibi alias, præſenti certè tempore ſequi convenit, ut bonum omnium in mundo maximum, bonum omni æſtimatione noſtrâ & prædicatione ſuperius, bonum pacis, gratô animô, ad DEUM, omnis boni fontem auguſtiſſimum, primò referamus. quam illuſtribus enim argumentis in hac Germaniæ pace & juſtam clementiam, & clementem juſtitiam oſtendit Dominus pacis & belli providentiſſimus? Sicut pius pater immorigeros caſtigat liberos, ut eos revocet à vitiis, & ad virtutum frugem promoveat: ita DEVS, miſeri flagellô belli, ſuum afflixit populum, qui felicitatem ſuam, quâ tot annos, ſub amica pace fruebatur, concoquere non poterat, niſi thermis ejuſmodi Neronianis juvaretur. Quam ſudatum verò in illis eſt? quam lacrumabilis, per univerſam Germaniã, inde miſeria orta eſt? Solon ille Sapiens, cum curis anxio cuidam amico, varias hominum afflictiones oſtenſurus eſſet, in arcem eum deduxit, ſubjectaſque inde domos monſtrans, quantæ in ſingulis curæ, quantæ in univerſis calamitates lateant, juſſit expendere. Quæ arx tam excelſa? quæ turris tam altè poſita, è qua

Ger-

Germaniæ, ex truculento bello, calamitates pondere graviſſimæ, numerô infinitæ, poſſint conſpici? Urbes, provinciæ, regno quot & quanta ibi fuêre, nil niſi amphitheatra fuere, in quibus immaniſſima belli rabies, omnia in ſanguine, ſurſum deorſum rotavit. Quam Te, regionum omnium REGINAM, terrarum decus, Germania deformavit hoc tetrum diſſidium! Nihil priſca crudelitas, nihil nova inhumanitas in Tuis omiſit miſeriis, quæ lacrumis tamen potiùs, quam verbis indicandæ mihi videntur, præſertim cum eas, me tacente, ipſa clarè ſatis, inter cineres proh dolor! ac rudera ſua adhuc declamitet: quid? totis artubus ad earum memoriam cohorreſcat. Quanta in illis miſeriis pacis deſideria! quot ad DEUM miſſa ſuſpiria! Non tantùm homines; ſed ipſi agri, cadaveribus oppleti, ipſa flumina, Chriſtianorum ſanguine rubentia, pacem à DEO, pacē à bellantibus, pacem continuis votis & precibus, flagitârunt. Sed diu preſſit Germanos tantarum miſeriarum ſervitium, ipſis cum iiſdem ſeneſcentibus adverſis, ſatis diu eos preſſit, fortaſſis, ut gratius eſſet donum, quod, poſt tot moras, poſt tot motus, poſt tot vota, tardiùs cōceſſum eſt. Scilicet ut verni temporis clementia & amænitas, minùs hilararet animos; niſi eam rigor hiemis & aſperitas anteceſſiſſet: ita minùs jucunditatem pacis hujus ac dulcedinem ſentirent Germani, niſi eam cum ſuperiorum temporum triſtitia, & cum Tartareæ iſtius tempeſta-

peſtatis acerbitate compararent. O abſtruſa verò & recondita DEI conſilia! O bonitatem ac clementiam ipſius perpetuò prædicandam! Reſpexit tandem ad lacrumas, ad gemitûs, ad ejulatús miſerorum, qui, cum terris non caperentur ampliùs, cœlum invadebant, DEVM oppugnabant,& tandem paternum illius pectus expugnabant, ut mallet miſereri, quàm caſtigare, ignoſcere, quàm vindicare, cõdonare, quàm diutius iraſci. Quis non exclamet cum devota illa anima: Verè Dominus eſt, qui vulnerat & & medetur: percutit & manus ejus ſanant! Verè Dominus eſt qui mortificat & vivificat! qui, pro paterna ſua diſpoſitione, caſtigans caſtigavit ſuum populum; ſed morti non prorſus tradidit. Neque verò obſcura clementiæ hujus ſpecimina, inter ipſas bellorum clades, apparuerunt, quotiescunque ſtupendas omni mundo Victorias, Germanæ fidei & vitæ aſſertoribus, ex alto largitus eſt. Niſi enim toties luxatæ, attritæ, conſumtæ adverſariorum vires eſſent, annon, inſtar cataclyſmi, oppreſſiſſent ſtatim ovile Domini, nec, niſi omnibus conſumtis, ſuam ſatiâſſent rabiem? Annon puſillus orthodoxorum grex, ſub hoſtilis idololatriæ jugum tractus, miſereque oppreſſus adhuc gemeret? Teſtor duas illas, prope Lipſiam, victorias famoſiſſimas! Teſtor Lüzenſem & Witſtochienſem, ne de aliis pluribus hîc dicam: undique majori virium militarium apparatu inſtructi fuerunt Ligiſtæ, quam noſtri: undique tamen à

no-

noſtris fuſi, cæſi, fugatique fuerunt. Quis manûs DEI victrices, in noſtrorum armis & animis, non animadverteret? quis manifeſta clementię cœleſtis ſigna non miraretur? Quæ faſtigium quoddam ſuis additura operibus, ipſam pacem, pacem tot à ſe precibus oratam, tandem, poſt triginta annos, exoratam, benigniſſimè, ſuperiori annô, reſtituit. O amicam generi humano Divinam clementiam! ô amicum clementiæ illius donum, cujus ſic gratia omnes afficit, ut etiam nomen ametur! PACEM intelligo, fomitem ſecuritatis, publici boni radicem, commodorum ſeminarium, pacem opulentiæ ſegetem, almam virtutum omnium nutriculã. Cujus non aures animusque tam delectabili commodorum dulcedine perfundantur? cujus non pectus penitiſſimis hilareſcat viſceribus? Profectò, ſi ægrè æſtimare poſſumus, Auditores, quantum bonum à DEO acceperit Germania, ut ægrè, propter magnitudinem illius, poſſumus, unum ſuccurrat, majus exſpectari non potuiſſe, cum nec à præſtabilius à DEO hîc conferatur. Si omnes in Germania lapides, imò omnia arborum folia, in linguas mutarentur, non poſſent dignas DEO laudes canere, dignas agere gratias, quòd omnia tam bene fecerit, quòd non expleverit tantùm vota ſui populi; ſed & ſuperârit. Hæc enim vota, niſi fallor, erant, ut, diſcuſſis belli nubibus, ſerena modò pacis lux reluceſceret. Si ergo, armis poſitis, tranquillitas tantùm priſtina fuiſſet reſtituta

affli-

afflictis provinciis, abundè omnes non exſpectationi modò; ſed optatis quoque ſuis ſatisfactum judicâſſent. Vt autem præter pacem redditam, Sereniſſimum Sueciæ Regnum, auguſtale Religionis Orthodoxæ florentiſſimum, in partes curarum, de orthodoxæ religionis & libertatis Germanicæ negotiis, præcipuas veniret: ut, acceptis inde tot Ducatibus, ſedem quoque ſuam, ad aſſerendum parta Germaniæ bona figeret in Germania: ut velut membrum ejus aliquod efficeretur, quis Germanorum unquã non dicam ſperare; ſed optare auſus fuiſſet? Præcurrit hîc Tua, DEUS clementiſſime, benignitas ſpes populi Tui! ſuperavit preces ejus ardentiſſimas, quibus toties defatigatas aures tuas noviſti! Nos ergo, cum Germania Tua, hoc munus Tuum, nos manum Tuam, nos mẽtem exoſculamur, &, cum aliud non poſſimus, Te laudamus, Te amamus, Te adoramus, ad Tuos pedes humillimè proſternimur. Tibi laus, ô Soſpitator hominum celſiſſime, Tibi gloria, ô Pater clementiſſime, Tibi gratiarum actio, in ſecula ſempiterna! O Beata Trinitas, ſanctum & laudabile Nomen Majeſtatis Tuæ, & ſuper exaltatum in ſecula! Ut verò ſecundas à DEO in his terris REGINA noſtra atque DOMINA ſemper Auguſta, obtinet: ita ſecundò etiam ad thronum ejus auguſtiſſimum, ad eximium Majeſtatis ejus ornamentum, divinæ Majeſtatis Imaginem, gratiæ noſtræ pergunt. Quid enim hoc & quantum eſt, quod af-

flictiſ-

fliĉtiſſimis in Germania Eccleſiæ rebus operam Tuam conſtanter impertire non detrectaveris: quod Germaniam ex ſervitute, quæ jam incumbebat ei, in libertatem optatiſſimam, Religionē Orthodoxam ex periculis, fortiſſimè reduxeris, CHRISTINA Chriſtianiſſima, REGINA Triumfatrix Optima Maxima? Nullius profectò tantum eſt flumen ingenii, nulla dicendi aut ſcribendi tanta vis, tantaque copia, quæ hoc Tuum in Germaniam beneficium exornare ſatis valeat. Patri Tuo, glorioſiſſimæ recordationis, (da veniam, Domina: accepta beneficia, & affectus noſter verba hæc requirunt,) Patri quoque Tuo & noſtro, imò & Germaniæ Patri, multum ipſa ob paternam curam debet. Quem enim, niſi rerum omnium ignarum, fugit, quantâ ſedulitate & fide, quantis laboribus & ſudoribus, in ſummis difficultatibus periclitanti, ſuccurrerit, & Regium etiam ſanguinem pro ea maſculè fuderit? Exemplo quidem pietatis incomparabili! Quid enim in omnibus à mundo condito hiſtoriis ſimile inveniemus? Te verò operum magnorum nuncia fama, Te numeroſa gloria, ceu conſummatricem inſtituti paterni, ad ſidera uſque extollit, Te non tantum tot Imperiorum, felicitatis, potentiæ; ſed virtutum paternarum, inprimis Pietatis heredem, omnes toto mundo venerantur. Unde enim aliàs tantus in Orthodoxam Religionem amor? unde tantus, in ea defendenda, fervor? Placuit olim primis elegantis ſapientiæ Secre-

tariis, Poëtis, auream virtutum catenam, è cœlo propendentem, fingere, quam virtutum omnium complexus, ſibi mutuò inhærentes, diducunt & aptant, ut omnes, velut in amico contubernio, jungantur. Nemo facilè negabit, opinor, hanc catenam virtutum auream, hoc regium ornamentum in Auguſtiſſima Domina noſtra rutilare. Quæ enim nominari virtus poteſt, cujus jubar, ex omnibus illius actionibus, non emicet? Ire per ſingulas nonniſi æternorum laborum monumenta poterunt, & in prædicandis illis paſſim modò certabit alacris oratorum Germanorum devotio. Omnes tamen princeps omnium pietas REGINÆ noſtræ, præ omnibus in admirationem rapiet, illa generis humani tutatrix, cœli germen, orbis columen: illa tot laborum in Divo Parente: tot laborum in auguſtiſſima filia, felix Stimula & Agonia, pro qua in gratias humillimas ipſa orthodoxa Religio deſcendit, & Te, Domina, Pacatrix, feliciſſima, Te ſuſpicit, Te aſſertricem ſuam nominat, Te veneratur, ad Te manûs tendit devotiſſimas, Tuis victoriis triumfiſque, poſt DEVM, ſuam incolumitatem acceptam refert, & ulteriorem ſui curam ſtudioſiſſimè à Te precatur. Idem, cum ea, faciunt liberati Germaniæ cives, &, quanquam pectora illorum ſenex jam mœſtitia anguſtaverit, inundantis tamen, ex reſtituta pace, gaudii copiam ſentire paulatim incipiunt: Te mirantur, Te venerantur, Tibi etiam humillimas habent aguntque gratias, REGINA

GINA Inviĉtiſſima, quod non minùs prudenter, quàm fortiter, ad recuperandam Orbi Europæo, ad reddendam miſerrimæ Germaniæ pacem, arma animoſque conjunxeris. Nimirum in hoc bello, bello difficillimo, bello non ſine ſtupore inter poſteros nominando, jam finito, difficulter liceat decernere, utrum majori prudentiâ, an fortitudine omnia expedita ſint? Certè, ad exemplum poſteritatis, magna oſtendent ingenia, (quid enim ego ingrediar immēſum hoc pelagus?) utrumque hoc imperii, ad æternitatem excitandi, adminiculum regiâ manu ſervatum, roboratasque duas illas columnas firmatiſſimas, quibus ſalus omnis regnorum, omnis gloria innititur, & contra quasvis adverſariorum machinas perſiſtit. Nos igitur REGINAM noſtram, pro eo, ac poſſumus, & veneramur ob prudentiam, & colimus ob fortitudinem, neque ullum virtutis præmium, ullum honoris inſigne, ullum laudis monimentum eſſe fieríque poſſe exiſtimamus, quod illi à nobis: quid à nobis dico? ab univerſa Chriſtianitate, jure & meritò non debeatur. Quam ſollicitè inter ipſa arma de pace cogitavit, cujus causâ arma ſumta erant? Quanquam ergo eo ſanguine creta, eo ſolo nata, iis artibus educata, iis meritis, victoriis, triumfis decorata fuerit, ut ſummam undique armorum gloriam poſſideret, & exercitum ubique victorem, exercitum ad pugnas & triumfos novos alacrem, exercitum florentiſſimū haberet, præſtabilius tamen,

pro judicii ſui divinitate,judicavit,citra prælio-rum laſſitudinem, ambiguum armorum ſtrepitum, optatiſſimâ tranqi illitate redditâ, componere. Quò magis venerari & ſuſpicere Te cuncti debemus,REGINA, Triumfatrix pacifica, quæ, ut pacem ſuâ metiris dignitate: ita bella geris & adminiſtras neceſſitate: & ut armorum capiendorum certam tenes rationem: ſic deponendorum modum, quæ tam fortia, tam felicia hucusque, cum terrore hoſtium perpetuo,circumtuliſti,ut nullus ſit in orientis & obeuntis Solis partibus locus, ubi non celebretur Suecicorum armorum gloria. Fruere tantis meritis, gratulare fortitudini Tuæ prudentiſſimæ, quâ ad omnium laborum metam, Pacem ſcilicet,optatò perveniſti! ad pacem unam innumeris triumfis potiorem, ad pacem religionis, legum omnisque honeſti nutricem, ad pacem, unicum tot vulnerum chironiorum remedium,quibus ad internecionem usque lacerata erat Germania. Et illa Tibi nunc, Domina,nobiſcum,more veterum,laurum & olivam,tuo meritiſſimo,conſecrat. Laurum enim obtines victoriis; oleam ſtudiis pacificis. Illa nunc in laudes Tuas nobiſcum, quanta quanta eſt,effunditur: Illa Tibi aram gratitudinis ſuæ, imò thronum immortalitatis & gloriæ excitat. Scande illum,ô AUGUSTA,& inde,quantum potes, oculos intromitte in omnium pectora: vide in iis tot erectas devotionis ſtatuas, quot nulla unquam ætas, nulla delibabit oblivio. Audi

di vota Germanorum & noſtra deditiſſima: audi voces omnium unanimes: ô CHRISTINA REGINA, Triumfatrix, tot gentium, terrarum, imperiorum domitrix & Pacificatrix, DEUS Te conſervet! CHRISTINA REGINA orthodoxæ Eccleſiæ tutatrix, Mater Patriæ, mora fatorum, atlas felicitatis noſtræ, DEVS Te conſervet! CHRISTINA REGINA, orbis retroacti prodigium, præſentis miraculum, futuri exemplum, DEVS Te conſervet! Vovemus omnes, vovemus ſinguli, DEVS Te conſervet, ô DOMINA, ob undique reductam pacis ſerenitatem, verè Sereniſſima! Quemadmodum verò, præter Solem, reliqua etiam ſidera in hæc inferiora agunt, eorumque affectiones miſcent, quod cæleſtium arcanorum ſcrutatores ſubtiliùs excutiunt; ita pacis bonum, quod ad DEVM Irenarcham benigniſſimum, quod ad REGINAM noſtram, Pacificatricem feliciſſimam, grata voce retulimus, indefeſſo etiam Illuſtriſſimorum Regni Procerum, imprimis Eminentiſſimorum Dominorum Legatorum, ſtudio, gratâ mente acceptum ferre convenit. Quid enim graviſſimis ſuis conſiliis? quid aſſiduis laboribus? quid continuis curis ſpectârunt aliud, quàm pacem Germaniæ deſideratiſſimã? Idcirco nulla temporum momenta præterire paſſi ſunt, quin, quæ acturi pacis hujus cauſa eſſent, præconciperent acriter: quid poſſit accidere, & quid agi debeat, ſi hoc contingeret, ſedulò definirent: omnes actûs paci profutu-

ros diſponerent, & è quadam mentium providentiſſimarum ſpecula explorarent omnia, ne fluxæ caſuum temeritati quicquam crederetur, quod in tanto negotio curatè eſſet providendum. Quis dignè tantam celebrabit prudentiam, quæ, inſtar fili Ariadnæi, ex intricatiſſimo actionum variarum labyrintho, ad optatiſſimam pacis metam, proxenetas pacis ſplendidiſſimos deduxit? Certè concurſus, in tractatione iſthac, fuit ingeniorum ex toto orbe ſelectiſſimorum: horum ſenſa, circa res tantas, ſagaciter inquirere, conatûs feliciter moderari, ſtudia quaquaverſum tendentia, ceu varias in circulo lineas, ad unum pacis centrum dirigere, nonne divinæ ſolertiæ opus eſt? Hanc in Vobis miramur, Legati pacis feliciſſimi, hanc æſtimamus, cum pacata Germania, unà cum conſtantia illa veſtra indefatigabili, quam, nullis delaſſati vel morarum, vel curarum moleſtiis, toti ſtupenti mundo, tot annos, probâſtis. Quot enim tricis iſtis magnis minutiſque (ſi modò quid minutum dici poteſt, quod vel pace, vel armis terminandum fuit,) expediendis patienter conſumſiſtis? Tractum eſt pacis negotium ex uno loco in alium, tractum ex anno in annum: modò Hamburgi ad Irenes ſacra conventum, modò ad alia loca itum eſt, donec Monaſterii tandem & Oſnabruggæ, poſt ſiſyphios labores exantlatos, juxta ſollicitudines ipſius ſacratiſſimi Imperatoris Romani, Chriſtianiſſimi Galliarum Regis, Potentiſſimorum Electorum &

Prin-

Principum Germaniæ inæſtimabiles, gratiſſimâ devotione venerandas, applaudente cœlo geſtiente terrâ, tripudiantibus bonis omnibus, die XIV. Octobr. ſuperioris anni, ſedatâ omnium partium irâ, diremtis contentionibus, ſublato bello, pax tandem firma & ſincera Germaniæ reſtitueretur. O Menſis Octobris, quàm fauſtam & felicem, toti Germaniæ nobisque Tui memoriam relinquis! O dies tuos, dies magnæ indices lætitiæ! Solem ego ipſum, ita vivam, in tam pulcro ſpectaculo exſultâſſe arbitror, cum, ſtrato in foro peripetaſmate, par reddita Monaſterii ſub dio ſolenniter promulgaretur: cum populus omnis in cœlum elatis vocibus & manibus: Te DEUM laudamus: caneret: cum multi, præ lacrumis cantus omittentes, jubilantes gemitûs & læta ſuſpiria ad DEUM emitterent. Pax ergò eſt? tranquillitas eſt? ſolenne gaudium de cœlo datum eſt? Vix auribus ſuis credebant, quæ audirent: oculis, quæ videbant: repeti optabant voces ſalutares, ut ſeipſos cogerent ad aſſenſum. Nimirum ISTA maximorum gaudiorum indoles eſt, ut credulitatem carendi metu ſuſpendant. Sicut diuturnâ loci obſcuritate tecti, apertè lucis claritatem vix patiuntur oculis: ita effuſa illa ex pace lætitia omniũ primò mentes velut obnubilabat, ut tardiùs deſperati ferè boni fides procederet. Poſtquam verò tanti gaudii copia paulatim recepta fuit, quæ bone DEUS, per univerſam Germaniam jubila? quæ gratulationes? quæ

gratiarum actiones ad DEUM, ad Reges, ad Principes, ad Legatos, ad omnes in tanto pacis negotio laborum ſocios? omnes volebant referre gratias, nemo poterat. Quantum enim illis debeatur, mente vix aſſequebantur, tantum aberat, ut verbis accepta prædicarent beneficia, quid dicam, ullo modo rependerent? Verè quidem, ſicut Solis Lunæque & reliquorum luminum, lucem comtemplari, viresque eorum in nobis ſentire poſſumus; ſed nihil ad ea vel luce, vel viribus augenda referre poſſumus; ita & nos, cum Germanis, paternam DEI in nos clementiam, ſingularem REGINÆ feliciſſimæ Providentiam, grandes Illuſtriſſimorum Procerum Legatorumque labores, vigilias, curas agnoſcere poſſumus; nihil tamen quicquam habemus, quod vel DEO Opt: Max: vel REGINÆ Invictiſſimæ, vel reliquis pacis curatoribus, Salutis publicæ tutoribus, invicem reddere cum Germanis queamus. Verbis peragenda ſunt omnia; ſed quantillum poſſumus? factis nullo modo licet. Qui vel ſunt hodie, vel erunt uſpiam hiſtoriarum ſcriptores, cum ad hanc pacem Germaniæ ventum fuerit, magna non tantùm magnarum poteſtatum merita; ſed veſtra etiam, Proxenetæ pacis ſplendidiſſimi, ſtudia, ita efferent, ita omnium memoriæ & admirationi ſiſtent, ut quivis ea omni laude digna, imò potiora omni laude, fuiſſe nobiſcum animadvertat. Tu verò DEUS, & ob potentiam Maxime, & optime ob bonitatem Tuam, quam utram.

tramque in præſenti pacis negotio luculenter oſtendiſti, cuſtodi, quæſumus, ſerva, protege, quam dediſti, pacem nobis & Germaniæ. Magna bona magnos habere hoſtes ſolent; & jam virulentæ talium molitiones ex obſcuris adverſus pacem prominent latibulis. Compeſce illas, DEUS omnipotens, qui unus omnium conſiliorum eventûs & auſpicia, regnorum ortûs & occasûs, ſecunda & adverſa uno providentiæ oculo inſpicis, dirigis, gubernas. Indulge, ut quod optimum nobis & Germaniæ dediſti, æternum permaneat! Indulge, ut totum Sueciæ Regnum, ſedes verbi Tui ſplendidiſſima, omnigenis clementiæ Tuæ muneribus, ſubinde locupletetur: ut partis tot triumfis & victoriis, tot floribus & honoribus, ſub feliciſſimo pacis regimine, perpetuò vigeat. Indulge, Pater indulgentiſſime, ut ſub eo hæc Livonia, & in ea Riga tua, Tua Riga ſecundis undique virtutum & bonorum omnium incrementis, ad Tuam gloriam & ſalutem ſuam, floreat, neque quisquam noſtrûm aut noſtrorum ſolem illum pacis, qui redux Germaniæ nobisque affulſit, unquam videat videat occidere, aut obſcurari.

AD GERMANIAM.

Pone modum lacrumis: laceros compone capillos:
Ecquid adhuc pullô ſyrmate verris humũ?

Sume triumfales cultus, Pacisque reductæ
  Baſia baſiolo vividiore cape.
Prô! quot luſtra Tuis procul abfuit exul ab oris;
  Gradivi toties pulſa, repulſa metu?
Nunc tamen, ô lætum verbũ! nunc illa revertit
  Pax Tua, pax aliis anteferenda bonis.
Quis Tibi non tantum MATER GERMA-
  NIA, donum
  Gratari calamô, pectore, voce velit?
Floreat euge Tuis Pax reddita ſemper in agris!
  Floreat æterni Nata verenda DEI!
Floreat, & ſenſim chironia vulnera, Martis
  Fixa dolô, medicâ ſanet ubique manu!
At Vos, pacati felicia Numina mundi;
  Vos rurſum nitidi Germina ſancta poli;
Pacificis macti ſtudiis Vos pacis amici,
  Perpetuis Jani claudite templa ſeris!
Tu tamẽ in primis, magni ſtupor orbis amorq;
  Tu mora fatorum, curaque grata DEI,
Quâ minus eſt, quicquid meditor, CHRISTI-
  NA, parentis,
  GUSTAVI MAGNI, Filia MAGNA Tui,
Vive, vige, flore, ſucceſſibus aucta ſecundis!
  Irenes cuſtos optima vive, vige!
Ut Tua nobiſcum vigeat Germania flore!
  O MATER PATRIÆ, MAXIMA
  VIRGO, Vige!

Suſpirat, JOH. BREVERUS.

PROGRAMMA INVITATORIUM.

MANLIANUM IMPERIUM.

Durum hoc & dirum verbum eſt, in juvenum præſertim auribus: rigidiorem diſciplinam notat, quâ nil durius aut dirius pleriq; ſtatuunt. O *delicatulos homunciones! cœlo forſan nudiustertius lapſi, nihil ſordium circumferunt, quod mordacius lixivium requirat? imò clavellatô indigent, his moribus inprimis ac temporibus: tot undiq; improbitatis hærent maculæ: tot vitiis non inficiuntur modò; ſed conficiuntur omnia. Quid ergo diſciplina tantum vapulat?* Nimirum, *ſi quis graviori ulceri chirurgus manum admovet: ſi acuit novaculam: ſi incîdit, ferociſſimè exclamant ægri, manibusq; tundunt eum & pedibus; & tamen ſauciat, ut ſanet; vulnus, licèt amplius interdum, infert, ut ſalutem afferat. Num aliud quid agit* Diſciplinæ *rigidioris cultor, & patitur? num aliud quid* T. Manlius Torquatus *apud ſuos? Salutem promoturus* Reipublicæ *leges ponit neceſſarias: leges, quas in transgreſſores quoſvis armat atq; animat: leges, quibus præcipuum imperij ſtabilimentum,* Diſciplinam, *firmat: leges, quas caritate filij antiquiores habet; & tamen juvenes* Romani *graviter vociferantur ringunturq;, & crudelem, immiſericordē, trucem eum proclamant.* Bonum factum, *ſcilicet!*

COR-

CORRIGI *quicunq; bonus gaudet; peſſimus quiſq; emendatorem aſperrimè patitur. Profectò maluiſſet Pater parcere victori filio; ſed cum aut morte ejus ſancienda vis imperij, aut in perpetuum impunitate abroganda eſſet, quid eligeret ſalutis patriæ curator optimus?* EXEMPLO *metus faciendus & habendus erat. Neq; poſſunt aliter, quicunque vitiis adultis medelam quærunt. Multi quidem prorſus intermitti eam malunt, ne crabrones irritentur, aut palam fiat, quibus impares ſint flagitiis; at* PER *iſtam indulgentiam deorſum omnia & ſurſum feruntur: quod libet, licet, & quod licet, poſſunt, &, quod poſſunt, audent, &, quod audent, aliorum malo atq; ſuo mali perpetrant. Neq; metus ultra, neque pudor manet. Rarus eſt adſtricti moris autor ex principibus, cujus æmulandi ſtudium alios corrigat. Tametſi eo nihil efficacius.* AD *alta mentes hominum & oculi vertuntur: quicquid vident à ſuperiobus fieri, præceptum putant. O ſi domi ſanctior vigeret liberorum cura! hæc in cunabulis præcipua eſt. Naſcentes in arboribus ramuſculi agricolam ſequuntur: ductu ejus vel in altum enituntur, vel in terram proni deflectunt: ita puerorum animi parentum fingi poſſunt manibus, ad virtutis cultum. Sed ubi iſta hodie ſolicitudo? non dicam languet apud plurimos; ſed obijt: neq; mala; ſed nulla eſt, ut, ſi reducere eandem velis, Manliana fata, hoc eſt, odia, contemtum, ſubſannationes juvenum (quid ſi & ſeniorum aliquot?) ſis experturus.* TANTUM *poteſt generis humani lena & lerna, prava Indulgentia! hæc, tot deliciis, vix natos mulcet: hæc blanditur pueritiæ: hæc*

ad

ad vitia, in ſolo tam fœcundo pullulantia, non connivet modò; ſed probat, excitat, applaudit: lepidos, politos, acres vocat, qui in cultu vanitatem, in verbis levitatem, audaciam in vultu gerunt: quæ tamen vitia cum ſupercilio apud tales, & cum verecundia, ſi nominanda eſſent, nominanda eſſent, ut neſciant omnino, ſæpe publicè, & ſine reprehenſione regnare. Hoc enim, hoc ſi fieret, rem judicio ſuorum turpem, neque ullis ſibi commendatam lenociniis, facillimè proſcriberent. Sed non probatur tam ſuperſtitioſa, ut vocāt, pietatis ſupplicium: laxanda ſunt cuſtodiæ rigidioris vincula: ſecuri ſumus, nec periculum timemus, antequam ſentimus. O ſecuram rei curatiſſimè habendæ curam! Miramur animalcula illa minuta, quorum morſus, licèt peſtilens, non ſentitur; tam tenuis iüdē & fallax vis eſt in vitæ periculum. MIREMUR *potiùs vulgarem Educationis mollitudinem: quis videt, quantum & privatim obſit, & publicè? quantū obfutura ſit? Blanda eſt, quam exercet, crudelitas: venenū dulce, quod propinat: nec permittit facilè, torpentes poſtmodum ad meliora erumpere: creſcunt vitia cum infectis, & formatur hinc ingeniorum indoles; ex indole conſiliorum actionumq; ratio: ex ratione iſta omnia pendent negotia. Vbi vero Diſciplina exſulat ſeverior? Fidem inter canes reperit Politicus, cum homines deſeruiſſet: forſitam in caſtris Manlianis Diſciplina ſuperat. Hîc certè legum firmat reverentiam: hîc Magiſtratûs integram autoritatem præſtat: hîc militarem ſtabilit fortunam: hîc victoriā Romanis parat optatiſſimam; ſed dum T. Manlius eandem ſuo firmat ſtabilitq; ſanguine. Quis vim ex-*

empli tanti non ſuſpiciat? FELICITER *quoſcunq; continet, qui ſuos & ſeipſum: tantum quidem, quantum vult, poteſt, modò ſe, niſi quod debet, non putet poſſe, neq; faciat.* MISCEAMUS *aliâ, (commendatiſſimi* Hiſtorici *ſententia eſt,) miſceamus maria cœlo, non antè ſanctis vivetur moribus, non piè formabitur pectus cæterorum, niſi ſanctitate imbutis magiſtris morum, iisq;, qui vitæ mortalium præſunt. Non parebunt ex animo legibus alii, lege alios ſolventibus iis, qui leges moderantur, ſeq; immunes legum eſſe poſtulant. In animis tenuiorum regendis exemplo magnatum antiſtitumq; potius, quàm imperio eſt opus. Macte hoc judicio, Paule Æmili! macte ſaluberrimo exemplo, Tite Manli! utrumq; boni ſuo venerantur merito: Diſciplinam ex utroq; æſtimant, & undique reductam optant; ſed optant! nec ſperare n. tantum bonum poſſunt: eãdem ſæpius ruinam rerũ pariter & morum metuunt. Curantur quidem munimenta, valla, muri: laude dignus labor eſt; ſed mores primò omnium curare addecet: ſeverior à Manlio diſcenda diſciplina, ſanctiorq; rerum cura, & invicta erunt omnia. Loquere Plautina Virgo, & quid de fortunatis atq; opiparis Athenis ſentias, aperi! Vt munitum tibi viſum eſt oppidum? quæro cum Sagariſtione. Si incolæ bene ſunt morati, (reſpondes) pulchrè munitum arbitror; Perfidia & Peculatus ex urbe & Avaritia ſi exſulant, quarta Invidia, quinta Ambitio, ſexta Obtrectatio, ſeptimum Perjurium, octava Indiligentia: nona Injuria: decimum, quod peſſimum aggreſſu, Scelus: hæc niſi unde aberunt, centuplex murus rebus ſervandis parum eſt. Quî placent hæc à*

Vir-

Virgine? Maſculè profectò dicta ſunt, & quantum ſit in bonis moribus momenti, quantum ex neglectu diſciplinæ damni, explicant. Infeſtent Manlij imperium infeſtæ mentes: trucem eum atq; durum molles nominent: multum profuit & tum ſeveritas exempli, & poſtea, quod quidem inter magna illa fortè numerandum erit, (ſi modò inter iſta numerandum erit,) quæ habent aliquid ex iniquo, quod adverſus ſingulos utilitate publicâ rependitur. Hoc ipſum ut ad veritatis lucem clariùs pateſceret, exemplum iſtud Manlianæ cedis exercitij Oratorij materiam ſibi eſſe voluerunt Iuvenes Eruditiſſimi, JOHANNES HINKE & MELCHIOR KROP, *Rigenſes, ornatèq; concinnatas de eo orationes ſuas mihi obtulerunt, dignas, ſi quid judico, quæ in panegyri frequenti audiantur. Cum ergo illas d. 12. Maji ex memoria ſint reddituri, omnes ſtudiorum noſtrorum Patronos, Fautores, Cultores reverenter, amicè, humaniter oratos velim, ut honorem nobis iſtum exhibere, & oraturos ſpectabili ſuâ præſentiâ animare ne graventur. Quod quidem in nos ſtudium & agnoſcemus gratâ mente, & ad laudem ſemper conſervabimus. Dab. Rigæ, ex Muſeo, d. 9. Maji, Anno 1651.*

(o)

IN MANLIANUM IMPERIVM.

ORATIO.

SI ulla unquam, poſt hominum memoriam, injuſta ſævitia, ad ſtuporem omnium, inaudita eſt, hæc ſanè talis dici poterit, quam impræſentiarum veſtris mentibus, ad judicandum, ſubjiciam. TITUS Manlius, omnis ætatis ac memoriæ clariſſimus, & ad optima quæque natus Juvenis, non in acie ab hoſte cæſus, non peſtilenti correptus morbo; ſed violento Patris juſſu, quod generoſiſſimo ductus impetu, præter ejus voluntatem, hoſtis victor exſtiterit, miſerrimè à carnifice ad lanienam abreptus, floridiſſimâque vita exutus eſt. Heu factum ipsâ crudelitate horribilius, quod veſtras non ſolum aures; ſed magis, ſine dubio, mentes vulnere atroci percutit! Quis, quæſo, eſt, qui hîc loqui, ſine motu, poſſit? Quis eſt, qui tacere? loqui, ob mœrorem, in miſerrima generoſiſſimi juvenis cæde, quâ & vox, & ſermo, & oratio, dicendi pœne elabitur ac fugit: tacere, ob pietatem, quâ omnes boni, ad celebrandam iſtius memoriam, arctiſſimè obſtricti ſumus. Ferus, imò ferreus æſtimandus eſſet, qui hunc Virtutis Athletam laudibus non velit proſequi. Ab omni humani-

tate

tate alienus, qui inhumanam parentis crudelitatem non deteſtetur. Nimirum, confirmavit parens facto iſto tritum illud: MAGNORUM virorum magna plerumque eſſe omnia, magnas virtutes, magna vitia. Facta enim ejus ſi reſpiciamus alia, magnas ei magnarum virtutum attributas eſſe laudes reperimus. Annon enim hoc mirandum fortitudinis & magnanimitatis documentum fuit, quod Tribunum, ſtricto cultro, ad voluntatem ſuam ancipiti metu, duxerit traxeritque Patremq; L. Manlium, à vexatione tribunitia, adhuc juvenis liberaverit? Annon egregium pietatis in patriam indicium fuit, cũ, impetratâ à Dictatore, coëundi cum hoſte Gallo poteſtate, oſtenſurum ſe promitteret, illi belluæ, & ſe ex ea familia ortum, quæ Gallorum agmen ex Tarpeja rupe dejecit? Dictator certè acclamavit; macte virtute, pietateq; in patriam! perge, & nomen Romanum invictum præſta! Adortus ergò hoſtem, glorioſiſſimè vicit, torque ſpoliatum aureâ, quam reſperſam cruore collo circumdedit, Torquati inde nomen meritus, & ſummam gloriam, quanta, in aliis ſuis actionibus, fortitudine, contemtrice illa pavoris, eminuerit, prolixum eſſet enarrare. Incomparabilis fuiſſet, niſi à regia Virtutis via, in nefandam hanc filii cædem, in ſævitiam homine indignam deturbatus eſſet. Horrenda enim in illo facinore concurrerunt vitia! Filium ſuum, unicum vitæ ſuæ ſolatium, unicum fortunæ inclinatæ columen & fulcrum, in ipſo ætatis

ſlore , ad miſerabilem cædem rapi juſſit ? qu
cauſa fuit ? IRA immoderata,peſſimum rec
ſuadendi medium; ex hoc fonte furor ille ſali
Nimirum ſicut agri,opima præditi pinguedin
modò ſalutaria,modò venenata proferunt ge
mina : Conſimili ratione animus noſter,mod
ſuaviſſimis virtutum floribus eminet;modò v
tiorum loligine,niſi tempeſtivè adſis, conſpu
catur. Enituit aliquis in bello; ſed obſoleſcit
pace ; alium toga ; ſed non & arma honeſtan
Ille quæſitam domi gloriam in publico ; hic
publico partam domi perdidit. NEMO adhu
exſtitit, cujus virtutes nullo vitiorum confin
læderentur. Ad exempla quid progrediar? Tit
Manlius exemplo nobis eſt, quem & virtutib
illuſtrem, & notatum vitiis fuiſſe, præſens ej
factum, factum turpe & immane, ſatis oſtend
Cujus turpitudinem priuſquam pluribus oſte
dam, ad ſpectatam toties Humanitatem veſ
A. confugio, ſubmiſſo animi ſtudio eandem in
plorans, ut homini adoleſcenti, cum ab aliis
bus ſatis tenuiter inſtructo , tum in hoc gene
penitus rudi, benevolas aures præbere, meam
Juventutem optabili benignitate ſublevare
dedignemini. Si nihil amplius dicerem, quà
occiſum eſſe à Patre inhumaniſſimo, Juvene
omnium laude, omni virtutis genere celebr
tiſſimum , qui ſi ex ſe natus eſſet, tantus eſſe
quantum ætas Romanorum vix ullum tulit a
um, ſatis, ſine dubio, conſtaret, facinus abom
nabile, in generoſiſſimo Juvene, admiſſum eſ

Qu

Quod ipſum, ut liquidius dijudicetis, rem totam mecum, uti geſta eſt, ex principe hiſtorico repetite. Cum Romani Proceres, adverſum Latinos, bellum ſuſciperent, edixerunt Conſules, ne quis extra ordinem in hoſtem pugnaret. Quid fit? fortè, inter cætrros turmarum Præfectos, qui exploratum in omnes partes dimittebantur, TITUS MANLIUS, Conſulis filius ſupra caſtra hoſtium, cum ſuis turmalibus, evaſit, ut vix teli jactu, ab ſtatione proxima, abeſſet, ibi Tuſculani erant equites: iis præerat Geminius Metius, Virtutum genere inter ſuos, tum factis clarus ſuperbusque. Is, ubi Romanos equites, inſignemque inter eos eminere Juvenem, cognovit, ſtatim ex arrogantia immodica: Unâne, inquit, turmâ Romani cum Latinis bellum geſturi eſtis? Quid interea Conſules? quid duo exercitus conſulares agent? Aderunt in tempore, Manlius Juvenis reſpondet, & cum illis aderit Jupiter ipſe, federum à vobis violatorum teſtis, qui plus poteſt polletque. Mox Geminius, paulum à ſuis equo profectus: visne igitur, dum dies appropinquat, qua magno conatu exercitus movetur, interea tu ipſe congredi mecum, ut noſtro duorum jam hinc eventu cernatur; quantum eques Latinus Romano prævaleat? Gravis ea vox erat Manlio Juveni, & cui non eſſet gravisſima? Poſtquam igitur non nihil diſceptâſſet cum animo ſuo, ſeu irâ generosâ, ſeu detrectandi certaminis pudore, ſeu inſuperabili vi fati, ad id certamen ſe ac-

cingit,gloriamRomani nominisulturus.Cum
que infeſtis cuſpidibus concurriſſent, Manliu
Geminium, mirè vulneratum, terræ affixit, u
per coſtas ferrum emineret,ſpoliiſque lectis, a
ſuos,ovante gaudio, in caſtra revertitur: Ind
ad prætorium,ignarus fati, futuriq;ue, laudem
an pœnam, meritus eſſet. Generosè tamen
conſcientiâ virtutis, ad Patrem: ut me omnes
inquit,Pater,tuo ſanguine ortum verè ferrent
provocatus,equeſtria hæc ſpolia, capta ex ho
ſte cæſo,porto. Quid verò Pater? ubi audivi
filium victorem,extemplò eum averſatus,con
cionem claſsico advocari juſsit, quæ, ubi fre
quens convenit,atrox ſtatim judicium ſolus tu
lit: vox,ad ſtuporem omnium, incredibilis au
dita eſt: Lictor, deliga ad palum filium! Exa-
nimati omnes tàm atroci imperio, nec aliter
quàm in ſe quisque diſtrictam cernentes ſecu
rim,metu magis,quàm modeſtiâ coacti,tacuê
re milites. Itaque velut emerſo ab admiratio
ne animo,cum ſilentio defixi ſteriſſent, repent
cervix laudatiſsimi Juvenis ſecuri cæſa, fuſusq
cruor eſt miſerabiliter! O facinus immaniſsi-
mum! O præceps nimiùm Patris judicium
Quàm horrenda eſt iſta in filium, ex ſanguin
prognatum tuo,ſævitia ô Pater,minimè talis,u
neque quisquam ſatis eam verbis exſecrari, ne-
que cogitatione aſſequi poſsit, Ad hanc certè
gloriam,tanta cum laude, pervenerat, ut non
modò majoribus tuis,qui & honoribus, & re-
rum geſtarum gloria ſemper floruerunt maxi-
mè,

mè, ſimilis eſſet; ſed eorum etiam memoriæ laudibusque maximum adhuc cumulum afferre poſſet. Propter hoc quidem factum, factum Juvenile, factum generoſum, factum utilisſimum, tam immaniter, ad tam horrendam rapi mortem filium, non oportebat. Non enim ambitione ductus, non malitia turbatus, non in perniciem patriæ advocatus, non denique conſpiratione adactus; ſed generoſæ Indolis ardore accenſus, laceſſentem hoſtem & adortus eſt, & vicit. Memoratur quidem ab hiſtorico, Brutum quoque, primum Romæ Conſulem, ſuos ad cædem vocâſſe filios; ſed cædem multis modis meritos. Improbô animô ſcelus, contra patriam, agitantes, injuſtisſimâ, cum hoſte Tarquinio, conſpiratione ſuſceptâ, tot cædium, tot imminentium cladium cauſæ ex iſte re volebaut. Quid verò noſter Manlius? ſalutis, patriæ obſervantisſimus Manlius? ex mera inſolentia ab hoſte perfido, & arrogante provocatus, pro nominis Romani gloria, ſolus cum ſolo, in certamen deſcendit, vicit, triumfavit. Nemo facilè tantâ eſt animi vecordiâ, qui, lacesſitus ab hoſte, ſuas non vindicet injurias, præſertim in bellis, UBI nihil gravius, ac indignius eſt, quàm provocatum, & tam arroganter provocatum, ſe non ſiſtere, aut nominis honorem integrum ſervare. Numquid Titus Manlius, præfectus parti exercitus, ex tanta natus familia, laude militari omnibus antecellens, tanta opprobria æquo ferret animo, cùm apertè jactaret hoſtis:

jam appariturum, quantum Romano diſtet La-
tinus, & ita, coram utroque exercitu, virtutibu
Romanorum graviter illuderet? Hæc ſi deglu
tiiſſet generoſus Juvenis, ipſam regiam virtuti
viam deſeruiſſet, proditorque gloriæ fuiſſet pa
triæ. UT in prælio, qui clypeum abjecit, & ſi
fortitudini remiſit nuncium non ab hoſte mo
dò, ſed & à jumentis paulo poſt calcatur, & ſu
pedibus plerumque perit: Ita ille, qui famar
atque virtutes, quas bene agendo meruit, tue
per ignaviam ne vult, meritò contemptum fer
re cogitur, qui in virtutis locum protinus ſucce
dit. Hæc animo perpendens Titus Manlius
morti ſe offerre præſentiſſimæ maluit, quàt
virtutum Romanarum nomen, quod apud o
mnes gentes invictum proclamabatur, pedibu
ignominiæ conculcari! O factum egregium, a
que ab omni poſteritate commemorandum! (
ſingulare mentis excelſæ judicium! MENTE
generoſæ contemtus & injuriarum ſunt imp
tientiſſimæ: alia ferre malunt omnia, quàm ſil
ſuisque infamiæ notam inuri; projectus ve
animus, contumeliæ fit opportunus, facileq
contemtum in ipſum transfert periculi timo
ut, dum non audet calcare, calcari poſſe vide
tur ab omnibus. GENEROSÆ mentes irâ f
cile incenduntur, irâ generoſâ, fortitudinis
magnanimitatis cote, quæ licèt optimoru
conſiliorum ſæpe hoſtis, commiſſorum ve
imbelle patrocinium dicatur; tamen, ſi jus
fuerit, ut in noſtro fuit Manlio, feliciſſima fac
noru

norum Heroicorum occaſio exſiſtit. EXTOLLIT profectò animos, & incitat, nec quicquam magnificum in bello fortitudo gerit, niſi hæc flamma ſubdita fuerit, niſi hic eam ſtimulus peragitaverit. Quod ſi quis ſecum perpendat ætatem Manlii, juvenilem atque vivendam, quàm facilè incendi contumeliis, ad ultionem juſtam, potuit? Lubrica & ad peccandum proclivis eſt: facillimè huc illuc trahitur. Videte glaciem hiemis tempore! quàm facilis in ea lapſus eſt? quam properè ambulantes in ea cadunt? GLACIES ejuſmodi ætas juvenilis eſt: lubrico ſemper ſtat loco; Juvenes in fluxu ejus poſiti, facilè, ab affectu quodam decepti, & à recta judicii linea abducti, in vada & ſcopulos, præter mentem ſuam, deferuntur in quos, cum impergerunt, annon potiùs commiſeratione, quàm crudelibus ſuppliciis, digni ſunt? Cum igitur UBIq; venia ætati huic, ob ferventiores ſpiritus, concedatur, quantò magis à Parente tribui in præſenti benè nato debuiſſet filio? Quid? ſi juſtâ progrediamur judicii viâ, nemo non meritò culpandum Patrem ſtatuet, quod ipſe affectum iræ cohibere minime potuerit, judicium de filio præcipitans, cum tamen nihil minùs deceat, quàm judicem, irâ commotum, judicium adminiſtrare. ANIMUS enim ubi ſe in iram conjecit, non poteſt ejus reprimi impetus: in devia quæque abripitur. UT in præceps data corpora, nullum ſui arbitrium habent, nec reſiſtere, nec morari dejecta poſſunt: haud abſimi-

ſimilis animus ira commotus: ſuſtineri lapſu illius nequit: ſemel concuſſus ei ſervit, à qu impellitur. Et, hoc abrepti malo, multi quidet ſana corruperunt judicia, mala perpetrarun plurima; ſed quæ, ad Manlii facinus compara ta, facilem videntur veniam mereri. Illi in lege humanas deliquerunt; hic in divinas & natura illi graviori, causâ commoti, perpetrârũt, quo perpetrârunt; hic certè, nullâ tantâ laceſſitus filium carnificis aræ immolavit. O factum ab o mni humana mente abhorrens! ubi hîc στοργὴ ubi amor? ubi caritas? quem affectum paren omnium amantiſſimus, DEUS, omnium Pa rentum animis brutis etiam ipſis, implantavit Ut de uno tantum dicam, quantus ille eſt in Pe licano? cæterarum avium more in editioribu locis ova non reponit; Sed, defoſſis iiſdem in terram, pullos excludit. Quod cum deprehen dunt homines, locum illum arido bovis ſterco re circumlinunt, ignemque ſubjiciunt. Pelica nus autem, (ecce vim amoris in bruto mirabi lem!) Pelicanus, conſpecto fumo, apprope rat, alis ſuis ignem exſtincturus; ſed earum agi tatione magis accendit, quô, cum ejus confla grent alæ, mavult ad ſuos in ignem decidere, quàm eos aucupibus relinquere. Imò hæc avis, centum & viginti diebus, quibus in prolis edu catione detinetur, nunquam ad prædam lon giùs provolat, uni illi curæ aſſiduò intenta, ne pullos deſerat. Quodque fidem prope ſuperat, ſi forſan nihil aliud quicquam occurrit, quod iis

in

in alimentum paret, ipſe, ipſe Pelicanus, vellicatis roſtro femoribus, ſanguinem ciet, quem ſugendum pullis exhibet. quis inde vim amoris incredibilem in ſobolem non colligat? Quis ſuos natos, qui ſanguis noſter ſunt, omni curâ fovendos protegendosque eſſe non animadvertat? Ubi autem hanc ςοργὴν in Manlii animo reperiemus, radium illum divini amoris, quo in nos fertur, naturæ melioris florem, quem in animis benignis poſuit? exceſſit, evaſit, erupit! ut meritò brutis inferior cenſeri debeat, quòd filium ſuum, filium ab ipſis gratiis doctum atq; eductum, miſerabili cæde ſuſtulerit. Quis veſtrum, A. tam immanis eſſet, qui in ſua ſæviat viſcera? quis corpori ſuo, conſultâ voluntate, vulnus temere infligi juberet? Veſanum igitur & furoribus ebrium judicium fuerit neceſſum eſt, quod Manlium ad talia impulit. Quanquam ne judicium quidem in filium reum, Manlio jure competeret. Habebat ſecum alterum Cōſulem, Decium, hujus utique arbitrio ſtare debebat generoſus Juvenis, & cadere. Quid incōſulto egit Decio? quid crudelem præcipitavit ſententiam? Quidni perpendit, FESTINATA judicia, improvida eſſe, nihilque magni diſcriminis negotiis, conſiliisq; magis inimicum celeritate, celerem enim plerumque habent pœnam, certam pœnitentiam; ſed eandem ſeram atque inutilem. Omnis in judicio ferocitas deponenda eſt! Aſt quomodo depoſuit Manlius? quo jure ipſemet judicium tulit? PRINCEPS

iſthæc publicorum judiciorum cauſa exſiſtit,n
quis ſibi ipſi ultionem permittat, ne quid pro
prio agatur impetu. Neque id immeritò! cæ
noſtris ſumus in cauſis, & illatas vobis injuria
juſto majores putamus. Hunc verò,à gentibu
prudenter conſtitutum ordinem, dum everti
Manlius,quid aliud, quàm ſuperbæ crudelita
tis ſibi notam inurit? Sed quoſdam mihi oblo
quuturos hîc intelligo,qui juſtè; imò juſtiſſi
mè,illum jus patriæ poteſtatis exercuiſſe in fili
um,dicent. Antiquitus enim illud parentibu
in filiorum vitam conceſſum eſſe, ut Dignita
Autoritaſque,in quam peccaſſent, ſarta tect
maneret,nec prætermiſſa ultio, contemtum e
jus pareret,honoremque patribus debitum mi
nueret. Fateor,Aud.antiquitus hoc jus fuiſſe
ſed quanta cum honeſtatis injuria? EX legibu
judicium exerceri debet non ex cujusvis, licè
parentis,impetu ac libidine. Latro eſt,non pa
rens,deſertor ſuæ ſtirpis, non conſervator, qu
in ſuos ſævit.Deliquit filius? judici offeras,no
ipſe ultionem tibi ſumas.Liberi caro patris ſun
nova (ut ſic dicam,) anima aucta, quos ipſa na
tura,cum parentibus arctiſſimè copulavit. Qu
ergo ullo diſſipari modò poſſint? Majorem qui
dem in Parentibus eſſe amorem, quam ut cru
dele quicquam in liberos tentent,à multis dici
tur; Sed intueantur illi exemplum Manlii,quod
impræſentiarum excutimus! Ubi hic paterni a
moris ſtimulus? ubi ſcintilla caritatis? Sed ite
rum videor aliquos mihi ob aures verſari, qu
Te

Te, Manli Junior, te Juvenem licèt generoſum, neglectæ tamen legis, quam ſupra latam diximus, accuſant, peſſimique exempli reum ſtatuũnt, niſi remotus fuiſſes, adhuc plurium ſcelerũ Ducem atque caput futurum. Sed non apparet ſatis, A. Manlium hoc facto, hac victoria, interdictum conſularè tantopere violaſſe. Niſi prorſus fallor, in eos ferebatur, qui, cæca ducti libidine, ut quandoque amat fieri, ſola ſtimulati temeritate, hoſtem provocaturi, &, ob leviſſimas quasque cauſas, ad pugnam provolaturi eſſent. Sed ſi Manlium reſpiciamus, non hoſtis ab illo; ſed ille ab hoſte graviter laceſſitus, nolens volens, certamen iniit, victoriamque reportavit. Quis de graviſſimis etiam pugnæ irritamentis, quæ ſine manifeſto Reipublicæ vilipendio, omitti nequeunt, decretum intelligat? Si, tempore interdictæ à Conſulibus pugnæ, Romani aliquot, ex improviſo, ab hoſtilibus oppreſſi militibus, in vitæ diſcrimen veniſſent, nonnè licuiſſet, defendendæ vitæ cauſa, vim vi repellere? naturæ ductum ſequi, & mortem declinare? nec tamen interdicti conſularis ſupinus hic contemtus fuiſſet. AT vita ipſa carior generoſis mentibus fama eſt: ex generoſa fama hominum in bellis ſucceſſus pendent, & conſilia. Neceſſarias ergo hujus vindicias, adverſus probra hoſtis virulentiſſimi, à Manlio ſuſceptas, quis tandem legis conſularis prævaricationem nominet? Si Princeps, cum alio ad pugnam properans, exercitu in turmas, in manus, in cornua

nua jam redacto interdiceret, ne, ſe abſente, cō-grederentur: forte autem fortuna accideret, ut hoſtis, irâ ductus præcoci, commodamvé credens pugnandi occaſionem, cornu alterum, à quo principem abeſſe noverat, invaderet, præfectusque hujus victoriam, ab ingruente hoſte ſibi quaſi oblatam, animadverteret, eaque uteretur: numquid propterea palo alligandus, cum Manlio noſtro & trucidandus eſſet? Benigniorem profectò principis cujuſvis mentem, in hoc caſu, ſperarim quàm ferocis noſtri, (ut Hiſtoricus appellat) Conſulis. Præterea, quid Conſulum hîc læſam autoritatem putemus? Victricibus manibus eam Manlius noſter aſſeruit, aſſeruit, fortiter, ne, apud totum Romanorum exercitum, objecta ab hoſte meticuloſitas, contemtum iis generaret, quo quidem nihil Magiſtratui nocentius eſſe poteſt. NISI enim ſalva maneat illius Dignitas, niſi ſancta ſit Autoritas, parum, quod ab illis, ad reipublicæ ſalutem provenit, proficit. Sed quid tricamur amplius? Peccarit in legem Manlius: demus hoc Manlianæ gloriæ oſoribus: reus æſtimetur ſupplicii, annon verò æquitas moderamen aliquod ſtatuere, in tam generoſo Juvene, debebat, ne, inſtar proditoris alicuj⁹ aut ſicarii, in fami ac truculenta morte caderet? SVMMVM jus ſumma eſt injuria? Quis enim hos non accuſaret injuſtitiæ, qui ſtatim, ad gladium, ad rotam, ad ignem, aliquid tantùm pœnæ meritos, rapi trahique miſerrimè juberent? NIHIL judici acci-

dere

cidere poteſt glorioſius, quam ſi promptus eſt, in ſuppliciis, cum animus malitioſus in delicto abfuit, minuẽdis potiùs, quàm aſperandis. Unde magnus morũ Doctor. POENAM judices, ſi tutò poſſunt, donẽt inquit, ſin minus temperent. Quid n. magis proprium Reipublicæ gubernatoribus Clementiâ? Hæc prima illorũ dos: hoc pretioſiſſimũ dignitatis eminentis monile: hac prope ſolâ DEI ſervatur imitatio, cujus vices in terris Magiſtratus gerunt. Ut Parentes liberos peccantes ſæpe caſtigant quidem, interdum tamen, inconſulto delinquentibus, virgas modò oſtendunt, metumque pro pæna incutiunt: idem ſi ſequuntur Patres Patriæ, an non verè erunt, quod dicuntur? NEQUE ſtudere eos, neque odiſſe; ſed minimè iraſci decet, ut cum Julio Cæſare loquar. Quæ apud alios iracundia dicitur, ea in imperio ſuperbia & crudelitas appellatur. At quid Manlius Conſul? omnia hæc neglexit: ut facti turpitudinem apud omnes augeret poſteros, iratus; quid iratus dico? crudelis perfecit, quod voluit, quanta cum totius exercitûs indignatione? ſtupebant omnes, cum horribilis illa vox promeretur: Lictor, deliga filium ad palum! ſtupebant omnes, & jure ſtupebant, haud ſecus, ac ſi fulmine conſternati fuiſſent. Tota confeſtim caſtra, ploratu, lamentisque & planctibus perſonabant! Milites nec doloris magnitudinem capere, nec ſe ipſos intra ſtationem retinere, vagis & furentibus ſimiles: omnia luctu ac mærore complere, lacrumari

mari conqueri! O factum atrociſſimum! O al
horrens ab humana facie facinus, cui ſimile ne
præterita ſecula viderunt, nec ventura forſita
(abſit etiam hoc nefas!) viſura ſunt! N
mo certè non diras imprecabatur, tam inuſit
ti, tam inauditi Judicii autori. Ut enim impre
viſa magis feriunt: ita cum res adeo nova o
preſſiſſet milites, nemo ex illis tam ferus aut fe
reus fuit, cujus in pectore luctum privatum
cum publico mærore conjunctum, non excit
verit miſerabilis tam cari capitis, & mirabilis
Patre cædes. Contra naturam enim, contra hu
manitatem, contra æquitatem Imperatorib
dignam quæ agebat, agebat Manlius, haud pe
pendens ſecum, quanta, ex tali facto, incom
moda eſſent oritura. Magna certè, & apud p
ſteros ſummo cum dedecore nominanda or
ſunt. Occiſus, & paternis furiis immolatus e
adoleſcens generoſiſſimus, qui juvare adhu
patriam, ornareque plurimùm potuiſſet. E
ſtirpata ſeges: exſtinctum germen Manlian
gloriæ, filius qui clariſſimam nominis Manlia
memoriam, ad poſteros, feliciſſimè propugnâ
ſet. Ad exempla ſanè laudum, ad nominis æte
nitatem natura eum genuerat, neque ullum
futuro eſſe poterat dubium. Aderant nativ
generoſitatis ſpecimina luculentiſſima: ipſu
illud factum maximè Juvenem generoſiſſimu
commendabat. Egregiam verò laudem, Pate
ſine animo paterno, & ſpolia ampla reportâ
ex hoc facinore tuo! Magnam à poſteritate h
norem

norem conſecutus es, ſcilicet! ſtatim hoc, in adventu tuo, Romæ apparuit. Alii Conſules, ſtipante Romanorum Juvenum catervâ, reduces excipiebantur; ſed quis juvenum ſe tibi dedit obviam? Ne unus quidem! omnes Te, velut hoſtem aliquem naturæ, fugerunt! omnes omni vitâ execrati ſunt! O contemtum ut meritiſſimum: ita longe graviſſimum! Quid tibi durius accidere diris ejuſmodi & execrationibus publicis potuit? Quantis, poſt hac vexatus es conſcientiæ cruciatibus? quantis cruciatus morſibus, & laniatibus? tantis certè, ut & bellum infectum relinqueres, & ſine omni triumfo, ſine gratulationibus triumfalibus, lentâ tabe privatim cõſumereris. Quæ verò tui memoria, & gloria, in Hiſtoricis? quorũ utiq; munus eſt, illuſtria facta, in poſterorum imitationẽ, laudibus efferre, ſcelera verò, ad deteſtationem, reprehendere? factum tuum parricidium appellant! Hæc enim vox Numiſii, Imperatoris Latini, fuit: atrox, horrendum, & triſtis in poſteros exempli facinus nominant: hæc enim commendatio eſt ipſius Livii! Verè atrox, horrendum! triſte, facinus! Ligaris ad palum, juvenis generoſiſſime, vera Martis ſoboles & tradux! ligaris à Parente tuo! ligaris ad triſtiſſimum ſupplicium! Hæccine virtutum tuarum præmia? hæc animoſitatis tropæa? O miſerabilem coronam, triſtem lauream! bipenni laureatus atque coronatus es, meliora omnia meritus! ſed quid quæro? quid quæror? Licet parens tuus crudeliter

in-

ingratus , ingratè crudelis, in virtutem tua
exſtiterit , milites tamen pietatem in te ſuam
maximo omnes applauſu, teſtati ſunt, ſpoliiſq
conte&tum corpus tuum , quantum militar
bus ſtudiis ullum concelebrari potuit, ornâri
Pietatem in te ſuam teſtata eſt Romana Juve
tus, in cujus memoria adhuc pugnas, adhuc vi
cis, adhuc, contra truculentiam Patris, gener
ſitatem tuam tueris: in omnium bonorum an
mis erecta tibi gloriæ ſtatua eſt. Floreſce in iis
vireſce, adoleſcens glorioſiſſime! Hîc, hîc tu
generoſitatis habes præmia! hîc, hîc ſempite
na coronaris gloriæ laureâ, quam nulla tibi d
ripiet rapietque crudelitas! honorem nomin
tui omnes, in hiſtoriis prædicabunt, comm
morabunt, mirabuntur. Nam cum aliàs ill
ſtrium virorum ornamenta ſint ſepulcra , T
ſepulcri ornamentum æternum es. Manli ju
venis, vive, & æternâ gloriâ indeſinenter incl
reſcè!

PRO MANLIA NO IMPERIO.

ORATIO.

INterrogatus aliquando Solon , ſapientum
Græciæ ſpectatiſſimus : quibus præcipuè re
bus contineatur Reſpublica? duabus, reſpon
di

dit, præmio & pœna. SI enim altiùs nonnihil mentis oculos attollimus, actiones hominum curatiùs inſpecturi, videmus utique, nihil magis eorum, qui vires atque cogitationes omnes ad virtutem exercendam cõferunt, manſuræq; poſt mortem gloriꝫ avidi, æternã apud poſteros famã cupiunt, animos excitare, q̃ ſi digna laboribus præmia propoſita eſſe, quibus boni exornentur; cæterorum verò, qui nullo laudis aut honoris ſtudio ducuntur, licentiam, meritâ facinoribus pœnâ militari animadvertant. Etenim quis hominum diurnos nocturnosque labores, domi militiæque, ſuſciperet, ſi iiſdem finibus præmia, quibus labores terminarentur? Quis unquam, magna conatus, in Reipublicæ periculis cum virtute verſaretur, niſi ſpes illuſtrium prmiorum eum, non modò duceret; ſed etiam traheret! Annon enim multò eſſet melius, otioſam ætatem & quietam, ſine ullo labore & contentione, traducere? Tum demum animus, ad alta ſeſe erigit, cum præmiorum incentivis excitatur, ut etiam cum maximo periculo conjuncta, ſubire fortiter audeat: Contrà nec opprimere quicquam validius malos poteſt, quàm ſevera in ipſos animadverſio, quibus plurimi deterrentur à ſceleribus, & ità deterrentur, ut, qui ante peſſima, adverſus Rempubl. coxerunt conſilia, pœnarum metu ad frugem denique & obſequium feliciter revertantur. Quis enim, niſi prorſus perditæ conditionis, niſi ab omni honoris & laudis ſenſu alienus, quem

non ſupplicia , & cum ignominia præſertim conjunctæ pœnæ moveant, ne tale quid committat in Rempub. cujus non niſi cum magno dedecore & famæ damno, pœnas dare poſſit? Quin imò DELINQUENTIUM caſtigatio & bonorum remuneratio duo illa ſunt, quibus omnes homines ex voto informantur: ad utrumque enim horum aſpicientes, illam quidem ob metum fugiunt; hanc ob gloriæ ſtudium avidè concupiſcunt. Quis ignorat, ipſam etiam virtutem, deficientibus illius præmiis, deficere? NEC minùs enim virtus, quàm res aliæ, certam ſibi metam habet propoſitam, cujus intuitu, quæ ab homine geruntur, geruntur omnia. Quisque præmium laboris deſiderat: pauci inveniuntur, qui ſolius virtutis amore (ut fieri quidem debebat,) benefaciunt: ubi præmia ſublata ſunt, ibi, qui præmiis dignum quid faciat, haud ferè ullus invenitur: apud quos verò egregia proponuntur, in eorum Repub. viri præſtantiſſimi non parcè exiſtunt. Quemadmodum in corporibus humanis, niſi pars ægrota vel convenienti medicinâ ſanetur, vel, ſi immedicabilis fuerit, planè reſcindatur, inter reliquas etiam omnes morbus diffunditur: ita, ſi è Republ. pœnam tollas & caſtigationem, omnia flagitiis, omnia ſceleribus imples, omnium generum facinora, & præſentiſſimum illius exitium foves. Nec enim in Platonis vivimus Republ. in qua viri ſupra viros, ET homines nondum viſi ſtatuuntur; ſed quæ hominum eſt, in-

ter vitia jacentium, & malis omnibus contaminatorum: vivimus inter illos, qui ad mala omnia procliviores, quam ad bona ſunt: nulla tam inhoſpita regio eſt, quæ non ſit hoſpitalis vitio. Cum primis verò in bellis præmiorum & pœnarum vis maxima conſpicitur; ſicut bene merentibus ſplendidiſſima erogantur præmia, ut audeant; ita nec pœnis in delinquentes parcitur, ne mala audeant: ob minima delicta, eò quòd maxima etiam ex minimis oriantur mala, graviſſimè puniuntur. Memorabilia ejuſmodi ſeveritatis, in Republ. Romanorum, ſunt exempla, quibus, ſine ullo perſonarum reſpectu, ipsâ quoque liberorum caritate, diſciplina militaris fuit antiquior; inter quæ præcipuum, & inquiſitione ſolidâ digniſſimum videtur iſtius Conſulis T. Manlii, qui, ut auctoritatem Romanam, & leges militares conſervaret integras, ſuum ipſius filium, quòd contra expreſſum Imperatorum mandatum in hoſtem pugnâſſet, ad ſupplicium abduci juſſit, dolori ſuo, & ſuorum ſaluti, bonum publicum laudabiliter præferens. In cujus viri factum, optimorum ſemper laudatum judicio, cum Prædeceſſor meus, tanquam crudeliſſimum, graviter invectus ſit, mihi verò illud, pro ingenii mei viribus, quas penitùs exiguas libens profiteor, ab inuſta turpitudinis crudelis nota liberare, animus ſit, à vobis ante omnia, Viri omnium ordinum honoratiſſimi, precibus quantum poſſum, contendo, ut mihi veſtrâ toties ſpectatâ humanitate, tanquam

vento ſecundo,qui ad optatum portum me d
cat, ad breviſſimi temporis ſpatium, uti lice
Non ſine ratione glorioſiſſimus quandam Ca
thaginenſium Imperator,Hannibal,cum,pa
cauſa Scipionem conveniret,Romanorum r
tavit ingenia:novi,inquiens,vobis magnos n
giseſſe ſpiritus quàm utiles.Revera n. Roma
ſucceſſibus,ſine dubio,ſecundis elati feroces
omnia afferebant,ut, ſi ullibi aliàs, in ipſor
certè Republica,ſeveris legibus, ceu frenisq
buſdam & lupatis,ad continendum animos,
compeſcendum magnos illos magis, quàm u
les ſpiritus,opus eſſet maximè. T.Manlius e
dem ferociæ nomine ab Hiſtorico deſcript
omnium optimè noverat, ignea hæc civi
ſuorum ingenia,quodque non aliter, quàm
verâ diſciplina, qua tam diu res Romana ſte
tat,in obſequio poſſint retineri. Autoritat
igitur concilii bellici, ſuo maluit ſanguine a
rere, quàm, cum læſione majeſtatis Reipu
Romanæ,ab ea diſſentire. Etenim, quis a
fuiſſet Magiſtratus reſpectus? quæ obedien
militum cæterorum, ſi tam inpunè, contra
preſſum Conſulum mandatum, contra to
bellici concilii edictum, contra denique to
Romanæ Reipub.ſalutem, peccare licuiſſ
præſertim in bello, tam gravi, tam difficili, t
dubiæ aleæ,in quo,ſi ſuccubuiſſent Romani
toto eorum imperio actum fuiſſet.De geren
certè illo, tot viri Conſules, Imperatores,
tres,diutius & operoſius,quàm de ullo alio,p
de

dentiſſimè conſultarunt, multa non ſine urgenti cauſa, veriti, dum hoſtis ſui conditionem acriùs expenderunt. Latini namq; erant, junctis Campanis, & aliis potentiſſimis populis, lingua, moribus, armorum genere, inſtitutis ante omnia militaribus, Romanis pares, milites militibus: centurionibus centuriones: tribuni tribunis compares. Agitatum igitur in concilio, ut, ſi quando unquam ſevero ullum imperio bellum adminiſtratum eſſet, ut diſciplina militaris, tunc vel maximè, ad priſcos mores redigeretur. Ne quo autem errore milites caperentur, omnibus & ſingulis, ſub pœna capitis, edicunt Conſules, ne quis extra ordinem pugnaret. Quod mandatum, ut à ducibus profectum erat: ita quoque milites omnes, nullo refragante, maximi minimi, promptiſſimè obſervabant. Solus Manlii filius, magnum quoque magis, quàm utilem ſpiritum gerens, ſpreto illô, & omni periculo poſthabitô, nulla urgente cauſa, nulla cogente neceſſitate, non virtutis alicujus inſtinctu ductus; ſed unicè oſtentandarum virium cauſa, edictum imperatorium temerè negligit, & cum hoſte in certamen deſcendit. Quod factum eſſe poteſt iniquius? Patri reluctatus eſt filius; Imperatorem & Ducem ſuum contemſit miles; ſanctas leges patriæ neglexit ſubditus, neglectas violavit, violatas aliorum quoque commilitonum ſuorum contemtui expoſuit; imò totam Rempub. in diſcrimen adduxit maximum. QUÆ ibi, non dico temerita-

tis,quæ in hoc tamen facto fuit; ſed negliger
tiæ venia, ubi de ſalute certatur,eſſe poteſt? i
bellis certè momenta quoque tanti ſunt,
breviſſimum temporis ſpatium, ſi quid ſiniſt
riusagas,plurimum obeſſe poſſit. IN aliis reb
ſi quid erratum eſt, poteſt corrigi poſtmodun
præliorum delicta emendationem non admi
tunt: pœna ſtatim errorem ſequitur. In bel
non licet bis peccare! Sed graves admodum,
Diis placet, ac prægnantes cauſæ ſunt allatæ
exaggeratæ,quæ impellere, ad hoc imperator
edicti vilipendium,juvenem potuerunt. Qu
nam illæ? ira ſcilicet, qua incaluit: impatienti
qua excanduit: ætas juvenilis, qua inconſulti
abreptus eſt. O invicta rationum robora!
munimenta inobedientiæ Manlianæ robuſtiſ
ma! ſed quæ eadem facilitate, qua ponuntu
diſjici haud dubiè poſſunt. Quam enim excuſ
tionem mereri exiſtimatis eum, Aud., qui i
temeraria delinquit? IMBELLE commiſſoru
ea eſt patrocinium, ut ipſe prædeceſſor me
faſſus eſt, neque, qui malis abripitur affectibu
à vitiis, per eos, alienus eſt: honeſti & pruden
eſt, ut ne iiſdem ſeſe patiatur obrui; ſed eos r
ctæ rationis freno coërceat. Quod ſi ex affect
bus peccantes excuſari poſſunt tam facile, qui
ni omnium vitiorum maculas hac una eluim
ſpongia, quæ ex affectuum impetu plerumqu
proveniunt? Neque quicquam juvat, quò
quis Manlium impatientia correptum dica
impatientia, animorum omnium perturbatr

C

te,quæ præterita bona delet,præſentia inficit, futura impedit. Magis decebat frugi juvenem, filialis obedientiæ armis, adverſus vim illius, ſe munire, & cum laude bonæ mentis hoſtem ſuperare. Sed in lubrico ætatis flore conſtitutus fuit! Quid tum? numquid hoc eum culpa eximet? hoc minùs juſtè punitum fuiſſe evincet? Profectò, cum illius ætas ad res, quas tantopere afferunt ac efferunt, gerendas apta fuerit, cum exercitus parti præfuerit, quidni & iis, quibus par erat, ſubjicere ſi potuiſſet? idque eò promptiùs, quod AD parendum juvenilis, ad imperandum ſenilis ætas quaſi facta ſit, ut nihil magis egregiis conveniat adoleſcentibus, quàm debitum ſemper parentibus honorem, ſenioribus reverentiam habere, legibus alacriter & ſtudiosè obſequi. Sed, ô Deum immortalem? nihil horum omnino Manlii filius præſtitit; imò, violando iſthæc omnia, patre ſuo, tam illuſtri itidem & ſplendido genere, totaque laudatiſſima patria Repub. indignum ſeſe oſtendit. Ubi enim honor parentis? mandata, quæ ſevera dederat, non ignotus aut ignarus talium è grege miles; ſed ipſius mandantis filius ſprevit, contemſit, abjecit. Ubi ſacra legibus obedientia? non extraneus eam: ſed indigena, nobiliſſimæ familiæ eques, & cui meritò legum cura cariſſima debebat eſſe, violavit, ſuſtulit. Ubi ſuperiorum reverentia? hanc non incultus miles; ſed ipſius Conſulis & Imperatoris filius, militum præfectus, abjecit, ſeque eorum autoritati temere op-

poſuit. O factum à Conſulis filio in conſultum à nobili ingenio penitus ignobile! Sed hoc ipſum, quod Conſulis filius fuerit, ad facinus illiu elevandum, aliqui uſurpant, plus ipſi licitur fuiſſe, quàm alicui ex vulgo, dicentes. MIRV ſermo, Audit, qui parentum dignitates ſcel rum velamen facit, quæ filii in Rempub. perp trant degeneres! Peſſimus ſermo, & ipſum h neſtatis ordinem pervertens! Largiamur ho fuit Manlii Conſulis filius; Sed eo ipſo ad pr ſtandam edicto obedientiam, obligatior fuit & obſtrictior. Quid ita? quia MINUS lic magnorum virorum, quam plebeiorum, fili ne exemplis ſcelerum privatim noxii, publi exitioſi fiant. Quantum enim exempla magn rum poſſunt in utramque partem? ALIA al licentia eſt, ut primus Romanorum monarc loquitur, qui demiſſi in obſcuro vitam agunt quid ipſi, aut eorum quidam, deliquere, pau ſciunt: fama atque fortuna eorum pares ſun qui verò, magno honore præditi, in excelsò tatem agunt, eorum facta cuncti mortales n verunt. Ita in maxima fortuna minima lice tia eſt! Recteque huic conſonat illud Mag Ciceronis: SI quis ab ineunte ætate habet ca ſam celebritatis à parentibus, in hunc oculi mnium conjiciuntur, & in eo, quid agat, qu modo vivat, inquiritur. Quid multis? Levis ve ruca aut lenticula, in facie, plus affert dedecor quàm quæ in abdito corpore latent magna ſti mata, Quam turpi igitur ſe ſuoſque nota mac

lan

lant, degeneres iſtæ animæ, illa familiæ patriæ dehoneſtamenta, ſi, cum Manlii filio, parentum dignitate gloriaque, ad delicta, ſive perpetranda, ſive pallianda, tàm protervè abutuntur? QVANTO vita parentum præſtantior, tantò eorum nequitia flagitioſior eſt. Ut enim loci alicujus turpitudo, objectu lucis, fit cōſpectior: ſic ille parentum ſplendor, illa dignitas, degenerum filiorum nævos magis detegit & labes, ut longè ſatius eſſet, latere illos, quàm in tam clara luce, in illuſtri virtutum theatro, à parentibus collocari. Quæ cum ita ſint, quî potuit aliter parens juſtiſſimus, quàm autoritatem legis bellicæ, morte filii, ad quam, temere neglecta, ſtrictim obligabat, aſſerere? aſſerere profectò debuit, cum publica eſſet, & in totius Reipubl. ſalutem, omnium procerum conſenſu, conſtituta. Aſſerere & ſuam ipſius debuit autoritatem, quæ in hoc delicto filii graviter periclitabatur. HANC enim ſine dubio, amittit, qui, in ſuorum vitiis, publicè connivet, quid dicam, ea defendit? defendiſſet autem, ſi filium, tam graviter peccantem, contra leges, contra edictum publicum, liberum abire permiſiſſet. Audiamus præclarum illud Regis iſtius prudentiſſimi, apud Caſſiodorum, hac de re, judicium: à domeſticis volumus inchoare diſciplinam, inquit, ut reliquos, quando noſtris cognoſcimur excedendi licentiam non præbere, peccare pudeat. QVID enim aliud eſt, permittere ſuis vitia, quàm aliis mandare? quid aliud, quam magni-

tudinem fortunæ peccandi licētia metiri? quid aliud, quàm in aranearum telas leges vertere, quas magni perrumpunt, parvi implent? O judicium Regis verè regium, & egregium? judicium, parentem Manlium non excuſans tantùm; ſed etiam commendans. Cordatè veteres egerunt Romani, qui, perruptis neceſſitudinum vinculis, ultionem vindictamque læſæ diſciplinæ, cum ignominia domuum quoque ſuarum, exigere, quàm, exemplis indulgendis, eam corrumpere maluerunt! Videte P. Rupilium Conſulem! eô bellô, quod cum fugitivis in Sicilia geſſit, Q. Fabium, generum ſuum cariſſimum, quia negligentiâ ſuâ Taurominitanam arcem amiſerat, publicè reprehenſum, provinciâ juſſit, cum dedecore, decedere. Videte C. Cottam! P. Aurelium, Pecuniolam, ſanguine ſibi & amore junctiſſimum, virgis cæſum, gregalis militiæ munere, inter pedites, fungi coëgit, quod ejus culpâ ager incenſus, & pœne caſtra capta fuerant. Videte Q. Flaccum Cenſorem! Fulvium, fratrem ſuum, cohortem legionis, in qua Trib. militum erat, injuſſu Conſulis domum dimittere auſum, ſenatu ignominiosè movit. Quis hîc laudatiſſimum ſervandæ diſciplinæ rigorem nō animadvertat? Sed majus audiamus, & admiratione dignius exemplum illius, qui, ne legibus autoritas deeſſet, proprio eam ſanguine confirmavit. Poſtumius Dictator, Poſtumium, filium, quem ad generis penetraliumque ſacrorum ſucceſſionem propagandam genuerat, quia

non

non ſuo juſſu: ſed ſponte, præſidio progreſſus, hoſtes fuderat, victorem ſecuri publicè feriri juſſit. Quis talia ſimiliaque majorum, magno ſalutis publicæ applauſu commodoque facta, magnum Manlio ſtimulum, majus auctoramẽtum fuiſſe dubitet, ut, antè oculos ſibi poſita, non intueretur ſolùm; ſed & imitaretur? Summâ utique honoris gloriâ meritò afficiendus, quòd, majorum ſuorum veſtigia ſecutus, patriæ amorem voluerit amori ſuo erga filium præferre. PATRIA enim eſſe debet, quæ caritates omnium ſuperat & complectitur: Patriæ ſalus, non indulgentia in filios, aut alios ſanguine junctos, ſuprema rerum agendarum lex eſto. Hæc lex Manlii Conſulis fuit, aut ſacra potiùs Agonia, quæ eum, ad vim legis conſervandam, impulit. Quid ergo hîc iniqui eſt? quid injuſti? Eſſet autem utrumque, ſi, à tanto Conſule, aliter factum eſſet. Quantum verò illud eſt, A. quod patris ſui juſſu ad ſupplicium ſit ductus filius inobediens? Profectò, quanta Patrum in liberos olim poteſtas fuerit, quodque eos, non tantùm, ſine ulla ad forum delata accuſatione, graviter punire; verùm etiam, ex poteſtate patria, occidere impunè potuerint, nemo neſcit. Quanquam ergo mei non ſit propoſiti, nec hujus loci, multum pugnare, quo jure nitatur illa multorum populorum conſtitutio, ut parentes jus vitæ & necis in filios habeant: aliis hanc quercum ventilandam relinquo; ſatis tamen indè manifeſtum eſt, quod, illa ætate, quâ lex

talis

talis viguit, nemo non juſtiſſimè feciſſe Man-
um patrem dicere poſſit. Lex enim fuit, cuj
indolem non tollit qualiscunque injuſtiti
QUI ex præſcripto legum, actiones ſuas inſ
tuit, reus certè alicujus criminis nullus dici p
tuit. Sed ſuperiorem nihilominus legem vio
tam eſſe, clamitant, quæ non eſt ſcripta; ſed n
ta: quam non didicimus, accepimus, legimu
verum ex natura ipſa arripuimus, hauſimus, e
preſſimus: ad quam non docti; ſed facti: n
inſtituti; ſed imbuti ſumus: in hanc pecca
noſter Manlius, hanc deſeruit, à naturali, q
omnes erga liberos affecti ſunt, amore, crude
ter deceſſit. Sed parcius iſta quidem urgeantu
Si prompto animi prolubio, ad maturanda
filii cædem, veniſſet, jure forſan vapulare poſ
pater optimus; Sed quis tam ab omni ratio
alienus eſt, qui non, ex tota actione, videt, in
tiſſimum eum, ad ſupplicium, de filio ſum
dum, deſcendiſſe? quis non ex ſuo ipſius anin
conjicere poteſt, quantò, pectus patrium, dol
re contabuerit, cum videret, filium ſuum, filiu
fortem & victorem, filium dilectiſſimum,
ſupplicium abduci, &, ad id peragendum imp
rium paternæ vocis & conſulare requiri? S
data erat lex ſub capitali pœna, lex ſtrictiſſim
lex ferrea, ut militares appellantur, ne quis ex
ordinem hoſtem aggrederetur, data erat: vi
lata à filio, pœnas itidem ab eo poſcebat, qua
to quanto cum mœrore, ſive patris, ſive filii,
merentur. Expendite rurſum, A. ſi placet, re
geſta

geſtam cum animis veſtris ? Cum ex hoſte victo, ſpoliis lectis ad ſuos reverteretur filius Manlius, tanquam re bene geſtâ, ad prætorium, ad patrem properans, factum juveniliter oſtentabat. Quid ibi pater? inter gemitus, ſine dubio, ineffabiles, inter ſecretos dolores in has voces linguam ſolvit, quas Hiſtoricus maximus affert. Quandoquidem tu, T. Manli, neque imperium conſulare, neque majeſtatem patriam veritus, adverſus edictum noſtrum, extra ordinem, in hoſtem pugnâſti, &, quantum in te fuit, diſciplinam militarem, qua ſtetit ad hunc diem Romana res, ſolviſti, meque in eam neceſſitatem adduxiſti, ut aut Reipubl. mihi, aut mei meorumque obliviſcendum ſit, nos potiùs noſtro delicto plectemur, quàm Reſpub. tanto ſuo damno noſtra peccata luat. Triſte exemplum; Sed in poſterum ſalubre juventuti erimus. Me quidem, cum ingenita caritas liberorum, tum ſpecimen iſtud virtutis deceptum, varia imagine decoris, in te movet; ſed cum aut morte ſua ſancienda ſint Conſulum imperia, aut impunitate in perpetuum abroganda: nec te quidem, ſi quid in te noſtri ſanguinis eſt, recuſare cenſeam, quin diſciplinam militarem, culpâ tua prolapſam, pœna reſtituas. O vocem patre, & Conſule digniſſimam! Quis neget, triſte hoc, ut nominat triſtiſſimus pater; exemplum fuiſſe? Triſte inprimis Patri Manlio, cujus oculos certùm ſcio, clariſſima in luce, lacrumarum tenebris offuſos, cum hæc diceret

ad

ad filium, quem ad generis ſui familiæque ſu
ceſſionem educaverat: cujus infantiæ blan
menta ſinu atque oſculis foverat; quem pueru
literis, quem juvenem armis inſtruxerat. Tri
Decio collegæ, qui, officii imperiique ſic pro
dubio & conſiliorum iſtiuſmodi ſocius fuit:
ne ejus utique judicio nihil factum eſt. Et hu
quidem, cum ipſe vitam ſuam pro exercitu d
voverit, projeceritque, quis in Manlii inobe
entiam mollem exſtiturum fuiſſe diceret? Tri
toti exercitui, quòd viderent, juvenem al
fortiſſimum, commilitonem ſibi cariſſimu
mortem, ſua ſibi inobedientia, acceleraſſe. T
ſte fuit bonis omnibus; ſed neceſſarium fuit; ſ
utiliſſimum fuit; ſed conforme legibus fuit. N
ceſſarium, ut læſa diſciplinæ militaris glori
fundus & ſuggrunda publicæ ſalutis, incolum
ſervaretur: utiliſſimum, ut Imperatorum co
ciliique bellici auctoritas, anima exercitûs t
tius, illæſa maneret: conforme legibus, quaru
juſſu temerarius in hoſtem pugnator occide
dus erat. Quid igitur turpitudinis, in hac ſev
ritate patria culpabimus? quid contra natur
lem amorem, contra propenſam in liberos b
nevolentiam delictum dicemus? AMOR p
rentum non eſt verus amor, ſi iniquus, ſi cont
amorem honeſtatis, contra decus ſalutis publ
cæ eſt, ſequioris indulgentiæ indolem indui
NEQUE in hoc conſiſtit parentum in liber
benevolentia, quam DEUS indidiſſe dicitur,
omnia iisdem agere pro lubitu permittant,
pra

præcipiti juventuti habenas diſciplinæ laxent, & ad vitia pullulantia in fertili hoc nequitiæ ſolo non conniveant ſolum; ſed & ferant, probẽt, applaudant. Vnde enim, niſi ex hoc tam venenato indulgentiæ fonte, effrenis illa morum barbaries, & projecta licentia, omnium vitiorũ quaſi ſentina, oritur, quæ poſtmodum urbes, regiones, & totam denique Rempubl. turbant, vaſtant, & evertunt penitùs? in hanc igitur cudenda ignominiæ faba! hæc omnibus turpitudinum notis eſt digniſſima, quia in civili vita corrumpit omnia! Ne illos horrido crudelitatis nomine notemus, qui connatam juventuti petulantiam & ferociam, ſeveriore diſciplina coërcent, qua longè plurima Reipub. commoda afferunt. Manifeſtum hoc, ex ipſius Manlii ſeveriori facto evadit, cujus commoda omnia quis paucis proferat? Verè enim hîc factum eſt, quod fieri in pœnis debet, ut EÆ ad paucos; metus ad omnes perveniat: ut unius ſupplicio multorum improbitas prævertatur. Omnes enim exanimati iſto facto milites, nec aliter, quàm in quisque diſtrictam cernentes ſecurim, reverentius habuerunt edicta Conſulum. Quẽ verò legum valorem ac ſanctitatem putatis futuram fuiſſe, ſi ipſi leges impunè licuiſſet transgredi, qui earum valore ac ſanctitate, metum omnibus incutere tenebatur? NIHIL omnino leges contemtiores reddit, quàm ſi impunè negligantur à latoribus: ut vigeant & valeant, in hac morum atque hominum colluvie, metus haben-

habendus aut faciendus eſt : hic enim eſt : c
quemque ad ſuum officium trahit : hic eſt, c
multum confert ad ſubditorum obedientia
Vulgus enim non ita natum eſt,ut pudori ob
quatur;ſed metui : necut abſtineat à pravis
turpitudinem;ſed ob ſupplicia &pœnam.Id
Reipublicæ cauſa,adhibenda eſt ſeveritas, c
ſine adminiſtrari civitas nulla poteſt. Quid
autoritate Imperatoris dicam ? REI geren
acre illa telum eſt , multumque in bellis adr
niſtrandis,atque imperio militari valet. Non
autem hac ſeveritate Manlii integra ſervata e
Profectò,ſi, ab ea,lenitate paſſus eſſet ſe abd
Manlius , quæ apud hoſtes , quæ apud ſoci
quæ denique apud cives Imperatorum valui
exiſtimatio ? NEMO eum facile metuit , ap
quem reconditum & conſtrictum gladium r
vit,quique per ſegnitiem potiùs,quàm clem
tiam , patitur hebeſcere aciem autoritatis ſ
HÆC anima eſt imperii,hæc efficit,ut tot m
talium millibus una anima nonnunquam p
ſideat:hâc ipſa omnia videmus, quaſi mente
qua , regi atque adminiſtrari. Quamvis et
hæc tanta ſint, ut ſufficere mihi poſſint , ad c
clarandum commodum præcipuum;ſed mul
plex , quod factum iſtud Manlii toti Roma
imperio attulit : addendum tamen mihi e
quantum ad ſtabiliendum & firmandum pr
cipuum , illud decus Rom.Imperii , aucto
mentum attulerit, ut militaris diſciplina feli
ter reduceretur. Veriſſimè Imperator ille
mi

milites: DISCIPLINA majorum,inquit,tenet Rempubl.quæ ſi dilabatur, & nomen Romanum, & imperium amittemus. Nam ſine ea quid delectus? ille ſaltem, qui poſſint eſſe boni milites,invenit;ſed hæc facit tales & ſervat. Paucos viros fortes natura procreat; bona inſtitutione plures reddit induſtrios. Et verè tales reddidit Manliana ſeveritas! atrocitas enim pœnæ obedientiorem Duci fecit militem, & præterquam,quòd cuſtodia vigiliæque & ordo ſtationum intentioris ubique curæ erant, in ultimo etiam certamine cum deſcenſum in aciem eſt,ea ſeveritas profuit. O illuſtrem commendationem Hiſtorici, quâ ipſam victoriæ ſecutæ gloriam,huic Manlii imperio adſcribit! Verè enim vates fuit Manlius,qui,oratione ſuâ, quam audivimus,prædixerat, triſte quidem; ſed ſalubre hoc futurum exemplum, quod in ſuo ſtatueret filio. Quis enim auderet transgredi legem, quam ſuo ſanguine Conſul firmaverat, etiamſi antea fuerit petulantior? NEQUE enim tam imperio, quam exemplo emendantur milites, inprimis ſuperiorum; quoniam ad alta verſæ plerumque illæ mentes & oculi. Obſequium in Imperatorem & æmulandi ſtudium validiora,quàm pœna ex legibus,& ſi in Principe amorem diſciplinæ videant & virtutem, ſequuntur & obſequuntur facilius. Quid? quòd, multos poſt annos,rigor ille Manlianus inſigniter profuit, quod aſſerendæ militaris diſciplinæ incitamentum exſtitit ſolidiſſimum. Hoc ipſo enim

Papyrius Dictator eam contra populun
contra Tribunos plebis,contra totum deniq
ſenatum,defenditfeliciſſimè.Nã cum,adver
imperium ejus, Q.Fabius, Magiſter equitu
exercitum in aciem eduxiſſet, quanquam fu
Samnitibus in caſtra redierat : tamen neq
virtute ejus, neque ſucceſſu, neque nobilit
motus eſt Papyrius : ad ſupplicium eund
trahi voluit.Pater Fabii,tot in Rempubl.me
tis inclutus, & grandæva canitie venerabil
perterrefactus, non tantum ſupplex factus
Dictatori; ſed auxilium Tribunorum hum
ter imploravit, Senatum ad intercedend
commovit, populum precibus fatigavit, pro
lio;ſed fruſtra! Papyrius, quantumvis ex alt
parte ſenatus majeſtas,favor populi, tribu
tium ſtaret auxilium, hortatus populum e
eumque ad Manliana imperia ad poſthabit
filii caritatem utilitati publicæ, revocavit,
quàm ſanctè jus illud diſciplinæ militaris à m
joribus obſervatum ſit, inprimis Manlii exe
plo oſtendit,quo etiam tantam Tribunis anx
tatem injecit, ut, ſtupentes penitus, ad preces
obteſtationem, quale quid nunquam ab iis
ctum erat,verterentur,firmatumque imperiu
militare non minùs,tum periculo Q.Fabii, V
Clariſſimi,quàm ſupplicio, adoleſcentis Ma
lii,manent. Eat nunc, quicunque factum h
culpare auſit! perfricet frontem,& dicat nob
quid eo ipſo queat eſſe utilius? ruptum diſcip
næ militaris vinculum ſolidavit, Imperatoru
Co

Conſulumque autoritatem confirmavit, totam Rempubl. victoria ſeveritatis hujus beneficio obtenta, conſervavit, profuitque, cum non fuit ampliùs, & hæc commoda in poſteros proſperrimè propagavit. O laudatiſſimum ſervandæ ornandæque Reipubl. ſtudium! O ſingularem patriæ amorem! Fruſtra damna effinguntur, quæ ex inde fluxerint! Annon præſtabat, unum puniri noxium, quam legis autoritatem, Conſulum majeſtatem, diſciplinam militarem collabi? Neque judicium Romanæ juvẽtutis tanti eſt, ut contra prudentiſſimos viros, vel tantillum, valeat: JUVENTUTIS eſt, quæ temeritate ducitur, & ad excandeſcentiam proclivis, non metuit; ſed temere confidit. Nec vox hoſtis Numiſii, qui parricidium vocavit, quicquam ad rem facit; vox hoſtis Romanorum eſt: quid mirum, quod optimè etiam facta in deteriorem partem interpretetur? O miſerabile potiùs & lamentabile Manlii juvenis factum? O diram in eum diræ fortunæ ſævitiam; quæ, ut maxima quæque in lubrico ſunt, ſpes hominum ex improviſo ſæpius eludit! quis non vicem ejus doleat? Juvenis egregius, juvenis nobilis, Illuſtriſſimi patris non degener filius, ſecunda patriæ ſpes, nobiliſſimæ familiæ columna, in ipſo juventutis flore cadit; ſed ſuo cadit meritò, ne cadant omnia. Quis non vicem doleat parentis optimi, qui filium cariſſimum, inopinato fortunæ caſu, amittit? filium, quem honoris & paternæ dignitatis ſucceſſorem futu-

rum colligebat, filium, quem ſuo nō indignum genere jam tum videbat. At omnem patri ſpem, gravi hoc delicto, protinus ademit. NIMIRVM ea vitæ noſtræ eſt conditio: ſi quis lætioris fortunæ radius affulget, ecce minantis, & novercantis ſimul umbra adeſt, & prioris excipit veſtigia. Sed quid dolendum te dico, Manli Conſul, Vir fortiſſimè? gratulandum tibi potiùs eſt, quod, tantâ animi magnitudine, Reipub. præfueris, cujus nunquam, niſi cum horrore & honore, recordabitur poſteritas: quòd patriæ ſalutis amorem, amori in filium, laudabiliter prætuleris, ut tuo tam illuſtri exemplo, viam ad obediētiam legibus præſtandam, præires. Quid enim eſt quod efficaciùs moveat? quod acriùs flectat? Nec enim tàm ab homine, quàm ipſa veritate profectum videtur quod præcipuus quidam temporum ſuperiorum monuit Hiſtoricus: MISCEAMUS maria cœlo, inquieris, non ante ſanctis vivetur moribus, nō piè formabitur pectus cæterorum, niſi ſanctitate imbutis morum magiſtris, iiſque, qui vitæ mortalium præſunt, non parebunt ex animo legibus alii, lege alios ſolventibus iis, qui leges moderantur, ſeque immunes legum poſtulant. In animis tenuiorum regendis, exemplo magnatum antiſtitumque potiùs, quàm imperio opus eſt.

PROGRAMMA INVITATORIUM.

COLOSSUS PROPHETICVS.

HVnc enim Daniel, vir deſideriorum, nobis exhibet, Doctorem Regis regum maximi, venturi temporis interpretem, qui, cum nec nihil eſſet, nec aliquid, tot tamen opera vigiliarum ſomnianti explicabat. Terrebat quidem Regem imperterritum; ſed Dei quoque voluntatem & fatorum ordinem docebat, ſine voce, ſine verbis, ſine literis, membris tantùm & metallis, quæ non erant, ea, quæ & erant, & non erant, indicans. Quis mirum hunc docendi modum non miretur? Nullus veterum Doctorum novit eum, nullus nôſſe potuit. Docebant ex iiſdem quidam lacrumis, cum Heraclito, Epheſio Philoſopho, veſaniam corrupti ſeculi plorantes, quam nec agnoſcunt ægri homines, nec mutant: alii, majora lacrumis tot mundi mala reputantes, riſu informabant alios, cum Democrito, ut & ridendas quorumcunque ſtatuum ineptias, & varios fortunæ turbines oſtenderent. Quid unam illam Pythagoræ literam, & numeros ad calculum revocem, quibus innumeros & literatorum, & rudium errores efficaciter notabat? Ipſam modò beſtiarum ſcholam vide! illam hîc in ſtabulis: ibi in paſcuis Æſopus olim aperiebat, ut vita laudabiliter

agendæ monita, humanis animis, inſereret. N
ſtrum hominis & Doctoris! Ethicam inferis & I
ticam tradebat; regnum, bella, pacem, fœdera ea
memorabat & inducias, quæ tamen omnia nec
quisquam, nec auditu perceperat. Omnes ita, n
ciperentur, decipiebat; ſed ut Medicorum filii,
ægrotorum culpâ, ſine ſua, quandoque mentiun
Sic ad naturæ in pecoribus tribunal provocabat
dentiſſimè, cum in hominibus jus ejus toties lab
Magnum adhuc ei minervale debent principes p
ſapientiæ, Ægyptii, quod, per legatum ſuum,
num, tot ſapientiæ civilis ab Æſopo monumenta
dicerunt. Facilè crediderim, notas eorundem hi
glyphicas, ex ſchola iſta, ortum habuiſſe: niſi a
efferre mentem placeat, & ipſum Deum, princ
hieroglyptem, ducem atque lucem informationis
jus dicere. Deus certè, ut res maximorum Re
geſtas, ut ſummorum quatuor imperiorum ind
doceret homines, ſub beſtiarum formis Danielem
cuit. Quid obſtat, quin exſpatiemur ad mare illu
quo aſſurgentes olim Propheta vidit? Ecce gran
hîc Leonem, aquilinis alis ſpectabilem! robu
Monarchiæ Aſſyriacæ & gloriam oſtendit. Ecqu
nim leoninam ejus generoſitatem? quis felicem a
la, in ſubjugandis populis, velocitatem non ſuſpic
evulſis tamen alis, datô corde muliebri, pedem
dem figit beſtia, quieſcit rabies, & mole ſuâ obru
exſpirat imperium. Sed Vrſus quoque ſurgit carn
rus, tres oris coſtas exſerens, & Monarchiæ Per
ingenium propalat. Annon enim plerique in ea
Reges fumantem urſi naſum habuerunt? parvô

ad bella,ad cædes,ad lanienas excitati ſunt, & truculentos in humana carne dentes fatigârunt. Quis verò Pardus ille alatus quadriceps? Alexandrini genii interpres,Græcæ Monarchiæ & fatorum ejus nuncius. Quid enim eſt in Pardo notâ dignum, cujus inſtar in Alexandro,& virtutibus,& vitiis magno,deſideres? quid aliud quatuor capita, quam tot illius regna principalia, in quæ Duces totum ejus Imperium divulſerunt potiùs,quàm diviſerunt. Quàm verò terribilis,quam horrida eſt beſtia ultima, dentibus ferreis,unguibus æneis, decem cornibus terribilis & horrida! Conditionem Monarchiæ ultimæ loquitur, & amplam antehac,in decem regnis,potentiam, quæ ex effreni dominandi libidine, familiari admodum Romanis morbo,nata eſt. Infauſtum verò cornu parvulum,humanis oculis,ore maledicô,quod in alia, ex quibus ſurgit,graſſatur. Vaferrimè-blaſphemus Mahomedes eſt,qui cum terribili hac beſtia terribiles,ad finem uſque mundi,motûs miſcebit. O ſi altior, in iſthæc Dei adyta,pateret aditus! ſaluberrimis quibusque rebus iſta omnium Doctoris hieroglypha nos erudirent. Neque aliud Coloſſus facit Propheticus. Quotuplicia metalla ejus ſunt,tot ſumma regna, tot regnorum indices: Caput,pectus,venter,tibiæ,vaſtiſſimas imperiorum moles ac ruinas denotant. Quid Coloſſum ſolis,tot annorum opus,inter mūdi jactant miracula? immenſæ quidem fuit magnitudinis, ut plenis quoque velis,ſub divaricatis illius pedibus, navigia ingrederentur; ſed quid hoc ad noſtrum? noſter Dei eſt miraculum,non mundi,per quem univerſum diſtenditur: occidentem adhuc atque orientem im-

plet, licet dudum evanuerit. Fruſtra enim, pro m
moria illius, aureum deinde excitavit Nabuchodo
ſor: neq; fruſtra tantùm; ſed & impiè: coli en
impiè volebat, ſicut noſtrô tempore coloſſum dica
an idolum Marianum? in Monacenſi foro coli
Bavari. Impiè! Nos piè potiùs mirabilem Dei co
ſum intuebimur, attentiusq;, qvia Dei eſt: non
men, ut horrorem inde, cum Nabuchodonoſore, ſ
tiamus; ſed ut informemur, & dum, quod viden
vel audimus à Viro Dei, intelleximus, longè colli
mus aliud, quam quod vidimus, audivimus, inte
ximus. Nec enim aliter intelliguntur hieroglyph
aut proſunt, niſi non tàm viſa opera, quàm quæ ſu
latent, attendantur. Quanquam quid latere dica
quæ Coloßus noſter docet? poſita in ſolis menſa, ſ
dio Prophetæ & hiſtoricorum, patent omnibus: pa
aurei capitis majeſtas, & Aſſyriorum: patet pe
argenteum, & Perſarum: patet venter æneus,
Græcorum: patent tibiæ ferreæ, imperiumq; Ro
norum nobis monſtrant. Vix ergo laudabilius u
liusq; exercendi ſtyli argumentum habere potuit
natiſſimus Iuvenis, PAULUS Brockhauſen/
gâ-Livonus, quàm Coloſſum illum Propheticum,
jus non partes modò præcipuas; ſed membra quoq
pleraque omnia, ad trutinam hiſtoriæ, expendit,
hac operâ, ex optimis autoribus, concinnum quat
Monarchiarum breve contexuit. Dignus certè,
me fallunt omnia, labor eſt, qui omnibus ſtudii hiſ
rici Patronis, Fautoribus, Amaſiis probetur: ideo
omnes iſtos, ſive ſummates fuerint, ſive infimates, h
militer, humaniter, amicè oro, rogo, cum ſeque

d. 1

d.18. Martii reddenda ex memoria ſit Oratio, optatam noſtris ſtudiis præſentiam ne denegent. Nos grato rurſum animô tam gratum beneficium conſtanter venerabimur. Dab. Rigæ, in Muſeo, d. 11. Martii, Anno 1652.

COLOSSVS DANIELITICVS.

ORATIO.

CUm Plutarchus, doctor morum fideliſſimus, prudentiam regnandi, magno ſuo diſcipulo, Trajano Imperatori, magna inſtillare cura vellet, totius Politicæ ſummam, propoſitâ hominis imagine, tanquam, in ſpeculo, illi repræſentavit. Sedem Principis, qui totius regni caput in capite poſuit; cerebri & oculorum locus Præſidibus & Judicibus aſſignatus eſt. Senatus in corde reſedit: Officiales dextram; Milites ſiniſtram occupârunt manum; Ventrem & viſcera tenuerunt Quæſtores: Pedes tandem Agricolæ & opifices repræſentârunt. Miram verò iſtam viri ſapientiſſimi ſolertiam, quæ ex tam laudabili docendi inſtituto admodum patescit! Sed, quid miram dico hominis ſolertiam, quæ tamen, quanta quanta eſt, imperfecta eſt? majorem admirationem divina exigit ſapien-

tia, quam Deus ipſe, fons omnis ſapientiæ, in exhibendis olim præcipuis mundi imperiis, uſurpavit. Informaturus enim de iiſdem Nebucadnezarem Aſſyriorum Regem potentiſſimũ, rerum futurarum ipſi ſpecies in ſomno mirabiliter exhibuit. Videbat ille magnitudinis inuſitatæ ſtatuam, è regione poſitam, cujus caput aureum, brachia & pectus argentea erant; ventrem & femora habebat ænea; crura ferro, & pedes partim ferro, partim luto mixti conſtabant. Hanc ſine manibus avulſus lapis, pedes luteos concutiens ita conterebat, ut ne locus quidem in quo fuerat, interno ſci poſſet. Quanto hinc confuſus horrore ipſe Rex expergefactus eſt! Sed ſomnium ſe ſimul oculis, & menti ſubduxerat. Omnes ergo, quotquot erant ejus ditionis, ſapientes convocat, ſomniumque & quid portenderet aperire jubet, mortem, niſi facerent, omnibus minatus. Sed rem factu impoſſibilem, rem nulli ſapientum cognitam, quis aperiret? Inaudita ergo conſternatio quæ plerumque improviſa comitatur, non Regis modò; ſed & vatum animos quaſſabat: tremebant omnes: omnes decretam ſibi à Rege mortis pœnam expectabant: nihil ſupererat auxilii, quod miſeros liberare potuiſſet. Captivus tamen erat, à quo libertas expectari poterat: Captivus ille Daniel erat, qui, ſeriis Deum precibus ſolicitans, velut Deus aliquis ex machina, adfuit. Ad Regem enim cogitationibus & mœrore obrutum, deductus, ſomnium ipſi non in memo-

riam tantùm revocavit; ſed hanc quoque explanationem addidit: Deum nempe Regi Nebucadnezari, illa effigie, ſumma mundi imperia indicare voluiſſe. Caput ſtatuæ aureum ipſum eſſe Nebucadnezarem, imperiumque Babylonicum: pectore & brachiis argenteis notari ſequens regnum Medo-Perſicum: Ventrem æneum, eſſe Monarchiæ Macedonicæ indicium: pedes tandem & crura repræſentare Romanum Imperium, ſub quo adhuc vivimus; quo etiam durante, Deus mundo finem, per lapidem ſtatuam conterentem, eſt impoſiturus. Quam feliciter velociterque iſthæc explicatio Regem timore; Magos verò morte liberavit! Quis diffiteretur, miram Dei ſapientiam, hoc facto, per univerſum Regis imperium, penetrâſſe? Somnium quidem erat; ſed divinum: ſomnium ſingulare, cœleſtisque ſapientiæ indicium, quod in iſto nobis coloſſo quandam hiſtoriarum velut epitomen exhibet. Quem coloſſum, ſuo merito mirabilem, dum attentius impræſentiarum expenoere, dum potiora ejus membra diſtinctius proponere animus mihi ſedet, ut veſtra, A. benevolentia, patronaque benigniſſimorum animorum attentione, lingua nonnunquam aut mente titubantem, ſublevare ne gravemini, devoto mentis ſtudio precor & contendo. Cum magna capitis ſit eminentia, eò, quod ſummo conſtitutum loco, præcipuum corporis humani membrum atque ornamentum exſiſtat; nemo quidem dubitabit facilè, primam Aſſyriorum,

rum,

rum, Chaldæorumque monarchiam, prima
um mundi Imperium, rectiſſimè eidem co
parari. Decus certè regnorum & majeſtatis gl
ria, ab ipſo Deo, dicitur: ab ipſo Deo aureu
prædicatur. Neque mirum, prædicari iſth
nomine nomine regnum, quod maximis di
tiis, quod ſtupenda auri copiâ omnia excell
alia. Non recenſebo tot præclara monumen
fortia, maximis exſtructa ſumptibus, unicu
tantum Babyloniorum templum veſtris ſiſta
animis, ut de reliquo divitiarum apparatu in
fabili feratis judicium. Erat illud Babylo
medio, excitatum Jovi à Semiramide, quod i
ter cætera, tres in ſacello ſummo memorabi
Jovis, Junonis, & Opis ſtatuæ ornabant. Jo
imago erat longitudine quadraginta pedum,
mille talentorum auri pondere; ad Opis ve
tanto quoque auri pondere, in aurea ſella re
dentis, genua duo ſtabant, eximiæ magnitu
nis, leones, juxtaque, ponderis ingentis, ex
gento ſerpentes, quorum quilibet talentor
trigenorum pondo habebat. Junonis aut
ſimulacrum, octoginta ponderis talenta, dex
ſerpentem capite prehenſum; ſiniſtra ſceptru
exquiſitiſſimis diſtinctum gemmis, tenebat.
menſa, ex auro elaborata, quadraginta pec
longa, & ſeptendecim lata, quingenorum
lentorum pondere, appoſita erat, in qua C
cheſia triginta duo implebant talenta. Thu
bula quoque aderant trecentûm talentor
pondere: Tres denique crateres videbant

qu

quorum unus, qui Jovis erat, mille & ducenta, cæterorum verò uterque ſexcenta pendebat talenta. Hæc omnia, in unam redacta ſummam, circiter 1180. auri tonnas (uti vocant) conficiunt. Tantæ unius ſacelli Babylonici, à fœmina exſtructi; opes fuerunt! quantæ jam, in aureo iſto regno, fuerint alibi, nullo judicari negotio poteſt. Cum uno quidem Sardanapalo, præter purpuram & veſtes, auro uudique ornatas, in una pyra, una hora, ſeptingenties millies, centies centena millia aureorum Hungaricorum igne conſumta leguntur. Cujus oculos non præſtringat aureum Regum illorum cervical, in quo ſeptuaginta quatuor auri milliones continuò ſervabantur? aut ſcabellum eorum, ex quo tria millia talentorum ſingulis depromi annis poterant? Quis ergò aureum hoc imperium, caput aureum non appellet? Quob ſi verè indolem eorum & res geſtas perpendamus, qui imperio huic præfuerunt, quæ in capite occurrunt, omnia, egregié iis accommodari poſſe videtur. Prodeat NIMRODUS, venator ille famoſiſſimus! quid aliud in capite, quàm cerebrum, judicii ſedem, repræſentat? Magno utique judicio prima hujus monarchiæ fundamẽta poſuit: primus gladii, divinitus conceſſi, jus in ſubditos ſibi populos uſurpavit, primus utique Monarcha mundi nominandus. Nimirum SICUT domus, fundamento carens, ſolido, ruinam undique minatur: non aliter de regno temerè conſtituto judicandum, ut duret illud,

rum colligebat, filium, quem ſuo nō indignu
genere jam tum videbat. At omnem pa
ſpem, gravi hoc delicto, protinus ademit. N
MIRVM ea vitæ noſtræ eſt conditio: ſi quis
tioris fortunæ radius affulget, ecce minantis,
novercantis ſimul umbra adeſt, & prioris ex
pit veſtigia. Sed quid dolendum te dico, Ma
Conſul, Vir fortiſſimè? gratulandum tibi
tiùs eſt, quod, tantâ animi magnitudine, R
pub. præfueris, cujus nunquam, niſi cum hor
re & honore, recordabitur poſteritas: qu
patriæ ſalutis amorem, amori in filium, lau
biliter prætuleris, ut tuo tam illuſtri exem
viam ad obediētiam legibus præſtandam, pr
res. Quid enim eſt quod efficaciùs move
quod acrius flectat? Nec enim tàm ab hom
quàm ipſa veritate profectum videtur q
præcipuus quidam temporum ſuperiorum
nuit Hiſtoricus: MISCEAMUS maria co
inquieris, non ante ſanctis vivetur moribus
piè formabitur pectus cæterorum, niſi ſan
tate imbutis morum magiſtris, iiſque, qui
mortalium præſunt, non parebunt ex anim
gibus alii, lege alios ſolventibus iis, qui l
moderantur, ſeque immunes legum poſtul
In animis tenuiorum regendis, exemplo
gnatum antiſtitumque potiùs, quàm
imperio opus eſt.

PR

Google

PROGRAMMA INVITATORIUM.

COLOSSUS PROPHETICVS.

HVnc enim Daniel, vir deſideriorum, nobis exhibet, Doctorem Regis regum maximi, venturi temporis interpretem, qui, cum nec nihil eſſet, nec aliquid, tot tamen opera vigiliarum ſomnianti explicabat. Terrebat quidem Regem imperterritum; ſed Dei quoque voluntatem & fatorum ordinem docebat, ſine voce, ſine verbis, ſine literis, membris tantùm & metallis, quæ non erant, ea, quæ & erant, & non erant, indicans. Quis mirum hunc docendi modum non miretur? Nullus veterum Doctorum novit eum, nullus nôſſe potuit. Docebant ex iisdem quidam lacrumis, cum Heraclito, Epheſio Philoſopho, veſaniam corrupti ſeculi plorantes, quam nec agnoſcunt ægri homines, nec mutant: alii, majora lacrumis tot mundi mala reputantes, riſu informabant alios, cum Democrito, ut & ridendas quorumcunque ſtatuum ineptias, & varios fortunæ turbines oſtenderent. Quid unam illam Pythagoræ literam, & numeros ad calculum revocem, quibus innumeros & literatorum, & rudium errores efficaciter notabat? Ipſam modò beſtiarum ſcholam vide! illam hîc in ſtabulis: ibi in paſcuis Æſopus olim aperiebat, ut vita laudabiliter

agendæ monita, humanis animis, inſereret. M
ſtrum hominis & Doctoris! Ethicam inferis & P
ticam tradebat; regnum, bella, pacem, federa ea
memorabat & inducias, quæ tamen omnia nec
quisquam, nec auditu perceperat. Omnes ita, n
ciperentur, decipiebat; ſed ut Medicorum filii,
ægrotorum culpâ, ſine ſua, quandoque mentiun
Sic ad naturæ in pecoribus tribunal provocabat
dentiſſimè, cum in hominibus jus ejus toties lab
Magnum adhuc ei minervale debent principes p
ſapientiæ, Ægyptii, quod, per legatum ſuum,
num, tot ſapientiæ civilis ab Æſopo monumenta
dicerunt. Facilè crediderim, notas eorundem hi
glyphicas, ex ſchola iſta, ortum habuiſſe: niſi a
efferre mentem placeat, & ipſum Deum, princi
hieroglyptem, ducem atque lucem informationis
jus dicere. Deus certè, ut res maximorum Re
geſtas, ut ſummorum quatuor imperiorum indo
doceret homines, ſub beſtiarum formis Danielem
cuit. Quid obſtat, quin exſpatiemur ad mare illu
quo aſſurgentes olim Propheta vidit? Ecce gran
hîc Leonem, aquilinis alis ſpectabilem! robur
Monarchiæ Aſſyriacæ & gloriam oſtendit. Ecqu
nim leoninam ejus generoſitatem? quis felicem a
læ, in ſubjugandis populis, velocitatem non ſuſpic
evulſis tamen alis, datô corde muliebri, pedem
dem figit beſtia, quieſcit rabies, & mole ſuâ obru
exſpirat imperium. Sed Vrſus quoque ſurgit carni
rus, tres oris coſtas exſerens, & Monarchiæ Per
ingenium propalat. Annon enim plerique in ea
Reges fumantem urſi naſum habuerunt? parvô

ad bella,ad cædes,ad lanienas excitati ſunt, & truculentos in humana carne dentes fatigârunt. Quis verò Pardus ille alatus quadriceps? Alexandrini genii interpres, Græcæ Monarchiæ & fatorum ejus nuncius. Quid enim eſt in Pardo notâ dignum, cujus inſtar in Alexandro, & virtutibus, & vitiis magno, deſideres? quid aliud quatuor capita, quam tot illius regna principalia, in quæ Duces totum ejus Imperium divulſerunt potiùs, quàm diviſerunt. Quàm verò terribilis, quam horrida eſt beſtia ultima, dentibus ferreis, unguibus æneis, decem cornibus terribilis & horrida! Conditionem Monarchiæ ultimæ loquitur, *& amplam antehac, in decem regnis, potentiam, quæ ex effreni dominandi libidine, familiari admodum* Romanis *morbo, nata eſt. Infauſtum verò cornu parvulum, humanis oculis, ore maledicô, quod in alia, ex quibus ſurgit, graſſatur. Vaferrimè-blaſphemus* Mahomedes *eſt, qui cum terribili hac beſtia terribiles, ad finem uſque mundi, motûs miſcebit. O ſi altior, in iſthæc* Dei *adyta, pateret aditus! ſaluberrimis quibusque rebus iſta omnium* Doctoris *hieroglypha nos erudirent.* Neque aliud Coloſſus facit Propheticus. *Quotuplicia metalla ejus ſunt, tot ſumma regna, tot regnorum indices: Caput, pectus, venter, tibiæ, vaſtiſſimas imperiorum moles ac ruinas denotant. Quid* Coloſſum *ſolis, tot annorum opus, inter mũdi jactant miracula? immenſæ quidem fuit magnitudinis, ut plenis quoque velis, ſub divaricatis illius pedibus, navigia ingrederentur; ſed quid hoc ad noſtrum? noſter* Dei *eſt miraculum, non mundi, per quem univerſum diſtenditur: occidentem adhuc atque orientem implet,*

plet,licet dudum evanuerit. Fruſtra enim,pro m
moria illius,aureum deinde excitavit Nabuchodon
ſor: neq; fruſtra tantùm; ſed & impiè: coli en
impiè volebat,ſicut noſtrô tempore coloſſum dica
an idolum Marianum ? in Monacenſi foro colu
Bavari. Impiè! Nos piè potiùs mirabilem Dei col
ſum intuebimur,attentiusq;, qvia Dei eſt: non t
men,ut horrorem inde,cum Nabuchodonoſore, ſe
tiamus; ſed ut informemur,& dum, quod videm
vel audimus à Viro Dei,intelleximus, longè collig
mus aliud,quam quod vidimus,audivimus, intell
ximus. Nec enim aliter intelliguntur hieroglyph
aut proſunt,niſi non tàm viſa opera,quàm quæ ſub
latent,attendantur. Quanquam quid latere dica
quæ Coloßus noſter docet? poſita in ſolis menſa, ſt
dio Prophetæ & hiſtoricorum,patent omnibus: pa
aurei capitis majeſtas, & Aſſyriorum: patet pect
argenteum,& Perſarum: patet venter æneus,
Græcorum: patent tibiæ ferreæ, imperiumq; Rom
norum nobis monſtrant. Vix ergo laudabilius u
liusq; exercendi ſtyli argumentum habere potuit O
natißimus Iuvenis, PAULUS Brockhauſen/ *R*
gâ-Livonus,quàm Coloſſum illum Propheticum, c
jus non partes modò præcipuas; ſed membra quoq
pleraque omnia, ad trutinam hiſtoriæ, expendit,
hac operâ,ex optimis autoribus,concinnum quatu
Monarchiarum breve contexuit. Dignus certè, n
me fallunt omnia,labor eſt, qui omnibus ſtudii hiſt
rici Patronis,Fautoribus, Amaſiis probetur: ideoq
omnes iſtos,ſive ſummates fuerint,ſive infimates,h
militer,humaniter,amicè oro, rogo, cum ſequen

d.18.Martii reddenda ex memoria ſit Oratio, optatam noſtris ſtudiis præſentiam ne denegent. Nos grato rurſum animô tam gratum beneficium conſtanter venerabimur. Dab. Rigæ, in Muſeo, d.11. Martii, Anno 1652.

COLOSSVS DANIELITICVS.

ORATIO.

CUm Plutarchus, doctor morum fideliſſimus, prudentiam regnandi, magno ſuo diſcipulo, Trajano Imperatori, magna inſtillare cura vellet, totius Politicæ ſummam, propoſitâ hominis imagine, tanquam, in ſpeculo, illi repræſentavit. Sedem Principis, qui totius regni caput in capite poſuit; cerebri & oculorum locus Præſidibus & Judicibus aſſignatus eſt. Senatus in corde reſedit: Officiales dextram; Milites ſiniſtram occupârunt manum: Ventrem & viſcera tenuerunt Quæſtores: Pedes tandem Agricolæ & opifices repræſentârunt. Miram verò iſtam viri ſapientiſſimi ſolertiam, quæ ex tam laudabili docendi inſtituto admodum pateſcit! Sed, quid miram dico hominis ſolertiam, quæ tamen, quanta quanta eſt, imperfecta eſt? majorem admirationem divina exigit ſapien-

tia, quam Deus ipſe, fons omnis ſapientiæ, in exhibendis olim præcipuis mundi imperiis, uſurpavit. Informaturus enim de iiſdem Nebucadnezarem Aſſyriorum Regem potentiſſimū, rerum futurarum ipſi ſpecies in ſomno mirabiliter exhibuit. Videbat ille magnitudinis inuſitatæ ſtatuam, è regione poſitam, cujus caput aureum, brachia & pectus argentea erant; ventrem & femora habebat ænea; crura ferro, & pedes partim ferro, partim luto mixti conſtabant. Hanc ſine manibus avulſus lapis, pedes luteos concutiens ita conterebat, ut ne locus quidem in quo fuerat, internoſci poſſet. Quanto hinc confuſus horrore ipſe Rex expergefactus eſt! Sed ſomnium ſe ſimul oculis, & menti ſubduxerat. Omnes ergo, quotquot erant ejus ditionis, ſapientes convocat, ſomniumque & quid portenderet aperire jubet, mortem, niſi facerent, omnibus minatus. Sed rem factu impoſſibilem, rem nulli ſapientum cognitam, quis aperiret? Inaudita ergo conſternatio quæ plerumque improviſa comitatur, non Regis modò; ſed & vatum animos quaſſabat: tremebant omnes: omnes decretam ſibi à Rege mortis pœnam expectabant: nihil ſupererat auxilii, quod miſeros liberare potuiſſet. Captivus tamen erat, à quo libertas expectari poterat: Captivus ille Daniel erat, qui, ſeriis Deum precibus ſolicitans, velut Deus aliquis ex machina, adfuit. Ad Regem enim cogitationibus & mœrore obrutum, deductus, ſomnium ipſi non in memo-

riam

riam tantùm revocavit; ſed hanc quoque explanationem addidit: Deum nempe Regi Nebucadnezari, illa effigie, ſumma mundi imperia indicare voluiſſe. Caput ſtatuæ aureum ipſum eſſe Nebucadnezarem, imperiumque Babylonicum: pectore & brachiis argenteis notari ſequens regnum Medo-Perſicum: Ventrem æneum, eſſe Monarchiæ Macedonicæ indicium: pedes tandem & crura repræſentare Romanum Imperium, ſub quo adhuc vivimus; quo etiam durante, Deus mundo finem, per lapidem ſtatuam conterentem, eſt impoſiturus. Quam feliciter velociterque iſthæc explicatio Regem timore; Magos verò morte liberavit! Quis diffiteretur, miram Dei ſapientiam, hoc facto, per univerſum Regis imperium, penetrâſſe? Somnium quidem erat; ſed divinum: ſomnium ſingulare, cœleſtisque ſapientiæ indicium, quod in iſto nobis coloſſo quandam hiſtoriarum velut epitomen exhibet. Quem coloſſum, ſuo merito mirabilem, dum attentius impræſentiarum expenoere; dum potiora ejus membra diſtinctius proponere animus mihi ſedet, ut veſtra, A. benevolentia, patronaque benigniſſimorum animorum attentione, lingua nonnunquam aut mente titubantem, ſublevare ne gravemini, devoto mentis ſtudio precor & contendo. Cum magna capitis ſit eminentia, eò, quod ſummo conſtitutum loco, præcipuum corporis humani membrum atque ornamentum exſiſtat; nemo quidem dubitabit facilè, primam Aſſyriorum,

rum, Chaldæorumque monarchiam, primarium mundi Imperium, rectiſſimè eidem comparari. Decus certè regnorum & majeſtatis gloria, ab ipſo Deo, dicitur: ab ipſo Deo aureum prædicatur. Neque mirum, prædicari iſthoc nomine nomine regnum, quod maximis divitiis, quod ſtupenda auri copiâ omnia excelluit alia. Non recenſebo tot præclara monumenta fortia, maximis exſtructa ſumptibus, unicum tantum Babyloniorum templum veſtris ſiſtam animis, ut de reliquo divitiarum apparatu ineffabili feratis judicium. Erat illud Babylonis medio, excitatum Jovi à Semiramide, quod inter cætera, tres in ſacello ſummo memorabiles Jovis, Junonis, & Opis ſtatuæ ornabant. Jovis imago erat longitudine quadraginta pedum, & mille talentorum auri pondere; ad Opis verò tanto quoque auri pondere, in aurea ſella reſidentis, genua duo ſtabant, eximiæ magnitudinis, leones, juxtaque, ponderis ingentis, ex argento ſerpentes, quorum quilibet talentorum trigenorum pondo habebat. Junonis autem ſimulacrum, octoginta ponderis talenta, dextra ſerpentem capite prehenſum; ſiniſtra ſceptrum, exquiſitiſſimis diſtinctum gemmis, tenebat. His menſa, ex auro elaborata, quadraginta pedes longa, & ſeptendecim lata, quingenorum talentorum pondere, appoſita erat, in qua Carcheſia triginta duo implebant talenta. Thuribula quoque aderant trecentûm talentorum pondere: Tres denique crateres videbantur,

quo-

quorum unus, qui Jovis erat, mille & ducenta, cæterorum verò uterque ſexcenta pendebat talenta. Hæc omnia, in unam redacta ſummam, circiter 1180. auri tonnas (uti vocant) conficiunt. Tantæ unius ſacelli Babylonici, à fœmina exſtructi, opes fuerunt! quantæ jam, in aureo iſto regno, fuerint alibi, nullo judicari negotio poteſt. Cum uno quidem Sardanapalo, præter purpuram & veſtes, auro uudique ornatas, in una pyra, una hora, ſeptingenties millies, centies centena millia aureorum Hungaricorum igne conſumta leguntur. Cujus oculos non præſtringat aureum Regum illorum cervical, in quo ſeptuaginta quatuor auri milliones continuò ſervabantur? aut ſcabellum eorum, ex quo tria millia talentorum ſingulis depromi annis poterant? Quis ergo aureum hoc imperium, caput aureum non appellet? Quob ſi verè indolem eorum & res geſtas perpendamus, qui imperio huic præfuerunt, quæ in capite occurrunt, omnia, egregiè iis accommodari poſſe videtur. Prodeat NIMRODUS, venator ille famoſiſſimus! quid aliud in capite, quàm cerebrum, judicii ſedem, repræſentat? Magno utique judicio prima hujus monarchiæ fundamēta poſuit: primus gladii, divinitus conceſſi, jus in ſubditos ſibi populos uſurpavit, primus utique Monarcha mundi nominandus. Nimirum SICUT domus, fundamento carens, ſolido, ruinam undique minatur: non aliter de regno temerè conſtituto judicandum, ut duret illud,

exa-

exactum in fundatione requiritur judicium! Omnis,in fundamento bene collocato, ſpes felicitatis & gloriæ ſita eſt. Quam quidem hoc in regno adauxit BELUS, &, ut in capite pia mater, velando cerebrum cuſtodit: ſic ille hoc imperium moderato felicique regimine ſervavit. Incrementum enim eius curam pietatis atque literarum ſtatuens, ſedulam illis navavit operã, excitatis quoque ad ſimilia ſtudia ſubditis. Et profectò VIX melior proficiendi creſcendique ratio excogitari potuiſſet; niſi pietas illorũ, idololatricam induxiſſet ſuperſtitionem, quæ adeò, Beli hujus tempore, creſcebat, ut pro Deo, poſt exceſſum, paſſim coleretur, primamque idolorum vanitati originem præberet. Quot enim Belos poſteri excogitârunt? quàm ſtulta & deteſtanda pietate dicam, an inſania? memoriam ipſius venerati ſunt? Laudem tamen meretur egregium Regis in literarum ſtudia ſtudium ut emim ea colerentur attentius, Doctoribus eorum Chaldæis ſedem, apud Euphratem delectam, aſſignavit, ubi talia docerent juventutem, ſine quibus nulla unquam poteſtas diutùrna, ſtabiliſque permanſit. VIS enim conſilii expers tandem mole ruit ſua. Utinam & NINUS, patri in regno ſuccedens, idem obſervâſſet! non præberet nobis duræ matris in capite ſpeciem. Durius enim quàm par erat, exteris imperitabat. Siquidem cum prædeceſſores Imperii fines tueri magis, quam proferre ſtuderent Ninus ille, quaſi avitum gentibus morem nova imperii cupi-

cupiditate mutans, ille primus bella finitimis intulit; ille, peſſimo exemplo, rudes adhuc ad reſiſtendum populos; ad terminos uſque Libyæ, perdomuit. Quibus ſubjugatis, non dum avara cupiditas quievit; ſed, cum virium acceſſione fortior, & proxima quæque victoria ſequentis inſtrumentum eſſet, totius orientis populos ſuo ſubjecit imperio. Nec tam durum imperium uxor ejus SEMIRAMIS, mollioris licet ſexûs, clementia & bonitate leniit: duriſſimum ſub ea, ceu duriſſima matre, factum eſt. Nonne hoc ipſum mors mariti loquitur, quem, regnandi adducta cupidine, aſtu è medio ſuſtuliſſe fertur? Nonne idem clamant ſubditi, quos ad immenſas Babyloniæ moles, uno anno excitandas coëgit? quid verò filius ejus NINYAS? ejuſdem duritiei index; ſed & vindex exſtitit. Nam, cum impudica mulier, tot quidem gentium victrix; ſed à libidinibus ſuis victa, illicitum filii concubitum peteret, ab ipſo, tantum inceſtum deteſtante, meritò occiſa eſt. Mirari autem licet unde tam egregii facinoris impetus in Ninya, homine abjectiſſimo, qui ex virili fœmina vir fœmininus natus eſt? Non abſimilis quidem in capite cranio plurimis obſito futuris videtur. Inter plurimos enim Eunuchos, inter ſcorta turpiſſima, omnem propé vitam conſumſit, ſepoſitoque literarum & amorum ſtudio, meretriciam protſus mentem induit. Haud equidem facilè cognoſci poteſt, quonam multi ejus ſucceſſores ſpiritû afflati, eandem voluptatis orbi-

tam

tam ſupinè triverint? Profectò, ſi prolixam ſequentiũ aliquot Regum ſeriem intueamur, cutem velut aurei capitis animadvertimus, q̃ luxuriãs ejuſmodi capillus circumambit. Plurimi ex illis luxuriam magis, & venerem, q̃ ſerias regni curas ſectati ſunt, nihilque, præter nomina, memorandum reliquerunt. Quod ſi nonnullorum generoſior animus occurrit, ut ARALII, BALÆI II, SPHÆRI, occurrit, facta tamen eorum propter ſcriptorum defectum, noſtram ſubterfugiunt notitiam. Scio, A. vos jam commentari cum animis veſtris; quonam modò hoc imperium, ſub tot Regibus ignavis, ſuam retinere majeſtatem potuerit? Et certè, jacturam ejus feciſſet facilè, niſi providentia præcipuè divina, ſub cujus imperio totus conſiſtit mundus, ſingularem ejus curam habuiſſet. Licèt neque illud parum fecerit ad conſervandum illud, quod paratam ſemper militum domeſticorum copiam Reges habuerint, qui plusquàm civilia agitantibus animis, ne quid molirentur, obſtaculo erant. Ne jam dicam de belli ducibus & præfectis, qui fortes ex omnibus, ut præeſſent omnibus, elegebantur, quorum cura ſolicita, præcipuum gloriæ illius fulcimentum erat. Quæ verò illa frons in hoc capite, frons muliebri fuco illita? SARDANAPALVS eſt, qui toti ſeſe mundo admirandum expoſuit, fidus ſcilicet ſuorum anteceſſorum; ſed ignavorum, imitator. Planè enim in mulierem degeneravit, nec tantum illas moribus & veſtimen-

mentis æmulatur eſt; ſed, quod magis, indigna quoque Rege opera, colum & lanam, tractavit. Ecce Vobis Regem egregium, cui ſceptrum, colus: arma, lana ſunt! Nonne monſtrum execrabile, vir & quidem Rex, fœmina factus? quid dico fœmina? mancipium vitiorum abjectiſſimum, indignus certè, qui viri, ne dicam Regis nomine veniat. Quid ergò mirum, quod ex præfectis ejus præcipuus PHUL-BELOCHUS, auditui ſimilis, cum Regem occupari talibus audiret, cum Arbace conſpiraverit; quod, Rege effœminatiſſimo præliis quibuſdā profligato, & ſe ipſum cum ſcortis ſuis comburente, mediam Arbaci relinquens, ipſe monarchiam occupârit? Ita enim plerumque fieri amat, ut imperantium ignavia, cauſa mutationis regnorum exſiſtat. Quid autem PHUL-ASSVR, Phul-Belochi filius? viſum ille in capite aureo exprimit, qui, cum bonitatem terræ Iſraëliticæ, quam parens ejus primo invaſerat, videret intentiùs, tribum Naphtalenſem in captivitatem miſerè abduxit, & Galilæam bello acquiſivit. Et hunc paternæ prædæ guſtum percipiens SALMANASSAR, captâ, poſt obſidionem tricennalem, Samariâ, regnum delevit Iſraëliticum, abductiſque decem tribubus, novos eò ex Aſia Perſianus colonos deduxit. Ita gens Dei dilectiſſima, bellis vexata; ſed peccatorum meritò vexata, triſtiſſimum tandem ſervitutis jugum ſubire coacta eſt! Una adhuc Judæa libera permanſerat, de qua etiam occupanda ſuavem

k SEN-

SENNACHERIB odorem Hiſkiæ tempore, conceperat: ſed horrendus admodum fœtor nares ejus graviter perſtrinxit. Una enim nocte centum octoginta quinque millia hominum, in caſtris, à Dei angelo, cæſa ſunt, tantamque ex fœtore iſto Sennacherib percepit, vertiginem, ut in Aſſyriam trepidus fugeret, ibique. Odiorum nefas! filiorum ſuorum duorum manibus periret. Tertius, à Patre in bellum profecturo adminiſtrator regno datus, erat; Sed vix attigerat ſceptrum bonus ASSARHADDON, tactui non abſimilis, & ecce! tot parricidarum fratrum inſidiis petitum, quaſi dentibus comminuit, ex alia oriundus ſtirpe, MERODACHVS, una cum filio BENMERODACHO, quos qui, ob hunc ipſum impetum, utriq; compararet mandibulæ, nihil procul dubio à veritate alienum faceret. Sed hîc primus ſeſe NABVCHODONOSOR effert, velut mentum aliquot, priorum Regum labores ſuſtinens, & vel iſtô ſingulariter celebrandus nomine, quod magnum filium, NABVCHODONOSOREM magnum, totius orbis bono reliquerit. Hunc ergò ipſe Propheta toti aureo capiti aſſimilat; ſed vultu admodum vario. Quanta enim in religione potiſſimùm, inconſtantiâ laboravit? Modò, ex revelatione miri ſomnii ad Deum convertitur: Modò cultores Dei, aurei idoli cultum averſantes, in medias ignis flammas conjici mandat: modò, divino fornacis miraculo motus, ſoli Hæbreorum Deo honorem defe-

deferendum eſſe, per omnia regna, promulgat: rurſus degenerans, rurſus ad Deum ſe recepit. Quis Proteus uſpiam tot vultûs induit? Nullus illi Regum par potentia, quid dicam ſuperior? fuit? Univerſa enim Aſia & maxima Africæ pars, cum Iberia, ipſi paruit: tota Judæa imperium ejus agnovit. Sed UT nulla felicitas diuturna eſt, inprimis, eum ſe homines fortunæ permittunt. Ita Regem iſtum maximum, res ſuas nimium ſecundas jactitantem, inaudita corrupit inſania. Motâ enim mente, regiam nō modò poteſtatem amiſit; ſed &, inter feras diſcurrens, ſilveſtribus herbis vitam, ad ſeptem uſque annos, ſuſtinuit. Tandem, expiatâ quaſi ſuperbiâ, Rex ſibi & dignitati reſtitutus, melior è lapſu ſuo ſurrexit. HOS fructus abominanda producit ſuperbia! Ita, Regem fortunæ benignitas dementavit, dementatumq; omnium ſtupori expoſuit, ut exemplum fieret punitæ ſuperbiæ horridiſſimum, quale nulla unquam ſecula viderunt, nulla fortè unquam viſura ſunt. Ut verò unumquodque ſeculum ſuam ſibi ruinam involvit, & quod altiùs evehi non poteſt, jam cadit: Ita, defuncto Nabuchodonoſore, in fatalem quoque finem hoc imperium inclinavit. Ruere certè jam cœpit ſub optimo ejus filio, bonæ mentis Rege EVILMERODACHO; ſed qui, ſortem quoque bonarum mentium non ſatis proſperam expertus, ab Affine, REGASSARE perfidè trucidatus eſt. Hic ergo, vi armata, imperium invaſit, & in filium

LABAS SARDACHVM tranſtulit, quod tamen huic, vix ſeptimum regni agenti menſem, cum vita ſimul eripitur & BELZASER, legitimus regni heres, ſed huc uſque in media exſul, imperio admovetur. Quem quidem veregulam appellare poſſumus, gulæ de ditiſſimum, cui ſuum quoque debet interitum. Cum enim aliquando multò diffluens luxu, convivium celebraret, inter gulæ delicias, inter meretricias lautitias, occupatâ Regiâ, à ſuis ipſius proceribus trucidatus eſt. Tam diu ergò viguit aureum hoc caput, tamdiu primas tenuit in mundo, donec in gula periret. NIMIRUM luxuriâ & voluptate plurima de felicitatis culmine imperia præcipitantur, neque ullum eſt, quod non ſuam involvat perniciem. Quod ſequens etiam Monarchia Medo-Perſica fatebitur, cui pectoris argentei ſpeciem aptiſſimè Propheta tribuit. Nam ut hoc duobus brachiis ornatum eſt; Sic & illa ex Medorum & Perſarum Dynaſtiis conſtituta primùm, ac nomen inde ſortita eſt. Inſigni quidem Majeſtatis gloria coruſcat; ſed non tanta, quanta vel antecellere, vel adæquari ſaltem præcedenti poſſit, cum minor ejus potentia, arctiori quoque durationis periodo incluſa ſit. Quam brevi imperantium ſerie abſolvitur! qui præcipuis tamen pectoris membris adumbrantur. Videte Fundatorem hujus Monarchiæ, ex Perſis, mirabiliter ſervatum, CYRVM. Verè cor hujus pectoris dici meretur: cor pium & fortiſſimum; cor juris & æqui ſervantiſſimum:

mum: cor prudentiſſimum, quod conſilia honeſta utilitate; pacis atque belli facta, progreſſus felicitate animabat: Cor in ſubditos affectu paternum, in amicos militesque liberaliſſimum. Ut Spiritus vitales in corde naſcuntur, in totum corpus derivandi: ita in Cyro vera Dei cognitione ex propheticis concionibus accenſa, multa ab eo bona, in populum inprimis Dei, dimanârunt. Dabat enim Judæis in patrium redeundi ſolum poteſtatem, & ſacra vaſa, à Nebucadnezare ablata, reſtituens, templum ſummi Dei ſuo ſumptu reſtaurandum promittebat. Sed Cyro, novis ſemper bellis contra Crœſum & Jonas, contra Babylonios & Maſſagetas, implicito, Judæi ad CAMBYSEN, parentis loco regnantem, delati, non tantùm decretis excidunt ſubſidiis; ſed, mortuo etiam Cyro, à Cambyſe, iraſcibilis potentiæ inſtar habente, nimiumque eam laxante, opus jam inceptum intermittere coguntur. Quis credat, tanta iracundiam ejus incrementa ſumſiſſe, ut, tandem in crudelitatem verſa, in peregrinos, in ſubditos, in amicos, in ſororem, in fratrem denique unicum ſæviret? Quàm alius hic à parente filius; ſuo ſcilicet exemplo, confirmavit: filios ſæpe à magnorum parentum genio & moribus declinare, filios Heroum noxas fieri, qui maximorum parentum gloriæ nimium quantum derogant. Sed excepit eum, alter pietate & munificentiâ, præſertim in Judæos, Cyrus, DARIVS HISTASPIS, potentiæ concupiſcibili non diſſimilis,

quæ tantopere ſtimulavit eum, ut regnum ardentiùs appeteret & ſingulari quoque dolo obtineret. Poſteàquam enim regni Proceres, compertâ Magi Pſeudo-Smerdis, ſe pro Cyri filio venditantis, fraude, illum è vita ſuſtuliſſent, &, inſtitutâ inter ſe, de regni ſucceſſore, deliberatione, pacti eſſent, ut Rex fieret, cujus equus primus, ſub ortum Solis Sinniiſſet, equus Darii, æquæ deſiderio, cui eo loco pridie admiſſus fuerat, propero Sinnitu auſpicium regni dedit, & Darius Rex à Collegis ſalutatus eſt. Quantopere hujus imperium omni virtutum gloria, pacis & belli tempore exſplenduit? Quæ tamen non parum deminuta eſt, cum minor natu filius, XERXES, regno potiretur. Hic verè in argenteo pectore ſiniſtra manus eſt. Siniſtra enim ejus opera pleraque omnia, quæ ipſum quoque ſiniſtræ fortunæ obnoxium reddiderunt. Siniſtrum in Græcos bellum aggreſſurus, de eo minùs prudenter, cum proceribus, conſultavit, &, cum incredibilem militum copiam, cui capiendæ vix omnis Græcia fuit, contraxiſſet, nullis loci temporisque circumſtantiis habitis, in anguſtiis, eam trucidandam expoſuit. Itaque tanti exercitus in Græciam, quàm terribilis introitus, tàm turpis ac fœdus exitus fuit. Et quid mirum? SICVTI malarum arborum, fructus peſſimi: ita ſiniſtrorum etiam conſiliorum non niſi ſiniſtri exſiſtunt eventus, cum directrice prudentia deſtituantur. Hanc autem Xerxis cladem ARTAXERXES, dextram manum retę-

rens,

rens,ſuâ gloriâ dexterrimè penſavit, qui à longiore manu dextra Longimanus appellatus eſt: Eccleſiæ Dei nutritor & protector maximus, cujus magna in beneficiis gloria circumfertur. Quàm eximia,ſub hujus imperio,lux Judæis affulſit, ut eorum politia priſtinum ſtatum recuperaret? Hanc populi Judaici felicitatem egregiis provexit incrementis DARIVS NOTHVS,quem verè ſpinam dorſi dixerim, è qua velut duo coſtarum ordines, in dextro & ſiniſtro latere,oriuntur. Nam ex Pariſatide ſorore tredecim liberos ſuſceperat. Inter dextri autem ordinis coſtas excellit ARTAXERXES ob memoriæ præſtantiam cognominatus MNEMON,qui dextro fato parenti ſuccedens, Cyrum fratrem, ſibi inſidiantem primò vinctum tenuit,deinde,matris precibus liberatum, cum ex periculo illataque contumelia inimicior factus,bellum ſiniſtrum moveret, & in ipſo quoque prælio laudem fraternæ cædis affectaret, tandem occidit. Nihilo meliorem in filio Dario pietatem expertus eſt, quem vivus quidem adhuc Regem dixerat; Sed cum parentis vitæ inſidias ſtrueret,detectis iis interemtus eſt. Sic optimè imperium adminiſtrans, Rex fortunatior,quàm parens fuit. Quàm verè aliâs durum & ſolidum pectoris os, OCHVS nominari poteſt? qui,miſerâ fratrum oppreſſione, cognatorum cæde,ſtrage Principum, ob incertum & iniquum conjurationis metum, Regiam implevit,non ſexus,non ætates permotus conditione

quaſi data opera id ageret, ne innocentior fratribus parricidis haberetur. Quàm durus quoque fuit in Ægyptios & alios, in quos ſupra modum deſæviit? Sed velut apoſtemate quodam, veneno Bagoæ, per medicum dato rebus humanis exemtus, dignam moribus mortem ſenſit. Ejuſdem parricidæ ſcelere ARSES quoque, Ochi filius, interiit, qui, ceu pars duri illius oſſis, Bagoam quidem confregiſſet, niſi illius eſſet inſidiis præventus. Ita crudelitatem ſuperavit crudelitas, vergente jam ad interitum Perſarum Monarchia, & finem ſuum, ut fieri ſolet, præmonſtrante in rectorum vitiis. Tandem enim ad diaphragma pectoris perventum eſt, quod ventrem medium ab infimo diſtinguit, & DARII CODOMANNI fata refert. Quanta hoc pleuritide, ab Alexandro M. eſt afflictũ, cum aliquot Darius ipſe præliis affligeretur? Ruptum tandem à Beſſo & Nabarzane ducibus. Nam, cum regni cupiditate accenſi, Dario incolumi tantas opes ſperare non poſſent, (quippè in illis gentibus eximia Regum majeſtas erat, & proſperæ veneratio, fortunæ ſequebatur adverſam,) inita nefandi facinoris ſocietate, Regem per milites, quibus ambo præerant, vi & fraude vinctum, in ſordidum vehiculum conjici curârunt. Et cum, audito Alexandri adventu, ſuadentes parricidas, ut equum cõſcenderet, & ſe hoſti fuga eriperet, comitari nollet, juſtum ſcilicet violatæ fidei ultorem exſpectaturus, injectis telis confoſſus eſt. Tam triſtis exi-

tus

tus Regem mitiſſimum (niſi fortuna naturam corrupiſſet) manſit! Cujus morte ſimul inſigne Perſarum imperium collapſum eſt. Quis non videt, SOLENNEM hanc rerum humanarum & imperiorum fragilitatem eſſe? Naſcuntur, ut cadant, cadunt, ut alia naſcantur. Natum ita eſt, ex ruina Monarchiæ Perſicæ, regnum Macedonicum, quod ventri æneo à Propheta comparatur. Et certè æreum eſt, ſi conditionem ejus genuinam ſpectes. Quod enim inter metalla vocalius tinnit, clariusque, quàm æs? Quod citius clangore ſuo implet omnia? Non aliter majeſtas imperii hujus ſubitò eminuit, omnia ſtatim terræ loca ALEXANDRI M. gloria implevit, de quo verè uſurpari poteſt, illud heroicarum mentium phrenoſchema: Venet! vidit, vicit! Quanquam ſi vel ipſum Alexandrum, vel plurimos ex ſucceſſoribus reſpicias, quàm variâ iſtam gloriam luxurie fædârunt? Quantis bellicam virtutem voluptatibus enervârunt? ut verè ventrem, ſedem ſcilicet luxuriæ & voluptatis, hanc Monarchiam fuiſſe appareat. Ut verò initia illius expendamus altiùs, nonne, ventriculi inſtar, parens fundatoris hujus Monarchiæ Philippus habuit? quot enim populos, præſertim Græciæ, deglutivit & concoxit? Athenienſes per inſidias vicit: Pæones & Illyrios bello domuit: Theſſalos ſubjugavit; Cappadociam, Thraciam, & quicquid terrarum præterea in proximo erat, omnia invadens, vi aut fraude, conſumſit. Hos itaque concoctos, & in chylum

quaſi transformatos populos, per venas ducum aliquot fortiſſimorum Meſaraicas, ad Alexandrum filium transmiſit. Hic enim hepar fuit calidiſſimum, qui calidiſſimus in omnibus ſuis actionibus exſtitit; omnia quippe faciliùs, quã moram, perpeti potuit, &, cum cuncta celeritatis præmium eſſe ſtatueret, nihil pro craſtinavit. Primis quidem imperii annis hoc jecur ſatis commodè valuit. Nam cum nondum frotuna ſe animo ejus infudiſſet, orientem moderatè & prudenter tulit, ut omnes etiam ante ſe Reges & continentiâ, & clementiâ vinceret: virgines & Reginas excellentis formæ tam ſanctè habuit, ac ſi eodem, quo ipſe, parente genitæ forent: promtiſſimus bellator: victor feliciſſimus; ſed cum fortunæ, indulgendo ei nunquam fatigatæ, magnitudinem ad ultimum non caperet, ingentia animi bona illam indolem, quâ omnes Reges anteceſſit, illam in ſubeundis periculis conſtantiam, illam in rebus moliendis efficiendisque velocitatem, illam in deditos fidem, in captivos clementiam, illam denique in voluptatibus, permiſſis quoque & uſitatis, temperantiam, haud tolerabili vini Venerisque cupiditate, fœdavit. Nam ut primum inſtantibus curis laxatus eſt animus, rerum militarium, quàm otii patientior, excepêre eum voluptates ? &, quem Perſarum arma non fregerant, vitia vicerunt: quippe intempeſtiva convivia, & perpotandi, pervigilandique inſana dulcedo, nec non ludi & greges pellicum, omnia in extremum

lapſa

lapſa erant morem, quem æmulatus, quaſi potiorem ſuo, ita popularium animos oculosque pariter offendit, ut à plerisque amicorum, militumque Macedonum, pro hoſte haberetur. Hinc ſæpius in caput ejus comparatæ inſidiæ, quibus tandem, cum, univerſi orbis conventum acturus, Babylonem perveniſſet, in quodam convivio periis. Ita hoc Jecur, poſtquam vino Babylonico incaluit, Venere corruptum, veneno filiorum Antipatri fractum eſt. Ut verò aliàs quatuor ex jecore humores oriuntur: Ita, poſt longam Alexandrinorum ducum inter ſe, de regno, diſceptationem, poſt tot militum ſeditiones, (ſiquidem & inſociabile regnum & à pluribus expetebatur,) in quatuor præcipua regna, in Macedonicum, Ægyptiacum, Aſiaticum & Syriacum, Imperium hoc diviſum dicam, an divulſum? eſt, ut quodlibet tamen ſui humoris indolem referret. Quid enim humori ſanguineo ſimilius PTOLOMÆO, Ægyptiorum Rege moderato & benefico? ex quo, ceu vena cava, PTOLOM: PHILADELPHUS, liberaliſſimus doctorum & piorum patronus, ortus eſt. Phlegma autem ſapit ANTIGONUS, dominus minoris Aſiæ, qui bella Ptolomæô Caſſandrô & Lyſimachô adjuvantibus, contra Perdiccam & ejus ſocios geſſit; Sed ipſe à Seleuco, qui ſe ſociis illius junxerat, interfectus eſt; regnum quoque ipſius in filio DEMETRIO ſtatim deſiit. Eo autem tempore humor cholericus in ANTIPATRO ſe exerce-

bat

bat,qui, Macedoniam & Græciam poſſidens, quid, niſi fellis veſica fuit, quæ fel, iræ ſedem, continet: Filium certè CASSANDRUM habuit, ſicarium & everſorem domus Alexandrinæ peſſimum. Veritus enim ille, ne Hercules Alexandri M. filius, ob paterni nominis favorem in regnum Macedoniæ vocaretur, eum, cum matre Barſine, occidi, & tacitè ſepeliri juſſit, ne publicâ ſepulturâ cædes proderetur: mox alterum filium, cum matre Roxane, pari fraude ſuſtulit, quaſi regnum Macedoniæ, quod affectabat, aliter non poſſet, quàm ſcelere conſequi. Inter hæc Syriam poſſedit SELEUCUS NICANOR, qui quaſi ſplen fuit, receptaculum illud ſucci melancholici. Plerique ſanè ſucceſſorum ejus, melancholicorum ritu, pro arbitrio egerunt omnia, nihil, quod ipſi faciebāt, ipſi probabant, ipſi muginabantur, rectum putantes. Quid alia, hujus ventris inteſtina, immunditie & fœtore plena, referam? Profectò, qui imperium, poſt aliquot priores, obtinuerunt Ægyptiacum, in quo potiſſimùm hujus Monarchiæ tertiæ majeſtas & diutiſſimè remāſit, libidinoſi, crudeles, improbi, impuri fuerūt. Sic PTOLOMÆUS PHYSCON, à corporis deformitate nomen obtinens, belluarum more, vitam egit; Sic PTOLOM: LATHURUS duarum ſororum matrimonio ſeſe conſpurcavit: Sic CLEOPATRA non duobus tantum fratribus inceſtuosè conſuevit; ſed J. Cæſaris etiam & M. Antonii concubina facta,
finem

finem huic monarchiæ attulit. Quid mirum, quòd tot libidinibus hic venter corruptus, interiit? Quid enim mors PERSEI? finis regni Macedonici? Quid TIGRANIS obitus? Syriæ ruina. Quid denique interitus regni Ægyptiaci, ſub Cleopatra? Totius Monarchiæ Macedonicæ fatalis terminus, tam fœdis voluptatibus certis imperii vacillantis præſagiis acceleratus. Sic auri ſplendorem argentum, argentum æreus venter excepit: ferrum adhuc ſupereſt: in Coloſſo Babylonico, cui Romana monarchia comparanda venit. Nota eſt natura ferri, quod omnia metalla robore ac duritie antecellat, omnia frangat, omnia comminuat. Numquid verò alia hujus monarchiæ indoles? Armis fundata, armis ſtabilita, armis ſummum gloriæ decus adepta eſt. Nolo equidem ad ipſa hujus imperii incunabula Vos ducere, Aud. Quot ſtatim bella exarſerunt, cum Romulus, Romæ à ſe conditæ, incolis Aſyli beneficio adauctis, uxores deeſſe animadvertens, vicinis quoque populis ſanguinem & genus cum iis miſcere recuſantibus, ad arma ſtatim, aſtu temperata, confugeret, &, ſimulatis ludis equeſtribus, virgines, quæ ad ſpectaculum invitatæ venerant, rapi; raptas connubio ſociari ſuis imperaret? Primò in certamen Cenini deſcenderunt; ſed impares armis Romanis ſuccubuêre: mox cum Antemnatibus diſceptatum eſt, qui, fuſi fugatique, deprecante Herſiliâ, principe fœminâ, in civitatem accepti ſunt. Hos ſecuti Cruſtumenini, qui

etiam

etiam, minore victi certamine, Romanis paruerunt. Nec Sabini contra illos, etſi armis conſilium, conſilio dolum junxerant, quicquam feliciter moliri poterant. Poſtrema tandem bella contra Fidennates & Vejentes à Romulo ſuſcepta ſunt. Tanta incrementa ſub primo fundatore fecerunt arma Romana: quanta, majoribus jam aucta viribus, ſub tot viris, militiæ magis, quam pacis artibus claris, feciſſe arbitramini. Satis hoc, ut alia omittam, viciniora Monarchiæ inſtitutæ tempora demonſtrant; Satis vim ferri Romani, omnia frangentis, omnia comminuentis indicant. Ubi regnum Macedonicum? nonne Romanis tributa pendere, à P. Æmilio, coactum eſt? Ubi Syriacum? nonne Pompejus illud in provinciam redegit? Ubi Ægyptiacum? ſub Romano quoque imperio! Omnia hæc (& quis alia recenſeat omnia?) imperia ferrum illud contrivit, & magnam regnorum molem quaſi congeſſit. Invicta manſiſſet, niſi ſuismet poſtea armis victa monarchia hæc & diviſa fuiſſet. In occidentale enim & orientale imperium diviſa tandem eſt, ut duabus ita tibiis tota Coloſſi hujus moles niteretur. Tantus autem Imperatorum Romanorum à primo numerus, ad noſtra uſque tempora occurrit, ut vix plena inſtitui poſſit comparatio. Satis erit, potiores tantùm tibiarum & pedum partes expendere, &, quibus optimè accommodari poſſint videre. Principio ſe in tibiis conſiderandum offert os illud, quod ab acuto gladio nomen habens,

bens, Cartilago Xiphoeides appellatur. Quod ovum ovo ſimilius, quam huic oſſi J. CÆSAR eſt? Verè enim acuti gladii inſtar in eo fuit. Tot bella feliciter geſſit, tot provincias, cum gloriâ, ſub jugum miſit: quinquagies & bis cum hoſte, conſertâ manu conflixit, ut mille centum & nonaginta duo millia hominum circiter, hoc gladio perierint. Sic Roma in ſanguine initium ſumſit, &, ſanguinis humani prodigam ſe fore, jam tum prædixit. Romulus enim primus Rex, regnum ſuum ſanguine Amulii, qui eum in aquã projici juſſi, dicavit: muros urbis ſanguine Remi Fratris, operis anguſtias ridentis, funeſtavit; templum ſoceri cruore conſecravit. Eadem propiora hujus monarchiæ fundamenta exſtiterunt. Poſt cruentam enim Galliæ ſubjectionem, exſecrandum civile bellum, inter Pompejum & Cæſarem, exarſit, quod tot innocentium civium temerè profuſo ſanguine non prius extingui poterat, quàm Pompejus, cum tota familia, aſſeclis, trucidaretur. Bellis itaque civilibus compoſitis, reverſus Cæſar Romam, quinque triumphos, ex Gallia, Ægypto, Ponto, Africa & Hiſpania, duxit. Proſpera tamen ejus mox adverſis obnubilata ſunt, quaſi de induſtria partes fortuna reſoveret. Cum enim felici potentiâ elatus, licentius in nonnullis verſaretur, facta conſpiratione à M. Bruto, Caſſio Treboniano, occultis Pompeji amicis; & ex ipſius partibus D. Bruto, tribus & viginti vulneribus interfectus eſt. Sic ille, qui terrarum orbem ſanguine

im-

impleverat, tandem ipſe ſuo ſanguine, orbis curiam implevit! hic gladius iſte acutus, acutis demum gladiis confractus eſt! Sed hanc à Cæſare inchoatam monarchiam AUGUSUS OCTAVIANUS, os illud ſacrum, ſublatis reſiduis Pompeji fautoribus, & parricidis J. Cæſaris, ſolidè firmavit, aſſiduus poſtmodum pacis aliarumq; virtutum cultor. Eo n. regnante ſopitus undiq; armorum furor; vis legibus, autoritas Judiciis reſtituta; imperium magiſtratûs ad certam formam redactum eſt: rediit cultus agris, ſacris honor, ſecuritas hominibus: cuique rerum ſuarum poſſeſſio; leges emendatæ utiliter, latæ ſalubriter, Roma unius imperio parere cœpit. Quid? eo regnante nova univerſi orbis lux, & perenne gentium gaudium, Sanctus Sanctorum mirabiliter natus eſt, & imperio Romano ab illo tempore SACRI titulum ſplendidiſſime conciliavit. Poſtquam autem hoc imperium, ſub unius regimine, poſt triginta & novem Imperatores, integrum ſtetiſſet, in duas demum partes deſiit, quam diviſionem, quod ſuperius quoque attigi, ferreæ iſtæ tibiæ deſignantur. Et crus quidem ſiniſtrum, orientem nempe, CONSTANTINUS M. occupavit, novâ inibi extructa Româ, quod tamen, orientis imperio, ſub Conſtantino Palæologo, à Turcis everſo, Lupo veluti morbo infeſtari & conſumi cœpit. Dextrum verò crus, arceſſitis in Italiam, & quaſi effuſis Herulis, Gothis, Longobardis, variis debilitatum damnis, & tam diu luxatio-

nem

nem paſſum eſt, donec illud CAROLUS M. poſt triginta & ſeptem Regni utriusque Imperatores in integrum reſtitueret; & ſummam hujus imperii dignitatem, divinâ providentiâ, ad Germanos transferret. Quot ille tum faces extinxit? quot gladios condidit? quantam tempeſtatem ſubita ſerenitate diſcuſſit? Pervenimus cum eo, Aud. ad mixturam pedum ferro lutoque conſtantem, quæ ſanè hanc monarchiam modò firmiorem, modò infirmam fuiſſe, indicat. Annon enim firma fuit, ſub Auguſto, Veſpaſianis, Trajano, Conſtantino M. Juſtiniano, aliisque heroibus feliciſſimis? Sed debilis admodum, ubi Nero degener, Caligula, Domitianus, Commodus incommodiſſimus, & alia innumera hujus generis carcinomata, ulcera, apoſtemata in tibiis orta ſunt. Omnino, ſicut, ſub ejuſdem plerumque nominis Regibus imperia & ortum, & interitum, aut mutationem ſaltem memorabilem, experiuntur; Ita huic quoque monarchiæ ferro-luteæ (ut ita dicam,) & luto-ferreæ factum eſt. Ferrea fuit ſub Auguſto; lutea verò ſub Auguſtulo; robuſta ſub Conſtantino M. fragilis ſub Conſtantino Palæologo; ferrea ſub Carolo M. lutea ſub Carolo Craſſo. Et quis neget, hodie nil niſi fragilitatem ſupereſſe? Fallimur certè, ſi in ferreo ſeculo vivere nos putamus: dudum illud ærugo abſumſit: Pejus aliquid ferro habemus, quantum ferrum ab auro, tantum nos à ferro diſtamus. Imo ferrum perfregimus & in luto habitamus. Lu-

tea fragiliaque & minùs glorioſa undique videmus tempora. Quamvis plantarium ferri in hoc quoque luto manſurum, & fundamentum hujus monarchiæ tam ſolidum futurum ſit, ut nullus Regum terrenorum illud poſſit penitus convellere, donec univerſus orbis corruat. Tum enim lapis ille ſine manibus exciſus, Chriſtus nimirùm hos pedes percutiet, atque comminuet. Neque diu forſitan morabitur. Imminet, imminet dies pantocritus, dies tot populorum omnium diſſidiis indicatus, qui ut omnibus regnis aliis: ita huic quoque ſuum afferet terminum. Et quantillum modò eſt? Annon magnam partem detritum, laceratum, comminutum eſt? Cum ferreis adhuc inniteretur cruribus, cum totum terrarum orbem ſuo complecteretur ambitu, quantis regnis effloruit? Ut decem pedum digiti: ſic decem, illa ætate, regna ejus fuerunt, ſed fuerunt? Vbi nunc Africa? ubi Aſia? ubi Syria? Turca ea jam dudum, à ſuo iſto corpore avulſit. Ubi Pannonia? Sarmatia? Anglia? Hiſpania? Gallia? Omnes, Romanorum jugo excuſſo propriis Regibus ſubjectæ ſunt. Vbi Italia, ſedes quondam Imperatorum auguſtiſſima? Maxima ex parte Papæ dominium agnoſcit. Sola Germania, cum ſuis Principibus, dominum adhuc Imperatorem agnoſcit. Quàm autem & illa, funeſtis tot annorum bellis, hactenus lacerata & macerata? quantis motibus miſera, proh dolor! quaſſata? quot hominum innocentium ſanguine? quot exu-

lan-

lantium ejulatu atque gemitu impleta eſt? deplorate illud,quàm explicare faciliùs licet. Germaniam ne in ipſa forſan Germania invenias. Sed rediit non ita pridem,rediit unica votorum omnium,laborumque meta, omnigenæ felicitatis mater,Religionis legum, literarum, morum nutrix, omnibus triumfis potior, PAX! rediit pax cuncta refovens! Gaudent ſenes, gaudent pueri, gaudent templa, curiæ, imò ædes ſingulorum,dum,quod uno omnes ore precari conſueverant,tam auſpicatò obtentum, utinam conſtanter æternumque! cernunt. Quis non inde certò certiùs collligat? Deum adhuc ſolicitam iſtius imperii curam agere: Deum ad interitum uſque mundi illud conſervaturum eſſe,ne ante ſtatutum, in æterno vigilum ſenaculo,tempus ſtatua hæc myſtica prorſus corruat,aquam velut ſpeculum regnorum, nobis omnibus propoſuit. Quàm ſapienter, aureo capite,auream monarchiam Babylonicam indicavit? Quàm diviné,per argenteum pectus & brachia,adumbravit conditionem Imperii Perſici? Quàm eleganter, in æneo ventre, ſtatum Imperii Macedonici depinxit? Quàm denique concinnè,ferreis cruribus atque pedibus, luto mixtis Romanam Monarchiam, & præſentem ejus ſtatum, denotare voluit? Nihil ergò ampliùs reſtat, quam ut,adminantes ſapientiam Dei imperſcrutabilem. Tanti eſſe! exclamemus: Te vero Deus Optime, Deus maxime, Principum aſſertor,imperiorum confirmator,ſuppli-

ces ac cernui precamur, ut paternam porrò omnium regnorum curam habere digneris: cumprimis verò eós, quorum ductu regimur, quorum ſpiritu ſervamur, quorum auſpiciis ducimur, ſingulari cumules & multiplici gratia, ut pacem undique foveant, pacem obtineant, pacem retineant. Sit finis graviſſimarum difficultatum, quibus inter motus bellicos, regna premuntur: Succedant tandem, poſt tot motus atque tempeſtates, ſereniores dies, qui multâ felicitate ſubſequentes annos compleant, ut cariſſima tua Eccleſia tranquillum inveniat hoſpitium, auxiliumque adverſus iniquos improborum inſultus habeat, & tandem Sponſum ſuum amantiſſimum, judicem viventium & mortuorum, ſummo eum gaudio ſequatur in æterna palatia, ubi regnum feliciſſimum, regnum ſine fine, ſine motu, ſine metu jucundiſſimum, regnum gloriæ ac lætitiæ ineffabile; quod in ſempiterna ſeculorum ſecula perennabit.

PRO-

PROGRAMMA INVITATORIUM.

ILLUSTRE DEI BENEFICIVM EST FELIX NAVIGATIONIS STVDIVM.

Hoc ipſi quoque ſaniores dicunt Ethnici: Minervam enim primæ navis ſtatuunt autorem, illam Iovis ſul filiam, ſcientiarum matrem: illam præſidem artificum, bellantiumq; Ducem optimam maximam. Quid juvat, tam contemtim æſtimare ſtudium divinum, ut vel caſu exſtitiſſe, vel à piſcibus profectum ſomnies? ſunt enim, qui ab his petitum fabricandæ navis exemplum, qui à dorſo carinam, à capite proram, temonem à cauda, à branchiis formatos remos ducunt. Cœcos verò in ipſo veritatis meridie homines! Num ea ſunt mortalitatis noſtræ vires, ut ejusmodi aquatilium domuum rationem inveniat? imò Deus fuit, qui Noachum primam navem docuit exſtruere: Deus, qui illius beneficio tot creaturas ſoſpites aſſeruit: Deus, qui ex illa ipſa, ceu ex cunis ſuis, novum prodire mundum juſſit. Quis ignorat, ubi Ianum principem nautarum nominant gentiles, Noachum intelligi? Vt enim cataclyſmum, gravem peccatorum vindicem, hinc inde notant: ita, ab exculta vitis fructu, cum Aramæis, Patriarcham Ia-

num dicunt: neque tantùm hoc; ſed illius quoque ex miranda navi exitum; ſed montem quoque, in quo ſubſtitit; ſed primæ navis rudera inſinuant. Eant fabuloſi Græci, & Neptunum Danaumq; jactitent! Noachus prior eſt utroque: prior eſt divina ſapientia, figmentô ethnicæ Minervæ tecta: hujus primùm ductu navis condita eſt, à qua exemplum ſtruendarum aliarum hauſerunt Phœnices, gens vicina monti Arariathico, gens ante gentes alias navigandi ſtudiô inclyta. A Phœnicibus, Erythrâ Rege, ad Ægyptiós: ab his ad Græcos, curâ Danai: ab his ad Genuates Venetosq; in Italiam peritia divinæ artis propagata eſt. Quantus ex hac ipſa divinorum in nos beneficiorum cumulus? Profectò, cum nutritores gêneri humano duos dederit cœleſtis gratia, quî, quæſo, niſi hac ſolertiâ, in uſus noſtros rectè verteremus alterum? Mare intelligo, commune illud fluviorum naviumq; hoſpitium, optatum in neceſſitatibus ſubſidium, ſecundum diſſitorum populorum nexum, felix itineris compendium, transfugium laborantium, præſidium vectigalium, ſterilitatis alimentum fœcundiſſimum. Malè quidem illud audit apud delicatulos: malè tot illius audiunt pericula; ſed apud delicatulos. Cordati nautæ, vix in lucem editi, nubibus aſſueſcunt, cum nudo aëre & Iove contrahunt, &, mare incolentes, quantascunque mortis minas aut laceſſunt, aut contemnunt. Nunquid verò omnia periculis obnoxia fugiunt, qui propter illa mare fugiunt? quid ergo domos habitant? de cœlo ſæpe tacta ſunt: quid rura colunt? non rarò terras exercentem agricolam imbres comprehendunt, fulgura exanimant, tonitrua feriunt:

quid

quid aſcendunt currûs? everſi quandoq; vitam auferunt aut incolumitatem vectoribus: quid eunt cubitum? inventi ſunt in lecto mortui: quid in urbana ruſticáve prædia divitias recondunt? totas urbes, improviſô ignis impetu, cum opibus abſumtas nôrunt. O mortales tam moleſtè providos! Huc, huc verſate oculorum animorumq; aciem! quid totas regiones ad vigorem excitat? quid excitatas ornat & amplificat? Divinum navigationis ſtudium: quid mercaturam inprimis promovet? mercaturam, publicæ virtutis ac privatæ adminiſtram, ſive caput potiùs, unde nervi atque robur in Remp. dimanant: quid decora pacis bona ſplendidè illuſtrat, auget, firmat? quid gerendi belli vires promtiſſimè roborat? Quærite ex populis maritimis: divinū navigationis ſtudiū firmare, roborare, augere, illuſtrare, promovere dicent omnia? Dū hæc ſcribo, dum in tot tantisq; beneficii divini beneficiis admirabundus hæreo, notiſſimā Bataviæ Rempublicā intueor. Quid illa debet; imò, quid nō debet illa, navigationis ſtudio? unū illud, teſtor fidem omnium, unum munimentum hactenus invictum fuit, quô, præſentiore dubium virtute, an ſecundiore fortunâ, ſua omnia ſunt tuiti. Quàm felix illis fuit nautæ Batavi captivitas? felicius autem lytron, quod, ad redimendum eum à Luſitanis, Amſtelodamenſes mercatores præbuerunt. Iſte enim omnia Hiſpanæ navigationis in Indiam ſecreta, leges, commoda aperuit: iſte famoſiſſimis ſocietatum Collegiis auſpicata dedit initia, quæ plumis, ſpeculis & pupis primô vitreisq; orbibus, tot orientis occidentisq; divitias, in anguſtum terræ ſinum, coëgerunt: quæ,

 extra

extra Bataviam, novas conſtituerunt Batavias: quæ ſine Rege Regibus pomposè ibi adhuc imperant: quæ tanta illa navigationis auguſtiſsimæ bona in totum mundum diſpenſant. Macti hâc virtute, hac divina navigationis gloriâ, cultores navigationis! illuſtre Dei beneficium eſt, quo perfruimini, & ex præſcripto honeſtatis perfruimini. Macte ſagaciſsimi ingenii encomiô, Flavi Melphi, qui, ad promovendum ſtudium hoc, nauticam inveniſti pyxidem! miranda hæc eſt, & divina fabrica! Vaſculum video ligneum, planum, rotundum: quam verſatilis in fundo ejus eſt rotula papyracia? hanc verò ferramentum tenue ſuſtinet: in centro ænea turricula; ſed in acumen deſinens, defixa eſt, quæ ſtylo inſidet, hinc inde tremula in æquilibrio. Vbi verò conquieſcit? ea in parte, quam lilii imago pingit, in quem lingula, magnete confricata, vertitur, ut polum arcticum oſtendat. Hunc enim ſuſpicit, quocunque navis clavus impellatur. Miranda hæc eſt & divina fabrica! tot ſalus hominum, tot mercium, tot pecuniarum apparatus illi creditur! tot Regum ſæpe Principumq; vita & felicitas tantillæ pyxidiculæ, tantillæ acui committitur, quæ probè tamen videq; omnes regit atq; docet, qui naviculariam faciunt! Omnino lapis, ſensûs expers, viris quibuſcunq; ſapientiſsimis hîc antecellit! Quid eſt, quod non niſi ad ſeptentrionem tendit? Adeſte hîc myſteriorum divinorum ſcrutatores dicam, an judices? in uno iſthoc navigationis organo ſubtilitatem veſtram periclitamini! cauſam motûs hujus naturalis dicite! Profectò hebeſcetis & obſtupeſcetis. Quicquid hîc eſt, divinum eſt, ut ipſum navi-

viga-

vigationis ſtudium divinum eſt, ut multiplex ex ea bonum divinum eſt. De cujus quidem gloria, cum in certamen nuper venerint duo Iuvenes Ornatiſſimi, CONRADVS Karſtens / & FRANCISCUS STEPHANI, *Orationes de eadem, eruditè concinnatas, mihi exhibuerunt, implorantes ſimul hoc officium, quò ad audiendas illas alii, pro more, invitentur. Facio ergo illud, & ut d. 19. Iunii hos ſuorum civium conatûs ſpectabili ſuâ præſentiâ in Collegio noſtro exornent, omnes ſtudiorum noſtrorum Patronos, Fautores, Cultores humiliter, officioſè, amicè oro, rogo. Agnoſcent, niſi fallor penitùs, quàm illuſtre Dei beneficium ſit felix navigationis ſtudium, cui omnes vtiq; in hoc emporiorum ad mare Balthicum ocello, plurimùm debemus, plurimùm deferimus. Dab. in Muſeo, d. 14. Iunii, Anno 1651.*

NAVIGATIONIS VITVPERIVM.

ORATIO.

IAmdudum tempus illud rediit, quo, pulſo frigoris horrore, omnia in lata patria viciſſim læta, pulcra omnia & diviva apparent! jucundi paſſim flores emicant, pubeſcunt prata, frondent arbores! Quicquid turbidis prumis antehac riguerat, nunc rore humeſcit ſuaviſſimo, &

campi, qui nuper glacie torpebant, odores ſpargunt fragrantiſſimos: Ubi non ita pridem furibundus ſæviit Boreas, nunc ludunt lenes Zephyri, ſuſurrant rami virides, amœni rivi murmurant. Ubi duræ nives jacuêre, ibi flava in præſenti virent lilia, halantes fragrant caſiæ, pallentes vernant violæ. Æmulo certare cantu audiūtur hîc audiuntur fringillæ querulæ; ſonoræ iſthîc acanthides, illic vocales luſciniæ. Lætantur agri & pecudes: lætantur nemora & homines, poſteaquam, propero delabentis fluminis impetu propulſa, glacies (laus DEO!) in maris voragines abiit, feliciter, velociter: poſteaquam gelu purgatus & ſolutus Duna noſter undis blandè reſonat, & gravi rurſum murmure intumeſcit. Concurrunt in eo ſcaphæ piſcatoriæ: cernuntur lembi explicatis velis undique: cernuntur Ruſſici vectores, aggeres & propugnacula ſuis hinc inde cingentes lintribus. Onuſtæ naves curſu quaſi advolant celerrimo, audacesque in iis nautæ per foros diſcurrunt, ut remittant vela, ut picta appendeant apici apluſtria, ut denſiori fune oræ ferreæ cymbam innectant firmiter. Quid multis? Horrida hiems ſævire deſiit; jucunda æſtas, æſtas mille votis exoptata, fauſtè rediit cum navibus! O ſuavitatem hujus temporis feliciſſimam! O delicias æſtatis admirandas! in quibus tamen hoc inprimis admiratione dignum maximâ, quod, ligno fragili ſe committentes homines, ex locis tam remotis ad nos, durante illâ, veniant: quod infirmæ navi

ſuam

ſuam vitam credant temerè. Confidunt nimirum funibus cannabinis : confidunt excavatis trabibus : confidunt aſſeri, non craſſiori quatuor aut ſeptem digitis. Quis tantam non miretur confidentiam ? Non terrentur illi uſitatâ ſævientium ventorum rabie: non horrent cœli fulgura, non fulmina, non frigora: nullos decumanorum fluctuum inſultûs & tumultûs extimeſcunt, nullos infeſtorum imbrium fragores, nullos crepitantium nimborum impetûs. Certè ſi quid adhuc rari ultra Oceanum lateret, eò per undarũ fremitûs curſum tentarent. Mirum, quod non ipſum firmamentum petant auri argentique famuli, ut inde quoque, auſu temerario, nonnulla nova auferant & afferant. O ferreos & feros, quotquot navigant! Ad horum quidem confidentiam, ſuo jam tempore, obſtupuit vates Lyricus ſic canens:

Illi robur, & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commiſit pelago ratem
Primus; nec timuit præcipitem Africũ
Decertantem Aquilonibus,
Nec triſtes Hyadas, nec rabiem Noti.

Inde factum eſt, quod viri, literarum juxta & ſcientiarum laude præſtantiſſimi, ætate omni hanc rem temerariam, nec ulla dignam gloriâ vocârunt, quorum ſententiam fuſiùs nonnihil firmaturus, in præſentia, me nihil præter rem facturum puto, ſi mercatoribus patriis, navigationis gloriæ deditiſſimis, ipſam navigationem futi-

ſutilem, non verò utilem, vituperio & deteſtatione potiùs, quam laude dignam monſtravero. Quod ipſum, antequam faciam, ut ſolita veſtra attentione & humanitate curſum orationis meæ dirigatis, humiliter & officiosè precor.
SI ad omnis rei natales & originem reſpiciendum prius eſt, ut certè eſt, quàm certum de illa feramus judicium, &, num laude digna ſit, an vituperio, diſpiciamus, neceſſe prorſùs erit, ut ortum quoque navigationis, recto judicii oculo, inſpiciamus. Quàm verò malus ille eſt? A. quàm turpis? quàm infamis eſt? Nec enim ullus navigantium coactus ſortem aleæ tam dubiæ ſubiit, cum ante homines, quàm per periculoſa maris flumina irent, ſatis rerum, ſatis opum, voluptatis ſatis, & tranquilli otii habuerint. Quot adhuc vivunt hodie, periculoſæ navigationis neſcii? & vivunt tamen bene, vivunt proſperè, dum ſuis, & terræ ſuæ bonis contenti, vivunt. Quid? Longè vivunt beatiùs, quàm qui tam periculosè vivunt. Nimirum, UT quis bene vivat, opus non eſt, avarè vivere. Quæſitis parcè uti; ſed quærenda non periculosè decet quærere. Aliàs immodicarum opum cupidi, ſæpiſſimè immodicis excidunt: qui omnem felicitatis ſuæ ſpem committit ventis & oceano, ipſius avaritiam, durâ interdum pauperrate, venti & Oceanus compenſant. Unde & rectè vitaturum pauperiem ſapiens monet, ne nimis appetat. Quot quæſo urbes ſunt? quot orbis loca, quæ, quamvis ignorent navigationes, & per ominoſas ma-
ris

ris rupes ſcopuloſque currere neſciant, felicia tamen ſunt, imò longè feliciora aliis? Quid enim infelicius, aut quid acerbius, quam per tumultuantes rapidi maris fluctûs hinc inde, miris modis, diſjici & projici? Modò enim ceu in alta montium, modò in vallium profunda, altercante ſævientium ventorum fremitu, nautæ jactantur: jam nubes coëunt; jam nimbi cadunt ſubitò: jam tonat cœlum, micant ignes, nox ruit horridiſſima; jam diſcordes præliantur venti; jam perturbatæ ſurgunt undæ, ut, rapiente fluctu, mergi poſſint & everti omnia. Quis neſcit ſexcenta hæc navigantibus objici prælia, quibus toties, cum timore ac tremore, fatigantur? Et negabimus infelicem eſſe, qui ſe marinis credit fluctibus? qui vitam agit in oceano? Nemo verbis exprimat tantum, quantum revera navigantium eſt, incommodum, ut non immeritò de re non ludicra Poëta ludat:

Navita ſollicitus quoq; ventos horret iniquos,
Et prope tam letum, quàm prope cernit aquam.
Quòd ſi concuſſas Triton exaſperat undas,
Qui tibi nunc, toto eſt nullus in ore color.

Hinc Franciſcus Petrarcha, feliciſſimus literarum in Italia quondam reſtaurator, cum apud Neapolim horrendam tempeſtatem, in mari Mediterraneo, perpeſſus eſſet, nunquam ſe mari fidem habiturum Columnæ ſcripſit: Ne me unquam (ipſius verba ſunt,) ampliùs vitam ventis ac fluctibus committere jubeas. Hoc enim

eſt,

eſt,in quo neque tibi, neque Romano Pontifici,neque patri meo,licet in lucem redeat, velim parere. Et id rectiſſimè! CUM vita enim honeſtum ei vile eſt,cui navigare gratum eſt. Sapiens maritimorum diſcriminum impatiens eſt. Neq; hunc prudentem dixeris, qui ſciens ſe in ea præcipitat,ut rectè ſapientiſſimus Seneca, non ſapientis hominis inventa, navigia afferat. Quòd ſi neque imperium neceſſitatis, neque ſpes jucunditatis, neque honeſtatis ductus homines ad navigandum impulit, quid tandem fuit, quod eos ad ſubeunda tot maris pericula impulit? quod originem navigandi ſtudio dedit? Interrogate mercatores: uno ore omnes lucri cupiditatem cauſam ſibi navigandi aſſent. Quis ſine ea navigaret? Quis per mare curreret? Omnes,qui navigant,lucri cupiditate ducti navigant. Docemur id à noſtris mercatoribus. Hic res emit varias, ut navigando varia lucretur; ille ex locis aliis alias congerit merces, ut nummum alienum largiter congerat; ipſe cum ſuis tranſcurrit maria, ut ſuis auri argentique laminas corradat. Lucri cauſa, quæ ſic fiunt,fiunt omnia! LUCRI ſpes curas acuit: ſpem excitat cupiditas: cupiditatem utilitas, quæ fluctûs maris infeſtiſſimos docuit tentare. Mirum eſt, non inveniri, qui fabricari naves, novâ quadam ratione, audeant, quæ per gelu conſtrata maria Chalybeis currant rotis, vento adminiſtro, aut, illo ſepoſito, contis trudentibus,ut non Oceanus tantum aquis ſuis; ſed frigore

gore denſatus etiam velificetur hominibus, auri argentique nimium cupidis.

*Auri ſacra fames, quò non mortalia cogis
Pectora?*

O famelica lucri cupiditas! nullosne noviſti terminos? Profectò, QUOD naturæ ſatis, nunquam tibi ſatis eſt. Diſtentus tuus rictus eſt. Expanſo ſemper curris gurgite. Ad argenti ſpem ſubinde hias, nec unquam eo potes ſaturari. Nonne tu Alexandrum, & vitiis, & virtutibus magnum, incitâſti, ut ignota ſcrutaretur maria? ut, piſcaturus novas urbes & novos orbes, claſſem mitteret in pelagus? O impudicam ejuſmodi ingluviem! Dum multum habet, multum illi parum eſt! dum plura appetit, quid, præter miſeras curas, accipit? Sed quid in ipſam opum detono ingluviem? Magis ſunt accuſandi homines, qui tam turpi lucri cupiditate ducuntur, qui ſuam ipſi naturam deſerunt, dum navigationis ſtudio incumbunt. Quid enim homo eſt? Terreſtre animal eſt, non aquatile, quod nemo ignorat, nemo non fatetur: non ut oceanum; ſed ut terram coleret, conditus eſt. NATURÆ profectò rumpit vinculum; imò Dei Creatoris turbat ordinem, qui ſe per undas trahi patitur. Num homo eſt, qui, more piſcium, in aquis vitam agit? qui, more volucrum, ignotos petit orbes per Oceanum? Terra mater hominum, terra nutrix, terra educatrix eſt. Lycurgus legem ſtatuit Spartanis, quâ vel nauticam exercere, vel navali decertare prælio, rigidè pro-

prohibuit. Næ ſapienter! Terræ hoſpes homo eſt, non pelagi. Pelagus ad piſces pertinet; terra ad homines. Unde non minùs verè, quàm venuſtè dixit aliquis: Aërem volucribus, mare piſcibus relinquo; ego terrenum animal, terreſtrem vitam agam. Quid ergo, extra terram, ad piſces navigationum cultores properant, &, quod ſunt, animalia terreſtria eſſe nolunt?

Auri ſacra fames, quo non mortalia cogis
Pectora?

At ſecurius fortaſſis erit, iter ingredi maritimum? Falleris, quicunque illud ſentis, omnino falleris! Quæ enim, quæſo, navigantibus inter periculorum cumulos ſecuritas? Tremebundus ſemper nauta mortem expectat. Quid ita? Everti ventis navis poteſt facilè, currenti rotæ ſimilis, quam modo in ſublime elatam, modò humi abjectam conſpicimus. Ipſam enim navem, homo aquatilis, intuere! O lignum fragile! Compactis aliquot conſtat aſſeribus, picatis inſtruitur funibus. Si rimas agit, ex improviſo undis mergitur, imò, clavo exerrante, fune præciſo, ſcopulis illiditur: illiſa navis facilè perit cũ omnibus! O homines ſalutis ſuæ prodigos, qui navigant! Quid, creatura Princeps, mortem tibi navigando miſerè acceleras? quid tibi ipſi tanta vitæ pericula quæris? FLVXARVM opum deſiderio ad navigandum properas, ut citiùs ad mortem properes! Vili te includis naviculæ, ut te includas Pelagi voragini! Expendit hoc periculum Anacharſis ſapiens, & ſibi cavit

ſedu-

ſedulò: unde cum audiret, navis craſſitudinem eſſe quatuor digitorum: tantillum, reſpondit, à morte abſunt navigantes! Idem interroganti: utrum plures ſint vivi, quàm mortui: qua in parte ponis, qui navigant? retulit. Profectò, non Apollinis magis verum, quàm hoc dictum eſt! Omnino, utrum inter vivos numeres, an inter mortuos, qui navigant vitæ prodigi, incertum eſt. Quàm facilè enim, etiam illi, qui ſe archinautas eſſe putant, &, audaciùs evecti, ſecreta maris omnia rimari ſatagunt, ab inſanis pelagi fluctibus retuſi & everſi depreſſique pereunt miſerrimè. Sic eunt indignante pelago. Quid dico? eunt? Currunt: neque currunt etiam; ſed ruunt, lucri avidi, in cladem ſuam, in ſuam ruunt perniciem. Hæc enim maris indoles, raptare omnia & devorare miſerè. Quàm facilè ſe undæ efferunt? quàm facilè inſana tempeſtas conturbat pelagus? Quaſſantur ſæpius navigia, ut, fluctib⁹ impetuoſis, ad ſyrtes alliga, triſte ſatis faciant naufragium. Ventis ducuntur navigantes: ventis fidunt temerè & aëri. Quid ventis magis dubium? quid aëre eſt inconſtantiùs? Hìc albeſcit in nivibus; concreſcit alibi in grandine. Nunc intumeſcit imbribus; nunc ſudat rorem; nunc emittit flumina. Quàm repentè cœlum tenebricoſum denſis præſagit nubibus inſtantes miſerias? Quàm repente confuſus aër ita miſcet maria, ut nemo navigantium vitam non deſperet? Cum nimbis colliſis tonitrua (ut ſic dicam) ſæpe deningi-

unt,micant fulgura,audiuntur horrido, fragore fulmina. Quàm infamis mari fides? nunc amiciſſimum videtur, & à decumanis alienum fluctibus,& credas mortuum; ſed mox in montes ſurſit,&,ceu turris Babylonica, cœlum tentat invadere. Dum hæc dico, Audit. dum infeſta & infauſta navigantium pericula excutio, dum inſultûs & tumultûs maris æſtimo, occurrit animo meo triſtiſſimi naufragii ſpectaculum,&, ô ſi ſemper animis humanis occurreret? Quanta ibi pereuntium lamentatio percipitur? quam lacrumabilis cernitur conditio? Cum jam fluctus decumani navem obruunt, conſpicimus hîc aliquem natantem ſemianimem; ibi in antennarum alium amplexibus, emorienti facie & pallidâ, clamantem miſerè. Ille manu nutuque (nam fluctus & planctus mæſta miſeri verba intercipiunt,) morti optat eripi; iſte, quod omnium eſt atrociſſimum, perreptat fractas tabulas jam ſemimortuus, donec cogentibus depreſſus undis ad piſces demergatur. Multi malum petunt labantem, in vitæ miſeræ ſubſidium; plures funem; ſcapham navi naufragæ annexam plurimi. Fruſtra omnia! Omnes, omnes undis obruentibus mori coguntur. Fruſtra implorant cœlum & mare! fruſtra ventos & turbines! Feralis clamor eſt! Natant opes, & tabulæ undique per undas diffluunt. Primò quidem lentum mare cadaveribus mentitur malaciam; ſed mox exſurgit, aſtuat, & cuncta ſorbet ſubitò.

tò. O Audax nimium, liceat cum Seneca Tragœdo exclamare:

Audax nimium, qui freta primus
Rate tam fragili perfida rupit,
Terrasque ſuas poſt terga videns,
Animam levibus credidit auris.
Dubiaque ſecans æquora curſu
Potuit tenui fidere ligno,
Inter vitæ mortisque vias
Nimium gracili limite ducto.

Quot ſunt, qui navigationem horrent, tot perpeſſi ante pelagi diſcrimina? qui deteſtantur meritò? Inter alios audite Senecam Philoſophum, cum navigâſſet, ſua fusè deſcribentem pericula, ut alii malò ipſius ſapiant, &, terræ bonis contenti, aquam piſcibus relinquant: Quid non poteſt mihi perſuaderi, (ita ſcribit ad Amicum,) cui perſuaſum eſt, ut navigarem? Solvi mari languidô. erat ſine dubio cœtum grave ſordidis nubibus, quæ ferè aut in aquam, aut in ventum reſolvuntur. Sed putavi tam pauca milliaria à Parthenope tua uſque Puteolos ſurripi poſſe, quamvis dubio & impendente cœlo. Itaque quò celeriùs evaderem, protinus per altum ad Neſida direxi, præciſurus omnes ſinus. Cum jam eò proceſſiſſem, ut mea nihil intereſſet, utrum irem, an redirem, primum æqualitas illa, quæ me corruperat, periit; nondum erat tempeſtas; ſed jam inclinatio maris, ac ſubinde crebrior fluctus. Cœpi gubernatorem rogare, ut me in aliquo littore exponeret. Ajebat ille, aſpe-

ra eſſe & importuoſa, nec quicquam ſe æquè in tempeſtate timere, quàm terram. Pejus autem vexabar, quàm ut periculum mihi ſuccurreret. Nauſea enim me, ſegnis hæc & ſine exitu, torquebat, quæ bilem movet, nec effundit. Inſtiti itaque gubernatori, & illum, vellet nollet, coëgi, ut peteret littus. Cujus ut viciniam attigimus, non exſpecto, ut quicquam ex præceptis Virgilii fiat: obvertant pelago proras, aut anchora de prora jaciatur; ſed memor artificii mei veteris, mitto me in mare, quomodo Pſychrolutam decet, gauſapatus. Quæ, putas, me paſſum dum per aſpera erepo, dum viam quæro, dum facio? Intellexi, non immeritò nautis terram timeri. Incredibilia ſunt, quæ tulerim, cum me ferre non poſſem. Hæc Senecæ acerba ſatis, ſatis triſtia pericula, quæ, ut communia ſunt plerisque navigantibus: ita commune in navigationem odium, apud cordatiores quoque, excitant. Quantumvis ergo non ſequatur ſemper tam horribile naufragium, ruentibus tamen procellis, navigantes aurum fortunasque ſpargere in fluctus, & rerum, quas habent in vita cariſſimas, jacturam in lucro reponere coguntur, dummodò diſcrimen capitis vitæque amoliantur. Quoties fit, ut disjiciantur naves ad ignota littora & inſulas, ubi, amiſſis bonis, pauperes, rerumque omnium egeni, patriâ orbati vitam agunt miſerabilem, donec vel fame, vel alio malo intereant? Si verò in Oceano periclitantur, ſine omni ſtatim liberationis ſpe rapiuntur in

va-

vaſtos freti vortices. Præciditur vita in Pelago periclitantibus. Iratis detruduntur fluctibus, trahuntur undis rapidis, ſorbentur ſubitò! Longè alia periculorum in terra conditio eſt. Si quis fallenti ibi curru excutitur, ſuperſtes tamen manet, & firmis adhuc pedibus in via ambulat. Inſiſtit terræ firmiter, qui terram incolit. Terra eum fert, non deprimit; aſt deprimit, nō fert Oceanus! Miſerum ibi eſt in peritia natandi præſidium! Si tempeſtatum vis colligit navem, natandi ars, adverſus decumanos fluctus, nihil prodeſt; mergitur vel naudi peritiſſimus! Lacrumabili modò tollitur, qui ab æquore tollitur! Tandem enim hic piſcibus fit eſca gratiſſima; ille in ventrem alicujus beluæ, miſeri quondam Jonæ hoſpitium, mittitur: omnes eò detruduntur, unde nulla datur reverſio. O triſtem navigantium conditionem, tot pati Oceani diſcrimina! ô nautas miſeros! Quos ego, neſcio carosné rectiùs, an ſurdos appellem, cum tot, in variis feralis navigationis caſibus, monitores innuentes non cernant, neque increpantes audiant? Quid aliud frequentes maris tempeſtates volunt, quàm ut æquor homines fugiant? Quid aliud tot triſtia naufragia, quam ut ne pelagus ingrediantur ampliùs? SERO metuitur, quod jam ſentitur! Monent tot abſorpta aquis corpora; non tamen movent obſtinatos in mala ſua: omnia reſpuuntur velut fabulæ. Non movent tot periclitantium lamenta, temnunt talia homines: Raptari, ſpretis hiſce, malunt

lunt per aquas: forſan per ignes ſe raptari paterentur, modò quid lucri raperent & caperent. Dum verò nituntur rapere, in ipſo auſu rapiuntur miſeri. Sed num ſatis periculorum audiviſtis, in navigantium miſeria? Audit. Minimè! Alia adhuc exſpectat maris amicos homines. Licet ſatis firma navis ſit, ſecundi ſatis venti, mare ſatis placidum; Piratæ tamen ſunt, rapaces homines & perfidi, qui cumulant pericula periculis, & triſtia navigantium fata longè triſtiora reddunt. Quòd ſi enim nonnulli in eorum (ut ſæpe fit,) manûs incidunt, clamant iſti: ſiſte curſum, miſerande ſocie! ſiſte illuc ire! tu per præceps ad opes eniteris, & per letale pelagus ad corporis felicitatem tendis. Non eſt terenda, qua vis ire, via, non eſt! Falleris, Huc ad inſomnes curas, huc ad ſtupendos metus, huc ad caſum & ruinam properas. Et rectà properunt! In dura abſtrahuntur vincula, & carcere detinentur ſæpius perpetuo. Adaugent captivorum multitudinem, qui in ergaſtulo conſennêre, & miſeram traxere animam. Qui enim in remotiores orbis partes, fœdo lucro ducti, navigant, in barbatorum ſæpe poteſtatem veniunt. Ibi ſeverè nimis in ergaſtulis habentur. Interdiu arathum trahere, aut foſſas ducere, aut celoces impellere coguntur. Si ceſſat laborandi ardor, ferreis percuſſi loris illicò impelluntur. Vitam non aliter, quam atrô pane, & paluſtris aquæ hauſtu tolerant. O deflendam magis, quàm dicendam horum navigantium infelicitatem! Non enim

vivunt

vivunt ibi,ut laborent; ſed laborant, ut lentè moriantur. Alii in Turcas incidunt, quos non tam humana ratio, quàm libido effrenata moderatur: ubi itidem cruentas ſentiunt ſcuticas, niſi continuos labores præſtent. Sunt cruribus innexæ compedes, catenæ manibus: æternùm ipſi vincti gemunt, tremunt, lamentantur. Sed in terris quoque, dicis, ſæpe variis vexamur periculis. Quis neget? ſed plerumque poſſunt ea regi omnia. Vitari poſſunt ab hominibus terreſtria incommoda; marina minimè. Suo ſtat loco terra placidè; ſed mare turbidum hinc inde fluctuat: terra regitur ab incolis; aſt mare non permittit, ut id homo incolat, multò minùs regat. Terrenis homo ſufficit; ſed quid in mari poteſt, niſi horreſcere? clamare? plangere? Horridum mare eſt, implacabile & intractabile, ubi ſævire incipit: quis iram ejus vel compeſcat, vel fugiat? Fruſtra ſunt, qui magnum commodum ex navigationibus haberi dicunt, quo magnæ regiones locupletantur. O miſerum enim commodum! miſeram utilitatem, quæ tot tantisque malis quæritur! TRISTISSIMA commoditas eſt, quæ cum tantis, & inevitabilibus quidem, incommodis conjungitur. Specioſa hæc potiùs, quàm vera commodorum eſt commemoratio. Si enim mala cum bonis conferre liceat, hæc ne agnoſci quidem poterunt. Quantum enim eſt, quod affert malum navigatio hominibus? Humanos in iis mores mutat, qui per mare volitant, IN ſalſo ſalo plerique inſulſi, in-

ter ſcopulos ſcopuli efficiuntur. Quid? quod, ex peregrinis navigationibus huc revertentes, ſæpe magnâ variorum ſcelerum ſaburrâ graves revertantur. Sentinam morum corruptiſſimorum afferunt, dum ſibi aliquid utilitatis afferre videntur. Illi ampullatas Italorum ceremonias; hi vanam Hiſpanorum ſuperſtitionem; dolos iſti callidos Gallorum advehunt. Syrorum levitate alii; Afrorum rabido furore alii; Indorum tetrâ alii libidine contaminati redeunt. Sybaritarum taceo delicias, taceo tumidam Parthorum bibacitatem, Lybiorum fœditatem, quibus multi conſpurcati, patriam quoque reduces conſpurcant. Egregia verò utilitas! Rectiſſimæ Philoſophorum apex & ſublime culmen, Plato, monuit, UT navigationem fugerent perinde, ac improbitatis gurgitem, qui virtutem amant, vitia fugiunt. Felices quidem multi vidētur, qui navigârunt; ſed videntur! numquid enim iſta vera ſolidaque eſt felicitas, quæ à putreſcentibus dependet funibus? Non moveor felicitate iſta, ſapiens reſpondit ex Laconibus, cum Lampidem Æginetam quiſpiam felicem prædicaret & prædivitem. Quid verius? Profectò, unde vita hominis ejuſmodi dependet, inde quoque dependet felicitas ejusmodi. Verò verius hîc eſt illud Poetæ:

Omnia ſunt hominum TENUI pendentia FILO,
Et ſubitò caſu, quæ valuere, ruunt.

Memorabile eſt, quod olim Alexis, Poëta comicus,

cus, de ſui temporis nautis dicebat: Quisquis navigat, is aut inſanit, aut mendicus eſt, aut mori cupit. Memorabile eſt, quod per omnem vitam trium Ariſtotelem inprimis pœnituiſſe dicitur: QUOD commiſiſſet aliquid ſecreti fœminæ: quod eò navigâſſet, quò abire licuiſſet pedibus: quod unum diem in teſtatus manſiſſet. Memorabile eſt, quod Antigonus, ſævâ jactatus tempeſtate, ſuis præcepit liberis, ut & meminiſſent, & narrarent poſteris, ne quis, niſi perire velit, in tam dubiis rebus vitam ſuam periclitetur. O dictum aureum! O dignum obſervatio monitum! Utinam mortales, id ſecuti, meliùs ſibi conſulerent, & navigationis fugerent pericula! QUID enim, ſi quis rem exactiùs perpendit, navigatio? Avaritiæ progenies, optatæ vitæ hoſtis, gymnaſium periculorum inſuperabilium. Quisquis in varia pericula incurrit, qui per mare currit: Securitatis ſedes terra eſt. Quisquis ſecurus eſt, qui eam curat. Timendum mare ſemper eſt. Quisquis verè ſapit, qui hîc ſapit, qui has atrocis pelagi ærumnas fugitat. SAPIENTIS certè eſt, effugere pericula; inſipientis, ultrò petere. Fugiant ergo mare, quicunque ſapiunt, ne eos, cum Catone, aliquando pœniteat, (ſi modò pœnitendi tempus ſuperfuerit,) quod navi, magno cum periculo, eò abierint, quò terra ire potuiſſent. Ne tot procellis vitam, omni lucro potiorem exponant, cogitantes ſecum illud: QVI amat periculum, peribit in eo. Ut bene vivant, tot oceani calamitates

ſuſtinent homines. MALE vivunt, dum bene nimis volunt vivere. Sat bene vivit, qui eo, quod patria fert regio, contentus vivit. Non enim, qui plùs habet; ſed qui minùs cupit, dives eſt. Nec pauper, qui minùs habet; ſed qui nimis cupit. Infinitum eſt, quod petit, qui plus petit, q̃ ꝙ deeſt. Qui cũ ſuis bene convenit, ſat dives eſt. Panem & aquam natura deſiderat: nemo ad hæc pauper eſt. Omnis regio hæc exhibet. Nemo transmarina cogitet: hoc avarorum eſt. OMNES ſaniori mente ſtudium virtutis ſtudiosè appetant, ut extra tot periculorum lernam vivant, de ſua ſibi vita cum Plautino Labrace gratulantes, qui, cum miſeriam navigantium deſcriberet: Qui homo, inquit, ſeſe miſerum & mendicum volet, Neptuno credat ſeſe atque ætatem ſuam: Libertas lepida es, quæ nunquam voluiſti pedem in navem imponere!

NAVIGATIONIS ENCOMIVM.

ORATIO.

INterrogatus nauta quidam ab oſore navigationis; ubinam pater ejus diem ſuum obiiſſet? in mari dixit: cumque iterum de avo, tertium.

tiumque de proavo, & denique de atavo nautæ quæſiviſſet ordine, reſponſum ipſi dedit: in mari omnes occubuiſſe! Hoc cum à nauta audiret alter, ſubito quaſi horrore perculſus, ſubjecit: Et numquid tu, ô bone vir, nō times impetuoſa ſævientis Oceani flumina tranſire? non times mare, quod majores tuos ſuſtulit, ingredi? Nauta, quâ decebat comitate, ſubridens, reſponſum aliquantiſper ſapienter diſſimulat; poſtea, converſus ad interrogantem: Et ubinam, inquit, tuus obiit pater? Suo, ait iſte, in lectulo: Sed ubi avus? ubi proavus? ubi cæteri majores tui? Omnes, inquit, ſuis obierunt in lectulis. Tunc nauta hilari ore: nonne tu, inquit, propterea ſomno domi inter plumea indulgere ſtragula, & lectum aſcendere times, qui omnibus tuis majoribus fatalis fuit? Elegans omnino, ab homine conditionis aliàs tam vilis, reſponſum, certè ſupra ingenium nauticum! Quod quidem iis etiam dandum eſſet, qui juſto meticuloſiores quaſcunque navigationes horrent, marinaque pericula nimiùm extimeſcunt, providè ſibi ſcilicet conſulentes ut certam vitæ ſuæ, in multa ſecula tuendæ, rationem cautiſſimè habeant. O homines nimiùm trepidos! O timidè providos homines, qui tantopere, in navigatione reprehendenda, maris pericula exaggerant! quaſi non quiſque etiam domi ſuæ calamitatem exſpectare debeat: quaſi nulla æque gravia incommoda in terra ſint, quibus homo ſingulis diebus; imò omnibus ſubjici momentis poſſit,

IN-

INCERTUM certè eſt, quo te loco diſcrimina exſpectent. Ubique exſpectanda ſunt mala homini, ubique calamitates timendæ! Quis veſtrûm, A. negare poteſt, multos fuiſſe, qui cum navigare, mortis metu, prorſus noluerint, in lectuli plumis mortem miſerè oppetierunt? multos è contrario propitium numen, in mediis etiam pelagi fluctibus, ſalvos & ſenes præſtitiſſe? BENE vivere omni loco poſitum eſt. Num quippiam fieri poteſt tam turbidum, quàm forum? Et tamen ibi quoque vivere licet, ſi neceſſe ſit. Quid ergo perverſi illi rerum judices, ob qualia qualia maris pericula, ipſum utiliſſimum navigationis ſtudium peritiamque prorſus damnant? Numquid omnia, cum periculo conjuncta, plaue rejiciunt? Bella igitur, in quibus non eſt minùs periculi, quàm in navigatione, rejicienda ſunt omnia: abſtinendum eſt à luculenta veritatis profeſſione, quæ ſæpius cum præſentiſſimo vitæ periculo conjungitur. O mentes ſolidæ virtutis ignaras! O rigidos aut molles rerum arbitros! Perpendant ſecum quæſo pericula alia eſſe temeritatis & audaciæ, quæ certè fugienda maximè; alia vocationis & officii, quæ, qui extimeſcit, haud ſcio, annon judicii minùs ſubacti homo, ſuo merito, cenſeatur. QUÆ enim officii ratio poſtulat, quamvis difficilia ſint & periculis obnoxia, tamen prompta mentis alacritate ſunt ſubeunda. Quid ergo eſt, Auditores, quod prædeceſſor meus, vehementi verborum impetu, in navigatores

tores detonuit? quod ipſam navigationis gloriam nullam dixit? Fruſtrà certè fuit in periculis ipſius recenſendis! fruſtra, ad damnandum eam, prolixiora verba fecit! Mihi ſuffragantibus quibuscunque prudentioribus, tanta navigationis videtur gloria, ut ea non res temeraria; ſed modis laudanda omnibus, & digno ſemper encomio ornanda ſit. De qua re, & tempori, & locō huic aptiſſima, dum plura dicere impræſentiarum conor, quàm poſſum officioſiſſimè rogo, ut meum hoc propoſitum non tam ex dicentis eloquentia, quæ in me Juvene perquam eſt exigua, vel potiùs nulla, quàm ex ipſius navigationis, in cujus laudatione verſor, dignitate metiri, & aures mihi benevolas præbere haud gravatim velitis. EA eſt ingeniorum humanorum indoles, ut, ſi quid egregium, ſi quid præclarè inventum fuerit, omnes de eo ſibi maximè gratulentur, omnes eam ſibi inventionis vindicare gloriam ſoleant; prolixè & ſtudiosè referant. Quàm varii inveniuntur populi, & quidem celeberrimi, qui, de navigationis inventione ſibi arroganda, graviter certant? acriter dimicant? Græci primos ſeſe navium inventores dici volunt; Ægyptii ſuam hanc laudem eſſe jactant; Tyrii autem ſe primos fuiſſe, qui, paratâ nave, per maria iverint, autumant: Britanni ſuæ nationi gloriam iſthanc tribuunt. Nulli quidem rectè! Non enim Janus aliquis, non Hercules, aut fabuloſæ Poëtarum narrationes volunt, nec populi quicunque excogitârunt

runt navigationis uſum. Non Æginetis, non Phœnicibus, non Tyriis, ac ne Jaſoni quidem tanta concedenda gloria. Etenim non ab humani ingenii ſagacitate hoc opus, opus profectò admirabile, op⁹ æternâ laude digniſſimum, opus hominum bono commodiſſimum, profectum eſt; ſed à mirabili DEI Optimi, Maximi ſapientia & benignitate. Hic, hic certè fuit, qui primus Noacho, Patriarchæ, mirabilem condendæ uſurpandæque navis artem revelare paternè voluit: & niſi DEUS, ſator hominum & conſervator unicus, niſi DEUS navigationis artem docuiſſet, fruſtra, procul dubio, in ea invenienda omnes laboràſſent homines, imo omnes, antequam inveniſſent, triſti periiſſent diluvio. Noachus enim ſolus, DEI amiciſſimus, primus nauta, cum uxore & filiis, exſtitit, & ſalvus evaſit: cæteri, divinæ navigationis irriſores, rapientibus aquis ſubmerſi, miſeris modis interire coacti ſunt. O navigationem ab autore optimo optimam! O primum ejus uſum mundo conſervando utiliſſimum! Poſtquam verò, finito diluvio, Noachi navis, diu per undas huc illuc jactata & fluctibus exagitata, in Armeniæ ſtetit montibus, exemplum inde ſtatim gentes aliæ, inprimis Phœnices, navigationibus primò omnium dediriſſimi, hauſêre: ab his ad Ægyptios; ab Ægyptiis ad Græcos; à Græcis ad Italos; ab his ad Luſitanos, Anglos, Belgas tranſiiſſe navigationis uſum, certum eſt. Quid mirum, quod rudioribus primùm navibus commodio-

tes ſemper & elegantiores ſucceſſerint ? quod plura ſubinde media, quibus felicius & velocius vehi liceat, excogitata ſint ? FACILE inventis addi poteſt, neque tantæ artis eſt, excolere aliquid, quàm invenire. Ab illo autem tempore ubique Cultores, ubique admiratores maximos divinum opus habuit, Divinum, inquam, opus, & quod ipſi quoque Ethnici ſapientiores tale judicârunt, Palladem, Deam ſuam, autorem ejus nominantes. Ut maximè mirari ſubeat, quod ligneâ ejuſmodi (ut ita dicam) facie homines inveniantur, qui infamem præſtantiſſimæ navigationis originem ſtatuere audeant. Nonne Deum ipſum valde offendunt? Nonne in eum contumelioſæ linguæ fulmen ejaculantur, quando rectam utiliſſimæ navigationis curam, ſtudiumque perverſè damnant, & natales ejus fœdos turpesque impudenter appellant ? Nonne in bonos quoque viros, navigationis cultores, injurioſi ſunt, illosque tetris avaritiæ maculis conſpurcant promiſcuè, de quibus tamen nemo unquam mali quippiam ſuſpicari, aut illorum actiones vitioſas jure vocare poteſt. Niſi fortaſſis iſte faciat, qui, malè ſibi conſcius, & perversâ opinione deceptus eſt, ac ſi non niſi turpiſſimi lucri gratiâ ducti, peſſimæque avaritiæ hamo tracti, omnes navigationem, quam ſuſcipiunt, ſuſcipiant, vel aliis lucri cupiditati deditis diligentiſſimè huc uſq; commendârint. Sed toto errant cœlo ! DEUS, DEUS, eſt primus ille & providus pater familias,

lias,qui,ex ſingulari gratia,hominibus,ut vitam bene honeſtèque ſuſtentarent, duos nutritores,& terram ad excolendum, & mare ad navigandum,conceſſit. TERRAM quidem agricolis qui poſt cultos diligenter agros, annonæ proventus, largâ DEI manu datos, colligant, ſe ſuoſque iisdem, adverſus famem,muniant, vitamque aliorum etiam ſuſtentent. MARE autem navigantibus,ut, navigationis beneficio in uſus hominum aliunde allata convertant,ut inde vivere, & bene vivere poſſint. Non paucæ enim regiones ſunt,non paucæ urbes, quæ frumenti & vini ſterilitate ita laborãt,ut,cum ultra vaſtos æſtuãtis Oceani fines ſitæ ſint, commeatus, ad humanũ corpus alendũ neceſſarius, terrâ minimè queat advehi. Quomodo ergo ſine navigatione his ſuccurrendum? Quomodo ejuſmodi defectu laborantes juvandi? Certè, navibus eò ferenda ſunt,quibus ad commodiorem vitam; imò ad vitam maximè indigent. Navibus eò vehitur ſiligo, navibus triticum, navibus vehuntur alia, ſine quibus minimè hominibus commodè vivere datum eſt. Tantum ergo hominibus commodat altera illa vitæ humanæ ſuſtentatrix, navigatio! tam utilis,tam neceſſaria eſt univerſo mundo, ut nihil utilius,nihil magis neceſſarium eâ,poſt agriculturam, eſſe queat! Quid? quod non frumentum ſolùm; ſed & aurum argentumque, ſplendidiſſima metalla,ipſius adminiculo nanciſcimur. Aromata & alias præterea merces, quas per orbem diſtribuit,

buit, non attingam, quibus deſtituti miſerè ſatis vitam degere cogeremur. Cum verò duo ſint publicorum temporum genera: unum pacis, alterum belli, quorum alterum ſemper optabile; alterum citra votum, nonnunquam neceſſarium eſt, quantum bone Deus utroque prodeſt navigatio? Tranquillo certè pacis tempore illius beneficio mercatura floret & viget, ingentes opum theſauri, qui adverſus triſtem paupertatem, maximam generis humani hoſtem, nos defendunt, colliguntur: Vires & nervi Rebuſpublicis accreſcunt, ut magnæ, potentes, invictæ etiam reddantur. Non eſt opus, A. variorum populorum urbiumque celeberrimarum apud vos exemplis. Quid Hamburgenſes florentiſſimos reddiderit. Quid Lubecenſes tam illuſtres fecerit: quid Dantiſcanis aliiſque paſſim civitatibus tantam gloriam conciliârit, notius eſt, quàm ut multis ſit explicandum. RIGA inprimis noſtra, (florentiſſimum, per DEI gratiam, totius Europæ emporium,) noſtra patria Riga, hoc ipſo navigationis medio, poſt Livoniam inventam, & exculta, & dilatata eſt. Inventa enim eſt hæc Livonia à navigatoribus Bremenſibus, qui poſtquam tempeſtate dubia vexati, ad propoſitum ſibi portum appellere non poterant, ſingulari DEI providentiâ in hunc terræ ſinum, in hanc regionem pulſi ſunt: hanc ergo ipſi urbē condiderunt: hāc ſoli partē excoluerūt, ubi antea nihil, niſi colles, fruticetis, ſenticetis & pinis aliiſq; ſilveſtrib⁹ arborib⁹

refertiſſimi videbantur. Hinc magis magisque ſplendida, hinc egregia, hinc regia denique facta eſt! Quam magnificè nunc vallis cincta? quam pulcrè foſſis firmata, pontibusque & portis elegantioribus exornata eſt? Quàm egregia, & DEO ſacra templa, turribus in cœlum uſque tendentibus, in ea eminent? Ibi Petrinum caput ferè inter nubila condit: hîc, quod Dominicis Patribus ſacratum olim fuit, quotidiè aſpicimus: Illic Jacobæum ſuâ mole excellit: Iſthîc Johanneum civitatem ornat eximiè. Unde niſi ex navigatione, poſt DEI gratiam, ſplendidiſſima & florentiſſima enituit hæc totius Livoniæ Metropolis? Unde, niſi ejuſdem beneficio, adhuc multum pollet? Nonne quoties ſtupendam mercium peregrè advectarum vim, quoties navium huc venientium robur, Ruthenicarumque lintrium multitudinem aſpicimus, ſumma cum admiratione talia aſpicimus, & ingens divinæ navigationis beneficium agnoſcimus? Aliæ profectò urbes, quibus vel navigationis ſtudium denegatum eſt, vel ubi frigidius exercetur, magno felicitatis promovendæ medio deſtituuntur. Intuemini Wiſmariam! Urbs antehac fuit illuſtriſſima; ſed cum navigationes ibi tam frequentes non ſint, gloria illius & felicitas non parum imminuta eſt. Intuemini Antwerpiam! tanta certè impræſentiarum non habetur, quanta erat, antequam Ambſtelodamum ſeſe navigationis gloriâ efferret. Quid cauſæ? quandoquidem ibi tam frequentia & potentia

na-

navigia, quibus res in illam ſplendidiſſimæ antehac invehebantur, ibi non apparent. Quid multis? Tantæ ſunt civitates maritimæ, quanta ipſa navigatio? UT flumina, nullis frequentata piſcibus, contemta jacent, hoſpitiumque impuris præbent animalibus: ſic urbes quoque, juxta littorum crepidines poſitæ, niſi navigationis ſtudio clareſcant, abjectæ quaſi ſunt, & nullo flore, nullo honore eximiæ. Navigatio celebres, præclaras, navigatio florentiſſimas urbes efficit! navigatio quæcunque dona pacis atque bona ſuppeditat, auget, coſervat! O nutriculam felicitatis optimam, maximam! Quanta, præter iſthæc, belli tempore momenta in navigatione vertuntur? Depellit ea ſuo robore appropinquantes hoſtes; cultores ſuos ab illorum clade & crudelitate tutor ſalvosque præſtat: populos populis ſubjicit, præcipuum bellandi & expeditiſſimum medium. Teſtantur hoc Luſitani, teſtantur Angli & Veneti, qui navibus & ſe ipſos hactenus, ab aliorum vi, inprimis contra hoſtem immaniſſimum, Turcam, aſſeruere, & arces regionum aliarum ampliſſimas, ipſasque regiones etiam frequenter occupârunt. De aliis non dicam fuſiùs. Quid eſt, quod Batavi, toto orbe, toties triumphârunt? quod Reges nationesque, pœne ad invidiam felices, aut ſatis afflixerunt graviter, aut in ſua fœdera amicitiasque allexerunt? Nonne potentes navigationes, & validiſſimæ multarum claſſium vires? Uno certo iſto bellandi medio po-

tentiſſimam Europæ Monarcham, Hiſpaniarum Regem,toties ſuperârunt,tanta in utraque India regna,tantas orbis divitias, tanta orientis &occidentis adepti ſpolia, ut cum ipſis Romanis, Perſarumque Regibus propemodum poſſint certare.Non adducam rurſus Venetos,qui, excitatâ in ipſo mari urbe, unius navigationis beneficio,invictos hucusque ſeſe; & adverſus quascunque hoſtium infeſtiſſimorum machinas tutos,reddidêre. Neque de aliis dicam,qui navigationum ſtudio tanti facti ſunt, ut gloria illorum nullâ temporum vetuſtate ſit interitura. Imprudenter enim,ut molliſſimè loquar,agere,qui navigationem temerariam eſſe dicunt; imprudentiùs,qui inutilem, ex jam dictis, ſatis eſt perſpicuum.Accedit,quòd ad alendam quoque exteris in locis prudentiam, quòd ad comparandam variarum rerum ſcientiam, quod ad colendam virtutem multum faciat.Quid enim docet fortitudinem,tolerantem frigora, perferentem æſtûs, devorantem moleſtias, ſqualorem,ſitim,horrorem, non reformidantem denique mortem ipſam? docet navigatio? Quid ſublimium grandiumque rerum adſpectu animos inflammat,& attollit? Navigatio! Quid ad humilitatem & modeſtiam informat? Navigatio. Qui enim indiſſitis quoque locis homines præſtantes viderunt, intra fines verecundiæ ſe continent faciliùs,cùm ſciant,non ultra mõtem tantùm,quod dicitur; ſed mare etiam viros habitare.Contra videas,idem mammiſugis, (liceat

ceat mihi rei non-novæ novum fingere vocabulum,) plerumque accidere, quod illi, qui Athenis Corinthum profectus, minùs nitidam ibi dixit lunam eſſe, quàm in patria. Tales nempe ſua admirantur, aliena contemnunt, & ſuperciliofo deſpiciunt animo. Imò, ut paucis multa comprehendam, quid ad concinnam morum elegantiam, ad politiam civilitatem plurimùm confert? Navigatio. Eant ergo, quotquot ſunt, oſores ejus, (ſi modò verè poſſunt eſſe rectam utilis, tam neceſſariæ oſores,) eant tamen, perfricent frontem, & inutilem navigationem proclament! Sed tantis tamen, tamque excellentibus commodis varia obvertuntur maris, præſertim ex veteribus, deſcripta pericula! Fateor quidem, Audit. veteres nonnihil duriùs, in navigationem, nimiopere exaggeratis ejus diſcriminibus, ſcripſiſſe; ſed in eam, quæ tum fuit; ad noſtra usque ſi vixiſſent tempora, aliter certè dicerent, aliter judicarent, ſententiamque minùs æquam mutarent. Non fuit illis uſus Magnetis & pyxidis nauticæ cognitus: hanc enim ante annos ferè quadringentos à Flavio quodam Melphi, in Campania, maximo navigantium bono repertam, conſtat. Non chartas illas Geographicas habuêre, tam exactè adornatas, ut nos hodie; quæ portuum, Inſularum, Vadorum conditionem, mariumque profunditatem navigantibus ante oculos diſtinctiſſimè ſtatuunt. Quanta verò hæc ſunt facilis navigationis adminicula? Neque quisquam eſt, qui neſciat,

quantâ facilitate & velocitate ad loca, & quidem maximè diſſita, navigationis beneficio, poſſit, hodierno tempore, perveniri. Nolo ad eos provocare, qui in Indiam, aut alias novi orbis, ut appellant, partes brevi temporis ſpatio, profecti ſunt: prætereo illos, qui totum orbis circulum navigando ſuperârunt, & quidem felici ſecundoque conatu ſuperârunt; ad vos ſaltem, A. provoco, & quam optato, quam jucundè ſæpius navigaveritis, jucundè vobiſcum expendatis precor. Non quidem illud Callimachi ignoro, qui, jucundiſſimum eſſe mare; ſed ſi quis illud è terra contempletur, cenſuit. Si quis tamen rem exactiori judicii librâ penſitet, inter ipſos marinos fluctûs, inter murmurantes undas, jucundiſſimo præſertim æſtatis tempore, cum, cœlo auriſque addictis, & Zephyris amicè ſpirantibus vehimur, mirum, quantum jucunditatis & lætitiæ invenimus. Non defatigamur enim, aut laſſitudine aliquâ opprimimur, ut plerumque nobis uſu venit in terreſtri itinere. Videmus quandoque ſumma cum voluptate luſitantia, in liquido blandientis Oceani flumine, animalia: cum delectatione adſpicimus varia marinorum piſcium genera, volubilibus huc illuc pinnis natantia: ipſi ludere, ludendoque iter ocyſſimè conficere poſſumus. Omnia jucunditatis ſuavitatis plena ſunt, quæ in patenti paſſim mari conſpiciuntur, mirisque blandimentis navigantium animos magis magiſque demulcent, & ad navigandum invitant. Et

quid-

quidni vitatent? Poſſunt enim ipſi paucis, non dico hebdomadibus; Sed diebus etiam, tantum iter emetiri, quantum ne Pegaſus quidem longo tempore conficeret. Proficiſcuntur hilari animo, & felici ſiderum curſu, curſum ſuum ſatis proſperè peragunt, donec fauſto ventorum auxilio, ad optatam mentam, feliciter perveniant. Non ibi occulti latrones vagantur, & homicidæ: non ſunt nocturni peſſimorum hoſpitiorum doli expaveſcendi. Omnia ſecura! omnia tranquilla! tuta omnia! Quid in terreſtribus itineribus verſantes? facilè in avia & devia, in latebras & periculoſos viarum receſsûs incidunt, ubi atrocibus immaniſſimorum prædonum manibus ſpoliantur, cædûntur, trucidantur. Quid loquar vices alias peregrinantium in terra, quibus ſæpiſſimè objiciuntur? Hic equorum lapſus; Ibi pecuniæ defectus; iſthic currus fractus moram injicit itineri. Hoſpitia ſæpè miſerrima obtingunt, quandoque nulla: ſi quod datur, plerumque non eſt, niſi unius noctis, vel prandii, vel cænæ: mox vetus illud occinitur: Exi hoſpes, da locum aliis! Sæpe loculi, aut itineris ratio peregrinatorem diverſorio ejiciunt. Mallet ille quidem in diverſoriolo, quantumvis incommodo, hærere diutius, mallet pauſare largius; ſed exeundum & pergendum eſt, deſerenda taberna, ingredienda via moleſtiſſima, vocat viæ terminus, ut ſtrenuè defatigeris. Impoſſibile eſt, Aud. omnia mala & pericula, quæ terreſtre iter facientem exagitant, commemo-

rate. Graphicè, quid ſibi aliquando, terreſtre I-teringreſſo, contigerit, magnus deſcribit Lipſius. Quid obſtat, quin hîc audiamus queſtus ejus, quibus quidem aliorum olim crabrones irritavit? Dum enim feſſus, recreare corpus ſuum voluit, qui recreatus eſt? Audiamus ipſum: cibi non dicam barbari, inquit; ſed vix humani illis in hoſpitiis (ſic appellabo, etſi revera ſtabula & haræ potiùs,) oblati ſunt. Primum ferculum è lardo ſpiſſo, pingui quidem; ſed crudo. Buccellas panis (ſi modò panis) tradunt; ſed revera, ſi colorem, ſi pondus, ſi faciem vidiſſes, juro tibi (ad Heurnium ita ait,) de pane pejerâſſes. Ater ille, gravis, acidus & formatus in maſſam quaternos, aut quinos pœnè pedes longam, quam vix quis ambabus manibus elevare poteſt. Quid faciam miſer? poſcere aliud nefas. Et, quod caput cœnæ fuit, patinam grandem braſſicæ ſectæ plenam inferunt. Ea jurulenta eſt, adipe porcino ad digitum eminente & ſuperſtante. Hanc ambroſiam non comedunt illi; ſed, triſtiſſima fame coacti, cupidiſſimè vocant, & in gulam immittunt. Extremum ferculum caſeus eſt; ſed iſte ita putridus, ut diffluat; hunc ipſum tamen habent, quoniam non alium habent, ut cerebrum Jovis. Sed hæc in Pagis ſolùm, inquis, contingunt! Certè, in oppidis haud multò meliora, niſi quod illîc tamen piſces peregrinantibus appoſiti, ex his qui ex Norvvegia adferuntur, ſale indurati & vento. O res delicati ſtomachi! Vultis lectum? pergit Lipſius. Planè electum!

ctum! Lecticæ pleræque in ordinem ad utrumque latus. Juxta eas vaccæ, equi vituli; ſupra pulli & gallinæ: ſubter porci, cum porcellis. Egregii locii! egregii concubitores! De pulvino & linteo quæritis? Mendicorum certè tegetes, aut centones longè meliores, longè puriores ſunt. Sic & lectus ſtragulis paratus, ut per totum terreſtre iter veſtes peregrinator ſuas deponere nequeat. O miſerrimam ejuſmodi peregrinantium fortunam! Tantum habent lectuli, tantum cibi, pecuniæ tantum, quantum in pera, humeris impoſita, ferunt. Quem antea fortaſſis à puero phaſidos alites, & turdorum acies, & fartæ turundulis perdices aluêre, idem nunc terræ radices, nunc braſſicæ caules, nunc allii fœtentis feces mandere; qui vini Falerni ſuccum potare ſolitus eſt, poſcâ, in peregrinatione iſta, & locâ ſitim oblectare cogitur. Longè feliciùs, qui in maritimis itineribus verſantur, verſantur! Noctes non inter paleas; ſed inter plumas placidè cōſumunt. Cerevisiam, vinum, & tot ſapidorum ciborum genera ſecum in promptu habent, (poſſunt ſanè, ſi voluerint,) ut, quantum, quantum iter fuerit, corpus magnificè ſatis alant & conſervent. Si ventorum aliquis ingruit impetus, eò velocius domus aquatilis currit, eò citiùs, ad optatam metam, provehitur. Quò enim fortiùs venti adſpirant, eò felicius ad portum deducimur, ubi res noſtras, ex animi ſententia votoque, poſſumus expedire. O nobiliſſimam navigationis peritiam!

O inſignes ejus uſus! Quid urbes ſunt, quibus ejus commodis non uti licet? Clariſſimum certe eſt clariſſimarũ urbium decus navigatio. Hujus beneficio mercatores feliciſſimè diteſcunt. Hæc celſas domos, hæc ſplendida palatia, hæc pulcerrima templa ædificat! Quid navigationem minimè neceſſariam, minimè honeſtam pronunciabunt malè ſani ejus contemtores? NESCIUNT certè, quid utile, quid bonum ſit, qui laudabile navigationis ſtudium inutile aut malum quoque eſſe aſſerunt. Nimium delicatuli ſunt & molles: domi latitare, &, inter paternos lares lentuli ſeneſcere malunt, quàm alibi ſuam fortunam periclitari. In Dunæ flumine, ſereno cœlo, necem metuunt ejuſmodi (ut ita dicam,) Abydeni: quid non in mari fieret? Ante tempeſtatem trepidant, obſtupeſcunt, formidine concutiuntur, ita penitùs, ut vel lenes ludentis venti ſuſurros horreant. Suæ terræ affixi ſedent, velut claudus ſutor ſuo in ſolio. Humi repunt, otium quærunt, umbram ſectantur, pueris illis ſimiles, qui domi ſemper ſunt, &, extra paterni agelli ambitum, neque ſolem orientem, neque occidentem intuentur. Reſipiſcite, qui antehac perverſa mente navigationis curam & ſtudium, tanquam turpiſſimum quid, contemſiſtis! Exuite illum minùs æquum animum, & meliorem induite! Semovete ab oculis craſſam ignorantiæ caliginem, ut veritatis lumine illuſtremini! Deſinite navigationes futiles & inutiles nominare! Utiles profectò

quàm maximè ſunt. Urbes tantis divitiis
um opulentiâ beant,ut, ſumma cum glo-
undum poſſint exornare. Neceſſaria ad a-
m vitam afferunt: Ab Indis ebur, à Sa-
ura,à Perſis Sericum, à Moluccanis aro-
afferunt. Aurum argentumque America-
rum,chalybem,æs Sveci,ſtannum Britan-
bis,miniſterio navium,mittunt.O res hu-
æ vitæ utiliſſimas! Quis navigationem non
nis evtollat laudibus & plauſibus? quis nō
ni faciat? Tibi verò, æternæ & omnipo-
DEUS,tibi,inquam,autori navium,dato-
nium bonorum,gratias agimus maximas,
d navigationis beneficio hanc quoque Li-
æ Metropolim, Rigam noſtram, excoli in-
iter,magnificeque hactenus ornari voluiſti,
ntinua hoc tuum in nos beneficium: fac,ut
ris mercatoribus, ex navigatione, omnia
ſperè,omnia feliciter poſthac eveniant, &
gia hæc Riga, alma virtutum & ingeniorum
rix,ſub optatæ pacis auſpicio, opibus, di-
gnitate, potentiâ & navigationis denique
uſu diutiſſimè floreat, vigeat,
perennet!

PRO-

PROGRAMMA INVITATORIUM.

MOSCHORUM IN LIVONIA FEROCITAS MIRABILIS CURONIÆ FELICITAS.

OMnino enim talis fuit, & ab eo quidem fuit, qui ex bono malum elicit, qui ad perniciem reperta, in ſalutem ſuorum vertit. Quis in talibus potentem Dei non agnoſcat ſapientiam? melius judicat, de malis bona facere, quam nulla in bonos mala permittere. Quis non miretur ſapientem Dei potentiam? non ſolùm vincit obluctantes ſuis hoſtes; ſed & ita vincit, ut pro ipſis militent, ut arma pro ipſorum ferant gloria, ut in malis, ſi non à malis, divina voluntas ſẽper fiat. Viperã theriacæ admiſcet medic⁹, effectu ſaluberrimo: ſic Deus noſter pharmaco miſeriarum noxas hominum, & ſine noxa tamen, temperat: conſumit certè mixtum illis virus, & arcano quodam providentia ſuæ igne decoquit. Reſpicite ad ſeculi ſuperioris clades in Livonia: heu cades Moſchicæ Tyrannidis, quibus nihil acerbius Sol vidit viſurusq́ue eſt, ab ortu omni ad occaſum! Horreat ſermo, ſi ad tabulam memoriamq́ue tot nobiliſſimæ provinciæ funera, & quantum mali ſit invectum, revoces. Experta eſt ætate illa, quid in felicitate ultimum, quid in miſeria, ab illa quidem præceps in hanc ruit, poſtquam uſum ejus,

t à Plettenbergio Victorioſo luſtris, habuit: in ò, quam tyrannus afferebat, denuò felicitatis nacta eſt. Quis hoc, quis credat? mirum pror- nec tamen mirum eſt, ſi quis mortalium condi- ı æſtimet. ADVERSA *ibi ex ſecundis: ſe- ex adverſis ſubnaſcuntnr: utrorumq; ſemina it Deus, & plerumque bonorum malorumque , ſub diverſa ſpecie, diliteſcunt. Quid fuit orum in Livonia ferocitas, quàm flagellum d laſcivientium? quàm purgamentum vitio- quàm luculenta tot virtutum commendatio? utique abſterſit illis, ut vividiùs niteſcerent, ut u feliciori, ad tuendum bonum publicum, ex- 'ent. Profectò ſicut ignis, munitus ab injuria- actu, otioſa pruna, ſerpit per pabulum: mox ſua moritur; ſed ventis undiq; vexantibus, à vi erumpit? quam totis flammis emicat? Sic* TUS *etiam: inter congeſtas pacis opes præfoca- cilè & perit; nunquam in excelſis animis tam ſeſe fide exſerit, quam ubi cum miſeriis commit- Adeſdum Curonia incluta, & Tuam mihi men- ìc expone! nunquid tanta meritorum gloria ·nduiſſet Tua gloria* GOTTHARDUS, *He- ıguſtiſſimus, ſi nunquam infeſtâſſet Livoniam horum rabies? nunquid, in perenni tranquilli- ſereno, ad tantum pietatis, fortitudinis, con- iæ robur induruiſſet? nunquid ipſa ad Ducalis e- ntiæ inſignia evecta eſſes, niſi Phalaris Ruthe- am ferociter presſiſſet Livoniam? Niſi prorſus r, arma ejus, arma crudelisſima, ignaro licet ho- ſervierunt bono Tuo, ſervierunt converſioni ac*

mu-

mutationi Tuæ auſpicatisſimæ, cui tum, mirando Dei nutu, Heros ſui nominis, GOTTHARDUS, *auſpicatò deſtinatus erat. Et quis alius, ſucceſſu tã ſecundo, Tibi unquã præfuiſſet dicã, an profuiſſet? Quis alius tot tantisq; pro ſalute Tua laboribus continuò vacâſſet? Ille, ille erat, quem divina cura Tui curã ſingulariter habere voluit. Nimirum* QUOTIES *ad ſingulare decus excitandus eſt quicunq; populus, virũ ejus bono Deus excitat, illuſtri virtutum divinitate ſpectabilem, qui animum heroicum, ingentis effectorem operis, ad florem & honorem boni publici commaſculet. Nec enim tantæ ſunt fragilitatis noſtræ vires, nec tanta miſeræ mortalitatis potentia, ut tam pretioſas mundo Gemmas ferat. Cælum eſt, ubi oriuntur: Divinæ bonitatis ſacrarium eſt, unde magnæ mentes prodeunt. Nec aliunde magna illa mens, gemma illa incomparabilis, illuſtrisſimus* GOTTHARDUS, *Pater ſuæ Curoniæ, pater atq; cuſtos publicæ felicitatis providentisſimus, ex Ordinis Teutonici Magiſtro, auguſta* SIGISMUNDI AUGUSTI, *Polonorum Regis, autoritate, Dux ſplendidisſimus. Suſpice hoc aſtrum, ô Curonia! cæli eſt, & Tuum. venerare ſancta ejus in Te merita! Cæli ſunt, &* GOTTHARDI *Principis, cujus optatisſimo adhuc germine, in pace omniumq; rerum abundantia, ex voto gaudes. Illuſtrisſimum Ducem* JACOBUM *intelligo, Heroëm & majoribus ſuis, & quibuſvis noſtris laudibus majorem, cujus felicisſimum ſplendorem patria non capit: exteri non ſatis mirantur: omnes in eo omnia inuſitata agnoſcunt & deprædicant. Perennet hæc Ducatus florentisſimi*

proſpe-

ritas ! in omni ſemper ſtatu vigor Pietatis ac ꞌæ perennet! ut majora ſemper incrementa capi- na illa, quæ converſioni ſuæ jamdudum debuit, ꞌut ſibi aliusq; imprimeret Nobiliſſimus Iuve- ꞌEHARDUS Zorck / *Eques Curonus, in de- nda illa generoſum animi conatum exercere t. Et inde nata ei eſt Oratio, inſigne ſtudiorum nen; quæ juxta Eloquentiam, Politicæ Hiſtori- pud nos, eximia cum laude, nec minori, ut ſpe- s, fructu, coſecrat.* UT *enim uſui potius & ꞌblicæ, quàm hominum opinioni ſerviatur, iſtis ꞌudiis nobile exerceri ingenium debet. Multi ꞌm, dum ſectari ſeſe putant Eloquentiam, loquē- inſulsè tractant: talis enim eſt, quæ nullis vel ꞌlis, vel civilis prudentiæ præſidiis roboratur. His iudicium Politicum, quo nihil ſapientia huma- ſſidet ſublimius, formandum, his firmandum t rectum afferatur ad Hiſtoricos. Mutua hîc eſt creta conſpiratio: mutuum cordatæ Eloquentiæ r & decus, ad quod propterea futurum hoc fami- ꞌr Patriæ ſuæ decus eximium (tale enim utrique ꞌittimus,) conſtanter excitamus. Cum autem ꞌio illa d. VII. Iulij ex memoria reddenda ſit, om- Muſarum noſtrarum Patres, Patronos, Fautores, ꞌores humiliter, officioſè, humaniter, amicè oro, , ut, vel materiæ jucunditate excitati, nobilem ꞌræſentiâ panegyrim illuſtrent, &, ex ſpiſſis æ- narum ſuperatarum tenebris, modernæ felicita- ꞌ Livoniæ lucem, quam æternam Deus eſſe velit! â mente æſtiment. Nos eâdem beneficium nobis bitum conſtanter venerabimur. P. P. Rigæ, d: 4. ꞌAnno 1651.*

CON-

CONVERSIO CVRONIÆ.

ORATIO.

POſteaquam priſtinum vivendi decus Romani neglexerunt, & mores patrios, diſciplinam bene temperatam, velut leviora ſuâ magnitudine ducentes, peregrina ſenſim æmulati ſunt, cum peregrinis ſimul moribus, peregrina vitia inoluerunt. Rerum enim militarium, quam quietis otiique, antè patientiores, excepêre ambitio, luxuria, avaritia: quos arma nunquam fregerant, vitia vicerunt. Ibi pro labore, deſidia: pro continentiâ & æq uitate, lubido atque ſuperbia pleroſque invadere: pro pudore, pro abſtinentia, pro virtute, audacia, largitio, cupiditas vigere: omnia ad exitium ſtatus florentiſſimi tendere. Quid mirum, Romanorum fortunam immutari cum moribus? Nihil in tam corrupta Republ. quam tot mala vexabant, ſalutis ſupererat, niſi, quod corrupti Civitatis mores, ad movendas turbas, multos invitabant. Cædibus igitur mutuis ſe atterebant, non vulgus ad talia pronum; ſed præcipua Romanæ Reipub. capita, mutuiſque abalienata odiis, nonniſi cædes inteſtinas, inteſtina

arma

cogitabant. Jam Marius & Sylla cruentis
ò ardebant odiis: jam Catilina, cum fune-
ıis ſceleris ſatellitibus, Ciceroni exitium,
æ incendium, orbi vaſtitatem intentabat:
Clodianæ factionis ſocii in cives bene me-
graſſabantur: denique Pompejus & Julius
r, affinitate licet conjunctiſſimi, ambitio-
nulante, ad arma, ad necem concurrebãt.
ſucceſſu? ut tota Reipub. Romanæ facies
retur, & tandem cuncta diſcordiis civili-
ſſa, ſub unius Octavii Auguſti principa-
concederent. Si Livoniam; ſed qualis ſecu-
eriori exſtitit, indice hiſtoriâ illius, diſpe-
ıus, nonne idem ferè, qui Romæ vultus?
e idem prope ſtatus morum & mutatio-
apparet? Poſtquam enim, anno ſupra mil-
um quingenteſimo primo, WALTHE-
PLETTENBERGIUS, Magiſter,
illud Ordinis Teutonici, (de quo ſilere
at, quam parum dicere,) Moſcovitæ, hoſti
eliſſimo, &, ob potentiam ſuam, ſpe atque
o conflatum, tantum terroris, cæde in-
tiſſimi exercitûs, intuliſſet, ut inducias an-
m quinquaginta cogeretur paciſci, ſecun-
hoc rerum ſucceſſu mores plerorumque,
fit, in deterius vertebantur, cum æquâ
e ſuam ferre felicitatem nequirent. Do-
ntium inprimis animi, inſtantibus laxati
, cum vix Pacem, rerum optimam, guſtâſ-
proh dolor! non gradu; ſed præcipiti curſu,
ute diſciſcebant ad vitia, priorem diſcipli-

O nam

nam deſerebant, corruptos mores ſectabantur, in ſomnum à vigiliis, ab armis ad voluptates, à negociis ad ocium ſe convertentes. Quæ ibi cultûs divini cura? quod virtutis aut honeſtatis ſtudium? Conviviis dies pariter noctesque ſæpius uti Hectores, quorum faucibus, jugi ſiti ardentibus, vix Cereris aut Dionyſii vis ſufficeret, conſumebant. SIC continentiam & moderationem, bona in altiſſima quaque fortuna eminentia, in ſuperbiam & luxuriam vertebant! Quis hîc exoriri miretur bella civilia? quis perennaturam felicitatem credat? Ipſi etiam prudentiores malum triſtiſſimum, quod adhuc latitabat, plenis inde flammis erupturum cernebant. Nec feſellit eos opinio: in mutua ruerunt diſſidia. MODO CASPARUS MUNSTERUS, Prætorii Livonici Præfectus, WILHELMUM FURSTENBERGIUM, Commendatorem Vellinenſem, ignominiosè differebat, ac ſi, ruptis legum ordinis repagulis, ſibi & Coadjutoratum, & dignitatem Magiſterii rapuiſſet: modò accuſabatur Ordo, ac ſi iniquiùs bonis inhiaret Archiepiſcopalibus: modò ipſe Marggravius WILHELMUS, Archiepiſcopus, & HEINRICUS à GALEN, Ordinis Magiſter, capita Livoniæ præcipua, collidebantur, ut hic, audito Livonicorum ſtatuum conſilio, tympanorum ſtrepitu milites undique colligeret, &, quæ in Moſchum comparandæ vires fuiſſent, contra Archiepiſc. conſumeret. Jam HERMANNUS WESELIUS & JOH. à

MON-

MONNICHAUSEN, Dorpati, Oſiliæ & Curoniæ Epiſcopi; cum Ordinis Magiſtro; ſeſe conjungebant: jam diffidationis literas, ut vocant, Archiepiſcopo Kokenhuſam mittebant: jam Rigenſes dato ipſi renunciabant juramento: ignis fumo undique erat proximus. O miſeriam civilium in Livonia motuum certiſſimâ! O manifeſtum inſtar Romanarum turbarum in Livonia! Quantumvis, in infelicitate illa, feliciorem Rep. Romanâ prædicare Livoniam poſſimus. Quis enim partes in illa diſſidentes? quis bella dirimere inteſtina poterat? Nemo prorſus! in ſua Romani ruebant exitia. Livoniæ autem, tum hac in parte, tum in multis aliis, auguſtiſſimus eo tempore Rex Poloniæ, SIGISMUNDUS AUGUSTUS, velut ſalutare ſidus, affulſit, & tot animorum tempeſtatibus finem aliquem impoſuit. Anno enim ſupra milleſimum quingenteſimo quinquageſimo ſeptimo, Menſe Decembri, Paſvvaldi, quo ſeſe Bauſkenburgo nuper electus Ordinis Magiſter, FURSTENBERGIUS, cum Archiepiſcopo, & Coadjutore ejus; CHRISTOPHORO, Duce Megapolenſi, receperat, in ſuo ipſius tentorio, ſuâ autoritate, ipſe Rex, interna ſopivit diſſidia, ut ſolenniſſimè, datis manibus; & juramentô additô, pacificatio firmaretur; & Lithvani quoque cum Livonis arctiora adverſus Moſchum federa inirent. Sed ut vaporem Solis æſtivi vehementiſſimum, gravis ſæpè cœli fragor & tempeſtas ſequitur, quæ non oculos mo-

dò; ſed animos quoque hominum graviſſimè exterret: ita Pacem iſtam, optatiſſimè reductã, turbo belli Moſcoviticus, turbo impetuoſiſſimus, turbo miſerabilis obruit, imò penitùs ſubruit! Vix enim conventu iſto Pasvvaldenſi finito, fama, (ut ſolet) ſtrenuè totas regiones atque populos percurrit, animumque Moſcovitici Tyranni in novas iras ſuſcitat. Suſpectum illi erat Lithvanorum fedus cum Livonis: Magiſter Ordinis, HEINRICUS à GALEN, cum quo paucorum denuo annorum inducias inierat, vitam cum morte commutârat. Sub titulo igitur exigendi Dorpatenſis tributi, Livoniam, cum infinita latronum multitudine, adoritur, totamque ſtatim cædibus horribilibus implet. Quod miſeris reſtabat hîc remedium? Exhauſti erant turbis inteſtinis: Moſcovitis arrogantiſſimis, qui totum Livonorum exercitum, uno à ſe ſpiritu difflatum iri, dixerant, reſiſtere non valebant. Neceſſitas igitur in rationem vertebatur, ut, conſumti tandem internis externiſque bellis, primum Protectioni; poſtea Dominio SIGISMUNDI AUGUSTI ſe ſubjicerent. Hæ nimirum vices ſunt regionum! Tã variis viciſſitudinibus rotantur Imperia! UT omnibus creatis: ita & provinciis hoc eſt ingenitum, ut, inſitâ quâdam vi, ad caſum & mutationem ferantur. Quanquam tota Livonia Dominio Regis Poloni non ceſſerit; pars enim altera Potentiſſimo Suecorum Regi ſubjiciebatur, cum Revalienſium Legatis, opem in hoſtes

peten-

ntibus, auxilium promiſiſſet. Hoc enim
etrato, ipſi ad Magiſtrum ordinis, ex Eque-
Ordine Reinholdum Lode, & Johannem
nter ex Senatu, ablegârunt, qui, dato jura-
nto, quô obſtricti adhuc erant, & Equeſtris
dinis, & Civitatis nomine renunciarent. Pars
ra ad SIGISMVNDVM AVGVSTVM
iſit, in qua deinde ultimus Magiſter Ordi-
, GOTTHARDVS KETLERVS, autori-
e Regiâ, Curoniæ Semgalliæque Dux conſti-
us eſt. O mutationem Livoniæ memorabi-
m! in qua Curonia præſertim, ſingulari Dei
nſiliô, aliam prorſus faciem induit. Deus e-
m eſt, qui Regna tribuit & aufert. Deus eſt,
i Regna convertit. Deus, qui provincias im-
utat: omnia ex ipſius nutu pendent & arbi-
io! Et hanc ipſam quidem Curoniæ, in Du-
atum, converſionem, ex certis hiſtoriarum,
anuſcriptis etiam, monumentis petitam, bre-
i Oratione impræſentiarum explanare ſtatui:
quod tamen antequam faciam, ſpectatam to-
ies humanitatem veſtram, A.O.O.H. officio-
ſiſſimè imploro, ut Juveni Curono, de Curoniæ
converſione, verba breviter tenuiterque factu-
ro, veſtrâ benignitate adeſſe, ne dedignemini.
Tumultuabatur adhuc JVVAN BASILIE-
WITZII inſania in miſeros, &, inſtar tigridis
funeſtæ, ſæviebat in omnia: vagabatur, per to-
tam Livoniam, infinita latronum multitudo,
Livonorum ſpoliis onuſta, Livonorum ſangui-
ne cruenta; ſine ullo ætatis, ordinis, aut ſexûs

diſcrimine omnes contrucidabant, iram omnes vertebant in rabiem. Effuſi per pagos ac vias furibundi canes, omnia diripiebant, omnia vaſtabant: fœminas ſtuprabant & virgines; pueris tenellis non parcebant; ſenes, juvenes miſerabiliter cruciabant. Undique gladiorum fulgor perſtringebat oculos, undique armorum ſonitus, fragor undique audiebatur. Puerorum ejulatibus, mulierum lamentis, morientium gemitibus, Moſchorum clamoribus, privata, publicaque circumſonabant omnia; per ſilvas cadaveribus oppletas hominum cruor manabat. Ipſæ urbes ac arces, pæne dimotæ & convulſæ ſuis ſedibus, ſuorum incolarum in cæde ac ſanguine natabant. Quæ lingua efferendis tot miſeriis ſufficeret? quæ lacrumæ deflendis iis ſatis eſſent? Tot autem malis victi Livoni, pluribus, ut apparebat, mactandi, quid facerent, incertum erat. Convertebant ſeſe ad Germaniam; Poloniam ſollicitabant. Sueciam orabant, undiquaque ad auxilia, pro avertenda internecione ſua, circumſpicientes; ſed raros miſerorum amicos eſſe, paſſim experiebantur. QVI enim multum in aliorum miſericordia ponunt, ignorant, quàm celeriter lacrumæ inareſcant. Nemo fideliter diligit, quem faſtidit; nam & calamitas querula eſt, & ſuperba felicitas. Ita ſuam quisq; fortunam in conſilio habet, cum de aliena deliberat. Niſi mutuò ſimus miſeri, alius alii ſubitò faſtidio ſumus; neque mirum, fortunatos ſemper pares quærere. Promiſſis quidem multis

multi

ex Germania miſellos ſolabantur: literas
bant frequentiùs,iiſdem neſcio quos mō-
ıreos pollicici. Sed alia requirebantur reſi-
i tam feroci hoſti media, qui properè ma-
n Nobiliſſimæ provinciæ partem vaſtâ-
imò ad ipſa ferè Statuum Livonicorum
a,quæ in Diſtrictu Dorpatenſi, Kirempeii
hvvanenburgi, ponebantur, pervenerat.
veniebant tum ex caſtris Kirempejenſibus
patum Livoni proceres,conſultaturi: qui-
am mediis aut modis, Romani Imperato-
oluntatem ſecuti, vicinum quendam Re-
,ad ſubſidium præſtandum, vocarent. Fru-
Tot in Conſilio ſententiæ erant,quot ca-
: affectuum hinc inde impetu trahebantur:
que illum, unde ſibi plurimum ſperabat,cu-
at. Ita huic metus,illi cupiditas,iſti natura-
orum,quæ cogitaverat,amor, obſtabat, ne
li quippiam in medium conſuleret. Et jam,
otio infecto,abire tum parabant,cum Con-
Dorpatenſis, Antonius Tyleus, Vir ſpecta-
robitatis,prodit,& præfatus: Sibi forſitan
ius eſſe,parere dicto,quàm conſilium, inter
s, qui,veluti in Reip. puppi ſedentes,clavum
ent,afferre,cum idem illos,qui parent,quod
eros; qui verò ſuadent, proprium maneat
iculum. Obortis tandem lacrumis dixit:
t jam dies, conſultando tantum de auxilio,
nſumtos,nihil tamen effectum eſſe. Ipſi met
gitarent, ſive ex Oriente, ſive ex Occidente
carent aliquem,nullum tamen,ſine Livono-

rum damno,damnum hoſti Moſcho illaturum. Cum ergo multis adhuc divitiis multi abundarent,venderent potiùs mundum muliebrem & ornatum,omitterent luxuriæ inſtrumenta,& illo auro,ad defendendam Provinciam, fortem colligerent exercitum. Conſilium optimum ac fidele! Auditores; ſurdis tamen narratum auribus.Spernebatur alto ſupercilio! fœminarum torques, armillæ, monilia, majoris fiebant, quam ut Salus curaretur Patriæ. Privata cuique ſtimulatio,& vile decus publicum. Quam verè hîc militavit, quæ ex Patavino adyto ſors data eſt: PRIVATÆ res ſemper offecêre,officientque publicis conſiliis! Plerique omnes ſuo tantùm bono velificabantur,non abſimiles formicæ,quæ, ut animalculum eſt ſibi ſapiens: ſic in horto maximè nocivum.Centrum planè ignobile erat conſiliorum, commodum proprium, quicquid Livoniæ accideret, cujus afflictis& penè proſtratis rebus, quod ſubſidium arceſſerent,ab omnibus derelicti, ignorabant. Unus SIGISMVNDVS AVGVSTVS, verè auguſtus,Protector Livonorum, & jam propiùs, ex Pasvvaldenſi federe,illis junctus,ſupererat,Heros animoſiſſimus, qui prudentem Chriſtianæ fidei curam & ſalutis ſervabat,ſive ſævus fremeret Boreas, ſive nubilus Auſter ſudaret prælia, ſive Oriens turbas creparet, ſive minas ſpiraret Occidens: hujus ſe benignitate recreabant atq; ſolabantur; ad hunc,calamitatem Nobiliſſimæ Provinciæ; ſed jam immaniter vaſtatæ, deploran-

ran-

rantes fugiebant: hunc ipſe tum temporis Coadjutor Ordinis providentiſſimus, GOTTHARDVS KETLERVS, ad opem miſeræ Livoniæ ferendam, inducebat. Certis tamen ſub conditionibus, quas ipſe Rex & Coadjutor, tertio Septembris, anno ſupra milleſimum, quingenteſimo quinquageſimo nono, juramento confirmabant. Nimirum pro belli ſumtibus, novem arces ac Præfecturas, loco pignoris, cum Rege paciſcebatur, ſalvo Imperii Romani jure, quas Ordinibus Provinciæ, bello cum Moſcovita confecto, aut Pace quacunque conditione compoſitâ, ſexies centenis florenorum millibus, redimere jus eſſet. Ea de re Inſtrumenta confecta, ſanctè confirmata, & levamina miſeriarum impetrata ſunt. Nec enim melius eſſe noverant; contra potentiam majorem, remedium, quam potentiorum implorare & ſubire Patrocinium. Neque una hoc Livonia fecit. Frequens hoc ſemper fuit, præſertim populis Italicis. Annon enim Piſani, Aretini, & olim Florentini, cum ſibi ab externis hoſtibus metuerent, ſuarum Urbium Dominium in annos quinque Roberto, Regi Neapolitano, tranſcripſerunt? Annon Senenſes Johanni Bohemiæ Regi, & Genuenſes, triennio ante, Carolo Franciæ Regi ita ſe dediderunt? Nec aliter hodie Lucenſes & Genuenſes faciunt, qui ſe omnino Regis Hiſpaniarum Patrocinio, quàm parato ſemper in caſtris exercitu, tutiores arbitrantur. Miremur autem meritò illam Regis

SIGISMVNDI Humanitatem! Miremur facilitatem AVGVSTI auguſtiſſimam! Quanta à Livonis affectus erat injuria, quos juvabat? quam graviter ad vindictam irritatus? Cum enim, bello inteſtino jam exorto, Roſitenſis Præfectus, Wernerus Schall de Bell, cum aliis nonnullis aulicis, in prædio Serzenenſi viveret, & Legatus Regis Polonorum, Lonsky, Kokenhuſam profecturus, hâc tranſiret, O factum contra jura gentium perpetratum! arripitur Legatus ille, nudatur, miſerabiliter contunditur, corpus illius tot vulneribus laceratur, ut uno vel altero die poſtea vitam exhalaret. Quis hîc miris modis exaſperatum Regem SIGISMVNDVM negaret? Cædem certè iſtam, inſtructo exercitu, ferro & ſanguine vindicare volebat, niſi Romanorum Rex, FERDINANDVS I. interceſſiſſet, poſt preces Legatorum Danicorum, miſſis Petrovitio, Saurmanno, aliiſque ſplendidiſſimis Legatis, Regem benigniſſimum Livonis Statibus reconcilians. Is ergo, facili humanitate victus, ſubſidia Livonis nihilominus promiſit, licèt afflictiſſimis, licèt undique & undiq; preſſis. O vim facilitatis regiæ laudatiſſimam! FORTVNATORVM aliâs amicitiæ, multo ſunt gratiores, quam miſerorum; ſed horum tamen ſtabiliores. Felices enim, ſicut meritò amicitias ſibi oblatas eſſe ſtatuunt; ita parum religiosè colunt: miſeri verò, quod in ſolo beneficio & miſericordia aliorum poſitum vident, curioſiſſimè, ut in offenſum colatur, ſtudent,

Quan-

Quanquam beneficio illo ſubſidiario haut diu perfrui Livoni potuerint: his enim conditionibus datum erat, ut Rex Poloniæ, totam ex Moſcovitica tyrannide relictam Livoniam, contra unum hoſtem Moſchum, ſubmiſſo ex Germania auxilio, defenderet. Sed ubi illud toties petitum fruſtra, fruſtra imploratum ex Germania auxilium? Nullum apparebat! Neque ullum inde, vel aliunde etiam, ſperari poterat, cum jam omnia profundis eſſent nivibus obſita. Quid adhuc? illa ipſa, ex tyranni immaniſſimi ſævitia ſuperſtes adhuc, Livonia dividebatur. Mutabant enim animum Revalienſes, quorum quidem diffidia, ſcriptis ad eos literis, Ampliſſimus Senatus Rigenſis, tollere, & firmare animos volebat; nullo tamen ſucceſſu! Poſtquam enim ERICVS XIV. Rex Sveciæ, Revalienſium Legatis, Johanni Schmedemanno, Senatori, ac Juſto zur Hacke, Tribuno plebis, auxilium, ſub conditione Subjectionis, promiſerat, ipſi ſtatim ad Illuſtriſſimum GOTTHARDVM, Ordinis Teutonici tunc Magiſtrum, Hermannum Szögen, & Rupertum à Gülſen, ex Harria & Wiria, Ordinis Equeſtris nomine, ex Civitate verò Johannem König, Conſulem, Georgium Hünerjägern, Senatorem ac Laurentium Schmid, Secretarium, miſerunt, quæſituros ex ipſo: utrum ſatis inſtructo Revalienſibus auxilio ſuccurrere vellet? Quid ad hæc Optimus Magiſter? Solabatur illos, ut decebat, ad conſtantiam & Patientiam prudenter hortabatur. Sed ipſi juramen-

mentum, Ordinis Magiſtro datum, poſtea Mitoviæ per alios Legatos ejerant, ac, Regis Suecorum nomine, Nicolao Chriſterſonio, Johanni Larſonio, ac Hermanno Bruſſener, Secretario, Homagium, diebus 5. 6. 7. Junii, Revaliæ ſolenniſſimè præſtant. Hîc verò conſurgentem erat videre nigram Septentrionali ab Oceano nubeculam, quæ continuis, & interdum non modicis, acceſſionibus aucta, jam immenſum ſe protenderat, totique propemodum Poloniæ magnâ tempeſtate gravis imminebat. Suecorum enim Rex occaſionem belli, cum Polono, exinde capiebat, ut SIGISMVNDO AVGVSTO non unus hoſtis; ſed plures jam eſſent oppugnandi. Sic igitur ad incitas redigebantur apud Livonos omnia: nulla eorum calamitas erat ſola: abyſſus abyſſum invocabat. Denegabat Rex Polonus auxilia: nihil ſubſidii ferebant Germani: Regem Sueciæ priorem, GVSTAVUM, ad ferendam Livonis opem promtiſſimum, in ipſo conatu, invida mors abripuerat! Non ſemel; ſed toties rebellabant Ordinis milites! Modò Ovverpali, cum illuſtriſſimus GOTTHARDVS Magiſterii aſſumeret dignitatem, paſſis vexillis aufugiebant: modò, quæ in arcibus erant præſidia, idem minabantur. Et jam improbitas eò Vellinenſes incitaverat, ut Moſcho arcem, & in ea Magiſtrum emeritum, VVILHELMUM FURSTENBERGIVM, obſidenti, impiè proderent, & lanienæ tyrannicæ Dominum ſuum offerrent. Neque

alio-

aliorum fides ſatis firma erat: ſtipendia urgebant omnes acerrimè: unde verò iſta? Nervus belli, pecunia, deerat: tyrannus denuò furibundis imminebat copiis: alii ad Livoniam reliquā diripiendam accurrebant. O mare calamitatum, in quo adhuc reliquiæ Livoniæ verſabantur! Quantillum enim ordini & Archiepiſcopo ſupererat? Totum Ducatum VViriæ, Vellinum, Marienburgum, integram Dorpati Diœceſin, uſque ad Archiepiſcopatum Rigenſem, Tyrannus tenebat: Revaliam cum arce, Padies, Borckholmum, alia Sueci poſſidebant: Diſtrictum Oſilienſem, VVikenſem, ac Curoniam, MAGNVS, Holſatiæ Dux, intempeſtiviùs in Livoniam appellens, habebat. Quid hîc Archiepiſcopus? Quid Ordo cum ſuis reliquiis, quibus itidem auferendis plures imminebant alii? Mortemné potiùs expectarent miſerrimā, ab Oreſte Moſcovitico, an libertatem, certa cū ſubjectione, permutarent? LIBERTATEM rem inæſtimabilem, & ipſa nobis luce cariorem eſſe, nemo neſcit. pro hâc diſcrimina bellorum, vulnerum, mortis ſubire plurimi non reformidant; ſed ubi nihil ejus retinere licet. Quicquid enim alias Catoni videatur, qui mori, quam alicui parere maluit, ſi aut libertas amittenda, aut ſalus atque vita totius populi, in præſentiſſimam perniciem adducenda, quis hanc illi non præponat? Cogitate, Auditores, furorem Tyrannorum, immaniſſima ſævitia hinc inde graſſantium: cogitate cædes atque vulnera cariſſimorum pigno-

pignorum,matrum,conjugum,liberorum: cogitate quiritatûs atque ejulatûs infantium, mulierumque innocentiſſimè pereuntium! Hîc, hîc profectò Pax, cum libertatis licèt imminutione,utilior erit,quàm periculum internecionis,quod,cum libertate, Pacem pariter ac vitam omnium exitio damnat. Eat ergo Vibius Virius Campanus, cum peſſimo ſuo conſilio; qui,cùm Romani urbem obſiderent,ſeptem & viginti Senatoribus perſuaſit,ut ſecum mortem quàm ſubjectionem,mallent! Eat cum omnibus,qui,ipſum ſecuti domum, ac inter epulas, alienatis vino mentibus ab imminentis ſenſu mali,venenum ſumſerunt, ut priusquam hoſtibus aperirentur portæ,exſpirarent. Brutis ipſis exſenſi illi ſævierunt deterius, ac ſine mentis uſu ſeſe necaverunt. Meliùs antea illi ipſi Campani fecerant, qui, cum Defenſionis pactum inire cum ipſis Romani nollent, auxiliumque adverſus Samnites,quippe fœdere ſibi junctos, denegarent,promto animo dixerunt: Quandoquidem noſtra tueri adverſus vim atque injuriam,juſta vi non vultis, Veſtra certè defendetis.Itaque populum Campanum,Urbemque Capuam,agros,delubra Deum, divina, humanaque omnia,in veſtram P.C. populique Romani ditionem dedimus, quicquid deinde patiemur,deditītii veſtri paſſuri. Num quid aliud Livoni reliqui egerunt?Campanos; ſed ex prudentiæ conſulto ſe dedentes, ſecuti ſunt, poſtquam totos annos quattuor ſoli, nullis adjuvantibus,

tibus,cum immaniſſimo Tyranno, bellum geſ-ſiſſent. Deſperatis enim aliis auxiliis, anno ſupra milleſimum quingenteſimo ſexageſimo primo ipſum Archiepiſcopum, ac Magiſtrum Ordinis,cum Romperto Gilzenio, Juris Doctore, Georgio Francken, Fabiano à Borch, Heinrico Plater, & Johanne de Medhē, Livonicorum Statuum legatis,pleniſſimè inſtructis, Vilnam mittunt,qui,cum eò die 14. Octobris perveniſſent,die 19.in arce Vilnenſi, tertia pomeridiana,quid velint,Regi SIGISMVNDO AVGVSTO,per Orrtorem ſuum Juſtum Cloth, exponunt.& ſe Regis, Regnique Poloniæ ſubditos fore,unanimiter declarant. Quam ſollicitè ab illo die,in ſubjectionis pactis,laboratum,& in has tandem conditiones tranſactum eſt: ne Principis mutatio Livonis apud Cæſarem aut Imperium damno ſit: ut Confeſſionis Auguſtanæ profeſſio libera promittatur: Nobilium privilegia confirmentur: omnimoda Jurisdictio, juxta leges & conſuetudines,& mores antiquos, ſalvo tamen provocationis jure, ſervetur: penes Magiſtratum Germanicum Jurisdictio maneat: Magiſter Ordinis Dux creetur, eique ditiones novæ,hereditario jure, attribuantur, quò facto Transduina provincia Regi cedat,Riga item,cum omni ejus territorio ac Jurisdictione, prout Imperio ſuberat, in eaque illuſtriſſimus GOTTHARDVS, novus Dux, tanquam Regis Poloniæ Legati partes teneat. Alia quoque, quæ ad compenſationem juris, quod

quod MAGNO Holſato competebat, pertinebant, pleraque, uno omnia inſtrumento comprehenſa: triduoque interpoſito Nobilitatis privilegia, altero ſimul inſtrumento, confirmata ſunt. Secundum Rex ipſe ſtatim, poſteaquam omnia Livonis nequiter erepta, aut per ultimos belli tumultus à Moſcho avulſa, ſe recuperaturum, & antiquis reſtituturum Dominis promiſiſſet, & Archiepiſcopus Rigenſis, cum Magiſtrato Ordinis, fidem ſolenni juramento interponunt. O actum hunc ſubjectionis memorabilem! ô digna Dominis Livonis ſtudia, conatûs, labores! VERE illud probè expendendum fuit, quod ſtatuendum ſemel, eò, quod nunquam nimium Prudentiæ in talibus adhibeatur, ubi ſatis eſſe nequit. Certè præterita, beneficio memoriæ, reſpicienda ſunt, & ex illis de præſentibus, propter futura, quod agendum, agendum. Futurorum inprimis haberi debet ratio, ut, priusquam ipſas res aggrediamur, commodiſſimè illas quaſi incedentes excipiamus & obvias, quod quidem attentiſſimè curatum eſſe illo tempore, res ipſa loquitur. Et jam converſio CURONIÆ, conſilio divino imminebat: jam facies ei alia, exigente ratione temporum, ſumenda erat. Magnum opus, Auditores, magnum & æternâ dignum memoriâ negotium; quid mirum, ſi tantum quoque, poſt Deum, autorem, requiſivit? Nec enim quilibet magnarum rerum gerendarum capax exſiſtit; invictos humeros tantarum

rerum

rerum moles poſcebat. Neque tales in Curoniæ mutatione deſiderabantur. Magno converſionis negotio, Magnus Vir divinitus admovebatur, quem ſæpius laudavi, Illuſtriſſimus Dominus GOTTHARDUS, Ordinis Teutonici Magiſter ultimus, qui, magnis ac illuſtribus ortus natalibus, cum vigeſimum ætatis annum attigiſſet, inſtinctu ſine dubio divino, à Parentibus in Livoniam miſſus erat. Cum verò ex illius factis ſingulare quiddam & divinum eluceſceret magno ſtatim omnium conſenſu, in Ordinem Teutonicum aſſumtus eſt, & expeditionibus gravisſimis adhibitus eſt. Quantum ibi exſerebat ſeſe ſtatim indoles Heroica? quam illuſtribus promicabat radiis? Legationes huc & illuc obeundæ erant? obibat prudentisſimè! Pacis aut Belli negotia expedienda? expediebat felicisſimè! De maximi momenti rebus conſultandum? conſultabat graviſſimè! Idcirco, cum propter Ordinis ſalutem in Germaniam, ad Electores, aliosque Principes legatione fungeretur, conſtantem animum, & tempeſtatibus quibuscunque inſuperabilem oſtendit. Nec enim vel naufragio deterreri à propoſito potuit. Exſecutus omnia eſt ſtrenuè, &, per obſtantes itineris difficultates, acriori ſubinde ſtudio, egit omnia, Reip. ſtudio omnia eſſe ſuperanda exiſtimans. Quis ex ejusmodi operum auſpiciis, ſpem futurorum bonorum certiſſimam non conciperet? Quis fundamenta ſolidæ dignitatis hinc excitata non videret? Re certè laudabiliter geſtâ

quod MAGNO Holſato competebat, pertinebant, pleraque, uno omnia inſtrumento comprehenſa: triduoque interpoſito Nobilitatis privilegia, altero ſimul inſtrumento, confirmata ſunt. Secundum Rex ipſe ſtatim, poſteaquam omnia Livonis nequiter erepta, aut per ultimos belli tumultus à Moſcho avulſa, ſe recuperaturum, & antiquis reſtituturum Dominis promiſiſſet, & Archiepiſcopus Rigenſis, cum Magiſtrato Ordinis, fidem ſolenni juramento interponunt. O actum hunc ſubjectionis memorabilem! ô digna Dominis Livonis ſtudia, conatûs, labores! VERE illud probè expendendum fuit, quod ſtatuendum ſemel, eò, quod nunquam nimium Prudentiæ in talibus adhibeatur, ubi ſatis eſſe nequit. Certè præterita, beneficio memoriæ, reſpicienda ſunt, & ex illis de præſentibus, propter futura, quod agendum, agendum. Futurorum in primis haberi debet ratio, ut, priusquam ipſas res aggrediamur, commodiſſimè illas quaſi incedentes excipiamus & obvias, quod quidem attentiſſimè curatum eſſe illo tempore, res ipſa loquitur. Et jam converſio CURONIÆ, conſilio divino imminebat: jam facies ei alia, exigente ratione temporum, ſumenda erat. Magnum opus, Auditores, magnum & æternâ dignum memoriâ negotium; quid mirum, ſi tantum quoque, poſt Deum, autorem, requiſivit? Nec enim quilibet magnarum rerum gerendarum capax exſiſtit; invictos humeros tantarum

rerum

rerum moles poſcebat. Neque tales in Curoniæ mutatione deſiderabantur. Magno converſionis negotio, Magnus Vir divinitus admovebatur, quem ſæpius laudavi, Illuſtriſſimus Dominus GOTTHARDUS, Ordinis Teutonici Magiſter ultimus, qui, magnis ac illuſtribus ortus natalibus, cum vigeſimum ætatis annum attigiſſet, inſtinctu ſine dubio divino, à Parentibus in Livoniam miſſus erat. Cum verò ex illius factis ſingulare quiddam & divinum eluceſceret magno ſtatim omnium conſenſu, in Ordinem Teutonicum aſſumtus eſt, & expeditionibus gravisſimis adhibitus eſt. Quantum ibi exſerebat ſeſe ſtatim indoles Heroica? quam illuſtribus promicabat radiis? Legationes huc & illuc obeundæ erant? obibat prudentisſimè! Pacis aut Belli negotia expedienda? expediebat felicisſimè! De maximi momenti rebus conſultandum? conſultabat graviſſimè! Idcirco, cum propter Ordinis ſalutem in Germaniam, ad Electores, aliosque Principes legatione fungeretur, conſtantem animum, & tempeſtatibus quibuscunque inſuperabilem oſtendit. Nec enim vel naufragio deterreri à propoſito potuit. Executus omnia eſt ſtrenuè, &, per obſtantes itineris difficultates, acriori ſubinde ſtudio, egit omnia, Reip. ſtudio omnia eſſe ſuperanda exiſtimans. Quis ex ejusmodi operum auſpiciis, ſpem futurorum bonorum certiſſimam non conciperet? Quis fundamenta ſolidæ dignitatis hinc excitata non videret? Re certè laudabiliter geſtâ

cum reverteretur, Wolmariæ, in Conventu publico, anno ſupra milleſimum quingenteſimo quinquageſimo quarto, ipſo Trium Regum die, non tantum Commendator Duneburgenſis factus; ſed novâ etiam Poloniam legatione ornatus eſt. Ita per labores, ad labores alios, ſubinde vocabatur cœleſtis animus. Talis enim erat. Ut enim alia cœleſtia, continuo inferioribus motu inſerviunt: ſic ille etiam pro Reip. Livonicæ ſalute, novis ſubinde laboribus exercebatur. Vix in Polonia Legationem ſuam expedierat, ecce in Germaniam denuò, ad colligendas vires militares, ab ordine mittitur. Nec detrectat iter, licet difficillimum; ſed anno M.D.LVI. ante Bacchanalia, per Lithvaniam, Poloniam, Sileſiam, Saxoniam, Lubecam tendit, indeque rebus, ex voto omnium; citiùs tamen opinione omnium, peractis, feliciter redit. Quanta ejus, ab eo præſertim tempore, inte omnes veneratio? quantus in Illuſtriſſimum GOTTHARDUM totius Livoniæ, maximorum, minimorum, cultus? quanta per Poloniam, per Lithvaniam, per Boruſſiam, per Germaniam nominis KETLERIANI celebritas? Totus Ordo, ut inſigni quodam argumento, ſuum in tot ejus merita ſtudium probaret, principem ei in tota Livonia præfecturam offert, Wolmariæque ipſum, in conventu ſolito, Vellinenſem Commendatorem proclamat. Quantum ille poſthac in Livonia præſtitit? quantis periculis, pro Salute ejus, caput ſuum objecit? quantum in

ſer-

ſervanda ea laboravit? Ut ſuo certè, ſi quis unquam, merito anno ſequenti, Livoniâ ferè ad incitas redactâ, præter ſuam tamen voluntatem, ſplendidiſſimâ Coadjutoratûs dignitate, IX. Julii mactaretur. Quid hîc laudatiſſimus GOTTHARDUS? cum vacandus in ſubſidium Rèx Polonorum eſſet, ipſe, ipſe, ut illuſtrius officium, illuſtriori quoque in Livonos beneficio ornaret, in Poloniam profectus eſt: ipſe Livonorum bono ibi fecit omia. Quis enim SIGISMUNDUM AUGUSTUM, Regem Poloniæ, ut auxilia Livonis ferret, ut hoſtiles ab iisdem Moſchorum impetus in ſe ac ſua Regna converteret, permovit? Interrogate temporum illorum Scriptores! Unum hunc GOTTHARDUM, ſingulari cœli curâ, his admotum curis nominabunt & prædicabunt; qui, ut antehac Illuſtriſſimum Principem, NICOLAUM RADZIEVILIUM, præcipuum illius ſeculi ornamentum, amore ſibi, cum Düneburgi adhuc eſſet, ſeriò devinxerat: ita proceribus Poloniæ præcipuis, ob ſingularia Prudentiæ ſpecimina, longé erat acceptiſſimus: autoritate quidem apud omnes maximâ pollebat, ut, niſi vigili ejus ſollicitudine, vix tantum potuerit negotium confici. UT in telo aliquo aut gladio multum intereſt, à qua manu veniat: ſic in negotio, ut ſuccedat, multum facit robuſtæ alicujus & receptæ autoritatis pondus, quod in Illuſtriſſimo GOTTHARDO omnes mirabãtur. Huic igitur Livoni adhærebant unicè, hunc

Patrem appellabant Patriæ, huic ſummam Magiſterii dignitatem, quam FURSTENBERGIUS depoſuerat deferebant: in hoc ſalutis ſuæ ſpem, poſt Deum, reponebant unicè. O inſuperabilem verò difficultatem illorum temporum, quæ auguſtiſſimarum quoque mentium conatûs eluderet! Verè hîc apparuit, MAJORI laude, qui Reſp. conſervant, quam qui conſtituunt, ornandos eſſe. Ut enim autores, pro arbitrio, inter pacem & quietem agunt: ita conſervatores cum pluribus hinc inde difficultatibus certare coguntur. Faciliùs exſtruitur navis, quam ſervatur, præſertim cum procellarum tanta inſolentia eſt, ut omnem Gubernatoris curam & induſtriam contumaciter eludant. Unum ergo hujus votum eſt, ad portum quendam tutum appellere. Unum etiam hoc votum Gubernatoris & Magiſtri Livonici fuit: hoc ipſum unicè egit, ut ſuorum ruinam averteret, quam etiam, ſubjectione illâ hujus Provinciæ Regi Regnoque Poloniæ factâ, prudenter & feliciter evitavit. O invictum erga ſubditos amorem! Nihil ille intentatum, modò ſuos ab exitio præſentiſſimo ſervaret, nihil intactum reliquit. Quantum eſt, Auditores, Principem ob ſalutem ſubditorum ire velut in exſilium? Certè magnum eſt! Et tamen illud in animo GOTTHARDI noſtri fuit, in quo, quicquid eſt, magnum eſt. Quid enim voluit? Subditis alii jam Domino obnoxiis, omnem fortunam æquò laturus animo, in Germaniâ ambire voluit, ut ibi,

quic-

quicquid vitæ reliquum,in pace tranſiret. Quid verò ejus ſubditi? quid conſiliarii? Ingens apud eos,ex hoc Domini ſui propoſito,ſollicitudo,& jam luctus: flentes,plorantes, lacrumantes ipſum ſollicitant: maneat, in Regis benigniſſimi voluntate acquieſcat. GOTTHARDUS,inter ſubditorum preces abeundique propoſitum conſtitutus,& ignarus quid faceret,ut maneret, ex Boruſſia etiam eſt monitus. Quæ & alia dum perpendit ſecum altiùs, ecce Rex Poloniæ, SIGISMUNDUS AUGUSTUS,ut cariſſimum ſibi ſemper Magiſtrum GOTTHARDUM retineret, iu faſtigium Ducalis dignitatis evehit,partemque ſubjectæ Livoniæ, Curoniam nimirum & Semgalliam,cum generali Livoniæ reliquæ Præfectura, ei offert. Sicut igitur, anno M.D.XXV. ALBERTUS, Ordinis Teutonici in Boruſſia Magiſter, poſteaquam bellum grave, bellum ſatis cruentum, cum SIGISMUNDI AUGUSTI Prædeceſſore ac Patre, SIGISMUNDO I. geſſerat,induciiſque in annos quatuor pactis,nullum à Cæſare auxilium acceperat, Pacem cum Polono faciens, ei fidem tanquam Regi ſuo dedit,mutatoque Ordine, partem Boruſſiæ accepit, ut, qui fuerat ante Magiſter, autoritate Regis Dux Boruſſiæ ſalutaretur: eundem prorſus in modum SIGISMUNDUS AUGUSTUS, Rex Poloniæ, Illuſtriſſimo GOTTHARDO, Ordinis hucuſque Magiſtro, titulum Ducalem, cum omni dignitate,inſignibus, Privilegiis, illaque Livo-

niæ parte, cum omni jure obtulit & confirmavit. Jamque tempus illud, tempus omnibus Curonis memorabile, tempus gratâ mente repetendum, imminebat: illuceſcebat lux ſplendidiſſima III. Nonarum Martii, anno ſupra milleſimum quingenteſimo ſexageſimo ſecundo, quâ transactio conſummanda, dignitas promiſſa Duci noſtro conferenda erat. Quem quidem actum oculis Veſtris quodammodo ſubjicere vellem; ſed ad hoc ipſum artifex ingenioſior, eloquentia robuſtior requiritur. Ut tamen omnia animis veſtris, Auditores, ſiſtantur manifeſtiùs, veſter labor erit, ſi placet, ut de Auditoribus ſpectatores reddamini. Cogitate Palatium in hac arce Rigenſi ampliſſimum! In una parte collocate ſellam, Regio honori ſplendidiſſimè ornatam, in qua Illuſtriſſimus NICOLAUS RADZIEVILIUS, Regius Legatus, conſtitutus eſt. Circa illum magna variarum nationum, caterva oculos & aures arrigens, glomeratur. Ex altera parte Illuſtriſſimus GOTTHARDUS adeſt, quem præcipua Livoniæ ornamenta, cum reliquæ Nobilitatis flore & Conſiliariis, latè ſtipant. Totam aream ingens omnium ætatum, omnium ætatum, omnium Ordinum concurſus, effuſaque omnis generis multitudo implet. Ecce hîc Illuſtriſſimus GOTTHARDVS accedit ad Legatum, & coram eo Ordinem ritu ſolenni ejerat! Ecce jam crucem, Ordinis inſigne, illi porrigit, tum ſigillum, literasque ac Diplomata, quæ Ordo

Teu-

Teutonicus ab Imperatore ac Pontifice acceperat, cum omni jure RADZIEVILIO tradit: officium una Commendatoris, atque alia jura Regi cedit. Quid hîc niſi funus ducitur Ordini Teutonicæ militiæ, qui tot annos Livoniam gubernârat? Anno quidem, uti referunt, MCLXXXVIII. HEINRICO VI. Friderici Barbaroſſæ filio, Imperatore, primum habuit ortum: deinde circa annum M C C IV. ALBERTO III. Epiſcopo in Livoniâ, fuit ſuperadditus, ſub hac conditione, ut, quas terras Ethnicis eriperent, Ordo hic Enſiger, ejusque Magiſter, qui primus VINNO dictus erat, poſſiderent. VOLQVINUS verò, ſecundus Ordinis Enſigeri Magiſter, cum HERMANNO à SALTZA, Ordinis Crucigeri Magiſtro in Boruſſia, egit, ut Ordo Enſiger in Crucigerum transſcriberetur, quod mortuo etiam illo factum eſt. Tamdiu igitur Ordo Cruciger Teutonicus Livoniam rexit; ſed aſtro Ducalis dignitatis in hac arce oriente penitùs exſtinctus eſt. Sed jam Illuſtriſſimum Legatum Regis RADZIEVILIVM, acceptis, quæ ſunt tradita, ad dicendum videmus accingi. Quid promit ſacrum Regis os in Livonia? Publicè GOTTHARDVM Curoniæ Semgalliæque Ducem creat; GOTTHARDVM quam ſolenniſſimè Ducem Curoniæ & Semgalliæ proclamat. O vocem omnibus Curonis auſpicatiſſimam! Illuſtriſſimus Princeps ac Dominus eorum, Dominus GOTTHARDVS, in Ducalem ſubli-

mitatem ſplendidiſſimè elatus eſt! O Nonæ Martiæ, quam fauſtam ac felicem toti Curoniæ, nobisque veſtri memoriam reliquiſtis! O dies veſtros, dies magnæ indices lætitiæ! Quis hic ſenſus omnium? quæ exſultatio? quæ jubila? Omnes certè, inter tympanorum undique ſonantium ſtrepitûs, inter tubarum clangorem, redundantem & foras erumpere geſtientem lætitiam, ore, oculis, manibus indicant. Omnia fauſtis acclamationibus undique & undiq; perſonant: omnium in novo Duce fixus obtutus: omnium vox una: Vivat Dux GOTTHARDVS optimus! Vivat Dux GOTTHARDVS præclariſſimè meritus! qui, jam auguſtiori vultu decoratus, inter gratulantium vota, procedit, cui fidem ſuam utriusque Ducatus Nobilitas, ſolenni juramento, ceu Principi ſuo hereditario, confirmat. Salvete Auguſti vultus, (liceat & mea mihi verba miſcere gratulantibus,) quos intra fortitudo illuſtre ſibi ſtruxit palatium! Salvete Ducalis Illuſtritatis ſplendida lumina! Veſtrarum virtutum radiis orbis collucet, meritorum fulgore inclareſcit Livonia. Salve ſplendidiſſime Curonorum Phoſphore, auſpicato exorte, & redde, poſt tot atros dies, tot Curoniæ noctes perpetuas, innubē miſeris diem, quem nefaſti hactenus Tyranni impetus obnubilârunt. Vivat Dux! vivat Pater Patriæ! Vivat GOTTHARDVS, Deo acceptiſſimus, Deo dicatiſſimus! Sic, ſic virtus ſuum tandem aufert præmium! Sic meritis illuſtriſſimæ dignitatis titulis

tulis ornantur labores, pro ſalute Patriæ & Eccleſiæ, qui profectò unicum obtinendorum, unicum retinendorum honorum fundamentum exſiſtunt. Nihil temerarius aſtrorum influxus, nihil cœcus fortunæ favor, nihil peſtilens ambitio in hoc fecit opere! Virtutibus GOTTHARDIANIS, quod delatum eſt, delatum eſt, ejus in primis nutu, qui & aſtrorum & fortunæ, ſi qua eſt, & univerſi orbis regimen obtinet. Hujus voluntate Reges, Duces, Principes occidunt: hujus Providentiâ conſtituuntur, confirmantur, conſervantur. Ejus arbitrio Imperia ſtant & cadunt: afferuntur & mutantur, quod in curoniæ quoque converſione valuiſſe, & præcipuè ſpectandum eſſe, quis inter Chriſtianos nomen profeſſus ſuum dubitet? Faceſſant hîc clamores nonnullorum moleſtiſſimi! Taceant rigidiores dicam, an iniquiores? illi rerum judices, qui, Livoniam nullam ob cauſam ſe Polonis ſubjeciſſe, qui, contra omne jus & fas ab Imperio Romano defeciſſe, qui, neſcio cujus criminis laudatiſſimum GOTTHARDUM reum agere, audent, quod ſuam iſti ſubjectioni operam commodaverit! Quid enim? Solane ob diſceſſum ab Imperio Romano Livonia damnabitur? Sola vapulabit cum magiſtro ſuo? Certè, ſi Hiſpania, (ut unum hujus rei aliunde exemplum arceſſam:) ſi illa ſuam ab Imperio exemtionem ſatis juſtè tueri poteſt, quod eam, maximâ infelicitate ſub Arabum Tyrannide laborantem, ipſi Hiſpaniarum Reges, ſuis pericu-

 lis,

lis, ſuo quoque ſangvine, absque ullo Cæſarum auxilio, à Chriſtiani nominis hoſtibus, liberârint: quanto magis Livonia, ab omnibus derelicta, vaſtata, conſumta ſe tueri ratione iſtâ juſtè poterit? INDISSOLUBILE quidem Imperantium & ſubditorum eſt vinculum, fateor; ſed matrimonii quoque eſt ejusmodi; & tamen, ubi altera pars, alteram temere deſerit, quarumcunque legum conſenſu ceſſat obligatio. Ita ſi Imperantes, parentes prorſus derelinquant, omni illos auxilio deſtituant, omni ſe eorum curâ abdicent, quæ ibi vinculi firmitas? Nemo dicet, Regum Regi profugo devinctum manere. Parum autem â profugo diſtare eum, qui omnē populi ſui curam fugit, cum juvare poſſit eum atque debeat, vix dubium eſt. Miſſi ſunt Legati Livonorum ad CAROLUM V. anno M. D. LI. ſatis tempeſtivè, pro impetrando, adverſus imminentia mala, auxilio. Fruſtra ad petenda Regni Suecici & vicinorum aliorum auxilia dimittebantur miſeri. Denuò, Statuum Livonorum nomine, anno M. D. LIX. ad FERDINANDUM I. Comitia Auguſtæ celebrantem, Georgius Segebergus ablegatus eſt, qui miſerabilem Livoniæ ſtatum cum lacrumis, omnibus Imperii Proceribus, expoſuit: fruſtra! Centum millia tantùm aureorum, ſumma & imperii Majeſtate, & temporum neceſſitate minor decreta. Quæ autem fiducia in tam exili ſubſidio collocari potuit? Rurſum explicabatur imminens mutatio Cæſareo Legato, Zachariæ Hoffman-

manno,&, quod magis eſt, certum determinabatur tempus, quo, niſi valida adeſſent ex Germania auxilia,certò vel temporale,æternumque Livoniæ exitium vel mutatio futura eſſet. Fruſtra! Neglecta,deſerta,deſolata manſit Livonia, donec tandem,fato quodam,fruſtra conſumtis miſerorum impenſis, curâ,diligentiâ,labore,in mittendis, ad Imperatorem aliosque vicinos Reges, Legatis, hanc mutationem ſubiret. O ſingulares Imperiorum in his terris periodos! Nemo forſan, præter Deum, cauſas noverit, quod ita neglecta,ſpreta &rejecta quaſi,ab Imperio hæc Livonia fuit. Quid ergo eſt,qund temere hic factum à Livonis dici poſſit? Obligabantur quidem Imperio;ſed mutuò:quin obligabantur cum tacita ſummæ neceſſitatis exceptione,ſub qua obligationes fieri,legesque ferri ſine dubio ſolent. Certè obligatio ſubjectionis Livonorum pendebat ab eorum voluntate, qui ſe primùm Imperio Romano ſubjiciebant. Si verò Principes illi laudatiſſimi, in quos Jus ab Imperio manabat, interrogati tum fuiſſent: Utrum velint hac ſubjectione iſtam Livonis imponere neceſſitatem, ut tyrannicè cruciari, laniari & aſſari præoptent, quam derelicti undique alii ſe ſubjicere Chriſtiano Principi? haud ſanè ſcio,an ſe velle reſpondiſſent? Quin potius, ut homines fuère: ita,humanitatis ductu, ſalutem ſe illorum malle, quam perniciem extremam dixiſſent. Quid verò,niſi Regno ſe Poloniæ, reliquiæ ſubjeciſſent Livonicæ, ipſis expectan-

ſtandum erat? Iidem laniatus lacrumabiles, iidem cruciatus immaniſſimi, quibus tot viri fœminæque in diſtrictu Dorpatenſi, in Wiria & alibi miſerabiliter perierunt, Quæ vox, Auditores, eos ſatis efferre? quæ lacrumæ deflere ſatis poſſent? Hîc latrones quidam immaniſſimi, cruento acinace, prægnantes diſſecant fœminas, partumque & infantes alios ſudibus affixos, ſemivivos vel igni admovent, vel beſtiis dilaniandos exponunt: ibi alii arreptos ſenes, Juvenes, viros, mulieres, truci manu, proſternunt, &, ô infandum cruciatum! latus ferro apertum, tormentario adimplent pulvere, ignemque admovent, ut ſic in altum miſeri tollantur & disrumpantur. Iſthic alii, tenellos lactentesque adhuc, nutricum abſtrahunt mammis, collum, è quo lac cruore mixtum manat, abſcindunt, & inteſtinis abjectis, verubus configunt. Quid de impuriſſimis dicam canibus? tot illi virgines, tot fœminas à ſe ſtupratas, arboribus horribiliter applicant, & haſtâ, equo calcaribus concitò, transfigunt, ut per dorſum ferrum emineat. Quid de illis referam, qui, barbarâ inſanientes feritate, quosdam viros præacuto affixos palo, ſagittis, ac ſi ad ſcopum collinearent, petierunt, donec ſagittis continuò miſſis, carne, vivi adhuc, oſſibusque nudis manentibus, ſpoliârentur? Non eſt mirum, quod horrendâ ferarum Moſchicarum crudelitate territi, tot viri fœminæque, una cum infantibus, ſeipſos Wendæ morti obtulerunt, omnia potiùs, quam tanta

tor-

tormenta perpeſſuri. Cum enim hoſtis truculentiſſimus, cum majore filio natu Johanne, horrendum in modum graſſaretur, ipſam arcem oppidumque Wendam gravi obſidione cingens, cum ſpes effugii nulla ſupereſſet, Sacrâ Cœnâ ſumtâ, arci pulverem ſuppoſuerunt tormentarium, quo incenſo; mutuis amplexibus juncti, inter querelas & ſuſpiria, inter ejulatus & quiritatus, inter lacrumas & clamores ad Deum, in aërem projecti perierunt. O ſpectaculum etiam non periclitantibus triſtiſſimum! O factum ipſi tyranno, ſi modò quicquam in eo ſuperfuit humani ſanguinis, flebile! Tyranno, in cujus caſtra, quædam hominum combuſtorum & laceratorum membra, pulveris impetu projecta ſunt, quibus ſuam utique ſatiare rabiem potuiſſet. Quis non omninò illum diceret immitiſſimum, qui fugienda eſſe quoquomodo iſta mala non putaret? qui tale ferendi onus miſeris Livonis imponeret? qui ſubjectionem ideò factam repræhenderet? Declinanda erant iſta, & à miſellis reliquiis avertenda, quod prudenter ſatis Principes optimi, Archiepiſcopum intelligo & Ordinis Magiſtrũ, ſubjectione iſtâ ſuâ præſtiterunt. Cum verò Dux illuſtriſſimus GOTTHARDUS, qua erat Prudentia, facillimè conjiceret, ab inhumanis factorum alienorum ſcrutatoribus, hoc ipſum quoque in Imperio Romano reprehenſum iri, neque eſſet neſcius, quid Illuſtriſſimo Boruſſiæ Duci, ALBERTO, factum ſit, & quomodo ille, ſollicitante

tante Walthero Cronbergo, fuerit ab Imperio Romano proſcriptus, neque, miſſo licet à Rege Polonorum Legato, Stanislao Laſco, ab hac proſcriptione liberari potuerit, idcirco cautionem à Sereniſſimo Rege SIGISMUNDO AUGUSTO ne ſibi hæc ſubjectio damno apud Cæſarem eſſet, impetravit. Neque verò ullam ex Imperio moleſtiam, quæ quidem ab hiſtoricis notetur, propterea Curoni ſenſerunt, multo minus ullo proſcriptionis fulmine ad annum uſque M.D.LXXIX. tacti ſunt, teſtante Regis STEPHANI Diplomate, quô promiſſam cautionem, & alia à Prædeceſſore collata, ampliſſimè confirmat; ut inde jus illud mutationis ſatis firmatum, ad hæc uſque tempora, judicetur. Æquum enim judicârunt Proceres Imperii, miſeriarum humanarum affici dolore; ne afflictis adderetur afflictio, ne tot malis exhauſti, & vix reſpirantes, ſub Rege ſuo gravibus turbis macerarentur. Quod verò & quantum malum, niſi hæc mutatio fuiſſet facta, Curoniæ præſertim impendiſſet? Dicam uno verbo: Exitium, idque crudeliſſimum & miſerrimum! Sed felicis hujus converſionis beneficio, Deo benignisſimo indulgente, inde præſervata, multùm ſibi gratulabatur. Neque id immerito! Si enim illi, qui ex tempeſtatibus marinis, ubi inter ventorum, undarumq; prælia ſatis diu projecti, disjecti, rejecti fuêre, laceratô licet velô, in portum deducuntur, cum dolore quidem aliorum aſpiciunt naufragia; ſibi tamen ſeriò de liber-

liberatione gratulantur: quidni Curonia quoque cum reliquam Livoniam, Lettiam, dico, Harriam, Wiriamque aſpexit, dolere quidem; ſed gaudere etiam, & multum ſibi gratulari potuit? Ibi enim Sueci, ibi Dani, ibi Moſcovitæ, ut fieri in bellis amat, omnia diripiebant, incendebant, vaſtabant: ſola Curonia & Semgallia, ô ſingulare Providentiæ divinæ beneficium! ſola illa tunc incolumis, ſub Patre atque Duce ſuo GOTTHARDO, verè GOTTHARDO & in DEO FORTI, reſpirare ac refloreſcere incipiebat. Ipſe furibundus Moſcovita quietam illam relinquere malebat, quam peſſundare. Mirum eſt! & grato repetendum animo, quam mirè Deus rexerit illius animum. Cum tyrannus anno M.D.LXXVII. cum toto exercitu Kokenhuſa, ubi crudeliſſimè ſævierat, Wendam reverteretur, ne infeſtis quidem oculis Curoniam turbavit. Imò Duci noſtro, eandem ſuis metuenti tempeſtatem, & in hujus Civitatis arce commoranti, in reſponſoriis promiſit, ſe Curoniam, quam per contemtum ſine dubio, Gottes-Ländichen/ nominavit, intactam prorſus relicturum: quam vocem, vocem à tyranno quidem profectam, feſto tamen plauſu Dux piiſſimus excepit, ut exultabundus in hæc verba prorumperet: quod ſi ergo Ducatus meus DEI TERRA eſt, ut omninò eſt, quid mihi meisq; metuam? DEUS terram ſuam aſſeret! DEUS freno potentiæ hoſtem avertet! DEUS firmam ſatis tutelam undique præſtabit! O beatam Patriam!

tante Walthero Cronbergo, fuerit ab Imperio Romano proſcriptus, neque, miſſo licet à Rege Polonorum Legato, Stanislao Laſco, ab hac proſcriptione liberari potuerit, idcirco cautionem à Sereniſſimo Rege SIGISMUNDO AUGUSTO ne ſibi hæc ſubjectio damno apud Cæſarem eſſet, impetravit. Neque verò ullam ex Imperio moleſtiam, quæ quidem ab hiſtoricis notetur, propterea Curoni ſenſerunt, multo minus ullo proſcriptionis fulmine ad annum uſque M.D.LXXIX. tacti ſunt, teſtante Regis STEPHANI Diplomate, quô promiſſam cautionem, & alia à Prædeceſſore collata, ampliſſimè confirmat, ut inde jus illud mutationis ſatis firmatum, ad hæc uſque tempora, judicetur. Æquum enim judicârunt Proceres Imperii, miſeriarum humanarum affici dolore; ne afflictis adderetur afflictio, ne tot malis exhauſti, & vix reſpirantes, ſub Rege ſuo gravibus turbis macerarentur. Quod verò & quantum malum, niſi hæc mutatio fuiſſet facta, Curoniæ præſertim impendiſſet? Dicam uno verbo: Exitium, idque crudeliſſimum & miſerrimum! Sed felicis hujus converſionis beneficio, Deo benignisſimo indulgente, inde præſervata, multùm ſibi gratulabatur. Neque id immeritò! Si enim illi, qui ex tempeſtatibus marinis, ubi inter ventorum, undarumq; prælia ſatis diu projecti, disjecti, rejecti fuêre, laceratô licet velô, in portum deducuntur, cum dolore quidem aliorum aſpiciunt naufragia; ſibi tamen ſeriò deliber-

libertatione gratulantur: quidni Curonia quoque cum reliquam Livoniam, Lettiam, dico, Harriam, Wiriamque aſpexit, dolere quidem; ſed gaudere etiam, & multum ſibi gratulari potuit? Ibi enim Sueci, ibi Dani, ibi Moſcovitæ, ut fieri in bellis amat, omnia diripiebant, incendebant, vaſtabant: ſola Curonia & Semgallia, ô ſingulare Providentiæ divinæ beneficium! ſola illa tunc incolumis, ſub Patre atque Duce ſuo GOTTHARDO, verè GOTTHARDO & in DEO FORTI, reſpirare ac refloreſcere incipiebat. Ipſe furibundus Moſcovita quietam illam relinquere malebat, quàm peſſundare. Mirum eſt! & grato repetendum animo, quam mirè Deus rexerit illius animum. Cum tyrannus anno M.D.LXXVII. cum toto exercitu Kokenhuſa, ubi crudeliſſimè ſævierat, Wendam reverteretur, ne infeſtis quidem oculis Curoniam turbavit. Imò Duci noſtro, eandem ſuis metuenti tempeſtatem, & in hujus Civitatis arce commoranti, in reſponſoriis promiſit, ſe Curoniam, quam per contemtum ſine dubio, Gottes-Ländichen/ nominavit, intactam prorſus relicturum: quam vocem, vocem à tyranno quidem profectam, feſto tamen plauſu Dux piiſſimus excepit, ut exultabundus in hæc verba prorumperet: quod ſi ergo Ducatus meus DEI TERRA eſt, ut omninò eſt, quid mihi meisq; metuam? DEUS terram ſuam aſſeret! DEUS freno potentiæ hoſtem avertet/ DEUS firmam ſatis tutelam undique præſtabit! O beatam Patriam!

triam! O fauſtam ac felicem Curoniam! Quis tuam hanc felicitatem ſatis poteſt exprimere? Te ipſe hoſtis prædicat! Te tyrannus ipſe DEI TERRAM nominat! ô magnam felicitatem! ô felicitatis nomen, omine felici commendabile! Verè enim fuit abhinc Curonia DEI TERRA, ubi ſedem verbi ſui, ubi aras & focos DEUS habuit, poſtquam in hac ipſa mutatione purum ejus h.e. Lutheranum cultum retinuit. Confirmabat enim eum Rex Poloniæ, dato de Religione Diplomate auguſtiſſimo, quo tam ipſi Duci, quam Civitatibus, ſubditisque cujuscunque ordinis aut ſtatus fuerint, liberum Religionis ac receptorum rituum uſum, juxta Confeſſionem Auguſtanam, ſtatuminat. Ipſe Dux Illuſtriſſimus hoc inprimis, ne dicam unicè, agebat, ut ſemel à Rege Poloniæ confirmata, purè in Ducatibus ſuis conſervaretur. Ipſe omnem movebat lapidem, ut Eccleſiaſtica conficeretur Ordinatio, ut examina, quibus ipſe toties interfuit, ut viſitationes paſſim inſtituerentur, ut libri Lettici in lucem ederentur, quemadmodū tot ejus Conſtitutiones, tot mandata, ſatis ſuperque conteſtantur. Et quid aliud Illuſtriſſimis ſuis filiis, FRIDERICO ac WILHELMO, pius Princeps inculcabat toties, quàm ut ſingularem ſemper Eccleſiæ DEI curam agerent? ut hanc terram DEI TERRAM eſſe recordarentur? Ignei enim vigoris fomite, quo paternum pectus abundabat, filiorum quoque accendebat animos. Ideoque, ut ab ætate ineunte, illu-

ſtris-

ſtriſſimum, in Ducis Celſiſſimi & Fortiſſimi FRIDERICI, corde, palatium pietatis exſtrueret, eum tredecim annorum adoleſcentulum, Orationem latinam, plenam dictorum SS. in præſentia tot Conſiliariorum atque Capitaneorum, habere juſſit, cum anno M.D.LXXXII. templum in arce Mitavienſi inauguraretur. Quid hâc pietatis curâ ſanctius aut Principe dignius exſiſtat? Noverat ſcilicet Curonæ gentis Stator providentiſſimus, noverat Heros Dei, GOTTHARDUS, PIETATE ac Doctrinâ, præcipuis & principalibus decoribus, cuncta optimè regi; noverat, citiùs urbem ſine ſolo, quam Remp. ſine Pietate atque Religione conſervari: noverat, optimam humanæ vitæ rectricem, piam juſti injuſtique normam, frenum in proſperis, in adverſis ſolatium: hanc corda hominum cum corporibus, artes & arma, neceſſaria in primis Reip. inſtrumenta, arctiſſimo conjungere vinculo noverat. Quidni proinde Curoniæ, de tanto Duce, gratularentur viri ex Germania celeberrimi? quidni felicitatem ejus modò ex Megapoli, magnus ille Chytræus, modò ex Boruſſia, celebratiſſimus Wigandus, & alii prædicarent, &, dedicatis Illuſtriſſimo Duci ſcriptis ſuis ſanctiſſimis, toti mundo gloriam virtutum Heroicarum patefacerent? Quam ſollicitus jamdudum, de Illuſtri quadam Schola exſtruenda, fuit Princeps optimus? Prudentem enim Oeconomum imitabatur, qui non tantùm omnia, ut benè ſeſe habeant, diſponit; ſed & ſibi

promtuarium conſtituit, è quo neceſſaria quæque depromere,& in uſus ſuos, ſuorumque adhibere poſſit: ita ipſe non tantùm Eccleſiis & aliis in utroque Ducatu officiis diligentiſſimè proſpexit; ſed unde illos etiam acciperet, quos ſuis præficiat,crebrò cogitabat.Imò cum adhuc Commendator Duneburgi eſſet, cum animo pio hoc propoſitum conceperat, ut Gymnaſium illuſtre exſtrueret, & primarium Roſtochienſium Theologum, David Chytræum, Rectorem ejus conſtitueret.Sed ipſum Chytræum audiamus, de ejuſmodi propoſito. Nec tum primùm, inquit ille, Chriſtianus hic & Optimus Princeps, cum Celſitudo ipſius, poſt ſummi Magiſtratus Livoniæ mutationem, Ducatus ſummi Gubernationem ſuſciperet, hanc diligentiam in Eccleſiis & ſcholis conſtituendis adhibuit,verùm & antequam de Moſcovitici Tyranni irruptione quiſquam cogitaret, cum tota adhuc Ordinis Majeſtas, & potentia in ſummo flore eſſent, hæc conſilia, quæ alii Ordinis Magiſtri parum curabant, feriò ſuſcepit, ut Eccleſiæ & ſcholæ ſub ordine meliore & ſtatu eſſent,ſicut Celſitudo ipſius, ante quadraginta duos annos, cum ſummi Ordinis Magiſtri Commiſſarius Lubecæ, & adhuc Duneburgi Commendator eſſet, mecum per ſibi adjunctum Nobilem & literatum Georgium à Syberg, eo tempore domûs Rigenſis Commendatorem, jam Principis Juliacenſis Conſiliarium & Capitaneum in Blankenſtein, agi voluit, quod,

quod, quamprimum eo tempore vigens cum Archiepiſcopo controverſia eſſet ſedata, tantum apud Ordinis Magiſtrum & Ordinis Præfectos ſe obtenturum rebatur, ut ludus literarius vel Gymnaſium erigeretur, in quo, cum aliis artibus & linguis, præcipuè Catechiſmus ac ſumma Doctrinæ Chriſtianæ diligenter excoleretur, & barbarorum Eſthonum, Lettorum ac Curenſium liberi, in lingua latina & Chriſtiana Doctrina ex fundamentis inſtituerentur, ac ad concionandum apti ac promti redderentur. Mecum, inquam, egit, ut ejus Gymnaſii Rectorem me futurum profiterer. O ardorem animi commemorabilem! O pietatem omnibus ſeculis prædicandam! Certè pium hoc ſanctæ mentis propoſitum omnino perſecutus eſſet, niſi Pacem, per benignam Muſarum alumnam & fœcundam literarum altricem, effrons Mars, inexſaturabili ſemper furore æſtuans, tot annis inquietâſſet, totque malis oneraſſet, turbâſſetq; omnia. Curam ergo illam poſteris reliquit ſuis, ut, quod ipſe, velut David aliquis, tot bellis undique & curis præpeditus, exſequi non potuit, Salomon quidam felici ſtudio conſummaret. Satis fuit ipſi; quantum verò fuit? quæ ad Politiam ſpectârunt, prudenter ordinare, & velut certum ſtatuere domicilium, in quo Eccleſiæ Scholæque poſſint vigere & florere. Unde nullam hîc diligentiam, aut providentiam, quæ ab homine requiri aut proficiſci poſſit, in ſe deſiderari paſſus eſt Princeps laudatiſſimus. Omnia

quæcunque mortalitas capit,implevit, Quā
ſollicitus de obtinendo, in Poloniæ Regno, in
digenatu fuerit,quis eſt,qui neſciat? Loquun
tur hoc Proviſiones illæ Ducales,comitialia de
creta, pacta ſubjectionis & Nobilitatis privile
gia, quæ Ordinis Equeſtris Internuncii à SI
GISMUNDO AUGUSTO acceperunt: hæ
verò ut deinde à SIGISMUNDO III. ann
M.DC.XXIII. & poſt 27. Martii, anno M.DC
XLV. ab VLADISLAO, glorioſiſſimæ recor
dationis, Poloniæ Regibus, approbata ſint &
ſolidata, fides publicorum monumentorum
abundè oſtendit. Quid de Regiminis forma, ab
Illuſtriſſimo Duce conſtituta, dicam? verè ill
vinculum felicitatis eſt in hoc Ducatu, quo ca
put & membra feliciſſimè uniuntur. Eminen
in eo Conſiliarii ſupremi ſex: Summus aulæ
Magiſter, Cancellarius, Burggravius, Prætori
Præfectus, cum duobus Juris Doctoribus. Cum
his Dux Illuſtriſſimus aulica quotannis judicia
& circa Trium Regum, & Trinitatis Feſtum
quatuor ſeptimanarum ſpatio, celebrat, con-
ventibusque Provincialibus biennio elapſo
Mitaviæ habendis, intereſt. Eminent in eo Ca-
pitanei ſuperiores quatuor: In Curonia, Gol-
dingenſis & Tuckumenſis, in Semgallia, Sel-
burgenſis & Mitavienſis, qui in Diſtrictibus
ſuis, Nobilibus & ignobilibus, certo tempore,
in cauſis primæ, ut vocant, Inſtantiæ, Aſſeſſori-
bus adhibitis, jus dicunt. Eminent in illo, infe-
riores Capitanei octo, ut Vindavienſis, Grobi-
nen-

nenſis, Durbenſis, Schrundenſis, Frauwenburgenſis, Candovienſis, Bauskenburgenſis & Doblenenſis. Eminent tres iſti in regimine Politico Ordines, & ſub Duce ſuo Illuſtriſſimo, ex præſcripto Juris & æquitatis, prudentiſſimè, &, Dei affulgente gratiâ, feliciſſimè Ducatum utrumq; accurant. Fruere hâc cœli benignitate, Curonia, gratoque illam ſemper animo æſtima! Fruere, ô Patria, tuâ felicitate, quam Deus ter-optimus, ter-maximus tibi donavit! Miſericordia Domini eſt, quod non conſumti ſumus! Bonitas ipſius eſt, quod non exſtincti ſumus! Verè ita eſt! Miſericordia Domini eſt, æternùm prædicanda, quod non conſumti ſumus à Tyranno truculentiſſimo, à Buſiride Moſcovitico, cum Livonia olim florentisſima, commune Livonorum cœmeterium fieret, cum nonniſi tumulos ac eremos, nonniſi Chriſtiani cruoris undas, cruces, equuleos, longas literas, nigra Theta, aliaque infinita mortis portenta, & animarum mitium tormenta, advenæ in ea cernerent. Miſericordia Domini, quòd, ſub Ducali hactenus regimine, in Eccleſia, in Politia, in domeſticarum rerum cura, ſecundò undique ſucceſſu uſi ſumus! Quis ex laniena Moſcovitica tantum promittere bonorum Curoniæ potuiſſet? FREQUENTER equidem mirari licet, quod pravisſima quæque, contra ingenium ſuum, toties in melius exerrent, ut pesſimæ rei uſus ſæpe luculentior, quàm ab uſus melioris appareat. In primis hæc calamitatum publicarum indoles

eſt : licèt omnia, quæ ſupra mortalitatem
tollunt,radicitus nitantur exſcindere, multa ta
men ſæpe afferant commoda. Nunquam ali
fortaſſis,tot illuſtribus meritorum documenti
exſplenduiſſet lumen illud Curoniæ GOTT
HARDVS, neque tantus utilitatum prover
tus ex eo in Eccleſias & Politiam, niſi turb
tantæ interpellâſſent ſecuram Livoniæ quiet
promanâſſet. Agnoſce Curonia, hæc tanta be
neficia! Æternùm prædica Patrem tuum &
Dominum GOTTHARDUM, qui jam reli
cto, ſuisque pedibus ſubjecto toto terrarun
orbe,glorioſè in cœlis triumfat. Surge Curo
nia! Surge Semgallia! ſolennibus Ducem tu
um GOTTHARDUM celebra præconiis
Ille,ille alacriter,pro veritate Religionis, ac ſe
curitate Regionis,ſanguinem quoque funder
non recusâſſet : ille acriter domita vitiorun
plurimorum monſtra è Ducatu ſuo relegavi
ardenter virtutum gloriam amavit & ornavit
ille Juſtitiam, ut oculi pupillam, conſervavit
ferventerque exſulantem Livoniæ Pacem redu
cere ſtuduit: ille vigilanter pro Juribus, pro ſa
lute,pro incolumitate omnium excubavit,&ſ
ſuaviter amorem ſui,in animis omnium,excita
vit. Quis tot fortiſſimi Herois virtutes, don
& militiæ ſpectatas, vel enumerare univerſas
quid dicam,celebrare ſingulas, poteſt? Fine ca
rent, & majores ferè, quam humanæ, adora
malunt,quam prædicari. O verè Patrem,no
Patriæ tantùm & Ducatuum ſuorum; ſed Du
cal

Google

calis quoque dignitatis ſplendidiſſimum! Verè aurea quædam ſtirps exſtitit, ex qua, velut aureus ſurculus, prodiiſti, qui ſubinde magis efflo-reſcis, Heros Celſiſſime, JACOBE, Dux Illuſtriſſime, cujus feliciſſimo regimini Curonia modò & Semgallia proſperitatem ſuam debet! Macte iſtis Natalibus, quos non modò animo, factisque glorioſè renovas; ſed & honeſtiſſima, ipſique Beatiſſimo GOTTHARDO, ſi viveret, gratiſſimâ contentione ſuperare contendis; imò ſuperas. Macte iſtâ gloriâ, felicitatis noſtræ Atlas eminentiſſime, quam tuis toto terrarum orbe celebratiſſimis Virtutibus mereris: quas Patria non capit, Polonia, flos regnorum, multum veneratur, Suecia, auguſta magnorum animorum æſtimatrix, admiratur, Germania, decus terrarum, celebrat, Anglia, gemma Oceani, magni ducit, Hiſpania, tot Regnorum Domina, novit; imò & Turcia, & regiones, quas in extremos orbis angulos deficiens natura projecit, non ignorant. Quid dicam? Cedit ſtylus humilis Tuis hiſce in Patria auguſtis, alibi ſplendidiſſimis meritis! Cedit umbra ſermonis mei, fulgido tuarum virtutum lumini! Intactæ, Tua Pace, maneant: inviolatæ excellentioribus ingeniis ſerventur. O JACOBE, Orthodoxæ Eccleſiæ Tutor, Aræ columna, purioris Doctrinæ templum, DEUS te ſervet! O JACOBE, Curonæ gentis Stator, Juſtitiæ ſublica, amoris Ilium, DEUS te ſervet! O JACOBE, Patriæ Pater, Illuſtriſſimi generis Gloria,

Decus quorumcunque Principum, DEUS t. ſervet! Diu ſuperſis! pacificè gubernes! feliciter præſis & proſis omnibus! Quod & tu, O Deus, tum ob potentiam maxime, tum ob bonitatem optime, eidem & nobis largiaris, quæſo; & Curoniam, Semgalliamque, & utriusque Ducatus Patrem, cum tota Illuſtriſſima familia, felicem, incolumem & perpetuò florentem ſerva, protege, cuſtodi! Proſpera in eo Status omnes, & tua in primis Virtute, Illuſtriſſimum Ducem ex alto robora, ut ſuſceptum illud æternæ Pacis, inter Sereniſſima Regna Poloniæ & Sveciæ, negotium, cui, velut Arbiter, interfuturus eſt, feliciſſimè promoveat & adjuvet, quo, poſt tot tempeſtates, poſt tot motûs, atque metûs, tota Livonia celebratisſima, & hæc ejus Metropolis, Riga Regia, æternùm vigeat, æternùm vireat, æternùm floreat!

PROGRAMMA INVITATORIUM.

DEXTRA IN IGNE.

HÆc verò fuit C. Mutij Scævolæ, dextra Fidei invictæ teſtis; ſed in patriam, quâ nulla potior aut ſanctior, præſertim apud Romanos. Fuerint quandò-

que

que in Sidonia juvenes, qui ſarta tecta patriæ jura, quàm olatum in ea regnum, maluerunt: magna utique hæc fides fuit magnorum animorum, ſpernentium, quod alij per ignes ferrumq́, peterent; eò major etiam, quod in juvenibus, qui, ſupra annos ſapientes, quantò minus eſſet, regnum faſtidire, quàm in patriam peccare, intelligebant. Fuerint, ex Græcis, unus atq́, alter, qui, ne patriæ in ſe injurias ulciſcerentur, exſules, ſuâ ſponte, perierunt cum Themiſtocle, &, ceu illuſtres fidei conſtantis victimæ, occiderunt: nullibi tamen aut plura, aut miranda magis hujus fidei exempla, quàm veteris Romæ, vides. Vides, inter primos, Gen. Cipum! ne regnare, libertate patriæ invitâ, cogeretur, voluntarium ſibimet & perpetuum exſilium indixit. Quid eum, niſi fides, huc induxit? Vides præcipitem in fœtidam abyſſum Curtium! fides illum agit, calcaribus longè vehementioribus, quàm quæ equo admovet. Vides mortem provocantes Decios! fides patriæ utrumque provocat, ut vitam atq́, mortem ſuam uni patriæ devoveant. Quid paucos mihi mulos ibi nominas, ex Catilinæ alicujus aut Coriolani familia? muli ſunt, quaſcunque etiam ſceleribus prætexant cauſas. Vna vera iſthæc fuit: humili ſe loco ſtare putaverunt, niſi ſtarent ſupra Rempublicam. O vos ambitioſè iracundos! ô iracundè ambitioſos! Vt miteſcatis aliquantum & mutemini, ite ad Camillum veſtrum, invidia ejectum in exſilium! hic tantum abfuit, ut quicquam contra fidem patriæ tentaret, ut anxius etiam occaſionem quæreret, quâ ſummam injuriam, beneficio non inferiore, rependeret. Ite ad Q. Cincinnatum, quem nec populi in bene-

merentiſſimum crudelitas, nec iniquitas in genere
ſum filium, à fide patria tantillum avocârunt! Se
quid tot Heroas memoro? quid viros dextra fidei? Sa
tis eam unica in igne dextra docet, dextra C. Mutij
hanc non tam flamma urit foculi, quam fidei in pa
triam, flamma omni aliâ flammantior: hanc, juxt
fidem, Fortitudo animat heroica, & ita animat, ut
quaſi ignibus alatur, invaleſcat Mutius, ut minis, u
periculis, ut morte ipſa evadat validior. TANT
eſſe debet ſalus patriæ! tanti nominis honeſti dignita
Audet Cordus cordatiſſimus: dextram conjicit i
ignem. Ardet manus, corrugatur pellis, riget brachi
venæ contrahuntur. ſanguis coquitur: quid ipſe? tole
rat, conſiſtit, non movetur. Ignis ipſi non eſt ignis, lice
munus ſuum agat ſtrenuè; dextra verè dextra eſt
etiam cum eſſe deſinit: vim ſuam exſerit inſigniter
cum amittit. Quis tantam non miretur fortitudi
nem? Parum intereſſe judicat paratus mori Mutius
quî cadat: ſemel mori non, non ſæpius, datum eſſe
omniaque, ſi quis perijt, paſſum novit, modò pro pa
tria. SIC *enim perire, vigere: cadere, ſurgere: ſic mo*
ri, immortalitatem judicat. Quid dicam? niſi Rex
miraculo attonitus, juſſiſſet amoveri, certâſſet cu
flammis dextra in igne, quia pietate roborata erat
pro qua certabat: armata erat prudentia, ſub cuju
certabat auſpiciis. NON *eſt, non eſt à virili pecto*
libido citra cauſam moriendi: non eſt à prudenti, pe
riclitandi acceleratio; ubi tamen, clypeo prudentia
divertere pericula non datur, generoſus in illa gra
ditur Codrus aliquis, urticamque non cunctanter at
tingit; ſed premit. Videt ipſe, dum de eo cogitat, peri
culum

Digitized by Google

culum; ſed ſpernit: ecce fortitudinem! conſilium autem patrum patriæ adit & audit: ecce prudentiam! Non vult ex illis eſſe, qui non eunt in negotia; ſed ſaliunt; ſed volant. Audit, & audet poſtea. Omnia manu dextrâ, manu dexterrima! Ratio enim manûs intellectus eſt; (cum ſapientiæ Magiſtro loquor,) rationis oratio; orationis manus: manus enim juſſa facit; juſſa obediunt rationi: ratio vis intellectûs eſt. Quantam hanc fuiſſe dices, qui dextram in hoc igne rexit? Macte virtute eſſe juberem, ſi pro mea patria iſta virtus ſtaret! jubeas modò, Rex Porſena, qui vim in hac dextra ſingularem ita deprædicas! macte eſſe jubeas! pro Te ſtat utique & patria Tua, cum Te aliis ex bellis iſto periculis eripit, cum Te Romanis reddit amiciſſimum. Felicem ejus errorem, quod in ſcriba, ſi peccavit, peccavit! ſupereſſe Regem præſtabat, teſtem Mutianæ fidei in patriam: præconem fortitudinis heroicæ, quam dextra in igne, ignis in dextra Regem docuit, cujus ipſi quoq; Mutio memoriam firmavit. Philippus ægrè quondam tuliſſe fertur, quod ex accepto inter hoſtes vulnere claudicaret; rectè Magnus eum filius monuit: non iraſceretur vulneri, cujus operâ virtutis ſuæ, ad greſſûs ſingulos admoneretur. Dictum Alexandri, factum Scævolæ eſt! quis hunc iratum credat fuiſſe dextræ, non-dextræ, ſuæ? operâ illius (nulla enim erat alia, nec poterat,) nunquam non virtutis ſuæ, ipſi prope igni verendæ, admonebatur, non tam frequenter poſthac appellatione Mutij, quàm Scævolæ, à dextræ manûs clade, cognitus. Beatum Te, Iuvenis inclute! beatum ſplendidiſſimo hoſtis, à Te uno atq; ſolo victi, teſtimonio! beatum tot mactata à Te beneficiis

cijs

ciis patriæ judicio, præmio, cultu: hunc ad cognomines quoque Tibi alios; ſed eoſdem fide in patriam, extendit. Tanti certè Aſiæ Proconſulem fecit, ut defuncti dudum effigiem, ituris in provinciam Magiſtratibus, proponeret, normam officij & exemplum. Neq; Tua, Muti Scævola, effigies adhuc aliud, quàm officij exemplum præbet; pinxit eam in memoria proborum dextra Tua: imò tabulis, non aneis marmoreisve; ſed animorum penitùs inuſſit ignita: adhuc lucet bonis civibus dextra Tua in igne, licet non ſatis æquis eam oculis alij adſpiciant. Quid mirum? non æquè omnibus ſani, aut eâdem acie. Pictæ etiam effigies, alio atq; alio loco poſitæ, placent diſplicentque: plumæ in columbis naturæ opus, prout ſolem diverſimodè excipiunt & reddunt, diſcolores apparent, cum non ſint: ſic illuſtrium virorum facta fata ſua habent pro lectorum captu. NIHIL *eſt, quod livor non arguat, aut ignorantia, in ſole quoque maculas nonnulli vident. Sed à ſcævis talium judiciis ut liberetur Scævola; Vindicias illius ſuſcipere placuit Iuveni Nobiliſſimo,* JOHANNI von Burghauſen / *Nob. Livono, concinnatâ hunc in finem Oratione non indoctâ, quâ factum, ex ſcriptoribus hiſtoriæ Romanæ optimis, & afferet, & efferet. Cum ergo fœtum hunc ingenij, Mutianæ gloriæ vindicem, d. XIII. Ianuari, ex memoria depromere exoptet, omnes tot virtutum in Scævola, dextrâque in igne vividæ, admiratores, ſummates infimatesq;, eâ, quâ par eſt, animi ſubmiſſione ſtudioque oro, rogo, ut ſpectabili ſuâ præſentiâ labores Gymnaſticos, dictâ die, honorare denuò dignentur. Id quod novum erit gratioſi in nos animi*

ſpeci-

ſpecimen, cum novo anno, quem ex voto illuceſcere omnibus, devoto animi voto, precamur: annare & perennare omnes feliciter jubemus! Dab. in Muſeo, d. 6. Ian. Anno 1653.

M. SCÆVOLÆ VINDICIÆ.

ORATIO.

CUM varia hinc inde celebrantur Regum monumenta, quibus nominis ſui, & virtutum gloriam, transmiſerunt ad poſteros; tum in primis illa memoratu ſunt digniſſima, quæ, relictis poſt obitum egregiis ſepulcrorum formis, ingenioſè ſtatuerunt. Nolo quidem uſitatas Regiorum ſepulcrorum turres huc afferre, quibus dignitatis ſuæ celſitudinem & vitæ decus innuunt: quis enim eſt mortalium, qui neſciat, ſanctiſſima Regum nomina venerandamque majeſtatem, inſtar editiſſimæ Phari, in conſpectu, in honore, in amore omnium verſari? Aſpiciamus Regis Hermiæ, in Cypro, tumulum, qui, leonibus ſmaragdinos oculos habentibus illuſtris, quid, niſi maſculam Principum ac leoninam fortitudinem, cum ſobria & attenta affectuum moderatione, notavit? Amaſis, Ægyptiorum Regis, ſepulcrum formam Sphin-

gis,

gis, monſtri apud Poëtas notiſſimi, exhibu quo fine? ut divinarum humanarumque reru notitiam, ut robur & prudentiam, præſert Reges, decere doceret. Trajani, Imperato Romani, monumentum erecta fuit column ſine apparatu alio, ſine pompa. Sufficere put bat Princeps optimus memoriæ ſuæ, ſi Reg mentis rectitudinem, necunquam incurva dam vim juſtitiæ columnâ illa recta, Princip bus inculcaret. Et quis omnes ejusmodi ſepu crorum ornatûs referat? Non poſſum tam iſtius monumenti, neque debeo hîc non mem niſſe, quod Lar Porſena olim, Etruſcorum Re velut ſtatûs regii, præſertim ſui, eſſe indice voluit. Inſtar Labyrinthi juſſit exſtrui, quo varios intricatiſſimosque Regum labores & p ricula notaret. Commodè nimirum & gravite Si enim illos Regum inſpiciamus labores, per cula illa, quibus ſunt expoſiti, quàm aptiſſim cum Labyrintho vitam eorum comparari, ne mo ſanæ mentis inficiabitur. Sicut enim Laby rinthus variis pyramidum inſignibus extern ornabatur, ut ſui admirationem facilè excitare adſpectantibus: ſic externâ quoque Regum ex cellentia ac ſplendore nihil, in mundo, videtu præclarius, ut omnibus ferè mortalibus ejus dem veneratio, ne dicam cupiditas, innaſcatur Quem enim pompa ejuſmodi Regia non faſci net? quem potentia illorum, in quorum manu mors & vita, à quorum nutu tot pendent alii non in ſtuporem rapiat? At verò, ſicut Laby-

rin-

tinthi interiora perluſtrantibus, varia ſtatim occurrunt pericula: inexplicabilibus enim dubiarum viarum fallaciis ambagibusque horrent undique, ut, qui, fortunâ indulgente eundi ſe reperiiſſe viam putat, novis ſubinde, & prioribus multò difficilioribus, anfractibus impediatur, à Minotauro denique, infami illo monſtro, devorandus: ſic eadem quandoque Regum ſors eſt, ut ſuo pateant exitio, & modò hac, modò illac, vario malorum impetu jactentur. Modò ingens periculorum procella, extra Regnum, illos turbat; modò, intra ipſos imperii terminos, non ſatis tutam poſſunt vitam degere. Surgunt, ſurgunt ſæpiuſculè plus quàm civilia ſpirantes animi, &, inſanæ ambitionis flatu concitati, ante non quieſcunt, quàm, everſa majeſtate Regia, in patriæ ruinis dominentur. Quæ quidem Labyrinthi Regii diſcrimina præclarè olim intellexiſſe videtur Dionyſius, Syracuſanorum Phalaris, qui Damocli, felicitati Regum, non ex animo; ſed favoris aucupandi gratiâ, adulanti permiſit, ut ad tempus etiam felicitate iſthac frueretur. Sed ô felicitatem hanc infeliciſſimam! In ſolio Regio ſeſſitans Damocles, & epulis delicatiſſimis, Regio more, inter Muſicos ſatellitesque, fruens, pendentem ex equina ſeta gladium, præcipitique lapſu vertici ſuo imminentem, ex improviſo aſpicit, & terrore ſtatim ac pallore miſerrimè confuſus, nihil ardentius, quàm Regiâ liberari dignitate, expetit: mihi ampliùs, inquiens, hac perfrui felicitate non

lubet!

Jubet! Sed cur tandem aliunde hujus rei exe
plum repeto ? Ipſius Porſenæ Regis vita,
Labyrinthum memoriæ ſuæ monumentum
ſe voluit ; Labyrinthus dici prorſus meret
Quot enim mala exercuerunt ipſum , in ſo
regio? quot pericula cervici ipſius ſæpe incub
erunt ? Ex quibus principem meretur loc
illud, in quod, nihil tale cogitans, à Juvene R
mano , Mutio Scævola, in caſtris regiis con
ctus fuit. Error Juvenis, fortuna Regis, habi
ſcribæ occiſi, à præſenti eum liberârunt impe
quî aliàs extremum ictum evaſiſſet ? Cum ve
de hoc ipſo facto Mutii Scævolæ, facto Co
cordatiſſimo, variæ exſiſtant hominū ſentent
aliis in cœlum illud efferentibus; aliis improb
tibus penitùs ac deteſtâtibus, rem iſtam impr
ſentiarum altiùs non nihil expendere , & juv
nem , fortiſſimum à variis accuſatorum vaf
mentis, à Theoninis invidorum dentibus, p
virili, vindicare animus eſt. Optârim equide
tantas mihi & tam felices obtigiſſe dicendi
res, ut in graviori, & digniori Illuſtriſſimo h
auditorio materia verſari poſſet oratio. Qua
enim hoc æſtimem? quo devotiſſimi animi cu
tu efferam ? quod vos duo, ſplendidiſſima co
Suecici lumina & columina, Vos Perilluſtres
Generoſiſſimi , quorum alter ſummam Præf
cturam Livoniæ ; alter univerſæ Eſthoniæ gl
rioſiſſimè adminiſtrat : quod Vos, inquam ,
Magnifico iſthoc & Ampliſſimo conſeſſu, exe
citio huic Oratorio, gratioſiſſimè intereſſe ſuſt

ne

neatis? Exercitium enim tantùm eſt juvenile, quod illuſtri & rara tantorum Heroum Dominorumque præſentia ornari, ſupra vota noſtra, ſupra omnem expectationem accidit, eò devotiùs à me, ſi quid unquam in me erit, (quantillum autem unquam erit?) æterna laude efferendum. Dum verò cauſam Juvenis fortiſſimi coram tantis, pro virili mea, nunc diſcepto, à Vob s omnibus humillimi ſtudioſiſſimique animi obſervantia contendo, ut mihi, de tam nobili nobiliſſimi Romani facto breviter & modicè dicenti, pro ſingulari veſtra gratia & benevolentia, benignas indulgere aures animosque ne dedignemini. Tumultuabatur Etruſcorum Rex Porſena in Romanorum finibus, conſiliaq; ſua omnia, ad expugnandam urbem, convertebat. Ne verò ſola eſſet hæc graviſſimæ obſidionis calamitas, intus frumenti, cum ſumma caritate, inopia miſeros immaniter vexabat; idcircò hujus rei, ex transfugis, certior factus Rex, paciſci cum Romanis recuſabat, niſi leges ſubirent indignas ingenuis, Tarquiniumque dignitati priſtinæ reſtituerent. Quid hîc Romani? amore libertatis retinendæ exardeſcentes, extrema ſuſtinere omnia, quàm excuſſo ſervitutis jugo denuò implicari malebant. In maximas itaque omnium rerum difficultates conjecti, (tanta erat Tarquinianæ tyrannidis averſatio!) certam prope ex fame, ſi non à ferro, mortem expectabant. Seniorum metu, juniorum motu, triſti omnium planctu preſſa turbabatur civitas: om-

nia incertâ trepidatione marcebant! SÆP
divinitatis hæc ſunt opera, ut miſerias, virib
hominum majores, ſors æquior ex improviſ
vertat, ne vel unquam improbis timor, vel ſp
abſit camitoſæ virtuti. Verſabatur eo tempo
in patria Cajus Mutius Cordus, cognoment
Scævola, adoleſcens nobilis, qui, velut ſaluta
ſidus omnibus affulgens, tot animorum tem
peſtatibus, tot malis afflictorum, optatum f
nem imponeret. Indignum ille exiſtimabat, ma
gnos illos Romuli nepotes, qui imperium Oce
ano, famam aſtris eſſent æquaturi, qui in ſervi
tute libertatem, in ipſa tyrannide honeſtate
vitæ ſervâſſent integram, tàm turpi exitio ſuc
cumbere: magnô igitur audacique aliquo faci
nore indignitatem eam avertere meditatus eſ
Ne verò minùs prudens eſſet, quàm fortis; ſed
inſtitutô laudatiſſimô, juvenilem confidenti
am, ſenili temperaret prudentiâ, Senatum Ro
manum adiit, animi ſui ſenſa patriæ patribus a
peruit: Tranſiturum ſe Tiberim, inquiens, &
petiturum caſtra hoſtium, non ut prædo, nec u
populationum invicem ultor; majus, ſi Dii ju
verint, in animo eſſe facinus. Quid ad hæc Pa
tres Patriæ? Patriæ ſalutem unius vitæ antepo
nendam judicantes, in ipſius inſtitutum omne
conſentiunt. Confeſtim Mutius noſter, impe
tratâ veniâ, abditô intrà veſtem ferrô, ad iter ſ
accingit, & in caſtra hoſtium proficiſcitur, mor
tem vel inferre, vel perferre paratiſſimus. O vir
virtutis incredibilem! quid non efficis, ubi ge
nero-

heroïca pectora occupâſti? Non dulcedine patriæ, nō triſtitiâ cognatorum, non hoſtis, quem petebat, ferocitate, non denique periculi magnitudine, retineri ſtrenuus Juvenis intra mœnia poterat. Properabat in caſtra hoſtium, in confertiſſimam ſeſe turbam, prope Regium tribunal, penetrans. Hîc verò ardentes vidiſſes Mutii oculos, quos modò in hunc, modò in illum conjectabat: animus, repetitis ſubinde ictibus, maſculum pulſabat pectus: ferrum in manu vitæ Regis imminebat; ſed ignoti; ſed conſidentis inter alios; ſed cincti ſplendidiſſimis proceribus, qui Regis inſtar eminebant. Quid faceret? periculum in mora erat: periclitanda citò alea: proſilit igitur, & calente ferro, ceu emiſſo fulgure, ſcribam Regis ſtatim petit, vulnerat, interimit. Quis tum erat omnium, in hoc ſpectaculo, ſenſus? quæ Regis Porſenæ cogitatio, cum Purpuratum illum ſuum tam repentè ſanguinem cum vita profundere conſpiceret? cum cruor de occiſo in ipſum rueret? Atrocitas ſpectaculi vitam illi prope ſubmovebat. tacitus, (nam horror verba ſuppreſſerat,) fixis in cadavere hærebat oculis. Et jam Regii ſatellites Mutium, qua cruento per turbam trepidam mucrone ſibi viam animosè fecerat, cōprehenſum ad Regem reducunt. Sed ille inter horridas fortunæ minas, metuendus magis, quàm metuens, ſumma animi conſtantiâ, oculis flammantibus, porrectiore fronte ultrò ad Regem: Romanus civis ſum, inquit, hoſtis ho-

ſtem te hoc ferro petii: veſtitu deceptus, ſc
bam trucidavi. Nec tamen hoc fortunæ erro
imminutus eſt animus: iisdem ſemper obno
us eris periculis, donec Romæ libertatem i
pugnare deſinas. Dixerat hoc,& Regem n
tàm horrore ſuperati periculi,quàm futuri m
tu totum confundebat. Inſidebat cogitation
bus imago facinoris horridi, quod vix evaſera
audacia Juvenis, minæ, inſidiæ aliæ ancipite
verſabant animum. Tandem converſus ad M
tium: quos habes igitur inſidiarum ſocios?
minitans: Cave,quicquam mentiaris, niſi m
vis, per tormenta & ignem veritatem exprin
At generoſus Juvenis, omne malum pro patr
bono vilipendens,dextram,quod in cæde abe
râſſet,ultrò igni, quem in foculo animadvert
bat,admotam comburit,ut, ſe ne quidem atr
ciſſimo cruciatuum genere terreri poſſe, d
monſtret,cordata voce acclamans: En tibi,
ſentias, quàm vile corpus ſit iis, qui magna
gloriam vident! Hìc verò loco manere ſ
Rex non poterat; ſive ſtupor, ſive miſericord
percellerent territum, proſilit ab ſede ſua & e
clamat, ut à flammis abſtrahatur ſui prodig
Mutius. Tam hic extemplo terrorem Regis d
lo geminat; quaſi beneficium relaturus, vul
& verbis minacibus: trecentos verò adhuc ſ
ſimiles in necem Regis omni modò tentanda
conjuraſſe,aſſerit. Audivit iſtud trepidus Po
ſena, audivit, & mente ſecum reputans ſolicit
Cajum Mutium,non ſine commendatione fo
titu

titudinis, non liberum modò dimiſit; ſed cum Romanis etiam, datis utrinq; obſidibus, pacem deinceps optatiſſimam iniit. Habetis, Auditores, factum Caji Mutii Scævolæ, factum generoſa mente editum, quod non paucis tamen plus temeritatis habere, quam fortitudinis videtur. Quid enim? inquiunt: numquid viri fortis titulo gaudebit, qui, omnis metûs expers, inſtar trunci aut bruti, inſtar furioſi hominis, periculo ſupra vires, ſupra hominem ſeſe exponit? Quid ſolus Mutius, nullo adhibito præſidio, tot ſeſe telis hoſtilibus temere objicit? Quid ſe in præſentiſſimum vitæ periculum, & quidem ſinè omni evadendi ſpe, præcipitat? Inſana hæc audacia eſt, exſenſa temeritas. Fortis certè quantorumcunque ſubit quidem periculorum aleā; ſed horret tamen; non bruto in ea ruit impetu: utrum ſuperare poſſit ea, nec ne, conſideratè perpendit. Cœca non eſt virtus martia; ſed oculo prudentiæ omnia reſpicit, omnia circumſpicit. Niſi fortuita Regis clementia juſtam ejus iram ſuperâſſet, eodem ſanè momento & ſpecimen audaciæ ſuæ dediſſet, & pœnam Mutius. Haud abſimilis illi Alexander Magnus exſtitit, ejuſdem reus vitii, cum, in obſidione urbis Oxydracarum, ſolus de muro, in medios hoſtes, ſtupentes concurrenteſque, proſiliret. Omnium manûs, tela omnium, omnium impetûs in unum expediebantur, ut in uno capite orbis bella finirent, & ultionem darent tot gentibus. Reſiſtebat quidem Rex conſtanter, & adverſus tot

millia ſolus præliabatur; ſed felicem illum tru
cum,qui prope murum ſtabat! Huic vitam
am Rex debebat temerarius, ne multitudi
hoſtium opprimeretur,ne, ſub tanto telor
nimbo,caderet miſerè,donec, cognitò ejus p
riculo,amici ad eum properarent, urbem vi
cerent, interfectum pæne Regem in caſtra
ferrent. Numquid ovum ovo eſt ſimilius,
præſenti, quàm Mutii noſtri & Alexandri M
gni audacia? Ita quidem videri poſſet homi
bus,qui hoc factum Mutii non ſatis ad amuſſ
rectæ rationis examinant,audaciusq; quàm v
riùs, audaciæ crimen juveni fortiſſimo impi
gunt. Expendamus denuò inſtitutum ejus!
ſingulari quodam,ac debito amoris in patria
affectu proficiſcebatur ad caſtra hoſtium, ne
vitam cives,ex frumenti inopia, & libertate
admiſſo Tarquinio,amitterent. Num auda
veſtigium in hoc amore? Num iſtiusmodi
patriam pietas temeritas dicenda eſt? Quin p
tiùs ſingulari quadam atque præcipua laude
amorem,ob pietatem hanc dignus videtur M
tius noſter. Quis enim noſtrum tam obtuſo a
que Bæotico eſt ingenio,qui neget, PATRI
pietati etiam illam,quæ Deorum numinibus
quatur,àuctoritatem parentum cedere? amo
ſui ſubjici? Nemo quiſquam facilè, quod ſa
cto pietatis patriæ inſtinctu ſuſcipitur, teme
tatis poſtulabit. Neque primus eo celebrat
nomine noſter Mutius: alios Romæ laudis h
jus habet ſocios, qui vitam patriæ ſalute vili
re.

rem habuerunt. Quid enim movit Horatios, ut, pro Romanorum ſalute, pro aris & focis dimicarent? Amor Patriæ. Quid Junium Brutum, ut, cum Arunte, Regno expulſi Tarquinii filio, in acie ita concurreret, ut, pariter illatis haſtis, uterque, gravi ſaucius vulnere, exanimis proſterneretur? Amor Patriæ. Quid viros denique alios fortiſſimos, ut ad idem gloriæ ſtudium accenderentur, quàm amor atque pietas, quam patriæ ſe debere ſuæ judicârunt? Dici profectò non poteſt, Auditores, quantò olim ſtudio, Romani præſertim, omnia ſua conſilia & facta ad hanc virtutem retulerint, ut hac de cauſa, ab ipſo quoque DEO, ſingularem benedictionis, in imperio, gratiam obtinuiſſe cenſeantur. Quid ergò eſt, quod homines tam invidi noſtrũ Mutium ſubleſtæ arguant temeritatis? piò amoris in patriam affectu, quæ fecit, fecit omnia: fecit adhibitis in conſilium patriæ patribus, quò vel uno, à temeritatis ſuſpicione, planiſſimè poteſt liberari. Impetratâ enim adeundi Senatûs poteſtate, quaſi allaturus aliquid neceſſarium, de magnis ſe rebus aleam jacturum indicat: apud populum cogitata illa effari, tutum non eſſe: Patribus ſe talia, qui arcana continere poſſint debeantque, primis ac ſolis proditurum. Pòſt cogitati facinoris ſeriem mirantibus aperit, quod, ſumptâ transfugæ ſpecie, caſtra Etruſcorum intraturus ſit. Si ſuſpectum obtruncaverint, unò privari cive patriam; ſin intromitti contigerit, ferro, quod habebat, Re-

gem hoſtium vitâ expellere pollicetur, quô c
ſô belli finem auguratur. Num revocavit Ser
tus prudentiſſimus ab inſtituto ſuo juvene
ceu temerarium? Non revocavit certè; in
collaudatum bonis ire avibus juſſit. Adeſte n
qui noſtrum traducitis Mutium! ubi audac
in hoc facto? ubi temeritas? Nonne viris pr
dentiſſimis expoſitum? nonne juſtiſſimo ipſ
rum judicio approbatum eſt? Ne putemus,
gnoràſſe Mutium, quod, SICUT fortitudo
ne prudentia nunquam ſalutaris eſſe poteſt;
nec prudentia cum temeritate conſiſtat. Cert
ſi quis eſt, qui æternam rerum à ſe præclarè g
ſtarum gloriam adepturus eſt, ut maſcula in
pio fortitudo eluceſcat oportet, cujus duct
ingenti animo, ſua omnia efficiat, Animus t
men magnus, ſine recta ſolidaque prudent
verè nullus eſt: hujus enim ductu fortis ſolli
tè providet, ne quid cupidè, ne quid impote
ter, ne quid improbè committat. Quam qu
dem fortitudinis cum prudentia conjuncti
nem, collocatâ in ſacratum ædium veſtibu
Sphingis effigie, indicârunt Ægyptii, ut, q
parte beſtia erat, robur; quâ homo, pr
dentiam deſignaret. Vis enim conſilii expe
mole ruit ſua; ideoque prudentia duce, qu
fecit Mutius, fecit omnia. Non ſecutus eſt juv
nilem impetum; ſed audivit graviſſimorum v
rorum conſilium, qui ſingularem ſibi prude
tiam non in otio; ſed in negotio: non præc
ptis; ſed factis: non multis libris legendis; ſ
rebu

rebus difficillimis gerendis, comparaverant: hi verò &approbârunt inſtitutum juvenis animoſiſſimi,& commendârunt. Num verò cum prudentia, quæ Mutium firmavit , temeritatem poſſe conſiſtere putabimus? imò commiſceri duo hæc non poſſunt: pugnant inter ſeſe, & aquâ igneque pugnant acriùs. PRUDENTIA non tantùm virtus; ſed virtutum præſes & directrix præclariſſima; temeritas vitium turpiſſimum: illa, ſub rectæ rationis auſpiciis, militat; huic deſperatio, furor, rabies, feritas ſociantur: illa intemperiem coërcet affectuum; hæc moderationis lineas excedit fœdiſſimè, ut neque in aggrediendis periculis providentiam, neque in perferendis conſtantiam comitem patiatur. Notam hanc eſſe audaciæ, à doctioribus accepimus, quod, qui ductu ejus dicam, an impetu? periculis ſeſe objiciunt, ante diſcrimen Achille videantur animoſiores; in ipſo autem, Epéo timidiores inveniantur: in laceſſendo tigride procaciores; in malo, damâ fugaciores: impavidi ante periculum leones; fugitivi in ipſo lepores. Num verò talis noſter fuit Mutius , ut notam inde mereatur audaciæ? Minimè talis fuit; ſed imperterriti ſemper animi robur dictis, factis, geſtibus præ ſe tulit, ideoque, cum ſibi mortem intentari audiret, nec colore mutato, nec vultu cogitabundo, nec ullo alio ſigno, qualia ſolent in mortis periculo incidere, metum prætuliſſe, laudatiſſimo antiquitatum Romanarum ſcriptori dicitur. O verè fortem & cordatum Mu-

tium Cordum noſtrum! qui, amore patriæ incenſus, neque Regem, iracundiæ incenſum facibus, neque proceres, conſternatis omnia crudelia minantes animis, neque totum denique exercitum, ad torturam properè accinctum, timuit; ſed præſentiſſimum mortis periculum, heroicâ atque conſtanti magnanimitate, tantùm non provocavit! Atqui ſolus hoc fecit, dicunt olores juvenis; annon temerè, quod ſolus? O turpem in hoc facto maculam, ſcilicet! Solus egregium animi ſui propoſitum exſecutus, eſt Mutius! ſolus patriæ ſalutem fortiter curavit in hoſtico! laudíne hoc cedat ipſi, an vituperio? Niſi prorſus fallimur, virtutem animoſi herois magis illuſtrat, quod ſolus, nullas exhorreſcens difficultates, ſolus rem inſignem tentaverit, ſolus rem inſigniter tentatam geſſerit, ſolus eam, admirando ſucceſſu, confecerit. Nemo ſaniorum ignorat, MULTO eum majorem laudis fructum percipere, qui ſolus rem præclaram gerit, quàm qui aliorum auxilio perpetrat. Quis fortitudinem, quam fiduciariam Doctores morum nominant, fortitudinis loco æſtimat? Magna quidem præſtantiſſimorum Ducum in bellis gloria eſt, cum victoriæ floret inſignibus, cum triumfali lauru ſuperbiunt; ſed ea non eſt ipſorum propria; partem ex ea centurio, partem præfectus, partem cohors, partem turma decerpit, & in iſtius ſe ſocietatem offert. At verò hujus gloriæ, ſicut ipſius facinoris, ſocium Mutius habet neminem: tota illa, quanta-

cun-

cunque eſt, quæ certè maxima eſt, tota, inquam, fortiſſimi Mutii eſt, omni monumentorum genere, ad immortalem poſteritatis memoriam, meritò conſecranda. Quanquam nec adverſus totum pugnaturus exercitum iter ingreſſus ſit; unus unum Regem petiit, in uno iſto periclitari fortitudinem, illius cæde liberare voluit patriam ſuam: illam nempe ſuam patriam, cujus mœnia oppugnabat Porſena, cujus agri incurſionibus vaſtabantur horridis, cui denique, tam graviter obſeſſæ, commeatus omnis denegabatur, hanc ab excidio præſenti, ſua quoque liberare morte ſolus voluit. Quis hîc generoſæ virtutis exemplar non videat? cujus ea plerumque indoles eſt, ut difficilibus, ut pulcris occupetur: Quid verò difficilius? quid pulcrius, ab alio quoquam tam fortiter, tam prudenter, præſtari potuit, quàm quod à noſtro Mutio præſtari potuit? Eant verò & frontem perfricent, qui Alexandrinæ hîc temeritatis inſtar cōminiſcuntur! Quid enim huic ſimile in facto Alexandri apparet? Rex in urbem hoſtium plenam, contra omnes pugnaturus, ſaltu de muro præcipiti ſe immiſit: noſter in unum Regem facinus egregium meditatus eſt. Rex, citra omnem neceſſitatem, rem inauditam, & toti exercitui ferè exitioſam, aggreſſus eſt; hic verò amore patriæ, quam in extremis conſtitutam vidit, vitæ ſeſe periculo expoſuit. Rex nullo adhibito conſilio, imò gementibus poſtea proceribus, hoſtilibus ſeſe telis, temerè moriturus, miſcuit:

noſter Mutius, auditi, antequam auderet, co
filii ductum ſecutus eſt. Quid multis? Ipſe la
dum Alexandrinarum præco, Hiſtoricus, f
ctum iſtud Alexandri rem incredibilem atq
inauditam, multoque magis ad famam temer
tatis, quàm gloriæ inſignem nominat. Alit
profectò de Mutii judicâſſet inſtituto: rem a
famam fortitudinis heroicæ, rem neque incr
dibilem dixiſſet, nec inauditam. Annon eni
ſimile quippiam, in eodem Romanorum cu
Etruſcis bello, Horatius Cocles auſus eſt? cun
extremam pontis cujuſdam partem occupan
totum hoſtium, in urbem jam jam irrumpent
um, agmen, tamdiu ſuſtinuit, donec poſt te
gum ejus pons à Romanis dejiceretur. Ipſe, pa
triam imminenti liberatam videns periculo, a
matus in Tiberim proſilit, & ad ſuos incolum
reverſus eſt. Quanquam ſi intimiùs prudente
noſtri Mutii animoſitatem ponderes, major e
quàm Coclitis, & commendatior deprehend
tur. Cocles enim, ſubita periculorum vi ad
ctus, propè mœnia pugnavit: noſter inter ho
ſtes medios, ſponte ſua, audito tamen Patru
conſilio, fortunam periclitatus eſt. Illi elaben
via Tiberis patebat: quid noſtro? Nihil omn
no! Quocunque oculos ſuos verteret, hoſte
hoſtes tantùm aſpiciebat. Triumfat igitur pru
dens Mutii fortitudo, triumfat fortis ejus pru
dentia, & in ruborem dat accuſatores ejus, qu
temeritatis notam facto laudatiſſimo ſatagu
inurere! Non tamen hîc ſubſiſtunt adverſari
ſe

ſed, ut Porſena, ſemel armis Romanorum pulſus, renovat aciem, & denuò fortunam experitur: haud aliter ipſi, depulſi primò illo adverſus Mutium præſidio, tantæ virtutis hoſtes, rurſus ipſum adoriuntur, ſi non temerè; perfidè tamen, fraudulenter, dolosè ipſum hîc egiſſe, clamantes. Certè per fraudem & dolum in caſtra hoſtium irrepſit, inquiunt, Etruſcumque ſe mentitus, cohortes in ſtatione, lingua etiam alia uſus, quàm patria, decepit. Num verò iſte candor Romanus eſt? Quid? mendaciſſimè trecentos adhuc juvenes vitæ inſidiari Regiæ aſſeruit. Nemo cordatorum aliam facilè de hoc, quàm de Perſici illius Ducis Zopyri facto, ferre poterit ſententiam; imò utrumque ſuo meritiſſimo reprehenſione dignum accerrima judicabit. NIMIRUM fertiliſſimæ ſceleſtiſſimarum inventionum malæ ſemper mentes exſiſtunt, eaque verſutiæ in iiſdem varietas, ut impoſſibile ſit, ſingulas ejus rationes veſtigare. Sed ô futilem quoque accuſationis hujus impetum! Quid futilem dico? Utilem oportebat dicere Mutio noſtro: laudi enim ejus dum obtrectant homines lividi, mirum quantum velificantur. Nulli non prudentiores ingenioſa commendant ſtrategemata, cum nihil referat, quò modò hoſtem noſtrum, & quem perdere mos faſque eſt, vincamus. UBI enim juſtum ſuſcipitur bellum, vi aperta pugnet quis, an ex inſidiis, quid ad juſtitiam intereſt? Ecce venatorem! feras quaſdam vi & manu interficit, quaſ-

dam,

dū,occultus ſubſiſtens,laqueis aut retib.captá
quis reprehendit ? Ita ſi in bellis hoſtes, non
perto ſemper Marte; ſed inſidiisquoque, ab ac
verſa parte, impetantur, à laude propiùs abeſ
quàm à culpa. Imò ejusmodi belli furta pulcer
rimam laudem habent, per quæ hoſtes maxim
decipiuntur, & amici juvantur plurimum; mc
dò ſalva ſemper fide; integra dignitate utrumc
fiat. Fraudem enim contra fœdera aut pac
quis probus probet? quis viles & impios dolos
Neutrius verò criminis reus noſter Scævola
utriusque Zopyrus. Quàm perfide hic Baby
loniis fidem dedit? quam doloſè, & fraudulen
ter ſeſe obligavit, ſe adverſus illum ſtatum,
quo præſidium haberet, præſertim, cum Baby
loniorum Dux conſtitueretur, nihil facturum
Fuerit fidelis Regi ſuo; fides iſthæc perfidiam i
eos, ad quos confugerat, minimè excuſat, qui
dicam, tollit? Quàm vilis verò? quàm impiu
dolus & indignus tanto viro fuit? ſævitia in co
pus ambitionem ſuam ſaturare, dominiumqu
in membra ſibi rapere, quæ data ad cuſtodiam
Mutius ſalva fide, Mutius dignitate integra egi
omnia! Transfugium ſimulavit; verum eſt illa
ſa fide & virtute ſimulavit. Nihil hìc infame
perjurum, indignum factu Argus ipſe depre
hendat, etiamſi centum ſuos afferat oculos. S
enim ſimulatione habitus, fugæ, & ſimilibu
non læditur, ſive naturæ jus, ſive gentium, cu
ſimulatione transfugii? Talis certè nihil perfid
ſignificat. Si decipiatur ea hoſtis noſter, quic
tum

tum? Num hoc cavere alterum oportet? Vah providos hoſtium amicos & tutores! annon ſua libertate, huc vel illuc eundi, magis minùsve celeriter eundi, hoc vel illo habitu, modo, tempore eundi, cuique uti liceat? Dolus an virtus, quis in hoſte requirat? id quod apud Poëtam dicit ac docet

——Ripheus, juſtiſſimus unus,
Qui fuit in Teucris, & ſervantiſſimus æqui.

Quid verò de mendacio Mutii fiet? Nimis manifeſtum eſſe videtur, Auditores, mendacium; ſed videtur! nec enim, ſi ad liquidum res exigatur, tam infami nomine dicta ejus traduci debent. Non quidem Stoicorum hîc opinioni album, quod dicitur, calculum addimus, qui inter ſapientis dotes poſuiſſe dicuntur, mentiri, ubi & quomodo oportet: ſatis improbè ſervile vitium ſapienti ſuo, quem Jove faciunt ſuperiorem, tribuunt. Nec ferenda aliorum eſt malitia, qui velut ſolenne illud habent, nunquam verum dicere. APERTE vera loqui, hominis ingenui, hominis honorati & honorandi indicium eſt: mentiri, ſordidum opus, & quod invidi maleq; compoſiti animi opinionem aliis ingenerat. Verè, & ut Pythius alter ex tripode, Pythagoras, interrogatus: Quidnam faciendum eſſet hominibus, ut Deo ſimiles reddantur? Si verum dixerint, reſpondit. Neque tamen multis verborum ambagibus hîc diſcutiam: Annon hoſtem publicum circumvenire falſiloquio liceat? Excutiant hanc quercum in utramque partem

alii,

alii, modò ne ſua, cum Lyſandro illo, junga
ſuffragia, qui, verum quidem falſó eſſe meliu
ſed utriusque dignitatem & præſtantiam u
diſcerni, judicabat. Nimirum bonum publicu
hîc reſpici voluit; quo inſitum in mendac
ejusmodi malitiæ virus facilè exſugatur, faci
abſorbeatur. Et quidem plenæ ſunt ejusmo
medicamentis, ut vocant, veneno mixtis hiſt
riæ: pleni exemplis deceptorum ejusmodi ſcri
tores; ô ſi tantum hiſtoriæ! ſi tantum ſcriptore
Nos inſidioſo illi cætui miſceri nulli patim
Mutium noſtrum, cum non fuerit mendaciu
quod mendacii arguitur. Non aperuit cogita
mentis ſuæ: nihil peccavit! quid? Num ſemp
aliis, quæ meditamur, manifeſtare oporte
Hoc verò prudens taciturnitas non largietu
quæ veritatem tegendam ſuo tempore aſſerit
loco. Sed illo veritatis tegumento nocuit Reg
largiamur nocuiſſe: hoſtine nocuiſſe ſacrileg
eſt? Imò, quod permirum dictu videri cupia
poſſit, nulli nocuit Mutius figmento ſuo,
Porſenæ quidem ipſi, quem à nocendi poti
inſtituto utiliſſimè revocavit. Nulli fecit inju
riam, qualem ſanè hoſti, quippiam fingendo
non facimus, niſi fidem ante ipſi dederimus, n
juramento nos illi obſtrinxerimus. OMNI
enim, quæ ad vincendum hoſtem publicum,
ſalutarem belli finem faciunt, quocunque mo
do fiant, ſalva tantùm fide fiant & integra dig
nitate, quod, cum fortiſſimo Romanorum Ca
millo, denuò ingerimus. Dum hoc dico, Aud

tore

tores, dum ſubactiſſimo prudentiæ veſtræ judicio argumentum hoc ſubjicio, Lartem Porſenam intueor, qui ipſemet, niſi fallor, intentato crimine liberat Mutium, & cognitam poſtea fraudem utiliſſimam prædicat: haud ægrè quidem procul dubio tulit, cum ſe tam ſalutariter deceptum animadvertit. Nemo utique infamis mendacii Medicos arguet, cum ægrotantibus, non veris licèt ſolatiis, ſanitatem reſtituunt: nemo Ducem belli reum aget inhoneſti criminis, ſimiliter ſuos, in prælio periclitantes, ſuppetias aliunde advenire, falſa perſuaſione ſoletur, ut incitati victoriam & ſalutem ſibi pariant. Profectò, qui tam ſalubri fallacia decipiuntur, non decipiuntur, niſi cum non decipiuntur. Fruſtra ſunt, quicunque Regem Porſenam, ſine ullo deceptum damno, argutiolam poſteà illam Mutianam ægrè tuliſſe putant: quin gratias potiùs tacitè habuit, quod per illam maximum aſſecutus eſt commodum. Romanos enim, gentem fortiſſimam, ſibi amiciſſimè conciliavit, & hoc juvenis vaframento militari (ut Dionyſius appellat) plus, quàm ſuorum armis, obtinuit. Quid ergo eſt, quod in hoc viro, ad omnes facto virtutes, (laus illa Mutii à laudatiſſimo ſcriptore Plutarcho proficiſcitur,) quia eas forſitan non capiunt, rigidi admodum cenſores carpunt? Cur diris & duris verbis in eum invehuntur? Si ex fraudibus conſutum habuiſſet animum, non tam candidè ſimpliciterque egiſſet cum Rege, totum ſeſe illi poſtmodum aperiés;

Civis Romanus ſum, inquit: Cajum Muti
vocant; hoſtis hoſtem occidere volui: nec
mortem minus animi eſt, quàm fuit ad cæde
& facere & pati fortia Romanum eſt. Ita dix
ita fecit, minimè hîc mutus Mutius: vicit ve
cordatiſſimus Cordus, ut fruſtra maculam in
fingas, nullam hîc invenias. Sed novam tande
in noſtrum Mutium, & ultimam expediunt
ciem hoſtes ejus: alio nunc ipſum inevitabili
tormento arietant: quali demum, quæriti
Crudelem, truculentum, impium homine
proclamant. Quid ita? Sævit in Regem, n
ſacra illa membra, non proximum DE
nomen reveritus, truculentam ſicam in e
diſtrinxit. Iſtane eſt in ſacroſanctam majeſtat
reverentia, inquiunt? Imò cum fortuna Re
ſceleri perpetrando obſiſteret, graviſſimis a
huc minis ipſum inſectatus eſt. Sed quid
impietate hominis tam multa? Nonne ipſe
ſe ipſum, improbè ſævit? dum non tantù
præſentiſſimæ ſe morti objecit, vitæ ſuæ teme
prodigus; ſed in manum poſtea ſuam, igni aud
ciſſimè injectam, truculentus exſtitit. O bel
num facinus! Sed quid beluinum dicimus? N
la belua tam immanis, tam eſt rabida, quæ in
ipſam furorem ſuum effundat, quæ in ſua me
bra ſæviat, neque ea, quæ benignitas natura
largita eſt, pro viribus ſervare ſtudeat. Tantu
potuit effrenis Mutii inſania! tantum effe
malitioſa Mutii ambitio! Quàm impii aliàs
crudeles ſint, qui ne corpori quidem parcu
ſu

ſuo; ſed in illud, rabidorum canum inſtar, ſæviunt, nemini non eſt manifeſtiſſimum. Peſſimè quidem ſui ipſius carnifex audit, ſupra ex Perſicis proceribus adductus Zopyrus, quod ſibi ipſi truculentas manus intulerit, quod infeſto infauſtoque ferro crudeliter ſibi membra præſciderit & temerè. Nunquid alio cenſendus loco Scævola noſter? Annon potiùs ut inſanus habendus, ut crudelis culpandus, ut impius reprehendendus, ut inhumanus diris omnibus devovendus eſt, qui neque ſui, neque majeſtatis regiæ rationem habuit? Verumenimverò, ſi tam graviter Heroëm noſtrum accuſare ſufficit, quis erit innocens? Loquatur potiùs ipſe, & læſæ ſanctitatis Regiæ crimen objectantes reprimat. Hoſtis hoſtem occidere volui, ad ipſum hoſtem dicit. Ecce ſpongiam quæ omnem intentati ſceleris maculam abſtergit. Num enim hoſtis perſona, quamdiu hoſtis eſt, ſive Rex, ſive ſubditus fuerit, hoſti ſancta eſt? Bonum ſcilicet commentum! bonum munimentum! quaſi ſanctam illam habere perſonam oporteat, quam modis omnibus, modò ſalva honeſtate, circumvenire licet & interimere. Si in ipſa acie trucidatus eſſet Porſena, num & ibi proximum Diis nomen, Regium numem impiè læſum fuiſſet? Aſpiciamus modò & ſacras, & profanas hiſtorias: DEUM immortalem! quot Reges ab hoſtibus occiſi ſunt, imò ipſius DEI T. O.M. mandato, quod ad nulla nos turpia incitat, à ſanctis etiam viris occiſi ſunt? Horrendas

quidem graviſſimi ſupplicii minas audim
in Scævolam, quæ admiſſæ culpæ fidem poſ
facere; ſed nonniſi illis, qui quodcunque ab
ſte in hoſtem malum, culpæ antecedentis p
mium exiſtimant. Plus ſatis vobis omnibus,
ditores, me tacente notum ex hiſtoriis eſt, qu
exquiſitis ſubinde ſuppliciis non modò imm
ab hoſtibus percuſſores; ſed emiſſi quoque
ploratores, affecti fuerint. Quid cauſæ di
mus? Injuſtúmne prorſus eſt, uti explorat
bus? uti in hoſtem percuſſoribus? Sic nulli
eum militibus liceret uti, ne quidem inte
exercitu. Multi enim, an pauci ſint, aut u
etiam, qui vim in hoſtem, quem occidere li
expediant, quid ad juſtitiam intereſt? Sexc
cum Leonida Spartani, caſtra Xerxis maſc
ingreſſi, rectà petierunt Regis tentorium, u
nem & vitæ ejus, & terribilis belli afferrent. P
ciores ſi periclitati aleam illam fuiſſent, an
magis abfuiſſent à culpa, quàm à gloria? Va
rius Maximus pium ac forte vocat Mutii p
poſitum: magnus Cicero ſummis effert lau
bus. Et quidni? Sancti illi Romæ in bellis Se
tores veteres ad audendum autores fuera
Quid autem ſuis Rex ſuppliciis terret Mutiu
non certè, quod vel improbè, vel impiè ege
ſed illa ipſa utitur licentia, quam adverſus h
ſtem hoſtis jure obtinet. Quanquam ipſe al
nonniſi laudatiſſimam in hoc facto virtut
agnoſcat. Nimirum ſæpius virtutem in ho
merita laude tollimus, ipſum tollimus. Neq

P

primus fuit ex Romano ſanguine Mutius, qui pulcrum & decorum eſſe pro patria mori ſtatuit, ne quis ipſi vitio vertere pergat, quod morti vitam expoſuerit. Notior eſt, quàm ut multis impræſentiarum efferatur, virtus Marci Curtii, & animi, & generis nobilitate inſignis juvenis: qui, cum in media parte fori, vaſto ac repentino hiatu, terra ſubſideret, reſponſumque eſſet, tantummodo compleri poſſe, ſi nobilis quidam Romanus ſe in illum præcipitaret, militaribus inſignibus ornatus equum conſcendit, admotisque vehementer calcaribus, præcipitem ſeſe in illud profundum egit; continuò terra priſtinum recuperavit habitum. Memorabilis Deciorum, patris nimirum & filii, pietas in patriam fuit: è quibus ille, cum, Latino bello, aciem Romanam inclinatam, & penè jam proſtratam videret, caput ſuum pro ſalute Reipublicæ devovit, ut, ex vulneribus illius atque ſanguine, inſperata exſurgeret victoria: Hic verò ſimili devotione, (qualis quidem Ethnicorum eſſe potuit,) pugna æquè ſtrenua, conſentaneo exitu, labantes perditasque urbis Romæ vires reſtauravit, ut dignoſci arduum ſit, utrum Romanæ civitati utiliores Decii in vita, vel in morte extiterint? quoniam vita eorum, ne vinceretur, obſtitit; mors, ut vinceret, effecit. Sed quid mortem eorum nomino? NON moritur, qui ſic moritur; ſed mortalem vitam cum immortali commutat gloria. Mutii noſtri hæc vox apud Hiſtoricum, vox Cordi cordatiſſimi; Donare

vitam meam patriæ volui, ait, quæ me protu
pro mortali corpore immortalem receptu
gloriam. O exemplum fortitudinis ac amic
in patriam ſpectatiſſimum! O verba ex ipſo
pientiæ tripode prompta! Omnibus ea homi
bus ſatis dilucidè demonſtrant, EX aliis vir
tum præmiis, ſi præmiorum habenda eſt rat
ampliſſimum eſſe gloriam: ea enim eſt, c
brevitatem vitæ poſteritatis memoriâ conſc
tur: ea eſt, quæ efficit, ut abſentes adſimus
mortui vivamus: ea eſt, cujus gradibus eti
homines videntur in cœlum aſcendere. Q
ergò erit magnus animus, qui non ad eam a
rat? Qui verò immortalitatem nominis l
egregiorum animorum incentivum puta
virtutis indolem ignorant, cujus efficaciſſim
pabulum eſt gloria. Sed autem nobis adhuc
licat manus Mutii, &, ſe tamen crudeliter i
admotam corruptamque indicat. Nunq
hoc ſine Mutii labe factum eſt? deforme pro
dubio corpus reddidit; furtaſſis facto etian
lius turpitudinis notam inuſſit, & tantam c
dem, quantam ne omnis quidem vis aquar
eluat. Mirari poſſet quiſpiam, quî factum
quod ſcriptor Romanarum antiquitatum
curatiſſimus, Dionyſius Halicarnaſſenſis, n
lam manûs ambuſtæ mentionem, in oper
facti hujus recenſione, faciat. Dubiæne
tempore fidei fuit, quod fama de injecta foc
manu circumtulit? Princeps tamen Hiſto
Romanæ exſertis verbis refert, & dignis om

no, quæ ex illo audiantur: Quum Rex, inquit Livius, ſimul ira infenſus, periculoque conterritus, circumdari ignes minitabundus juberet, niſi expromeret properè, quas inſidiarum minas per ambages jaceret: En tibi, ait, ut ſentias, quam vile corpus ſit iis, qui magnam gloriam vident; dextramque accenſo ad ſacrificium foculo injicit, quam quum, veluti alienato ab ſenſu torreret animo, prope attonitus miraculo Rex, ab ſede ſua proſiliit, amoverique ab altaribus juvenem juſſit. Sævitiam hîc notabimus Mutii, quod manum igni injecerit, an prædicabimus potiùs prudentiam, quod, ne totum corpus flammis conſumeretur, unum perire membrum ejus maluerit? Prudentiam certè nominant graviſſimi ſcriptores, quod Pompejus, (ſed quantus vir?) cum, Legationis munere functurus, ab infeſtiſſimo Illyriorum Rege interciperetur, Senatusque Romani conſilia & mandata juberetur aperire, blanditias minasq; pari loco habuit, nec vel in ipſo caſu animo cecidit; ſed ardenti lychno admotum digitum cremandum præbuit, ſuamque ipſius virtutem ac fidem allocutus: Pompei, ait, hîc priùs in cineres te flamma rediget, quàm patriam populumve tuum proditoriè proſtituas. Et, tam conſtantis patientiæ indicio, ultioris quæſtionis periculum evaſit, unusque & ſolus (quod exercitus nequiverat,) hoſtibus cum populo Romano faciendi federis inſevit cupiditatem. Quid aliud in noſtro animadvertimus Mutio, quàm

quod tantis in Pompejo, & quidem juſtiſſimi
effertur laudibus? Nonne pari modo, ipſis ja
flammis cædem minitantibus, manum focul
Mutius injicit? pari motu inexpugnabilem fo
tiſſimi animi fidem hoſti firmat? pari ſucceſſ
ſolus & unus, quod patriæ exercitus non pote
rat, hoſtis vincit animum? Triſte quidem, cor
pus urere; quis ambigat? ſed IN omni negotio
ubi periculum imminet, id ſpectant prudente
ut quàm minimo damno defungantur. Ita me
dici, ubi, correpta corporis parte, morbum i
cæteras tranſjici vident, unius membri jactura
pro reliqui corporis incolumitate, paciſcuntu
Quis nullo caſu membri, licet adhuc integri, ja
cturam faciendam ſtatuat? Si quis manu ſua, ſiv
caſu, ſive de induſtria, ligatus eſſet alicubi, ar
implicitus, ſubitumq; oriretur circa homine
incendium, quod non niſi manûs impeditæ ab
ſciſſione liceret effugere, quid, quæſo, facien
dum ei ſtatueretis, Auditores? Omnes, omne
procul dubio ſucclamabitis, ſpero, manum po
tiùs perdendam, totum corpus à præſenti mal
liberandum eſſe. Nullum verò tale cum Præto
rem Perſicum, ad deformandum tam horribil
conatu corpus, impulerit, quid impiam illiu
ſævitiam? quid ſævam impietatem Scævola
noſtro imputabimus? Fides, fortitudo, pruden
tia, in periculoſo conſtitutum bivio, aut lauda
bili dolore ad honorem maſculè contenderet
juſſiſſe videntur, & inſtigaſſe Mutium. Ipſe Re
Porſena, miratus talia, laudes ejus decantat: Ju
beren

berem macte virtute eſſe, inquiens, ſi pro mea patria iſta virtus ſtaret. Nunc jure belli liberum re, intactum, inviolatumque hinc dimitto. O ſplendidiſſimam gloriam, gloriã immortalitatis memoriã proſequendam, quam Mutius noſter ab ipſo quoq; hoſte obtinuit! Cuj⁹ caput gladio petit, ab eo tot Virtutum laudes, dignum earundem præmium, accipit: laudes ſine fuco, ſine fraude, ſine adulatione, cum tantus hoſtis tribuat. O felicem ergo mutium hoc nomine! Felicem iſtiusmodi honoribus ac præmiis, quæ poſtmodum à tota patria conſecutus eſt! Quid enim illud? annon quantivis eſt, quod, rebus licèt Romæ ſatis anguſtis, ipſi tamen ex publico, quemadmodum antea Horatio, pontis & patriæ defenſori, tantum agri, quantum uno die aratro circumarare poſſet, Patres trans Tiberim dono dederunt? Quanquam majus adhuc & amplius acceſſerit præmium; Equeſtris ſtatua honori ejus ſempiterno ſplendidiſſimè poſita, & apud Curiam Hoſtiliam collocata eſt, monumentum fidei invictæ, fortitudinis heroicæ, prudentiæ feliciſſimæ, qua exſultantem hoſtium ferociam compreſſit, flammam atque ferrum, cædem, incendia, rapinas à Romanorum civium vita, tectis, fortunis arcuit: magnum Etruſcorum Regem, Patriæ antea terribilem, amicum effecit utiliſſimum. Quis iſta heroici facinoris commoda verbis poſſit aſſequi? Vix patratum erat à cive patriæ amantiſſimo, ecce mutatum Regis in Romanos animum! funeſta po-

nit odia: Victor propemodum, ad incitas r
dactos provocat ad amicitiam, quam Tarqu
niis ſtatim, cum hoſpitio, renunciat: muner
caſtrorum ornatus, captivos ſine pretio plur
mos Romanis donat: æternæ pacis cum iiſdẽ
federa pangit, muneribus viciſſim ornatus lo
gè ſplẽdidiſſimis. Quis Romanorum unquam
non dicam ſperare; ſed propemodum optar
tantam patriæ felicitatem auſus eſſet? Præcurr
fortitudo tua, Corde cordatiſſime, ſpem Patr
tuæ! quæ, ne fruſtra optaret ipſa, verebatur, a
mirabili tuâ & ſingulari virtute perfecta ſun
Habeas ergo tibi non minus laudis, honori
gloriæ, quam temeritas, fraudulentia, impiet
reprehenſionis conſequitur! Habeas tibi div
num patriæ liberatoris nomen, quod tam fo
titer, tam prudenter, tam piè, tam glorioſè eg
ſti. Verè fortiter! Fortitudinis enim incitatu
ſtimulo, in caſtra hoſtium profectus es: hâc ma
nûs ad trucidandum Patriæ hoſtem armaſt
hac, ipſo quaſi periculorum cingulo concluſu
animoſiſſimè minas omnium atrociſſimas ſu
peraſti. Verè prudenter! Prudentia enim duc
optatiſſimâ, à prudentiſſimis Patriæ patribu
conſilium petiiſti, ne quid tibi, dum de patria a
gitur, tribueres: ne totum corpus pereat, ma
num comburendam præbuiſti, dictis, factis, ge
ſtibus ſaluti patriæ conſulens. Verè piè! Quis e
nim hoc negaret? vitam tuam, quâ nihil alia
homini carius: quid de fortunis, de conſangui
neis, de amicis Romæ neglectis dicam, an rel
ctis

ctis? dicam? vitam tuam juvenilem, vividam, vegetam patriæ libertate viliorem habuiſti. Verè glorioſè! Quot enim dona? quot præmia à patria? quas ab ipſo hoſte laudes obtinuiſti? Tuum, tuum hoc factum, Heros fortiſſime, tot virtutibus, ceu ſtellis magnum hoc cœlum, exſplendeſcit, ut, dum te prudentem, dum te fortem, & pium in patriam appello, non tam nomen tuum his honeſtare titulis, quam hos titulos tuo nobilitare nomine videar. Nihil prorſus abeſt, quin te Patriæ tuæ patrem plenò ore nominemus. Civitatum fundatoribus hoc laudis ſolet tribui; quidni autem earundem potiùs conſervatoribus conveniat? MULTO magis nobis jucundi atque illuſtres ſunt illi dies, quibus conſervamur, quàm ii, quibus naſcimur: nam ſalutis certa lætitia eſt, naſcendi incerta conditio, ut cum laudatiſſimo quoque Patriæ ſuæ patre, Cicerone, laudes has obſignem. Agite ergò, quicunque Cives eſtis, agite, qui, quantum debeatis patriæ, intelligitis, Mutium noſtrum imitamini, & eum induite animum, ut pro patriæ ſalute omnia cum eo faciatis, omnia patiamini. PATRIA eſt, quæ omnes caritates ſancto ambitu complectitur: ne majorem aliunde expectetis gloriam, quam ex ſervata patria. VILIA & exilia ſunt omnia, quæ fortunæ ſunt: at ſalus patriæ quantiſcunq; bonis majus bonum eſt: talis pietas, quæ, Mutianæ inſtar, ſua quoque vita potiorem æſtimat ſalutem patriæ,

triæ, honoratiſſimo cœli terræque judicio, æternùm comprobatur.

PROGRAMMA INVITATORIUM.

PARADISUS MUSARUM BABYLONICVS.

NEc enim penſilem intelligo, quem Nabuchodonoſor ſacrum voluit uxori ſuæ, ad ſtuporem iſte factus erat undique : teſtudines ſurgebant ex Euphratis fundo; ſed quæ ſuſtinerent alias : his ipſis, velut atlanteis humeris, pavimentum horti, (quanta moles!) incumbebat. Quis ſilvam, tot proceris eminentem arboribus? tot limpidis ſtrepentem rivulis, in aëre viſam, meminit ullibi ? hac verò Babylone fuit, non in ſolo utiq; nec tamen ſine illo. Multi, è longinquo molium tantarum montes conſpicati, nubes ſe videre judicabant. Factos dicas ad illarum inſtar, quas inter capita ſua condebant. Sed ad ſtuporem tantùm! Alinm ibidem paradiſum excitabat Magnus Rex, Deo ſcilicet & Muſis : hortum floridè inſignem, toti regno ſalutarem & mundo, præ quo penſilis ne quidem hortus. Regium Collegium intelligo, de quo Vir deſideriorum, ceu illuſtri ſtudiorum ſuorum ſede, pulcra omnia, regia & egregia omnia.

Quan-

Quantum enim horti fundatorem prædicat? Nabuchodonoſorem, cujus operâ vicariâ hîc DEVS *uſus eſt. Quantum curatorem? quô vix alium illuſtriorem maximus Monarcha, tot in regnis, habuit, ut ſcilicet officio illuſtri, ex curatoris dignitate, ſplendor affulgeſceret. Quantos verò? quam idoneos colonos ejus Aſchpenazus legit? dulces in iisdem, cum fidelitate, nexûs comitas, cum hac gravis rerum agendarum peritia miſcuerat. Ecce autem venuſtos, & ad omne decus factos flores, qui in paradiſo regio lucebant! non aſtrorum illi ignes magis nitent! nullô non colore, nullô non cultu eminebant principes omnium,* Daniel, Sadrach, Miſach, Abednego. *Quæ lingua fructibus ſuaviſsimorum florum efferendis ſufficit? Exitis enim ad ſalutis publicæ ornatum, ad curam, ad robur, publicæ ſalutis robur, cura, ornatus. Flores juvenes: Phyturgo veſtro, quæ exſpectat, commoda promitis, ut ſingularem ex vobis fragrantiam percipiat! Imò divite adhuc ea ſinu funditis, neque mirum: æterna ſunt, ex Muſarum paradiſo, qualia nulla ex Babylonis penſili. periit hic cum floribus decoribusq; ſuis: vix ſatis certam ſui in ſcriptoribus reliquit memoriam. Ille verò ſuis adhuc floret florebitq; laudibus! Quas quidem, ex præcipuo illius quondam flore, ſingulari ſtudiô collegit Ornatiſsimus Iuvenis,* JOHANNES HARTMANNUS, *Iunior, ſtrenuus virtutum Paternarum æmulus, & eruditæ Orationis faſce complexus eſt. Occaſionem inſtituti ſui cepit ex natali noſtri Collegii optatiſsimo: vigeſimum ſecundum enim celebramus, die menſis hujus duodevicesimô, quô regia Civitatis hujus Regiæ benignitas,*

novum

novum hîc Muſarum hortum plantavit. Pulcrum *pus, ad ſalutem & ad decus omnium! utrumq́ꝫ* *cul dubio in animis & votis fuit laudatiſſimis Pa* Patribus, *cum primam ejus curam ſuſciperent.* *fortunatos nimiùm, bona ſi ſua nôrint Rigenſes* *venes! ut exclamantem huc Poëtam vocem.* N *ſanè eſt, quod ad Muſarum cultum avara quo* *vota amplius hîc exigant. Majore quodam num* *afflatu ad colenda ſacra commoveris? illuſtre tibi* *ridarium, in patria, Theologia aperit. Ad decus* *& juris, nobilis adſpirat animus? ſaturare illum* *etiam fragrantiis Iurisprudentiæ ibidem gau* *Quam ſpacioſum horti ambulacrum vides? non* *ſarum quidem ſepibus cinctum eſt; ſed quibuscun* *diſciplinis liberalibus, ut, in quamcunque par* *tuus te ardor rapiat, perficiendi & reficiendi an* *media ſuppetant. Philoſophia, quaquaverſum pa* *ſedulò excolitur: Philologiæ cultûs non habetur* *ſuper: audire licet & adire, ſub delectis ad has ope* *ductoribus, cujusvis generis autores, & jucundos* *de fructûs capere. O fortunatos nimiùm, bona ſi* *nôrint & curent juvenes! iterum exclamo cum* *plurimis, qui, patriis quondam ejecti laribus, benig* *tatem matris Livonicæ mecum adhuc ſentiunt,* *gloriam illius alibi, per univerſas Europæi orbis p* *tes, prædicant. Servet DEVS hortum iſtum floridu* *ut tanta in nos beneficia non quercu, non cedro,* *ſaxo, perituris rebus; ſed ipſi æternitatis domici* *gratis inſeramus animis! adverſus tot ferorum n* *rum impetûs defendat Deus! Vah, quam tumida i* *rum turba devaſtare hortum noſtrum geſtit! Vid*

t

non paucos, ad fallaces Adonidis hortos exſpatiari crebriùs, quàm Muſarum: tanta eſt ineptiarum vis in leves animos! Videas ſuperbia inflatos typhô, veſtes diligentiùs, tot undique feneſtris patulas, curare; imò comam muliebrem, pulvere, non ſcholaſticô; ſed qualis ferè inter farinarias hæret machinas, diſtentam, ventilare ſtudioſiùs, quàm libros: videas, in eo multos occupatiſſimos, ut, diſſolutis ſupra infra pannis lineis, talem vitam: ſtreperô, ex adſtrictoriis ligulis, inceſſu, talem animum: pictô vultû, tales mores oſtentent. Tam diligenter-negligentes ſunt non pauci! Sed hi lappæ ſunt & tribuli horti noſtri: vix ullus ſine excremento ejuſmodi germinat alius, quod tamen malum meliorum floſculorum interventu, etiam in noſtro, DEI gratiâ, penſatur. Nos verò, qui illuſtri beneficiô perfruimur, ad Gratiarum hortos animum vocantes, gratô ſemper patriæ benignitatem animô celebremus. Quid enim poſſumus amplius? Floreat Riga, Livoniæ Metropolis, emporiorum ad mare Balthicum ocellus! pax & felicitas in choro, foro, toro ejus vigeant! Vireant Muſarum horti incluti! cum phyturgis, hortulanis, floribus decoribusq́; ſuis vireant! Faceſſat hinc Trojanus equus, cujus uterus, Græcorum fraude gravidus, proditoriâ votivi cultus ſpecie, tot mala peperit! ex noſtro hoc Minervio, ad quoscunq́; mundi ſtatûs, eximia ſubinde publici egregii fulcra prodeant! Quæ vota noſtra, vota ex devoti cordis thalamo profecta, pluribus, ſuperiùs laudata repetet Oratio, ad quam proinde benevolè audiendam, ſummates infimatesq́;, & quotquot noſtris favent ſtudiis, ut iſtô natali Gymnaſii noſtri die, in

ipſo,

novum hîc Muſarum hortum plantavit. Pulcrum o-pus, ad ſalutem & ad decus omnium! utrumq́; pro-cul dubio in animis & votis fuit laudatiſſimis Patriæ Patribus, cum primam ejus curam ſuſciperent. O fortunatos nimiùm, bona ſi ſua nôrint Rigenſes ju-venes! ut exclamantem huc Poëtam vocem. Nihil ſanè eſt, quod ad Muſarum cultum avara quoque vota amplius hîc exigant. Majore quodam numinis afflatu ad colenda ſacra commoveris? illuſtre tibi vi-ridarium, in patria, Theologia aperit. Ad decus equi & juris, nobilis adſpirat animus? ſaturare illum ſuis etiam fragrantiis Iurisprudentia ibidem gaudet. Quam ſpacioſum horti ambulacrum vides? non ro-ſarum quidem ſepibus cinctum eſt; ſed quibuscunque diſciplinis liberalibus, ut, in quamcunque partem tuus te ardor rapiat, perficiendi & reficiendi animi media ſuppetant. Philoſophia, quaquaverſum patet, ſedulò excolitur: Philologia cultûs non habetur in-ſuper: audire licet & adire, ſub delectis ad has operas ductoribus, cujusvis generis autores, & jucundos in-de fructûs capere. O fortunatos nimiùm, bona ſi ſua nôrint & curent juvenes! iterum exclamo cum aliis plurimis, qui, patriis quondam ejecti laribus, benigni-tatem matris Livonicæ mecum adhuc ſentiunt, aut gloriam illius alibi, per univerſas Europæ orbis par-tes, prædicant. Servet DEVS hortum iſtum floridum, ut tanta in nos beneficia non quercui, non cedro, non ſaxo, perituris rebus; ſed ipſi æternitatis domicilio, gratis inſeramus animis! adverſus tot ferorum mo-rum impetûs defendat Deus! Vah, quam tumida illo-rum turba devaſtare hortum noſtrum geſtit! Videas

non

non paucos, ad fallaces Adonidis hortos exſpatiari crebriùs, quàm Muſarum: tanta eſt ineptiarum vis in leves animos! Videas ſuperbiæ inflatos typhô, veſtes diligentiùs, tot undique feneſtris patulas, curare; imò comam muliebrem, pulvere, non ſcholaſticô; ſed qualis ferè inter farinarias hæret machinas, diſtentam, ventilare ſtudioſiùs, quàm libros: videas, in eo multos occupatiſſimos, ut, diſſolutis ſupra infra pannis lineis, talem vitam: ſtreperô, ex adſtrictoriis ligulis, inceſſu, talem animum: pictô vultû, tales mores oſtentent. Tam diligenter-negligentes ſunt non pauci! Sed hi lappæ ſunt & tribuli horti noſtri: vix ullus ſine excremento ejuſmodi germinat alius, quod tamen malum meliorum ſloſculorum interventu, etiam in noſtro, DEI gratiâ, penſatur. Nos verò, qui illuſtri beneficiô perfruimur, ad Gratiarum hortos animum vocantes, gratô ſemper patriæ benignitatem animô celebremus. Quid enim poſſumus amplius? Floreat Riga, Livoniæ Metropolis, emporiorum ad mare Balthicum ocellus! pax & felicitas in choro, foro, toro ejus vigeant! Vireant Muſarum horti incluti! cum phyturgis, hortulanis, floribus decoribusq; ſuis vireant! Faceſſat hinc Trojanus equus, cujus uterus, Græcorum fraude gravidus, proditoriâ votivi cultus ſpecie, tot mala peperit! ex noſtro hoc Minervio, ad quoscunq; mundi ſtatûs, eximia ſubinde publici egregii fulcra prodeant! Quæ vota noſtra, vota ex devoti cordis thalamo profecta, pluribus, ſuperiùs laudata repetet Oratio, ad quam proinde benevolè audiendam, ſummates infimatesq;, & quotquot noſtris favent ſtudiis, ut iſtô natali Gymnaſii noſtri die, in ipſo,

ipſo, conveniant, humiliter humaniterq; precamur. Animabunt ſuâ iſtâ gratiâ non ipſius tantùm peroraturi induſtriam; ſed nos omnes, qui docendô diſcendoq; noſtras hîc operas conjungimus. Omnibus viciſſim noſtra quantulacunq;, redhoſtimenti locô, devovemus omnia. In Muſeo meo, d. 15. April. Anno 1653.

GYMNASIUM BABYLONICUM, CVM COLLATIONE GYMNASII RIGENSIS.

ORATIO.

CUm omnes mihi ſingulari quadam & præcipuâ laude digni videntur, qui non felici minùs, quàm prudenti manu clavum regunt Reipublicæ, opes Civium ſuorum & fortunas defendunt, publicam tranquillitatem tuentur; tum ii præcipuè, qui, veluti majori quodam numinis afflatu perculſi, ſacras Muſarum ſedes, & feracia virtutis omniſque diſciplinæ honeſtæ ſeminaria, curâ tuentur maximâ & promovent. QUOD enim majus? quod melius Reipublicæ afferri munus poteſt, quàm ſi mo-

morum doctrinarumque cultu deſtituta, Juventus, diligenter doceatur, moribusque erudiatur laudatiſſimis? NEC majus meliusve Juventuti beneficium hoc ipſo poterit contingere, quàm ſi, provida benigni Magiſtratus cura, in amœniſſimos Muſarum hortos transferatur. Ibi enim laudabiliter excolitur: ibi nobiliſſimæ animæ noſtræ facultas, Intellectus, qui plus, quam cimmeriis, obfuſcatur tenebris, illuſtratur: ibi divinus humani corporis hoſpes, animus, ſapientiâ & prudentiâ inſtruitur, ut, ad decus, ad rectitudinem deductus, ipſum hominem hominis appellatione dignum præſtet. Solus enim homo animo ingenioque vivit; corpus & ſenſus cum brutis ipſi ſunt communia; ſine ſapientia verò & prudentia corpus ſine pectore, imò vivum cadaver eſt. Quid tumidos effrenis Voluntatis motûs dicam? qui, ut effrenem faciunt hominem: ita ſcholaſticæ informationis beneficio, frenantur & cohibentur feliciter. Nimirum, quod ægro admodum & interiùs corrupto accidit corpori, ut, quicquid ei ſuggeras, alimentum fiat morbi & in noxam abeat: ſimiliter, QUAMDIU homo animum ſuum ab iſtis liberare malis non curat, quicquid demum vivat, quicquid faciat, vitioſa labe inficitur. Et ſicut recens, (quod hiſtoriographi nonnulli referunt,) ex urſæ partu, catulus inter primos natales magis portenti cujuſdam, quàm animalis ſpeciem habet, nihil eſt, niſi maſſa imbellis: crebrò ſolùm matris linctu vividam urſi

formam accipit, vigoremque tandem obtinet: ita homo, à connata animi deformitate, non niſi ſedula docentium in ſcholis cura liberatus, vegetam hominis indolem recipit. Quid enim eſt, cum in hanc auram vitalem miſeriis plenam miſer editur? quid eſt, cum in rudibus adhuc vagit cunis? imbecillis fœtus eſt, nullo ferè hominis ornamento conſpicuus; ſed ſi poſtea in ſcholis diligentiam in ſtudiis adhibeat, ſi, literis imbutus humaniſſimis, crebriùs ſiſtat ſe ante Virtutis ſpeculum, eoque formam ſuam exploret, longè quidem elegantior ſibi ipſi ſubinde apparebit, & jam comitatem in moribus jam in rebus arbitrandis prudentiam ſentiet: jam cognoſcet, quomodo varia Reipublicæ officia laudabiliter adminiſtrari, quomodo privatæ vitæ ratio inſtitui debeat. Et tales quondam prodierunt ex illuſtri illo & celeberrimo, Magni Babyloniorum Regis, Nabuchodonoſoris, Gymnaſio, quod in Regia Metropoli ab ipſo excitatum fuit. Fuit illud utique optatum Juventutis formatorium, fuit ſacra quædam hominum officina, fuit Gymnaſium omnium ingenuarum artium ſtudiis florentiſſimum: de cujus quidem laudibus nonnihil impræſentiarum dicere conſtitui, non ut eas quidem percenſere omnes, ac flore orationis conveſtire conarer; ſed ut, ex innumerabili earum copia, pauca quædam ſeligerem, de quibus, ex hoc loco, vobis audientibus explicarem. Quanquam non ſine cauſa verendum ſit, ne mihi idem contin-

gat,

gat, quod non è plebe olim Sophiſtæ, apud Annibalem, de rebus bellicis, longa oratione, diſſerenti contigiſſe dicitur; Si ego, adhuc Juvenis, in rebus ſcholaſticis minimè verſatus, parumq; quid ſcholæ poſſint, intelligens, in ornatiſſimo hac Auditorum corona, ad dicendum, de rebus tantis, progrediar, præſertim, cum non ignorem, quod hæc provincia Viros, omni: Virtutis & doctrinæ laude præſtantiſſimos, dignam tanta gloria orationem allaturos, deceat. Sed impulit & commovit me nova hujus diei celebritas, ut in Gymnaſio de Gymnaſio Babylonico agerem. Dies enim XVIII. Aprilis eſt, quo, annos abhinc viginti duos; noſtrum hocce Gymnaſium Muſis excitatum; Muſis ſacratum eſt. Quis felicem, diei tam felicis, reditum gratis plauſibus & auſibus non excipiat? Natalis eſt Athenæi hujus laudatiſſimi! in quo tamen, quod de Gymnaſio Babylonico dicturus ſum, à ſanctiſſimo Propheta Daniele habeo, qui eximium ætatis ſuæ florem ibi ſtudiis laudabiliter impendit, & quæ fundamenta ejus, quæ firmamenta fuerint, divino omnibus ſtudio interpretatus eſt. Vos autem, Auditores, antequam id facere pergam, ulterius obſervanter ſubnixeq; oro, rogo, ut tenues dicentis vires incomparabili favore, & uſitata audiendi benevolentia; ſublevetis, quo felicius ſuccedant omnia, oratioq; mea, veluti ſecundis ſubvecta ventis, portum ſuum faciliùs conſequatur. Floreſcebat jam, per univerſum orbem, Magnus potentiſſimusque

Rex Nabuchodonoſor felici illuſtrium prælio-rũ ſucceſſu: jam, fortitudine bellica Ægyptios, Phœnices aliosq; debellaverat: jam, ſecundô marte, diu antea prædictũ in Judæos bellũ abſolverat. Idcirco, ſuam in conſilio gloriã, & provehendam Reipub. fortunam habens univerſos Monarchię ſuæ ſtat⁹ accuratius luſtrabat. Videbat ſtatim Rex Prudentiſſimus, quod BELLA, etiamſi feliciſſimis gerantur avibus, ſine multiplici tamen Reipublicæ incommodo & detrimento, non gerantur: inſtar enim pharmacorum obtinent, quibus uti quandoque neceſſum eſt, quæ & debilitant corpus, & confortant, modò rectè adhibeantur, nec ægrotans cibi loco illis forſitan utatur: haud aliter Reges ſuum iſtud corpus, cujus caput appellantur, hoc eſt, Rempublicám & affligere bellis poſſunt, & firmare itidem, modò ne nimiam armis famam quærere, & gentes, præter modum, bellis laceſſere nitantur. Intellexit illud Nabuchodonoſor, &, cum animo ſuo ſapienter expendens, quibus RemPublicam mediis felicem quoque poſthac, & incolumem præſtaret, Regium in urbe Regia Gymnaſium, officinam morum, doctrinæ & virtutis, regiis exſtrui curavit ſumptibus, ut ex eo prodirent Viri prudentes, Viri eximiè utiles, qui omnia, bellorum motibus convulſa, priſtinæ felicitati & integritati reſtituerent. O dignam Magiſtratu provido ſolicitudinem! O Regias egregiasque Regis egregii curas! BELLA gerere, ut in pace vivas: in pace vivere, ut belli damna reſarcias; belli damna re-

ſar-

ſarcire, ut Viris, undiq; in hunc finẽ egregiis, abundes, ut eos cura feliciſſima in ſcholis nutrias, colas, excites, CUM, ſcholis florentibus Reſpublica floreat; marceſcentibus, haud dubiè marceſcat. Experta id eſt Græcia; ſed heu cum maximo damno! Quantum cum Muſarum flore floruit! quoties autem magis Bellonæ, quàm Minervæ litavit, graviſſimis calamitatum fluctibus agitata, internis diſſidiis lacerata, nulloq; tẽpore, ab hoſtilium incurſionum impetu, tuta fuit. Mirum eſt, quòd ipſis ab oraculo reſponſum eſt. Cum enim cauſam mali quod premebat ipſos, Delphis rogarent: tum demum eos pacis compotes fore, cognoverunt ab Apolline, ſi aram, quæ ibi erat cubica, duplicarent. Cujus quidem Oraculi mentem Plato conſulentibus explicuit: Deum non laborare, aſſerens, de ara cubica, aut quadrangulari forma; ſed revocare Græcos à caſtris ad aram: à tumultu Martis ad Muſarum cultum eos retrahere: SCHOLARUM quippe felicitas, Reipublicæ; ſcholarum ruina, Reipublicæ. O felicem, ubi hæ, cum Nabuchodonoſore, curantur, curatæ florent, florentes conſervantur! Meritò Senatus Uratislavienſis aurea hæc ſcholæ foribus inſculpi curavit verba: Bona adoleſcentum educatio eſt fundamentum Reipublicæ. Fundamentum utique eſt, Auditores, ſtatûs ſacri, cum, ſcholarum beneficio, non Eccleſia tantùm olim ſuſtentata ſit, in quibus Juvenes idonei ad religionem veram, & alia humanitatis ſtudia informabantur; ſed

hodie num pari ſtudio ejuſdem ſalutem ipſæ promoveant. Unde enim, qui veram & Orthodoxam religionem tuentur: qui verbi divini ſemen in Eccleſia largiter ſpargunt: qui depravatas impuriſſimis opinionibus mentes, ad veræ religionis tramitem revocant: qui contrita & collapſa auditorum corda efficaci erigunt ſolatio? nonne ſcholæ tales efformare conſueverunt? SCHOLÆ ſunt fundamentum ſtatus Politici! Intueamur enim Curiam, Judicumq; tribunalia. Unde, qui dextrè habenas Reipublicæ capeſſunt & moderantur: qui, in decidendis controverſis rebus, fidem, Juſtitiam, æquitatem adhibent, gravique omnia conſilio regunt: qui Virtute conficiunt? nonne ſcholæ tales efformare laborant? SCHOLÆ ſunt fundamentum ſtatûs œconomici! Unde enim iſti Reipublicæ exſiſtunt cives, qui vitam ſobriè, Juſtè piè tranſigunt: qui labore & ſudore, non cum fraude; ſed cum laude, ſua peragunt: qui opes per induſtriam colligunt? nonne ſcholæ tales inſtruere ſolent? Profectò, QUICQUID, in prima ſtatim ætate, à Præceptoribus haurimus, ſive rectum, ſive turpe illud fuerit, paulatim in naturam abit, &, quô ſemel eſt imbuta recens, ſervabit odorem teſta diu. Quæ cauſa etiam fuit, cauſa ſcilicet juſtiſſima, cauſa prorſus neceſſaria, quòd tot paſſim ab Imperatoribus, Regibus, Principibus, poſt Nabuchonoſorem, celeberrima Gymnaſia extructa, tot Academiæ ubique cultæ floruerint; & adhuc inter

Chri-

Chriſtianos floreant. Digna fuit Maximi Romanórum imperatoris, Maximiliani primi, vox in comitiis quondam Auguſtanis, cum præcipui ibi principes imperii congregarentur: Animadvèrtere ſeſe, dicebat, raritatem doctorum Virorum Reipublicæ valdè eſſe detrimentoſam: hinc Septemviros monebat graviter, ut quilibet eorum Academiam, in ſuis terris, auctoritate imperatoriâ erigeret. Dictum, factum! motus conſilio iſto Saxoniæ Elector celeberrimam Wittenbergenſem; Brandenburgicus, Francofurtenſem ad Oderam, alii alias ſcholas excitârunt. O prudens illud Prudentiſſimi Imperatoris conſilium! ô pium & laudabilem erga Rempublicam affectum! Alias in orbe Chriſtiano attingere nequeo, quæ per omnia regna, ducatus, provincias hinc inde celebrantur, ſcholas nobiliſſimas. Quanquam, ne ejusmodi felicitas ſolis ex ſcholarum cultu Chriſtianis obtingeret, ſua habere Turcæ etiam Gymnaſia, ſuas fovere ſcholas dicuntur, in quibus ſuos Taurimannos, & quos officiis præficiunt publicis, erudiri curant. Imò de Chinarum Regno refertur, quod ſingulæ propemodum civitates, ſingulas ſibi Athenas repræſentent, ô ut Alexander de Valignano in Una illa; ſed latiſſimè patente Cantonis provincia, ſexagies mille Academias inveniri aſſerere non vereatur. Sed ad quos populos? ad quæ populorum inſtituta divagatur oratio? Aurem mihi vellicat ſchola iſta Babylonica, ſcholæ Babylonicæ gloria, quæ,

ut à tanto Rege ortum ſuum habuit; Ita curâ e-jus providâ, curâ feliciter ſedulâ, ad prudentiæ amuſſim, diſpoſita fuit optimè. Caput enim Reipublicæ iſtius literariæ & Gymnaſiarcham conſtituit, non è plebe hominem, nullius genii ingeniique; ſed illuſtrem gravitate & auctoritate Virum, Aſpenazem, Nobilium & Aulicorum regiorum Principem, qualis quidem ſeculis poſterioribus Magiſter Palatii, apud principes Romanos dicebatur, eò quod Aulicis præeſſe, ſua ſingulis officia diſtribuere, & totius aulæ curam habere ſoleret. Tanto viro, tanto regiarum rerum curatori, tantis ſplendido decoribus curam decusque ſui concredidit Gymnaſii Rex maximus & vicarium in illud dedit imperium, probè nimirum intelligens, QUANTUM interſit, ut magnis & præclaris ejuſmodi officiis magni & præclari Viri præficiantur, cùm rerum gerendarum telum maximum ſit autoritas. Hæc ſanè ſi ex voto valeat, omnia quæ dirigenda ſunt, valere quoque & vigere poterunt. Quanta verò hujus apud Danielem Gymnaſiarchæ, quàm varia commendatio? modò directionis ſedulitatem Vir Dei laudat: modò humanitati in auguſta dignitate aulica, erga ſtudioſos rariſſimæ, dignum ſtatuit encomium; modò fidem in omnia effert laudatiſſimam, quaſi exemplar exhibiturus Viri ejuſmodi, cujus præſidio conſilioque Muſæ commodiſſimè fruticeſcant: Conſtituto autem tam inſigni Gymnaſii directore, ſolicitus quoque fuit

Rex

Rex prudentiſſimus, quas plantas in novum illum Parnaſſum, quos in ſuum Gymnaſium Juvenes transferret? quibus eos imbui curaret artibus? ſed hanc quoque curam commiſit Gymnaſiarchæ ſuo Aſpenazi, mandans ei, ut introduceret de Filiis Iſraël & de ſemine Regio pueros, in quibus nulla eſſet macula, decoros forma & eruditos omni ſapientiâ, cautos ſcientiâ, & doctos diſciplinâ, qui poſſent aliquando ſtare in Palatio Regis, ut doceret eos literas & linguam Chaldæorum, quod his ipſis verbis Juvenis tum temporis, ex iſtorum ordine præcipuus, Propheta Daniel nobis aperit. Quis inde non cognoſcit manifeſtò, NECESSARIAM prorſus eſſe Juvenum ad ſtudia ſelectionem, ne promiſcuum ingeniorum vulgus admittatur? Sicut Phidias non ex quovis ligno ſculpere potuit Mercurium: Ita adhuc, quanta quanta etiam Præceptórum ſit induſtria, omnes doctos, omnes eruditos reddere nequit. Quot enim ſunt, qui liberalium, ut vocant, artium ſolidè participes fieri poſſunt, aut volunt? licet neque neceſſarium adeò ſit, ut omnes Doctorum & Magiſtrorum titulis gaudeant, ut omnes literarii honoris arcem aſcendant. Eſſe quoque debent plurimi, qui ſub Mercurii militent vexillo, qui commercia exerceant, opes colligant, & ita pro virili ſua juvent Rempublicam. NULLA enim civitas ſine mercatura commodè ſubſiſtere; quid? ne ſubſiſtere quidem poteſt. Eſſe etiam non pauciores debent, qui artes tractant

ſellularias, cum non ſolùm neceſſariæ ſint, ad Civitatis cultum; verum decus etiam & ornamentum ei afferant maximum. FRUSTRAneus certè eſt omnis Præceptorum labor, ſi Juvenum ingenia non ponderentur priùs & examinentur, quibus nempe dotibus naturâ valeant: quinam ab ipſo Deo ad doctrinam facti ſint. Stupidos erudire idem eſt, quod Iſthmum perfodere, aſinosque ſub frenum cogere velle. Et quam quæſo tales provinciam in Republica feliciter adminiſtrare poterunt, in quibus ſapientia & prudentia, ob defectum indolis, firmas agere radices nequeunt? Si inepto nauclero navis concredatur, certò perit naufragio: ſi imperitis regendi poteſtas tribuatur, pereunt, quæ regenda ſunt omnia. Neque tamen propterea non niſi generoſo & illuſtri ſtemmate nati, cum Nabuchodonoſore debent, eligi quaſi illis tantùm ſingularis ingenii vis inſit. Quanquam enim fortes creantur fortibus & bonis, ut Lyricæ feſtivitatis anteſignanus canit: Eſt in Juvenis, eſt in equis Patrum virtus, nec imbellem feroces progenerant aquilæ columbam: quanquam veriſimile quoque ſit, meliora ex nobilium latu, quam vulgarium, oriri ingenia: tamen, ſi dicendum, quod res eſt, plurimi Heroum filii noxæ, hoc eſt, perditi & majoribus ſuis indigni evadunt. VIRTUS enim parentum non eſt hereditaria: dari liberis cum ſanguine non poteſt: hinc non minùs politè, quàm verè ex ſeptem ſapientibus Solon; pulcrius multò, parari quàm

crea-

creari nobilem. Satis ergo ad delectum illum inſtituendum eſt, ſi honeſtis nati parentibus, & legitimo ſati thalamo, ſtudiis admoveantur, ne honoratiſſimo eruditorum ordini maculæ quid inuratur: & hujus commatis adoleſcentes verum decus, quod, illuſtris ſplendore generis, ex majorum gloriâ non obtinent, virtute ſapientiaque ſua facilè ſibi comparant. Quid autem cauſæ eſt, quod pulcros eligi Juvenes Rex voluit? niſi prorſus fallor, CORPUS elegans, & gravibus carens vitiis, boni feliciſque ingenii indicium eſſe ſtatuit, ut, quoties ſe decora ſpecies offert, ſimul etiam aliquam ſub ea Virtutis imaginem latere, colligere liceat. Hinc DECENS corporis diſpoſitio liberalis ingenii argumentum ſemper fuit ſapientibus, Græcique olim nonniſi pulcrâ formâ ſpectabiles, ad Philoſophiæ ſtudium admiſerunt. Nimirum, ſicut ſub auroræ adventu fulgor quidem tremulus, in montium cacuminibus, ludit, venturum jam ſolem prænuntians: ita formæ venuſtas, veræ pulcritudinis in anima emicantis, indicium eſt, ut non ſine causâ Sophiſtæ Indi, in ipſa ſtatim infantia, puerorum diſcrimen feciſſe dicantur, ut, quos membris elegantioribus, bonaque corporis ſtaturâ vidêrunt, vocarent ad ſtudia; quos autem corpore deformi animadverterunt, ad alia vitæ genera dimitterent. Sed non ſubſiſtit in corpore ſolicitudo regia: nec debet etiam, cum SUB pulcra quoque pomi ſpecie latere vermis ſoleat; ad animum pertexit, & admitti

in

in Gymnaſium ſuum voluit nonniſi Juvenes, qui, aliquâ jam rerum notitia prædíti, prima eruditionis fundamenta jeciſſent. Quo enim cum fructu admitterentur, qui, deſtituti eruditionis fundamento, aut imaginaria tantùm eruditione turgidi provolarent ad altiora cum Icaro? FRUSTANEA utiq; induſtria eſt docentium: Lectiones non plùs apud eos, quàm apud ſordos fabulæ, valent, & ſicut ſemen, quod inculto agro inſeritur, nunquam ex voto ſurgit; quid dicam matureſcit, aut in ſpicas exit? ita fruſtrà ſolidæ doctrinæ ſpanguntur ſemina, inculto prorſus ingenii agro, neque meſſis exinde exſpectari ulla poteſt. Quam prudenter autem Rex noſter, præter ſtudiorum cultum, morum etiam, in Gymnaſiaſtis ſuis, profectus obſervari voluit? Is enim demum proficit, qui in moribus proficit: is contra multùm deficit, qui in moribus deficit. Animam dant ſtudioſo boni mores; turpes adimunt, cœnoque pejus hominem devenuſtant. Etſi, dum de moribus iſtorum Juvenum apud Virum Dei ſermo eſt, non eos ſolùm intelligat, qui externis membris, manibus nimirum, pedibusque & venuſto corporis habitu oſtenduntur, quaſi iſti ſolùm, ut maximè ſectandi ſint, ſectandi ſint; ſed ejusmodi reſpicit præcipuè, quibus ſingulare decus accedit animo noſtro, quos vitæ ratio, loci & perſonæ conditio, in civili converſatione, poſcit, & ita poſcit, ut quiſque ſuum cuique tribuere, ſuperiori reverentiam & obedientiam: æ-

quali

quaſi conſilium & auxilium: Inferiori cuſtodiam & diſciplinam præſtare laboret. O felix illud Gymnaſium, quod tales alit Juvenes! veros & genuinos Palladis pullos alit. Tales tu aluiſti olim, in tuo Palladio: tales tu ſolum, ô Nabuchodonoſar, ali voluiſti, optimos ingenio, forma elegantiſſimos, moribus ornatiſſimos, ut decus Gymnaſii tui curares, ut bonum promoveres publicum, ut omnia feliciter expedires. Quàm concinnus autem tractandarum rerum ordo, in Gymnaſio iſto Babylonico, deprehenditur? Lingua Chaldæorum, artesque & diſciplinæ aliæ, ibi ſunt propoſitæ. Prudenter utique & commodè! In Gymnaſiis enim meritò proponi debent linguæ, ad doctrinæ melioris cultum neceſſariæ: & iſtæ quidem velut arculæ ſunt, quibus res quæcunque inſigniores reconduntur. Ut enim de præcipuis nonnihil dicam, quid linguâ ſanctâ, linguarum aliarum quaſi genetrice, gravius? quid Juventuti eſt utilius; quæ latentem Prophetarum genium intelligere, ſcripturam ſolidè explicare, illam, contra adverſariorum ſtrophas, defendere, conſtanter nititur? Quid Græcâ ſalutarius? quid præſtantius? nonne illâ quoque ſalutis noſtræ theſaurus abſconditur? NON tam firmis Religio Chriſtiana contra Hæreticorum inſultus defenderetur machinis, niſi ex ipſo fonte Græco peterentur. Sanè, ſi dicendum quod res eſt, iſthæc lingua aliarum artium liberalium altrix omni tempore & vindex exſtitit; omnium ferè ſcientiarum e-

lementa, ex Græcis autoribus, hauſta ſunt. Quid afferam & efferam communem illum gentium Mercurium, latinam linguam? quid in illius laudes hîc digrediar? Nemo unquam de illius cura, in Gymnaſiis ſuſcipienda, dubitat: nemo non diſciplinas quoq; juxta eam, varias diſcendas docendasque ibi eſſe fatetur. Ita certè Rex Nabuchodonoſor fieri voluit: idem cum eo boni & intelligentes omnes, ut floreat in ſacris iſtis ſacra facultas Theologica, per quam ad Cœlum aſcendant Juvenes idonei, & ibi contemplentur Deum, in primis autem vitam ſecundùm institutâ divinâ inſtituere, religionem Chriſtianam intelligere diſcant gnaviter. Profectò, VBI hæc omnium diſciplinarum domina, hæc virtutum Parens, vitiorum expultrix, hæc liberatrix animorum negligitur, exiguo, ne dicam nullo, commodo, in quibuscunque aliis, opera noſtra collocatur. Floreat in ſacris iſtis præſidium & lumen ſocietatis humanæ, Jurisprudentia, ut ex ea Juvenes negotiis civilibus adhibendi, omnium virtutum dominam Juſtitiam cognoſcere diſcant & venerari, veluti unicum Reipublicæ columen, cui tota ſalutis publicæ moles innititur, cum omnia, procul dubio, perire neceſſum ſit, ubi cultus ejus ſusque deque habetur. Nec minori cum utilitate florebit in his ſacris Facultas Philoſophica, &, cum miniſtris ſuis, ſobriè proponetur; Si bonæ meritis Cynoſura, Logica, univerſæ literaturæ facem præferat, quæ tum demum commodè vigere

gere poterit, ſi ducem illam rationis, tanquam filum Ariadnes, in Labyrintho variarum rerum inextricabili, ſequatur. Quid multa dicam de præſtantiſſimâ dicendi Magiſtra Rhetorica? quid explicem, quam utilis tractatio illius & neceſſaria ſit, ut tota quoque literatura inerudita loquacitas, mera infantia, mera balbuties ſine ea nominetur? Id quod Sanior nobis antiquitas ante oculos ſtatuere voluit, dum Mercurium, Minervamque conjungendos eſſe ſtatuit. Quid multa de nobiliſſima diſciplinâ, Phyſica, afferam, quæ Juvenes ſeſe ipſos edocet cognoſcere? quid de neceſſario ubique Morum ſtudio, unde nobilem omnium Virtutum vim & naturam, & quid privatos, quid publicô fungentes officiô præſtare deceat, cognoſcimus? maximarum certè utilitatum prolixitas dilataque iſta uberiùs vetat. Vos ipſi A. ſagaciori mentis æſtimatione facilè hinc colligitis, ſi tot ſalutares diſciplinarum & artium ſucci, ab induſtriis animorum curatoribus, capacibus Juvenum animis inſtillentur, annon feliciſſimi Eccleſiæ Chriſtianæ Promotores, acres religionis veræ defenſores, ſancti verbi divini prædicatores. annon ſalutares Reipublicæ tutores Juſtitiæ executores, publicæ tranquillitatis fautores ex Gymnaſiis ſint prodituri? Et tales quondam prodierunt ex illuſtri iſto Gymnaſio Babylonico, in quo fideliſſimè, utilibus ejuſmodi artibus, initiabantur ſtudioſi, ut & ipſe Rex profectûs illorum admiraretur. Tales adhuc ex Gymnaſiis prodi-

prodire poſſe, nemo ambigat, in quibus iſta omnia tractantur & tractantur ut oportet, ſolidè, quæ tractanda ſunt. Omnium enim, in patentiſſimo ſtudiorum ſtadio verſantium, phrenoſchema ſit, q Magni quondam Imperatoris Romani, Veri, fuit: NIHIL OCITER! Quo quidē admonere omnes voluit, ut omnia, ſingulari cū attentione animi, quæ agunt, peragant, ſi modò laudem inde, ſi æterni nominis memoriam obtinere deſiderent. O ſi modò verum illud Veri Symbolum, in ſcholis, in Gymnaſiis, & docentium & diſcentium applauſum mereretur! Utrinque enim ſedula in ſtudiis cura opus eſt. SICUT parum amica, diſſonantibus fidibus, exſiſtit Muſica: ita, ſi diligentia præceptorum & diſcipulorum non conſonat, quid laudis & doctrinæ ex laboribus reportatur? Quemadmodum, ſi neque gubernator clavum, ut decebat, moderatur, neque nautæ cæteri intendunt vires, remosque impellunt, ceſſim tendit navigatio, & aquarum ventorumque impetu navis rapitur: HAUD aliter, ſi tempus inutiliter elabi docentes patiuntur, & ſi vires ſuas quoque remittunt auditores, nullo cum fructu conjuncta eſt inſtitutio, & nihil minus, quàm quod laudatiſſimis Collegiorum patronis in votis eſt, hoc modo obtinetur. Cui malo ut medelam afferret aliquam Rex Magnus, Nabuchodonoſor, finito triennii ſpatio, examen inſtitui juſſit, ut & diſcentium, & docentium expiſcaretur induſtriā, &, quos fecerint profectus: utrum temporis ratio-

tionem habuerint, nec ne, cognoſceret. FUGAX enim labileque eſſe noverat, cum, ſicut in fluvio unda undam : ſic tempus tempus, dies diem pellat, & ut nemo ex currente flumine amplius quicquam habere poteſt, quàm quod haurit : ſic ex animis, ſemper labentibus, ſemper euntibus, nihil homo percipit, quàm quod in illis colligit. Ut ergo certior Rex eſſet, de adhibita utrinque diligentia, Juvenes ſtudioſos ab Aſpenaze, cujus fidei commiſſi erant, in ſuum conſpectum introduci curavit, ut ipſimet temporis & diligentiæ rationem redderent. Et reddiderunt etiam feliciter, reddiderunt laudabiliter, ut veros ſtudioſos hactenus fuiſſe, qui hoc nomine celebrantur meridiano ſole clarius, toti Regno, innoteſceret. O te felicē Regem, Rex Sapientiſſime, qui ipſe judicium, de tuorum alumnorum profectibus, ferre potuiſti! O felicem Regionem, quæ te Patrem & Curatorem habuit! non poteſt, quin egregiè creſcat, floreat, vigeat Reſpublica, cui tam inſigni laude ſpectabiles Viri præſunt & proſunt. Agnovit id divinus Plato, TUNC florere, dicens Rempublicam, quando Philoſophus regit, & Rex philoſophatur. Quæ verba & Antoninus Imperator in ore frequenter habens, inde nomine Philoſophi deprædicatus eſt. Nimirum, ut cum Scriptore Sacro loquar, CUM Potentes ſapiunt, florent urbes : ubi Magiſtratus prudens, ibi omnia ſuo procedunt ordine. Quid enim, Auditores? ANNON graviter periclitatur Reſpu-
 blica,

blica, omniaq; in diſcrimen veniunt ultimum, ſi inſipido cuipiam habenæ ejus committuntur! Unde magna prorſus eruditionis eſt in Magiſtratu gloria: magna, ut ut ipſe poſſit regere magna ut poſſit alios, ſuo recturos auſpicio, conſtituere &, quid diſtent æra lupinis, accuratius diſcernere. Quam facilè alioquin ſe indigni obtrudent? fumum & fucum Regi facient? ut verum evadat illud Antiſthenis: PEREUNT Civitates, cum boni à malis diſcerni à Rectoribus nequeunt. Utrumque illud bonum in Nabuchodonoſore elucet, qui majeſtatem Imperatoriam non tantùm armis inſtruendam; ſed & legibus literiſque ornandam eſſe, probè noverat. Ut ergo tales quoque eſſent, quos officiis poſthac regiis præficeret, ipſe inquirebat in eorum ſtudia, ipſe examini, ſolenniter in Regia inſtituendo, præſidebat. Qui autem ad hoc ſcamma vocabantur? nobiles illi, & Regio ſati ſanguine Juvenes, qui nec erubeſcebant, aut probroſum ſibi ducebant, publicè profectuum ſuorum rationem Regi & Proceribus ejuſdem reddere. FORAS enim fertur, & innoteſcere Virtus gaudet: abſcondi non vult. In tenebris muginentur, qui ſectantur tenebrarum opera: lux honeſtatis undique promicat, præſertim in ejuſmodi Juvenibus, qui ſe tum demum veros eſſe Nobiles cogitant, ſi Virtute & ſapientia nobilitentur, cum non tam ſanguine, quàm Virtute niti deceat. Maximum ſanè illi Juvenes Virtutis decus habuerunt, quoniam virtute doctri-

naque ornari voluerunt: quid mirum, quod hoc ipſum monſtrant publicè? quod ſe Regio offerunt examini? Certè, UT luce ſolis lumen lucernæ: ſic aliarum rerum æſtimatio manifeſto virtutis ſplendore obſcuratur. Quanta verò, bone DEUS! ejuſmodi profectuum inveſtigatio, in ſcholis, affert commoda? ibi ad majorem Præceptores impelluntur diligentiam; cum quilibet in eo, de quo ratio reddenda eſt, majorem ſemper curam adhibeat: hîc Juvenes, alacriori ubique ardore, ad ſtudia feruntur, ingenia felicius expoliunt, mutuis æmutationibus acuunt, ut victus victorem, & victor antea laboret victum vincere. NEC velocius feliciusque in ſtudiis progrediuntur, ſtudioſi, quàm ſi alter alteri ingenio cedere nolit, ſi quis ſemper ſtudiorum æmulum habeat. Certandum enim eſt in hac muſarum Palæſtra, & diſcendi mala, ſi quæ malâ fortè ſunt: (nec enim talia ſtatim ſunt, quæ molliculis & otioſis fucis talia videntur:) ſed ſi quæ tamen mala ſunt, tolerare neceſſum eſt, ſi quis fructum, bonum nempe eruditionis optatiſſimum, ſperat. Fugiens molam, fugit farinam! Labore virtus; virtute honor comparatur & promotio, quæ longè optatiſſima ſtudioſis Babylonicis obtigit. Quem ordinem ut Veteres Romani, quàm pulcerrimè, indicarent, & vivâ quaſi imagine oculis omnium ſubjicerent, duo exſtruxerunt templa, quorum alterum Virtuti; alterum Honori conſecrârunt: neque ad ſacram honoris ædem aditus, niſi per virtutis ædem, ul-

 li pa-

li patuit. QUI enim unquam, ad arduum & ſublimem gloriæ montem, rectô poſſunt pervenire gradu, niſi ſuperatis virtutum collibus? Hos illi Juvenes, in Babylonico Gymnaſio, ſtudio indefeſſo ſuperaverant: his ſuperatis, præ cæteris, ad honoris ædem ſtrenuè perrexerant. Et vobis hic, Commilitones ſuaviſſimi, (ad vos enim mea ſe convertit oratio.) Vobis etiam patebit aditus! & vos quoque fructum doctrinæ ſentietis jucundiſſimum, ſi ſtudiorum curas & moleſtias, cum ſtudioſis Babylonicis, priùs promptè ſuſtinueritis! Videtur quidem vobis labor & voluptas infinitis diſtare ſpatiis; & ſocietate tamen quâdam naturali inter ſe ſunt conjunctiſſima. Memorabile eſt, quod de moly, herba homerica, referunt, radicem videlicet ejus eſſe nigram; florem verò lacteum. Quo figmento, quid demum aliud ſignificatum fuit, quam optimarum rerum principia plerumque difficillima & ingrata eſſe; ſed ex iis læta tandem & optata omnia conſurgere? Aſpicite fortiſſimos Martis pullos! quid illos, generoſa & ſtrenua adverſus hoſtes manu pugnare? quid vulnera & ictûs corpore excipere? quid vitam ipſam intrepidè morti exponere, impellit? Futuræ victoriæ ſpes unica, IN QUAM pertinax glorioſus animus, præcipuam virtutis, partem credit, malis & periculis non delaſſari. Et hæc ipſa nos ad ſtudia impellat, acriterque moveat! Excitet nos ſtudioſorum Babylonicorum Juvenum, poſt exantlatam ſtudiorum operam honoratiſ-
ſima

ſimapromotio, qua per univerſum orbem floruerunt. Cogitemus, Muſas in ſublimi ſedere cacumine: neminem, niſi laborando & vigilando, ad illas pervenire poſſe. Ut verò & nos hoc in loco promtiorem eò viam haberemus, à Magnifico Ampliſſimoque hujus Metropolis Senatu, in ea ipſa, hoc GYMNASIUM, hoc artium omnium & diſciplinarum gazophylacium nobiliſſimum, maximis, annos abhinc XXII. Sumptibus exſtructum dieque XVII. Menſis Aprilis, legibus ſolenniter, in frequentiſſima Panegyri, promulgatis, ſanctioribus Muſis ſacratum eſt. O inſtitutum ſummis efferendum laudibus! inſtitutum Patriæ noſtræ Patrum regium & egregium! Quid enim eſt, quod in Gymnaſio illo Regio celebras, quod in noſtro hîc (quod pace Faſcini dictum ſit,) non occurrat? Gloria utriuſque gloria maxima! Reſpicite fundatorem! Poſt DEUM, Magnificus & Noliſſimus noſter Senatus eſt, cujus quidem voluntati, prono animi aſſenſu, utrumque Civitatis Regiæ collegium acceſſit, rectâ Judicii lance trutinans, quantum, ex hoc pio & divino inſtituto, non tantummodò in Juventutem; verũ etiam in totam hanc Rempublicam emolumenti poſſit derivari. Extemplò placuit hoc toti Civitati, omnes maximo plauſu incomparabilem Senatus fidem, in concreditam ſibi Rempublicam, extulerunt ad cœlum, quod Regiæ Rigæ gloriam, quam ex mercatura obtinet maximam, ampliori etiam literarum gloriâ ornare

 ſtu-

ſtuderet. Reſpice illius Curatores! Magnificos Gymnaſiarchas intelligo, quos ex primariis ordinis Senatorii conſtituerunt, curamque illis & inſpectionem hujus Athenæi commiſerunt, Et primi quidem ad hunc laborem vocati ſunt, Magni illi quondam, & illuſtres hujus Civitatis proceres, DN. THOMAS RAMUS: D. JOH. ULRICUS, D. NICOLAUS BARNEKEN. D. ANDREAS KOJEN, noſtris quidem uſibus, non venerationi tamen publicæ, quæ ſempiterna erit, ſubducti, qui ut laudatiſſimo, in hoc & aliis officiis, ſtudio verſati ſunt; Ita immortalem inde nominis ſui gloriam, in grata omnium memoria, comparârunt. Reſpicite Gymnaſiaſtas primos! non promiſcuum aliquod vulgus; ſed ſelecti Juvenes, ætate & doctrinâ maturi Juvenes, ex triviali ſchola in Gymnaſium tranſlati ſunt, ut laxiùs ibi lætiùsq; ad ſalutis patriæ bonum creſcerent, quod inſtitutum hodieque obſervari, nemini ignotum eſt. Nimirum, ſicuti novellas ſtirpes hortulani, è natali ſolo in aliud, ut melius creſcant, transferre ſolent: Ita & alumnos ſcholæ, in hoc atrium Muſarum, ut uberioris ibi virtutis & doctrinæ incrementa ſumant. Quantus ſtatim hic concurſus peregrinorum fuit, quibus præſertim truculenta Martis invidia, quæ tum in Germaniam ſæviebat, Muſas ibi ſequi denegabat? Illis verò ſedem ſtudiorũ optatiſſimam hoc præbuit Gymnaſium; Civitas eos excepit & nutrivit, omnibus, modò idoneum literis afferrent animum,

mum, omnibus tutiſſimum ſtudiorum perfugium, felix ſapientiæ literariæ aſylum patuit. Reſpice, quæ innibi tractari poſſunt, ſtudia! quæ linguæ ſunt? quæ artes? quæ diſciplinæ, quarum fundamenta hîc ponere non liceat? quibus quidem feliciter docendis, ad Profeſſorias functiones, Viri virtutum, meritorum, eruditionis gloriâ excellentiſſimi tum vocati ſunt. qui tamen omnes jam ad beatas angelorum ſedes vocati ſunt. Eminuit inter illos Vir æternâ memoriâ digniſſimus, Vir famâ ſuper æthera notus, HERMANNUS SAMSONIUS, lucidiſſimum illud Theologici cœli ſidus, qui, in tanto licet negotiorum, ex tot graviſſimis officiis, concurſu, ſummâ tamen diligentiâ diſciplinam Theologicam aliquoties pertractavit, paternoque animo Gymnaſii hujus Juvenes, non minùs in vera Religione, quàm ſolida & ſana eruditione informavit, ut inſtructa velut acie, adverſus hæreticorum phalanges, omni armaturæ genere, hoſtiliter inſurgentes, fortiter pugnare poſſent. Eminuit inter illos Nobiliſſimus & celeberrimus ille Medicus, JOHANNES HÖVELIUS, & non ita pridem eminuit, Phœnix nominis celebritate: ſed qui Phœnicis vitam non attigit. Quanta ille jucunditate, quantâ facundiâ, quantâ amabilitate naturalis ſcientiæ, virtututumque dogmata cereis impreſſerit Juvenum mentibus, nemo Auditorum ejus unquam obliviſcetur. Eminuit inter illos, nobile Philoſophorum decus, JOHANNES STRO-

STROBORGIUS, qui, ut animum omnigenâ eruditione inſtruxerat: Ita ſummo ſtudio, concreditos ſuæ fidei Juvenes, ad Philoſophiæ ſacra deducebat, ut, variis inſtructi munimentis, fortiter adverſus ignorantiam & ruditatem ſeculi, armarentur. Quid juvat hîc, in ſucceſſorum laudes digredi, &, quàm feliciter anteceſſorum preſſerint, & adhuc premant, veſtigia, depredicare? Præſentium certè pudorem onerare nimis temerarium. Satis eſt, eorum merita agnoſcere, ſatis eſt, pro ipſorum incolumitate, & ut diu nobis præſint ac proſint, Deum rogare! His verò doctoribus, A. his ductoribus, quàm optato hactenus ſucceſſu Juvenes non prorſus degeneres, doctrinam arteſque propoſitas, per mutuæ induſtriæ canales, in ſe derivârunt? quàm frequenter progreſſus ſuos declamationibus diſputationibusque publicis oſtenderunt? His enim modis mediisque Munificentiſſimi Palladii ſui Patroni, in profectus Juventutis inquirere poſſunt, &, quibus demum ingeniis plus minusve tribuendum, ſagaciter explorare. Divinæ gratiæ hoc munus eſt, quod viri inde plurimi, clariſſimique, paucos intra annos, quibus viguit, prodierint. Teſtes erunt varii Europæi orbis Academiæ. Undecim ex illis celeberrimæ uno, ante biennium, &, quod excedit tempore, Rigenſes Gymnaſiaſtas, cum inſigni hujus Civitatis gloria, alebant, amabant, ornabant. Quatuor & decem modò poſſem nominare, in quibus nunc egregii hujus Gymnaſii quondam alu-

alumni, egregiam ſtudiis operam navant. Quot verò ex illis ipſis, ad officia varia, vocati jam & promoti ſunt? Teſtetur Germania! loquatur Curonia & Livonia! inprimis hæc ipſa Metropolis Riga. Nonne aliquot Eccleſiæ noſtræ doctores, Religionis Chriſtianæ aſſertores, hoc Gymnaſium ſuppeditavit? Nonne inſignes Patriæ Patres, qui juſtitiam in ea conſervant, Rempublicam tuentur, bona promovent, ex hoc ipſo Minervio prodierunt? Nonne Gymnaſium ipſum, ſuos quondam alumnos, jam Profeſſores celebrat? Nos fructus, has utilitates, hæc emolumenta, per divinam benedictionem, haurimus, capimus, ſentimus! Salvum ergo ſit Gymnaſium Rigenſe! ſalvi ſint Magnifici munificique ejus curatores, ſoſpitatores, fautores! vigeant ſcholæ, floreant Muſæ! non audiatur vox Juliani arcadica: claudantur ſcholæ, premantur docti; doctrinæ potius, cum ipſis, cultus ſemper vigeat! ſemper vireat! Quid autem nos, ô amantiſſima commilitonum Corona? quid tantis Muſarum benefactoribus noſtris, pro tot beneficiis, ex Gymnaſio in nos profectis, redhoſtimenti loco offeremus? Majora ſunt omnia, quam quæ ſatis agnoſcere, quid dicam dignè prædicare? poſſimus. Una nobis gratiarum actio ſupereſt, ſupereſt devota oratio, quam ad Te ferimus ſupplices, ſempiterne DEVS, cujus tanta hactenus in Regiam hanc Metropolim benignitas fuit, ut variô rerum omnium ſucceſſu undique efflore ſceret, ut felicem chori, fori,

tori vigorem ſalvum, ſub tot fluctibus, retineret. Nos devoto animo, ad Miſericordiæ tuæ thronum, procumbimus, humiliter orantes, Conſerva & protege Cymbam Eccleſiæ tuæ, quæ variis adverſitatum ventis agitatur: aſſere dilectam tuam, contra omnium hæreſium impetûs, & Tyrannorum furores, veramque religionem, in hac etiam Metropoli, ſartam tectamque aſſere. Conſerva & protege Magnificum & Nobiliſſimum Regiæ hujus Metropolis Senatum, vitam illi & felicitatem, gloriam & dignitatem, contra ſeculi hujus morſus, contra hominum invidiam, largire, ut feliciſſimè præeſſe & prodeſſe Patriæ, ut ſecunda omnium in ea ſtatuum fata optatiſſimè tueri valeant. Tu quoque benigne DEUS, ſoſpita, fortuna & fœcunda, cum Eccleſia ſcholaque, iſthoc bonis artibus & virtuti dicatum Gymnaſium, ut ex illo, tanquam ex equo Trojano, poſthac etiam adoleſcentes, veræ religionis laude, omniumque virtutis honeſtamento condecorati, in Eccleſiæ commodum in Reipublicæ uſum, proſpero ſucceſſu, proveniant. Vos etiam, ô Patres Patriæ optatiſſimi, vos Mœcenates Muſarum gratioſiſſimi, porrò ſpargite amoris & liberalitatis veſtræ radios in has Muſas veſtras, ut feliciùs ſubinde, cum alumnis ſuis, creſcant. Vobis enim illorum ſeges aratur, vobis illorum fructus ſeritur, vobis laboris atque induſtriæ omnis meſſis paratur. Sic Vobis, ſic Nobis omnibus ſummus ex alto Jehova benedicat!

PRO-

PROGRAMMA INVITATORIUM.

GERMANI FORTITER BIBANT, NE EORUM ANIMA IN SICCO HABITET.

Hoc magiſterium papalis providentiæ: hoc ſive conſilium ejus, ſive præceptum eſt! aureolas, ſi Diis placet, Iuris ſui gloſſas, tantâ gemmâ, illuſtriores reddidit. Ad Normannos quidem, Anglicosq́ & Polonos, ſacra verba diriguntur: horum animabus tã paternè patrum Pater, dum minimè proſpicit, proſpicit, ne forſitan, ut pereãt, in ſicco pereant. Quæ verò tã infelix eſt invidia, Germanos omiſiſſe? nullos ipſis fortiter bibendi ſubjeciſſe ſtimulos? ſub mortifero ſitis æſtu torridas neglexiſſe animas? Fortaſsis ſponte ſuâ jam currentes incitare noluit, aut ſtrenuum bibacitatis ardorem ampliùs incendere. Imò, haud neglexit oves iſtas paſtor œcumenicus; haud omiſit Dominus Deus noſter Papa , quem titulum Canonicus gloſſator dicam, an adulator? eructat. Vti Normannorum appellatione viros ſeptentrionales alios: ſic & Germanos comprehendit. Neque enim palmam hiſce reddet dubiam, quam fortiter bibendô aliis , tot abhinc ſecula, præripuerunt. Citetur modò teſtis minimè hic tacitus, Tacitus! quam crebrò & nervosè gloriam

riam bibacitatis in noſtris notat majoribus? Nec enim tantis eos convitiorum plauſtris obterit, ut heri nudiusq; tertius nati Theones quidam; ſimpliciter, in tot aliis virtutibus, potandi ſtudium miratur, meritoq; illos interim encomiô mactans: Nulli mortalium, inquit, armis aut fide ſupra Germanos! Quid verò, ſi bibacitatem addidiſſet? Tum fortè gratum hîc palato ſuo bolum inveniſſent Germano maſtiges, graviori in eos impetu ruituri, quaſi ſoli peccatores eſſent. Sed hem vos ſerpentes Epidaurios ex Gallia? inde enim mordaciſſima dicteria jactantur: inde graviorum quoque vitiorum mendaciſſimè arguuntur viri optimi. Quis credat, nonnullorum quoque aſperiorem pronunciationem pueriliter traduci, quod, per Theum fiſum ponum ſe finum pibere, inter pocula, dicant? Sit ita? quæ vos autem Temperantia progenuit? quæ tam ſicca educavit ſobrietas? Non videtis, manticæ quod in tergo eſt: nec monſtrare lubet impræſentiarum, aut tela vertere in ejusdem notæ reos. Ecquod verò tam horrendi carminis argumentum eſt? Germani fortiter bibunt! Bonum factum! Quid ſi clypeum Canonici juris obverterent? ſi gloriam obſequii? curam animæ? Omnes in bibacitatem detonant; de ſiti interim graviſſima vix ullum verbum. Sitis, ſitis hoſtis ille eſt , in quem tot poculis pugnandum maſculè: ſitis eſt infeſtus ignis, qui, tam largis vini cereviſiæq; imbribus, dum compeſcendus, compeſcẽdus eſt. Sed unde hoſtis ignis in Germanis gravior? haut dubiè ex calidiore oritur temperamento, quod ipſum ſolo Germanorum patrio natales ſuos debet. Certè quò ſeptentrionem tangunt propiùs, eò robu-

ſtiores

ſtiores ſunt, & avidiores potûs: internus calor incrementum ſumit ab externo frigore: hoſtis hoſtem acuit. Num verò, qui peccare in ſeipſos nolunt, tantum peccant? Sive potûs, ſive cibi moderatio ex ſumentium natura æſtimatur: hujus ductu, ſi quis, cum Milone Crotoniate, vitulum quoque unâ vice comedat, ſi vini congios exſiccet aliquot, frugalis tamen erit, ſobrius erit: edit enim, ad naturæ ſuæ modum, atque bibit: bibit fortiter, ne in ſicco habitet anima. Plus juſtô videatur illud aliis: quid mirum? alii cum ſint, aliâ quoque ipſis lege & vivendum, & bibendum eſt. Quanquam ne bibendum quidem ipſis aut vivendum lege aliâ, tametſi aliis, quam Germanorum veterum. Legem illi hoſpitalitatis obſervârunt, largiterq; alios excipientes, ſeipſos quoq; flore Patris Liberi conſperſerunt largiter. Sic enim amat fieri: poculum aliud, aliud trudit, dum hilaritas hilaritatem provocat: hoſpes hoſpitem benignè curat, & ſeipſum, caritas hæc ordinata eſt. ſic incipit, ſic deſinit, ſic perficit! Vix auſim dicere, quod Seneca: ſed quantus, & quam rigidus exactor morum? non dicit modò; ſed pro tranquillanda mente, docet: Nonnunquam, inquiens, ad ebrietatem usque veniendum eſt, non ut mergat nos; ſed ut deprimat. eluit enim curas, & ab imo animum movet, & ut morbis quibuſdam: ita triſtitiæ medetur. Eat nunc Heraclitus, & ſiccam ſemper animam prædicet! ipſe procul dubio pumice habuit ſicciorem, cum omnem corporis liquorem exſtillârit lacrumis. Eat modò, & ſuam quoq; ploret animam in ſicco perditam! Nos Senecam exoſculamur, nobilemq; ex Stoa medicum. Ebrietatem puta, cujus vires ſatis verè &

re & ſincerè prædicat. Quid enim? annon deprimit quandoq́ viros, ut antipodes, etiam eodem locô, fiāt? annon animum & omnia ab imo movet? Sed, cum medicum hîc audis, rarum utiq́ illius uſum eſſe oportere intelligis. MEDICVM, *modicum eſt! omne nimium in vitium vertitur. Fuerint jam olim, qui dies noctesq́ continuârunt potandô, apud majores noſtros: hiſtorico enim credimus: quis tam eſſet ſui prodigus, qui, laudandô eos, aut ſaltem excuſandô, fatigetur? Vndiq́ adhuc ejuſmodi methyſocottabos invenias, ne ſoli tam infami nomine Germani traducātur. Hîc, ibi, iſthîc, illîc infunduntur, perfundūtur cōfunduntur, effunduntur Bitiæ, & nō tam potiones inſtituunt, quam balnea. Mòrô prorſus more! quaſi vina cereviſiaq́ nequeant effundi, quam per corpus talium balneatorum, & qui plus ſubinde capiunt, quamdiu capiunt, quam vires cupiunt. Quam verò iſta gloria ingloria eſt! quam turpe dedecus hoc potatorum decus! Inſanum certè hunc ipſorum impetum Furor, Morbus, Inſania, tres comitari furiæ aſſolent, ut nihil non deſignent heluones improbi. Neque bibunt enim fortiter, ut animam in ſicco habitantem vegetent; ſed triſte ſibi parant diluvium, quô mergi penitùs, & benè madidi Plutonis aulam petere poſſint. Sed quò feror? num in laudes Germanorum, an in vituperia? Vtrumvis, Lector, elige: utrumvis innuo. Inprimis autem demirare mecum, quod in ſtrenuis bibendi officinis auguſtale Prudentiæ conſultativæ olim erexerint. Refert illud magnus ſcriptor, Tacitus; ſed ita refert, ut, probâritné mirum iſtud inſtitutum, néc ne, non ſatis liqueat. Commovit illud*

duos

duos ex noſtris, Geniô & Genere Nobiles Iuvenes, JOH. STRUBORGIVM & THEODORUM à Tieffenbrock/*ut, diſcuſſis utrinq; momentis potioribus, eruditas inde Orationes conficerent, d. 24. Maij ex memoria, cum Deo, reddendas. Quod quidem ipſum, ut majori animorum præſtent robore, ut ad majora ſemper inde excitentur, Veſtram denuò benignitatem imploramus, Lectores omnium ordinum, dignitatum, titulorum honoratiſſimi: nolite nobis eam denegare notatô tempore; ſed ſpectabili præſentiâ majorum Veſtrorum Conſultationes ſympoſiacas honorate. Ipſi poſtea, num propugnari fortiùs, an oppugnari poſſint, meliùs vobiſcum decernetis: nos viciſſim noſtra Vobis, quantulacunq; fuerint, ſtudia promittimus promtiſſima. Ex Muſeo meo, d. 18. Maij, Anno 1653.*

CONSULTATIONES INTER POCVLA.

ORATIO.

CUm plurima ubivis gentium prædicantur rerumpublicarum munimenta, quorum uſu proſper omnium actionum ſucceſſus conſervatur: tum CONSVLTATIO inprimis admodum eſt neceſſaria, ut nobiliſſima ſa-

lutis publicæ dignitas ſarta tecta maneat. Nullam ſiquidem rempublicam florentem diu exſtitiſſe, ſine gravibus conſiliis, nemini obſcurum eſt. Non enim armis ſolum armorumque viribus Imperiorum ſalus nititur: imò provida virorum graviſſimorum conſilia ſunt, quæ, inter cætera boni publici provehendi media, locum obtinent præcipuum. Quam ob cauſam Agamemnon, Trojam occupaturus, non decem Ajaces ſibi atque Achilles, ſed decem optavit Neſtores: his ſiquidem ſe faciliori negotio urbe, omnium propugnaculorum munimentis firmatiſſimâ, potiturum ſtatuebat. O felicem rerum agendarum curſum, qui prudentum conſultatione regitur! OCVLI ſanè plus vident, quam oculus: totam conſiliorum vim, in negotiis præſertim arduis, unus nequit ſuſtinere commodè, plures onera conſiliaque, etſi graviora, leviora reddunt. Et quæ demum ea mens, licet ferrea, in difficillima reipub. adminiſtratione, ſola tantis laboribus par eſſet futura? Imò neminem adeò, vel in rebus ſuis, eſſe perſpicacem conſtat, ut non quandoque lippiat atque cæcutiat: mutua ſententiarum communicatio, ſi quid agendum eſt, ante oculos illud dilucidius ſtatuit. QVANTA verò & qualia ſurgunt reipublicæ detrimenta, ubi temeritas & præcipitantia, conſiliorum optimorum hoſtes infenſiſſimæ, locum occupant? temere ibi adeuntur diſcrimina: præſentia prudenter non expenduntur: temerario animi impetu ſur-

ſurſum, deorſum feruntur omnia. QVIBVS profectò malis quid demum aliud, niſi recta medetur conſultatio? hæc, facis collucentis inſtar, homines, in ſuis rebus titubantes, regit, ut optatum laborum ſuorum ſcopum tutiſſimè aſſequantur: qui hanc tollit è republica, ex animo noſtro ipſam rationem tollit. Quemadmodum, extincto ſolis jubare, tenebræ ſtatim oriuntur denſiſſimæ: ita neglectæ conſultationes quid, niſi periculoſum reipub. ſtatum & interitum minitantur? Et hinc eſt, quod, omnium ſaniorum populorum uſu, conſultationes frequentatæ ſunt, ne quid, niſi prævia illâ rerum gerendarum helice ac cynoſurâ, agerent. Quos inter veteres Germani, bellicoſiſſimi & prudentiſſimi Germani, meritò hoc nomine & multum celebrantur. Fortibus nimirum armis & pugnis, maſcula jungebant conſilia: hæc ducum inſtar, in negotiis præſertim publicis, habebant: hæc ſpectabant: hæc ſequebantur. Ecquid ergo mirum, quod tam felici rerum ſucceſſu expediverunt omnia? Sed malè tamen paſſim conſultationes eorum audiunt: Germanæ gloriæ roſores in laudabilem eorum conſuetudinem, multum invehuntur; quod in conviviis & inter pocula ſuas inſtituerint conſultationes: quod in iis de reconciliandis inimicis, de jungendis affinitatibus, quod de adſciſcendis Principibus, de pace denique & bello egerint: imò, ſequenti die retractârint conſilia, multum reprehendunt, & propudioſa illos dedecoris

X ma-

lutis publicæ dignitas ſarta tecta maneat. Nullam ſiquidem rempublicam florentem diu extitiſſe, ſine gravibus conſiliis, nemini obſcurum eſt. Non enim armis ſolum armorumque viribus Imperiorum ſalus nititur: imò provida virorum graviſſimorum conſilia ſunt, quæ, inter cætera boni publici provehendi media, locum obtinent præcipuum. Quam ob cauſam Agamemnon, Trojam occupaturus, non decem Ajaces ſibi atque Achilles; ſed decem optavit Neſtores: his ſiquidem ſe faciliori negotio urbe, omnium propugnaculorum munimentis firmatiſſimâ, potiturum ſtatuebat. O felicem rerum agendarum curſum, qui prudentum conſultatione regitur! OCVLI ſanè plus vident, quam oculus: totam conſiliorum vim, in negotiis præſertim arduis, unus nequit ſuſtinere commodè, plures onera conſiliaque, etſi graviora, leviora reddunt. Et quæ demum ea mens, licet ferrea, in difficillima reipub. adminiſtratione, ſola tantis laboribus par eſſet futura? Imò neminem adeò, vel in rebus ſuis, eſſe perſpicacem conſtat, ut non quandoque lippiat atque cæcutiat: mutua ſententiarum communicatio, ſi quid agendum eſt, ante oculos illud dilucidius ſtatuit. QVANTA verò & qualia ſurgunt reipublicæ detrimenta, ubi temeritas & præcipitantia, conſiliorum optimorum hoſtes infenſiſſimæ, locum occupant? temere ibi adeuntur diſcrimina: præſentia prudenter non expenduntur; temerario animi impetu

ſur-

ſurſum, deorſum feruntur omnia. QVIBVS profectò malis quid demum aliud, niſi recta medetur conſultatio? hæc, facis collucentis inſtar, homines, in ſuis rebus titubantes, regit, ut optatum laborum ſuorum ſcopum tutiſſimè aſſequantur: qui hanc tollit è republica, ex animo noſtro ipſam rationem tollit. Quemadmodum, extincto ſolis jubare, tenebræ ſtatim oriuntur denſiſſimæ: ita neglectæ conſultationes quid, niſi periculoſum reipub. ſtatum & interitum minitantur? Et hinc eſt, quod, omnium ſaniorum populorum uſu, conſultationes frequentatæ ſunt, ne quid, niſi prævia illâ rerum gerendarum helice ac cynoſurâ, agerent. Quos inter veteres Germani, bellicoſiſſimi & prudentiſſimi Germani, meritò hoc nomine & multum celebrantur. Fortibus nimirum armis & pugnis, maſcula jungebant conſilia: hæc ducum inſtar, in negotiis præſertim publicis, habebant: hæc ſpectabant: hæc ſequebantur. Ecquid ergo mirum, quod tam felici rerum ſucceſſu expediverunt omnia? Sed malè tamen paſſim conſultationes eorum audiunt: Germanæ gloriæ roſores in laudabilem eorum conſuetudinem, multum invehuntur; quod in conviviis & inter pocula ſuas inſtituerint conſultationes: quod in iis de reconciliandis inimicis, de jungendis affinitatibus, quod de adſciſcendis Principibus, de pace denique & bello egerint: imò, ſequenti die retractârint conſilia, multum reprehendunt, & propudioſa illos dedecoris

 ma-

maculâ afficere ſatagunt. Sanè, ſi quis limis illam conſultandi conſuetudinem adſpiciat oculis, non poſſe non juſtiſſimè exagitari; ſin altiore mentis æſtimatione expendat non excuſari modò; ſed commendari quoque, ex prudentiæ Magiſtro illam debere, facilè aſſeverabit. Cum ergo videam, nullo in argumento meam verſari orationem poſſe commodiùs, quam ſi impræſentiarum nobiliſſimam illam conſultandi inter pocula conſuetudinem, rudiori orationis penicillo depictam, à roſoribus oſoribusque Majorum noſtrorum vindicem, ad ſingularem veſtram, Auditores honoratiſſimi, benevolentiam humiliter confugio, per eam ipſam omnes orans, rogans, ne breviter, in hoc Lyceo literario, ſermocinanti humaniſſimæ attentionis gratiam largiri dedignemini. MAGNVS ille & eximius hilariorum conviviorum fructus eſt, quod nullô ſeſe tempore liberius, quam in iisdem, animi noſtri erigant. Blandis certè mutuæ benevolentiæ nexibus haud difficulter uniuntur, uniti illis ipſis ſubinde conſtringuntur arctiùs, preſſæque varia curarum mole illorum vires, juxta corpus, recreatione vegetantur utiliſſimâ. Quis conſilia ibidem reddi vegetiora, promtiora, liberaliora dubitet? Ut ægritudine immane quantum afflictatur animus & premitur, ne ſe ad altiora meditamenta efferat: ita, diſcuſſis, inter pocula, aſperiorum cogitationum nubibus, quam ſereneſcit ad omnia, ut, ſuaviter & graviter diſpoſitus, excutiendis rebus

etiam

etiam graviſſimis ſufficiat? Et talem animum, amicum, placidum, ſerenum, adeoque convivalem animum, ad conſultationes maſculas requiri, majores noſtri prudentiſſimè ſtatuerunt. Sine tali enim admodum ſterilia & jejuna feruntur conſilia: ſine animo, omni ſimulationis & ſimultatis integumento evoluto, periculoſa ponuntur rerum agendarum fundamenta. CONVIVALIA pocula, præſentiſſima exhibent animorum medicamina! purgantur illis feces inquietarum curarum, evaneſcunt ſpiſſisſimæ odiorum nebulæ, tolluntur fulminantia altercationum tormenta, ut, hilari prorſus tranquilloque animi ſtudio, conſiliis vacare viri cordati valeant. O morem igitur deliberantium inter pocula exhilarantia laudabilem! O uſum ejusmodi conviviorum exoptabilem? Aram quondam, Jovi Poſitorio ſacram, exoptabat in ſenaculorum liminibus Rex Arragoniæ ſapientiſſimus, ubi mutua nimirum odia, mutuæ poni ſimultates, & vera conſultantium amicitia reſtaurari poſſit. Si rectô æſtimamus omnia judiciô, in conviviis, in poculorum hilaritate, inter potûs optimi delectamenta, ara excitatur hujuſmodi; ſed Baccho Poſitorio, cujus jucundiſſimo nutu & auſpicio ibidem ſerenatorum animorum poni diſſenſiones & ipſi ad hilaritatis & humanitatis officia ebullientibus, ad graviſſima negotia, colloquiis, promtè alacriterque diſponi ſolent. Adeò verum eſt, quod Prudentiæ Magiſter, Tacitus, de Majoribus noſtris lo-
 quens,

quens,aſſerit: AD magnas cogitationes (quales præſertim conſultantium eſſe debent.) nunquam magis, quam inter pocula conviviorum hilaria, animum incaleſcere! adeo verum eſt, ex largioris potûs uſu vim ingenii judiciique multum excitari! Cogitate, A. hominem impranſum & abſtemium: languet procul dubio illius animus, omnes ſenſus contractione quadam torpent, nullumque, ut ſepulti cineribus ignes, de ſe ſplendorem emittunt; at potu & cibo ſi irrigetur & confortetur vivido, reviviſcunt in eo omnia, refectiſque nativi caloris viribus ad obeundas officii ſui functiones, acriter alacriterque excitatur. Ex terra facti ſumus homines: ſi verò matrem illam noſtram intueamur, annon perit æſtibus torridis? ſi autem, inter hæc anhelantis terræ incendia, largiſſimis prata irrigentur imbribus, omnigena fructuum genera proferunt feliciſſimè: ita & nos, INGENTIVM difficultatum mole obruti, curis ſæpe nimiis rigeſcimus: membra compaveſcunt & langueſcunt: ipſe animus, cum corporis, collegæ ſui, viribus diffluere incipit ac deficere. Quod ſi verò limpidiſſimis Bacchi vividi liquoribus reficiatur largiùs, (ubi autem largiùs hoc fit, quam in hilaribus conviviis?) derepente ſe ad altiora ſublimat, ac officia ſua laudabili operâ pertractat. Potûs iſta vis eſt, quo omnes pectoris ſinûs expanduntur, vegeti animi ſpiritus ſerenantur, interiora mentis cogitata indiciis manifeſtantur illuſtrioribus, &, ut corpus: ita non minus ani-

animus ad omnia fit promtior, agilior, vegetior. Quis verò potus fuit Germanorum veterum? Vinum certè inferri promiſcuè non patiebantur in fines ſuos, ne animi exinde remolleſcerent. Potus fuit humor ex hordeo, (ut refert Tacitus) in quandam vini ſimilitudinem corruptus: cereviſiam nos appellamus, cui quidem illam vini efficaciam & laudem, quod animum commaſculet, quod vires recreet, quod ad negotia homines vegetiores reddat, quis jure deneget? Non operosè perſequor, quod præſtantiſſimi ſcriptores vitem, lignum ſapiens, ob hanc cauſam, dixerint, quod vim ingenii Judiciique acrimoniam, ad conſultationes maximè neceſſariam ſuſcitet: in medium Poëtas tantùm præclariſſimos prodire jubeo! nihil ſe præclari, ſine præclaro Bacchi opitulatu, effingere & efficere fatentur. Clamat unus ipſorum: poſſum nîl ego ſobrius! bibenti ſuccurrunt mihi quindecim Poëtæ! Teſtatur alius, quod Ennius ipſe pater nunquam, niſi potus arma proſiliit dicenda! Quis eandem potui vim, ad ſuggerenda conſilia optima, quæ eſt ad talia carmina, non tribuat? Unde ipſum quoque potûs Præſidem juvenem, emblematicâ repræſentârunt commendatione, quod animum ad omnia vegetum reddat vividumque, qualis juvenum quod in iſtis quoque talem reddat, qui in Proſerpinæ peculio jam numerantur, & Charonti naulum præparant. Imò alatum pinxerunt ipſum, quod hominem ad omnia efferat ſublimia,

mia,& alarum quaſi ſubſidia,difficultates quasvis ſuperantia,conſultanti præbeat.Neque cauſa fuitalia,quod Pallas,ſapientiæ moderatrix, & Bacchus,vini promus, unâ olim arâ locati honoratique fuerint, quam ut egregium prudentiæ incrementum, ex egregio potu, doceatur. Sicut oleum emorienti paulatim igni vim addit maximam, ut plenis ſtatim flammis ſurgat: haud aliâ ratione potus nobilis languentem mortalium animum excitat, ut varios magnarum cogitationum proventûs afferat.Quis igitur non inter præcipua conſiliorum adminicula pocula referat? quis,in conviviis haberi conſultationes poſſe, dubitet? quis recreationes Bacchicas, mentes hominum tam utiliter ſerenantes,& ad magna cogitationes earundem efferentes recreationes conſultaturis deneget? Habeant,habeant Proceres ſua tricinia,in quibus,hilari animi oblectamento, poſitis animorum curis,ſalutis publicæ cauſa lautiùs epulentur! ubi poſito ſi quod habent, odii atque invidiæ venenô, Bacchi non minùs, quam Palladis præſidiô,laudabilia Majorum noſtrorum inſtituta ſecuti,ad magnas quoque cogitationes incaleſcant! GRAVIS ille & periculoſus ſcopulus conſiliorum eſt,optima ſæpe mentis cogitata evertens,propter quem ſuſpenſi hærent animi deliberantium, anguſtiiſque veluti concluſi,rerum turbis huc illuc feruntur. METUM, Aud.infelicem conſiliorum optimorum remoram ,intelligo: hoc obtinente animum,ſaluberrima interioris mentis cogitata, non promuntur;

tur; ſed premuntur: animus à gravioribus abſtrahitur ſententiis, & munitiſſima etiam penetralia inquietantur? Quis, meticuloſum ſalutare unquam dediſſe conſilium, audivit? nihil ſatis tutum, nihil ſatis munitum habet; ſed ubi, primò negotiorum intuitu, aſperius quid ſentit, ab incepto reſilit opere, & glorioſam illam viam, per anguſta ad auguſta, per aſpera ad aſtra, perhorreſcit. Unde autem remedium adverſus morbum iſtum petimus optimum? Cujus Machaonis hîc ope atque operâ feliciter utimur? Perſæpe ſanè accidit, ut, inter ardua & confragoſa Reipub. negotia, aliquid ſit decernendum maſculè, ut, inter graviorum rerum diſcrimina, animô properandum imperterrito. Nullus tunc ullius periculi metus, ab actionum promtitudine, boni publici amantem dimoveat; animus igitur erectus, fortis, liber ſit oportet, ut talia pro ſalute reip. conſilia ſuggerat; & talem quid efficaciùs, quàm largior potus efficit? cujus vires ad diſcutiendam penitùs formidinem, nemo non miratur: fugat certè hoſtem illam egregii conſilii, dicendi libertatem nobis ſtrenuè infundit. Cogitate modò hilare convivium! annon, inter benè potos, malum illud metûs diſcutitur, & homo, quod agit & loquitur, agit loquiturque maſculè, liberè? Annon ibidem, etiam timidiori militi, cujus totâ fortitudo in pedibus reſidet, ad fortiter ſtrenuèque pugnandum animus additur? metus omnis ex præcordiis intimis evellitur? annon ſervus animi abjecti obliviſcitur? pauper etiam cala-

calamitatum ſuarum fit immemor, ut nihil ſonet humille; ſed fortiter libereque de rebus ſuam proferat ſententiam? omnes, omnes profectò bene poti, ad quæque liberè audenda, nobili quodam inſtinctu, incitantur. Num alibi commodior conſiliorum locus inveniretur, quã ubi libertas in dicendo, ſine metu, locum obtinet? HAC quidem abſente, nihil valet peritia, nihil judicii ſolertia, imò diſcerniculũ ea quoddam eſt, quo veri Germani, fideles, candidi conſultores, à fucatis ſimulatoribus & fallacibus ex voto diſtinguuntur. PLURIMUM haud dubiè bonis obſtat conſiliis adulatio, venenum illud ſocietatis humanæ peſtilentiſſimum, quo veritas ſinceritasque in conſiliis corrumpitur: eò infecti mentem atque actiones ſuas nequiter, ad aliorum nutum, flectunt, byſſinis tantitummodo ſermonibus utuntur, quales olim Paryſatis, mater Artaxerxis, verſutiſſima adhibere jubebat eum, qui cum Regibus conſultaret: verba phalerata, non ad veritatis cultum; ſed ad ſuperioris beneplacitum conformant. Unde Socrates rectiſſimè nullam affirmavit peſtem peſtilentiorem eſſe adulatoribus, quod nõ ſolum vitia ipſi concipiant; ſed ea etiam in Principum animos effundant. Hoc ipſum quoque fieri ab aliis ſobriis, in civili præſertim converſatione, ut malint jucunda dicere aliis, quam ſalutaria, plures damno ſuo diſcunt. O nobile autem antidotum, quod adverſum adulationem reperitur, in hilaribus conviviis & poculis! Hæc

enim

enim viperam, in intimo pectoris tabernaculo latitantem, evocant: hæc ſcapham, ſcapham: ligonem, ligonem jubent dicere, & verè Germanos, hoc eſt, ab omni adulationis tabe ac labe purgatos, efficiunt, ne quis blandulam Sirenis vocem exteriùs oſtentet, intus autem tartareum Charybdis alveum, aſſentatorum more, foveat. CONVIVÆ hilares Veronenſes magis, quam Placentini eſſe ſolent, digni utique, qui in conſultationibus graviſſimis, cum noſtris Majoribus, occupentur. Quid aliâs dicam affectiones degeneres & illiberales, conſiliis maximè, noxias, quas Liber Pater, in benepotis, ſolet exſtinguere? Obſtinato quiſpiam in conſiliis eſt animo? in ſuſcepta opinionis pravitate pertinaci hæret ſtudio? ingentes irarum motûs in optimos concipit conſiliorum ſocios? NEC enim nulli ſunt, qui, rubo arefacto præfractiores, conſilia reipubl. utiliſſima, eò, quod ab aliis ſuppeditantur, malunt impedire, quam ſua in melius referre ludibria, & ſaluberrimæ aliorum ſententiæ ſuccinere. Quaſi indolis ſit ſequioris & degeneris, animi ſui opinionem mutare! Non ea eſt in conviviis pertinacia: acriter alacriterq; ibi, potu animum verſante, modò huic, modò illi accedimus. Hilaritatis enim hic eſt genius, ut tumidum contradictionis ſpiritum, ſi non tollat penitùs, laudabiliter tamen mitiget. Fatendum quidem eſt, (quid enim adulemur poculis cum ea remedia adulationis dicimus?) fatendum eſt, quod ſuam hanc in multis efficaci-

am exſerere nequeant convivia, quod tetros quoque animi motûs quandoque excitent; ſed, ut illud hominum, vim medicaminis non admittentium, vitio accidit; ita non excitant eos, niſi in peſſimis, qui nunquam ſobrii ſunt, licet ſemper ſint ſobrii. Non places, inquit ſenex Plautinus ad alium, qui, quod malè factum à ſe erat, vino imputabat; non places, in mutum culpam transfers, qui nequit loqui; nam vinum ſi fabulari poſſet, ſe defenderet. QUI improbus eſt, ſive ſubbibit, ſive adeò caret temeto, tamen ab ingenio eſt improbus. Tiberius, in deligendis ad deliberationes viris egregiis accuratiſſimus, multos in vino præcipuos habuit, quibus intima plurima, quæ ne quidem ſobriis committenda miniſtris ſtatuebat, credidit, Piſonem ſcilicet & Coſſum, quem adeò merſum vino & madentem ſæpiuſculè fuiſſe, inter conſultationes, Seneca refert, ut ex Senatu aliquando, in quem ex convivio venerat, oppreſſus inexcitabili ſomno tolleretur. Quid hîc cauſæ ſtatuemus, quod Tiberium ad iſtud inſtitutum moviſſe potuit? Nihil ferme aliud, quam quod virtutes conſiliario dignas, quæque in ſobriis fruſtra quæras, in poculorum ſtudiis deprehendit; inprimis recti tenacem candorem Reip. præſtandum & Principi. HOC veluti glutine deſtituta conſilia ruinæ potiùs ſunt, quam beati regiminis media, totaque eorum moles, licet ſpecioſè inſtructa, ſubvertitur. Certè, SICUT plura male fultæ domûs ruinam indi-

indicia præmonſtrant:ſic certum regni exitium portenditur, ubi non candidè; ſed ſimulationis & diſſimulationis vitioſæ ſtudio, ſacra conſiliorum tractantur. INTER ſuaviſſima poculorum hilaria candor oritur ; ſimulatio diſſimulatioq; moritur ! Quis enim conſilio, à quo fucum dolumque abeſſe intelligit, (quod maximè quis inter pocula intelligit,) non exhilaratur? Omnis boni conſilii fundamentum candor eſt: Optimus conſultor homo ille, qui non aliud fronte ſimulat, aliud premit pectore; qui ex uno ore non efflat calidum & frigidum ; qui offucias fraudesque in ſordida illa hominum incude, ad ſui commodum, & Reipu. incommodum non procudit. Quot fallaciarum genera? quot ſimulationum & diſſimulationum involucra & tegumenta ? quot prava calliditatis vaframenta undique inveniuntur ? Dicas, ſeculum ex iſtorum vitiorum ſordibus quaſi compoſitum, ut plerorumque hoc ſit ſtudium, laqueos varios, ad capiendos candidorum animos, tendere. In vino veritas ! in vino candor & ſinceritas, ſi ullibi adhuc candor & ſinceritas ! Non ita ſeſe bene poti, vaniſſimo candoris commento, invicem decipiunt: non ita os ſublinunt captionibus verborum nocentiſſimis : efficaci potu fallaces ingenii ſinûs potatorum excutiuntur, ne ex centonibus mendaciorum malitiæ velum, quæ ſobriorum ars eſt, ſarciant, aut Polypi ingenium ſequantur, qui, quamcunque nactus petram fuerit, ei affigitur, & callidè colorem ejus

induit. Quis autem ſtomachum, in talia vitiorum inſtrumenta, non concipiat? QUORUM pectora debent eſſe virtutum, veri candoris & candidæ veritatis domicilia, ſunt pravitatum, perfidiæ nequiſſimæ, & nequitiæ perfidæ ſtabula. Si omnem ſimulationem & diſſimulationem vita exeſſe debere humana, prudentiſſimè Pater Eloquentiæ & Patriæ ſuæ judicavit: quanto magis hoc diceret de conſultationibus, ubi modis iſtiusmodi agendi minimè omnium eſt utendũ? Quinimò, fugiendus eſt conſultoribus hic bonæ mentis ſcopulus, litandum candori in deliberationibus, ut commendata Reip. dignitas culturâ ejus eſfloreſcat. IN vino veritas! in potu candor & ſinceritas! vetus & verum proverbium eſt. Et hæ virtutes præclariſſimas veterum Germanorum actiones, & heroicos pro Republ. conatûs, ſecundo ſemper eventu, proſperârunt, de quibus ante inter pocula agebatur. Hinc nata quoque tam inſignis gloria, quam Romanus ſcriptor eis tribuit: gloria fidei & candoris: NULLI mortalium inquiens, armis aut fide ſupra Germanos! Quis illuſtre hoc encomium, quod haud dubiè in probè exhauſtorum poculorum fundis fruticatur, inde non expectat? Quis ſinceritatis ibi & candidæ ſimplicitatis theſaurum non quærat? Nullo enim magis tempore ad ſimplices patet cogitationes animus, ut denuò Hiſtorici auguſti verba mea faciam, quam cum Liber ille Pater flore ſuo homines ingenii liberrimi efficit, cum variis verſutiarum

tiarum tricis plicisque exſolvit. Nomen enim Lyæi habere, ob hoc ſolvendi officium dicitur, & quod omnia, in interiori hominis ſinu latentia, libera manifeſtaque faciat. Et verè hinc Lyæus dicitur! Nam quod in animo ſobrii, in ore ebrii eſt. Metus & pudor vincula ſunt, quæ potu ſolvi ſolent. Unde non auditi verum, niſi à tribus hominum generibus, jactatum vulgo proverbium eſt: à pueris, ab ebriis, ab inſanis. Fictionis certè ſuſpicione vacat, quod ab illis prolatum fuerit. Non opus eſt tormentis, ubi potus largior ſuppetit, exclamat ſapiens. Succinit Poëta Lyricus cum ad amicum: Tu lene tormentum ingenio admoves plerumque duro, tu ſapientiam curas, & arcanum jocoſo conſilium retegis Lyæo. Quis ergò, ſub auſpiciis illius, conſultationes inſtitutas reprehendet? Sinceræ ſunt, candidæ ſunt, ob omni fuco alienæ ſunt! Adeſdum Seneca, cenſor morum rigidiſſime! quid tibi animi de largiori potu eſt? de virtute ejus & efficacia? promum judicas veritatis, clavem animi, portitorem mentis. Quemadmodum enim muſto dolia rumpuntur, & omne, quod in imo eſt, vis caloris in ſummam partem ejectat: ſic potu exæſtuante, quicquid in imo jacet abditum, effertur, & prodit in medium. Satis hinc datur intelligere, cur vinum dicatur veridicum? VELUT enim aurum igne: ita potu exploratur veritas, cum non ſolum ſeipſos homines, quales ſint; verum etiam, cujuſmodi ſint alii, libera & ingenua oratione

tione prodant. Quantum autem παῤῥησία iſthęc conſiliarium commendat ? quantum bonum promovet publicum ? In Bacchi quondam certaminibus victoris præmium tripus erat : quæ cauſa tanti muneris? hæc erat, Auditores, quod velut ex tripode loquantur, candidoque omnia proferant animo homines Bacchicis irrigati liquoribus, ſtrenui in madida palæſtra athletæ: fingere enim neſciunt, mentis latebras abſcondere nolunt, ne non Germani candidique; ſed infideles forte inveniantur. Quis noſtrûm facile adduci poſſet, ut credat, Platonem; ſed quantum in divina & humana ſapientia virum ? Platonem, inquam, ipſis juvenibus, ſuis in Lyceo auditoribus, Lyæi uſum & largiora indulſiſſe pocula? indulſit certè, eum in finem, ut inter illa genium uniuscujusque exploraret, ut mentem de rebus cognitu neceſſariis, liquidius expenderet. Quod ſi ergo Majores noſtri, inſtitutum hoc Platonicum, ſine Platone quoque, ſecuti, ad exquirendas animorum ſententias, tam lauta quoque celebrârunt convivia, tam efficacia hauſerunt pocula, quis non utroque illos celebret pollice ? Quanquam, quid de Germanis tantum noſtris dico, ꝙ ea virtutum habuerint decora, è quibus nõ omnino fictum adamantẽ colligamus? Quot, quæſo, saniorum gentium, conſuetudine, convivales iſtæ conſultationes comprobatæ ſunt ? Citentur teſtes magni tum rerum Domini, Perſæ! nonne temulenti de rebus conſultarunt bellicis, ut quilibet, vino

tactus

factus cordatior, ſuum de repub. conſilium promeret? Audiantur Græci, ſapientiſſimi Græci, à quibus omnes ferè ſcientiarum fontes promarunt, qui, Bacchum quoque bonum conſiliarium dicentes, in conviviis inter pocula agitabant cõſilia, & in multam noctem trahebant, eaq; ad prudentiam idonea nominabant. Loquantur Rhodii, fortiſſimi Rhodii, qui, latâ lege, ut ſanctior nimirum vini cultus eſſet, ſummis imperabant Magiſtratibus, convivia inire deliberandi gratia, ut, inter ſcyphos ſuos, gravia negotia tractarent. Brachamannos, Bactrianos, alioſq; populos latè potentes, ſicco pede tranſeo, qui eandem inter pocula cõſultandi conſuetudinẽ obſervârũt. QUAM verò injuſtum eſt, damnare, q̃ ipſi non facimus, aut vidimus, ſi præſertim totæ gentes in illa cõſenſerint? Injuſti certè & iniqui ſunt deliberationum ſympoſiacarum cenſores, qui flagello Zoileô aliorum facta, tot populorum calculis probata, lacerant, ac laudatiſſimæ Germanorum famæ atrocia inurere conantur ſtigmata. VERUM enimverò, qui avidè alienæ laudi obtrectant, ſibique à carpendis aliorum moribus non temperant, quid, niſi ſuum produnt morbum, hoc eſt, ſtultam vanitatem, & vanã ſtultitiam. Licet inconditis ejuſmodi malorũ deliramentis Germani non turbẽtur, invicti armis, invicti animis: NULLI mortalium his ipſis ſupra Germanos, quæ nunquam tacenda, ex Tacito, commendatio, iſtiuſmodi hominibus, plus ſemel inculcanda eſt. Quanquam

quam laudatiſſimum hoc inſtitutum ſymposia- cis junxerunt deliberationibus, ut, de quibus in conviviis egiſſent, die poſterâ exactiùs expenderent ſobrii, ſi placerent, exſecuturi, ſin diſplicerent, conſultaturi de alio. Ita enim de iis Magiſter prudentiæ: detecta & nuda omnium mens, inquit, die poſterâ, ſalva utriusque temporis ratione, retractatur: deliberant dum fingere neſciunt; conſtituunt, dum errare non poſſunt. Laudabilem verò iſtam conſuetudinem! morem Majorum noſtrorum probè expendendum, quo poſteriora mortalium cogitata, meliora, prudentiora, tutiora, cum ſapientiſſimis quibuscunque, demonſtrarunt! NIHIL ſimul inceptum & conſummatum ſtatim eſt in conſultationibus: nodus quandoque manet reliquus, qui non tam Alexandri gladium, quam Phœbeum acinacem, hoc eſt, accuratiorem adhuc diſcuſſionem, efflagitat. Quis enim ille Argus, qui, in conſiliorum curſu, omnia ſtatim pervidet? qui nunquam cœcutit, aut fallitur? Aliud nos docet lubrica mortalium, in rebus omnibus hæſitãtia, quæ inania ſæpe, & nondum ſatis cocta præcipitat conſilia: plurima ſalubriora die occurrunt poſterâ quæ priorem fugiebant. Idcirco NON curſoriis; ſed fixis animi oculis diſpiciendum, quod ſtatuendum ſemel eſt, ne infelicem res ſortiatur exitum. Intuemini, Auditores, ſuaviſſimos muſicos! quam operosè, in optanda chely, in concinnandis fidibus, in ordinãdis vertebris, in moderandis tonis laborant,

borât, quam ſollicitè accurrant omnia, ut ſonū modò chelys edat auribus dulciſſimum? Hoc conſultationis providæ inſtar eſt: ſæpe conſilia præparanda, digerenda, emendata ſunt, ut ſcopum, quem reſpicimus, feliciter aſſequantur. VIX malè poſſunt cadere, quæ bene deliberata ſunt; minus ſaltem fortunæ in negotia, quæ accuratioribus conſiliis reguntur. Talia Germanorum celebrantur conſilia, talia negocia! Non inconſulto ferebantur impetu, ac ſi quis è ſummo præcipitio, uno ſe ſaltu vibret, impatiens moræ, quam inceſſus tutior per gradus requirit. Imò præcipitationem præpoſteram & pertinacem arrogantiam retractando, quæ in poculis diſcuſſerant, fugiebant, quid demum publicæ ſalutis cauſa agerent? quo fine agerent? quibus adminiculis? qua occaſione? etiam atque etiam ſoliciti. Dum hæc dico, dum ſolicitudinem hanc majorum noſtrorum, in conſiliis effero, audio Germanicæ gloriæ invidum, illuſtrem aliàs, ex Gallis, Politicum, qui, patriæ ſuæ amore, quam par erat, longiùs provectus, cum alia plura, in majores noſtros, jactat convitia, ruſticosque minimum rationis, plurimum roboris, habentes, ore ruſtico, ſine ratione nominat: tum eò tandem usque progreditur, ut neſcio quam levitatis notam eis tribuere non revereatur. Si quæras cauſam ſceleſttiſſimi convitii? hanc unam ſuggerit: quod retractaſſe hîc conſilia ſua dicantur. Grave crimen ſcilicet! crimen brevibus Gyaris & carcere dignum! cujus tamen neq;

vola, neq; veſtigiũ, in ſcriptore prudentiſſimo, apparet. Num, ꝙ retractâſſe conſilia dicuntur Germani, ea pœnitendo quaſi repudiâſſe ſem p; putandi ſunt? Non hoc vult Hiſtoricus, cujus tota oratio non ad Germanorum vituperium; ſed illuſtrem gloriam dirigitur. Salvam apud illos temporis utriusque rationem docet, cum conſultent in conviviis, ubi fingere bene poti non poſſunt: poſterâ die ſobrii retractât, & ſub accuratius examen vocant, cum errare non ſolent. Quis ergò adeo hîc lippit, ut, quam nobili inſtituto ſua curârint negotia majores noſtri nõ videat? Sed dabimus Germanomaſtigi, quod petit: repudiata eſſe quandoque à Germanis priora conſilia; quæ levitas hæc erit? Auditores! NON eſt levitas (loquar cun magno Seneca, ut meliùs loquar, & appoſitiſſimè;) non eſt levitas, à cognito & damnato errore diſcedere, & ingenuè fatendum eſt: aliud putavi; deceptus ſum. Hæc verò ſuperbæ ſtultitiæ perſeverantia eſt: quod ſemel dixi, qualecunque eſt, fixum ratúmque ſit. Non eſt turpe cum re mutare conſilium. Sapiens non ſemper it uno gradu; ſed unâ viâ, nec ſe in aliquibus mutat; ſed potiùs aptat. Et quis ſaniori mente, ſi rem ad judicii lancem expenderit, alienum à directrice conſiliorum, prudentia, ſtatuat, ſi minùs ſalutariter conſultum fuerit, mutare animum? Quinimò conducit, tanquam in talorum jactu, ad id, quod ceciderit, res ſuas aptare, quocunq; modò ratio id optimum eſſe duxerit; non autem quaſi pue-

ros, ipſos quoque cadentes, firmiter eam rem tenere, in quam impegeris, & clamando, quiritandoque tempus poſtea conſumere. FELICEM, qui bene conſulit, conſulta rectè diſcutit, diſcuſſa fortiter exſequitur! Omnia hæc quam gnaviter Majores noſtri, quam felici rerum omnium ſucceſſu, peregerunt? Non minus promtas ad conſilium mentes, quam manûs ad arma attulerunt, tantis undiquaque rebus præclariſſimè geſtis incluti, quantis efferendis neq; mea, neque cujuſquam alterius, oratio ſufficiet. Quid multis? virtutes eorum, ſupra invidiam collocatæ, & reprehenſionem, non poſſunt ſub vulgarem cenſoriæ notæ æſtimationem vocari. Eat modo roſor atq; oſor conſuetudinum Germanicarum infenſiſſimus, & Germanos verè Germanos gannitibus laceſſat improbis! pergat linguæ ſuæ virulentia eorum gloriam ſuggillare malignus virtutum hoſtis! perfricet frontem, &, male ipſos egiſſe; dicat, quod inter pocula conſultârint! audiat potiùs prudentiæ Magiſtrum, qui eum, ad rectè de hoc facto ſentiendum, informat: rationes ejus æquo æſtimet judicio: Germanos conſultare, dicit, in conviviis, eò, quod nullo magis tempore, aut ad ſimplices pateat cogitationes animus, aut ad magnas incaleſcat. Hinc gentem non aſtutam, & callidam prædicat, quæ aperit ſecreta pectoris, licentiâ loci, & detecta nudaque omnium mens poſterâ die retractat: ſalva utriusque temporis ratio eſt, cum deliberent, dum fingere neſciunt; conſti-

tuant dum errare non poſſunt. Quid hic ergo eſt, quod Theonino dente rodi dignum ſit? num illud fortè, quod non inter otioſas nugas tempus in conviviis contriverint; ſed de rebus egerint graviſſimis? an verò iſtud; quod adulationes græculas digno ſemper odio ſint proſecuti? quod nullos in fraudem, mutuâ verſutiâ illexerint? quod litibus & ſimultatibus non tumuerint, omnia candidè, ſimpliciter, & quaſi ad cribrum loquentes? Profectò ſi adverſus iſta virulentam linguæ aciem, diſtringimus, ubi magnanima ſinceritas? ubi Germana fides? ubi prudens fortitudo, feliciſſimis ornata ſucceſſibus, ſicut in Germanis ornata fuit, laudem meritiſſimam invenient? Vos verò Heroës belliçoſiſſimi, Vos conſultores prudentiſſimi, macti eſtote veſtris inſtitutis, veſtris virtutibus! quid edentulam lividorum morſicationem timeatis? INVIDIA virtute parta, non invidia; ſed gloria eſt. Veſtra hæc gloria eſt, fide & armis inclaruiſſe per hoc univerſum! veri veſtri poſteri ſunt, qui iiſdem prudentiæ & fortitudinis gradibus, ad immortalitatis decus, ſtrenuè hilariterque contendunt.

CON-

CONSULTATIONES INTER POCULA.

ORATIO.

SI quis vigili perluſtrat animò, pulcerrimam illam voluptatum moderatricem, temperantiam, dubium non eſt, quin idem nobile, quod ipſa habet, ducis militum præſidiariorum inſtar facilè ſit notaturus. Sicut enim præſidia, ſub certo duce militantia, in civitatibus relinqui ſolent, hunc in finem, ut ingruentem hoſtis exercitum repellant: ita & virtutes noſtræ animæ, adverſus varios vitiorum inſultûs, validiſſima ſunt præſidia, duce Temperantiâ. Voluptates equidem, dum calidiſſimè obrepunt ſenſibus, eadem opera & affectus, in amplexum ſui, facilè pelliciunt: & hi deinceps ipſam turbidè invadunt animam, eamque de receptione voluptatum, crebriùs ſolicitant; ſemel autem atq; iterum repulſam paſſi rebellionem ineunt: quid? ub cecinêre claſſicum, non unum alterumve tantum vitium; ſed univerſam immundam phalangem, adverſus animam, ſeditiosè concitant. Hinc undique hoſtilis vitiorum fit invaſio, quæ vel in agminibus conglobatis, vel

in multiplicibus ſutelis, ſpe victoriæ, poſita, arcem animæ truculenter oppugnant. Quid verò virtutes? numero licèt impares, acertimè tamen, pro domicilio ſuo decertant, quosvis vitiorum impetus intrepidè ſuſtinent, nefariisq́; eorum conatibus ſolerter eluſis, agmina conglobata animoſè diſſipant, multiplices ſutelas diſſuunt, adeoque totum hoſtium exercitum, ab oppugnata animæ arce, maſculè repellunt. Quis verè, in tot hoſtes virtutum Dux eſt? Temperantia eſt, quæ nomen inde apud Græcos obtinet, quod, morem præſidis ſecuta, varios voluptatum conatûs arceat, ferocientibus affectibus obſiſtat, animamque, plurimis petitam vitiorum telis, robore virtutum ſalvam conſervet. Hæc ſi ita ſunt, uti reverâ ſunt, omnibus profectò diris devovenda; & ad orcum uſq; releganda quævis temulenta ſunt cõvivia, quæ, in juvandis voluptatum, affectuum, vitiorumq́; conatibus, principem ſibi locum facilè vindicant; EO periculoſiora, quo blandiori vultu mundanarum rerum amatoribus imponere ſolent. Qualem convivandi conſuetudinem coluerint Germani veteres, [hodiernos enim mores ſicco pede libens conſultoque prætereo,] nemini obſcurum erit, qui modò legerit, quod Tacitus, vaferrimus Hiſtoriarum ſcriptor, ad memoriam poſteritatis literis conſignavit. Neque enim eos Philoſophica convivia, condimentis ſapientiæ contenta, celebrâſſe, qualia olim à Lacedæmoniis, & aliis quandoque inſti-
tuta

tuta legimus,in quibus non tam ventrem,quàm mentem paverunt; ſed,inter eosdem,diem noctemque in conviviis continuare potando,nulli probrum fuiſſe,refert. Unde factum,quòd tam malè iſthoc nomine Germani apud alios audiant. Quam falsè illos;ex recentioribus,traducit Satyrarum ſcriptor non ignobilis ? Immenſa,inquit,cupiditas potûs, jam confeſſo vitio , ideoq; magis libero,illam gentem infeſtat. Nec ad voluptatem tantùm hæc Thracica libido eſt;ſed in parte comitatis & pæne diſciplinæ. Venalis quorundam Principum gratia prætio tam infami,ſive quærentium comites vitiorum, ſive legatis advenisque hoſpitalem parantium menſam. Nam Germani nullâ comitate ſuavius,quam longo,nec ſobrio convivio,peregrinos credunt excipi , & tunc veriſſimam ab ipſis hoſpitibus benevolentiam in ſe expromi , ubi mutuis poculis inundari non abnuunt. Quis verò credat facilè , in iſtis poculorum certaminibus graves,à Germanis priſcis,conſultationes inſtitutas eſſe ? Factum tamen memorat prudentiæ Magiſter,Tacitus ejusmodi verbis,quæ, ad commendationem ebriæ iſtius conſultationis,prædeceſſor meus,ſtudioſè traxit. Cui tamen quò minùs adſtipuler , limatum ſaniorum & ſobriorum omnium obſtat judicium : cumq; veterem iſtum , in Sympoſiis conſultandi morem , verè morum fuiſſe , cum iisdem , prorſus ſentio : idcirco huic ſententiæ veſtris omnium animis ſubjiciendæ,&,pro virili,ſtatuminandæ,

quicquid reliquum eſt temporis, tribuere decrevi. Eâ verò, quâ par eſt, obſervantiâ & animi ſubmiſſione à vobis, Auditores, contendo, ut, quod beneficium prædeceſſori meo, pro veſtra benevolentia, denegare noluiſtis, idem & mihi, meliori in cauſa, ceu inſignes æquitatis æſtimatores, animo æquè benevolo tribuere ne dedignemini. Et ut hinc ſermonis mei telam ordiar, extra omnem dubitationis aleam poſitum eſſe puto, quod in temulentis iſtis convivationibus humana mens vix, ac ne vix quidem, integra, ſuique compos maneat, tantum abeſt, ut res arduas tractare, & dijudicare rectè poſſit. Anima ſapiens in ſicco habitat: hæc ſola bene eſt compoſita & prudens: hæc ſola, quæ ſub deliberationem cadunt, rectè perſpicit, ſolerter diſcutit, commodè ordinat. ut neceſſum planè ſit, illum, qui in medium utiliter conſulere voluerit, conſultationis negotium bene ſobrium ſuſcipere. Quid autem in congreſſibus ejusmodi, ubi Baccho Cererique potiſſimum litatur, accidit? mens ipſa abſorbetur penitus, mens in ultimum exitium nefariè præceps agitur. Sive enim de connata animi perſpicacia, ſive de prudentia loquamur acquiſita, ecquid ſani in homine congreſſûs ebrii relinquunt? Poculis pugnatur ibi in animum: omnes ejus vires obruuntur: ſana vincitur ratio, ut vix homines inter homines maneant. Quam egregiam, quæſo, aciem ſpectaveris, ſi Bacchicam in hac pugna ſpectaveris? A minoribus ſive armis, ſive poculis ibidem ad

ma-

majora, methodo quaſi ſynthetica, proceditur. Qua de re, niſi grave vobis & moleſtum fuerit, ex antiquis Eccleſiæ doctoribus, eleganter juxtim, atque graviter differentem audite Ambroſium, verè ambroſium: ut tragœdiarum actores, inquit, primo ſenſim vocem excitant, donec vivæ vocis aperiant iter, ut poſtea magnis poſſint clamoribus perſonare: ita iſti [bibaces convivæ] quoque in principio præluſoriis ſe exercent poculis, ut irritent ſitim, ne fortè reſtinguant eam, & ſatiati poſtea bibere non poſſint. Ergo ubi res calere cœperit, poſcunt majoribus poculis: fervor inardeſcit: certant pocula cum ferculis, & inter moras ſæpe geminantur. Procedente potu longiùs, contentiones diverſæ & magna certamina, quis bibendo præcellat. Nota gravis, ſi quis ſe excuſet, ſi quis temperandum fortè vinum putet. Ubi conſummatæ fuerint epulæ, & putes, jam eſſe ſurgendum, tunc de integro potum inſtaurant ſuum: tunc inchoare ſe dicunt: tunc deferuntur phialæ, tunc maximi crateres, velut inſtrumenta bellorum: certatur ſub judice, ſub lege decernitur. Si quis manum revocet à vino, ori infunditur. Omnes inebriantur, victores victique: omnes ebrii jacent, plerique ſopiti. Hæc menſæ gloria eſt! Stolidam verò iſtam, ſtolidisque dignam, imò beſtiarum propriam conſuetudinem! Portentum in extremas deportandum inſulas! Mirum verò, rem adeò noxiam, inter majores noſtros, viros ſine dubio fortiſſimos, & ad bella natos, dum ad

conſultandum convenerunt, vigere olim potuiſſe. Quam adhibere potuerunt prudentiam, directricem conſultationum adeò neceſſariam, ut meritò illarum anima dici mereatur. Nec enim huic ibi loci aliquid relinquitur, ubi mens tot poculis, quot ſeſe confundebant profundebantque Germani illi, catervatim obruitur; imò, neceſſum propè eſt, inſana ſequi conſilia. Aurigæ imperiti in præcipitia, in exitia trahunt, qui vehuntur. Idem quoque menti accidat oportet, quæ, dum ad infelicia poculorum certamina rapitur, caligat, factaque jam rerum agendarum ignara, & ad faciendum officium inepta, conſultorem ſuum, à rogia ſalutis via in peſſima periculorum avia ſeducit. Quod ſi prætereà temeritatem iracundiamque, individuas temulentiæ comites, attentè penſiculemus, rem monſtroſam penitùs videbitur tentare, quiſquis in ejusmodi conviviis commendabiles conſultationes inveniri, præfractè contenderit. Bacchum ipſum, cui ſervitium quivis condixere temulenti, eô Liberum dictum eſſe volunt plurimi, quod omni hominem pudore liberet, ferocemque & temerarium reddat. Nec abnuit ſapientiſſimus Romanorum, Seneca, qui Liberum dici autumat, quod ſervitio curarum liberet animum, vegetioremque & audaciorem in omnes conatus faciat. Id ita eſſe, ipſi veteres Germani, in iſtis conſultationibus dicam, an compotationibus? ſuo exemplo ſatis ſuperque confirmârunt, quos inter vinolentos crebras rixas,

rixas, cæde & vulneribus transfigi ſolitas, exortas fuiſſe, non tacuit Tacitus, teſtis hujus rei certiſſimus. Nec aliud quotidiana experientia, magiſtra veritatis, docet, quàm quod nulla ferè ejusmodi convivia, ſine jurgiis, haberi ſoleant; ſed, ubi aliquandiu pugnatum verbis fuerit, ad verbera deinceps veniatur, &, quod lingua fortiter inchoavit prælium, fortiùs pugni continuent. Et licet pugnatores ebrii, aliorum interventu, quandoque dirimantur, non tamen continua pax eſt; ad tempus fiunt induciæ, fideque mutuò datâ, in craſtinum cruentum & letale bellum indicitur. Vix heſternum falernum deſpumatum eſt, (liceat mihi poëtæ verbis uti,) & ecce! novo ſe prælio accingentes, Bacchi Cererisque veriùs, quàm Martis athletæ, gladiis & ſclopetis armantur, & vel nullâ, vel minimâ morâ interpoſitâ, locum pugnæ certum deſtinant. In arenam poſtea deſcendunt, denuò cõfligunt, & tam ſæviunt crudeliter, ut non antè finem certaminis facturi videantur, quàm gratam Plutoni victimam obtulerint. Hæc iſta ſunt in temulentis conviviis frequentata, vitia! quid, quæſo, cum iiſdem, commune omnes bonæ conſultationes habent? IMO illum demum rectè conſultandi partes exſequi poſſe apparet, qui alienum à temeritate & iracundia gerit animum. Si quid dandum judicio Publii, Auditores, qui mimos ſuos, cum ſummo populi applauſu, propoſuit, feroculi omnes cum fiducia quidem ſententiam dicunt; ſed reipsâ trepidant.

dantes deficiunt. Unde enim hæc ferocia? à temeritate provenit, quæ in omnibus rebus turpis eſt. Inprimis, VBI vehemens ira pectus occupat, ita occœcatur animus, ut verum haud facilè videre poſſit. Sicut fumus oculorum aciem, vi mordicante, præſtringit, ut vix ea, quæ ante pedes ſunt, videre poſſis: ſic judicium rationis ira obnubilat, ne rectum intueri valeat. Adeo nihil per iram rectè, nihil conſideratè fieri, jam olim monuit princeps parensque Romanæ eloquentiæ decantatiſſimus! CONSVLTATIONEM duos ſibi maximè contrarios & adverſiſſimos hoſtes habere: celeritatem & iram: bina illa ſuæ & gentis, & ætatis lumina, Livius & Seneca, memoriæ prodiderunt, ita, ut, ex his, poſterior conſilium ejuſmodi, cui hoſtes iſti ſupervenerunt, pœnitentiam ſequi, haud dubitanter aſſeruerit. Et tamen, ubi nimio ſe potu homines ingurgitant, omnia temere, omnia amarulenter, omnia crudeliter fieri plerunque ſolent. Quid? quod iſta vitia hominibus, quibus dominantur, non ſolùm nullam conſiliorum bonorum copiam faciunt; ſed ſtimulos præterea admovent, quibus concitati, laudabiles ſaniorum conatûs crudeliter impugnent. Vultis exemplum? ex multis aliis, exemplum Beſſus eſto peſſimus, qui, cum Bactrianorum dux eſſet, dignitate iſtâ non contentus, ad Regiam poteſtatem, abominabili parricidio, contendebat. Dario itaque Rege proditoriè interfecto, ſplendidiſſimas amicis ſuis epulas exhibuit, &

inter illas, de ſtabiliendo novo regno, & bello adverſus Alexandrum gerendo, conſultavit. Ibi gravis mero vires ſuas extollere, ibi hoſtium nunc temeritatem, nunc paucitatem ſpernere, bellum denique magno conatu jactare cœpit, verbis ferox & parto per ſcelus regno ſuperbus, ac vix mentis potens. Cumque cæteri unam hanc ſententiam ſalubrem eſſe conclamâſſent, ipſe, cum temulentis temerariò ineptiens, circumferri merum juſſit largius, ut ſuper menſam ſtatim Alexandrum debellaret. Intra hos tamen fines non ſtetit ejus fatuitas; ulteriùs, ad crudelitatem quoque, provecta eſt. Erat in convivio Cobares, natione Medus, homo moderatus & probus. Hic, temeritatem Beſſi ſalsè taxans, &, quomodo canis timidus vehementiùs latret, quàm mordeat, indicans, velocitatem & felicitatem hoſtis ipſi ob oculos proponit, & prudenter deditionem ſuadet, cum meliorem fortunam deditus, quàm hoſtis ſit habiturus. Beſſus contra, audito hoc, licèt fideli, conſilio, tantopere exarſit, ut vix ab amicis continere-tur, quò minus acinace ſtricto Cobarem occideret, occiſurus poſtea certò, niſi hic, inter tumultum elapſus, ad Alexandrum profugiſſet. Annon Bactrianorum iſthæc conſultatio idea quædam conſultationis temulentæ eſt apud Germanos veteres? Hoc quidem oratio præcedens jam confeſſa eſt; dum Bactrianos & Germanos, eundem morem ſecutos, inter epulas conſilia iniiſſe docuit. Quid itaque commodi

talis

talis conſultatio afferat? quid ſpei de felici rerum exitu faciat? O noxiam temeritatem, quæ nihil prudentiæ in ſinum ſuum recipit! O peſtilentem iracundiam, quæ omne ſanum reſpuit conſilium! O crudelitatem infelicem, quæ omnem meliorum conatuum aditum præcludit! Cum his verò vitiis & pertinacia, non inferioris notæ vitium, conſultationi ejuſmodi præſidet, quam potus juſto ſubminiſtrat largior. Cui enim cedit ebrius? Imò, non pulcer tantùm ſibi & nobilis; ſed ſapientiſſimus etiam videtur eſſe; & tamen, MELIORA ſuadentibus cedere, inter præcipuas conſultoris virtutes numeratur. Adeò nimirum ad magnas cogitationes in conviviis iſtis incaleſcit animus! exclamat Tacitus: ad magna ſcilicet vitia, quibus omnia corrumpi conſilia ſalubria certum eſt. Hæc tamen vitia, de quibus dictum hactenus, velut apertos temulentiæ comites jam mitto, & ad alia progredior, quæ, collocata quaſi in inſidiis, anteaque nulli conſpicua, liberaliore poſtea Baccho provocata, audaciùs erumpere, & ludos, imò turbas facere pejores conſueverunt. Verè dictum à prædeceſſore meo memini, quod, ut dolia rumpuntur muſto: ita homines, cum Germanis nocte dieque convivantes, largiore potu exæſtuante, quicquid in imo jacet abditum, efferant. Onerati enim vino, quemadmodum non continent cibum, vino redundante; ita ſecretum quoque ſuum alienumq; pariter effundunt. OMNE vitium temulentia & inten-

tendit, & detegit, &c, ubi poſſedit animum nimia vis vini, quicquid mali latebat, emergit. Inde non ineptè, neque temere nudus pingitur Dionyſius, quod videlicet omnia, quæ latitabant adhuc, nudet vitia. Videas enim, & videas in temulentis conviviis, hujus petulantiam, illicitam iſtius cupiditatem, aliûs item ſuperbiam ut reliqua taceam vitia quæ, plenis quaſi cataractis, ſe effundunt. Ita penitùs exhauſtis Bacchi poculis, perinde ac ſi Circes fuiſſent, homines in canes, porcos, aſinos, ſimias, lupos, & alia bruta transformantur. Quis ſalutaribus ibidem cogitationibus conſiliisve locus eſſe poteſt? Vitia hinc erumpentia totos obruunt homines, ut nihil ſani in medium afferre poſſint. Quin imò multùm pœnitenda in conviviis, in conſultationibus convivalibus, à magnis quoque viris, commiſſa fuerunt. Quid enim mirum, quod ex tot vitiis tot oriantur alia, quorum ſobrios deinde pœniteat? Alexander, Macedonum Rex, qui, ex ingentibus animi donis, & magna rerum feliciſſimè geſtarum gloria, cognomen Magni adeptus erat, quia conſilia, inter epulas nata, ſectabatur avidè, tam gravia non raro facinora deſignabat, quorum vehementi pœnitentiâ deinceps ductus eſt. Quid in iſto fecit convivio, cui pellices interfuerunt, & inter eas Thais, mulier temulenta & temeraria? Suaſu ejus, cum convivis aliis, Perſepolin incendit, totius Orientis regiam, unde tot gentes antè jura petierant, tot Regum patriam, & unicum quondam

Græ-

Græciæ terrorem. Ut primum autem gravatam ebrietate mentem quies reddidit, ipſum pœnituiſſe facti, conſtat, & dixiſſe: majores pœnas Perſas Græcis daturos fuiſſe, ſi ipſum in ſolio Regiaque Xerxis reſpicere coacti eſſent. Quid idem in alio fecit convivio, cui Clitum adhibuit? Hic apud Granicum amnem, nudô capite, Regem dimicantem, clypeô ſuô texerat, & imminentem Regis capiti hoſtis manum, gladiô amputaverat: poſtquam verò, multò mero incaleſcens Rex, immodicus æſtimator ſui, res à ſe geſtas celebrare, & Philippi Patris obterere cœperat, redarguentem immodeſtiùs dicta Clitum, nec ipſum ſatis ſobrium, haſtâ, excubanti vigili ablatâ, atrociter transfixit. Simul atque verò ira mente deceſſit, ſerâ facinoris æſtimatione in pœnitentiam verſâ, eandem haſtam, ex interfecti corpore evulſam, in ſe ipſum retorſit, jamjam moriturus, niſi illam advolantes vigiles repugnanti è manibus extorſiſſent. Ecce vobis, Auditores, gloriam conviviorum, in quibus veteres Germani ſua digerebant conſilia! Neque aliam ob cauſam Trajanus, Romanorum Monarcha potentiſſimus, ea, quæ poſt longiores epulas juſſiſſet, vetuit curari, quàm quòd noviſſet, COGITATIONUM & conſultationum, inter epulas ſuſceptarum, certiſſimum fructum eſſe pœnitentiam. Idcirco & nemo noſtrûm eſt, qui alios meminiſſe velit eorum, quæ in compotatione egimus. Notum eſt illud: Odi memorem compotorem. In mentem enim revocari nobis

nobis nolumus, quorum nos pudere poteſt & pœnitere. Quod ſi jam Cato aliquis adeſſet, temperare ſibi non ſuſtineret, quin cenſoriam virgulam in inſtitutum iſtud ſtringeret, quod anteceſſor meus ſummis fere laudibus in cœlum erexit: retractâſſe nempe Germanos ſobrios, quę, inter pocula, ſub deliberationem vocaverant. Neque id injuria! Quis enim ullâ laude, ullo dignum exiſtimet ſuffragio, inſtitutum, quod ex pudore & pœnitentia dictorum factorumque ortum ſuum traxit? Non dicam, quàm pauci ſint, qui omnium, quæ inter epulandum & potandum dicta vel facta ſunt, rectè meminerint, & inde facillimè fieri, ut pleraque corrupta falſoque referantur: hæc enim notiora ſunt, quàm ut exponi debeant; ſed hoc unum ſubjiciam, SI ad temulentam conſultationem ſtolida acceſſerit retractatio, non poſſe non decreta ſequi ſtolidiſſima. Verum, quid corruptæ inter pocula mentis vitiis immoramur? Pergamus ad ſenſus, rerum cunctarum venatores & aucupes, quorum egena mens negotioſa quævis cognoſcit! Conſulamus illos, utrum ſibi conſtent in temulentis Sympoſiis? annon potius ibi frequentiſſima ſit eorum perverſio? Quod enim pecus ita & audiendo, & cernendo fallitur, ut homo ebrius? Nec verba loquentium rectè percipit, nec objectas rerum ſpecies dignoſcit, adeoque utrobique peſſimè hallucinatur. Qui igitur mens, fido ſenſuum deſtituta miniſterio, manere poteſt integra, ut quidem in

z dijų-

Græciæ terrorem. Ut primum autem gravatam ebrietate mentem quies reddidit, ipſum pœnituiſſe facti, conſtat, & dixiſſe; majores pœnas Perſas Græcis daturos fuiſſe, ſi ipſum in ſolio Regiaque Xerxis reſpicere coacti eſſent. Quid idem in alio fecit convivio, cui Clitum adhibuit? Hic apud Granicum amnem, nudô capite, Regem dimicantem, clypeô ſuô texerat, & imminentem Regis capiti hoſtis manum, gladiô amputaverat: poſtquam verò, multò mero incaleſcens Rex, immodicus æſtimator ſui, res à ſe geſtas celebrare, & Philippi Patris obterere cœperat, redarguentem immodeſtiùs dicta Clitum, nec ipſum ſatis ſobrium, haſtâ, excubanti vigili ablatâ, atrociter transfixit. Simul atque verò ira mente deceſſit, ferâ facinoris æſtimatione in pœnitentiam versâ, eandem haſtam, ex interfecti corpore evulſam, in ſe ipſum retorſit, jamjam moriturus, niſi illam advolantes vigiles repugnanti è manibus extorſiſſent. Ecce vobis, Auditores, gloriam conviviorum, in quibus veteres Germani ſua digerebant conſilia! Neque aliam ob cauſam Trajanus, Romanorum Monarcha potentiſſimus, ea, quæ poſt longiores epulas juſſiſſet, vetuit curari, quàm quòd noviſſet, COGITATIONUM & conſultationum, inter epulas ſuſceptarum, certiſſimum fructum eſſe pœnitentiam. Idcirco & nemo noſtrûm eſt, qui alios meminiſſe velit eorum, quæ in compotatione egimus. Notum eſt illud: Odi memorem compotorem. In mentem enim revocari

nobis

nobis nolumus, quorum nos pudere poteſt & pœnitere. Quod ſi jam Cato aliquis adeſſet, temperare ſibi non ſuſtineret, quin cenſoriam virgulam in inſtitutum iſtud ſtringeret, quod anteceſſor meus ſummis fere laudibus in cœlum erexit: retractâſſe nempe Germanos ſobrios, quę, inter pocula, ſub deliberationem vocaverant. Neque id injuria! Quis enim ullâ laude, ullo dignum exiſtimet ſuffragio, inſtitutum, quod ex pudore & pœnitentia dictorum factorumque ortum ſuum traxit? Non dicam, quàm pauci ſint, qui omnium, quæ inter epulandum & potandum dicta vel facta ſunt, rectè meminerint, & inde facillimè fieri, ut pleraque corrupta falſoque referantur: hæc enim notiora ſunt, quàm ut exponi debeant; ſed hoc unum ſubjiciam, SI ad temulentam conſultationem ſtolida acceſſerit retractatio, non poſſe non decreta ſequi ſtolidiſſima. Verum, quid corruptæ inter pocula mentis vitiis immoramur? Pergamus ad ſenſus, rerum cunctarum venatores & aucupes, quorum egena mens negotioſa quævis cognoſcit! Conſulamus illos, utrum ſibi conſtent in temulentis Sympoſiis? annon potius ibi frequentiſſima ſit eorum perverſio? Quod enim pecus ita & audiendo, & cernendo fallitur, ut homo ebrius? Nec verba loquentium rectè percipit, nec objectas rerum ſpecies dignoſcit, adeoque utrobique peſſimè hallucinatur. Quî igitur mens, fido ſenſuum deſtituta miniſterio, manere poteſt integra, ut quidem in

dijudicandis rebus arduis eſſe debet? Receptū moribus fuit, apud multos populos, ut non niſi à jejunis judicia reorum capitalium exercerentur: quô fine? ut cogitarent, ſe ad rem ſeriam accedere, & in qua de hominis agitur capite, de quo non niſi prudentiſſimè & ſobriè judicandum. Optimum ſanè inſtitutum, ut conſilium, tanquam res ſacra ſobriè tractetur! Quam accuratè in primis illis obſervandum eſſet, qui non de unius hominis capite; Sed de totius Reipublicæ ſalute conſultant. Fecerunt hoc Germani in ſuis conviviis, de principibus adſciſcendis, de pace & bello, rebus maximè arduis, conſilia conferentes, ubi tamen neque ſenſus, neque animus ſuum fecit officium; Sed uterque ſummum, ex potu nimio, ad quosvis egregios conatûs torporem contraxit. Quid juvat, inſanæ hujus conſultationis ſocios, populos alios, Bactrianos, Perſas, Brachmanes adducere? præterquàm enim, quòd MULTITUDO inſanientium inſaniæ nullum pariat patrocinium, populi profectò reperti ſunt ſaniores, qui aliter egerunt, & hanc in conviviis conſultandi conſuetudinem, graviter improbârunt. Quid Perſæ veteres? maximè convivandi luxum, ut luem, vitare volebant magiſtratus ſuos: poſtea, temporum ingruentium vitio, factum, ut degenerantes, à priori temperantiæ ſemita diſcederent poſteri, in quos demum quadrat, quod de Perſis antea relatum eſt. Quantoperè abhorruerunt à temulentis conſultationibus Car-

thaginenſes? Magiſtratibus toto eo anno, quo magiſtratu fungebantur, non licebat vinum bibere, quid dicam potu largiore, cum Germanis, confundi? Quis non morem iſtum omnibus exoſculandum populis duceret? quis non inſtitutum hoc ad cœlum usque extolleret? Non latuit has gentes, quanta ſobrietas commoda pariat, ut ita morem hunc ſaluberrimum, ad ſtabiliendam Rempublicam, prudenti conſilio introduxerint. SOBRIETAS enim eſt, quam auguſtiſſimus Doctor, Auguſtinus, rectè judicii tenacem, memoriæ recordationisque inſeparabilem ſapientiam, virtutis ſingulare auxilium & ſecretorum cuſtodem appellavit, ſalubria atque utilia curantem & cuncta cum ratione diſponentem. Nec fefellit ſua Carthaginenſes prudentia, qui, pulcerrimum inſtituti ſui fructum conſecuti, ad tantam pervenerunt potentiam, ut ipſis etiam rerum Dominis, Romanis, palmam diu facerent ambiguam. Omnia veteribus Germanis accidiſſe novimus alia, qui, temulento illo conſultationum impetu, in omnia mala ſubinde præcipites acti ſunt, ut, continuis bellis miſerè attriti, aliorum, Romanorum præſertim, imperio tandem ſubjicerentur. O infelices Sympoſiacarum illarum conſultationum fructûs! ô incommoda longè maxima! Licet, quæ hucusque dicta ſunt, ita dicta nolim, quaſi omnem conviviis deliberationem ejiciam, cum aliquam potiùs tolerandam ibi eſſe cenſeam, ſi modò, qua ratione deliberationis negotium

ſuſcipi ibidem debeat, curatiùs obſervetur. Primùm enim ipſa gradus ſuos habet ebrietas, ut, ſi in inferioribus ſubſiſtant conſultores, conſilia conferre haud incommodè poſſint. Alia certè ebrietas ad inſaniam uſque progreditur; alia modeſtior eſt, manuumq; ac pedum, & ipſius mentis uſum relinquit. Hinc tria vulgo numerantur pocula: Neceſſitatis, Hilaritatis, Fatuitatis. Si ſecundum quoque in convivio exhilaret homines, nemo deliberationem inde prorſus alienam dicet. O ſi non progreſſi eſſent ulteriùs majores noſtri! Sed noctes dieſque potando conſumſerunt, ut nec ulli probro id eſſe judicaverint. Licitum ſanè eſt, quandoque flore Liberi patris conſpergi largiùs, non ſolùm, quia vinum & omnem potum, Deus ideo dedit hominibus, ut cor eorum lætificet; ſed & magni quoque viri & ſapientes nonnihil indulſerunt poculis, ut triſtitiæ nebulas diſcuterent. Verùm tamen hoc ita licitum eſt, ſi intra modeſtiæ honeſtatiſque limites conſiſtat, quemcunq; conſueta in conviviis honeſtis hilaritas, ad liberiorem potum, invitat. VINO moderatè ſumto & corpus alitur, & hominis ingenium, ut ad deliberandum non planè ineptus, moderato vini potu, fiat animus. Præterea & illa demum in conviviis, ſub conſultationis incudem, vocari debent, quæ neque nimis intricata, neque ab hilaritatis conſortio aliena ſunt. AD hilaritatem facta ſunt convivia, quæ, ſi intempeſtiva rerum gravitate, interpellentur,

& pro-

& profundis nimiùm onerentur ſpeculationibus, omnis hilaritatis curſus confeſtim inhibebitur. Copioſa ſatis meſſis eſt earum rerum, quæ ſuavitate ſua & dulcedine vel auſteros, ad exporrigendam frontem, allicerent, quibus & alios, & nos ipſos abundè delectare poſſumus, ut feſtivitati ſacrum tempus, nec in aliis quoque, quàm feſtivis ſermonibus, aptè traducatur. Denique & ea, quæ, in convivio diſcutiuntur quidem placidè; ſed confuſiùs tamen, à ſobriis, loco alio, ſub exquiſitius examen, vocari fas eſt. NEQVE enim nimis feſtinata cedunt proſperè conſilia; deliberandum eſt diu, quod ſtatuendum ſemel. Cura quoque in deliberando nulla tanta eſt, quin major eſſe debeat, ut, poſt longam deliberationem, rectè ſtatuatur. Verùm longiùs dicendo me progreſſum eſſe video, quàm conſtitueram, ideo, ne veſtra patientia abutar, Auditores, orationis vela contraham, & in portum me recipiam. Dixi itaque contra conſultationes Germanorum veterum ſympoſiacas; ſed non eò dixi animo, ac ſi Majores noſtros, cum nullis ætatis ſuæ gentibus bellicæ præſertim virtutis laude comparandos, dente Theonino rodere allubeſceret. Abſit hoc, abſit! longè aliud debitus in poſteris in majorum cultus exigit. Sed oſtendere tantùm volui, quantis obſcpti tenebris fuerint homines fortiſſimi, qui nec in civilibus videre nævos ſuos potuerunt. Conſultârunt mente ſenſuque corruptis, &, dum dies noctesque

que potando continuarunt ſympoſiacas illas conſultationes,non potuerunt non variis vitiis ſcatere,quæ partim unà cum temulentia conviviis illis obrepſiſſe, partim, poſt longiores aliquanto inſidias,largiore potu provocata erumpere potuiſſe,prolixiùs expoſui. Quantò igitur rectiùs,quantò conſultiùs, quantò utiliùs procedunt iſti conſultores, qui, à priſco illo, inter pocula conſultandi,more prorsùs averſi, veluti rem ſacram publica tractant conſilia, ſanæque ſobrietati ſtudentes,omnia prudenter ſobrieq; ac dextrè peragunt? Sic enim, ad ſalutem publicam provehendam, viam tenent & ſervant expeditiſſimam,&,extra ſyrtes atque vada conſiliorum conſtituti,ad optatum prudentiæ portum,ſecundo tandem curſu,provehuntur.

PROGRAMMA INVITATORIUM.

RESPUBLICA MELIPOLITANA MAXIMA, MINIMA.

Ad hanc enim, ex caniculari otio, pergendum eſt, ut vivum hoc miraculum naturæ, anguſtumq; rerum variarum auguſtale, parvum magni regni

regni inſtar dignoſcamus. Quid ibi, inter arbores & flores, loco tam amœno exſtat? Niſi oculi nos fallunt, ipſa eſt Melipolis, apum ſedes, urbs maxima, urbs minima. tantillo ſpatio concluditur, tantis opibus operibusq; illuſtriſsima! Totum eâ regnum continetur, quod diu ante fuit, quàm in mundo ullum fuit. Quàm validis firmata muris eſt? quàm anguſtos habet aditûs? cuſtodes portæ apponuntur; ſed ut hoſtes, non amicos arceant, datoq; ſigno hoſpitum adventum nuncient. Hîc demum artificiosè concinnantur ædificia! hîc vici, ad ornatum uſumq; ordine ſecantur pulcerrimo! ne Thebis quidem tam eximiis eſſe licuit, licet tertiò hanc ob cauſam dirutis. Neq; tamen regula, aut circinus, aut ſi quid aliud ars exigit, hîc cernitur. Quod a. ibi tectum im meditullio ſublimius conſpicimus? Arx Regia eſt, ad dignitatē magni Reguli munitior. hic unus multis imperat millibus, naturæ inſignitus munere, forma elegantior, ſtatura major, inceſſu gravior, animo manſuetior. aculeum, ſi habet, non uſurpat, tutus majeſtate ſuâ, & amore civium, quæ quidem non tam ipſum, quàm pro ipſo timent. Nullo illis juramento fidem firmat: ſponte regia naturæ ita magnus eſt, ut bonus eſſe malit, res ſemper miſcens diverſiſsimas: potentiam & modeſtiam. Qui, quæſo, talem, velut ſalutare numen, non ſuſpiciant ſubditæ, inter amorem timoremq; media? Vide modo, & mirare! Quanta circa ipſum veneratio? quantus omnium cultus? ad nutum imperantis faciunt omnia! Procedit aliquando, ut vel exemplo proſit, vel imperio: procedunt omnes; proceres inprimis, ſenio & genio inſignes, ſedibus etiam Regi propiores, auguſtum

latus ſtipant. Pugnat in hoſtes: ecquod enim ſine illis regnum? pugnant omnes, & ſuâ morte mortem ejus redimunt. Curis languet publicis: nec enim ſine curis quisquam ſalutariter imperat: alis eum ſuis ſublevant, & unaquaque ſervire gaudet promtiſſimè. Quid? ſi captivus forſan teneatur, fato cum magnis regibus communi, teneri omnes cum ipſo malunt, quàm turpiter fugere. O quàm luctuoſum ipsis accidit, ſi Regem invida mors rapiat! inediâ profectò contabeſcunt circa corpus regium, niſi oculis mœrentium ſubduxeris. Vitam & ſalutem Regis, ſuam: miſeriam & mortem, ſuam ſtatuunt. Quid amplius in Rege maximo deſideres? quid in ſubditorum laude ponas amplius? DIFFICILE *hominis in hominem imperium à multis dicitur. Et quis experientia abſentiat? Eſt enim hominis, qui cœco multa patrat impetu, libidinem pro lege, vota fatua pro ſuorum fatis jactitans: eſt in hominem, quem neglecta educatio, impietas, vanorum amor, vitiorum ſtudia tam effrenem faciunt, ut neque pœnis, neque præmiis coërceatur. Sed quam facile eſſet hominis in hominem imperium? modò eſſet uterque, quod audit, aut apum ſaltem imitator, h.e. alter rectè regeret, alter rectè obediret. Illud enim Rex apum: hoc ipſa conſtantiſſimè obſervāt. Neq; mirum, licèt maximè! cura educationis inter ipſas ſedula eſt: ipſa adminiſtrant, docendiq; habent peritiam, ut poſſint: fidem, ut velint: induſtriam, ut perſeverent ſuas ducere ad optima. Ab ipsis incunabulis hoc primum agunt, ne degeneres patria cives dicam, an prædones? aut ignavi fuci exſiſtant. Nec difficiles ad ſubeunda onera inveniunt, ut, num docere*

prom-

promtiùs parentes, an doceri velint liberi, incertum ſit. Tolle oculos, ut tot labores ſtupeas! ſtrenuæ in hortos, in agros, in paſcua provolant, floreſque oſculo libantes, rores inde ſuaviores colligunt. Ecce illam! ſuccum pede: ecce iſtam! guttas corporis lanugine aggerit. Iam ſedes ſuas repetunt. quæ afferuntur, illa excipit: hæc ſtruit: hæc petit: illa ſuggerit. labor labores, opus operas provocat. fervent ſemper omnia! Nec tamen ſibi ſingulis; ſed partem Regi, partem alveorum Domino, partem ſuis parant. Singularum copia, civitatis: nunquam ſine ærario Reſpublica eſt, unde publicæ ſalutis ſubſidia, præſertim cum neceſſitas popoſcerit, petantur. Concors undique ordo eſt, ordinata concordia! ſi quæ certant, ſecum certant, & cum aliis; ſed in promovendo bono publico. Hinc tanta Melipoleos felicitas! tam acris atq; conſtans morum optimorum cultus! Nec enim curioſè nova captant, non exoticis commentis, non geſtibus aut veſtibus delectantur. Moribus antiquis hæc ſtat Reſpublica! eo quoq; felix nomine, quòd ſine multo legum apparatu. Quid enim illis opus eſt, ubi virtutes ingeniis omnium coluntur, aut, ſi præterea quid exigas, ſuperiorum exemplo? ô Rempublicam ſine pari! QUEM *hominũ non pudeat, à tantillis mores non traxiſſe? Fateor, divinæ rationis compotes plurimum diſtamus ab apibus; ſed aut ſopitâ interdum, aut expulsâ mente, minimis minores ſumus. Illæ impetum ſequuntur, quem habent: nos ſubinde ita ſumus animati, ut in nobis eſſe non appareat, quod maximè debebat. Quin ergo Melipolitanum quoq; inviſimus collegium? noſtrum enim multis ſordet ſordidis: diſcemus hîc ab apibus cultum*

Reip. & vitæ, quo omnis omnium ſalus continetur. Docent ibi, quæ nec didicerunt ipſæ, nec faciunt, & tamen, ut credamus, faciunt: ex arte docent, ſine arte, quæ noviſſe ſummos decet artifices. *Non definiunt quidem anxiè, aut dividunt, nec multū fatigantur controverſiis: quid ita? non tam inſtrui diſcentes his ipſis, quam obtundi credunt. Salutari prorſus fraude docent, quod ignorant, ut imponant nobis. neq; poſſunt aliter.* PRUDENTES, *qui ab his magiſtris decipiuntur! nec enim omnium hoc eſt; ſed illorum tantùm, qui propoſitarum rerum decus, quod non poſſunt aſſequi, mente hauriunt. Tales cum ſummo decipiuntur judicio. Cujus rei ut experimentum caperet Amaſius prudentiæ cultioris ex paucis,* GEORGIUS Dunten/ *Iunior, non ita pridem, blandiente cœlo, invitante Florâ, excitante ad egregia quæque animo, Melipolin ingreſſus eſt; ſed comite Politicâ, cujus judicio, quæ Rempubl. conſtituant, quæ ſervent, quæ amplificent, quæ reſtaurent vacillantem, rimaretur. Favit inſtituto iſti Deus. multa ibi vidit & collegit egregia; ſed non ſibi ſoli. Iam enim & hoc didicit ab apibus: in commune conferre, minimè invidum eſſe. Oratione igitur complexus ea eſt, quam d.* XVIII. *Auguſti ex memoria reddat, ut, quod toties privatim fecit, publicè nunc aream oratoriam periclitetur. Agite proinde, Domini, Fautores, Amici titulis honoribusq; ſpectatiſsimi, Vos præſertim, quibus amor rerum civilium in viſceribus fixus ſedet, agite, & ad Remp. Melipolitanam viſendam convenite. Cives ejus favos jam pararunt, quibus tam acceptos hoſpites delectent. Nos nihil, præter omnem rurſum inſerviendi promtitudi-*

tudinem, ſolenni more, promittimus, quam ſemper debemus. Dab. in Muſeo, d. 13. Auguſti, Anno 1653.

APICULARUM RESPUBLICA.

ORATIO.

QUanquam varia informandi genera reperiantur, quibus ſapientiæ Doctores alios, ad verum erudſtionis decus, excitant, incomparabili tamen eminentiâ præcellit omnibus, quod illuſtre ſeculi ſe lumen, Plutarchus, in magno ſuo, & ad imperatoriæ dignitatis ſpem nato diſcipulo, Trajano, informando adhibuit: Videbat ille, graviſſimis negotiorum publicorum curis præficiendum aliquando Juvenem: Rempub. proinde, juxta partes atque functiones, duplici eum docebat imagine: modò ipſum ſibi ipſi ſtatuebat ante animum, ut, contemplatus membra ſua, ſtatum civitatis muniaque cognoſceret: modò ad Virgilianum alvearium ducebat, ut, quod noſſe hominem de Repub. oportet, ab apiculis diſceret. Felicem verò docendi modum iſtum, qui vel nolenti utilem propoſitarum rerum notitiam imprimeret! Quoties enim Trajanus corpus ſuum adſpexit, (quoties autem illud adſpexit?) toties totius corporis politici, ſingulorumque membrorum memoria, men-

mentem ejus percurrit, toties ipſe ſui in ſe ipſo Magiſter exſtitit. Quoties autem cogitationibus extra ſe liberiùs vagatus eſt, cum ſui etiã oblivione potuit, in animalculo ſuaviſſimo, monitorum Præceptoris ſatis meminiſſe. Quid enim, caput hominis intuitus, facilius, quàm Principẽ, auguſtâ eminentem majeſtate, cogitavit? caput illud Reipub. cui liberum & ſalutare in univerſa competit imperium. Hîc elegans conſiliariorum inſtar, oculos; hîc aures, judices officioſos: hîc præfectos rerum variarum, in tot ſenſibus animadvertit. Quodſi caput ſuum atque cogitationes demiſit ad pectus, prudentiſſimi ſenatus ibi ſpeciem obſervare potuit: Officiales militesque duo ſenſit eſſe brachia, ad capitis imperium expeditiſſima, quorum alterum præcipuè negotia exſequitur, alterum, ab aliorum libidine, totum corpus tuetur. Sicut verò in ſtomachum & ventrem omnia, corporis humani, alimenta congeruntur, & ibidẽ digeruntur ſaluberrimè: haud aliter per quæſtores atq; cõmentarienſes in Repub. ſumptus colliguntur & diſtribuuntur, ſedulò. Totam tandem corporis humani molem duobus inniti fulcris, hoc eſt, pedibus videmus: tota utique corrueret, ſi horum imbecillitatem nimiùm urgeret. Quæ autem Reipub. ſtatumina? Subditi ſunt, in duo præcipua genera diſpeſcendi, quorum alterum, agricolarum ſcilicet, per longè latèque diffuſas regiones, accurandis agri donis, deditur; alterum opificum, quod media tegendi ornandiq;

cor-

corporis,& plura civitati alia ſuppeditat. Quis aptiorem Reipublicæ repræſentandæ imaginem hac ipſa, quam quis in ſeipſo deprehendit, formet? Quanquam, ſi & alteram illam, in apiculis, diſcuſſione ſedula expendamus, non obſcuriora forſan, ad prudentiam civilem, ſubſidia Trajanus inde habuit. Afferre nolo varia, quæ in his animalculis elucent, virtutum ſpecimina. Quot, quæſo, ſunt ſcriptores præſtantiſſimi, qui caſtitatis ſymbolum, diligentiæ ſpecimen, temperantiæ inſtar, fortitudinis exemplar, juſtitiæ imaginem apiculam nominant? Societatis ſtudium in primis eſt, quod admirationem ſingularem, in hoc animalculo, meretur. Quanquam enim illud aliis, cum homine, commune videatur brutis, accuratum tamen parendi imperandique ordinem non niſi in his animalculis politicis invenies, & ita quidem invenies, ut multa inde, ad humanos uſus provehendos liceat addiſcere. Exile inſectum eſt apicula, fateor; ſed ubi magis tota eſt natura, quàm in minimis? in punctulum collectus ignis, vitri artificio, incendit navem, quam diffuſus ne quidem calefaceret. Majora in formicis ſtudia, quam in balænis ipſis videas. Nullus quidem rationis uſus in apiculis: nulla verò ſine ratione prudentia: nulla ſine hac & iſta virtus eſt, & omnium tamen horum, in iiſdem, atque brutis aliis, ſpecimina comparent tam egregia, ut ipſe unicus ſalutis noſtræ reſtaurator, Chriſtus nobis omnibus candorem columbarum, ſerpentiumque pru-

dentiam; Rex ſapientiſſimus formicarum ſedu-litatem voluerint eſſe commendatiſſimam. Quid ergo dubitabitabimus, apiculas quoque eſſe, quas Deus, ceu civilis ſapientiæ magiſtros, nobis propoſuit? quos commendatiſſimi *illius* ſtudii, doctores dedit admirabiles? Adeſte modò, qui civilem amplectimini prudentiam! adeſte, & pulcerrimam apicularum politiam intuemini! ex qua ego pro ingenii mei tenuitate, ſumma ſaltem hujus Diſciplinæ delibabo capita, dum vos, A. tacitâ quâdam animi circumvolutione arcana ſingularum partium vobiſcum altiùs expenderetis. O ſi mihi jam apiculæ, ut mellitâ ipſas eloquentiâ efferam, in os nectar mellis ſui dulciſſimi ingererent! Sed cum optare quidem illud; minimè ſperare tamen liceat, ſpectatiſſimam Veſtram A. benevolentiam ac humanitatem, infantiam dicentis refocillaturam eſſe penitùs confido. Atque ut hinc ampliſſimum apicularum examen provolet, quàm providè natura uni regi omnes fecit ſubditas, & ita optimæ regendi formæ ſpeciem exhibuit? In certo alias imperii ſtatu commendando, magnis dubitationum procellis, ſummorum Virorum fluctuant ſententiæ. Hi enim ariſtocratiæ laudes celebrant: illi rerum ſummam volunt eſſe apud populum: alii feliciſſimum communis ſalutis bonum, monarchiam, dignis efferunt encomiis. Sed abhorrent à prioribus imperii formis apiculæ, optimamque & tutiſſimam amplectentes, moribus quoque ſuis eam exprimunt. Audite in

In alveario imperioſa regis murmura! intuemini obſequia ſubditorum, ad imperium illius promptiſſima! alia ſtatus regii indicia, ſedulâ animi contemplatione, percurrite! OPTIMA regendi ratio apicularum eſt, quæ ipſius Dei eſt, quæ inter omnes prima eſt. Principio enim rerum, gentium nationumque imperium penes reges erat, quos, ad faſtigium hujus majeſtatis, non ambitio popularis; ſed ſpectata inter bonos moderatio provehebat. Duo aliàs ſunt gradus inter homines, quibus ad regale ſolium aſcendunt: alter electionis; alter ſucceſſionis dici ſolet. Quam incerta verò & infauſta ſæpe utriusq; facta ſunt, ex quibus omnia propemodum regnorum ſcaturiunt incommoda? Si enim majeſtatem regiam gens quædam, rem domi hereditariam, conceſſit, omnes ſubditi videntur ſervi eſſe; imperantium libido & voluptas plerumque pro lege eſt. Sæpe fatorum ludibrium ad infantiam, ad pueritiam ſummam rerum transfert, ut aut ſubditorum ad rebellandum pronitas, aut perfidia tutorum, ætate regis inutili, regnum affligat, adulteramque & idoneam exſpectare non poſſit. Quid? majora ex electione interdum prodeunt incommoda. Modò regnum ambientium, animisque genere & opibus parium contentio graviſſima: modò decepta ſimulatione, clementiæ & prudentiæ ſuffragia exſtinguunt rempub. Quoties ſimplici, malitioſo, furibundo, emptis, emendicatis, extortis, prudentiſſimis tamen ſcilicet ſuffragiis regnum defer-

deſertur ? ADEO nihil eſt ad hominum commoda ita exactum, licèt exactiſſimum eſſe debeat, quod undiquaque ſit utile. Quid de infelicibus ſortis fallaciis, in quas nonnunquā homines, quaſi tutiùs acturi, conſentiunt dicam! Uni imperium concedentes, alterum, errorem ſortis contemnentem, æternum hoſtem faciunt, Reipubl. Nihil horum noſtræ metuunt apiculæ: cum ſemper obtinent Regem; quem Magnus ille Alexander, in vicinia mortis, de ſucceſſore conſultus, regno ſuo, ſuâ magnitudine jam laboranti, deſtinavit, nempe optimum. Quem itaque inſigni corporis magnitudine, & morum lenitate, in imperii ſpem, natura produxit, reliquisque ſui ordinis prætulit, eum ſine ſortis litigio, ſine dubio ſuffragiorum numero, ſine ſucceſſionis periculo, unâ omnes obſervantiâ regem devotiſſimè venerantur. O inſtitutum humana quoque imitatione digniſſimum! Ecce Vobis, A. auguſtum apicularum Regem, ſingulari corporis majeſtote conſpicuum! de cujus imperio ſi dubitatis, intuemini mecum, & ex illius voluntate, imò nutu, pendeant omnium ſtudia! regem defendendi promptitudinem! conferendi, ad ſuſtentandam ejus aulam, neceſſaria alacritatem admiramini! Quid vult ſibi, in uno illo, formæ eminentia? Regis majeſtatem loquitur. Auguſtam corporis ſpeciem pennæ ornant breviores, quæ tardiorem, & ad majeſtatem compoſitum volatum formant. Cruribus incedit rectis, ut inceſſus ſit excelſior & regius.

Quam

Quam clarus ſquamis rutilis eminet? Singularis in fronte macula, quodam quaſi diademate candicans, conſpicitur, & multo nitore à ſubditis diſtinguitur. Nemo dubitet, quin iſthæc corporis magnitudo, iſte ſplendor ſingularem imperantibus autoritatem conciliet. Magis ea æſtimat judicium populi, quæ omnium incurrunt oculos, quam quæ intus deliteſcunt, & non niſi acutiori ingenii perſpicillo conſpiciuntur. Tam ſanctè autem à ſubditis ſuis ſemper habetur Rex noſter Meliſſeus, ut nunquam libatam, nedum læſam, quid dicam, (quod deſperatæ eſt malitiæ,) cruenta morte extinctam? illius majeſtatem, animadverterint curioſi etiam hujus politiæ ſcrutatores. Et ut omnes conſtent partes regiæ eminentiæ, auguſta etiam monarchæ hujus regia eſt. In umbilico regni hæc conſpicitur, tuberculo inſignis, quæ non, ut plebeia cella, ad uſum & neceſſitatem tantùm; ſed ad ſplendorem quoque & magnificentiam facta eſt. Hîc velut in throno ſuo magnus Regulus, quod faciendum, imperat multis apum millibus, quæ ſine mora imperata faciunt. In hoc palatio faciliùs, quod paſſim in regno geritur, cognoſcit; hîc ſubditis commodior ad regem patet aditus. Poſtquam verò tam illuſtre Regis domicilium exſtructum eſt, in tutelam quoque ejus adſunt vigiles, adſunt aliæ, quæ illud ſepimento, tanquam muro longè venuſtiſſimo, cum adverſus indigenarum, tum externorum inſidias, circumvallant. Perſuaſum enim ſibi habent, ſe,

defertur? ADEO nihil eſt ad hominum commoda ita exactum, licèt exactiſſimum eſſe debeat, quod undiquaque ſit utile. Quid de infelicibus ſortis fallaciis, in quas nonnunquã homines, quaſi tutiùs acturi, conſentiunt dicam! Uni imperium concedentes, alterum, errorem ſortis contemnentem, æternum hoſtem faciunt, Reipubl. Nihil horum noſtræ metuunt apiculæ: eum ſemper obtinent Regem; quem Magnus ille Alexander, in vicinia mortis, de ſucceſſore conſultus, regno ſuo, ſuâ magnitudine jam laboranti, deſtinavit, nempe optimum. Quem itaque inſigni corporis magnitudine, & morum lenitate, in imperii ſpem, natura produxit, reliquiſque ſui ordinis prætulit, eum ſine ſortis litigio, ſine dubio ſuffragiorum numero, ſine ſucceſſionis periculo, unâ omnes obſervantiâ regem devotiſſimè venerantur. O inſtitutum humana quoque imitatione digniſſimum! Ecce Vobis, A. auguſtum apicularum Regem, ſingulari corporis majeſtate conſpicuum! de cujus imperio ſi dubitatis, intuemini mecum, & ex illius voluntate, imò nutu, pendeant omnium ſtudia! regem defendendi promptitudinem: conferendi, ad ſuſtentandam ejus aulam, neceſſaria alacritatem admiramini! Quid vult ſibi, in uno illo, formæ eminentia? Regis majeſtatem loquitur. Auguſtam corporis ſpeciem pennæ ornant breviores, quæ tardiorem, & ad majeſtatem compoſitum volatum formant. Cruribus incedit rectis, ut inceſſus ſit excelſior & regius.

Quam clarus ſquamis rutilis eminet? Singularis in fronte macula, quodam quaſi diademate candicans, conſpicitur, & multo nitore à ſubditis diſtinguitur. Nemo dubitet, quin iſthæc corporis magnitudo, iſte ſplendor ſingularem imperantibus autoritatem conciliet. Magis ea æſtimat judicium populi, quæ omnium incurrunt oculos, quam quæ intus deliteſcunt, & non niſi acutiori ingenii perſpicillo conſpiciuntur. Tam ſanctè autem à ſubditis ſuis ſemper habetur Rex noſter Meliſſeus, ut nunquam libatam, nedum læſam, quid dicam, (quod deſperatæ eſt malitiæ,) cruenta morte extinctam? illius majeſtatem, animadverterint curioſi etiam hujus politiæ ſcrutatores. Et ut omnes conſtent partes regiæ eminentiæ, auguſta etiam monarchæ hujus regia eſt. In umbilico regni hæc conſpicitur, tuberculo inſignis, quæ non, ut plebeia cella, ad uſum & neceſſitatem tantùm; ſed ad ſplendorem quoque & magnificentiam facta eſt. Hîc velut in throno ſuo magnus Regulus, quod faciendum, imperat multis apum millibus, quæ ſine mora imperata faciunt. In hoc palatio faciliùs, quod paſſim in regno geritur, cognoſcit: hîc ſubditis commodior ad regem patet aditus. Poſtquam verò tam illuſtre Regis domicilium exſtructum eſt, in tutelam quoque ejus adſunt vigiles, adſunt aliæ, quæ illud ſepimento, tanquam muro longè venuſtiſſimo, cum adverſus indigenarum, tum externorum inſidias, circumvallant. Perſuaſum enim ſibi habent, ſe,

muniendo regem, ſingulos munire cives, & ſalutem publicam admodum validis circumdare manibus. Quis verò noſtras apiculas architectonicam docuit? quis ad tanta eas informavit artificia, quibus artificioſiſſimis quoque architectis palmam præripiunt? Profectò accuratiſſima illa, in tam ſubtili opere, angulorum in æqualia ſpacia diſpoſitio, ita, ut nec in millies centuplicatis cellis, ad minimam menſuram, corrupta ſit operis ſeries, humanam ſuperat peritiam. Sine arte, ſine regula, ſine circino cellas circa Domini ſui regiam ad artis regulæ que & circini ductum conſtruunt, ut mirari quidem iſta homines; ſed imitari nulli fortè valeant. Sed ad Regem revertamur, & Regiarum in eo virtutum ſplendorem intuebrimur, qui ſuâ magnitudine omnem prope mentis uſum nobis adimit. NEC enim ſatis eſt, potentiâ aliis ſuperiorem eſſe; virtutum quoque gloriâ eminere oportet, qui eminere verè cupit. Sicut in ampliſſimo illo ſiderum exercitu, ſuo ante omnia fulgore aureus mundi oculus, Sol, promicat: ita quoque in Regis noſtri virtutibus longè eminentior aliis eſt clementia. Clementia, ſol imperialium virtutum, tanta in apicularum Rege eſt, quantam in omnium Regum hiſtoriis vix invenire licebit. Omnes certè hîc conſentiunt autores, qui de aculeo regis noſtri aliàs diſſentiunt; altera enim illorum pars aculei abſentiam argumentum eſſe vult clementiæ certiſſimum; altera, quæ ipſi peracutum tribuit acu-

culeum, nunquam tamen eum, ſtudio clementiæ, exeri dicit ac docet, eò, quod non deceat, tantæ nationis imperatorem mali quippiam committere. Quis hîc non animadvertit, utramque hanc autorum diſſentientium ſententiam, in commendanda ſingulari clementia, amicè conſpirare? Nemo ullum in hoc Rege truculentiæ ſpecimen animadvertit: nemo vim aculei ſive in homines, ſive in apes alias deprehendit. Prudenter utique Rex noſter ab exigendis pœnis ipſe abſtinet, & hoc munus, ſi neceſſitas requirat, imperii ſui committit exſecutoribus. O ſi pari quoque ratione humanorum regum iracundiam natura exarmâſſet! Si quibusvis hoc clementiæ in omnes decus indidiſſet! VIRTVS enim hæc, quæ lapſos erigit, & ſervat eos, qui ſeipſos perdunt, nulli tam ex omnibus hominibus, quàm principi convenit. Quot enim, miſeriarum mole preſſi, & tantùm non oppreſſi ad Principis clementiam, velut ad aſylum, confugiunt tutiſſimum? CLEMENTIA eſt mater amoris ſubditorum, arx inacceſſa, munimentum ſine munimento inexpugnabile. Qui benignitate & clementia imperium temperavêre, his candida & læta fere omnia, & hoſtes æquiores, quàm aliis cives, ſicut apum quoque Regi hoc contingit. Miram verò, neque temporum intervallis ruptam ejus quoque diligentiam, quâ publica negotia feliciter velociterque exequitur! Ad omnes alvei angulos, velut ditionis ſuæ terminos, ſubinde cir-

cumſpatiaturRex,caſtigat ignaviam,probat diligentiam,inſpicit laborantium operas,ordinat curas & diſpenſat, ad omnia undique munia promptiſſimus. Non attingam, neque poſſum, in tanta rerum copia, ſingularem regis meliſſei prudentiam,quam ſatis omnibus hæc commendat reſpublica. Temperantiam,fortitudinem, magnanimitatem ejus nominâſſe ſufficiat? Sufficiat,hoc unum addidiſſe,quòd hic Rex, quantum ſuis civibus imperio antecellit, tantum & virtutibus præluceat. O verè exoptatum principem, qui non magnus magis & venerabilis,quam bonus & amabilis audire deſiderat! Quem prodeuntem certatim, velut ſalutare quoddam numen, aſpiciunt ſubditi, & alternis judiciis ambigunt, Dominum ſalutent, an Patrem? MAJUS quiddam eſt, (ut magni viri verbis utar,) quam imperiti ſuſpicentur, curſum rectum,in undoſo illo regnorum mari, tenere,& in ſumma fortuna ventis non abripi licentiæ. Quàm multis virtutibus opus eſt, quibus,velut ancoris,navis firmetur imperii! quam variâ prudentia, quâ, velut clavo gubernetur. Quemadmodum in homine, ex imperioſa animi malitiâ aut bonitate, corporis pendent ſtudia: ita IN Repub.principis mores,ſubditorum excipit obſequium & imitandi ſtudium. Optimus itaque cum ſit Rex apicularum, non eſt mirum, quod civibus quoque optimis gaudeat,in quibus iis gradibus, eo numero, proprias ſubditis virtutes videas, ut iis ſimiles in homini-

bus

bus (quorum tamen paceiſtud dixerim!) optandæ magis, quam ſperandæ videantur. Amor, fides, pietas in regem, certiſſima obſequii argumenta, ſubditarum apicularum tanta ſunt, ut nunquam ſatis afferri, nedum efferri poſſint. Certant ſingulæ, certant univerſæ de obſequii gloria! ubi, bombo imperatorio, ad tubæ imitationem, ſuſcipiendis & deponendis laboribus ſignum datur, promptitudinis certamine altera alteram impedit. Citra imperium etiam, quæ ſui ſunt officii, exſequuntur ſtrenuè, laſſum regem humeris excipiunt, pro vita illius mortem obeunt promptiſſimè. Sic Regi ſuo obedientiſſime, tacentes clamant, bombilantes intonant, & accuſant peſtilentiſſimos multorum ſubditorum mores, nullamque ipſis virtutem convenientiorem docent eſſe, obedientia. Sociant ſe tantæ in apiculis virtuti varia reverentiæ genera; Cum in publicum Rex prodit, denſo eum agmine, quaſi ſtipatores & cuſtodes corporis Regis, cingunt. Quælibet ſe propimam illi & comitatu, & officio eſſe deſiderat. Omnes, mores ſuos, ad obſervantiam ſui Regis, ſtudioſiſſimè componunt. Ad Domini præſentiam (quis credat?) omne aculeorum ſuorum robur reprimunt, ut, quemadmodum ſolis adventu ſtellæ, lucem ſuam licèt habeant, habere tamen non videntur: ita, convenire inferioribus præſentis regis poteſtati cedere, exemplo ſuo monſtrent. Statuite Vobis, A. ante oculos laborioſum apum examen! videte, quàm ſolicitè omnes, nul-

la ætatis exceptione, laboribus ſint deditiſſime! Quas non miretur tantam, in agendo, induſtriam? Non remittunt enim de ea, non otio ſupino interrumpunt labores; ſed continua & æquali ſedulitate ſua exſequuntur negotia. Non alius illis laboris, quam diei, terminus eſt, neque ullum diem, ſi per tempeſtatem modò liceat, (quanquam leviorem contemnant,) deſides elabi patiuntur. Tres anni partes ſedulitate ſua exhauriunt; quartæ partis otium non ipſis; ſed auſteritati frigoris imputãdum eſt. Quid? quod & diviſa foris & intus ſunt officia! Seniores, ætati parcentes, in alveari operantur; juniores, longioribus apti profectionibus, intra quinquaginta circa alveare paſſus, ſuam exerunt diligentiam. Cum ad operas provolant, aliæ flores aggerant pedibus; aliæ aquam ore, guttasque totius corporis lanugine apportant: aliæ, ſpreta oneris gravitate, totæ ferè ejus mole teguntur; aliæ, eadem incurvatæ, ad alveare redeunt. Excipiunt eas ternæ aut quaternæ & exonerant: intus aliæ ſtruunt ſtipantque: aliæ ſuggerunt: poliunt aliæ, aliæ cibum, ex eo, quod allatum, præparant. Omnes in opere cernas; ſed non eodem, & eadem tamen diligentiâ! Ad mortem uſque pungendo caſtigant in fucis ignaviam: tantum otii odium, tantus laborandi ardor eſt! O ſi utrumque inter homines, inter rei familiaris curatores, occurreret? non ita furta, rapinæ, non infinita alia, injuſta ſubtrahendi ſua aliis, genera paſſim infeſtarent Rempub. quorum ma-

malorum, ſi non unica, præcipua tamen cauſa eſt, ignavia. Ab ingenioſiſſimis naturæ ſcrutatoribus, & hujus meliſſéæ civitatis luſtratoribus obſervatum eſt, non eandem omnium ſubditorum eſſe conditionem; ſed, ut in bene conſtituto regno amat fieri, in varia officiorum genera eorum diviſa eſſe ſtudia. Neque eam quisque cellulam occupat, quam caſus offert; ſed prudentiſſimâ ordinatione ſuos quæque ætas circulos inhabitat. In medio, propter Regiam auguſtam, Seniores ſunt, & regem ſtipant: juxta has natu habitant minimæ, quæ annum nondũ exceſſerunt; adoleſcentiores verò, & ætate cõfirmatiores, fines Reipub. tuentur, ut robur ſuum quibuscunque invaſionibus opponant. Quis Seniores apes, omni ex parte intimæ admiſſionis Conſiliariorum naturam, referre infiaciabitur? Ejus ſanè ætatis ſuos quoque hic Rex eſſe vult conſiliarios, ex qua prudentiſſima, feliciſſimaque exſpectantur conſilia: eo loco ſedes ſuas obtinere, ut ad nutum ſint præſentes, cum celeritas negotiorum publicorum exigit: cum in finem præſentes eſſe, ut ſuorum monitorum face undique præluceant. Hoc enim conſiliariorum providorum officium! hæc in regno utilitas eſt. CUM in principe conſultæ rationis uſum impedit affectuum impetus, ipſi medelam afferre ſolent efficaciſſimam. Cum, ad curandas ſimul omnes regni partes, nequit ſe extendere regiæ prudentiæ acumen, ſociâ illud diligentiâ adjuvant. Quis alia ipſorum enarret

aut exornet commoda? Prudenter autem in tantillis quoque animalculis natura, uti ſene-ctutem conſiliis ſacram fecit; ſic ætatem firmiorem, ad defenſionem Reipub. ordinare voluit. Et ex his ſtatio interdiu ad portas, more caſtrorum: ex his una dormientes, quamprimum luceſſit, bombô excitat, ut non modò civium officia negotiaque; ſed diſtincta etiam diſtinctis accuranda hîc occurrant. Quis credat facile? A. veriſſimum tamen eſt, legatorum quoq; inſtar reperiri in apiculis, non ad vicina quidem imperia; ſed ad ulteriora pabula. Cum enim, amarâ ſuâ diligentiâ, propiorum florum conſumſerunt copiam, à Regia Majeſtate ad loca alia legati mittuntur, quas putares, quaſi cum novis paciſci pabulis, ne quid deſit, in quo ſuam exercere diligentiam, unde reipub. ſuæ ærarium locupletare queant. Quid ergo eſt, quod ad Reipub. conſtitutionem, ſive determinationem formæ, ſive diſpoſitionem partium, ſive ordinationem officialium reſpicias, deſideres? Imò, leges deſidero! regerat quiſpiam quas quidem ſi tollas ex repub. Solem ipſum ex mundo ſuſtuliſſe videberis. SALVA certè ſine illis nulla eſſe poteſt. Fateor hoc, A. & ita, in hoc rerumpub. mundanarum turbine, fieri, doleo, quam ipſa ſæpe legum multitudo graviorem efficit. Beatior apum eſt reſpublica; ſine legibus ſalva felix & incolumis perſiſtit. Quid enim legibus, quibus comprimendæ libidines, caſtigandà injuſtitia, exſtinguendæ lites, quid opus illis eſt, de qui-

quibus horum vitiorum ne ſuſpicio quidem poteſt concipi ? INDICIUM corruptiſſimæ reipub. multæ leges ; feliciſſimæ hujus nullæ. Certè, ut pharmaca non niſi morbidis dantur corporibus; ſic leges non feruntur, niſi variis vitiorum generibus devenuſtatis civibus. Sed quid nullam hujus Reipub. legem dixi ? Habent, habent legem certiſſimam, firmiſſimam, efficaciſſimam, quam non didicerunt, acceperunt, legerunt; verum, ex natura ipſa, arripuerunt, hauſerunt, expreſſerunt, ad quam non doctæ; ſed factæ; non inſtitutæ; ſed imbutæ ſunt. Hujus legis dictamine tranquilliſſimè apiculæ vivunt cum ſociis, obſequentiſſimè in regem diligentiſſimè omnia in commune conferunt, ad officia ſtrenuè peragenda incitantur, ſine invidia, ſine avaritia. Hujus legis imperio laborem non ex privato tantùm uſu & neceſſitudine metiuntur; ſed partem bonorum & laborum ad ærarium deferunt Principis. Nulla prorſus, nulla in illis ſequiorum affectuum veſtigia invenias: placidè inter ſe concorditerque victitant; una; ſed laudabilis admodum in iis eſt æmulatio: Certant enim, quæ plus laborare, plus opibus communibus emolumenti, ſpontaneo virtutum cultu, afferre valeat. Quàm feliciter hæc apum ſolidatur Politia, quæ ejuſmodi ſuſtentatur columnis? firmamentis nititur? Sicut autem ea votorum humanorum avaritia eſt, ut quæ magna diligentia paravimus, diu quoque retinere deſideremus; ita etiam polita & politi-

ca hæc animalia, conſtitutam prudentiſſimè rempublicam, ſimiliter conſervare ſtudent. Idcirco, IMPERIUM facilè iis artibus contineri intelligentes, quibus primùm partum eſt, ſuam quoque, ut virtute & prudentia formârunt: ita ſedulæ adminiſtrationis, maſculæque defenſionis opera conſervant. Mutuis, ante omnia quidem, pietatis officiis ſe proſequuntur: nulla hujus virtutis caret gloria. Grandiores tenellæ prolis impotentiam ab aliorum defendunt injuria, aut illatam vindicant acerrimè: inprimis ſedulam in educatione curam adhibent, ut ſtatim ad laborem aſſuefiant juniores. Hæ verò, velut ad referendas gratias, non in vivas tantùm; verum in ipſas quoque mortuas officioſæ illas obſequio; has dolore pio, & exſequiarum honore proſequuntur. Sed quid hanc in ſeniores juniorum pietatem laudo, cum ea totius ſit examinis. Unius enim mortem omnes lugubri dolore mœſtoque proſequuntur ſilentio, & quadam funebri quaſi pompâ defunctam exportant, ut omnes atque ſingulæ in quamcunq; ſociam, hoc pietatis officium exerceant. Nec ullam ab hac pietate morbi periculum, non ignavia, aut demortui contemptus, non infinita alia, quæ hominem revocare quotidie conſueverunt, revocant. quid de juſtitia ſubjiciam, virtutum ad ſuſtinenda imperia potentiſſima? in hac certè meliſſéa Repub. in omni ſtatu eniteſcit maximè, ut neſciam, an virtutis hujus gloriâ ullum aliud animantium genus, cum apiculis,

com-

comparandum ſit. Mirum eſt, quod de ratione puniendi fucos apiarii referunt: cum, excubias agentes apes, fucos, alveariorum vaſtatores, deprehendunt, verberant eos primùm modicè & leniter, expulſosque alis, in exſilium projiciunt. Sed hac pœnâ, licèt alveari expellantur fures, ingenio tamen illorum furandi cupido non expellitur. Pigri & voraces ſunt. Quamprimum igitur ad florum caſtra apes exeunt, intrant illi, &, quod ſuum eſt, faciunt, voraciqúe ac furaci ore, dulciſſimos theſauros depopulantur. Quid verò reduces ex paſtione apiculæ? cum incidunt in eos, non ampliùs leniter verberant, ne intempeſtivâ ſua clementia æternos ſibi alant raptores; aſperè in eos ruunt, fortiſſimis aculeis prædones pungunt, acriter macerant, ut gulæ nimiæ pœnas vita ipſa perſolvant. O caſtigationem prudentiſſimam! O pœnas longè juſtiſſimas. Sed hoc ridiculum fortaſſe & incredibile multis, non mirabile tantùm, quod de mirabilibus apicularum actionibus propono, accidet, cum ſupra naturam earum & ſupra omnem fidem eſſe videatur. Fateor, Auditores, puerilium nugarum poſtulari me poſſe, ſi talia, ex poëtica quadam dicendi aut fingendi libertate, in Magnifico tantorum virorum conſeſſu, effutirem; ſed cum autoritate præſtantiſſimorum ſcriptorum nixus, quibus etiam in obſcurioribus fidem denegare nefas, iſthæc afferam, quid defuturam orationi meæ apud. Vos fidem metuam? prodeat enim ex multis, ſapiens ejuſmodi miracu-

taculorum in hac Politia teſtis, Ariſtodemus oicam, an Ariſtomachus? (hoc enim nomine Cicero, iſto ipſum Auguſtinus notant,) qui annos ſexaginta nihil aliud egiſſe dicitur, quam ut, diligentia continua, naturam apicularum inveſtigaret! Prodeat in medium Menus, ex Samnitibus, qui quamdiu vixit, hujus animalculi cognitioni fuit deditiſſimus, & ſtudio ſuo hæc omnia curatiſſimè perſcrutatus eſt! Prodeat Senator ille Romanus, cujus induſtriam commendat Plinius, qui, conſtructo ex cornu politiſſimo pellucido alveari, hujus Reipub. naturam & arcana cognoviſſe dicitur! Cùm autem nulli unquam creaturæ tantum robur ſit, ut aſſiduis ſufficiat laboribus, apes quoque noſtræ, imbecillitati ſuæ, otiorum negotiorumque viciſſitudine opus eſſe intelligunt. Quæ verò iſta, minimè tamen otioſa, otia? Juſta laborum parte defunctæ, ludicræ exercitationi dant operam: in ſpatiorum locum evolantes, gyris variè formatis, modò concurrunt, modò in longè diverſas partes abeunt modò altiùs ſe extollunt, modò præcipiti lapſu deſcendunt, quaſi umbraticis certaminum præludiis, ad graviora, ſeſe præparent. Ita cum otioſæ ſunt, minimè otioſæ ſunt: cum à labore ceſſant, labores exſequuntur longè digniſſimos; quod tempus videntur perdere, perdunt minimè. Non enim inanes & turpes luſus, qui levem & ſolutum; ſed qui firmum reddunt animum, corpusque vegetum, & ad bella paciſque ſtudia promptum faciunt, inſtitu-

ſtituunt. Et illud quidem ipſis tempus relaxationibus ſacrum eſt, quod prandium antecedit, quod ſapientioribus ad otioſam corporis motionem exſiſtit commendatiſſimum. Prudẽtem verò hujus Politiæ defenſionem, quam & munitionibus ſuis, & animosè geſtis bellis, nos docent! Homines, cum validiſſimas in finibus arces exſtruunt, munitos ſeſe putant commodè: quot verò, & quàm variis muniendi rationibus hoſti, ad melleum hoc regnum, aditum intercludit apicula? Non enim illud tormentorum ictibus, aut ſubitis hoſtium incurſionibus pervium eſt; imò clauſa undique & firma omnia! Aditus ſtruunt perangustos, & ita quidem, juxta artis architectonicæ arcana, ad civiles bellicasque actiones accommodatos ſtruunt, ut civibus exitu faciles; hoſtibus aditu ſint difficillimi. Quid? glutine quoque ex arborum ſucco, reſinaque tectoria, tam ad aëris injurias arcendas, quam ad veſpas, ſcarabeos, aliosque mellis populatores avertendos, arctiſſimè ſtipant, ut, connexione mutuâ, omnes favi ſolidiſſimè firmentur. Num ergo unquam quippiam quietem illarum conturbat? Imo conturbat quippiam! Non libido quidem, non luxuria, non avaritia, non dominandi cupido, cauſæ bellorum inter homines notiſſimæ: tam profundas enim concordia, in illarum natura, radices egit, ut ea non niſi ad tollendas diſcordias interpelletur. Cum igitur duo vel plures in Repub. illa, ex infelici regiæ prolis ubertate, occurrunt Reges, plebs

in tot partes abit, quot habet capita. Creſcentibus partium ſtudiis, æmulationibusque, diſſenſiones oriri, etiam inter quietiſſimas, quid mirum eſt? Proinde ut maneat Reſpub. unum caput, vel minùs glorioſum ducem tollunt è medio, vel aperto Marte contendunt. Sed brevioribus & lenioribus, quia inter cives, conflictibus. Rex enim ille, in cujus partem inclinat victoria, ſive civili ſanguini parcens, ſive tranquillitatis ſpe contentus inducias infeliciori offert. Mox inter ſe amicè paciſcuntur ut, relicto penes unum regno, alter, comite juventutis copiâ, regnum aliud quærat. Sic omnia tentat potius, quam ut confusè aliquid in ſua fieri Repub. patiantur. Felicius adverſus externos hoſtes pugnant, non tam viribus ibi, quam prudentiâ mirabiles. Imminet bellum? Velut illud præſagientes, omnia providè ordinant. Adeſt hoſtis? in regni viſceribus eum non exſpectant: relictis præſidii loco ſenioribus, eas, quæ ætate & corpore valent, velut exercitu, alvearii portâ emittunt, ubi per vices excubias agunt, & quamcunque de hoſtis adventu ſuſpicionem, aut leviſſima quoque indicia, bombo indicant, ne hoſtis aſtutiâ & celeritate circumveniantur. Cum ad martiæ tubæ imitationem bombus auditur, omnes ſua exacuunt ſpicula, lacertos aptant, commaſculant alas: denſa cohors, incluſo, magnarum gentium more, Rege ſuo, magno edito ſtrepitu, cum hoſte coit, & tantâ irâ, pro ſuæ Politiæ conſervatione dimicat, ut in confli-

ctu

ctu non tantùm victæ ; ſed & victrices cadant glorioſiſſimè. Pro Regis vita quæque ſubditarum, cum in ea & ſuam & omnium eſſe putet, mortem obit præſentiſſimam: ictibus regio imminentibus corpori, ſua objiciunt, ſuâ morte regem vivere ſupra omnem putantes gloriam. Hæc, hæc itaque togata & ſagata virtus Mellariæ hujus reipublicæ felicitatem conſervat diutiſſimè! Hæc, hæc conſtantem ſervat ejus gloriam. Quemadmodum verò multum regnis incrementi, ex territorii, quod habitant, ubertate accedit: quis enim primam in colenda urbe? loci curam eſſe neſcit? ita ſedes quoque commoda multum poteſt ad augendam hanc rempub. Nulla ſpes amplificandæ ejus eſt in locis borealibus, qui vel gravium ventorum impetu, vel prata deprædantibus animalibus horrent: Hæc certè, ſi quid aliud, fundi melliflui ſunt calamitas: fatigant enim vires miſcellarum apum, omnẽ exſtinguunt diligentiam. Supra omnium verò vota & exſpectationem floret creſcitque apiarium, in locis quietis & ſalubribus, in locis, ubi limpidi fontes ſcaturiunt, ubi obvia ipſis florum & umbrarum copia blanditur ; ubi omnia circumjacentia ſunt apibus gratiſſima. Quantos hîc mellis ſuaviſſimi theſauros congerunt? Quantas ærarii ſui divitias? Cùm vero in his omnis magnitudo imperii poſita non ſit; ſed ad regni quoque amplitudinem, pro virili contendere cives deceat, ſuſcipiendæ proli ſtudent noſtræ apes maximè, ne hanc æternitatis ſpem, hoc aſſe-

aſſerendi ab interitu regni ſui medium omittat. Expectatis forſan, A. ut ſuſceptionem prolis meliſſeæ vobis explicem? Nullus poſſum! Admiranda eſt in caſtiſſimis animalculis, quæ, omnium mater, natura, non in ſexus diſtinxit, & tamen ſine omni maris fæminæque commiſtione tam fæcunda fecit. Ex tantis certè, tamque ſolicitis arcanorum hujus Reipub. ſcrutatoribus, nullus eſt, qui ſatis hoc potuerit detegere. Unus ex ipſis Romæ quondam, pellucidi alvearii beneficio, apiculas ex maſſulis rondis, quas important gallinarum more incumbentes, alias producere animadvertit; ſed quantum potuit, quantum autem potuit? jactent hîc acumen ſuum curioſi, qui arcanorum regni divini rationem undique exigunt! intendant aciem ingenia politica, & de arcanis imperiorum anxiè diſceptent! quicquid hîc & ibi egerint inveneríntque; meliſſeæ quidem monarchiæ abdita non ſatis unquam ſcrutabuntur. Hâc itaque tam ſtupenda, & ſingulari, ſuſcipiendæ prolis ratione, tam fæcundæ exſiſtunt apes, ut omnes alvearis partes & angulos impleant, ut cultiſſimam & populoſiſſimam reddant Rempub. Sed periculoſa ei accidit nimia civium copia: onerosa regno eſt: locus culturæ ſæpe tantam multitudinem non capit. Idcirco Rex non diu eam fert in alveari; ſed partem populi in alias regiones mittit. Optimo ſane conſilio! Si enim omnes exonerandæ Reipub. rationes conferimus, honeſtiſſima ſanè & utiliſſima eſt, coloniarum deductio. Huic

Roma,

Roma ; cujus imperium totus ferè adorabat mundus, ſuam debet potentiam. Colonis devi-ctas gentes in obſequio continebat : Coloniis urbanæ plebis vires, ne ſeditionem excitarent, exarmabat: in colonis cuique honeſtam colendi vitam facta eſt copia. Et hæc tam prudens ex-tendendi imperii ratio in Politia quoque noſtra non modo frequentiſſima; ſed aſpectu quoque jucundiſſima eſt. Quàm egregiè inſtituitur? Poſtquam de migratione conſtitutum eſt in Regis conſilio, ecce provolat, cum Duce, ætatis illius examen ; ſed quod mutandis ſedibus & profectionibus commodiſſimum, & grato ſuis valedicit murmure. Tum erranti per aërem vo-latu , modò longa tractim emetiuntur ſpatia, modò in confuſos circulos ſe globant, hinc in-de divagantes, donec, perſpecta loci alicujus a-mænitate invitatæ, arbori ſe cuipiam applicent. Quid hic providus agricola ? cum videt adeſſe hoſpites amabiles, hoſpites utiles, omnibus membris ab aculeis illarum tutis, facie oculato tegmine velata, ſonoro inſtructus inſtrumento, accedit, & larga manu meliphylla & cerinthas ſpargens, ſono apiculas detinet. Ipſæ, muſicæ dulcedine captæ, ut nobiliores ſolent animi, ubi hærent, ſedem figunt: excitato interim fumo o-culorum uſum bonis adimit apibus agricola, fallitque earum in cuſtodiendo rege diligentiã. Regem verò, quem corporis prodit majeſtas, derepente capit: hunc alveari incluſum omnes, omnes, ſponte ſuâ, ſequuntur apes ſubditæ, ut &

in proſperis, & in aſperis ejus ſint comites, ut cum libero liberæ, cum capto captæ maneant. Sic igitur ex uno alveari, ceu metropoli quadam coloniæ plures exſiſtunt! Sic unum alveare, tanquam mater, multas filias circumſpicit, unde ceram, unde mella, uſibus humanis deſtinata, copiosè poſſumus depromere. Quæ felicior unquam exſtitit, amplificandæ politiæ ratio? Quid tam prudentis amplificationis cogitatione dulcius? Ut verò tardo motu, per gradus quoſdam, ad felicitatis cacumen perveniunt imperia; ita iiſdem plerumque ſolent decreſcere, & morbis ſuis infeſtari. MAGNUS reipub. morbus eſt, ſi civilibus motibus concutiatur: & his ipſis noſtra quoque politia interdum eſt obnoxia. Plures quandoque reges ſurgunt, ut jam dixi: inſociabilis autem eorum eſt ſocietas; quid mirum, quod inteſtinis bellis affligant Rempub.? quod dulciſſima mellificandi ſtudia, donec ponantur, impediant? Imò ipſa morum, formarumque inter cives hujus reipub. diverſitas fribuſculum quandoque excitat. Sed quantilli ſunt hi noſtræ Reipub. morbi, ſi funeſtiſſimas illas peſtes expendas, quæ vix illius aliqua relinquunt veſtigia? Urſus, horrendus ille ſilvarum incola, ad cujus memoriam nos homines etiam, quid de ſcitiſſimis noſtris animalculis dicam? horremus, cujus conſternamur aſpectu, qui quicquid capit, voracitati ſuæ immolat: Urſus iſte, cum eſuriente ſtomacho ad hanc venit Rempub., quam infelici rictu eam perdit?

quam

quam horrendo in eam ſaltu ruit? quam iratis unguibus diſrumpit urbem pacatiſſimam? Evolant quæ poſſunt, apes, pugnant in hoſtem; ſed inutilibus aculeis: fruſtra pungunt pertinacem vaſtatorem, pleræque lamentoſo clamore implent omnia; pars Regem ſuum quærit; ſed nequicquam quærit! Urſus uno raptu multi temporis deſtruit operas, tot uno hiantis oris hauſtu enecat, alias in famelicum demittit ventrem: multæ ſemivivæ circa horridam raptoris barbam hærent, aliæ voraci ori excidunt. Quid multum? nulla tantæ ſævitiæ everſio, quam hujus Reipub. facilè occurret. O miſerum apicularum fatum! O dolendum interitum! Quid hic urſus aliud, quàm truculentus in repub. tyrannus, qui modò tectis; ſed ſceleſtis tamen, artibus eam exſtinguit; modò apertâ ſævitiâ & in ſubditorum bona, & in eorum corpora immani debacchatur impetu! Quanquam furum quoque malitia hanc non labefactet tantùm; ſed exſtirpet ſæpe Rempub. Diripiuntur theſauri dulciſſimi autolycorum manibus: trucidantur omnium ætatum cives; non ordini, non ætati ulli parcitur: funeſtis cædibus implentur omnia. Interire autem florem ac honorem hujus Politiæ, ſi furtivis impetatur inſidiis, apud omnes conſtat. O ſi ſemper tuta, eſſet ab ipſius apiarii avaritia! quæ, cum neceſſarium apiculis quandoque cibum ſubtrahit, illatâ contriſtantur injuriâ, fame pereunt, vel impetum in proximos faciunt alveos, rapinæ propoſito, ut inter homines ſolet

fieri. Cum enim, præter miſeram vitã, nihil ſubditis relinquit regum rapacitas, rapinis latrociniisque victum quærunt, aut, ſi hæc non ſufficiunt, profugiunt, ſeditiones movent, in ſcelera feruntur omnia, & ancipiti rebellionis eventui vitam committunt. Quantum autem perturbationis mors Regis, huic apum Reipublicæ infert? Quemadmodum, amputato capite, anima ex corpore humano diſcedit: ita rege apum ſubmoto perit ordo, qui anima imperii, perit imperium. Mors regis mors eſt meliſſeæ Reipub. Tantum enim luctum tantam triſtitiam univerſa civium multitudo, ex regis morte, concipit, ut vel hæc ſola univerſas poſſit enecare. Commune ſtatim & triſte eſt, per totum alveare, ſilentium: à labore, triſti torpore, ceſſant omnes omnes lugubri ſolùm murmure, circa corpus regis, glomerantur. Idcirco multitudinis oculis, à prudentioribus ſubducitur, ne, ad conſpectum regis exanimes, inedia & mærore contabeſcant omnes apiculæ. O ſubditos fidiſſimos! ita viventem amârunt regem, ut ſic mortuum doleant! Quem putatis, A. in tanto luctu, ad redimendum regem, omnium eſſe animum? Quæque libentiſſimè, ſi poſſit, regis cadaveri ſuam inſpiraret animam: imò vel mille civium uni regi ſuâ morte vitam quærerent. Quod ſi in dolore iſthoc perſeverant, labor omnis, omne ſtudium mellificandi interit: ipſæ paſſim diffluunt apiculæ, & in varia loca dilabuntur. Sic exſtinctam videtis tantam Rempublicam! Sic

Rem-

Rempub. cum rege mortuam doletis ! Nimirum , HOC commune eſt imperiorum omnium fatum , ut ultimus eorum terminus ſit everſio : unicum hoc eſt , in quo imperia , felicitatis gradibus diverſiſſima , conveniunt. Ubi eſt Reſpublica, quam non interrupta conſtantia, à mundi primordiis ad hæc noſtra uſque ſecula, ſervata eſt.& licèt talis forſan eſſet , num de duratione, uſque ad mundi interitum, certa eſſet ? Ubi eſt ſplendor Aſſyriaci imperii ? Occidit ! Ubi monarchica Perſici regni eminentia ? nihil modò præter ejus memoriam,ſupereſt? Græciæ monarchiæ decus in eodem homine & natales, & mortem ferè habuit. Neſcio ſanè, an quicquam poſſit eſſe alteri ſimilius,quam Græciæ & meliſſeæ Reipub.exitium. Poſtquam Alexander Magnus mortuus eſſet , primo ploratu lamentisq; & planctibus tota perſonabat regia. Mox, velut in vaſta ſolitudine , omnia triſti ſilentio muta apicularum more , torpebant, ad cogitationes , qualem habuerint regem , dolore converſo. Quidam doloris magnitudinem non capientes, vagi& furentibus ſimiles,totam urbem, luctu ac mærore,compleverant,nullis queſtibus omiſſis,quos in tali caſu dolor ſuggerebat. Niſi grave fuerit A.renovate vobiſcum præteriti luctus,inter apes,memoriam, & cum hoc conferte. Idem omnino dolor eſt, eadem utrinque cauſa. Accedit ad ſimilitudinem doloris,quod, ut nullus Alexandro ſucceſſor inveniri potuit, quippe nulli pares tantæ moli lacertos natura

conceſſerat; ita in hac quoque Repub. exſtincto eo, quem ad imperandum natura fecit, nullus quandoque vicem ejus ſubire poteſt. Quid igitur ex regis morte aliud reſtat, quam interitus? Ne verò, cum uno apum rege, omnes pereant cives, aut ſua ſponte, aut manu apiarii provida, proximis miſcentur alveis, ut ita gentes diverſiſſimæ iisdem legibus, eodem coaleſcant imperio. Sed quid adverſus truculentam urſi tyrannidem noſtras ſatis aſſeret apiculas? Quis dulciſſimam hanc Rempub. adverſus rapaces furū manus ſatis muniet? Nihil fateor, ſatis aſſeret, nihil ſatis muniet. Interitui cum ſit obnoxia hæc apum Reſpublica, ex iſtis ſæpe malis patitur. Quid enim tam malitioſæ potentiæ, tam potenti malitiæ objicerent apiculæ? Ferenda iis, patienda iis ſunt, quæ nulla prudentia, nulla potentia poſſunt evitari. SIC exitioſa ſemper eſt imperiis perfida aliorum potentia! Sic impia non rarò tyrannorum arma innocentiſſimos populos exſtingunt! Sic apicularum quoque interit Reſpublica, quantamcunque in eadem aſſerenda, ſolicitudinem patresfamilias adhibeant. Vobis autem, A, quàm admiranda in hac Repub, meliſſea videbuntur omnia? Quæ unquam politia ſe cum hac conferre facilè audebit? Cujus unquam ſolidior exſtitit fundatio? Quæ conſervata meliùs? Quæ citiùs crevit atque feſicius? O incomparabilem omnium partium in hac repub. felicitatem! O pæne divinam in ea prudentiam! Quis dici poſſet, addidiſſe

quæ-

quædam hujus imperii arcanis, philoſophandi ſubtilitate, aut ingenii felicitate, quorum minimam partem inveſtigare valuit? Neque ego mihi tantum tribuo, ut exhauſiſſe omnia hujus Reipub. ornamenta, aut immenſam ejus amplitudinem ſermone meo complexus eſſe videri velim. Eam modò attigiſſe partem, pace Veſtra, auſus ſum, quam ingenii, & orationis meæ infantia capere potuit. Quantarum verò in apiculis virtutum admiratio ſubit animum meum, cum ex Repub. illarum diſcedo? O vos, caſtitatis miracula, quæ ita per omnem ætatem illibatam hanc ſervatis, ut puriſſima dici animalia mereamini! O vos exempla diligentiæ, quas nullæ voluptatum dulcedines, nulla otii ſuavitas, aut operum gravitas, à conſtanti labore abſtrahit! Amazones hortenſes eſtis, magiſtri artificiorum architectonicorum, magiſtri fidei & induſtriæ, magiſtri providentiæ cautiſſimi, à quibus ſcientiſſimi quoque rerum civilium magiſtri multa poſſint diſcere. Quid? miniſtri noſtri eſtis ſeduli, & tanta nobis, ſine tamen ſumptibus, præſtatis commoda. Equos, canes, aliaque noſtris uſibus devota animalia quæcunque alere oportet; ſed apiculæ, laborioſiſſimæ illæ apiculæ, beneficentiſſimæ apiculæ, ſibi ipſis de nutrimento, ſine omni quoque florum detrimento, quos velut oſculo delibant, proſpiciunt, ut nobis & de cibo, & de potu & de medicamentis, & de aliis, juvandæ vitæ mediis, proſpiciant. O Deus, quantam ſapientiam in his beſtiolis!

quantam noſtri curam! quantum diſcendi materiam oſtendis! Adeſte vos, ignava terræ pondera, qui aliorum diligentiâ vivere conſueviſtis! videte apiculas diligentiſſimas apiculas, & imitamini! Adeſte vos, rebelles animi! ab apiculis debita in magiſtratum veſtrum obſequia, & egregia morum præcepta haurite! Adeſte vos, injuſti ſodalium erinacei! fraternam ab apiculis ſocietatem, non leoninam, diſcite. Sed quid ad abſentes mea excurrit oratio? Tibi jam, corona juvenum ornatiſſima, Tibi hæc caſtitatis miracula, hos modeſtiæ magiſtros, hæc exẽpla diligentiæ commendo. Agnoſcite hinc, qui ad prudentiæ civilis ſacra contenditis, veras parendi imperandíque rationes! Immittite ingenii veſtri ſagacitatem in hanc ſapientiæ politicæ abyſſum, ut ex ea theſauros obſervationum hauriatis maximos! Ecce magiſtros politicæ apiculas! oſtendunt formam Reipub. præſtantiſſimam; docent illæſam majeſtatis ſanctitatem: virtutes Regis atque ſubditorum diſtinctiſſimè exprimunt: Conſiliariorum & officialium ætatem, ſedes, munia ex quo demum ſcriptores cognoſcemus meliùs, quam in hac Schola politica? Omnia hîc ſine voce, ſine libris, ſine diſputationibus, & tamen fideliſſimè proponuntur. Ex voto ſanè & conſervant, & amplificant imperium, qui ad apicularum imitationem conſervant & amplificant. QUÆ enim fulcimenta Reipub. natura, ſive Deus potiùs, monſtravit in apiculis, virtutum nempe diligentiæ,

pru-

prudentiæ, quis firma ſatis eſſe, atque ſolida inficiabitur.

PROGRAMMA INVITATORIUM.

INGENTIS ANIMI SPECIMEN EST, AMORE VIRTUTIS TRAHI EXTRA PATRIAM.

Hinc ſuum celebrat Archombrotum Barclaius, juvenem virtutum omnium experimentis inclutum: hinc alios ad idem ſpecimen inſtruit. Nimirum trahi decet juvenes ad decus natos extra patriam; non evolare ante tempus. QUANTA *enim hac temeritas, implumes adhuc nubibus miſceri aviculas? idoneis doctrina & morum donis viduos peregrinari pueros? Nondum his virtutum amor in medullis haret & viſceribus: non ſatis eas capiunt, aut cupiũt. Diſcurrere, vagari, nummos perdere, nugari, caput atque cauda inſtituti ipſorum eſt; aut, ſi omnino audent aliquid, athletis, ſaltatoribus, chironomis ſe totos mancipant. Alia Archombrotorum, hoc eſt, juvenum eximiorum, peregrinatio eſt. Nôrunt illi, & expendunt ſecum genuinam ejus metam: qua verò illa? variarum rerum eſt cognitio: cognitionis,*

actio: actionis, DEI gloria, qui hanc vitam viam eſſe voluit peregrinantium ad aliam, & ſalus patriæ, quæ ex cubilibus emittit ſuos; ſed ut meliores poſtea recipiat. QUID *autem aliud, quàm neceſſarius virtutis amor tales reddit, & prudentia? conciliari etenim hæc poteſt ante prudentiæ annos, ſi, cum Homerico Vlyſſe, multorum mores hominum cognoſcant & urbes: non leviter tamen; ſed ſeriò, ut judicanda videant & audiant: ut viſa & audita judicent. Quàm latus undique diſcendi campus patet? modò diligentia, quæ ſola fructum dat itineris, accedat: modò, ut Apelli nulla dies ſine linea: ſic nulla ſtudioſis ſine obſervatione tranſeat. Quin imò urbes, viros, mores videant, & quid hos, illos, iſtas ſervet aut corrumpat: hominum obſervent vitia, ut ſua corrigant: virtutes, ut imitentur, &, alienæ fortunæ arbitri, fabri fiant ſuæ. O ſi rectô ſemper ſtudiô!* UBIQUE *ſua roſis ſpinæ ſunt: legere illas, neque ab his lædi, magnum Dei beneficium: plures ſemper ab his ſaucii ingentibus ſe damnis afflixerunt & ſuos. Sic enim fieri conſuevit:* FACILLIME *peregrinas culpas imbibimus, ſive quia novitate blandiuntur nobis, ſive quia ſpecie virtutum.* Neque mirum iſthoc! IN *qua gente vitia increbuêre, mores poſtea vocantur & ſeculum, neque modò in veniam veniunt; ſed laudem. Vnde autem firmum contra talia ſcutum, niſi à Virtute? hæc aures obſtruat, ne pateant Sirenibus: hæc mentem muniat adverſus Circes carmina; ſed cum ſancto Pietatis cultu* SINE *iſthac certè virtus virus quoddam eſt, cùm bonis aliis: quantumcunque ad ornatum eæ faciant, Pietas, bonorum caput, ad ſalutem adhi-*

adhibenda eſt. Plauſtrum vide in declivi! ſufflamen illud retinet, aut ſiſtit: ſic pietas animum præcipitem, ſi conſtituta ſemper ante oculos. Quot autem ſunt, qui parum curæ in hac cura ponunt peregrè? qui circa Dei ſui cultum malè ceſpitant? qui in ſyrtes captionis adverſariæ abſtrahuntur? Accidit hoc inter callidos peregrinorum venatores, inprimis illos, qui orthodoxis rogos offerunt quandoque pro hoſpitiis. Et hî: tamen multos procax ſtimulat cupiditas, ut ſacris ſe ipſorum miſceant: ut frequentent proceſſionum pompam: ut ad ſuſpiciendum Italorum vice Deum curſitent. Quò verò iſthac tutò faciant, timor; ſed quem ſibi ipſis malè creant, hîc luſtralis aquæ uſum: ibi genu flexionem imperat idololatricam: timor emtos à ſacrificulis libellos, roſariaq́; in itinere commendat, ut ſcilicet ab orthodoxæ veritatis ſuſpicione prorſus liberentur. DEUM immortalem! quàm inſana & profana hæc eſt ſimulatio? NON *caret utique periculô, frequentiùs iniquitatis myſteria viſere: ſubdolô devotionis miniô ſe adornant, ut in admirationem quoque incautos rapiant. Hinc delectatio ex illis, quâ ſe parum Servatoris ſui probris affici oſtendunt: geſtu potiùs & nutu, verbis factisq́; adhinniunt.* NEMO *unus dixerit, verè amare Deum ſuum, quid dicam timere? qui hac ſimulatione Dei hoſtibus applaudit, & colludit. Numpater hos in filio: in ſervo Dominus: amicus in amico probet? Domi latuiſſe præſtaret, quàm in hæc pericula præcipitem dediſſe miſeram animam. Quantumcunq́; obdureſcant malis iſtis hypocritæ: quid? licet infelicitate aliquandiu premantur* θεομαχῦντες,

quæ

quæ inter homines; ſed jam non homines, ſuprema eſt, aderit tamen, aderit profectò dies horrida: vocabuntur tales ad tribunal mentis ſuæ: (exempla ipſi novimus,) accuſatrix, rea, teſtis, judex, carnifex in ipſos erit ſauciata ſæpe conſcientia, væ æternum ingeminans! Ecquid tunc obtendent? intentionem ſuã? ſed illius cruſtâ non velabitur infame ſcelus: interiorem pietatis cultum? quaſi cultum Satanæ mentiri liceat in corpore, Dei ſervare in corde: brevitatem temporis? ſed momentô etiam magna patrantur ſcelera: ingens commodum? quod verò tantum, pro negando coram hominibus Deo-homine, fingi poteſt? hîc autem nullum eſt ad fines iſtos, quos peregrinationi magni viri ſtatuunt: nullum ad ſalutem patriæ: nullum ad DEI *gloriam. O miſeros, qui iſta neſciunt! miſeriores, qui ſcire negligunt! miſerrimi, qui cum Epicureis contemnunt! Hoc igitur agendum eſt in locis exteris:* DOCTRINA *& Pietas, ſcientia & conſcientia ſimul curanda ſunt! Vt enim nautis ſolitarium Helenæ ſidus non placet: Gemini illi ſunt, qui, cum apparent, tranquillum iter nautis nunciant: ſic iſta duo ſecuros praſtant juvenes, inter tot peregrinationum fluctus. Macti ergo felicitate veſtrâ, quotquot, ſpecimen ingentis animi daturi, amore virtutis extra patriam, ad utriusque cultum, trahimini! Tempeſtivè hoc ageris & prudenter: ſobriè & ſtudioſè verſabimini in hac palaſtra, duce pietate, comite ſolertiâ, ſatellitibus Gratiis. quas ubi Muſis ſocias habueritis, quàm amicis reduces excipiet amplexibus patria? quàm blandô cultu firmamenta ſua deoſculabitur? Quod ipſum quidem pluribus, O-*

ratio-

ratione de Regimine Peregrinationis concinnatâ, explicavit nuper Iuvenis Nobiliſſ. JOACHIMUS WITTINGIUS, *Revaliâ-Livonus, quam cum ſeq.d.* 31.*Ianuar.volente Deo, ex memoria ſit redditurus, omnes Muſarum noſtrarum Patronos, Fautores, Cultores humiliter, humaniter, amicè ororogo, ne noſtris intereſſe ſacris, & ſplendore ſuô illuſtrare illa dedignentur, ingentis quoq́ animi ſpecimen ſtatuentes, optabili præſentiâ amorem virtutis in juventute alacriorem reddidiſſe. Dab. Rigæ, in Muſeo, d.* 26.*Ian. Anno* 1654.

REGIMEN PEREGRINATIONIS.

ORATIO.

QUANTAM peregrinatio in partes exteras utilitatem, præſertim iis, afferat, quibus amor literarum & virtutis in viſceribus ac medullis hæret, vel exinde eſt perſpicuum, quòd ex prudentiæ præſcripto, commodè ſuſcepta, non civilis modò vitæ ornamenta multum decoret; ſed, inter alia quoque inſtitutionis politicæ inſtrumenta, non poſtremum locum ſortiatur. Cum enim duo ſint inprimis, quibus ea ſtudioſos ſui juvenes ad omnia inſtituit: alte-

rum, ut de rebus moribusque rectè judicent; alterum, ut animo comprehenſa promptiùs & accuratiùs eloquantur, quantum ad utrumque faciat, non eſt obſcurum. Annon enim ſtudioſa aliarum gentium viſitatione oculatior mens, accedente pari rerum experientiâ, redditur? Annon, tantas periculorum ſuorum tempeſtates ſecum repetens, multum inde ſibi colligit boni peregrinator, ut, ſi cum aliis poſtmodum loquatur, auribus ſubinde avidiſſimis, commemorantis ſermonem omnes excipiant? VIRTUS certè, in illo actionum humanarum theatro, feliciter addiſcitur, animus ad omnia egregia excitatur, ut videri mirum debeat nemini, quòd SPECIMEN ingentis animi dicatur, amore virtutis trahi extra patriam. Ubi enim Anacharſis Scytha rudes mores exuit? ubi humanitatem & moderationem tota Græcia celebratiſſimam didicit Alcibiades? Si habenda fides eſt Hiſtoricis, ex præſenti informationis civilis inſtrumento bona iſta hauſerunt omnia. Nemo igitur vitio vertat effloreſcentibus ad decus ſuum animis, ſi, factis aliquantiſper cum patriis laribus induciis, exemplo gravium virorum, admiranda nationum exterarum perluſtrent, moresque minùs concinnatos limâ iſtâ poliant, in id quidem incumbentes ſedulò, ut, collectis alibi donis ac bonis, bono aliquando patriæ velificentur. Quanquam plurimi hoc laudatiſſimæ peregrinationis ſtudium contemptu inimico & odio proſequantur, innumeris

for-

fortunæ telis obnoxium clamitantes, & quod à multis etiam non alio ſine ſuſcipiatur, quàm ut oculos hinc inde variis animantium hominumque & aliarum rerum ſpectaculis paſcant, ut letale variorum vitiorum mulſum deguſtent, & cum diu ſatis abfuiſſe videntur, vix quicquam aliud, quàm veſtes inſolitas, & conſcientiam mille ſceleribus onuſtam reportent. O ſi autem non ipſam reprehenſione iſthâc notarent peregrinationem cenſores invidi; ſed adhærentia peregrinatoribus vitia! Hominum enim ſunt, non ſtudii iſtius utiliſſimi. Quod ſi de malis dicunt apud exteros moribus, malis undique vivitur moribus: domi non minùs libidinis & nequitiæ exempla, quàm foris flagrant, quæ, niſi cautè evadamus, & famæ pariter & virtutis jacturam facimus miſeri. Quanquam quis tam moderatus unquam, & ab humanis alienus invenitur lapſibus, qui, à rectâ interdum probitatis viâ, non exorbitet? Quòd ſi ergò mala nonnullorum opinio, ex puerili quadam animi mollitie, neſcio, quæ damna metuens, laudatiſſimæ peregrinationis ſtudium non approbat, deliteſcant ſanè iſti, ubicunque placet, in fundi ſui finibus, inhabitent ſuas ædes, & quaſi claudi ſutores domi hæreant! Prudentiores verò, accuratiùs ſecum omnia penſitantes, feliciſſimè non ſolùm virtutis atque eruditionis comparandæ medium; ſed ditiſſimum etiam honoris conſequendi autoramentum eſſe peregrinationem fatebuntur, modò ex provido intelligentiũ

con-

conſilio ſuſcipiatur. Et hoc ipſum, quibus modis, à politioris præſertim literaturæ amatore, agendum ſit, brevi jam ſermone declarare animus eſt. In quo quidem argumento evolvendo, dum memoria veſtra, A.O.O. honoratiſſimi, per exantlatos ſtrenuè à Vobis ipſis peregrinationis labores regreditur, dum in Vobis ipſis Apodemici regiminis exemplum animadvertitis, dum illud nobis omnibus ad imitandum proponitis, favete, quæſo, pro benignitate veſtrâ ſpectatiſſimâ, juvenili conatui, juvate timidum orationis meæ curſum, quæ, uti multum, procul dubio, ab elegantia: Sic nihil, quod ſpero, ab honeſtate alienum eſt habitura. Quemadmodum adhuc implumes aves, nidos ſuos non deſerunt, multo minùs vaſto aëri corpuſcula priùs committunt, quam, factô primùm periculo, idoneas ſe ad volatum ſentiant: haud aliter accedere ad peregrinandum juvenes oportet, ut ex ſolo patrio non niſi ætate adultiori, moribusque & ſtudiis non nihil exculti, in partes exteras excurrant. Si enim ullibi locorum certè hîc aptiſſimè militat tritum illud: IN tempore venire, omnium rerum eſt primum. Non quidem quinquageſimus ætatis annus inſtituendæ peregrinationi tam ſtrictè definiendus eſt; Platonem hoc feciſſe legimus. Imò, ante illum, & poteſt omninò, & debet ea ſuſcipi; non tamen à pueris, & qui ex ephebis nondum exceſſerunt. Quam enim hoc periculoſum eſſet in illo ætatis flexu, cum nec ſibi ipſi frenum injicere,

jicere,nec ſine curatore,intra debiti officii limites,cohiberi poſſunt? Ne dicam, quod vagabundi tales extra natale ſolum, dum non niſi in peregrina inquirunt, abſentiâ diuturniori, amorem in patriam,quem nunquam per ætatem rectè conceperunt,& laudabiles ejus conſuetudines,quas nunquam didicerunt, penitus exuant,plane obliviſcantur,Sit igitur ætas,ſint anni ad peregrinationem maturi, qui tamen non tam menſium ſpatiis,quàm adultioribus ſtudiis hîc æſtimari debent. SATIS citò, modò ſatis benè ad exteros excurrunt ſtudioſi juvenes. In regno quidem Daniæ, à Chriſtiano IV. Rege quondam Sereniſſimo,inter alias,ad rem literariam ſpectantes leges, illa quoque conſtituta eſt: ne quis,præſertim ex Nobilibus, antenonum & decimum ætatis annum Regno egrediatur,quò,priùs in Patria conſummatior redditus,alias nationes brevi tempore, paucioribus nummis, & majori cum fructu inviſere queat. Et quis de ſucceſſu meliori dubitet, ſi quis inter Muſas patrias ſolidioris eruditionis fundamenta prius ponat, ſi concinniori morum cultu mentem excolat,quàm inconſulto ad alios impetu abripiatur? Non ſentimus tamdiu graviſſima ſumtuum onera; ipſi ſuâ ſponte Parentes noſtri portant: non fatigamur expenſarum curis; noſtris eas relinquimus, quibus aliàs inter exteros tantum non conficimur, hilarique parentum benignitate deſtituti,auxiliatrices aliorum manûs, (modò ſemper tales offendantur)

humiliter imploramus. Quemadmodum naviſgatio directionis ope, neceſſarioque apparatu deſtituta, non vada modò ſyrteſque; ſed infeſtas quoque piratarum manûs horreat neceſſum eſt: Sic extra fines patriæ, ſine commodo virtutum ſubſidio, ſine confirmatæ ætatis præſidio, abeunti, ferociſſimi profectò mentium bonarum hoſtes metuendi ſunt, ne, viribus adhuc ad reſiſtendum imparibus, infeliciter ſuccumbat. Cujusmodi quidem peregrinationis intempeſtivę fructûs, triſtes illos atque miſeros, nulla non ætas habuit, ut, de quibus ſpes concepta erat, fore, ut Agamemnonis alicujus aut Achillis perſonam ſuſtinerent reduces, perdito ætatis vere, poſt annos pluſculos, Therſitem quendam domum reportarent. Taciturnitatis velô alia irreparabilia incommoda obumbro, cum tempus, ſtudiis honeſtis, exercitiis neceſſariis impertiendum, intempeſtivis diſcurationibus ambagibusque itinerum ab intempeſtivis peregrinationibus conſumitur. Nolite, Auditores, inutiles hîc expenſarum profuſiones aut res multo parentum ſudore, multa induſtria quæſitas ad calculum vocare: ab imperitis peregrinatoribus tam facilè perduntur, quàm difficulter quæri ſolent. Et quæ præterea incautiores alibi non adeunt pericula, cum nunquam ſatis ea declinare didicerint in patria? Meritò crebra parentum de his ſunt ſuſpiria! inſomnes meritò eorum de ejusmodi filiis ſolicitudines, quas inter varia ſibi incommoda figurant, properum

perum diſceſſum acerbè; Sed juſto tardiùs dolent,& triſti animi præſagio miſerè excruciantur. Quid ergo eſt, quòd,incunſultâ animi libidine abrepti,evolamus,prius quàm & cura & inſpectione noſtrorum ad ſolidiora efformati ſumus? Tum demum juvenes, extra patrium ſolum,periclitari varios peregrinorum mores utiliter poſſe,prudentes judicant,cum,variarum cognitione rerum, inter ſuos culti,nullam ampliùs diſcendi occaſionem inter Muſas patrias animadverterint , cum alias iniquitatis quoddam & ingratitudinis ſpecimen ſit , optata patriæ ſubſidia negligere, ut alibi cum periculo, cum duplici incommodo quærantur. DULCEDO terræ patriæ vivendi in ea cupidinem concitat,quidni & ſtudendi? præſertim,ſi politiori literatura decoratos viros ea nutriat, qui cupidos juvenum animos,ad verum eruditionis cultum,poſſint excitare, tamdiu nempe ibi, ſub conſpectu parentum commoraturos , donec,de communi ſaniorum conſilio,ad uberiorem literarum mercatum,aliò dimittantur. Et ſic tandem , ex opulento patriarum Muſarum contubernio, abeuntes, variiſque ingenii,doctrinæque præſidiis inſtructi in oculis atque animis exterorum ferentur! ſic gloriam & laudem ubique obtinebunt ! SED uſitatum eſt mortalitatis vitium,admirari abſentia; quæ ante pedes patria poſuit, licet optima , faſtidire, ſeu,quòd omnium rerum deſideria langueſcũt, ubi vicinitas & occaſio facilitatem utendi fecê-

re,ſeu,quia non tam expetimus videre, quod, quoties placuerit,poſſumus, longinquorum nimis curioſi.Cum in pleno victoriarũ curſu verſaretur Magnus ille Alexander, major certè futurus,niſi voluiſſet eſſe maximus,cupido ipſum inceſſebat peregrinandi,q̃ non injuſtam quidẽ, intempeſtivam tñ vocat elegantiſſimus Hiſtoricus,ꝙ bellum imminens eidẽ tempus eximeret. Eadem fere multorum juvenum, in pleno ſtudiorum curſu verſantium, conditio eſt. Ecce! & illos non injuſto quidem; ſed intempeſtivo proficiſcendi deſiderio ſæpius accendi videas, antequam bellum, cum craſſiore ignorantia, cum affectibus in patria ſuis quadantenus abſolverint,antequam celeres illos, & fluctuantes animi motus ad rectam rationem formare didicerint.Sed hîc aliquantum poſſe debet aliò ſe collaturus juvenis, & ſimul profectus qualescunque feciſſe in illius gentis lingua, quam aditurus eſt, ut ſaltem alios intelligat. Niſi enim tantum poſſit, non tam ad ſcholam Politicam, quam ludum Grammaticum mitti videbitur, Qua in re ſubſidio eſſe fidelis comes poteſt, utriusque fortunæ ſocius,talis nempe,cui adeundæ regionis conditio & lingua populi jam tum innotuit, ut ſperatam propoſiti frugem ex voto aſſequatur.Hic utique multorum te favori gratum reddet: nullæ latebræ,nulli in itinere offerentur oculis receſſus; quorum conditionem aut pericula, peritus comes, recordationis beneficio,non aperiat. Et quî quæſo,ſine illo,quæ

ſpe-

ſpectatu digna, quæ utilia cognitu, relinquenti primùm cubilia patria ſtudioſo, innoteſcent? Quis amicitias? quis contrahendæ familiaritatis commercia fideli ſocio fideliùs aperiet? Haud ſanè ſcio, annon ſine hoc adoleſcentes, ceu cucullati, peregrinaturi ſint, ut vix, inter peregrinos, proſpectare audeant. Non explicabo hîc orationis curſum, Auditores ut infinitas vobis utilitates alias, ex ejusmodi ſocietate ſperandas, recenſeam. Ipſimet, in utraque fortuna, maximas animadvertitis. Infeſta illa eſt? ſolatium habemus. Favore nos exhilarat? Gaudii habemus participem, ex quo illud ipſam duplicari, mirabili modo, nemo non experitur. Volumus præterea in morum curſu amicè moneri? amicum habemus ſocium, magiſtri alicujus inſtar, quem, virtutibus illuſtrem, nemo ſatis laudaverit. Hîc, prægustatis fortunæ acerbitatibus, illarum flexus, varioſque ambitûs provida mentis ſolertia, inculcat, ut, cum ſevera fronte curas volvimus, cum conſilia cum animo agitamus varia, non minùs ſedari, quàm fideli ſocii fidelis conſilio dirimi poſſint. Quis tam animoſus viator, tam audax horroris contemptor, qui ſolus proficiſcens, tetra noctu nemora, abditaſque ſpelæorum tenebras non extimeſcat? Cordato verò cum ſocio qui fuerit, faciliùs quemcunque horrorem poterit ſuperare. Idem de periculis peregrinationis, de variarum in ea curarum tenebris dicendum eſt! OPTIMAM profectò non itineris modò, ſed & vitæ ſupellectilem ſibi com-

 para-

paravit, qui amicos ſibi tales paravit, quorum, præſertim in re incerta, ope & conſilio plurimum ſubinde indigemus. Nec ſine gravi cauſa Poëtarum prudentiſſimus Æneam ſuum, peregrinis in locis verſantem, nunquam deſcribit ſine comite Achate, homine nimirum, prout nomen indicat, conſtantiſſimis curarum vigiliis intento, cujus in ſolertia maximam felicitatis ſuæ partem collocavit. Mirum hujus ſocietatis, mirum hujus ex ſocietate utilitatis exemplum in Elephantis etiam conſulti naturæ oſtendunt. Soli quidem non ambulant; ſed hoc inde non ſentiunt commodum, hanc percipiunt utilitatem, ut mutua in periculis ſibi præſtent ſubſidia. Cum enim venatores foſſas, ad capiendos ipſos factas, levibus ſarmentis tegant, ſæpè accidit, ut Elephantus incidat. Quid verò hîc ſocius? ut ſuccurrat miſero, hinc inde lapides lignaque in foſſam congerit & ingerit, ut, aggeſto ita tumulo, exire illapſus poſſit. Quot ejusmodi periculorum foſſæ peregrinatoribus ubique fodiuntur? Quot inſidiæ ipſis ſtruuntur, ex quibus vix alia, quàm ſocii fidelis, opera emergere ac eluctari poſſunt? O inſignem ergo ex ſocietate iſthac utilitatem, modò talis ſit, unde bona illa expectes! Nec enim omnes eo ſunt ingenio, quos ceu fideles tibi ſocios adjungas & comites. Imò fugiendi ſemper ſunt ad ſomnum & pandiculationes nati, fugiendi licentiæ alumni, quorum contactu optimi quique inquinantur & pereunt. Quantâ verò hîc cautione opus eſt? NUL-

LUM

LUM facilius, quam in pellaces hujus mundi illecebras, præcipitium, quibus incauta juventus, tanquam loqueis, irretiri ſolet, niſi pectus virtute imbutum, & ſacro quaſi præmunitum clypeo habeat. Sed de contagione ſocietatis improbæ, ecquis tanta erit facundia, qui ſatis poſſit dicere ? Gravior eſt, quàm ulla peſtis, violentior quàm cujuſcunque morbi impetus! Multa interim, ſi non omnia, illius mala, ſocii fidelis opera, vel vinci poſſe, vel vitari apud exteros, vel ſaltem minui, haut abs re ſtatuerim. Quisquis ergo iter ſine comite hujusmodi ſuſcipiet, idem ſapientibus videbitur facere, ac ſi, altera manu domi relicta, ingens alibi opus ſuſcipiat. Cum verò præſenti ſeculo, quo vix ullum pluribus reſtagnavit vitiis, inter rara fortunæ beneficia comes iſte, quem laudavimus, referri debeat, ſive habere illum poſſimus, ſive non, comes tamen neceſſariò eſſe debet, cujus beneficio Homericus Ulyſſes tantas paſſim, in peregrinatione, difficultates ſuperavit. Horridos illos Cyclopis ſpecus introivit; ſed regreſſus eſt: ſolis boves vidit; ſed abſtinuit; ad inferos demeavit; ſed aſcendit; Scyllam præternavigavit; nec ereptus eſt; Circes poculum bibit, & homo manſit: Sirenes audivit; nec acceſſit. Tot horrenda ductu comitis illius feliciſſimo ſubiit! tot adverſa ſuperavit! Quæ demum lingua invenietur, quæ utilem hujus Ulyſſeæ comitis neceſſitatem, quæ neceſſariam utilitatem dignè explicet? Si diductis verborum ſpatiis illius beneficia proponerem,

rem,ſi exquiſitim ſingula percurrerem, finis ſanè diei,quam dicendi ſe priùs offerret .Quinimò , ſi quis hanc à peregrinatione ſejungeret, ipſam à collega laborum ſuorum animam ſuſtuliſſe non immeritò diceretur. Cogitatione, niſi fallor,jam percipiſtis, Auditores, Minervā eſſe,ſicut Pater ſapientiæ, poëtico eam ritu,nominat; ſed, iſthoc nomine , prudentem cautionem deſignat. Hæc quidem ſtudioſum peregrè verſantem inſtruit, quem habere locorum delectum oporteat , ubi ſedem ſtudiorum quàm commodiſſimè figere expediat. QUÆ enim tam beata gens? quæ tam felix regio, quæ feliciſſima uni loco ingenia includat omnia? Diffudit ea & ſparſit in omni mundi tractu ſapientiſſima Dei œconomia, & hinc inde artium & diſciplinarum diviſit ſeminaria, ut nihil antiquius ſtudioſum habere oporteat, quàm, juxta ſtudiorum metam , ſedem ſibi Muſarum ex illis commodam eligere. UT enim non omnis fert omnia tellus : ita non omnis ſtudendi locus æquè celebris ac utilis propoſito noſtro accidit. Quis ſuperiorum facultatum tractatori autor ſit , ut in illis locis hæreat , ubi homines, ad rixas nati, mutuis ſe, de hæcceitatibus, Petreitatibusque conficiunt jurgiis? ubi ſubtiliſſima quæque, ſi Diis placet, clamoſis diſputationibus evolvunt, aut miſeriùs impediūt? PERIT,perit profectò, inter vitilitigationes nimias, eruditionis ſpiritus, qui omnem diſciplinarum partem debet animare. Prudentiæ eſt,ad ejusmodi properare

Mu-

Muſarum epulas, quæ & ſaturent animum, & ad propoſitum verè ducant, verè reducant! Ibi ſumma vitæ dux & facultas omnium præſtantiſſima, Theologia, magis floret: hîc Juris & æqui moderatrix, juris prudentia, majori ſtudio tractatur: illic Medicina tabernam velut ſuam præ aliis explicuit: alibi maſculum Philoſophandi ſtudium floridius exercetur. Quis, deſtitutus comite prudentia, divagetur promiſcuè? Quis, primo ſtatim extra patriam curſu, ad heterodoxas ſcholas contendat? SATIS enim triſtia occurrunt exempla, qui cum, non ſatis ante jactis eruditæ pietatis fundamentis, ad venenatas illas domûs properârunt improvidè, ſi non penitùs jacturam animæ fecerunt, conſcientiæ ſaltem ſibi notas inuſſerunt periculoſiſſimas, à quibus vix ſatis unquam potuerunt liberari. Magnum procul dubio comparandæ doctrinæ medium eſt inſtituta cum bonis doctisque viris converſatio! Quot enim theſauros legere, & recondere quotidie poteris latentium literarum, ſi, eorum conſilia ſtudiis adjungens tuis, à manuductione ejuſmodi feliciſſima pendeas? Hic enim utile de ſtudiis tractandis ſuggerit judicium: ille dubia huc illuc animum trahentia eximit: iſte ad utiliùs perluſtrandum utiles autores facem præfert: alii aliis profectûs tuos adjuvant commodis, modò, ex prudentiæ præſcripto, cum iisdem verſeris. Nec enim viſitandi tantum ſunt, apud exteros, egregii viri; ſed, captata commodùm occaſione, conſulendi quoque de obti-

nenda eruditionis & virtutum gloria ; imò ſi modeſtè poſſit fieri, notanda in iis alia, quæ de ipſis referuntur, utrum famæ, ficta ſæpe veris admiſcendi, ſatis reſpondeant. Profectò, ſi nihil aliud prodeſſet ſtudioſis aliarum gentium inſpectio, quàm ut cum eruditis paſſim amicitias inirent, ut cum iisdem converſarentur, mirum quantum prodeſſet. Quid enim eſt, quo ſapientes fiunt? Reſpondet Divinus Plato: SAPIENTUM conſuetudo eſt, quæ plerumque plus valet, quàm diuturna librorum lectio. Sicut qui in unguentariis tabernis vivunt aliquamdiu, odorem loci ſecum auferunt: ita quibus commercium eſt cum eruditis viris, addiſcunt ſemper aliquid, quod illis vix putantibus eſt uſui. Quid? quod ab ejusmodi viris egregium felicitatis provehendæ ſubſidium, abeuntibus etiam, impetrare liceat, commendatitias videlicet, ut vocant, literas, ad ejusdem genii viròs, quorum alibi favore feliciſſimè juvare poſſint. Sunt ſanè certi ritus, ſunt certi hominum mores hîc vel illic, quos videre, quibus aſſueſcere expedit: nemo in his obſervandis meliori eſſe poterit cuipiam ſubſidio, quam quos iſto ſibi modo juvenis peregrinator conciliavit. Quanta verò cura eruditorum conſectari amicitiam, tanta nequiorum averſari ſtudioſo convenit, ne paulatim pravos mores in ſuos adoptet, & ejusmodi periculorum includatur Labyrintho, ut ne ipſa quidem Ariadne miſerum poſſit educere. Multorum ſæpe riſui peregrinator, inter exteros

expo-

exponitur, quos inepta forſitan exoticæ linguæ pronunciatione provocat? Quid, præter prudentem tolerantiam, apponat? Magno enim hic cavebit ſtudio, ne in calamitoſæ vitæ ſcopulos, excandeſcentia improvida, impingat. Improborum ſanè conſuetudinem planè fugere vix licet, vix ſocios vitare aut comites, qui in pocula & libidinem proni, qui in vindictam inconſulti & faciles aut aliis vitiis devenuſtati ſunt. Quo precor alio, quàm providæ cautionis clypeo, inter tales tutus erit, ne laudatos vitæ patriæque mores, profuſa malorum luxurie, in ſe corrumpi patiatur? Cautè omnino vivendum ei eſt, cui omnino inter malos vivendum eſt, cui nulla vitãdi mali cõſortii affulget occaſio: robuſto præcipuè ſtomacho ei opus eſt, ſed non tam ad cõcoquendam ciborum ſæpe oblatorum duritiẽ, quam ad ferendam morum ſæpius mororum varietatem, ut cum omnicus quietè & placidè ſaltem; ſi non amicè, vivat. Terentianus ille Simo, filium ſuum à converſandi peritia commendans, exemplum nobis in præcepto, præceptum in exemplo proponit inquiens: SIC vita erat facilè omnes perferre ac pati, cum quibus erat cumque una, iis ſe dedere, eorum obſequi ſtudiis, adverſus nemini. Nunq̃ præponens ſe aliis. Ita facillimè ſine invidia invenias laudem & amicos pares. Quidni cõmendaret hunc vivendi modum Soſia? Sapienter vitam inſtituit! ſubjicit. namque hoc tempore obſequium amicos, veritas odium parit. O verè Pamphilos futuros,

turos, qui hac converſationis via inter peregrinos inſiſtunt! qui, deditì modeſtiæ, omnium virtutum parenti, favorem omnium mereri gaudent, eximiasque exterorum voluntates ſibi devincere! NON minùs honoris & gloriæ fama, quam concordiæ & amicitiæ laude apud omnes florebit, qui fraternam unanimitatem majoris, quàm tacitas diſcordias æſtimat. Sunt ſæpè inſulſi inter exteros, qui nimiùm acerbis in alios facetiis jocantur: quid facias? HONESTÆ tibi famæ majoris ſit præconium, quàm, ut majorem in te provoces impetum. Cautè de aliorum aculeis factisve judicare, aures ad ventoſas ineptias obthurare, optimum adverſus talia remedium. Nec enim barbaros & effrontes æmulemur ſanniones, mala malis, vitia vitiis augentes. SCOMMATA ſæpe ſpreta evaneſcunt, ſi iraſcaris, agnita videntur. Ubique igitur exemplum nobis optimi eſto, quod Ulyſſes fecit. Sit comes noſtra Minerva illa, dum ad uberioris literaturæ mercatum proficiſcimur, ſit cauta prudentia, ne furorem incurramus hominum Cyclopicorum, ne ſubdolarum converſationum ſcyllâ abripiamur, ne Sirenum, hoc eſt, voluptatum cantibus decipiamur, in vada atque ſcopulos à recta propoſiti noſtri via deferendi. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ, Salvatoris noſtri ad diſcipulos, imò ſtudioſos quoque alios, monitum eſt. COLUMBINA enim ſimplicitas, prudentiæ adjuncta ſerpentinæ, ſic hominem temperat, ne fal-

ſallere velit; hæc illi addita, ne falli poſſit. Facit utriusque conſortium, ne prudentia inverſutam improbitatem, nec in ſtoliditatem ſimplicitas degeneret. Utraque enim, niſi modus adſit, in exitium verti poteſt. Quis enim neſcit, quod plerumque candidos, & apertæ ſimplicitatis amicos in fraudem illici contingat? quibus certè oculo ſerpentis opus in corde columbino, ut, ſub quocunque prætextu, obrepentium malorum temeritatem premant & reprimant. SIMPLICITAS aſtu benè fermentata triumfat! Atque hæc bene obſervata, licèt ad ſtudioſæ peregrinationis regimen faciant, non tamen omnino ei propria ſunt, niſi peculiariter in ſtudioſis requiſita induſtria jungatur. Non omnia ſunt aſſecuti juvenes, qui cum ſocio, qui tempeſtivè, qui prudenter etiam peregrinas regiones inviſerunt; induſtria inprimis & indefeſſa ingenii vigilantia requiritur, ne in turpi ſeſe otio, præſenti parentum curæ ſubducti, volutent, & nummos tantum per libidinem, per luxum, per aleã corrumpere, ſui eſſe officii arbitrentur. NISI attentus, niſi induſtrius, niſi cupidus eos diſcendi animus comitetur, parum commodi in patriam, parum ad ſuos ornamenti referent. Ita enim anſeres peregrinantur, ſatis quidem tempeſtivè, nullis ſtipati comitibus, imò ſatis, ut ajunt, prudenter, cum Taurum montem ad effugiendum aquilas, recepto in os lapillo, transvolent, quo ceu freno vocem compeſcant, & hoſtium ſuorum ſedem tacitè tranſeant. Anſeres

tamen

tamen quales abierunt, revertuntur! Rectiùs priſco & noſtro ævo peregrinati ſunt magni viri, ut nempe inter meliora verſarentur ſtudia, & doctores ſapientiæ: ut ab aliis quæſita diſcerent: ut nondum inventa quærerent: ut, quid fugiendum faciendumve, indagarent. Talis quondam peregrinator in juventute Pythagoras fuit, cum egregia ſtudiorum cupiditate incenſus, Ægyptum peteret, & præteriti ævi Sacerdotum commentarios ſcrutatus, plurimorum ſeculorum obſervationes notaret: cum ad Perſas abiret, ut à ſapientiæ Profeſſoribus motûs ſiderum hauriret. Nec alia magnis viris, Platoni, Democrito, & reliquis mens fuit, qui, poſt multas peregrinationes confectas, felici, ad utilitatem ſuam, omnia induſtria converterunt, & amabili literarum ſplendore decorati, patriæ inprimis, & toti mundo gloriæ fuerunt. Laudabile ipſorum inſtitutum quis non imitari conetur ſedulò, qui gratiſſima honoris obtinendi cura tangitur? qui alacri mente ad eruditionis gloriam adſpirat? Miſeros verò juvenes, qui, per quaſcunque regiones & urbes, temerè circumvehuntur, & ſine ſtudiorum cura, ſine meditationis induſtria, ad peregrinationis ſuæ ſcopum toto animo non reſpicientes; ſed ſibi tantū ipſis, & oculis blanditi, huc illuc ſeſe periculosè conferunt. Aliud ab ipſis exigit Seneca, Belgicus, Lipſius: aliis ille limitibus, neceſſariam peregrinatoris ſtudioſi ſedulitatem, circumſcribit, ut omnia in ea non cum voluptate ſolùm; ſed cum fructu inprimis

primis fiant. VAGARI enim, luſtrare, diſcurrere, quivis poteſt; pauci indagare, diſcere, proficere, quod eſt verè peregrinari. Nemo igitur, dum varias terrarum regiones longo curriculo metitur, ſuis deſit commodis, nec peregrina poſtmodum virtutum & elegantiarum documenta pigra oblivione intercidere patiatur. Ut agricula ſemen in agris, quod ſparſit, ſi non multo labore, multa cura ad ſegetem perductum fuerit, fruſtra ſe culturæ operam impendiſſe ſentit: ſic virtutum ac doctrinarum ergo peregrinati juvenes, diligenti cura ſemina, animo collecta fertili, non foventes & tempus, & omnes peregrinationis fructus perdunt. Plura ſemper, ad excolendam mentem, quam ad oblectandos ſenſus referenda ſunt, ut prudentiæ augmentum, ut ſplendorem ſcientiæ, ut culturam morum, cum laude & gloria, in patriam, nobiſcum referant. Quid multis? Laborioſos eſſe hîc omnes oportet, rogare, notare, diſponere, quæ audiverunt, viderunt, didicerunt. Ecce ſedulam apicularum induſtriam! quàm frequentes, ſereno cœlo, in campis circumvagentur, quam ſtudioſè hortos pervolitant, quam promtè molles flores carpunt, & confectum è variis ſuccis mel, in ſuis alveis diſponunt, ut inde hominibus, & ad voluptatem, & ad neceſſitatem inſerviant! Eâdem curâ ſtudioſi quoque juvenes terras alias, eâdem ſolertiâ emetiantur, ſapientiæ ſuccos & dulces virtutum flores delibantes, ut & moribus, & artibus exculti, in patriam

triam reverſi, blandâ ſuorum acclamatione excipiatur. Sic, ſic optatam contingent metam! ſic omnium applauſu honorabuntur reduces! ſic patriæ ſaluti poſtea inſervient! NON vagabunda nugatio, non ſtentorea vociferatio, varias parentum impenſas refundunt, qui ſæpe genium ob liberorum curam, fraudant, imò aſſidua in ſtudiis induſtria juvenibus curæ eſſe debet, ne munificam eorum benignitatem diſſoluta protervia remunerentur. O felices illos ſtudioſos, qui his modis, in ſtudiorum ſtadio, peregrinationem & inſtituunt, & abſolvunt! qui tempeſtivè, qui cum fideli ſtudiorum vitæque ſocio, qui cautè ac prudenter, qui diligenter ſedulòque res ibi ſuas tractant! Agite hoc Commilitones optatiſſimi, qui iſtud animo propoſitum concepiſtis, &, ad colligendos nobiles virtutum & doctrinarum theſauros, egregium peregrinationis ſtudium amatis, & æſtimatis! agite hoc acriter, ſub patriarum Muſarum auſpiciis, alacriterque animos, ad ſumma quæque natos, excolite, judicio parentum, patronorumque veſtrorum vitam ordinate, ut ex omnium bonorum voto, ad uberiorem ſtudiorum fructũ capiendum, alio conferre vos poſſitis. Profectò, ſi, Deo gratiam ſuam largiente, tam feliciter hoc ſtadium aliquando decurreritis, quanto cum patriæ, quanto cum parentum, & fautorum applauſu revertimini! Reduces ambabus ulnis pia complectetur patria nova ſcilicet felicitatis ſuæ incrementa: lætiſſimo, inter tripudia,
vultu

vultu parentes & fautores deſideratiſſimos amoris & favoris ſui fructus ſuſcipient. Ipſi, Juvenes, amiciſſimi ipſi vos, ſuaviſſimis comitati Gratiis, ejuſmodi conſcenderis honorum faſtigia, unde collectos alibi theſauros, in bonum publicum, cum æterna nominis præclari gloria, poteritis diſpenſare.

PROGRAMMA INVITATORIUM.

MULUS PERSA.

Sic Cyrum, conditorem Monarchiæ Perſicæ, vocavit Nabuchodonoſor, cum ſaucius furore, clamaret ex palatio: inſtare malum Babylonis, cui avertendo neque Belus, neque Beltis ulla ſufficiat! venturum eſſe mulum Perſam, uſurum Chaldæorum geniorum commilitiô, ſub jugum coacturum terræ Dominos, ut ipſe fiat. Cyrus factus eſt! Sic vocavit ipſum oraculum, quod ſciſcitantibus: quandiu Lydorum regnum flore ſub gaviſurum ſit? tamdiu, reſpondit, donec mulus ſede regni Medici potius eſſet. Cyrus potitus eſt! Quæ autem nominis non adeo venuſti ratio? num minus caſto ſanguini natales debet? mulos enim appellamus quoque ſpurios, qui, velut iſthæc animalia, non ſuô genere naſcuntur. Sed à ſordibus ejuſ-

modi alienus eſt heros maximus. Mandanem, Medorum Regis *filiam, matrem: Cambyſem, obſcurum quidem; ſed honeſtum virum, patrem habuit. Tam diſpar matrimonium hoc muli nomen Cyro indidit! Sic unô animô & calamô ſcriptores! Sed quid obſtat, quin nos aliunde titulum hunc eruamus? Cyrum mulumq́ inſpectemus accuratiùs? Mirum eſt, ſi quicquam aliud, quod tanta muli contra amorem efficacia, ut pulvis, in quo ſe volutat, corpori adſperſus, tollere ardorem ejus, aut minuere ſaltem, ſtatuatur. Quam concinnè igitur, ab hoc tenerrimo affectu alienus, muli ſimulacrô, muli nomine notari Cyrus poteſt? Mallem alia de eo ſcribi poſſe omnia, nec vel calamum, vel chartam maculari ſcelerum relatione. Mulus fuit juvenis hic nepos Aſtyagis, alienus ab amore, præſertim in avum &* Regem *ſuum. Quæ, bone Deus, & qualia in ipſum molitus eſt? Cogita crudeles currûs Tulliæ in Servium: manûs Ariſtobuli in Hyrcanum: Selymi in Bajazetem: Sanctii in Iaymem, & illius, qui poſt Clotharium patrem, vivus, cum uxore liberisq́ & domo, exuſtus eſt: ad Cyrum inde reſpice, vix mitiora ejus in avum & Regem ſive conſilia ſive facinora videbis. Parum erat illi, rebellia concipere conſilia; parum, rebellibus accedere ſubditis, & infelix oleum affundere igni: totius gentis Perſicæ fidem fraudulentis arietat machinis: à Rege adſe miſſas fingit literas, quibus ſubdolè in ipſum fraudis ignaros concitet. Quid? dehortantem à propoſito ſceleſto bonum ſenem ludit procaciter, &, quod grande prorſus, & malorum, ut ſic dicam, malum, armis parricidialibus non regno tantum ejus; ſed & vita,*

vitæ, cujus prope certum in acie periculum, imminet. Quid gravius in avum nepos? quid dirius in Regem ſubditus tentavit unquam, aut potuit? Fateor: *peccârat antea in Cyrum Aſtyages, & peccârat graviter; ſed præter votum, duobus luſus ſomniis, ut fata averteret; ſed ſint ullo Cyri incommodo: crevit hic in puerum, virum, Regem; ſed aliquandiu. Deprecatus certè culpam ſtatim eſt à Cyro cognito: avus & Rex tantus à puero ſubditoq; deprecatus eſt. Annon ſatis caſtigavit ſe ipſum ad honeſtatis normam rarâ hac in tanto Dominatu modeſtiâ? ô ſi ornatus ipsâ Cyrus memor ſui fuiſſet muneris! in mentem ſibi revocâſſet illud Poëtæ:* AMES *parentem, ſi æquus eſt: ſi non, feras. Hoc, hoc nepotis fuiſſet ſobrii! Non excidiſſet animô Hiſtorici monitum:* BONI *principes votis expetendi; qualescunq; tolerandi ſunt. Hoc, hoc fuiſſet obſequi periti ſubditi! Quid tam profundô clavô fixum animo ipſius hæret cogitatum avi ſcelus? cogitatum fuit; ſed emendatum quoque fuit. Demus Cyro, ulteriùs in ipſum proceſſiſſe metum Regis non injuſtum: nunquid par pari referendum fuiſſe dicet?* REGES *principesq; amandi ſunt ultra privatas neceſſitudines: morte quoq; noſtrâ ſervandi cætera ſervantes Domini. Sed mulus erat Cyrus, alienus ab amore: omnia in ipſo jura exſtinxerat ambitio: non de tolerando; ſed tollendo: de feriendo; non ferendo eſt ſolicitus.* ET *tales ſunt vindictæ cupidi homines: ſi quid benefacias, levior plumâ gratia eſt: ſi quid peccatum eſt, plumbeas iras gerunt. Quod ſi tamen avus & Rex læſit Cyrum, quid peccaverat avunculus, Darius Medus? hunc enim filium Aſtyagis Iu-*

daitarum Antiquitatum ſcriptor nominat: huic debebatur regnum patris Medicum: quid peccaverat in Cyrum, ut in illum quoq; mulus eſſet, alienus ab amore, quô & proſequi, & venerari deſtinatum ſceptro principem decebat? Ne nunc tot allegem pericula, *quibus ſe & multos innocentes temere expoſuit, ſuamq; & ipſorum vitam, famam, fortunas ultimo exitio objecit. Mulum enim hîc quoq; dixeris, alienum ab amore,* QVI *non provocat mala; ſed declinat: imò, cum ſua quoq; noxa cautum vult illis ſolidè, quos amat. Sed quò feror? quid tam graviter in mulum Perſam detono? Imò, ut manifeſtiùs Aſtyagis in Cyrum: Cyri in Aſtyagem querimonia pateant, concinnatis à ſe nuper, ſtudiô laudabili, Orationibus, easdem fuſiùs pertexuêre Iuvenes Ornatiſſimi,* FRIDERICUS JOHANSON & HEINRICUS SEHLMAN, *quorum alter nepotis: alter avi partes, ſequenti d. 23. Feb. volente Deo, tuiturus eſt; ſed ex Herodoto, penes quem fides ſit illius hiſtoria. Ego quidem omnibus in illa fidem poſſe tribui, non facilè dixerim. Vos ergo, qui hac noſtra & amatis, & aſtimatis ſtudia: Vos, ſummates infimatesq;, humiliter humaniterq; ad hanc aciem invito: audite, quaſo, diſceptantes juvenes: cauſam avi nepotiſq; dubiam cognoſcite: nos Veſtris ſubactiſſimis judiciis qualequale noſtrum, juxta gratam beneficii memoriam, libenter ſubmittemus. Dab. in Muſeo, d. 17. Febr. Anno 1654.*

INVE-

INVECTIVA IN ASTYAGEM.

ORATIO.

BIBLIOTECA NA ROMA VITTORIO EMANU

INter alia Tyrannidis funeſtæ exercitia, quibus Valens Imperator graves turpitudinis notas ſibi inuſſit, primum ferè locum illud obtinet, quòd, cum illum inconſulta quædam cupido inceſſiſſet cognoſcendi: cui, ſe non ampliùs tenente gubernacula imperii ſint committenda? à Necromantico edoctus, illum fore, in cujus nomine primæ literæ eſſent Theod. omnium eorum, qui vel Theodori, vel Theodoſii vel Theoduli appellabantur, jugulis cruentum admovere fernem juſſerit. Ut enim ſilentii ſupparô involvam, quod, in nefandis his negotiis, conſilium Diaboli ſecutus ſit: cujus enim aliâs, quam callidô iſtius hortatu, tot truculenta, quæ perpetravit. perpetravit facinora? horrenda utique ſtoliditas fuit, è pumice aquam, è mendacio veritatem exprimere, deitatis aliquid fallaciſſimo Diabolo tribuere. SOLIUS profectò Dei eſt, futura cognoſcere: Dei eſt, contingentia quaſi præſentia perſpicere. Quæ verò Diaboli opera? humanæ mentis aciem, in cognoſcendis rebus, corrumpere, tenebras ſubinde tene-

 bris

briſaffundere, aut periculoſis undique perplexiloquiis lædere homines ac ludere. Nec Valentem illum potuit latere, quam ſeverè, licet tardiùs quandoque in ejusmodi ſuperſtitioſæ idololatriæ cultores, æternum perituros, Deus, vindex ſcelerum graviſſimus, animadvertat. Imò ſenſit pœnam illam, cum, à Deo deſertus, ſub vexillo militavit Satanæ, & tam crudeliter ſæviit. quanta enim ſævitia eſt, innocentiſſimos viros, & inter illos, procul dubio, multos probè de Republ. meritos, tam infami cæde tollere? & eum quidem tollere, qui, ut Imperator, innocentiæ cuſtos & tutor eſſe debebat? Aſt, ô Vertage miſerrime! (talis enim altâ voce proclamandus eſt, qui tam immani atrocitate tot miſeros pariter atque fortes viros dilaniavit) quæ te cœpit inſania? quæ te invaſit temeritas, quòd ſucceſſorem tuum, ſigno, à doctore tuo peſſimo accepto, voluiſti evertere? non ut tu illum; ſed ut ille te perderet, celerrimè omnis mali patrem ſequebaris. Forſan ſitim tuam innocentium ſanguine ſedare voluiſti? Idem voluit calidiſſimè improbus Tiberius, & propterea, quò efferatam ſuam crudelitatem, eò feliciùs expleret, in exploranda aſtrorum & planetarum indole multum olei temporisque conſumſit: multos, indagatâ illorum nativitate, ſi quid excellens & imperii auſpicia concernens inveniret, occidit; Galbam tamen, ſucceſſorem ſuum, occidere haud potuit. Idem voluit timidè crudelis Imperator, Verus; ſed priuſquam Avium Caſſium

um tolleret, conſilium Marci per literas expetiit, qui, ut de meliori luto formatum habebat animum: ita aliori præditus judicio verum, licet Vero illi non ſatis gratum, dabat conſilium, reſcribens: SI divinitus cuipiam debeatur imperium, non poſſe illum, quicquid agat, interficire; ſimul admonens: in memoriã ſibi revocet ſolenne Adriani dictum: ſucceſſorem ſuum nullus occidit. Idem voluit crudeliſſimè turbidus Nero. Cum enim multa etiam prodigia cõtigiſſent, quæ mortem ejus denunciare, ab haruſpicibus, dicta ſunt, ipſe tamen, metuens futuri, hos & illos tamdiu trucidabat, ut vix tandem ſanum iſthoc Senecæ in mentem ſibi revocaret monitum; LICET quam plurimos ferrô transfodias, ſucceſſorem tamen non tetigeris. Quis luculenter hinc non videat, faciliùs lumen ac tenebras miſceri, quàm eum, quem Deus regio condecorare honore decreverit, trucidari poſſe? FIXIS rationibus res Dei peraguntur, ne quid in regno ejus temeritati liceat: quod ſemel fieri decretum eſt, nullâ poteſt crudelitate mutari. Cujus rei ne plura alia exempla repetam, aſpiciamus impræſentiarum Aſtyagem, Medorum Regem, impiæ crudelitatis exemplum, quem ſomnium de filia in ſuperſtitionem, ſuperſtitio in tantam truculentiam adduxit, ut, cum eodem ſibi modò metueret, ſucceſſorem quoque ſuum opprimere ſtuderet, ideoque nepotem, ex filia, Cyrum, è medio prorsùs tollere conaretur. De quo ipſius facinore, &

quam funeſtis modis hoc peregerit, dum dicere incipio, benevolentiam veſtram, A. cujus ductu feliciſſimo, ad optatum portum, provehar, deditiſſimo devotæ mentis ſtudio imploro. Aſtyages, Medorum Dominus, homo ſuperſtitiosè crudelis, cum neſcio quibus luderetur ſomniis, ac ſi, ex naturalibus filiæ ſuæ, vitis, cujus palmite omnis obumbraretur Aſia, enaſceretur, aliaque provenirent, illico expergefactus de lecto proſiliit, & ex hariolis conſultis hoc hauſit reſponſum: ex ea nimirum filia magnæ generoſitatis nepotem eſſe oriturum, à cujus poteſtate ac regimine tota penderet Aſia. Quid ipſe ad hæc fata? lætari cum deberet, totus triſtitia perfunditur; tremor artûs, ſtupor mentem, media denique quibus fatum luderet fatuus, anxium ejus animum dilacerant. Hæret, &, quid ſibi faciendum; num partem ſanguinis ſui in exilium relegare, an vitâ privare debeat? amente adhuc mente agitat. Sed neque relegationem, neque mortem, cum commodius excogitâſſet malum, approbat. Nihil quippe tutius, nihil regno ſuo conducibilius fore autumabat, quàm ut filiam, ex Atiena conjuge ſuſceptam, filiam unicam, ſanguine ortam regio, filiam Rege conjuge dignam, ignobili & obſcuro viro nuptum collocaret. O malum verò iſthoc generoſis mentibus non incommodum modò; ſed & ipſa morte pejus! Mors dolorem tollit; variis verò ſubindè cruciatibus, per omnem vitam, ſunt obnoxii, qui, ad ſumma nati, matrimonio impari man-

mancipantur. Facillimè hoc amorem exſtinguit in conjugibus, quo deleto, quid, niſi amarulentia, contentus, jurgia, imò cædes denique, remanent? Unde non minùs verè, quam venuſtè, quicunque tandem, dixit: INÆQVALITATEM conjugii ergaſtulum vitæ perpetuum eſſe, ubi lacrumæ potus, querelæ panis vicem aſſiduè ſubeant. Quoties illuſtri natæ loco fœminæ in hæc verba prorumpunt, ubi impar jugum ſubire coguntur: Utinam hic mihi dies longè optatiſſimus illuceſcat, quo vinculum conjugii noſtri, non amoris; ſed odii: non lætitiæ, ſed triſtitiæ nexibus arctiſſimè conſtrictum, diſſolvatur! Quî enim læta eſſe poſſum? quî frenum lacrumis injicere, ſtatum præteritũ ſi cum præſenti confero? Deliciũ conſanguineis erã fragrantiſſimum: omnes me ſummo amore & honore proſequebantur; nunc autem vel conſpectum meùm fugiunt, eò, quod ſerva illius ſim, cujus domina eſſe: quod dominum agnoſcam eum, quem ſervum poteram habere. Et hunc ego adamarem? hunc æquo ferrem animo? minimè omnium! indignè eo usque feram malum illud, cum generoſa Tullia, Servii filia, donec priſtinam cum illa dignitatem recuperavero. Hæc enim, cum viro, regii quidem ſanguinis; ſed cui Servius faſces præripuerat, à patre jungeretur, iratiſſima proclamabat aliquoties: ſe feliciùs viduam, & illum cælibem futurum fuiſſe, quàm, ut impari nubens, alienâ clangueſceret ignaviâ. Si alium dediſſent Dii

virum, domi ſe propediem viſuram regnum eſſe, quod apud patrem videat. Nec mora, nacta Priſci Tarquinii filium, Arunte multum elatiorem, non antea à continuis deſtitit interpellationibus, quàm in ſedem regiam reponeretur, quâ ſe excidiſſe, quam diu Regi non eſſet nupta, arbitrabatur. Haud diſſimile infelicis ejusmodi conjugii exemplum ulvilda quoque, Regis Danorum, Hardingi, filia exhibet, Gothurmo, privato viro, deſponſata: triſti ſemper erat animo, frequentibusque; ſed ex indignatione ortis, in parentem detonabat queſimoniis, ignaviſſimum appellans & malignum, quòd, omiſſa cura paterna & regia, tanti ſtemmatis & claritatis filiam, in obſoletos & deſpicabiles amplexus transmiſerit. Quas certè lamentabiles querelas, annon & noſtra Mandane (ſic enim vocabatur Aſtyagis filia, Cyri mater,) jure ingeminare poterat? Regis erat filia, Regi fuiſſet tradenda. Quis enim, niſi plane ſocors, gemmam precioſiſſimam non aureo; ſed orichalceo includeret annulo? Non tulerunt illud generoſæ nationes, ad pœnam etiam (quis credat?) ſuos popoſcerunt Dominos, ſi ſanguinem illuſtrem miſcere viliori auſi. Videte, A. & miramini exemplum punitæ ejusmodi ſocordiæ, quam in Aſtyage videtis! referunt illud, qui heroum virtutes & vitia fideliter, ad omnem poſteritatem, transmiſerunt, de Henrico, Duce primùm Carinthiæ, Tyrolenſi & Goricenſi comite. Hunc enim corona, ad quam evectus, Bohemica pri-

vabant ſubditi,quod conjugis ſuæ, Wenceslai, Regis filiæ, ſororem, in impar matrimonium Hinci de evercu,ex nobili quidem; ſed non ex regia ſtirpe oriundi,detruſiſſet: mala certè tanta inde oritura putabant, quanta promerendæ iſti pœnæ,pœnæ omnium graviſſimæ, ſufficerent. Verumenimverò, annon graviora quoque meritus erat Aſtyages,qui non ſororem conjugis; ſed filiam, & quidem unicam, donum illud bonitatis divinæ præſtantiſſimum,tam abjectivè habuit? Sed dirioribus ſceleribus ad ſuam & ſuorum contendebat perniciem! Sicut viator, neglectâ ſemel viâ regiâ,in periculoſiſſima ſubinde fertur devia: ita, qui ſemel virtutis & officii ſui ſemitâ turpiter aberrat, majoribus ſemper ſceleribus involvitur. Quid enim,ſuſceptô jam ex Mandane filiolo, fecit avus crudeliſſimus? ſtupendum ſcelus, A.! Quò minùs funeſtas ejus manûs effugeret miſellus, gravidam adhuc, & partui jam vicinam acceſſi juſſit filiã, ut partum in conſpectu Tyranni ederet. Vix prodierat in lucem, ecce furentem voraci crudelitate Aſtyagem, qui Harpago, ſuorum arcanorum participi, calentem adhuc infantulum, minacibus verbis, tradit, & niſi ê veſtigio exſtingui ipſum curet, mortem ipſi, horridè minatur. Quis unquam ſimile quid huic ſceleri,à beſtiis perpetratum,audiit. Tigridis ſæva eſt truculentia: nemo eam poteſt effugere; ſuis tamen blanditur. Urſus, præ nimio furore, quẽ pectore incluſum tenet, obvia quæq; pro-

ſter-

ſternit,ſauciat,dilacerat; at fœtus lambẽdo amplectitur,nutrit,fovet.Leonem,belluarum Regem,non attringam,qui,licèt ferociſſimus, præter catulos tamen ſuos,illis quoque,qui ſe humi proſternunt, neque ad iram illum provocant, parcit.Aſt,ô vim crudelitatis incredibilẽ! quid non efficis, ubi pectus humanum, quale Aſtiagis,(ſi humanum modò appellare licet,) occupâſti? Infans erat,impar adhuc ad nocendum, nec pepercisti! Tuus erat,ô Rex, tuoque ortus ſanguine, & tamen, ut miſerrime trucidaretur, anxiè curâſti! Harpagum tamen adhuc humanitatis ſenſus tetigit. Non Poterat quidem Tyranni verbis,nec audebat obloqui:dabat fidem; ſed inter animi angores, inter Scyllam & Charybdim hæſitans. Quid enim?ſi injunctum ſibi negotium exequeretur, æternam ſceleris inauditi maculam ſibi inurebat, & ſalutis vitæque amittendæ periculum adibat præſentiſſimum. Una erat Regis proles,filia, unicum illius filiolum necare jubebatur; ad imperium eam, rege patre mortuo, perventuram haud ignorabat; quis ipſam ultionem, quam à patre non poterat,à miniſtro exacturam dubitaret? Omitteret autem facinus? vitio quidem immunis, iisdem tamen periculorum fluctibus exponebatur. Quid ergo ſtatuit? aleam fortunæ & vitæ periclitatur:inſaniam inſania juvare nolens,paſtori, iniquiſſimæ damnationis fulmine proſtratum ab avo infantem, ad exponendum tradit. Miſerabilem verò miſerrimi puelli ſortem, cum

ſtupo-

ſtupore, animadvertite! Ruſticus mollia illius oſſa, vix carne lacteâ veſtita, brachiis ſuis includit, & ad ſilvam portatum infantem miſerè projicit. Quæ hic caligo? A. Quo in loco ſumus? Annon, in nemore iſto conſtituti, lamentabiles projecti pueri vagitûs audimus? Ecce, quàm miſerè manûs expandit? quàm ſe totum, inſtar vermiculi cujusdam, incurvat? quàm avidè digitulum ori admotum, pro mammis maternis, ſugit? quàm anxiè illas, caput modo in hanc, modò in illam partem vertens, fruſtra tamen, quærit? Quis calamitoſam ejus vicem non doleat? Quis truculentum hujus calamitatis autorem non deteſtetur? O Aſtyages, tortor atrociſſime! Quæ gravitas delicti eſt in hoc infantulo? adhuc ignarus ejus eſt. Num projectio, fames, mors iniquiſſima, q̃ ipſi deſtinas, ſunt ſceptra illa, illi faſces, diadema illud, quibus, amore ſcil. paterno incitatus, nepotem tuum condecorare debuiſſes? Optandum utique eſſet, filiæ tuæ, & matris jam mæſtiſſimæ, uterum repagulo ſterilitatis perpetuò clauſum manſiſſe! nunquam in abyſſum tantæ calamitatis & miſeriæ præcipitatus fuiſſet filiolus, qui inediâ, triſti mortis imminentis morâ, cum ineffabili cruciatu conſumendus lacrumabiliter quiritatur. Sed quò ſe ruſticus abſtulit? domum ſe jam dudum contulit, ut mulieri ſuæ, ad omnia ſtupenti, omnia exponat. Et hæc, regiam progeniem expoſitam audiens, ſummo eam (uti mulieres aſſolent) videndi deſiderio tenebatur. NIHIL enim avidius

dius rerum novarum muliere. Precibus itaque indefeſſis, pertinaciter inſiſtens, defatigatum virum eò adigit, ut puellum, inter dumeta, vagientem, referat. Quid fit? Mirum enim quid factum eſt, & quod fidem etiam omnem poſſit ſuperare. Reverſus in ſilvam, juxta infantulum canem fæminam, parvulo ubera præbentem, & à feris alitibusque eum defendentem invenit. Quantâ hîc miſericordiâ, quâ canem quoque motam viderat, & ipſe motus eſt: iiſdem igitur, quibus ad necem deportaverat brachiis, ſuſceptum, ad uxorem ſuam, futuram illius nutricem, nutrice cane proſequente, defert, ut in caſa quidem ruſtica; ſed tuto tamen ab Avi ſævitia loco, educetur. Ita ſcilicet infortunio diſſipatum, uno Deus momento colligit! Hic ſtatim vigor mentis, vultûs formoſitas, dulcis denique blandientis infantis aſpectus, tantum in muliere amorem excitarunt, ut nihil, niſi ſalutem ejus exoptans, eò unicè allaboraret, quò ſervaretur ab interitu. Nôſti, ait viro, & me genuiſſe filium; ſed proh dolor! mortuum: ne igitur in Dominos injurius eſſe deprehendaris, neque mihi & tibi malè conſulas, noſtro huic exponendo regale ſepulcrum promereare; illius verò, quem ſolenter educabimus, animam ab interitu vindices. Dictum, factum! permutatâ parvulorum ſorte, hic pro filio paſtoris educatus; ille pro nepote Regis expoſitus eſt. O miram Dei, adverſus impietatem Avi, providentiam! Quis credet unquam, niſi unanima hiſtoricorum fides teſtaretur,

tur, tantam iram, tantum odium, in nepotem ſuum innocentiſſimum, evomere ipſum potuiſſe? AMOR alias non vento æſtimatur ſimilis, qui ad longinqua fractus debilitatusque pervenit; ſed ingentibus fluminibus, quæ, quo à fontibus ac capitibus longiùs recedunt, eo majores volvunt undas, eò amplioribus & capacioribus alveis volvuntur: ſic quoque affectus ille, cum ipſa ſucceſſione, augeri, & major in Avis, quam in ipſis parentibus eſſe, deſcendere, non aſcendere dicitur. Quod ipſum tamen non niſi de melioribus dicendum, quis non videt? Quis enim non vidit Cyrum noſtrum, (ſic enim vocatus eſt,) Avi odio miſerè abjectum? Quis calamitatem ejus non deploravit? Omnes quotquot vidimus, deploravimus: quotquot deploravimus, vidimus. O ſingularem autem iſtam Cyri curam! Canem conſervationis ſociam habuit, ut, cum Rex hominis, quid dicam Avi? ingenium deponeret, canis illud aſſumeret. Dum hæc dico, dum miranda, circa conſervationem Cyri, plurima expendo, Habis Curetarum Rex, me vocat, iisdē jactatus cum Cyro miſeriis, eadē Dei cura ſervatus, cervæ quondam alumnus, ut Cyrus noſter canis fuit. Illegitimo n. concubitu natus cum fuiſſet ex Gargoris filia, pudore flagitii ductus Gargor, variis eum modis extingui voluit. Primum igitur omnium illum exponi, &, aliquo poſt temporis intervallo, cadaver ejus (ut qui, animam eum jam exhalâſſe arbitrabatur,) requiri juſſit. Cum autem vario ferarum lacte

lacte interea nutritus inveniretur, tramite anguſto, per quem armenta commeare conſueverant, eum projici mandavit. Crudelis prorſus, qui proculcari nepotem, quàm ſimplici morte interfici maluit. Sed cum ibi quoque inviolatus maneret, canibus primò jejunis, & multorum dierum fame cruciatis, mox etiam ſuibus objici: imò cum & ibi non ſolùm ei parceretur; verùm etiam quorundam uberibus aleretur, in oceanum infantem abjici curavit. Tum verò numine quodam manifeſto, inter furentes æſtûs, inter reciprocantes maris undas, veluti nave, non fluctu veheretur, leni ſalo in littore expoſitus eſt: quod cum tetigiſſet, à Deo, (quis enim aliunde tam miram conſervationem arceſſat?) à Deo quaſi miſſa cerva advolabat, eique ſua offerebat ubera quibus à morte jam vicina liberatus, Rex aliquando crearetur. Audite verò cervinam educationem, & miramini! Inter cervorum greges poſtquam diu montes atque ſaltûs, nullâ illis inferior velocitate, peragrâſſet, à venatoribus Regis, ex improviſo, captus, dono Regi offertur. Et hic nepotem, ex lineamentorum ſimilitudine, certisque notis aliis, quas corpori habuit inuſtas, agnitum, per tot ſervatum prodigia, ſucceſſorem regni deſtinavit. Tanta verò poſtmodum felicitate regni gubernacula tenuit, ut non fruſtra, Dei benignitate, tot periculis ereptus videretur. Sic igitur, ſic PER anguſta ad auguſta, per aſpera ad proſpera, per horrores ad honores enituntur viri maximi!

Qua-

Quæ autem fata Cyrum avo peſſimo manifeſtârunt? Quid ipſum ruri viventem aulæ prodidit? Luſus erat, A. & luſus ruſticus, qui ad hæc ſeria Cyrum pertraxit. Ludebat ille fortè fortunâ cum ruſticorum liberis, qui inter alia, de eligendo etiam Regulo conſilium capiebat. Res, uti fieri in ejusmodi luſibus amat, ad ſortem vocatur. Cyrus munus iſtud obtinet, & ſtrenuè in ſe ſuſceptum putat exſequendum, regius animus! Singulis itaque ſua dat negotia: leges de obedientibus & inobediẽtibus, quibus iſti præmiis: quibus hi pœnis afficiendi, prudenter ſancit. Ne autem lex ejus ſine exſecutione, campana ſine piſtillo, hoc eſt, nulla eſſet, aliquem ex colluſoribus, mandatum ejus contumaciter reſpuentem, flagellis probè affligi curat. Quod ubi pater caſtigati pueri reſcivit, indignabundus Regem adit, eique rem omnem querulâ voce aperit. Quid hîc Rex? ad iram, ſive potiùs furorem vocatus, extemplo acerſi jubet Cyrum, eumque præſentem de cauſa, quâ, ad tantam commotus audaciam, hominem ingenuum ſervilibus affecerit verberibus, percunctatur. Cui ille, nihil mutato vultu: ſe ut regem feciſſe, maſculè reſpondit. Vix dixerat hoc, & in Rege non tam admirationem conſtantiæ, quam ſuſpicionem altioris, quàm ruſticæ originis & conditionis excitat. In memoriam ſibi revocat, de nepote expoſito, ſomnium: mox torvo puerum vultu, oculis igne flammantioribus intuens, vultûs inſtar nepotem indicare, tempus expoſi-

ee tio-

tionis cum ætate ejus congruere, iratus animadvertit. Converſus itaque ad paſtorem, qui una aderat; unde puerum acceperit? quærit minitās, niſi liquidò veritatem aperiat, tormenta mortemque oſtendit. Invitus quidem ipſe; ſed metu impendentium malorum, præcipuè atrocitate Regis adactus, rem, uti erat, promſit, neſcius, relatione iſta Harpagi filio parari exitium. Illum enim, agnito Cyro, Rex ad ſe mitti ſtatim juſſit: miſit Harpagus filium; ſed amiſit etiam, cum amittendum minimè crederet. Nam ſimulac illum ædes regias intrantem Tyrannus conſpexit, furore agitatus, inſtar milvi cujusdam, prædæ inhiantis, advolat, eumque unguibus ſuis abripiens, ad laniarium abripit: mox culter lanionis innocentiſſimæ ovis petit jugulum, caput, manûs, pedes ſecuris amputat, totum denique corpus minutim dilaniat. Sed neque hic ſubſiſtebat crudelitas. Harpago, ad cænam invitato, partem carnis elixæ, partem aſſæ apponit, eumque, ut comedat, ſæpius hortatur. Ad ſatietatem uſque ſtomachum cum impleviſſet Harpagus pater, ab infanticida interrogatur: numquid illis oblectatus ſit epulis? admodum bene, cum reſpondiſſet; ut patinam, quam porrigebat ei velatam, detegeret, mandavit. Hic, nihil mali ſuſpicatus, neque per febrim (ut ita loquar,) ſomnians, cænam iſtam ſtomachum ſuum, in filii ſui ſepulcrum, mutâſſe ſumtam detegit, filiique ſui, unicè dilecti, unicè deſiderati filii ſui caput, cum aliis illius membris amputatis videt. O ſpectaculum

lum abominandum & horrendum! quanta illud cordi paterno vulnera, ſanguinem largiter fundentia, inflixit? quanto illum pallore, procul dubio, perfudit, aut veriùs confudit? Mirum profectò, quòd non primo ſtatim intuitu animam exhalârit! quòd non manibus furore armatis in Tyrannum, ut ille in filium, ruerit! Mirum, quòd pars terræ, quam tunc occupabat ſentina truculentiſſimorum ſcelerum ſordida, repentino hiatu ſubſidens avum non confeſtim abſorpſerit! Cùm Atreus, Thyeſtis frater, filios ei edendos offerret, ipſum cœlum ſtupuit: ſol, oculus mundi, ne aſpectu ſaltem pollueretur, retrò fugit, & cum tantum deteſtaretur ſcelus, magnam partem obſcuratus eſt. Quid verò hîc dicemus? Cœna Aſtyagis vere Thyſtea cœna fuit, quæ horrore ſuo proverbio etiam locum fecit, quo res horrida, res dira & mira ſolet deſignari. Execrandum autem hoc Aſtyagis ſcelus fuit, & execrandum pluribus nominibus. Ideóne enim culpâ (ſi modò Harpagus, fortuitus innocentiſſimi nepotis ſervator, culpæ reus eſt,) condonatâ in gratiam ſcilicet cum eo rediit Tyrannus ſimulator, ut ſecurum illum redderet? Ideóne illum ſecurum reddidit, ut filium ipſi ſuum mitteret? Ideóne miſit pater, nihil mali ſuſpicatus, ut Tyrannus trucidaret? Ideóne trucidavit Tyrannus, ut patri, horreo profectò dicere, patri carnem filii comedendam traderet? Tradidit, ut ſcelus ſuum ſemper majori ſcelere augeret! Tradidit, ut præclarum aliâs illud Ma-

gni Imperatoris ſymbolum: plus ultra! ſuum nequiter faceret! Suum ſanè fecit veriſſimè, dū ſibi pudori eſſe putavit, infanticidæ duntaxat titulo gaudere: ad altiora pergendum, viros quoque ſtrangulandos eſſe duxit. Quid enim poſtea machinatus eſt? Cum primum infeliciter pugnâſſet, miſeros Magos, qui ſatisfactum Regis ſomnio putabant, cum Cyrus regnum; ſed ludicrum in alios obtinuiſſet illos, inquam, Magos convocatos vincire, vinctorum colla, funibus ornata, patibulis affigi curavit. Sed quidni pari in ſemetipſum ſæviit ſupplicio Aſtyages? Ipſe ſomnio quoque ſe defunctum, cum iiſdem, ſtatuit: ipſe conſilium eorum & requiſivit, & libenter eſt ſecutus: ipſe paria cum illis, quid? infinitis modis deteriora & tetriora perpetravit. Verum CRUDELIUM proprium eſt, Hydropicos imitari. Ut enim hi, quò plus aquæ bibunt, eò plus ſitiunt: pari modò, illi, quò plus ſanguinis profundunt, eò plus, cum Aſtyage, profundere ſatagunt. Ut verò dies orientem ſolem, ignis fumum ſequitur: ita crudelitas, aliaque impia ſcelera, Nemeſin comitem habent individuam, velocem pediſſequam. Hinc primi illi ſapientiæ doctores Poëtæ, inter alia media, quæ piis, ut virtutibus, impiis, ne vitiis indulgerent, Deam indignationis & ultionis etiam ſtatuerunt, variis eam coloribus mirificè & ingenioſè delineantes. Nimirum alatos illi pedes tribuerunt, caput coronâ cinctum, cui victoriæ ſigilla undique inſculpta erant: in dex-

tra

ra fraxinum tenebat, quâ conſpiciendam ſe præberet mortalibus. Quo ſanè figmento aut pigmento, quid, niſi vindicias divinitus paratas illis eſſe, qui vitiis ſe mancipant turpiſſimis, judicârunt? Quid corona denotat? quod omnibus tandem ſceleratis Nemeſis supernè immineat! Nam cujus caput corona cinctum eſt, non unius; ſed omnium ſubditorum caput eſt: ab omnibus, ſi quid deliquerint, pœnam exigit. Quid ſigilla victorię? nihil certè aliud, niſi quod ſemper triumfum agat divina vindicta, & tam de malis imperantibus, quàm parentibus ſupplicium ſumat graviſſimum. Quid autem ſibi volunt alæ? velocitatem denotant meriti ſupplici. Velox eſt, & ſecurus peccator, antequam putet, fraxinum in tergo ſentit. Si videatur quandoq; differri, tarditas ſupplicii gravitate pœnæ compenſatur. Raro, imò nunquam, antecedentem ſceleſtum deſeruit pede pœna claudo, ut de hac Nemeſi Lyricus cecinit. Senſit hoc Aſtyages noſter, cum non putaret, ſe tantos, & tam properas impiæ crudelitatis pœnas daturum eſſe. Securus incedebat, multos paſſim trucidabat, inimicos ſe ſe funditùs deleviſſe, nulli non, Tyrannicis ſuis facinoribus, metum ſatis gravem incuſſum arbitrabatur, ut absque omni periculo, ubique locorum tutus verſari poſſet. HOC enim talium eſt ingenium, A. tales ſibi fingunt cogitationes Tyranni; ſed vere fingunt, ignari prorsùs, quod frequentia ſcelera paucorum quidem odium reprimant; omnium verò irri-

tent. Quemadmodum enim præciſæ arbores, plurimis ramis,repullulant: & multa ſatorum genera,ut denſiora ſurgant,reciduntur;ſic quoque Tyrannica præſertim crudilitas inimicorum auget numerum tollendo. Quò autem uberior horum meſſis exſtat,eò ſanè majori odio, eò crebrioribus,cum Aſtyage,conſpirationibus inſidiisque exponuntur. Videte enim ſupplicia ejus graviſſima! Atrocitatem ejus omnes proceres,omnes ſubditi exoſi , nihil magis optabant , quam ut poteſtati Regis clementioris ſubjacerent: idem quippe ſibi omnibus , quod innocentiſſimi quique experti erant , metuebant.Sed ô inſtabilem & periculoſam ſecuritatem,quæ incredulitate fundata eſt!FIRMIOR profectò & tutior illa eſt , quæ ex clementiæ fonte rivulos ſuos deducit. Clementia eſt magnes ille,civium amorem attrahens : hæc animos eorum arctiori amoris vinculo conſtrictos tenet: huic, veluti fundamento ſolido, amor ſubditorum tam firmiter innititur, ut nullis aliorum inſultibus, nullis ſeditionum molitionibus,nullus denique adverſitatum quarumcunque etiam procellis moveri, quid dicam everti? poſſit. At CRUDELITAS gignit dolorem, dolor ultionem. Quid enim Harpagum ad ultionem commovit? dolor: quid ad dolorem? crudelitas. Quoties enim ſibi epulum iſtud nefandum in memoriam revocabat, quoties autem ſibi procul dubio revocabat? A. toties calcaria juſti doloris ad vindictam ſenſit inſtigantia,

tiâ,donec tandem, dolore victus, in eam conſentiret. Diu itaque & altis cogitationibus viam, qua ſcilicet velociter feliciterque ad ultionem inſiſteret, inveſtigans, nullam tutiorem, nullam deviis periculorum minùs obnoxiam invenit, quam ſi Cyrum, ad arma in Tyrannum, concitaret. Partem ſomnii impletam, nepotem regium ſervatum eſſe videt: totum Magorum præſagium veritati conſentaneum nunc reddere, regnumque Aſtyagis Cyro tradere animo deſtinat. Quare, literis ad eum exaratis, quanto Regem odio, quantò verò ipſum Medi omnes amore complectantur, exponens, perſuadet ei, arma ut in avum, flagitiorum fœditate teterrimum, juſtiſſima ſumat; ſic regnum, cum ultione tot horridarum injuriarum, Diis faventibus, occupet. Neque eſſe, quod de victoria, quæ potiſſimùm ex belli Duce pendet, deſperet. Sive enim Harpago, ſive alii ex proceribus ſummam belli Rex commiſerit, nullum ipſi obſtaculum, quò minus palmâ felici potiatur, metuendum. ADEO Reges iſti, extra periculi metum minimè poſiti ſunt, qui ſubditos à ſe ſuos ita abalienant, ut, ſi per ſtragem humanam illis iter ad interitum ſit ſtruendum, omnes per furorem ſuum in ipſos ſint ſtructuri. Quis enim ejus, quem odit, vitam, ſua vita tueri. Quis pro inimico, adverſus amicum, pugnare velit? Neque id fecerunt Regii milites. Aſtyages quidem illos, Cyri audito ad bellum apparatu, eo conſcripſerat animo, ut ſub clypeis atque gladiis eorum

tutus ab armis imminentibus, deliteſcere, & propulſare Cyrum poſſet. Verùm contrarium experiebatur, cum illis Harpagum præficeret. Infeliciter & ſtolidè prorſus! Quid enim ſtolidius, quàm illi, cui unici filii corpus, ſine omni culpa, tot in partes, cruento ferro, miſerè ſectũ comedendum obtruſerat, fortunæ vitæque ſuæ propugnatores tradere, & principatum in exercitu committere? Neſcio ſanè, quas tunc cogitationes foverit Aſtyages! Fortaſſis amorem Harpagi in filium, ex ſuo in nepotem unicum, judicavit; aut ſuæ in illum crudelitatis oblitus eſt. Sed ita ſolet fieri! QUEM Deus, ob perpetrata facinora, exitio deſtinat, excæcat, mentemque ei juſtè adimit, ne, quod è re ſua eſt, videat. O gravem iſthanc ab irato Deo pœnam! Miſer, fateor, corporis lumine orbatus dici ſolet; aſt hunc cum mentis luce privato ſi contuleris, tantum abeſt ille à miſeria, ut etiam felix nuncupandus videatur. Interrogatus aliquando Aſclepiades: quid incommodi afferat ipſi cæcitas? reſpondit, ut uno ſemper comitatus ambulem. Rerum ex Aſtyage ſi quis quæreret: quid illi tam funeſta profuerit excæcatio? reſponderet ſanè: ſe non tantùm, comitatu civium militumque uſitato deſtitutum, infeliciter ambulare; ſed præcipitem quoque ex alio ſubinde infortunii barathro in aliud ruere. Et verè ruebat, A. verè corruebat, & bis victus, à nepote Cyro, una cum Troibus: Rex fui! regnum habui! exclamare tandem cogebatur. Quàm primum enim

enim Harpagus exercitum, ad profligandum hoſtes, ſibi à Rege commiſſum, accepit, ecce per deditionem, promiſſionis ſuæ haud immemor, Cyro tradidit. Quod ſimulac, per rumorem, ad aures Aſtyagis pervenit, pervenit autem malum hoc, ut ſolet, repentè, totus furore intumuit. Flagrabant oculi & micabant! exæſtuans ab imis præcordiis cruor nativum oris colorem mutabat ſubitò! quatiebantur labia; horrebant ſubrigentes capilli, huc illuc manibus inquietis, citatis gradibus frendens curſitabat, inter mugitur, ſpiritu ſtridenti, tormenta, tormenta ſæpius iterans. Quæ ſanè vox iterata nobis inſtar facis eſt, cujus beneficio interiora animi cogitata, imò cor ipſum Tyrannorum penitùs luſtrare poſſumus. Quantum amaritudinis in eo latet? Tormenta ſentiunt, tormenta loquuntur, quia furiæ ipſos malæ conſcientiæ, erinnyes tot patratorum ſcelerum exagitant, & tamen, inter ſuos cruciatus laniatuſque, mens nihil aliud, quàm, quomodo alios excruciare velint, cogitat, deſiderat, exoptat. Adeò verum eſt & hîc illud Poëtæ: SOLAMEN miſeris, ſocios habuiſſe malorum! Aſtyages autem, primum in ſe vindictæ divinæ impetum ſentiens, caſtra reparat, & vires Martias: partem exercitus à tergo ponit, quæ eos, qui vitæ dulcedine ducti, fuga ſe tueri vellent, ferro in hoſtes fortiter ageret. Neque id ſine aliqua ſucceſſus ſpecie! Milites enim ejus non tam fortitudine, quam deſperatione rapti, tanto cum impetu, tamque furenter in

Perſas ruebant, ut Perſæ, niſi caſtigatione Matrum Uxorumque repreſſi fuiſſent, victi fugatique, Cyrum ſuum turpiter deſeruiſſent. Medorum enim & Aſtyagis ferocitate coacti, cum jam cederent, Matres Uxoresque obviam currebant, clamantes, monentes verbis, vultu, geſtibus rogantes, in pugnam ut redirent, ut Tyrannum fortiter reprimerent. Redibant ipſi, idque tanta cum animi fortitudine, tam maſculo pectore, ut, quos fugiebant, fugere compellerent, victoriamque propè jam victoribus animosè eriperent. Quo in prælio & ipſe Rex Aſtyages captus ad Cyrum deducitur. Sed magnum hic benignitatis & clementiæ ſpecimen generoſus animus in Avum edidit! Non enim injurias tantùm, quamvis graviſſimas, patienter tulit, ſatis eſſe ducens, poteſtatem vindicandi habuiſſe; verum etiam maximæ Hyrcanorum genti Aſtyagem præpoſuit, ut ſit difficile judicatu, num victorem, an verò nepotem, in hoc bello, egerit? ô clementiam Cyri ſingularem! ô animum Heroicum & ab omni vindicandi ſtudio alieniſſimum! QUOD ſi ingenti incremẽto laus illius ſurgit, qui ex hoſte nihil præter gloriam ſumit: quantis ille celebrandus eſt encomiis, qui & hoſti ſuo, & tanto hoſti, tanto omnium bonorum hoſti, priſtinam quoque, ſi voluiſſet ipſe, dignitatem reſtituiſſet? Quàm enim ſine dubio ſtupuit Aſtyages, cum vidiſſet, quàm benignè, quàm placidè ſecum Cyrus ageret? Pudore quidem ſuæ in illum crudelitatis

ductus,regnum recipere noluit: Nepotem ſuum & victorem clementiſſimum encomiis perpetuis celebravit. Tu igitur,ô Cyre,victor optatiſſime,triumfa, quod divinitùs tibi deſtinatam gloriam glorioſè conſecutus es! Triumfa ſanguinariam Avi calliditatem, qui te vilem & abjectum habere voluit: Deus te, tot exornatum virtutibus, Monarcham jam diu conſtituit. BENEFICIA divina nulla calliditate everti poſſunt.Incerta licet nonnunquam &mutabilia appareant,ſtabilia tamen, & præter opinionem firma,conſiſtunt. Quis te,ô Monarcha mirabiliter ſervate! ad tanti honoris & regiminis faſtigium perventurum unquam credidiſſet? Perveniſti feliciter, viciſti mirabiliter! per aſpera ad aſtra contendiſti laudabiliter! Triumfa,ô palma,nulli miſeriæ, nullique infortuniorum ponderi cedens: preſſa quidem, non tamen oppreſſa fuiſti! Triumfa, ô ſol, ignito victoriæ & gloriæ jubare ſplendidiſſime! omnem nubium caliginem,fulgori tuo oppoſitam, ex voto diſſipâſti! Triumfa,inquam Avi crudelitatem impiam! qui Magos, qui Harpagum, qui exercitum omnem, imo denique ſe ipſum adverſus te armavit. Fruſtra! FRUSTRA conatus impiorum omnes ſunt adverſus Dei conſilia: omnia bonis in bonum vertuntur! Fremant &,quicquid velint, moliantur; tandem tamen bona cauſa triumfat! Quis autem non videt? quis non animadvertit, gratia ſcelera gravibus affici ſuppliciis? Aſtyages exemplo nobis

bis eſt,& ex Hyrcania inclamat omnes imperantes: ita gubernacula regni ſui dirigant,ut amore potiùs ſubditorum muniri, quàm meritis eventi odiis poſſint. AMOR eſt humor imperii radicalis,cujus beneficio,quam diu juſta ſervatur harmonia, viget, floret, creſcit imperium, exſiccato illo, furiali ſubditorum æſtu facilè areſcit,marceſcit,& penitùs exſtinguitur. Amor eſt firmamentum domus regiæ,quo ſubtuto labaſcit, corruitque ipſum ædificium. Crudelia imperia tandem corruunt; felicia certe vix unquam exſtiterunt.

VINDICIÆ ASTYAGIS.

ORATIO.

CUM ſummo rerum omnium auctore, Deo, multa nobis ſunt cum brutis animantibus communia, tum ea præcipuè gratæ mentis propenſio, quam parentibus, ob tot & tanta in nos educationis beneficia, omnino debemus. Si campum volatilium,volatili cogitationum noſtrarum remigio, ingrediamur, ecce Ciconiæ, redeuntis anni nuncii, triſtitiam hiemis ejicientes, verni temporis introducentes lætitiam,nos ad ſe alliciunt! ſe,tanquam ſpeculum

lum gratitudinis in parentes lucidiſſimum, intueri jubent! Cum enim illi pennas ſuas, ſenio coquente, laxaverunt, nec ad quærendos cibos ampliùs ſunt idonei, plumis ſuis frigida genitorum membra foventes, eſcis laſſa corpora reficiunt, &c, donec in priſtinum vigorem ales grandæva redierit, piâ viciſſitudine reddunt juvenes, quod à parentibus parvuli ſuſceperunt. Non immeritò longâ vitâ ſervantur, qui ſancta ejusmodi ſtudia non negligunt! Prima illorum magiſtra natura eſt, quæ nullo vocis miniſterio, nullo literarum uſu indigens, tacitis viribus parentum caritatem, brutis etiam, infudit. Quanto igitur ſtudio? quanta animi alacritate, ad exercendam hanc virtutem, excitari nos oportet? quanta cura curam genitorum noſtrorum, & gratitudinem in illos obſervare? ſed ô tempora! ô mores! in quibus, quæſo, libetis affectum illum, robur ſuum obtinere? in quibus gratam in parentes caritatem ſatis vigere animadvertimus? Quod enim unicè, quod æternùm dolendum eſt, non tantùm, de referenda gratitudine, ne quidem cogitant plurimi; ſed non pauci quoque reperiuntur, qui, loco gratæ pietatis, non niſi damna, inſidias, mortem denique ipſam, vitæ ſuæ, poſt Deum, autoribus, impiè machinantur. Poſſem, ſi hoc unum agerem, recentiora quoque tantorum facinorum, de Selymo, de aliis ex Turcia exempla, in hiſtoricorum ſcriptis paſſim obvia, referre: poſſem, ex Romanis imperatoribus, incommodum illum

Com-

Commodum & Henricum V. poſſem illos filios Ludovici I. aliosque nominare, qui & regna parentibus eripuerunt, &, ut voto potirentur, ne parricidio quidem abſtinuerunt. Supra fidem prope recentius illud ſcelus eſt Adolphi Egmondani, qui, cum diuturnum patris, Arnolphi, Ducis Geldriæ, imperium & vitam ægrè ferret, noctu ipſum, è lecto abreptum, nudis pedibus & corpore, per aſpera viarum, raptavit in tetrum carcerem, & ſex totos ibi annos miſeſè detinuit. Quid fit? Reges Principesque filium monent: certas remorandæ caritatis conditiones, plus etiam juſto, filio blandientes, proponunt: viros ad illum graves, (quos inter celeberrimus hiſtoricus, Phil. Cominæus fuit,) ad monendum movendumque illum deſtinant. Quid his filius? ferociter reſpondit: Malle ſe præcipitem dare parentem in puteum, & ſe deinde ſuperinjicere, quàm ut ullas conditiones paciſcatur. Tollendus pater eſt, clamitat, qui tot annos præfuit, ut nos quoque imperemus. O reſponſum non tam impium, (& ita tunc viſum omnibus,) quam inſanum! Quis in ejuſmodi hominibus quicquam deprehendat hominis, quam corpus? Quis furorem plusquàm belluinum non deteſtetur? Et in his quidem notum ſatis omnibus eſt parricidiale facinus; non ita in ſecundæ Monarchiæ fundatore, Cyro, Rege alias in optimis numerando, quem tamen, cum oculis non poſſimus, ſi animis noſtris contemplemur accuratiùs, ipſe profectò in Regem, in Avum

vum ſuum crudeli graſſatus impetu, auſuque ipſum nefario è Regno penitus exturbans, tale quid perpetrâſſe deprehenditur. Fruſtra cauſam ejus propugnavit Prædeceſſor meus! Aſtyagis crudelitatem in filiam, in nepotem, in Harpagum, in Magos fruſtra exaggeravit! fruſtra in ſupplicia invectus eſt! ſi enim omnia liquidius diſcutias, majoris vituperii notas Cyrus incurret; Aſtyagis vero factum, ſi non omnimodè laudandum, magna tamen ex parte excuſandum eſſe apparebit. Quod dum, ex eodem Hiſtorico, Herodoto, nonnihil explicatiùs proponere conor, Veſtram, A. benignitatem itidem humiliter imploro, ut eoſdem benevolentiæ radios, quos anteceſſor meus ſuaviter ſenſit, mihi quoque, parcè breviterque dicenti, concedere ne dedignemini. Perturbabatur ſomnio periculoſo Rex Medorum, Aſtyages, in quo filiam ſuam, Mandanen, tantum deſe fundere ſaccati humoris vidit, ut omnem ipſius urbem oppleret, & univerſam inundaret Aſiam. Horridum Profectò ſpectaculum! Ipſe Rex, cum omnibus ſubditis, cum omnibus palatiis, in vaſtiſſimo aquarum æſtu verſari ſibi videbatur. Solutus ſomno, ſubitâque conſternatus ſolicitudine, dubias cogitationes, incerta conſilia, diu ſecum volutavit, & ultima ſibi quæque cepit ominari: infirmitatem tamen ſuam, in dijudicandis rebus tam arduis, agnoſcens, infallibili Magorum interpretatione, (ut credebat,) uti decrevit, à quibus audiit: Nepotem ipſi naſciturum ex filia; ſed

ſed ſupra modum infeſtum regni Medici turbatorem, noviq́ue inſtauratorem per omnem Aſiam potentiſſimum. Quid hic attonitæ mentis Rex? prævenire malum, antequam præveniretur, non injuria laborat, ſapienti prorſus conſilio. Funeſtam verò filiæ ſuæ oppreſſionem non appetit: omne inhoneſtum, & in famam regiã injurium medium reſpuit: viro bonæ autoritatis, licet generis non illuſtris, Mandanem ſuam nuptu locat, ut ita extra omnem periculi aleam poſitus felici ſidere ſuum tenere thronum poſſit. Quàm rarò autem calamitas una ſola eſt! Vix remiſerat nonnihil horror, ex priori ſomnio: vix cogitationum variarum æſtus aliquantum detumuerat in animo regio, & novus æſtus, novus horror eum concutit. Nondum curſum ſuum annus vertens attigerat, & ecce! ſomnio turbatur altero, priori non abſimili. Videbat per quietem, ex naturalibus filiæ vitem excreſcentem, cunctasq́ue contegentem partes Aſiæ. Admirabilis ſpectaculi novitas præterita ſimul Regi anxio revocabat in memoriam. Recrudeſcebat ſoporatus dolor: ſubita tempeſtas ſerenitatem, quam puſillum modò ſenſerat, diſcutiebat. Malum ergò potiùs tollere, quàm nunquam ſedato animo exſpectare, tutiſſimum plane judicabat. Et quî poſſet aliter? DURUM certè ingensq́ue telum eſt neceſſitas, adverſus quam cum olim neque Diis pugnare datum fuerit, quid mirum, quod illi Rex quoque ceſſerit? Huic itaque erat parendum, ex hac capiendum con-

conſilium,malum in herba ſuffocandum. Recentem igitur filiæ infantem, vix in lucem editum, Harpago tradit,&,ad necem ornatum exponi jubet; is verò miſericordia erga puerum commotus,paſtorem Regii pecoris in nemus in nemus deportare jubet, ubi fata ſua qualiacunque exſpectaret. Sed ô fortunatum puerum,& ab ipſa ſtatim infantia ſingularibus præmunitum auxiliis, cui ne ſic quidem noceri poterat! Urinam felicitate ſua bene poſtea fuiſſet uſus, debitæ potius pietatis memor, quam vindictæ injuſtiſſimæ, quam ſibi, contra jus faſque, in Regem & Avum ſuum rapiebat. Expendite enim, A. & ſub exactius judicium vocate facta Aſtyagis! Annon divino facta conſilio animadvertitis, modò ipſum velut Ethnicum conſideretis,qui ſomnia ejusmodi,divinorum monitorum loco habebat. Meritò quidem deploramus occæcatas Ethnicorum mentes: jure triſtè ipſorum dolemus ignorantiam,quòd,verâ veri Dei notitia deſtituti, adeò vani facti ſint, ut gloriam incorruptibilis Dei in multos diſpenſârint Deaſtros,quorũ auſpiciis agerent omnia. Ab his enim proficiſci putabant agendi conſilia, ab his auxilia etiam per ſomnia exſpectabant, non attendentes ſatis, aut intelligentes, dæmoniacas plerumque fraudes illis miſceri. Quin enim ille rerum artifex,diabolus,in multis DEI exiſtat ſimius,quis dubio hæreat animo? Unde, ſicut Deus,ter opt.Max.ſanctos olim, variis de rebus,in ſomno monuit: Ita illum malignas

ſuas technas, per quietem, animis gentilibus inſinuâſſe, & adhuc inſinuare turpiter, nemini ignotum eſt. Aſtyagis ſomnia quod attinet, cum certiſſimus rerum omnium arbiter, eventus, ea minimè inania fuiſſe notet, non eſt operæpretium diſceptare: Utrum ad Deum fortè, an ad dæmonem referri debeant? Ethnicos quoque Reges, de malis inſtantibus quandoque per quietem monitos, ſacræ teſtantur literæ. Sicut enim æqua velut lance ſolem ſuum & pluviam tam juſtis, quam injuſtis diſtribuit Deus: ita profanos quoque homines in ſomniis, de rebus ad Remp. adminiſtrandam pertinentibus, informat. Quid Cyro in Armenios, armata manu, tendenti: quid Alexandro Magno, bellum Perſicum verſanti animo: quid Hannibali, Romanis armà illaturo, acciderit, ex probatiſſimis ſcriptoribus afferre ſuperſedeo. Aſtyagis ſomnia perquam ſimilia videntur illis eſſe, quibus malorum remedia, aut curandæ valetudinis præſidia inventa ſunt. Annon enim medium atque remedium ſalutare, ad curandam nepotis ſui mortem, ad avertendum eâ, pro virili, regni ſui interitum exſtiterunt? Ingerebantur illa iterata vice: grande ſibi, grande regno ſuo periculum imminere, ex interpretum ſuorum informatione, docebatur. Nemo ſanè omnia contemnenda eſſe ſomnia facilè ſomniet, præſertim ſi frequentius occurrant, ſi obturbent vehementius, ſi viris illuſtribus accidant. Omnia hæc in utroque Aſtyagis ſomnio! Frequenter, acri-

acriterque illis, rem eandem reſpicientibus contriſtatus eſt, ut quæ inſtinctu divino (prout ipſe credidit,) poſtea ſuſcepit, non tam acriorem reprehenſionem, quàm commendationem, aut ſaltem excuſationem, apud æquos rerum judices, mereri videantur. Quod ſi nullum ſomniorum iſtorum præceſſiſſet monitum, ex ipſo tamen poteſtatis in liberos jure potuiſſet futurum domus ſuæ turbatorem è medio tollere, thronum ſibi ſuum, Cyri nepotis, aut filiæ matris morte firmare. Quantum enim, quàm auguſtum illud olim fuit apud populos etiam cultiſſimos? Si Romanos adeamus, non tantùm vendere; ſed & occidere, patri liberos jure licuiſſe, tam ex legibus, quæ antiquitatem moris iſtius reſpiciunt, quàm ex univerſa eorum patet hiſtoria. Vix ullus alius, ex potentiſſimis populis reperitur, cui hoc in liberos non placuerit. Quid enim illud attinet diſcutere, quod Aſtyages, ob maritum filiæ ſuæ ex obſcuriori familia ſociatũ, tantopere reprehenditur? Imbecillius in poteſtatem petris telum eſt, quàm ut eam vel tantillum convellat! ſpatiamini mecum, A. ad Dei quondam populum! non obſcura in Rep. eorum poteſtatis patriæ depræhenderis veſtigia. Quo enim jure liberos in ſervitutem vendere, ad tempus poterant? quâ autoritate Iſmaëlem, cum Abrahamo, domo ejicere: filiam cum Jephta deſtinare ad ſupplicium? Judæorum utique Rex erat, qui, coram Auguſto accuſans filios, ab ipſis audiit: potuiſſes idem de nobis ſup-

plicium ſumere,eâ,quam in nos habes;poteſtate,quâ Rex, quâ pater es. Ad Ægyptios ſi nos convertimus, vitæ & neci liberorum dominatos fuiſſe, luce meridiana clariùs patebit ex hiſtoricis. Idem de vicinis noſtris Moſchis novimus, quorum poteſtas itidem in liberorum vitam extenditur. Perſarum & Medorum, aliorumque populorum maximorum leges ſicco pede prætereo, de quorum in liberos factis nemo ſibi judicium ante parentes ſumere audebat. Quis igitur non videt, quam temerario verborum circuitu Regem Aſtyagem onerent, quod jure Patrio, quo ipſi tot gentium judicio, uti licuit, pro ſalute regni ſui uti voluerit? Fateor equidem, nec apud omnes viguiſſe jus illud poteſtatis patriæ, & paulatim eviluiſſe inter Romanos: quod autem ex præſcripto ejus Rex Medorum, ſomniis præſertim de periculo imminente monitus, & de filiæ matrimonio, & de nepotis vita, judicium ſibi ſumſit, tam gravem reprehenſionis notam nullam meretur. QUI cum lege peccat, non peccat: neque omnium eſt, de his vel illis populorum juribus arbitrium. Quid enim eſt injuſtius, quàm damnare ea, quæ ipſi non facimus, ſi totæ præſertim gentes in illa conſenſerint? Præterea ſi Rex tantum fuiſſet, non Pater, non Avus, ecquid obſtaculo fuiſſet, ne ſupprimeret eum, quem regno ſuo exitioſum fore præſciebat? IN Rege certè bono nihil magis laudari, nihil magis egregiũ poteſt ſtatui, q̃ iis præſertim malis diligenti cura mederi, ea pru-

prudenti conſilio avertere, ex quibus regnũ ſuũ forſitan convelli, aut debilitari ſaltẽ poſſe prævideret. Sumatur ante venenum antidotum, veneno corpus non lædetur. Procuretur regnum ſedulò, capiantur conſilia ſalutaria, præcaveantur varia pericula, nec dubitandum eſt, quin illud, contra mala omnia, ſalvum ſit manſurum. Nemo erit, A. qui graviorem morbum & exitialiorem cogitare poſſit, quam ex quo ipſo regnum Medicum, Cyro in lucem edito, laborare cœpit. Exſtincta enim eſt ipſius gloria: translatum ad Perſas; Domini ſubditi facti ſunt. Hoc autem malum Rex prævertere, hoc tollere penitus debuit, cui ſalus regni ſuprema lex actionum fuit, &, cum Romanis illis Imporatoribus, Poſthumio Manlioque, liberorum quoque morte curanda fuit. Quid? quod præſtantiſſimi ſcriptores, ex antiquitatum Judaicarum promo, Joſepho, Darium iſtum Medum, cujus in ſacris laudabilis exſtat memoria, Filium Aſtyagis fuiſſe, magno ſuffragio ſtatuunt. Quod ſi ita eſt, num ex filia nepotem regnum pateretur eripi filiò ſuo Aſtyages? minimè gentium. In herba potiùs præſtabat tolli, quẽ fata raptorem deſignabant, & occidi puerum, qui tantorum malorum cauſa regno Medico, regno pacato & florentiſſimo, juſtiſſimoque ejus heredi, futurus erat. Adeſte igitur & judicate, quotquot Regem noſtrum variis laceſſere conviciis conamini! Abſtinete pauliſper dictis in Aſtyagem durioribus, & in facta ejus! Rex erat, Pater

erat, Avus erat, qui, iteratum noctis monitum ſecutus, poteſtatem hanc in filiam, in nepotem exercuit. Non neſcio quidem accuſationes graviſſimas, quibus immanem ipſi crudelitatem, in ſuum ſanguinem, in ſuos ſubditos, magna verborum contentione, tribuunt; imò ſuperſtitioſum ſomniorum obſervatorem proclamant. Si tanti fuiſſe regni incolumitatem dicerem, ut ea faceret omnia, licèt nullam ejus poteſtatem, nullum jus allegarem, ſatis niſi fallor, ad illius excuſationem dicerem. Sed neque hoc mihi opus eſt clypeo: liberalis ero, largiarque Aſtyagis reprehenſoribus, malè ipſum feciſſe, quòd ſomnia, & eorum interpretes ſecutus ſit: largiar, quod de nepote opprimendo conſilium ejusmodi ſumſerit, malè feciſſe: datum de hoc facto mandatum valdè malum fuiſſe, itidem largiar, & adhuc tamen non tam vituperio, quàm laude dignum illum fuiſſe clariſſimè oſtendam. ANNON enim, qui non tam ſua ſponte; quàm aliorum inſtinctu delinquit, qui delictum poſtmodum agnoſcit, qui agnitum dolet, qui non læſum adhuc, ſed lædendum, multis rurſum placat beneficiis, annon ille veniam, excuſationem, imò laudem meretur? Audiant omnes, quàm ſolicitè hoc ipſum egerit Aſtyages, poſtquam ſuperſtitem adhuc Cyrum agnovit! ſubmiſsâ lætitiæ, ſubmiſsâ deprecationis quaſi voce nepotem ſuum alloquentem audiant! Mi Fili, ait Avus placidiſſimus apud Hiſtoricum: Cum ego, propter quandam haud ſanam ſomnii viſionem,

nem, in te fuiſſem injurius, tuo tamen ipſius fato ſuperſtes es. Nunc itaque lætus ad Perſas ito, cum his, quos ad te ducendum mittam. Eò perveniens, parentes tuos offendes. O effuſam cordis regii clementiam, nullis irarum procellis fluctuantem! ô exquiſitam in avo & rege modeſtiam. Vincit antehac conceptam iram Rex mitiſſimus, omne ex animo delet odium, &, quod admiratione dignum ſeria, gaudio plenus, amica fronte, verbis ſuaviſſimis, non agnoſcit tantùm culpam & fatetur; ſed deprecatur quoque haut obſcurè ab eo, quem ipſo illo momento interimere poterat. Vix fando unquam eſt auditum, vix legendo cognitum, tantam in tali faſtigio demiſſionem, in ejuſmodi cauſa, erga talem exſtitiſſe! Si nihil magis decet homines, quàm aliis, delictum agnoſcentibus, ne dicam deprecantibus, veniam tribuere, quid Regi noſtro tribuendum putatis, qui erga nepotem, quem filium ſuum nominat, inter amplexus, ſe tam demiſſum exhibet? qui felici ipſum ſtatu ac comitatu ad parentes curat perduci? Et jam liber erat Cyrus: jam in flore & honore verſabatur. Dei & Avi beneficio, qui omni ſe periculo defunctum, Magis perſuadentibus putabat. Qualem ſe autem, erga Avum ſuum & Regem benigniſſimum, exhibuit? Peſſimum omnino, Aud. &, qualem vix eſſe Cyrum potuiſſe, quispiam exiſtimet. Tantum enim in ſe ſcelus concepit ingratus, ut rebellibus nonnullis, Harpago videlicet, vindictæ exigendæ cupido, & qui

ab illo corrupti erant, accederet, ut in Regem insolito furore, conjuraret, ut, inauditi facinoris ſocietate inita, in avi ſui imperium, velut in vacuam poſſeſſionem, impetum doloſè faceret. Qualem enim ſeſe exhibuit? Quamprimum triſte & funeſtum Harpagi conſilium, tanquam peſtilens aliquod ſidus, animum ejus afflavit, ſua ſponte jam motus, fide à rebellibus accepta, dataque, omnia contra regem & avum cœpit moliri. HOC enim impudens illa & effrenata dominandi libido agit! hoc impia molitur inobedientia! Cum in ſubditorum, in liberorum, ferocium præſertim, animis locum invenit, bone Deus! quot mala excogitat? quas turbas movet? quas clades regnis affert? ſumma imis confundit; neque Reges, neque parentes ſuo æſtimari loco; omnia contra illos audacter, præter jus & fas fieri videmus omnia, ubi hanc infelicitatis matrem dominari videmus. Et hæc ipſa Cyri animo dominata eſt. Quid enim ipſum ad tantum nefas impulit, ut regem, ut avum ſuum, ut Dominum ſuum, pro cujus ſalute excubare, pro quo ſanguinem, ſi res poſtularet, effundere deceret, tam gravibus & erubeſcendis cladibus implicaret? Profectò, decebat eum alios à tantis facinoribus abſtrahere, Avi & Regis ſui curam habere debitam. Hoc laudi fuiſſet nepoti fideli: hoc ornâſſet bonum ſubditum. Sed quò non coëgit ipſum ingrata improbitas? non junxit ſeſe tantùm tanti facinoris in Media autoribus; ſed ipſe, ipſe rebellavit apud ſuos; ipſe

ipſe rebellare fecit omnes Perſas ſubditos, mendaciſſimis à ſe fictis prælectisque literis, ac ſi dux Perſarum ab Avo conſtitutus eſſet. Hoc enim conſilio, atque adeo hac amentia impulſi milites, ipſius voluntati atque voto, velut juſſi à Domino, velificabantur. Quid primum? A. quid ſecundum hîc, in Cyro, reprehendam? Num malitiam? num mentiendi fingendique libidinem, an verò ingratam improbitatem? Cuncta illa vitia; ſed quanta, quam deteſtanda & nefanda! hîc occurrunt. Quorum fœditatem ſi ordine in lucem proferrem, citius me forſan ea ipſa, quàm dicendi materia deficeret. O ſi bene monentem, & ab inſtitutis deterrentem improbis, regem audiviſſet! Amico animo, ſi veri patiens fuiſſet, admonebatur ab avo; mutaret alienatum à ſe animum; fugeret aliorum conſilia; ad avum regemque veniret, ejusque uteretur, frueretur gratia ſed fruſtra fuit pius ſenex & monitor! in rabiem ira pervenerat; audire ne vult Aſtyagem, quem omnino audire omnes decebat. TAM cœco nimirum furore efferveſcit crudelitas, cum munimentum ex ſe ipſa cepit, ut nec monitis ullorum, nec minis, nec precibus (de reſpectu enim honeſtatis & officii nihil dico,) inhiberi poſſit. Quemadmodum affuſa aqua pix ardens non exſtinguitur; ſed magis magisque accenditur; Ita Cyri animus in omnia deteriora monitus ruebat. Gratia illi, miſſo nuncio, deferebatur: ad regem vocabatur & avum ſenem; quid ille? ſemel ad furorem excitatus,

tatus, in immodeſtos etiam verborum luſas erupit, ut renunciaret Regi: ſe nimirum prius illuc venturum eſſe, quam Aſtyages ipſe velit. Et jam reſtabat ſcelus ultimum: hoc tandem Cyrus aggredi, arma in Regem, arma in avum & Dominum rebellia, cum rebellibus ſumere audebat, ut hoc ſcilicet faſtigium peſſimis ſuis conatibus imponeret. Bellum ergo injuſtiſſimum adornabat ſtrenuè, voce ſimul ac facie parricidiale bellum à ſe ſuſceptum oſtentabat. Quid ſibi volebat? quam non tam ad bellandum, quam rebellandum roborabat? Neque mirum, quod excitatus tantis furoribus & facinoribus Rex ad defenſionem ſe præparârit! Reſiſtendum utique erat, aut repentina mole ac morte pereundum. Convocavit itaque Medos, armavitque; ſed adverſo numine Harpago, occulto ſuo inimico, qui, ob neglecta Regis mandata, punitus erat in filio, ſummam rerum tradidit. Præliabantur Perſæ, præliabantur Medi; diſpari tamen ſucceſſu. Plerique Medorum, ab Harpago corrupti, de induſtria ignaviter agebant, & partibus tandem Cyri accedebant perfidi. Imò, cum denuò periclitaretur aciem victus Aſtyages, idem in militibus ſuis pugnandi frigus, eandem in ſe non tantùm nepotis; ſed fortunæ in primis ſequioris rabiem expertus eſt. Inter tot igitur proditores & transfugas, eosque partim occultos, partim manifeſtos, dimicans, Rex fortiſſimus capitur. Sceleſtum planè Auditores, & nefarium facinus eſt parricidium, quo uno alia

omnia

omnia contineri ſcelera videntur, cui puniendo nullum ſatis acre ſupplicium excogitabitur. Cum ergo bene intellexerint veteres, nihil eſſe tam ſanctum, ne pietatem quidem genitoribus debitam, quod non aliquando violaret audacia, vivos in culeum parricidas inſui, additisque gallo, vipera & ſimia, in mare abjici voluerunt. Quid hoc gravius ſupplicio? imò quid gravius deteriusque ſcelere in parente; cum Cyro, admiſſo? Utinam aliqua defenſionis cauſa appareret, non facilè ſceleſtiſſimorum hominum ordini heroëm alias celebratiſſimum, aſſociarem! ſanè, non occidit penitus avum ſuum; arma tamen in ipſum, contra omnem honeſtatem, ſumſit rebellis, quibus occidi facillimè potuiſſet. ANIMUM in delictis, non effectum: voluntatem potiùs, quam eventum æſtimari, in aprico eſt. Tu verò, afflictiſſime Aſtyages, verè magnis obnoxius es incommodis? quis non, unà mecum, tuam doleret ſortem, vicem tuam deploraret? jam demum, ſerò intellecta fraude, quæ repetito ſomnio indicata fuerunt, veriſſima, certiſſimaque deprehendis. Ecce nepotem tuum, hoſtem, rebellem, everſorem Majeſtatis Tuæ, non verentem Te, quem ut Regem & Dominum, quem ut parentem colere deberet, ad extremam vocare miſeriam, & beneficia in ſe tua impia fraude compenſare! Verba mihi deeſſe ſentio, quibus acerbiſſimum tuum dolorem deſcribam: ad unicum illud afflictæ mentis aſylum te voco, ad patientiam. Hæc faciet, ut nullo mo-

lo modo tanta afflictio invictum animum tuum opprimat; hæc faciet, ut juſtiſſimum dolorem, ſi non frangere prorſus; occultare tamen poſſis & concoquere: hæc faciet, ut cogites: OPTIMUM eſſe pati, quod emendare non poſſis. Regium verò & egregium victoriæ genus, ô Cyre, quod de avo, de rege reportâſti! Cujus feræ furor animum occupavit tuum, ut conatu tam audaci in ipſum inſurgeres? Abſint iſta longiſſimè à boni principis natura, ab inſtitutis, ab omni ejus actione & conſilio abſint talia longiſſimè; ſed nonné triumfos egi, dicis? Quaſi hoc de aliis quandoque improbis regnorum turbatoribus dici nequeat! MARS anceps eſt; non ſemper juſtitiæ partes tuetur aut ſequitur: victoria ſæpe obtinetur à peſſimis. Sed, nonné mei ab illorum triumfis maximè diſcrepant, regeris? maximè, fateor. Alii ſiquidem de factis ſuis maſculè ſuſceptis; tu verò de peſſimè peractis facinoribus; alii de victoriis non tam injuſtè partis; tu parricidialibus pugnis gloriaris: alii hoſtes: tu Regem, tu Avum de te optimè meritum, aut, ſi quid ſecus, quam par erat, in Te fecerat, jam pœnitentem, non debellas tantùm; ſed, quod majus adhuc eſt, captivum ducis. Cogita, quid feceris? Putasné ullam potentiam ſcelere quæſitam diuturnam eſſe? Tua certè diuturna non fuit; in filio Cambyſe cum tua ſtirpe deſiit. Nimirum, DE male quæſitis non gaudet tertius heres. Nec enim illum habuiſti. Cito malè parta tibi gloria, & meritò tuo, obſolevit.

Sed

Sed quò mea excurrit oratio? Ad vos, A. me recipio, ad juſtiſſimum prudentiæ veſtræ tribunal accedo, qui, cum Magno illo Alexandro, alteram aurem Cyro, alteram Aſtyagi ſervare, procul dubio, non dedignati eſtis. Niſi grave vobis fuerit, utriusque facta & res geſtas æquâ animi lance perpendite, in primis: Utrum Aſtyages tantopere reprehendendus ſit? judicioſiſſimè decernite. Quid enim ipſum ad facta, quæ in eo toties notantur, incendit? non invidia, non inſania, non furor tyrannicus. Somnia, unde unde fuerint immiſſa, ſomnia iterata erant, quæ turbidis phantaſmatibus mordebant ipſum & torquebant. Accedebant interpretes, qui Regi, jam tum territo, horribiliora inde ominabantur. Annon patrium jus? annon poteſtas regia, ad tollendum è medio Cyrum, ex quo mala tanta erant oritura, juſta ipſi arma indicerent? Quanquam vivus ipſe manſerit, ſuis ab Aſtyage redditus, qui & Rex, & avus, culpam tamen à ſubdito nepoteque, & puero, modeſtiſſimè deprecatus eſt. Quid ampliùs in eo, ad excuſationem, rigidus quoque exactor deſideret? ô ſi Cyrus liberari poſſet, tam facilè à tyrannide! Quam variis & immodeſtis modis Avum læſit, & regem ſuum? Rebellibus acceſſit, rebellis ipſe factus, fictis à ſe literis, ad rebellionem incitavit alios. Non tantùm non audivit dehortantem Dominum; ſed luſit; ſed læſit procaciter: repetitis armis ad cladem & internecionem Avum ſuum & Regem, ingratus nepos, impius ſubdi-

tus

tus vocavit. Quæ Thetis poſſit labem ſcelerum iſtorum eluere? Vos verò, Juvenes optimi, vos enim in hæc facta Cyri juvenis contueri meritò addecet: Vos, quibus tot parentum labores, tot curæ vigiliæque pro vobis, in medullis ac viſceribus hærent: cui enim non hærerent, niſi ingratiſſimo? Graves Cyri lapſus deteſtamini, eoſque gratæ mentis ſignificatione, in veſtros parentes, corrigite. QVOD enim ſimus, quod vivamus, parentibus, ſecundum Deum, acceptum ferimus. Nullâ fortunæ acerbitate, nullis caſibus caræ pietatis pretium in Vobis vileſcat. Parentes etiam ex imbecillitate errare accidit; homines ſunt! illos quoque ſecus, quàm par eſt, aliquando liberos tractare contingit; lapſibus obnoxii ſunt! Hîc verò non eſt opponendus illis pravus animus, multò minùs ingratus impetus. Nobis patientiâ, nobis obedientiâ, nobis gratâ pietate opus eſt, ne à ſancto iſto reverentiæ debitæ ſtudio abduci nos patiamur. O felices, qui ſe gratos, qui ſe pios & patientes, erga duriores quoque parentes, exhibent! QVICUNq; enim memorem gratitudinis animum exquiſita voluntatis divina cura ſecuti fuerint, & quis hoc probitatis decus non ſequatur? officium, Deo opt. Maximo pariter ac bonis quibuscunque acceptum, præmiorum divinorum certiſſimi, laudabiliter exercebunt.

PRO-

PROGRAMMA INVITATORIUM.

FENESTRA MOMI.

HAnc enim, *Vulcani opificio, deſideravit, hanc pectori humano ſtatuit deeſſe nequam utiliſſimus, cum ad ferendum, de Deorum operibus, judicium veniſſet. Mirum, quod mordacem hunc cenſorem tulerint! aliàs ne terræ quidem filij reprehenſorũ voces amãt; quid de Diis Deabusq́; dicas, qui nonniſi Euterpen aut Terpſichoren audire cupiũt? Sed more ſuo egit Momus: liberam de plauſtro vocem edidit: quod verum, quod culpatu dignum cenſuit, verâ fronte cenſuit; nec puer tamen fuit, ebriusve, aut inſanus: ab his tribus enim hominum generibus audiri verum dicitur. Deaſter fuit, ſi quid unquam, Somno patre, Nocte matre genitus; ſed qui, in aliorum curas toto die vigil, multa reprehendit maledicè, & nihilominus, quantumvis nollet, plurimum profuit. Bono ſcilicet errore, quia mali eſt, & contra ejus indolem: hunc ipſum curioſi quoque erant alij, fures nempe melioris famæ, peſſimæ artifices, qui aliorũ actiones inimicis rodunt morſibus: quo fine? ut plus ſatis illis, improbo conatu, noceant; plus tamẽ boni bonis afferunt, qui ſuaviſſimum ex amaro thymo ſuccum, more apum, petunt, parataq́; in perniciem ſuam bene, mala improborum*

opera,

opera, in merè-bonos uſûs vertunt. Sed quid feneſtram à Vulcano Momus petijt in homine? vitriarium fortaſſe credidit parentis ſui fabrum, eò, quod per ignem exercendas artes, intra cerebri poëtici ſepta, excogitavit. Sed fruſtra fuit in præſenti cenſor rigidus, ſupervacua ſeipſum curâ macerans. Quid enim? num feneſtrâ caret pectus hominis? num abditos illius ſensûs nihil prodit aliis? imò totus ipſe feneſtratus eſt, ſi eruditos oculos attuleris, tametſi tot ſe velis tegere laboret, ut vix ſpecularibus Lamiæ oculis, vix tot luminibus ſtellato Argo videatur patere. Ecce plures unà in uno vultu, per quas adyta retruſiora introſpectes! Iram animus concepit: flagrant intus odia: igneſcit amor: fervent ſtudia virtutum; metus, ſpes, lætitia, aut alius affectus mentem agitat? in vultu manifeſta vides omnia! VIX*tanta fide nervi pulſum digitorum in fidibus ſequuntur, quantâ vultus motum animi: & quia hic tam varius eſt undique, quid mirum, quod, in tot millibus mortalium, & iſte multiplex conſpicitur? Inprimis frontis fabrica his ſervit uſibus: idcirco Genio ſacrârunt eam veteres, quod genium cujusque certis notis indicet. Quàm inſignia naturæ ſpecularia ſunt oculi? velut ſol & luna corporis humani, in edito faſtigio, non tantùm rerum omnium cuſtodiam obeunt; ſed etiam, quæ animo premuntur, promunt. Quam ſcitè, roſeo pubentes decore, modeſtiam loquuntur genæ? quam terram, pallidô horrore tecta, monſtrant indolem? Ecce inter illas feneſtram oris, quoties ſermonem promit, mentis indicem!* MERITO *mirari viſus eſt Diogenes, quod ollam homines non emant, niſi antea tinnitu exploratam;*

tam; in æſtimando autem homine, interiorum documenta rarò ex oratione petant. Ita ſanè eſt! ut non eſt eadem oratio: ſic non eosdem mores, ſtudia, affectus repræſentat. Si quem ſapiens ſermonem orditur, pulcra animi in ipſo ſimulacra, ut ille ait, conſpicis: quæ autem monſtra, cum inſipiens feneſtram iſtam reſerat? Non *raræ quidem nubes, in hoc mentis ſpeculari, coguntur, non raræ fraudum & verſutiarum intercurrunt nebulæ: tritus enim rythmus iſte adhuc militat:* TOT *jam ſeculis peractis, nulla fides eſt in pactis; mel in ore, verba lactis; fel in corde, fraus in factis: diſſipare tamen illas, velut aquilones quidam, ſolent modò intima in alios benevolentia, modò perturbatio acerbior; modò impatiens jactantia, modò nunquam ſatis provida ebrietas, ut clarum mane undique feneſtram intret, &, intento ſpectatori, omnem mentis apparatum ſiſtat. Plures verò, & tot ferè aliæ, quot membra hominis, feneſtræ ſunt: imò, quid membra dico? ætas, ſexus: patria, parentes: ſtatus, cultus: educatio, conſortia, ad cognoſcendos mores ejus, latas quoque portas attendentium indagini aperiũt. Quis, hoc officio veſtitũ quoq; fungi, facilè crediderit? ſed fungitur quàm maximè, ut* SAPIENS *per pallij fiſſuras quoq; mentem hominis pervideat. Nemo cultã facilè, ſub habitu inculto, quærit. diſcinta veſtis, diſcinctus animus, ne nega, vox eſt Poëta vetuſtiſſimi.* Nemo, *ſumtuoſa veſtiũ inſolẽtia, modeſtos tegi mores ſtatuit.* Et *annon ralla iſta vitreaq; indumẽta, luxus, & impudicitiæ feneſtræ ſunt? annon caligæ ſtrepentibus hinc inde fibulis prodigioſæ, faſtum arguunt ridiculum? tot ſanè veſtiũ coloribus hoc ſeculò non pauci*

 pin-

pinguntur, tanta ſerici mollitie non tegunt ſe; ſed detegunt, tanto unionum, torquium, catenularum luxu moros mores patefaciunt, ut, ſi interdum genialem comptulorum, utriusque ſexus, cœtum videas, Toupinambaultios, ex orbe novo, concharum teſtis atque plumis picturatos, te videre putes. O ſi feneſtræ tantùm veſtes iſtæ eſſent! PESTES *quoque morum ſunt in plurimis certiſſimæ, qui, juxta Senecam, levitate & politurâ corporum bonos mores exſtinguunt. Eat verò Momus iſte, frontem perfricet & dicat: nullam ad ſecreta cordis in humano pectore feneſtram eſſe! jungat ei ſeſe ipſe Socrates, & pectus homini clathratum imprecetur! Habet, habet hoc, quemadmodum & ipſe, morum indagator. faſſus alibi, tribusque in primis, ad ſecretos aliorum mores arbitrandos, feneſtris uſus eſt. Quas cum nonnihil ſtudioſius intueretur, inter alios ingenij labores, Iuvenis Ornatiſſimus,* CORNELIUS MICHAEL Mohrmañ/ *Regiomontanus Boruſſus, dignum judicavit argumentum, in quo pertractando promtam exerceret & felicem indolem. Hinc enim diſcere ſe poſſe vidit, & rectiſſimè quidem! quomodo rimari aliorum mores, & vel imitari ad virtutis limam factos, vel fugere alios oporteat. Orationem ergo concinnavit luculentam, quâ non modò variam Socraticorum ejusmodi indiciorum conditionem explicat; ſed accuratam quoque, in iisdem colligendis, cautionem dexterrimè inculcat. Digna eſt, ſi quid judico, quæ in ampliſſimo conſeſſu audiatur: cumq; ipſam ſeq. d. 13. Iulij cum Deo, ex memoria ſit redditurus, omnes ſtudiorum meliorum Patronos, Fautores, Amicos humiliter officioſè,*

tiſſe, humaniter invito, ut, plura de feneſtra Momi allaturum, pronis auribus audire, pronis animis auditum animare, animato pronis ſtudiis favere ne graventur. Nos, quod unum poſſumus, viciſſim gratà mentis deditiſſimæ officia, redhoſtimenti loco, pollicemur. Dab. in Muſeo, d. 7. Iulij, Anno 1654.

FENESTRA MOMI.

ORATIO.

INter alia illuſtrium Peetarum figmenta, quibus vel naturæ inſtituta, vel virtutum atq; vitiorum opera, ceu velamētis quibusdā, operire dicam, an aperire? voluerunt, non poſtremum illud eſt, quod de honorario divinorum operum, in primis hominis, arbitro hinc inde proferunt. Cum enim operâ Vulcani tandem, ut loquuntur ipſi, conformatus eſſet, aliique, ex ſpectatoribus, diu in veneratione; alii in admiratione ejus hæſiſſent, nullus eorum fuit, qui nævum aliquem in homine deprehenderet. Tandem ad Momum judicandi de eo ipſo negotium delatum eſt, qui, cum curioſiùs, tam raræ artis opus, ſecundum membra ſingula, examinâſſet, modò huc, modò illuc dubium verſabat animum, omnia non reprehenſione, ſed admiratione digna circumſpectans. Si altiùs tolleret

leret oculos, extemplò caput, in quo mens, veluti in auguſtali, magni Imperatoris inſtar, in omnia membra imperium tenet, tacitus admirabatur. Infra illud pectus, quaſi Zodiacum, inter quem perpetuæ virtutum dantur revolutiones, eminere animadvertebat: in imo pedes ad curſum celeres, quaſi ad mutuum inſignis obſervantiæ officium, ſe provocabant. Quid multis? omnia in mutuum auxilium apta nexaque videbat, ut nullam maximi artificis vel ignorantiam, vel negligentiam arguerent. Receptæ tamen conſuetudini, quæ in naturam verè jam abierat, ut ſatisfaceret, tantæ artis opus, quod ſine feneſtrato pectore eſſet, pertinaciter clamabat. Fruſtra enim quantamcunque coloris ſua vitatem, ex toto corpore, dicebat, relucеſcere, cum plus vani habeat ſplendoris; quàm ſolidæ prudentiæ. Fruſtra inimitabilem membrorum convenientiam celebrari, niſi animus, omnium rector, omnium pateat proſpectui. EXTERIORE ſiquidem ſplendore quæ nitent, venena ſæpe celant occultiſſima: feneſtrâ opus eſſe, quâ recluſa ſenſus animi ſecretiores diſpaleſcăt. Sed hoc Momi fuit judicium: quid mirum, quòd tam iners & ineptum? Momi fuit, quem non ſine cauſa Noctis Somnique filium Poëtæ nominarunt, CUM ignorantis & obſcuri nominis ſit, omnia aliorum opera Theonino dente rodere. Altioris verò illud eſt indaginis, quod Socrates, vir ipſo Apollinis judicio, inter Sapientes primus, idem ferè, cum hoc Momo, ſenſerit,

ſerit,& clathratum pectus,cujus beneficio faciliùs deſcendere in hominis animum liceat, eum ipſum ob finem deſiderarit. Quàm enim deſiderium hoc eſt fruſtraneum ? quàm minimè profectò neceſſarium? SINT multæ in multorum animis latebræ, ut de illorum moribus certi quippiam ſtatuere vix audeas, non tamen nulla ſunt ſubſidia, quorum beneficio involutas aliorum fraudes, quibus, ut quisque ſuam ſtabiliat fortunam, omnis nunc deſudat labor, ex occulto veritas producit. Audiant, qui clypeum nobis hîc obvertunt, potentiſſimum Regum Salomonem, cujus ſapientiam ipſe orbis terminus, ſubmiſſo ſemper adoravit capite! quàm notabiliter ille de indagandis hominum ingeniis? QUOMODO in aquis hominum reſplendet facies, inquit: ſic corda hominum manifeſta ſunt prudentibus. Nimirum aquis ſpeculisque prudentum mentes comparat Rex maximus, quæ promtiùs ingeniorum variorum imagines excipiant, quæ acriùs excepta diſcernant, quæ diſcretas ſuo ſemper æſtiment pretio, ut, quæ vires ſint prudentiæ!, in dignoſcendis aliorum moribus, vel unâ illâ doceat parabolâ. ANNON enim prudentiæ eſt, ſi non aperto ſemper Marte, tameo conſilio licentiam enormium flagitiorum ſagaciter ſubvertere ? annon prudentiæ eſt, aliorum mores eo fine dextrè explorare, ut ſalutari fraude, (ſi modò fraus dicenda eſt,) publicis & privatis bonis providè velificetur ? Utinam à primo adoleſcentiæ flore, quis-

que ſibi Ducem illam jungeret! tutiùs haud dubiè, æſtimatis aliorum moribus, cum ipſis verſaretur. Sic profectò tangerent extrema, ut penetrarent intima, occultumque hoc tam operoſæ naturæ artificium magno ſibi commodo fuiſſe, pluribus experimentis diſcerent. Nec eſt, quod vel cum Momo, vel cum Socrate, in tam profunda pectoris abſconditi caligine, feneſtram clathróſve deſideremus; ipſa ejusmodi in nobis ſigna poſuit Natura, ut occultiſſimorum quoque, his indicibus, gnari fieri poſſimus. Quid prohibet, illa FENESTRAM nominare animi, quæ, præſentiſſimo ſubſidio, aditum nobis, in iſthæc manifeſtant adyta? Ex iſtis autem tria impræſentiarum prudentiſſimo veſtro, Auditorem judicio ſubjicere animus eſt, ea nempe ipſa, quibus olim Socrates, optimus prudentiæ hujus conſultus, ſolertiſſimæ ratione uſus eſt. Licet autem virium mearum, non ſit, molem tanti ferre operis, cum eo ſumma quoque fatigari poſſint ingenia, veſtræ tamen benignitatis fiduciâ, qualescunque ætatis meæ vires periclitari auſus ſum, à qua proinde, ſubmiſſa animi devotione, contendo, ut eo vultu animoque, quo hunc locum conſcendentes hactenus dignari voluiſtis, meam quoque in dicendo inopiam gratioſè ſublevetis. MORES animi & corporis temperiem æterno conſpirare fœdere, uniuscujusque ſenſa, dicta, factaloquuntur. Sicuti enim horologia nonnulla, niſi ſegnitie automatarii perversè negligantur, horę, diei, atque

que noctis curſum affabrè omnibus demonſtrant: Sic, niſi mens, in fidâ fraude, huc vel illuc trahatur, corporis lineamenta nequitiæ interioris cauſam perorant. Et quidem non immeritò! Nam ſi in hæc æternæ ſapientiæ opera noſtrum vertamus animum, quis non videt, ipſius Dei æmulatricem, naturam, in efformando corpore humano, omnium labores, ſuo ingenio, prævertiſſe, cum illuſtris animi imago, in ipſo vividis coloribus expreſſa, imò extrema omnium membrorum lineamenta accuratiſſimo contextu ita fabrefacta ſint, ut intimi receſſus mentis per hæc ipſa cognoſcamus. Hujus ergo certus Socrates, ne quiſquam ſuam ignoraret indolem, commonuiſſe auditores ſuos legitur, ut, priusquam domo exirent, membrorum omnium motum, cunctosque corporis geſtus peterent à ſpeculo, ut, ſi quis nitor inde eluceſceret, mores ſuos ad decus vultus conformarent; defectum verò corporis virtute compenſarent. Sapiens profectò inſtitutum! quamquã multi fidem fronti detrahant, cum, vanis ſæpe ſucceſſibus, ſciſcitantes inde hominum ingenia deludat. Fateor quidem, non ita exacta eſſe omnia, quæ non aliquando artem fallant, nec tamen ſtatuendum iſtud puto, ac ſi ex contemplatione frontis judicari nunquam poſſit, quæ virtutum aut vitiorum ſemina in mente homo foveat, aut cui ſe affectui inprimis mancipet. NEMO quidem eſt, quem fugiat, vultum prope toties mutari, quoties quis animo movetur,

adeoque pietatem ſæpè ſceleri prætentam in inſidias exſurgere. Nec ad magna, prælertim in aulis contendenti, aliter videtur poſſe conſuli, cum nimius ſæpe candor conſiliis moram objiciat; Frontem verò quod concernit, nemo artifex in manu eam habet, ut in ejus planè ſit arbitrio, cum conſtantium plerumque morum præ ſe ferat indicia. Quàm vicinum enim illi tribunal eſt, in quo virtus & ratio, modò metum cum pallore, modò gaudium cum rubore, aliaque ad affectûs pertinentia, diſtribuit? Intuere illos, qui dignitatis & gloriæ ſplendore ducuntur! SI vel ſemel audire coguntur, quæ graviùs offendunt animum, ad quæcunque verba pudor auguſtiſſimum frontis cœlum pingit. QVI verò vitiis, in contumaciam formatis, menti ſuæ callum quaſi obduxerunt, radios illius ita obſcurant, ut temeritas eorum univerſam faciem abſtuliſſe videatur. Unde, ſi oculos, per ſplendidiſſima aliquot Regum decora, mittamus, inveniemus, illos fortunam ſuam non minori ſplẽdore frontis, quàm majeſtate nominis repræſentâſſe. Quis crederet, maritimis fluctibus jactatam diu Ulyſſis virtutem, à Phæaciæ incolis, oram litoris legentibus, ex ſola oris dignitate agnitam fuiſſe? Sed Trajani quoque frontata fortitudo erat, ſicut Dion refert. Hic etenim cum Agarenis bellum intentâſſet, ne in oppidis in gloriis maximas vires conſumeret, caſtra propius moverat ad Metropolin; Sed vicerat magnitudinem periculi pudor civium! Indignum

ſua

ſua eſſe fortitudine putabant, illi ſedederе, anteaquam pugnâ ſalutem ſuam fortiter aſſeruiſſent. Excuſſa ergo tela in unum præcipuè, qui Regis ſpeciem, indutâ ejus veſte, præbuerat, uno impetu torquebant, rati, in ipſius unius interitu totius Romani Imperii robur poſſe debellari. Sed non diu paſſa eſt frons latere ipſum Trajanum: hoſtibus ſuis prodidit invitum. Quem igitur, ex dignitate oris, Regem demum eſſe conjectabant veriſſimè, in eum, cæteris omiſſis, violentiùs, quàm unquam, jacula mittebant ſagittasque, licet hæc, fortunæ errore, innoxia in ſuccedaneum caderent. Similiter in Tito Veſpaſiano dubia hæſit mortalium contemplatio, quippe neſcia, utrum vultûs majeſtas an internus animi nitor, quæ amica quâdam vi de Principatu concertabant, magis ipſum commendaret. Idcirco illuſtris Hiſtoricus Suetonius, quamprimum Principem hunc Imperatoria ſuſcepit purpura, uno omnes ore, uno edixiſſe voto, refert: Hunc ipſum ſidus illud futurum, quod invictæ gentis gloriam, ab exterorum invidia, in perpetuum ſit aſſerturum. Nec fefellit eos hoc augurium, ſiquidem, inter hæc virtutis experimenta, cum indies magis adoleſceret, ad tantam indolem excrevit, ut invictum hujus robur terrarum orbis, quacunque patuit, intellexerit, ſuſpexerit. Non ſuccenſebitis, Auditores, ſi ad alia divertat oratio, unde & luxurians malorum ſeges, ex aliorum fronte, veſtro pateat proſpectui. Divus Nazianzenus, cum Julianum

Apoſtatam, ſævum ſuorum hoſtem, truculentam in tot Chriſtianos exercere ſævitiam cognoſceret: Talem, inquit, ante facta etiam, ex fronte futurum prævidi, qualem facta jam oſtendunt! Neque aliud de Joanne Baſilide Proceres Muſcoviæ ſibi promittebant, ideoque, cum, indicio lineamentorum, hujus faſcibus calamitatem tot mortalibus impendere, crudelitatique ſuæ totam Moſchiam parentaturam, prævidérent, inditô poculis veneno occidere Ducem voluerunt. INDIGNUM ſiquidem ſimplici defungi morte ſtatuebant, cujus vita tot eſſet inquinata vitiis. Sed ſucceſſu caruit conſilium; fruſtra quæ ex fronte horrida conjecerant, conjecerant: nec enim ſuo iſto ſtudio mutare poterant. O egregiam verò hanc prudentiam! Quis non aliquid divinitatis ei ſubeſſe diceret? Meritò attentior vultûs conſideratio in aulis olim uſitata fuit, ut nulli facilè priùs pateret Regia, quàm Regii corporis cuſtodes adeuntis frontem legerent. VULTUS etenim indicio dignoſci poſſe ſtatuebant, utrum ad ſalutem Regis ea, quæ advenientes adferrent, facerent; an verò ſcelere impulſi, titulum ſolennis officii occultis præferrent inſidiis. RARO ſiquidem animus ita revocari poteſt, quin vis genu mala plerumque inſtantia occultô horrore inſinuantis, malè cogitantem turbet. Utut verò ex fronte quidem ſtudia multorum & ingenia ſuo ſeſe nutu prodant, de iis tamen tum demum dextrè ferre poſſumus judicium, ſi natura-

turalem quoq; hominis æſtimemus impetum. Etenim, ſi cum animis noſtris examinaverimus tot affectuum in nobis turbines, quis non animadvertit, ex his præcipuè genium cujuslibet cognoſci? Quemadmodum ignis, cineri ſuppoſitus, extinctus quaſi ac ſepultus creditur; ſed ventis eundem excitantibus, ſi per obſtantia eluctatus fuerit, ſuum mox fulgorem explicat, flammaque celeriter conceptâ, quantæ, in tam ſubito furore, ſibi vires ſint, oſtendit: Ita nunquam animus tam bona fide ſeſe exſerit, quàm ſi improviſo aliquo affectu motuque ſuſcitetur. O ſi poſſem verum hujus rei exhibere vobis ſpecimen! Si manifeſtiùs, hæc motuum in nobis opera, veſtris oculis ſubjicere! Ecce vobis AMOREM! primum enim prodit Princeps hic affectuum, & ſingularibus ſe indiciis, in noſtra facie, manifeſtat. Quænam iſta? luculentus in ore pallor, oculi marcentes, ſpiritus tarditate vehementior, & agitatio, quocunque reſpicis, vix uſpiam quieta. Quàm pervicaciter ſuas partes implet IRA, impotentis animi vicatrix deſultoria? Cogitate modò vultum iracundi! eadem propemodum in oculis, quæ in animo, deprehendetis. Torva frons, in ſulcos coacta, crebriùs colorem mutat: rigent comæ, magna perturbatione attonitæ: oculi flammis efferati æſtuant: Os quaſi ſpuma furoris ſcelus anhelat. Adjice dentium inter ſe colliſorum, non alium ſonum, quàm eſt apris, tela ſua attritu acuentibus, quàm furibundam hîc cogitabis beſtiam;

ſed

ſed quam frons talem indicat. Succedit METUS, prudens aliâs ſecuritatis magiſter, ſi non exeret; Videte verò, Aud. quomodo per vultum anxius oberret, ut in improviſa abeat ſuſpiria! nunc in maxima anguſtia cor, nativi caloris tabernaculum, perpetuis palpitat conflictibus: oculi curſim errantes inanibus ſpeciebus anxium figurant animum: lingua faucibus hæret, metusque omni ſermone agit efficaciùs. Quid dicam de LÆTITIA? quàm dilucidè ex fronte illam colligas? Subjicite modò menti veſtræ aliquem durioris ſortis hominem: hunc ſi fortunæ favor altiùs extulerit, quàm longè alia, ex ſubita mutatione, facies? Imò per omnia membra dulciſſimi affectûs vagantur indicia: oculi ad juſtum vigorem redire incipiunt; brachia gratâ conſpiratione ſuum ſibi munus depoſcunt, ipſi pedes, corporis incitatione agiles, more ſolitô tripudiant. Negares, illum unquam gravioribus periculis circumactum fuiſſe. Tam feliciter nimirum motus animorum ex hac Momi feneſtra nobis innoteſcunt! Verum quidem eſt, multorum hîc induſtriam eludi à multis, qui omnes ita nutus ad fidem cogunt, ut ſuſpecti eſſe ullis vix mereantur; ſed tam conſtanti ſolertia ferre coactæ frontis ſcenam vix poſſunt, quin aliquando ſceleris confeſſionem ipſa natura, in vultûs mutatione, depingat. Quemadmodum aquæ, ſi, factô impetu, per ſummum verticem præcipitentur in ſubjectum alveum, quibuscunq; etiam cataractis concluſæ fuerint,

erum-

erumpunt tandem violentiùs: Ita ejusmodi ANIMI affectiones, licet aliquandiu premantur, non rarò tamen imprudenti excidunt, ut ſine ullo negotio, in frontis quoque ſuperficie, vanum ingenium deprehendas. Sed quid multus hîc ad frontis ſimulacra conſiſto? quid inter viva hæc indolis indicia, oculos animosque veſtros fatigo? aliò me potiùs converto, ut, quid huic prudentiæ ex ſermonis obſervatione accedat, brevibus oſtendam. Quam multa ille habet, quæ miremur? quam inſignia in illo undiq; refulgent, ut, quâ laude hæc omnia efferenda ſint, vix ſatis conſtet? Divinæ ſiquidem munificentiæ hoc donum eſt, quod, cum à magna manu veniat, magnum nomen refert. Hoc à brutis plurimùm diſtamus, cum index animi ſit oratio, quæ mandata mentis ad alios, etiam longè poſitos, profert! Hoc cœleſti munere ſuperamus beluas, quod, cum illæ dicēdi uſu deſtitutæ ſint, nos ſoli, in quam ipſi partem velimus, linguæ imperio regamus omnia. Ut religioſiori admiratione rem dijudicetis, ite ad hæc divinæ providentiæ opera, quæ ab horum omnium autore Deo, humanæ orationis beneficio, eduntur. Aulas ſi ingrediamur, quid tot ſplendidiſſima Imperia, mole quoque ſua jam enervata, cum in ipſo fati limine ſtetêre, ad avitum regii ſplendoris vigorem revocavit? Oratio! Quid mucrones, ſanguinis civilis profundendi cupiditate furentes, ab impia laniena inhibuit? oratio! Quid tot animoſos Heroës, inter horridas for-

fortunæ minas ad cædem deſignatos, à ferali theatro liberavit? Oratio, ut niſi in hoc præſidio ſalutem ſibi ſtatuiſſent, tantam nominis ſui gloriam, cum perenni Patriæ incolumitate, non vidiſſent. Quid multis? NIHIL magnæ rei geri poteſt uſpiam, niſi hujus præſertim auſpicio ſuſcipiatur. Nam quocunque in Reipublicæ adminiſtratione flectas oculos, habet illa ſuas laudes, quibus ſemper hîc & ibi eniteſcat ſplendidior. Quod ſi lubet, ex aulis in caſtra concedamus, quid, poſt tot exhauſtas clades, militum animos ſæpiſſimè excitavit ad victoriam? oratio, quæ inter crudeles mortis imagines, ubi dubius adhuc Mars in armis erravit, ita illorum acuit ardorem, ut, qui antea, ſuis viribus diffiſi, nonniſi à pedibus ſalutem exſpectabant, nunc ſpe victoriæ exſtimulati, feliciſſimos ab hoſte triumfos reportarent. Oratio certè eſt, quæ intimis abſcondita receſſibus in lucem profert: oratio eſt, quâ inclinationes noſtras ſæpius ſignificamus aliis, ad quæ neque frons, neque oculi, humanam induſtriam potuerunt perducere. Vidit quoque hoc, & non ſine maximo emolumento vidit, ſagaciſſimi ingenii Socrates, cujus oculi in aures, aures in oculos defluxêre, ideoque, cum liberiori obtutu juvenem quendam ſuſcepiſſet, qui improbo ſilentio linguam obſtinatè coërcebat, ne, externô veſtium & formæ fucô luſus, ad pœnitendos amores adduceretur: LOQVERE, inquit, ut te videam! Nôrat videlicet Senex prudentiſſimus, ſincerâ fide animum di-

gno-

gnoq; honorari præmio non poſſe, niſi certò aliquo experimento cognoſcatur. Nā quocunq; aliquem naturæ impetus vocaverit, de eo aliis potiſſimùm oratio fidem faciet, & quā in ſpem ac fortunam à Natura porrò educatur. Agricola laborioſus vomeres ac armentitium enumerat pecus : incudes folliumque ſpiracula fabri crebrius in ore habent: Miles cicatrices jactat lividas : Avarus, inter opes maximas mendicus, vile ſæpe lutum, propter quod inſomnes ducit noctes, ac nonniſi nummos loquitur: udus aliquis ac vino merſus Hector, ſcyphos ad pugnam diſpoſitos, inſidioſa ganea, ſubterraneas popinas enarrat. Qui ad ſummum gloriæ faſtigium contendit, ut ab opinione populari mores ſuos ſejungat, nihil adfert, quod non aliquando theatrum depoſcat , in quo inter eminentes exſplendeſcat : ITA ſimplici linguæ temeritate utentem, vix dum ſe in publicum dedit, ſua indoles diſtinguit! Ita, quæ tacitis ſingulorum affectibus conduntur, ſermo exhibet, perinde, ac ſi nolint occulta , intra doloſa pectoris præcordia, retineri. Neſcio enim quod illud linguæ fatum ſit, quòd & improba ſæpe flagitia, ubi in re ſubita in mentem venerint, ſilentio diſſimulare nequeat. Idem olim tulit hîc judicium magnum illud naturæ prodigium, DIOGENES, qui, ut eruditis ſuis dictis jam pridem poſteritati conſuluit: ita in explorandis aliorum ingeniis, unicuique exhibuit compendium , inquiens : SICUT olla fictilis tinnitu : ita homo ſermonis

bene-

beneficio poterit cognoſci. Cætera ſiquidem aſtutè regimus; celare indolem dum verba facimus ad alios, non ſemper poſſumus. Quid ergo eſt, quod in hoc indagandæ indolis ſecretæ medio deſideres? Imò, candorem deſidero, regerat hîc quiſpiam, eò, quòd ſciam, quàm multis iſte hac ætate deſit, qui præter fidei imaginem in oculis, & aſſeverationem in verbis, nihil ad amicitiam afferunt. Intuemini, quæſo, tot naufragia in hoc mari! quàm fallax, pro locorum temporumque varietate, ſermo eſt? Multi inſidioſa commendatione aliquem efferunt, non ut ſuis laudibus illius augeant felicitatem; ſed ut alios invidiâ in commendatum accendant, qui, ſub infami perſecutionum mole, immaniter illum turbent, ut neſciat, cui potiſſimùm pereat, aut ſervetur. Ubi hîc ſermo animi nota eſt? NON æquè fallunt fontes turbidi, qui leni modicoq; lapſu ſegnes aquas ducunt: non æquè fallunt etiam nitidiores, qui ipſa libertate alvei virus ſæpè peſſimum intercipiunt, & puritate ſua aliquem ad bibendum alliciunt. Nam ut ſpongia novaculam abſcondit: ita blandus ſermo fallacias, ut nulli tutò ſatis fides haberi, aut ex ſermone ſenſa mentis abdita cognoſci poſſint. Non diſſentio quidem ab opinione iſthac, Auditores; quin potius ita, in hiulco hoc rerum humanarum ſeculo, fieri, cum bonis omnibus, doleo; ſed PRODIT tamen ſe ſimulatio, quamlibet in ſeceſſu ſedem ſuam habeat, ut vix unquam tanta ſit loquendi peritia, quin titubet homo ac hæreat,

ſeat, quoties verba ab animo diſſentiunt. Quæ certior, ad reſerandos aliorum animos, clavis clave amicitiæ? Neſcio quidem, an ullius tanta ſit ſolertia, quæ illos ſermonum ſuorum continuos ferè auditores poſſit fallere; imò quantò illa fuerit intimior, tantò magis interiores pectoris receſſus pandit. NEMO ſatis arcana illi ſua tegit, quem diligit. Communicatio illorum primus quaſi gradus eſt firmandæ amicitiæ. Ut pyrites ignem in ſe habet; ſed nonniſi attritu fulgorem emittit: Sic apud multos amor, nonniſi mutuâ fiduciâ, educitur. Majori tamen ſæpe cum periculo, quam quo Dymnus infortunatiſſimus Nicomacho, ſecretum animi in Regem Alexandrum perfidi, ex nimia benevolentia, aperuit. Quid de ira mentis veluti carnifice, dicam? ad propalanda etiam abditiſſima nos ſtimulat! Cùm enim turbato animo gravius incumbit, levi quadam re offenſum, facilè detegit, & quibuscunque exercitum cogitationibus ingenium manifeſtat. Relinquat hîc Tiberius nonnihil ſacrificales ſuos apparatus, quos Auguſto ſuperſtitiosè olim dedicabat, & ſe, in præſenti, nobis æſtimandum præbeat! Hic quamvis abſconditus, id egerat unicè, ut omnes quoque ſuos nutûs in poteſtáte haberet, iræ tamen ſuccubuit. Etenim cum Agrippina, nimia felicitate ferox, ſupra ſexum muliebrem, tumeſceret, multaque vehementiùs in Imperatorem diceret, ac ſi, rapacis inſtar vulturis, bene meritis inſidiaretur, audita hæc raram occulti pectoris

vocem, elicuêre, correptamque Græco verſu admonuit: Ideò lædi, quia non regnaret. Quis non genuinam hîc iræ indolem animadvertat, quod ea exprimat, quæ, ubi mentis fuiſſet homo ſatis compos, ne quidem oſtendiſſet? NEQUE minor oſtentationi vis ineſt, quæ nec inter arrogantem linguæ intemperantiam conſiſtit; ſed aliquid homine majus ſpirare ſæpe incipit. Teſtis hic adeſt magnus ille Macedo, cum quo gloria Patriæ ſimul nata atque extincta eſt! Nunquam ille manifeſtiùs interiorem animi morbum aperuit, quam cum Philippi, Patris ſui, factis res à ſe geſtas, verbis jactabundis, prætulit. Quid dicemus de temulentia, ſuavi quadam inſania, quam cum ira tortorem eſſe animi vulgò cenſent, & veriſſimè? RELIQUA enim vitia nunquam feliciùs, quam per hoc vitrum cognoſcuntur. Nam SICUTI vitrum pellucidum nihil earum rerum, quibus imponitur, facilè occultare ſolet, aut tegere; imò, quo magis illi aliquid oppónas, eò ſincerius ſcintillat, & oſtendere ſe oculis noſtris illuſtrius videtur: Sic INGENIA vana, quæ non ſatis credunt, ſalva ſe eſſe poſſe, niſi ſalutis ſuæ vota cyathis æquent ac onerent, nihil occultarum rerum clauſum habere poſſunt, quod non, ubi primùm mero incaluerint, petulanti ſtatim linguâ effutiant. Nulla æſtimant pericula, nulla famæ ſuæ naufragia, nihil latere patiuntur in animo, quod non, liquore hauſto, velut protrudatur. Quin UBI dolor quoque vicerit patientiam, maximè

ſuum

ſuum quisque animum retegat, nemo eſt, qui dubitat. Impatiens enim ærumnarum, cum ſe ſolum, poſt natos homines inveniri putet, quem calamitas omnibus inviſum fecit, ne temere neceſſitatibus incluſus maneat, multum loquendo ſibi quærit exitum, ut, egiſtis eo variis doloribus, ſuo ſe nonnihil levet onere. Infinitum certè campum ingrederer, Auditores, ſi omnem referre modum inciperem, quo ſermo ſimulationis & diſſimulationis integumento liberatur. Sicut pueri, qui ad aquas ludunt, dum lapillos in lacum conjiciunt, tot circumcirca fluctus ſerie excitant continua; ut inanem ſibi ſumant operam, qui diffuſa iſta ſpatia, in unius circuli anguſtias, cogere moliantur: Ita mihi; dum ulteriùs ſermonem meum in hoc æquor dimitto, quò plura affero, eò plura ſe ad dicendum offerunt. Alii enim ſunt affectus, qui viam nobis ad detegendas orationis fraudes præeunt, inprimis ALIORUM ſimulatio animi noſtri ſinum excutit, cum callidè laudando, aut vituperando, ea in nobis attingunt, quæ maximè explorata cupiunt, ut non malè dictum illud videatur, à non nemine ex Politicis: DIC mendacium, & veritatem audies! Ne de inſinuatione ſubdola hîc dicam, quâ ſolemus alium inducere, quo fidum alioqui ſilentium, ſecretorum anima, ſolvatur. Adeò verum eſt, quod ipſa dicit Veritas! EX abundantia cordis os loquitur! ex ſermone de ingenio hominis judicium formatur! Sed jam, ex vultu veſtro, Auditores, multò jucun-

diſſimo, augurari mihi videor, vos nihil magis deſiderare, quam ut veſtium culturam tranſeã, & quodnam illa præbeat interioris animi judicium, non nihil prodam. Non verò illas impræſentiarum veſtes referam, quæ ad diſtinctionem ſtatuum, diverſæ à diverſis uſurpantur. Splendiorum ſanè uſus iis eſt licitus, quos Dei favor, inter homines, in ſuo ſolio voluit eſſe conſpicuos. Nam cum hi maximam ubique dignitatem obtineant, quis tam eſſet ſtupidus, qui ſplendidam hanc magnificentiam, veſtimentorum quoque ornamentis, ampliùs condecorandam dubitaret? Quis Principi, purpurâ decoro, fulgorem ſuum improbraret? Certè, ſi aliquis è trivio, quem Fortuna in ludibrium humanæ ſortis abjecit, acu pictâ ſuperbiret ſyntheſi, quis hunc è Codri fabula ludionem, ab illis, qui jam dudum, virtute ſuâ, nomen ſuum de plebis tabula eruerunt, diſcerneret? OPORTET ſanè, ut diſcrimen civium ſuorum habeat, qui Reipublicæ conſultum velit; ſed quia, pro ingeniis ac moribus, veſtitum ferè quisque ſibi vulgò ſumit, nonnulla ejusmodi ineptiarum argumẽta enarrare ingredior, per quæ, ad cognoſcendos aliorum mores, ſagacioribus pateſcit aditus. Videas nonnullos quos ſi plebeja aliquantulum aura evexit, etiamſi antehac vel rigando tantùm hortulo locârint manûs, vel è terræ radicibus obſcurè educati fuerint, ſi illos byſſus veſtiat nobilior, quàm manifeſto latitantem in animo ſuperbiam indicent! quàm pomposè

modulo tantum auro ſeſe jactitent! non pavonem tantum iride ſua videas efferri, quantum hi veſtimentis ſuis, ad faſtidium usque pretioſis, efferuntur. Videas alios, qui magnis ſumtibus, ab ignotis etiam gentibus accerſunt veſtes, in quibus prope nihil eſt, quo defendi aut corpus, aut denique pudor poſſit: Quid laſciva hæc ſibi vult inſania? Nihil aliud profectò, niſi ut oſtendat, quod enerves eorum animi, cum diu ſatis antehac inſtiterint virtutis ſtudio, variis vitiorum illecebris capti, victrici nunc demum libidini ſuccumbant. Alii neglecta virili gravitate, in alios ſe quotidie transmutant habitûs, omnemq; ætatem vario corporis cultui, ad docendam alios mollitiem ſuam, impendunt. Modò crines, aperto mendacio, ad lenocinium intorquent: modò pulvere ferè tali, qualis inter farinarias hæret machinas, diſtentos ventilant ſtudioſiſſimè: vix momentum quibusdam liberum, quin inter ſpeculum & pectinem verſentur. Thorax, tot ſciſſuris ruptus, undique feneſtras patulas, cum moribus oſtẽdit. Caligæ adſtrictoriis ligulis hinc inde à tergo, à ventre, à latere luxuriantes ſtrepunt: non ſatis eſt, quod levitatis teſtes ſint, niſi & bina, vel terna Patrimoniorum aliquorum pretia corſumant. Tam miro cultu multa civitatis miracula incedunt, quò aliis ſignificent, ſe nullum aliud tractare opus, quàm quòd curioſè his ineptiis incumbant. NON deſcendunt ad tam levia magna ingenia: magnæ magnorum cogitationes ſunt, exiguæ parvo-

 rum.

rum. Quot ſunt, qui habitu Patrio in peregrinũ commutato horridè inflantur, ita demum ad ſumma complectenda conditos ſe eſſe arbitrantes, ſi ſuperiorum placita ſubvertere, aut labefactare; ipſi autem aliquid, quòd vel contemtu antiquitatis dudum jam ſuppreſſum eſt, reducere, vel quod vaniſſimo commento ipſi primùm excogitârunt, adferre poſſint. O ſortem hominum miſeram! Quouſque tandem improvidi, & inſidias felicitatis non advertentes, abripimini? Quin potiùs veſtra mala reſpicitis, quæ ab omni parte vos confdiunt? Quamdiu has ineptias conſectabimini, ut, ſimpliciũ ephebulorum inſtar, quicquid veſtris modò oculis ſubjicitur, imitatione ſtatim conemini exprimere? PARUM profectò gloriæ ſperabit, qui tantummodò à veſte ſplendorem expetit. Nemo enim equum, auro Indiciiſque diſtinctum unionibus, ephippiis purpureis fulgentem, frenis argenteis ornatum, generoſum æſtimabit, ſi ſuperbum caput, verſicoloribus hiſce phaleris, attollat, niſi ad ſpeciem gravis, ad curſum vegetus, ad vecturam fuerit validus. Quo enim fine ſolers natura nobis veſtes dedit? ut nuditatem noſtram tegant; ut adverſus frigoris tyrannidem, aliaſque cœli injurias, nos muniant providè: ut, quantum licet, quantum decet, nos exornent, & nos tamen ipſi toties iiſdem, ad oſtendendam morum ſcævitatem, ſive utimur, ſive abutimur, ut pœnâ nempe noſtra extollamur? Non attexam hîc nunc reliqua, quæ varios ingenii humani

ſenſus

ſenſûs arguunt. Citiùs ſanè me ſpiritus & memoria deficeret, quam horum exhaurirem copiam. Satis egiſſe mihi videor, quòd vultu, vario argutiarum variarum artifice: quòd multiplici verborum cultu; quod variegata veſtimentorum licentiâ, interiores animorum motûs adumbrari, ſive potiùs denudari, Socratis judiciũ ſecutus, demonſtrârim. Sicuti autem, cum nondum ſolutus ſiderum luce aër, craſſo vapore imagines corrumpit, nonniſi timidè pedes terræ admovendi, ne, humo ſcrobibus inæquali ſine lumine errantes, noxio ſaltu, improviſò fortè terram ſalutemus, viriumq; contrahamus corpori: Ita ſanè intereſt plurimum, ut, CAUTE in judicio, ex his ſimilibusve indiciis formando, procedamus, ne fortaſſis lapſi animi error, inſperato exitu, difficillimis pateat incommodis. Parum abfuit, quin mala juſto acriora ſentiret ille ex Phyſiognomis incautior, qui, extra omnẽ erroris metum, artem hanc conjecturandi eſſe poſitam arbitrabatur. Hic etenim, cum Athenienſis civitatis, quaſi communis ſtudiorum eo tempore parentis, viſendi ſtudio flagraret, in meditullio illius videbat, admirabaturque ſcitiſſimè exſtructam Academiam, modò hac, modò illac oberrans, & ecce! inter columina proſpectus illi in ſubjectum patebat acroaterium. Conſpiciebat ibi in Cathedra, gibboſum ſenem, cincinnis ſemicanum, recedentibus oculis, pendentibus genis, extante deorſum mento, depreſſo introrſum ore, ſuperſtante naſo, neque

integro, neque concinno, qui, quaſſa voce, vix audientibus proximis, de variis rebus, de rerum cauſis effectisque diſſerebat. Hunc cingebat juvenum, hinc inde per ſedilia ſparſorum, corona ampliſſima, qui, quicquid ille anxia conquiſitione docebat, ſolicito calamo excipiebant. Erant ex hiſce, qui vicinum ſibi Phyſiognomū interrogabant, quidnam ipſi, de Doctore iſto, videretur? Si naturæ ductum ſequi velim, dixit, Juvenes optimi, ſcio, me ſententiam dicturum eſſe, prima ſpecie haud quaquam auribus veſtris gratam. Ego tamen, quod fiducia artis meæ poſſum, loquar, ut ſentio. Præceptore utimini, in quo videlis vel malitiam ipſam adumbratam. Impuriſſimus ſcurra, præcipua ſeculi labes, fatale orbis monſtrum, infamis ſcelerum ſatelles, ſi vultis, verbo dicam, vulgare vitiorum domicilium eſt. Hæc vobiscum, quam ſine vobis, loqui malui, non ut fidem veſtram, quam debetis illi, ſolicitem, ſed ut vocem potiùs interpretantis, quam augurantis, audiretis. Vix finem dicendi faciebat, & vicerat jam furor interrogantium & audientium hæc patientiam, qui, obfirmata ad facinus mente, manus ſuſtollebant, cum Numen tam fœdè errare iratos non ferret. In ipſo igitur periculi articulo, cum, dexteris in pugnam contractis, bonum illum phyſiognonum obtundere cogitarent, Socrates è Cathedra aſſurgens, accerſit illos, clamitans: quid tanto tumultu, juvenes improvidi, adverſus hominem armatis manus? Cum cauſam dicerent: Cedite, inquit,

inquit aliquantulum furori huic! talis enim eſſem, ut ipſe dixit, niſi me Philoſophia correxiſſet. TANTO cum periculo, Aud. conjunctus eſt inconſultus de aliis judicandi impetus, præſertim ex ejuſmodi indiciis! Ne quis ergo ſibi plus inde juris çapiat in alios, quàm quod ſagacitati noſtræ præbent. Animi inclinatio eſt, quæ cognoſcitur, inclinatio, inquam, eſt, non immutabilis morum via, de qua formare licet hîc ſententiam; ſed in q̃ varios evẽtus iſta trahi? quàm facili negotio, vinci poteſt? Cogitate hinnulos! Hi, q̃vis naturâ ſuâ ſternaces, primoribus ungulis petulanter nonniſi terram quatiunt, admiſſo tñ ſemel freno, edoceri poſſunt, ut ungulas colligant ad numeros, ut ad nutum ſeſſoris pareãt. Idem profectò noſter facit animus! quamvis effuſa vitiorum licentia ab ipſis inhorreſcat incunabulis, ſi tamen ſedula Parentum cura hæc aſperitas excutiatur, quis dubitet, cultori morum elegantia, in Patriæ & familiæ ſuæ decus, ornari eum poſſe! Contra, licet aliquis ſit generoſioris indolis, niſi tamen ſedula Parentum cura foveatur, tantis corrumpetur vitiis, quantis ætas augetur incrementis. Sicuti à, fonte, ſinu quòdam flexuque curvato, plurimi rivuli ſurgunt, qui in diverſa ſpatia excurrunt; Ita à parentum inſtitutione, quis non animadvertit, reliquam liberorum vitam, non à ſola inclinatione, quam indicia hæc promunt, pendere? id quod & Socrates, & Themiſtocles, quanti autem viri! ſuis nos exemplis docent. Arbor, ſub initium, nonniſi

tenella

tenella virgula eſt, quæ in omnem ſe flecti partem facilè patitur; poſt ubi induerit corticem, & in ramos ſe diffuderit, nulli cedit robori: Ita & tenerior ætas, quò primùm illam duxeris, formam concipiet arbitrio tractantis. Fingite vobis quoſdam pueros, indole quidem, ſed non educatione pares. Si aliqui horum, à teneris unguiculis educati molliter, nonniſi in lecticis creſcant, purpuráque fulgeant continuò, annon omni poſtmodum malorum genere marceſcēt? unde tam ſuperba hæc ferocia, quibus inſontes horum animæ, à primis ſtatim ſerperaſtris imbuuntur? unde, Aud. niſi ex delicata educatione, quæ aſſuetudine continua in naturam abit: Quod ſi verò aliorum tenuis ſit victus, ſimplex veſtimentum, humilis cultus, alii evadent, nec iraſcentur poſtea, comparari ſibi aliquem, cui ab initio pares fecit durior parentum informatio. SIC ergo ſemina virtutum, quæ vultus, quæ verba aut alia indicia manifeſtant, facile ſuffocare parva educatio: Sic connatas vitiorum radices accuratior tollere poteſt, ut non ſatis ſemper certa conjectura inde noſtra eſſe poſſit. Idem quoque præſtat converſatio. Quam variè, in variis, mores fingit refingitque, ut boni mali, mali boni hoc evadant medio, ut indolem ſuam aliorum contubernio firment ampliùs? UT mixtura fragrantiſſimorum florum, ſuavitate ſeſe mutuà augentium, longé gratiorem ſpargit odorem, quam floſculus ſejunctus: ut amabilis lucidiſſimorum ſiderum ſplendor mutua luce

auge-

augetur: ſic utiq; ſplendorem virtutū ſperabit maximū honeſtus animus, ſi iis ſe adjūxerit, qui paribus animorum ornamentis præfulgent. Adhærent nimirum plurima capaci animo, cui lectiſſima ſocietas ſuam diverſimodè adſtruit excellentiam. Nec mente poſſit facilè quis aſſequi, quomodo illi malis indulgere moribus poſſint, utut in eos per naturam proclives, modò cum talibus ſemper vivant, qui audiri ſine honeſtatis ſenſu, videri ſine ſtimulo non poſſunt. NAM occurſus ipſe Sapientum juvat, & habet non planè corruptus animus, quod à magno viro vel tacente proficiat. Felix ſane proficiendi in virtute hoc eſt medium! Licet enim plurima ad morum cognitionem, ad exſpectationem gloriæ argumenta adſint, quibus multi in ſecnrum fere culmen eluctantur, majora tamen plerique felicitatis indicia, ex vita aſſidentium, ſibi ſumunt, cum in mores aliorum veluti, herbæ ad quemcunque ſolis motum, ſive bono, ſive malo ſuo, homines vertantur. Quod ſi enim aliqui, neglecta ſua indole, neglecta educationis cura, qua jam promtiùs in natalium ſuorum ſplendorem ſurgunt, aliorum libidini ſe adjunxerint, inclinato ſemel in vitium animo; nulla ruina deformis erit; ſed utcunque ceſſerit fortuna, felices brevi hac ſe inſania, putant infeliciſſimi, ſi, nullo laboris admixto faſtidio, ſe modò, inter turpiſſima voluptatum propudia, flagitioſè nutriant. NEC prius ſentiunt hæc mala ſua miſeri, quam ſera ducti pœnitentia, irritis omnium auxiliis,

xiliis., ſe nimis diu huic malo inſtitiſſe ſentiant. Nam ſicuti veneno venis omnibus concepto, nulla medicina ſalutaris eſt, quæ ſiſtat ejus impetum: Ita ægrè ſané, ex morum hoc contagio, ad bonam frugem corruptæ menteſeluctantur, ubi iniquiſſimo malitiæ famulatui ſe primùm mancipârint: ubi in magna vitiorum libertate, rerumque omnium licentia, validiores ſibi vires ſumſerint. O grande converſationis, ad cognoſcendos aliorum mores, ſecretum! Quis, ex hujus teſtimonio, non verum aliquod judicium efformet? quis in præſentiſſimo hoc indolis, in quamcunque partem flectendæ, medio futuros vel felicitatis, vel calamitatis exitus non præſagiat? Nolim tamen hæc ita accipi omnia, quaſi à præſcripto indiciorum horum non aliquando nobis liceat recedere. Nam cum ingenerátis moderari poſſimus affectibus, quidni & ea declinare, quæ affectus tales manifeſtant? Videmus enim non rarò vultus fingi, ut ad occurſum palleant, ut erubeſcant, non ſponte aliqua naturæ; Imò contra naturam ſe conformant multi, ut aliis ſubtiliùs imponant. Quot ſunt, qui fallacibus blanditiis, oſculis, amplexibus dolum velare didicerunt? quam ficta trepidatione verba ſalutationis quærunt, ut ingenui amoris opinione modò in animos aliorum influant? tantam comitatem, apud omnes favorabilem, ijs ipſis, non mortalium mentibus convenire ſanctè affirmes. Modò laboris tolerantiam, indefeſſam operam in cognoſcendis tranſigendiſque alio-

rum

tum negotiis:modò incredibilem manſuetudinem, fidemque oſtentant, ut, ſi quis fidem hominum ejusmodi verbis, ad malitiæ uſque obſequium contumacibus,ſemper habeat, vix effugium ſub inſidioſis machinis, quamvis exercitatiſſimus,ſit reperturus.Ita fraus in parvis ſibi fidem præſtruit, ut majore poſtmodum emolumento fallat!Fruſtrane igitur,in indagandis aliorum moribus,nos fatigabimus? inquies; fruſtrane verba vultumque legemus, aut ſi quid huc facit aliud, cum tot fraudum velamentis mores abſcondantur? Abſit,Aud.iſthoc præcitium! ſit modus in rebus, ſint certi denique fines,quos ultra citraque nequit conſiſtere rectū, ut Poëta canit.Unde aliud quoque ſcrutinii hujus compendium non inutile prudentes ſuggerunt,ut virtutes vitiaque aliorum, ut opiniones & vivendi modum feliciſſimè, & tamen facilè, cognoſcas. Audi enim inimicos hominum: de vitiis eorum ſatis ſtudiosè te erudient, quia injuriis ipſorum laceſſiti, acceptum dolorem penſare cupiunt, ut nec omittant quicquam, quod, ad clandeſtinos etiam, mores inviſorum cognoſcendos viam muniant.Quod ſi verò virtutes aveas cognoſcere, tam aptè eas ab amicis colliges,ut à nullo alio aptiùs. Et hoc quid mirum? quò propiori ſiquidem amicitiæ gradu aliquis contingit hominem, eò gravius ſilentii crimen eſt, tacere ad amici laudes, ubi commodè referre licet, ubi tempeſtivum eſt, in lucem publicam edere, Neque poterunt latere te virorum

rum

rum maximorum, ge his vel iſtis rebus, judicia; ſi familiares eorum, & intimioris admiſſionis ſocios, amicos tibi reddas, &, captata quidem ad aperiendum occaſione, ea requiras. Neque facilior eſt, ratio penetrandi in quotidianum vivendi modum, quam ſi favorem famulorum aut domeſticorum ambias. POTISSIMA ſemper ab his fama emanat. Ut ignis, etiamſi cryptæ incluſus, ſi nutrimenta ſua comprehendat, in flammas ſurgit: ita ſecreta domus ſunt in famulorum animis. quantumcunque etiam ſua quispiam tegi velit, erumpũt tamen vulganturq; ab ipſis, ſi quis leni manu, & favore, non aſſuetos palpo iſtiusmodi, demulſerit. Sed quò feror, Auditores? quò fractam imbecillemque vocem inconſultus juventutis rapit impetus, ut minùs fortè gratis recenſionibus aggeram, quæ virorũ quoque diſertiſſimorum induſtriam exerceãt? Quàm vereor, ne me eadem fortuna maneat, quæ nobilem Sophiſtam olim, cum coram Annibale, tanto bellatore, de gerendis bellis diſſertaret, quod ego juvenis, & à cæteris rebus ſatis tenuiter inſtructus, inter tot præclariſſima hæc lumina, inter tot prudentiſſima orbis & urbis decora, tantæ artis opus, impolitæ dictionis temeritate, profanare potiùs, quàm exornare auſus ſim. Incomparabilis tamen Veſtra benignitas, abjectum reficit animum, quem ad tractandum iſtud argumentum, ſtudium diſcendi aliquod, non docendi impulit, ut natandi imperitos ſequerer, qui, antequam manuum, pedumq;

ſemi-

remigio nuda corpora, inter fluctuum tumores, promovere didicerunt, juncis ſibi primùm ſubjectis, aut ſcirpis, inſtar viminum implicatis, undarum tentant crepidines. Præſtantiſſima enim hinc inde autorum monita collegi, quibus ad optatum prudentiæ cultum, pro virili mea, de feneſtra Momi informarer. Utinam verò nos omnes, qui feſtinato curſu, ad virtutum & eruditionis laudem contendimus, hoc ſtudium ſagacitatis urgeremus! tutiùs haud dubiè, & certiùs pateſcerent vana venerantium mendacia, varii nobiſcum converſantium mores! Vos enim nunc alloquor, Commilitones ortu & arte cultiſſimi, qui fortunæ indulgentia & indolis felicitate, ad felicitatem veſtram aſſerendam properatis. Ite ſeduli aliorum inſpectores, poſtquam veſtri fuiſtis! Ite, & per nubes quaſi indiciorum arcanam lucem ſpectate; ſed ut veſtra quoque verba, veſtros vultus, veſtra veſtimenta, ad honeſtatis lucem conformetis! Tradite ſubinde Patriæ virtutum ornamenta egregia, ut ex omnibus dictis factisq; veſtris exſplendeſcat, quod fortunatiſſimus ingeniorum ſcrutator, Socrates, à bonæ mentis candidatis requiſivit! Ita veſtro ſtudio controverſum fiet, pulcriusne fuerit, præceſſiſſe talem olim monitorem, an tantis monitis, ad veſtram veſtrorumq; gloriam, vos ſtrenuè inſtitiſſe.

INDEX

INDEX ORATIONUM

PART. II.

præcipua illarum capita ὡς ἐν τύπῳ exhibens.

ORATIO I.

De Amazonum Politia.

TRactatio hanc Politiam explicat, juxta quatuor præcipua doctrinæ Politicæ capita, ex quibus

I. POLITIÆ HUJUS CONSTITUTIO, ubi agitur

1. *de* conſtitutionis *occaſione*,

(1.) *remotiore*, quæ fuit regiorum *juvenum*, in exſilium ejectorum, occiſio:

(2.) *Propinquiore*, quæ fuit *mulierum* ad vindictam commaſculatio, quarum crudelitas notatur

α. *in viros* ſibi reliquos:

β. *in victos* à ſe populos.

2. *De* conſtitutionis *modo & ratione*,

(1.) *quoad ejus formam*, quæ, ut Dyarchica videtur: ita veriùs *Monarchica* eſſe dicitur. Hîc laudatur fœminarum prudentia, &c,

ſeculum

ſeculum illud fœminarum gloria emicuiſ-ſe, oſtenditur.

(2.) *quoad inſtrumenta regnandi*, ſ. officiales: fœminis enim præcipua commiſère officia.

II. POLITIÆ HUJUS CONSERVATIO: quò pertinent

1. *cum vicinis Gargaritis fœdera*, ut prolem ex concubitu ipſorum ſuſciperent:
2. *militaria à primis annis ſtudia*, ad quæ promtiùs exercenda, dextras quoque *infantum mammas* inuſſiſſe dicuntur.
3. *egregiæ urbes & munimenta*, quæ tam in natali regno, quam alibi, excitata recenſentur.
4. *originis divinæ gloria*, quam, ceu Martis filiæ, ſibi arrogârunt. Hinc tantæ paſſim fuêre!

III. POLITIÆ HUJUS AMPLIFICATIO, orta

1. *ex feliciſſimorum bellorum continuatione*,
   (1.) ſub *Marpeſia*:
   (2.) ſub *Orythyia*.
2. ex *coloniarum* in Europam *deductione*.

IV. POLITIÆ HUJUS INTERITVS ET CORRVPTIO,

1. *ex infelici* in Græcos *expeditione*, quam talem fecit
   (1.) *malum*, ex raptu Herculeo, *domeſticum*:
   (2.) *infidum* Scytharum *auxilium*.
2. *ex Pentheſilea*, in Trojano bello, *trucidatione*.

3. *ex varia hoſtium*, in loca victa, *irruptione*, donec intra fines ſuos coërcerentur, ſub *Thaleſtri*.

4. *ex lenta conſumtione*, cum nihil certi, à Thaleſtris tempore, de ipſorum conſtet imperio.

Subjungitur, velut per *Digreſſionem*, confutatio autorum, qui vel Amazones, vel Politiam earum exſtitiſſe, *cum Strabone*, negant.

ORATIO II.

Contra Peregrinorum ad officia, in Rebusp. promotionem.

TRactatio duas præcipuè rationes exhibet, quæ Remp. à peregrinorum promotione deterrent, quia ea eſt Reip.

I. IGNOMINIOSA, dum velut precarios ſalutis ſuæ curatores aliunde petit, & quidē

1. *propter ingratitudinem* in ſuos cives, quos, ceu mater liberos ſuos, curare debet:

2. *propter imprudentiam*, dum præficit *ignaros*

(1.) *ſtatûs publici*, cujus tamen notitia curatoribus ejus in primis neceſſaria:

(2) *morum populi*, ut ſuos ſæpe, magno Reip. malo, obtrudant, mutent omnia:

(3.) *amoris debiti*, cum cives non ſint, qui majori in patriam, quam peregrini, tenentur.

3. *propter impietatem*, cum divinam conſtitutionem, *Deut.* 17. 15. propoſitam, negli-

gligat, ubi additur
(1.) *occupatio*, l. cit. illuſtrans:
(2.) *variarum Rerump. enumeratio*, quæ peregrinos excluſerunt ab officiis, ne hujus ignominiæ notam incurrerent.
II. DAMNOSA, & unde varia oriuntur incommoda
1. *in ipſos cives*, qualia
(1.) promotionum *denegatio*:
(2.) animorum *exacerbatio & depreſſio*, ne tam diligentem, in ſtudiis adhibeant operam. Cui enim bono? præmia deſunt!
(3.) amoris in patriam *deminutio*, quâ quid periculoſius?
2. *in peregrinos*, qui ſentiunt
(1.) periculoſiſſimum *invidiæ impetum*, quem non facilè, ut cives, declinant aut ſuperant.
Probatur hoc *Cominæi*
α. *dicto*:
β. *exemplo*, ex Lipſ. Pol. l. III. c. II. in not. ad §. 13.
(2.) triſtiſſimum *odium*, cujus exempla afferuntur.
3. *in totam Rempubl.* cum in peregrinis occurrat
(1.) *privati* potiſſ. commodi *accuratio*; hinc non tam fidi ſunt, quam cives;
(2.) novorum morum *introductio*:
(3.) ipſius ſæpe Reip. *immutatio*, quæ quidem omnia *exemplis* illuſtrantur.

ORATIO III.

Pro Peregrinorum ad officia, in Rebuſp. promotione.

TRactatio itidem duas tantùm rationes exhibet, promotionem peregrinorum eſſe docens,

I. LAVDABILEM ET REIP. HONORIFICAM,

1. *propter rectam virtutis æſtimationem*, cum ea potiùs, quam patria, in committendis *publicis officiis*, reſpicienda ſit
2. *propter* omnis reprehenſionis *declinationem*, cum non fiat rea Reſp.

(1.) *ingratitudinis* in ſuos, quos nemo prorſùs excludendos dicit:

(2.) *imprudentiæ*: ubi rationes *prioris orationis*, huc facientes, excutiuntur; & *exempla* afferuntur contraria:

(3.) *impietatis*, & hoc telum

α. in oſores peregrinorum *vertitur*:

β. *ad exempla* variarum Rerump. reſpondetũr fuſiùs.

II. UTILEM ET SALUTIFERAM, quæ ratio

1. *confirmatur* inde, quod promotio talis faciat

(1.) *ad cordatiorem officiorum adminiſtrationem*;

α. in *Eccleſia*:

β. in *Curia*, quod docetur

(α.) exem-

(α.) *exemplis.*

(β) *rationibus.*

(2.) *ad civitatum locupletationem*, cum promotionis ſpes multos eò trahat.

2. *vindicatur* ab incommodis, quæ præcedens attulit *oratio*. Stričtim enim omnia diſcutiuntur.

ORATIO IV.

Solennem Gratiarum actionem, pro reducta Germaniæ pace, continens.

TRactatio ordine proponit gratias agendas

I. DEO; in ſinnans earum

1. *neceſſitatem*, à minori confirmatam

(1.) Ethnicorum *exemplo:*

(2.) Ciceronis *teſtimonio.*

2. *qualitatem*, ut prædicetur

(1.) *Dei juſtitia*, quam in caſtigandis *Germanis*, immiſſis graviſſimis calamitatibus, exercuit:

(2.) *Dei clementia*, quam oſtendit

α. *in bello*, varias adverſus hoſtes victorias concedendo:

β. *poſt bellum*, pacem reddendo, quod factum

(α.) miſeriarum *ſedatione.*

(β.) *Regni Suecici* in partem curarum, de negotiis orthodoxæ religionis *vocatione.*

II. REGINÆ NOSTRÆ, ut commendetur illius

1. *pietas*, illuſtrata

(1.) Paterni inſtituti *commendatione:*

(2). cum aliis in Sereniſſima Regina virtutibus *collatione.*

2. *prudentia & animoſitas* ſ. fortitudo; utriusque hîc expenditur in bello

(1) *neceſſitas:*

(2.) *felicitas*, quod Germanicum concernit, & in *ad gratias* prolixè agendas tranſitur.

III. LEGATIS illuſtriſſimis, tanti boni proxenetis, ut laudentur

1. *ob ſingularem ſolertiam*, adhibitam.

(1.) *in* omnium conſiliorum *æſtimatione:*

(2.) *in* ſuorum ad præfixam metam *directione.*

2. *ob interruptam conſtantiam*,

(1.) *ratione morarum*, cum tamdiu tractum ſit pacis negotium, donec *Oſnabruggæ* finiretur. Ubi patheticè *pacis* deſcribitur *promulgatio.*

(2.) *ratione curarum*, quæ tantæ fuerunt, E. & ipſis, poſt Deum & Sereniſſimam Reginam, ab omnibus *agendæ gratiæ.*

ORA-

ORATIO V.

De facto T. Manlii Conſulis, l. 8. Livii, c. 7. quâ illud improbatur.

TRactatio narrationi Hiſtoriæ prolixiuſculæ ſubjicit argumenta improbantia, ut oſtendat imperii Manliani

I. TVRPITVDINEM, & quam alienum ſit ab honeſtate

1. *reſpectu filii* & culpæ, præſertim ſi conſideres

(1.) *cauſam impellentem*, generoſum indolis egregiæ impetum: quod illuſtratur

α. *exemplo diverſo*, filiorum Bruti, qui, cum malitioſè egerint, jure cæſi ſunt.

β. *gravi* de generoſis ingeniis *judicio* & quã facili contemtu effervefcant.

(2.) *ætatem juvenilem*, & circa eam

α. ad peccandum *proclivitatem*:

β. veniæ, quæ debetur ei, *facilitatem*.

2. *reſpectu patris* & pœnæ, qui omnino, per iracundiam, egit

(1.) *impiè*, quia contra divinitus inditam στοργὴν egit, etiam *in brutis* obviam, quod *exemplis* docetur:

(2.) *injuſtè*, quia

α. *in propria cauſa*, negligendo publicum judicium:

β. *inconſulto Collegâ* Decio: quod illuſtratur *Occupatione*, de paterno vitæ & necis

jure in liberos, &, quam ſit *iniquum* hoc, excutitur.

γ. *ſupra meritum*, cum vel non transgreſſus ſit filius legem bellicam, ſi *mentem* COSS. reſpicias; ut, ſi transgreſſus, mitiùs fuerit puniendus.

Hîc *de æquitate & clementia* diſſeritur.

δ. *improbante totô exercitu.*

II. INCOMMODORVM inde ortorum MVLTITVDINEM, ex quibus

1. *generoſi*, & ad patriæ ſalutem nati juvenis *occiſio*:

2. *odii* in patrem, apud juvenes, *concitatio*:

3. *æterna* ejus apud hiſtoricos *deteſtatio.*

ORATIO VI.

Factum Conſulis T. Manlii approbans.

TRactatio prædicat imperii illius

I. HONESTATEM, quæ exinde patet, quod fecerit

1. *ad autoritatis publicæ aſſertionem,*

(1.) tam difficili *bellô*:

(2.) tam ſeverô Impp. *edictô*. Illuſtrantur hæc

α. *cauſarum*, pro excuſando facto allatarum, *diſcuſſione*.

β. *occupatione*, quâ, nihil minus Conſulis filium, quam quod fecit, decuiſſe, & *rationibus*, & *exemplis*, ſententioſè oſtenditur.

2. *ad juris patrii in liberos confirmationem*, de qua tamen agitur,

(1.) *quæſtionem* de jure illius conſtitutionis *declinando*, cum, ad propoſitum, ſatis ſit, *illô tempore* valuiſſe:

(2.) *Patrem* ab ἀϛοργίας crimine *liberandô*, cum fecerit

α. *animô invitiſſimô*, quem oratio ejus ad filium probat;

β. ferreô *neceſſitatis imperiô*, quale in puniendis delictis bellicis, & quidem tantis.

II. VTILITATEM, cum fecerit

1. *ad firmandam legum ſanctitatem*, quod tunc ſtatim patuit, de quo pluribus:

2. *ad augendam* Imperatorum *autoritatem*:

3. *ad diſciplinæ* militaris *ſtabilitatem*, cujus hîc attingitur

(1.) *neceſſitas*;

(2). exempli *efficacitas*, poſterioribus etiam temporibus, ex *Val. Max. l. 11. c. 6.* Ex. 8. Illuſtratur hoc membri brevi incommodorum *diſcuſſione*, quæ præcedens afferebat oratio.

ORATIO VII.

De Coloſſo Danielitico, quatuor Monarchiarum præfigurativo.

TRactatio quadripartitam comparationem proponit, & quidem

I. CAPITIS AVREI, cum Monarchia prima,

1. *quoad imperium ipſum*, nimirum
(1.) *ratione eminentiæ:*
(2.) *ratione opulentiæ*, quæ æſtimatur,
α. ex unico Jovis *templo*, de quo Diod. Sicul. l. 11. p. (m. in 8vo) 95.
β. aliarum divitiarum *judicio*, de quo breviter.
2. *quoad imperantes*, ubi capitis
(1.) cerebrum, *Nimrodus*: ubi de q? Quis primus in orbe Monarcha?
(2.) pia mater, *Belus*; ubi
α. de pietatis in *idololatriam* degeneratione:
β. de *literarum* inſtauratione.
(3.) dura mater, *Ninus* & *Semiramis*, quæ duriſſima.
α. in *virum*:
β. in *ſubditos*:
γ. in *filium*.
(4.) Cranium, *Ninyas*:
(5.) capilli, ſequentes aliquot luxui deditI *reges*: ubi de q? Quomodo *ſub his Regibus* ſervatum imperium?
(6.) frons fucata, *Sardanapalus*:
(7.) quinque ſenſus
1. Auditus, *Phul-Belochus*:
2. Viſus, *Phul-Aſſur*:
3. Guſtus, *Salmanaſſar*:
4. Olfactus, *Sennaherib*:
5. Tactus, *Aſſarhaddon*:
(8.) Mandibula, *Ben-Merodachus*:

(9.) men-

(9.) mentum, *Nabuchodonoſor.*
(10) caput totum cum vultu, *Nabuchodonoſor Magnus*, ubi agitur de ipſius
α. in religione *inconſtantia:*
β. ſeptennali *inſania.*
(11.) Mens bona, *Evilmerodach:*
(12.) gula, *Belſazer.*

II. PECTORIS ARGENTEI, cum Monarchia Medo-Perſica,
1. *quoad ipſum imperium,*
(1.) ratione *duplicitatis:*
(2.) rationis *minoris dignitatis,*
2. *quoad imperantes*, ubi
(1.) *interiora,*
α. Cor, *Cyrus:*
β. Potentia
1. iraſcibilis, *Cambyſes:*
2. concupiſcibilis, *Darius Hiſt.*
(2.) *exteriora,*
α. manus
1. ſiniſtra, *Xerxes,*
2. dextra, *Artaxerxes Longim.*
β. Spina dorſi, *Darius Nothus:*
γ. Coſta, *Artax. Mnemon.*
δ. Os durum, *Ochus*, cum parte ejus, *Arſe:*
ε. diaphragma, *Darius Codom.*

III. VENTRIS ÆNEI, cum Monarchia Macedonica,
1. *quoad imperium,*
(1.) ratione *celebritatis:*

(2.) ratione *fœdæ voluptatis.*

2. *quoad imperantes*, poſt ventriculum, *Philippum*,

(1.) epar, *Alex. Magnus*, ubi attingitur

α. ſtatus ejus prior, *laudabilis*:

β. poſterior, *vituperabilis.*

(2.) humores quatuor,

α. ſanguineus regum *Ægyptiacorum*:

β. phlegmaticus, regum *Aſiæ minoris*,

γ. cholericus, regum *Macedoniæ*:

δ. melancholicus, regum *Syriacorum*,

} index.

IV. LIBIARVM FERREARVM PEDVMq; cum Monarchia Romana,

1. *quoad imperium* ipſum,

(1.) ob robur & *fortitudinem*,

α. circa hujus Monarchiæ *incunabula*:

β. *incrementa*,

(2.) ob illius *diviſionem*, ut *duabus tibiis* moles ejus niteretur;

2. *quoad imperantes*; ſed ſecundum potiores tantùm pedum partes, ubi

(1.) cartilago ξιφοειδὴς, *I. Cæſar*, illuſtratur hoc

α. initii Rom. urbis cum initio Monarchiæ *comparatione*:

β. interitûs Cæſarei *ſignificatione.*

(2.) os ſacrum, *Auguſtus.*

(3) Tibiæ ferreæ, *Imperium diviſum* ubi crus

1. ſini-

1. ſiniſtrum,*orientale*:

2. dextrum,*occidentale*,

Ubi de mixtione ferri lutique, h.e. modò firmo,modò infirmo *ſtatu Imp.* agitur.

(4.) Plantarium,Dan.11.41.*fundamentum Imperii:*

(5.) pedum digiti, *decem* olim *regna* hujus Imperii; ſed olim!

ORATIO VIII.

De Navigationis vituperio.

TRactatio proponit illud, invecta in navigationem

I. OB INFAMEM EJUS ORIGINEM, quam explicat

1. κατ' ἄρσιν,cauſas,quæ afferri poſſent,*removendô*,

(1.) *neceſſitatem*, cum ante naves inventas homines vixerint:

(2.) *jucunditatem*,quæ hîc nulla:

(3.) *honeſtatem*, cum hominis non ſapientis ſit inventum,ex *Sen.Epiſt.*90.poſt med.

2. κατὰ θέσιν,cauſam veram *ponendo*, nempe *cupiditatem* lucri; quod illuſtratur

(1.) binâ *reprehenſione*,directâ

α. *ad* ipſam *cupiditatem*, ut partim ejus *turpitudo*: partim *vis* in homines deſcribatur:

β. *in homines* cupidos,qui ſuam deſerunt naturam,quod probatur:

(α.) ex hominis *definitione*:

(β.) ex ejus hominis *fine* & deſtinatione.

(2.) legis

(2) legis Spartanæ *commendatione.*

II. OB PERICVLORVM MVLTITVDINEM, quæ oriuntur

1. *ex fragili navis conditione*, cujus hîc ſtructura deſcribitur, & fragilitas, ex Philoſophi reſponſo, exaggeratur.

2. *ex horribili tempeſtatum variatione*, quæ illuſtratur

(1.) concinnâ naufragii, ex tempeſtate, *deſcriptione:*

(2.) Senecæ, de ſuis periculis, *relatione*, ex Epiſt. 53.

3. *ex ipſius maris indole*, quæ ſpem liberationis periclitantibus ibi præcidit, quod *diversâ* terreſtrium malorum *conditione* explicatâ illuſtratur.

4. *ex piratarum invaſione*, quam experientia docet. Illuſtratur hoc *Occupatione* triplici,

(1.) de terreſtribus *periculis*; ſed non tantis!

(2.) de magnis *commodis*; ſed miſeris:

(3.) de *divitiis*; ſed incertis &c. ut hîc verè uſurpari poſſit:

Omnia ſunt hominum tenui pendentia FILO!

ORATIO IX.

De Navigationis encomio.

TRactatio proponit illud, petendum

I. AB AVTORIS MAJESTATE, de quo itidem loquitur

1. *κατ' ἄρσιν*, falſos inventores *rejiciens*:

2. κατὰ

1. *κατὰ θεὸν*, verum autorem, DEVM nimirum, *commendans*, ut exponatur
(1.) *ſtudii nautici* ad gentes varias *promotio*:
(2.) *illorum reprehenſio*, qui infamem originem propugnant.

II. AB INSIGNI UTILITATE, declarata
1. *in communi*, quod DEUS duos nutritores homini, *terram* & *mare*, dederit:
2. *in particulari*, & quantum uſum hominibus præſtet
(1) *tempore pacis*,
α. Reſpublicas *inſtaurando*:
β. earum florem *exornando*.
(2.) *tempore belli*, ubi vis ejus oſtenditur
α. apud *Batavos*:
β. apud *Venetos*, ubi brevis reprehenſio arg. 2. prioris orat.

III. A FACILITATE, de qua tamen agit
1. *per occupationem*, non de veterum; Sed noſtrorum navigationibus hoc dici, præcipuè
(1.) ob pyxidis nauticæ *inventionem*:
(2.) ob chartarum geographicarum *manuductionem*.
2. *per provocationem* ad experientiam.

IV. A SECVRA JVCVNDITATE, quæ in navigationibus maxima, nimirum
1. *jucunditas*, ubi campeſtris itineris incommoda afferuntur.

2. *ſecu-*

2. *ſecuritas*, quæ itidem *ab oppoſito* nonnihil declaratur.

ORATIO X.

De Curoniæ converſione.

TRactatio hiſtorica eſt, proponens converſionis illius

I. PRINCIPIUM, S. CAVSAM, factam Poloniæ. R. reliquæ Livoniæ ſubjectionem, cujus notatur *occaſio*

1. *remotior*, Tyrannidis Moſcoviticæ continuatio, quæ hîc *breviùs* attingitur:

2. *propinquior*, pacti ſubſidiarii finis, cujus hîc habes,

(1.) *principium*, quod fuit omnium aliorum *auxiliorum denegatio*

α. *externorum*, quæ nec Svecia, nec Germania imploratæ afferebant:

β. *internorum*, eum nihil, tot inſtitutis nobilium conventibus, efficeretur.

(2.) *modum*, ùbi pactorum ſumma proponitur, commendatâ

α. diligenti *Coadjutoris* providentiâ:

β. R. *Sigiſmundi* clementiâ.

(3.) *exitum*, propter conditionum incluſarum mutationem, quo pertinebat

α. fruſtranea auxilii Germanici *ſollicitatio*:

β. Revalienſium cum R. Sveciæ *conjunctio*:

γ. hoſtium *multiplicatio*. Hîc, Livoniæ calamitas exaggeratur fuſiùs, *illuſtrata* tractatione

tione q? Vtrum mors, tali ſtatu, an ſubjectio eligenda? *ex Grot. de Iure P. & B. l. II. c. 24. §. 6.* deteſtando conſilium Vibii Virii, apud *Liv. l. 26. c. 14.* pr. & commendando Camparos, *Liv. l. 7. c. 31.*

(4.) *effectum*, qui fuit, Campanorum more, facta ſubjectio, cujus *pacta* ſummatim ponuntur.

II. CONVERSIONIS MODUM, nim. ſublimationem Curoniæ Semgalliæque in Ducatum, ubi agitur

1. *de indefeſſa Magiſtri ordinis*, in curanda Livoniæ ſalute, *induſtria*,

(1.) in bellicis *expeditionibus*:

(2.) in variis *legationibus*.

2. *de* Ducali illius *gloria*, cujus deſcribitur

(1.) ſolennis *collatio*:

(2.) ordinis Teutonici *abrogatio*. Illuſtrantur hæc *invectivâ* in hujus mutationis reprehenſores, indicando

α. *inevitabilem neceſſitatem*, quæ, ex illius temporis geſtis, deducitur:

β. *ſummam æquitatem*:

γ. providam Ducis *dexteritatem*.

III. EVENTVM S. EFFECTVM, qui eſt

1. *communis*, Curoniæ ab ultimo exitio liberatio, ubi Tyranni qs. mitigatus animus notatur:

2. *ſpecialis*,

(1) *quoad Eccleſiam*, cujus curam Dux habuit,

α. diploma, de *orthodoxa Religione*, à Rege obtinendo

β. ordinationem *Eccleſiaſticam* conficiendo;
γ. *templum novum* excitando, quod aliis illuſtratur.
(2) *quoad Politiam*, cujus curam habuit
α. *Indigenatum* in R.Pol. ſuis firmando:
β. certam *regiminis formam* concinnando, quæ hîc breviter exponitur.

ORATIO XI.

Vindicias C. Mutii Scævolæ continens.

TRactatio, poſt narrationem facti, *ex Liv. l. 11. c. 12.* brevem & nervoſam, vindicat Mutium

I. A TEMERITATE, ut ponat
1. *accuſationem*, cum rationibus, ob quas temerarium videatur, illuſtratis ſimili Alexandri M. facto, *ex Curt. l. 9. c. 5. §. 1. 2.*
2. *Excuſationem*, quæ inſtituitur,
(1) *fortitudinem* Scævolæ *aſſerendo*, quia
α. *ex amore* in patriam, qui in Romanis, commendatur:
β. adhibitis *in conſilium* Patribus, quod illuſtratur L C. de *Prudentia* fortitudini jungenda.
γ. *imperterrito* ſemper *animo*, de quo ex Dion. Halic. p. (m.) 287. f.
(2) *objectiones duas elidendo*,
α. *quod ſolus*; ſed hoc ad gloriam ejus facere docetur, quod *illuſtratur* per comparationem cum aliis
β. *quod more Alexandri*; ſed hoc negatur, & diſcri-

diſcrimen inter utrumque factum pro-
ponitur, & Scævola, Hor. Cocliti præfera-
tur.

II. A FRAUDULENTIA ET MENDA-
CITATE, ubi itidem eſt,

1. *accuſatio*, duplici munita ratione,

(1) *ob* transfugii *ſimulationem*:

(2) *ob mendacem* de 300. juvenibus *aſſertio-
nem*.

2. *excuſatio*, quæ inſtituitur,

(1) *ſtrategematicā* hîc prudētiam oſtendēdo

(2) *diſtinctim* agendo,

α. *de transfugio*. Hoc illuſtratur diverſo
Zopyri exemplo.

β. de ſalſiloquio: nec n. mendacium pro-
priè fuiſſe, *ex l.* III. *Grot. c. 1.* Imò candor
Mutii, *ex Orat. ejus*, oſtenditur.

III. AB IMPIETATE, ubi rurſum occurrit

1. *Accuſatio*, quæ impium videri dicit

(1) *in regem*: ubi de percuſſore agit:

(2) *in ſeipſum*, & αὐτοχειρίαν valdè exaggerat.

2. *Excuſatio*, & quidem

(1) *quoad regem*, qui hoſtis fuit: percuſſorū
ratio ex *Grot. l.* III. *c.* 4. §. 18. explicatur.

(2) *quoad ipſum Mutium*, quod reprehendi-
tur, laudis materia eſſe dicitur & docetur
pluribus,

α. *exemplo*:

β. *ratione*, ex caſu deductâ, & quam gloriam
tum apud *hoſtem*, tum in *patria* obtinne-
rit, aſſertur.

ORATIO XII.

De Gymnaſii Babylonici gloria, ex Dan. 1. *cum applicatione ad Rigenſe, in natali hujus vigeſimo ſecundo.*

TRactatio bipartita proponit gloriam

I. GYMNASII BABYLONICI, petitam

1. *à fundatoris commendatione*, Nebucadnezaris Magni, & quidem

(1) *ratione cauſæ προηγουμένης*; quæ erat promovendæ ſalutis publicæ cupiditas:

(2) *ratione cauſæ προκαταρκτικῆς*, qui corruptus ſtatus: ubi agitur

α. *de Scholarum neceſſitate*, cum faciant

(α.) ad cultûs divini *conſervationem*:

(β.) ad boni publici *aſſertionem*:

(γ.) ad boni privati *procurationem*.

β. *de Scholarum varietate*, intra & extra Chriſtianum orbem.

2. *à laudatiſſima conformatione*, ad quam pertinet

(1.) *Gymnaſiarchæ conſtitutio*, qui polluit

α. inſigni *autoritate*:

β. directionis *dexteritate*.

(2.) *ſtudioſorum electio*, cujus explicatur

α. *neceſſitas*,

(α.) ob ingeniorum *varietatem*:

(β.) ob laboris *futilitatem*, niſi inſtituatur.

β. *qualitas*, quod electi ſint hîc

(α.) *honeſtis* nati parentibus:

(β.) e-

(β) enormi corporis *carentes vitiô*:

(γ) ingenioſi & *bonæ indolis*:

(δ) aliquâ rerum *notitiâ* præditi:

(ε) bonis ornati *moribus*, quæ omnia pluſculis illuſtrantur.

(3.) *Linguarum artiumq; tractatio*: ubi agitur

α. *de* linguarum aliquot *neceſſitate*:

β. *de* Diſciplinarum proponendarum *qualitate*, potiſſimum ἐν θέσει.

3. *à ſolenni ſtudiorum inquiſitione*, ubi agitur

(1) *de* examinandorum, abſoluto triennio, *introductione*.

(2) *de* ipſa *examinatione*, ubi ſiſtitur

α. *examinator*, Rex ipſe doctiſſimus, quod ſingulari laude dignum eſſe docetur:

β. *examinati*, nobiles ſtudioſi, lucem non fugientes.

(3) *de* examinationis *fine*, qui eſt

α. præceptorum ad induſtriam *excitatio*:

β, ingeniorum *expolitio*.

(4) *de* examinatorum PROMOTIONE, ubi de induſtriæ præmio pluribus.

II. GYMNASII RIGENSIS, cujus eædem prope rationes, ut ſunt:

1. *fundatorem commendatio*, qui in Legibus Gymn. exprimuntur; hîc celebratur

(1) *ſalutis publicæ in Senatu accuratio*:

(2) promta *utriusq; Collegii* aſtipulatio.

2. *laudatiſſima conformatio*,

(1) in *Gymnaſiarcharum* conſtitutione:

(2) *auditorum* ex ſchola translatione;
(3) *Profeſſorum* electione.
3. *in ſtudia inquiſitio*, quæ ſuſcipitur à Senatu, audiendo, ex diſciplinis propoſitis,
(1) *Diſputationes.*
(2) *Declamationes*, ubi de fructu Gymnaſii hujus agitur.

ORATIO XIII.

De Conſultationibus Veterum Germanorum inter pocula, ad Tac. de ipſorum moribus, c. 20. n. 4. ipſus apprabans

TRactatio bipartitam proponit commendationem, ſc.

I. IPSIUS INTER POCULA DELIBERATIONIS,
1. *ob vegetam* animi inter ea *diſpoſitionem*, quæ occaſione agitur
(1) *de* conviviorum *utilitate*, quod faciant
α. ad animorum *conjunctionem*:
β. ad conjunctorum *confirmationem*:
γ. ad corporis animique *refectionem*, unde commoda, ad conſultandum, diſpoſitio.
(2) de diſpoſitionis *facilitate*, ex Tacito, ubi *cerevisiæ* quoq; conciliădi vigoris vis, quæ vino aliâs tribuitur. *De vino* probatur,
α. ab ipſius *denominatione*;
β. à Poëtarum *atteſtatione*:
γ. ab emblematica *commendatione*, Ubi ergo talis vigor, ibi bona conſultatio!
2. *ob metûs diſcuſſionem*, ubi explicantur
(1) *me-*

(1) *metûs* in conſultationibus *incommoda:*
(2) *illius* in conviviis *remedia*, quæ ſunt
α. libertatis in loquendo *conciliatio:*
β. adulationis & obſtinationis *excluſio.* Illuſtratur hoc *partim* exemplo Tiberii, qui bibaces conſiliarios amavit; *partim* judicio Plauti, quo *Objectio* diluitur.

3. *ob candidi animi manifeſtationem*, ubi occurrit
(1) diſſimulationis *deteſtatio*, ex Cicerone:
(2) candoris *commendatio:*
(3) ejus inter pocula *cognoſcendi ratio*, inſinuata à Seneca, Poëtis, Platone.

4. *ob multarum gentium approbationem:* nimirum ſequuntur hunc morem
(1) Perſæ:
(2) Græci;
(3) Rhodii & alii, ne temere quis eum reprehendat.

II. SOBRIÆ DELIBERATORVM CONSTITVTIONIS, ad quam pertinebat

1. *exactior* deliberatorum *diſcuſſio*, quæ commendatur
(1) *à neceſſitate:*
(2) *ab utilitate.* Illuſtratur hoc invectivâ in *Bodinum*, qui retractationem hanc valdè exagitat:

2. promta *decretorum exſecutio*, cum & mentes, & manûs promtas Germani habuerint.

ORARIO XIV.

Iſtam Germanorum conſuetudinem improbans.

TRactatio ibidem eſt bipartita, & proponitur

I. CONSVLTATIONUM ISTARUM IMPVGNATIO,

1. *propter mentis* noſtræ, in temulentis ejuſmodi conventibus, *corruptionem*, agiturq; hac occaſione

(1.) *de neceſſario* conſultationum *requiſito*, quod eſt mens bene compoſita:

(2.) *de illius* in conviviis ejuſmodi *exitio*, quod illuſtratur

α. Bacchicæ pompæ *deſcriptione*, *καθ' ὑποτύπωσιν*, ex Ambroſio;

β. cum auriga imperito *comparatione*, unde *invectiva* in morum iſtum morem oritur.

2. *propter temeritatis* & iracundiæ, cum temulentia, *conjunctionem*; conſtat enim

(1.) de *temeritate* inter pocula,

α. ex ipſius Bacchi *appellatione*;

β. ex Taciti, experientiæque *atteſtatione*, ubi de pugnacitate bibonum fuſiùs.

(2) de *ira*, affectu bonis cõſiliis nocentiſſimo

α. ex Beſſi *facto*;

β. experientiæ *judiciô*, quæ pertinaciam & alia vitia, bonis cõſiliis inimica, jũgi docet.

3. *propter vitiorum* antea tectorũ *eruptionem*, quæ patet

(1) ex

(1) ex præteritæ orationis *aſſertione*; ſed aliter, de ruptis, ex *Seneca*, doliis, applicata:
(2) ex nonnullorum vitiorum *enumeratione* quæ tunc erumpunt: & hoc illuſtratur
α. Alexandri *exemplo*;
β. Trajani *interdicto*, cum falſa invectiva in *retractationem*, de qua prior egit oratio, & brevi inſinuatione mali iſtius, quod ipſi ſenſûs inter pocula perventantur.
4. *propter* ſaniorum populorum *deteſtationem* quæ proponitur,
(1) allata barbarorum exempla *explodendo*:
(2) meliorum judicia *recenſendo*, ut in Germanos acriùs invehatur oratio.

II. CONSVLTATIONUM IN CONVIVIIS RATIO, quæ reſpicit
1. *certum* ibi ebrietatis *gradum*, ne excedatur hilaritatis poculum, quod licitum eſſe oſtenditur;
2. *certum* conſultationis *objectum*, res non nimis ſeriæ; ſed tempori congruæ;
3. *certum modum*, ut, placidè in conviviis diſcuſſa, ſub examen vocentur à ſobriis.

ORATIO XV.

De Apicularum Republica.

TRactatio, ſecundum quatuor præcipua Politicæ capita, Remp. hâc cõſiderat, agẽs

I. DE REIP. HUJUS CONSTITVTIONE, & quidem
1. *quoad* formæ *determinationem*, quæ Monarchica: cujus hîc not.

(1) *eminentia*, præ formis aliis:
(2) *pericula*, in humanis politiis, præſertim ratione conſtitutionis
α. *ordinariæ*, per
(α) ſucceſſionem:
(β) electionem.
β. *extraordinariæ*, per ſortem: à quorum periculorum metu alienæ ſunt in hac Rep. apiculæ, ſemper *Regem Optimum* eligentes.
2. *quoad* partium *diſpoſitionem*, ubi
(1) *Imperans*, cujus exponitur,
α. *Majeſtas*,
(α) *quoad* corporis *conditionem*, quam æſtimare meritò ſolent:
(β) *quoad* regiam *habitationem*, quam artificioſiſſimè, ſine arte, apes exſtruunt.
β. *Virtutes*, quarum in hoc Rege præcipuæ
(α) *clementia*, ubi: utrum aculeum habeat? diſcutitur, & clementia Regum laudatur:
β. *ſedula* adminiſtrationis *cura*; quibus, ceu *per præſertionem*, ſubnectuntur aliæ, & officii regii dignitas innuitur.
(2) *ſubditi*, quorum virtutes hîc eminent,
α. *obedientia*:
β. *reverentia*:
γ. in laborando *induſtria*, diſtinctis ſtudiis.
3. *quoad* inſtrumentorum *ordinationem*, ubi agitur
(1) de *officialibus*, cum in apibus ſit inſtar
α. *conſiliariorum*, circa regiam:

β. militum, extra & intra alveum :
γ. legatorum.
(*2*) de *legibus*,
α. quaſi-*removendo*, eas à Rep. optima :
β. ponendo leges naturæ, quas curatiſſ. obſervant.

II. DE REIP. CONSERVATIONE,
1. *ratione* ſedulæ *adminiſtrationis*, quæ cõſiſtit
(1) in continua prope *functione*,
α. Pietatis, & in vivas, & in mortuas.
β. Iuſtitiæ, quam ſingulariter in pœnis ſequuntur. Hîc *Digreſſio* eſt, pro defenſione narratorum.
(2) in qualicunque *relaxatione*, quam ex tempeſtivis ludis capiunt.
2. *ratione* maſculæ *defenſionis*, quam curant
(1) ſeſe probè *muniendo* :
(2) bella quandoque *gerendo*,
α. inter ſeſe; ſed brevia :
β. contra alios; ſed fortia, & pia.

III. DE REIP. AMPLIFICATIONE, quæ (eſt
1. *interna*,
(1) *ex* territorii *elaboratione*,
(2) *ex* ipſarum *multiplicatione*, quæ tamen quomodo fiat, ignotum eſt.
2. *externa*; ubi agitur,
(1) *de* coloniarum *uſu* :
(2) de earum in apibus *modo*, ubi de *examine*, deq; commodo multiplicationis, quædam afferuntur.

IV. DE COLLAPSÆ REIP. RESTAVRATIONE, ubi reſpiciendum 1. *ad*

1. *ad morbum*, quieſt
(1.) penitus Remp. *evertens*,
α. urſi *invaſio*:
β. furtiva *direptio*:
γ. victûs neceſſarii *ablatio*:
δ. Regis mors ſ. *occiſio*.
(2) aliquantum *conturbans*, ex motu civili. Illuſtratur hoc membrum, L.C. p. *de rerum ſublunarium fatu*, additis imperiorum exemplis, quæ interiêre.
2. *ad remedium*, quod breviter, & quantum eo præſtari poſſit, nec ne, inſinnatur.

ORATIO XVI.

De regimine Peregrinationis.

TRactatio certas peregrinationis conditiones proponit, quam

I. TEMPORIS MATVRITAS, de qua agitur
1. *in communi*, declarando ejus neceſſitatē:
2. *in particulari*,
(1) ratione *ætatis*, quæ debet eſſe adultior quod conſtat,
α. ex *rationibus*.
β. ex regiis *judiciis*.
(2.) ratione *profectum in ſtudiis* & moribus, quod illuſtratur
α. multiplici properantium *incommodô*:
β. pari *exemplô*.

II. UTILIS SOCIETAS, ut quis nempe commodum habeat *ſocium*, cum hic faciat

1. ad

1. *ad* ſedulam, circa notanda, *informationem:*
2. *ad* utriusque fortunæ *moderationem*, quod illuſtratur,
   α. *ſimili* ab Elephantis commodô
   β. *contrario* damno, quod ex malo eſt conſortio.

III. PRVDENS DEXTERITAS, de qua agitur
1. *generatim*, quî ſcilicet ſub ſiſemate Poëtico fuerit ab Homero propoſita?
2. *ſpeciatim*, quantum nim. conducat
(1.) *ad* comparandam doctrinam, cum ex ea ſit
   α. loci ſtudiis idonei *ſelectio*:
   β. recta cum doctis viris *converſatio*:
   γ. idonea locorum *mutatio*.
(2) *ad* virtutum *culturam*, cum doceat
   α. pravæ contagionis inter malos *devitationem*:
   β. temperantiæ, fortitudinis &c. *exercitationem*:
   γ. prudentiæ cum ſimplicitate *mixtionem*, quæ & ſimilibus, & contrariis illuſtrantur.

IV. ATTENDA IN STVDIIS SEDVLITAS, quæ ſtudioſorum propria conditio, quam quidem adhibent,
1. ubiq; ſtudiorũ ſuorum telam *pertexendo*:
2. ad ſcopum ſuum omnia *referendo*:
3. obſervatu neceſſaria *notando*, ne omnis peregrinationis labor pereat.

ORATIO XVII.

Invectivam continens in Aſtyagem, de quo Herod. l. 1.

TRactatio proponit

I. CRVDELIS IMPIETATIS OPERA, quæ exercuit

1. *in ſuum* ipſius *ſanguinem*, nimirum

(1) *in filiam*, occaſione ſomniorum, quæ hic breviter afferuntur;

α. ignobili illam viro *nuptum collocădos*, quod quam malum, exemplis docetur.

β. ſuſceptam ejus prolem *ad mortem deſtinando.*

(2) *in nepotem*, ubi exponitur

α. impium regis de eo *mandatum*:

β. benignius Harpagi *inſtitutum*:

γ. pium ruſtici *ſtudium*, quo conſervatus, & à cane primùm nutritus eſt; quæ conſervatio illuſtratur ſimili exemplō, *ex Iuſtin. l. 44. c. 4.*

2. *in ſuos ſubditos*, videlicet

(1) *in Harpagum*, poſt cognitum, occaſione luſûs, Cyrum,

α. *amicitiam* in ipſum nequiter *ſimulando*.

β. innocentiſſ. ejus *filium trucidando*:

γ. patri manducandam ejus *carnem apponendo*, quod exemplo Atrei illuſtratur.

(2) *in Magos*, quos injuſtè ſuſpendi juſſit.

II. CRVDELIS IMPIETATIS PRÆMIA, quæ, poſt explicatam *Nemeſis* picturam poëticam, enumerantur, nim.

1. pro-

1 *procerum* ab Aſtyage *abalienatio*,
(1) in communi, *meliorum*:
(2) in particulari, *Harpagi*, qui Cyrum adverſus avum incitavit:
2. Aſtyagis *excæcatio*, ut Harpago tantum committeret exercitum:.
3. repetita exercitûs *profligatio*, ubi Aſtyages captus, ſed benignè à nepote habitus eſt.

ORATIO XVIII.
Vindicias Aſtyagis exhibens.

TRactatio allatæ fuſiùs hiſtoriæ, ſubjungit facti illius excuſationem, inſtitutam

I. ABSOLUTE, cum profectum ſit
1. *ex divino conſilio*, ſomniis aperto, ubi agitur,
(1) *de Ethnicorum*, in captãdis hiſce *cæcitate*:
(2) *de* ſomnii hujus *qualitate*; ſed ὡς ἐν παρόδῳ, ut ad excuſandum tamen *Regem* referatur
2. *ex jure patrio*, de cujus agitur
(1) *conditione*, & quidem apud Romanos, addita una alteraque illius ratione:
(2) *latitudine*, & quot populi eo ſint uſi.
3. *eſt jure Regio*, ſ. publicæ ſalutis ſtudio,
(1) *ad* imminentis mali *averſionem*:
(2) *ad* juris gentium , pro ſucceſſione filii Darii, *aſſertionem*, ne juſtus heres excluderetur.

II. RESPECTIVE, reſpectu nẽpe *Cyri*, & quæ in illum non tam perpetravit, quam cogitavit, nim.

1. *ob*

1. *ob delicti agnitionem* & qs. deprecationem quod in Rege, avo, ſene valdè commendatur:

2. *ob Cyri* in avum *conjurationem*, quam prodidit

(1.) rebellibus *accedendo*, cum, ceu nepos & ſubditus, illos avocare debuiſſet.

(2) ad rebellionem alios *inſtigendo*,

α. fictis *literis*:

β. impiis *factis*, ut magna undique improbitas appareat:

(3) avum dehortantem *ludendo*:

(4) *arma* demum parricidialia in ipſum *ſumendo*: ubi occurrit

α. *parricidii deteſtatio*, ſive affectum, ſ. effectum reſpicias:

β. *ſenis* Aſtyagis *deploratio*, quod tam impium nepotem & ſubditum habuerit.

ORATIO XIX.

De Feneſtra Momi, ſ. viis aliquot Socraticis, ad cognoſcendos hominum mores.

TRactatio bipartita proponit

I. JUDICIORVM ISTORVM CONDITIONEM, & quidem

1. *in communi*, quod ex cognatione inter corpus animumque oriantur, quæ ex naturæ inſtituto deducitur:

2. *in particulari*,

(1) *ratione vultûs*, quod, poſt *Occupationem*, de incertitudine hujus indicii, probatur

α. exem-

α. exemplis *hominum*,quorum indoles,inde agnita:

β. exemplis aliquot *affectuum*, qui hîc ſeſe produnt,& fuſiùs deſcribuntur.

(2.) *ratione ſermonis*, ubi, poſt allegatos aliquot humani ſermonis uſûs,occurrit

α. *indicii* hujus *probatio*,

(α) Philoloſophorum judicio:

(β) ſpeciali morum aliquorum *indicio*,qui exinde patent.

β. *Occupatio*, de ſermonis fallaciis, ad quas tamen cognoſcendas *quinq́, claves animi*, à prudentiæ Magiſtris, afferuntur, de quibus fusè,& per exempla.

(3) *ratione veſtium*,de quibus agitur

α. *κατ᾽ ἄρσιν*,& quod non ſit ſermo hîc de *ſtatûs*,ex veſtimentis,indicio; ſed

β. *κατὰ θέσιν*,de *morum* inde colligendorum ſtudio,cujus probatur

(α) *veritas*,partim Socratis *judicio*: partim Eccleſiaſtici, c.19.27.*judicio*

(β) *varietas*,ex variis veſtibus &c.illuſtratur hoc *invectivâ* in veſtium luxum, & breviter,*abrumpendo* hanc telam, tria indicia repetuntur.

II. CAVTAM JVDICIORVM ISTORVM VSVRPATIONEM: cautionis enim hîc probatur

1. *neceſſitas*,exemplo præſertim Zopyri Phyſiognomi, fuſiùs relato.

2. *qualitas*, ut reſpiciamus

(1) *iudiciorum objectum*, quod ſunt inclinationes & pronitates; ſed has ſæpe mutat

α. *educatio*, cujus vim docent

(α) *rationes*, ſ. argumenta:

(β) *hiſtoria*, ſ. exempla.

β. *converſatio*, cujus vires in utramque partem maximæ.

(2) *exinde judicandi modum*, ne ſit temerarius, ac ſi neceſſaria ſemper ſint indicia; ſed *cautus & deliberatus*,

α. *ob fallaciarum* inter homines *varietatem*:

β. *ob lapsûs* ſ. erroris in his ipſis *facilitatem*. Additur *Compendium* aliquod hujus *Scrutinii*, quod Verulamius alicujus ſuppeditat.

FINIS PARTIS SECUNDÆ.

(o)

MEMORIA COJENIA-NA,

ex officio, ex animo

Celebrata

RIGÆ LIVONUM,
ANNO M.DC.LIV.

VIRO
MAGNIFICO ET NOBILISSIMO,
DN. JOHANNI COJEN,
Reipublicæ Palæopolitanæ, apud Regiomontanos, Proconſuli bene merentiſſimo,

Domino ac Patrono plurimùm colendo.

Mera multis confidentia videbitur, quod facio: Virum, variȷs nominibus illuſtrem obſcurus ego & ignotus interpello, chartas ei aliquot; ſed triſtes illas, neque tamen meas, offerens. Quid niſi Pietas, me poterit abſolvere? præſertim apud Te Domine: pietas enim eſt in B. Fratrem Tuum, Fratrem unicum, unicè dilectum: pietas in Patronum quondam meum laudatiſſimum, cujus memoriam ut apud omnes immortalem novimus: ſic talem, qualicunque noſtro ſtudio, teſtamur. Nec enim ſine alio, cum exerci-

tiis

tiis quibusdam oratoriis, conjunctim hac in lucem edo: aliquam eorum partem Vir Doctiſſimus, amicus meus honoribus Beati dudum conſecravit; reliqua ſunt ſtudioſi juvenis, qui, in nullo argumento, ſuam exercere maluit induſtriam, (nec potuit etiam,) quam iſto: ad profectum ſuum omniumq; uſum facere putavit, quæ de tanto Viro diceret: ag commendandum Tuæ, DOMINE, benignitati ſua ſtudia, quâ commodè poſthac juventur. Quanquam quid de tanto Viro diceret juvenis, quod Tanto dignum? Virtutes ejus nec magnorum labor aſſequatur, quid dicam, exhauriat? major erat. neque vivo adhuc quicquam laus bonorum addere neque improbitas malorum detrahere poterat: & hac, & illa major erat. O ſi frui tam egregio cœli depoſito diutiùs hic licuiſſet! ſed reverti debuit, ex peregrinitate, in patriam; ex labore ad quietem; ex afflicti corporis concuſſionibus, ad vigorem illibatum: ex mortis carcere, ad ſedem conſummatæ beatitudinis. Erige huc mæſtos vultûs, DOMINE, & erigeris! tolle ad hoc mentium piarum auguſtale mentem! Fratrem ibi tuum cogita! mærorem tollet iſta cogitatio, aut ſaltem minuet. Vix enim penitùs ſublatum

 iri

iri puto, qui ex tanto vulnere: chironium profectò eſt, quot denuò familiæ Cojenianæ inflictum eſt. Quis amplius ex ea ſuperat? Præter te, DOMINE, & Filium cariſſimum, adhuc nemo unus. his columnis. (quas ô Deus firma & fæcunda!) Domus nobiliſſima innititur. Felix Regiomontum, quod eaſdem fovet, colit, amplectitur! Tantum illud ex te uno gloriæ, ſalutis, gaudij obtinet, quantum Riga noſtra, cum B. Fratre, amiſit: & hoc quidem tuis tot ac tantis meritis, quæ modeſto venerari ſilentio præſtat, quam ſtylo impari atterere. Surgant hic ſplendidiſſima Veſtræ Academiæ lumina & columina, præſertim Oratorum noſtri ævi Gloria: Surgant, &, in efferēdis illis, vires ſuas exſerant! Ego inter minimos Ampliſſimi nominis tui cultores, locū mihi poſtulo; hunc meis, quæſo, precibus largire, DOMINE, &, in continuo honorum incremēto, amplectere favore tuo, ſi non merentem; certè cupientem, & fide, cultu, ſtudio conſtanter meriturum.

Nobiliſſ. Magnif. T. æſtimatorem,

Rigæ, Menſe Novembr.
Anno 1654.

IOH. BREVERUM.

ÆRUMNÆ KOYANÆ,

ſub exſequiarum ſolennia,

delineatæ

per

Johannem Hörnick, Plavia-Variſcum, Schol. Rig. Coll.

LATITUDO ANNORUM NOSTRORUM LABOR ET DOLOR.

EXercitatiſſimi in humanæ miſeriæ palæſtra, Moſis, vox eſt: vox graviſſima, vox veriſſima. Etenim perpendite mecum, Mortis Candidati, (niſi nativi nominis piget,) vitam veſtram, examinate ſingula momenta ejus: fatebimini, opinor, labore ac dolore plena, ſeu, ut veriùs loquar, laborem ac dolorem merum eſſe. Formati primùm in utero, quanto, quamque longinquo, dolori Matribus fuiſtis? at certè majori, cum prodire in hanc auram niteremini. Ipſi verò tenelli dolore ac labore liberi fueritis? imò utrumque in vobis

prima vox veſtra, vagitui, (aliter n. loqui non tũ licebat,) cõteſtabatur. Quod ſi quis primas illas ejulatuum veſtrorum querimonias futurarum etiam ærumnarum præſagiũ dixerit, nõ abſurdè dixerit; ſiquidẽ brutorum pleraq; recens nata eriguntur in pedes, & gradiuntur; piſciculi natant, quò victum ſibi ſuum quærãt; miſellus homo, hominum miniſterio deſtitutus, oppidò periturus eſſet. Occupatur Pater anxiè, ut victum procuret & amictum; ſolicitior hoc Mater cum tædio & inſomnia, aut vicem ejus (ſed quàm infeliciter multoties!) magno conducta nutrix, ubera præbet: gerula trepidis geſtat ulnis, aut ſerperaſtris includit. Vanus ſim, ſi omnes, qui unico infante ſervando fatigantur, & quot modis recenſere coner. Creſcunt anni: creſcit cum illis labor, creſcit dolor! Quanto opere conſtat educatio, quanto informatio? quantæ divitiæ educantibus alumnus malè morigerus, docentibus diſcipulus ſtupidus aut remiſſus? Harum rerum cum in mentem veniſſet Periplectomenæ Plautino, conjugio omnino abſtinere ſtatuit, & inter alia,

Pol, inquit, ſi habuiſſem, ſatis cepiſſem miſeriarum liberis,
Cenſerem emori; cecidiſſetne ebrius, aut de equo uſpiam;
Metuerem, ne ibi defregiſſet crura aut cervices ſibi.

At luſus fortaſſe iſthæc, præ cum homo jam eò ætatis pervenit, ut ſui juris arbitriique videri poſſit:

poſſit: hîc opus, hîc labor, ut quis ſeipſum vincat, affectus ebullientes confutet, & periculoſa juventutis præcipitia declinet. Maturuit quiſpiam in virum; qui, Deus bone! dolorum montes, quæ laborum maria ob oculos verſantur? quorum tamen antidhac, ſive per ſupinam quandam oſcitantiam, ſive congenitam judicii infirmitatem, ne minima habebatur ratio. Superati hi montes, exhauſta hæc maria; imminet ſenecta: hæc verò poſt tot calamitates quieta erit? jam demum ceſſabunt labores, remittent dolores? Nihil minùs, ipſa hæc ætas, ſi ulla alia, labor, dolor & morbus. Liceat cum Patre auguſtiſſimo, Auguſtino, vitam dolio vini pleno comparare: ubi releveris primùm, dabit merum; quò propiùs deventum fuerit ad fundum, hòc magis vappeſcet uvor, & feces ac mucorem mittet. Haud ſecus juventus florem quendam meraculi præ ſe ferre videtur; at ubi decrepita ætas obrepit, exoleſcit flos ille, & feces hac atque illac manant mucidæ. Verùm enimvero iſta, quæ retuli, è trivio mala ſunt, ad quorum frequentiam humanæ mentes occalluerunt; illud autem, quod ſubnectam, non inter jocularia; ſed atrociſſima numerari non abs re queat. Quippe labores nonnunquam dimidiatos, præ tædio, abrumpimus; onera nondum, quò deſtinaveramus, perlata, ſi urgeant nimium abjicimus; aſt vitæ hujus, etiam ultra vota noſtra exactæ, labores moleſtiſſimos non, niſi cum labore, finire; dolores acerbiſſimos

non,niſi cum dolore,deſerere poſſumus. Nolo hîc corporum elanguidorum labores ac dolores tinnientibus jam auribus ingerere: notiores ſunt cuique, qui cum mortis prodromis, morbis, colluctatus eſt; quis autem noſtrûm non ſubinde colluctatur? quàm, ſi optio detur, velit: animarum tantummodò, fatis oblatrantium, tumultus mecum intuemini. Hunc glo ia, iſtum crumena, illum patina retrahit: vel, ſi quis religioſior, minimùm uxoris viduitatem, liberorum orbitatem, & ſimilia feſtinandi exceſſus incommoda deplorat. Scilicet tenax illa in pejora ſemper ruentis vitæ cupido, cujus juſſu continuos cruciatus morti, dolorum malagmati, morti, laborum levamini, imprudenter præferimus; illa, inquam, ſine omnimoda noſtri deſtructione, in qua tamen ipſa labor & dolor, eradicari neutiquam poteſt. Veriſſimè ergo graviſſimus Iſraëlitarum Dux, *Latitudinem annorum noſtrorum laborem & dolorem eſſe*, dixit.

Idem cum eodem, per omnem vitam, quam & ipſe detegit laboribus atque doloribus refertiſſimam, confeſſus fuit, VIR MAGNIFICUS, NOBILISSIMUS, AMPLISSIMUS ac CONSULTISSIMUS Dn. ANDREAS KOYE, HÆREDITARIUS in TESTAMA &c. BURGGRAVIUS REGIUS, PROCONSUL &c. Quicquid fortuna, cum maximè propitia, parcè aliis elargitur, in hunc cumulatè contuliſſe: quicquid virtus in aliis, poſt multa tentamina, ægrè inchoat, in hoc amuſſi-

tata

tatâ operâ perfeciſſe meritò judicabatur. Nam ſi quicquam ad commendationem pertinet, Patriæ claritas; natus erat (A. 1586. Non. Novembr.) in Urbe hac, Livoniæ univerſæ Metropoli incluta: ſi generis nobilitas; *Viro Nobiliſſimo, Ampliſſimo* ac *Prudentiſſimo*, *Dn.* ANDREA KOYE, *Senatore* & *Portorij Regij Præfecto* graviſſimo; Matre, ANNA, ex *Nobiliſſima* RIGEMANNORUM *Familia*: de quorum natalibus tacere conſultius exiſtimo, quàm pauca indignè dicendo infantiam prodere. Certè Abavus Paternus, ante hos centum octoginta duos annos, à Sereniſſimo Polonorum Rege, nulla ambitione aut largitione, ſolâ virtute & integritatis famâ, Stemma & Privilegia Nobilitatis conſecutus erat: quæ poſtea Diplomatis, Imperatorio Auguſtiſſimi Rudolphi, & Regio Stephani Glorioſi, confirmata univerſæ ſtirpi fuerunt. Si nulla alia Koyanæ proſapiæ (quæ tamen encomiis noſtris longè ſublimior) gloria foret, illa ſaltem in omnem poſteritatis memoriam ſufficeret; quòd paucis abhinc annis quatuor Koyi, tum Fratres, tum Patrueles, in clariſſimis Urbibus, adeò virtute & factis eminuerint, ut tres ſimul Burggravii, Rigæ, Elbingæ, Thorunii, quartus (quem fata, cum Subole nobiliſſima, in nominis & generis Koyani perennitatem, ſervent!) defuncti noſtri Germanus, Vir *Magnificus*, *Nobiliſſimus*, *Ampliſſimus* ac *Conſultiſſimus*, *Dn.* JOHANNES KOYE, Regiomontanæ Palæopoleos Proconſul, ſalutati fuerint. Cum

verò

verò Nobiliſſimi *Andreæ* noſtri parentes, contra abſurdam multorum perſuaſionem, probè perſpectum haberent, inania eſſe titulorum magnidicorum elogia, fruſtraq; imagines prætendi, ſi quis ipſe à recto virtutis ſtudio ac ſtadio deſciſcat; id unicè operam dederunt, ne indignũ ſe filium procreâſſe, aut neglectim habitâ educatione feciſſe viderentur. Quamobrem, ut ſolidioribus niteretur, deſiderata tantopere, filioli ſuaviſſimi, felicitas fundamentis, Chriſto eum, piâ feſtinatione, maturè ſacro Baptiſmate oblatum, precibus devotis commendare nunquam deſtiterunt: ſingulari Zelo ad pietatem aluerũt; religioſa prudentia ad ſanctos mores, circumſpecta diligentia ad literarum ſtudia, excitârũt. Nec contenti erant Prudentiſſimus Pater, Caſtiſſimaque Mater ingenuam pignoris cariſſimi indolem domi efficaciſſimis exemplis ad induſtriam exſtimulâſſe; publicorum etiam in ſchola patria curam (cui multi hodie, cum irreparabili ſuorum damno, nuncium remittunt,) auſpicatò adhibuerunt: ſub quorum fideliſſimo moderamine indies proficiens, ſupra exſpectationem omnium, inſignia ſolertiæ ſuæ ſpecimina puer ferè edebat. Vidiſſes hîc exſultantes in optatiſſimis filii incrementis animos; vidiſſes documentis illis ad uberiorem ſolicitudinem, mirâ quadam delectatione, invitari. Nam velut aſſiduus hortulanus, inter nodoſa ac incurva ſeminariorum virgulta, eximiæ formæ plantam conſpicatus, amputatis nocuis, ſi qui ſunt, ſtolonibus,

nibus, circummunit, ab injuria tuetur, & cupido ſemper oculo obſervat; dum in id ſuccreſcat robur, quod & patentius perferat cœlum, & ſpatioſius, ubi radices agat, ubi ramos & fructus ſuos expandat, requirat ſolum: ita iſti propaginem ſibi ſuam, cujus ingenium Magiſtros & commilitones in admirationem ſui rapiebat, ab omni ſtribligine & morum ſcævitate arcendam, ſalutaribus monitis inſtruendam, à noxio inertiæ contagio aſſerendam, atque perſpicaci Præceptorum ſedulitate formandam, ſtatuerunt; uſque dum iis viribus, iis profectibus eſſet, quibus latior campus, ad explicandos laudatiſſimæ induſtriæ fructus, celebretur. Suaſerunt ergo fidiſſimi Præceptores, è re judicavit Prudentiſſimus Parens, conſenſit amantiſſima Mater, ut in celebre aliquod Gymnaſium dimitteretur: quorum etiam conſiliis Beatus noſter debito obſequio ſatisfacturus, Regiomonto Gedanoque Thorunium (A. 1605.) ſe contulit, ibidemque annum in Gymnaſio, maximo cum ſtudiorum emolumento, verſatus fuit. Etenim hic terſiſſimi ingenii fœtûs auſpicatiſſimi prodire cœperunt: Carmina quippe Latino idiomate venuſtiſſima ſcripſit perplura; quæ typis vulgata admirantium manibus hodienum teruntur. Non enim cum Eratoſthene quodam Poëticen, ut frugis expers otioſorum hominum commentum, ſuperciliosè deſpiciebat, aut ſanctos vates ineptæ loquacitatis poſtulabat: ſciebat ſe, lectitando eorum ſcripta, non natas ad colum fabu-

las

las ſectari: ſed omnimodæ ſapientiæ præcepta haurire; quæ, quò faciliùs in animos noſtros influerent, viri illi divinitus afflati, gratiſſimâ rerum admirabilium varietate condiiſſent. Quid? quòd ex Suadæ Romanæ Coryphæo didicerat, cum omnes artes, quæ ad humanitatem pertinent, commune quoddam habeant vinculum, & quaſi cognatione quadam inter ſe continea ntur; tamen Poëſin ad Eloquentiam (quam quidem noſter in præcipuis votis habebat) maxima adminicula ferre, & ad ingrediendam ejus ſtudii rationem, principem exſiſtere. Sed, eheu! hoc infauſtum illud momentum eſt, quo Koyus noſter agnoſcere penitus cœpit; vitam ſine labore ac dolore trahere nemini datum. Nam, ne dicam de moleſtiis, quæ, contra quam ſentiunt imperiti, ſtudiorum cauſa devorandæ erant; quanto dolore modò non exanimavit ipſum præproperus dulciſſimi *Dn. Parentis* exceſſus? quantis implicuit attonitum difficultatibus? Multi ſanè Parentum obitu occaſionem, quâ genio indulgere poſſint, nacti, aſperitatem cauſantur, & frivolè à ſtudiis reſiliunt. Ille autem, qui virtutis & doctrinæ amorem penitùs imbibiſſet, inceptum laudabiliter curſum deſerere piaculum ſtatuit, omnibusque adverſitatibus contra ire maſculè decrevit. Hinc Gedanum remigrans (A. 1606.) integrum quadriennium, Linguis, Eloquentiæ, Philoſophiæ ac optimis quibusque artibus acriorem, quàm antehac unquam, operam navavit; uſusque fuit

infor-

Informatione Keckermanni, (nam impertæſâ ſolertia jam ita judicium acuerat, ut ſanam Philoſophiam, à paralogiſmis Calvinianis, facillimo opere ſecernere poſſet,) & aliorum doctiſſimorum virorum, quibus Urbs illa benefica altrix ſubinde exſtitit. Dum cogito alacrem animum, & inſatiabilem diſcendi cupidinem, in Koyo noſtro, qui modò in Poëtarum viridariis extra ſe raptus ſpatiabatur; modò in diſputantium Philoſophorum arenam deſcendebat; modò è ſuggeſtu vires in Eloquentia periclitabatur: non poſſum mihi temperare, quin quorundam adoleſcentulorum vecordiam, non dico, perſtringam, ſed deplorem. Hi humaniora ſtudia, ceu rē ſuo genio & genere minùs dignā, ubi vix primis labris deguſtârunt, faſtidiunt; Oratoria exercitia, & Philoſophica molimina, crepant; quin & his ſuperiora præcocè nimis auſu aggrediuntur: cujus inconſtantiæ, dubiū, an inſaniæ, ſi quis quærat quos fructus referant? nulla literarum & artium culturâ ſuffulti, quicquid denique machinentur, omnia incaſſum ſtruunt. Koyus autem noſter ita in his progymnaſmatis verſabatur, ita in ea nervos omnes intendebat; ut ea ſola ambire, intraque eorum ſepta metas ſuas concluſiſſe videri poſſet: & nihilò tamen ſecius, etiam, ut qui maximè, in his occupatus, ulteriora meditabatur. Proinde, ut voti ſui compos fieret, Roſtochium contendit, (A. 1611.) ſolerti mentis indagine ipſa juris Civilis & Canonici arcana ſcrutaturus. Mirum

verò,

verò, quantos ſtimulos acri jam pridem animo promptiſſima humanitate Doctores, Paulus Berens, Chriſtianus Ohmius, Azarias Sturzius, & alii viri cum in Jure conſultiſſimi, tum ad promovenda juventutis ſtudia paratiſſimi, addiderint: tantos nimirum, ut à docentium ore itentidem penderet; ut à Legum meditatione, aque Commentariorum evolutione, nullis vel moleſtiis vel illecebris, avelleretur, quin diebus noctes, in Jurisprudentiæ latifundio pervigil, jungeret. Inde luſtratis diligentiſſimè (non autem ædificia, porticus, turres aut valla, vana peregrinantium oculi feria, ſed reſpubl. inſtituta, ritûs, ac mores hominum, ſpectaturus ibat; idque parciſſimè; ne ſtudia, quorum cauſa, quicquid agebat, agebat, interrumperentur) Viſmariâ, Lubecâ, Hamburgo, Luneburgo, Magdeburgo & aliis; ſed non niſi clarioribus, Wittebergam petiit. Infeſtabatur tum temporis almus ille Muſarum Helicon dirâ peſte, & manere quamvis cupido domicilium tutum negabat: peragratâ itaque Luſatiâ, Bohemiâ & compluribus Germaniæ regionibus, in celeberrimo Roſeto, quò poſt excurſionem illam redierat, fragrantiſſimas eruditionis Juridicæ roſas ferventiùs colligere denuo inſtitit. Verum ut divinæ mentes cœlum, unde & ipſæ deſcenderunt, imitatæ, motu gaudent: ita & Koyus noſter uni loco torpida quiete adhærere diutius non poterat. Igitur, per Pomeraniam & confines, Varſaviam ſeſe penitravit: non multò poſt per Sileſiam,

ſiam, Uratislaviâ, Lipſiâ, Numburgo (quas non obiter, ut videri poterat, legebat; ſed, ut quidque futuro uſui commodum judicârat, annotans) Jenam, illam fœcundiſſimam clariſſimorum Jureconſultorum matrem, contendit. Hîc tandem, ne fruſtra profitentium prælectiones, & æqualium diſputationes frequentâſſet, diſceptationibus privatis ſæpius velitatus eſt; donec, ſub Præſidio Excellentiſſimi ICTI, Ungepaurii, in publica luce, coramque multis inſignibus viris, conteſtatum faceret, quantum civem Patria habitura eſſet. Convictus etiam & contubernium bienne Viri inter doctiſſimos optimi, & inter optimos doctiſſimi, Dn. D. Suevii, adeò juverunt Koyum noſtrum, ut ſuperatis omnibus aſperitatibus, citiùs, quàm ipſe ominari potuiſſet, juridici ſtudii telam pertexeret. Nimirum magni intereſt, quicum victites: ſicut enim eximiorum virorum actiones rectæ rationis lima perpolitæ, omneſque voces ad artificis ſtateram examinatæ videntur: ita fieri neutiquam poteſt, quin, cui familiariter iis uti datur, ſubinde prudentior meliorque evadat, ac omnia dicta & facta ſua ad illorum exemplum cômaſculet. Interea Patria amantiſſima, tanquam ex edita ſpecula, laudatiſſimos Civis ſui labores, quos ſui uſus gratiâ exantlari animo concipiebat, eminus obſervans, tacita conſultatione dignos eidem honores, imò ſuis ipſum commodis deſtinabat. Eo fine ab Ampliſſimo H. U. Senatu in Secretarium Aulæ lectus, Varſaviamque

que

que (A.1615.) evocatus fuit: ubi Spartam à PP. P. oblatam integrum quadriennium prudenti dexteritate, mirum quantùm, exornavit. Nam ut ſicco pede pertranſeam alia negotia, quæ tamen omnia, quantumvis intricata ſæpe ac ardua, adeo ex voto Patrum expedivit; ut ambigi potuerit, majorne in illo fides foret, an prudētia: quæ non Jeſuitarum & aliorum cucullatorum machinamenta evertit? Aperto Patriæ ſalutem Marte aggrediebantur? animosè ſigna conferebat, obverſoque pectore tela, in religionem, in civicam libertatem vibrata, excipiens, conatu haudquaquam irrito retorquebat. per cuniculos agebant? ille tacitè ſanguinolenta eorum conſilia rimari, providè antevertere. callidè eludere. Fremere ad hæc raſi Patres, & ſe ita ludos fieri indignè ferre. Quippe iniquitas, cum ſe retibus, quæ innocentiæ tendebat, conſtrictā videt, injuriam foris queritur, intus dente rabido ſeipſam corrodit. Sed enim tempus erit, ut Pugnatorem hunc Rigam reducamus, & defatigatum aliquantiſper refocillemus: mox in Aulam Regiam rurſus ablegabitur, ita abſoluturus omnia, ut exinde in Patriæ ſinu securè quieſcere, & aliquando ſibi conſulere poſſit. Dictum, factum! Nam ſecundò reverſo, poſt multa gratulantium P. C. præmia, (A.1619.) deſponſata fuit *Virgo Nobiliſſima Pudiciſſimaq;*, ANNA, *Viri Magnifici, Nobiliſſimi Ampliſſimi ac Conſultiſſimi, Dn. Iohannis Vlrici, Hæreditarij in* Rügel / Laiß & Rehewald / tum *Syndici in Urbe*

hac,

bat, mox *Conſulis*, *Conſiliarÿ Regÿ*, & *Vice Præſidis Dicaſterÿ ſupremi Dorpatenſis*; *Filia*: cum qua ſequenti anno nuptiarum ſolennia, bonis omnibus, bene comprecantibus, celebravit. Ut verò Conjuges iſtos ſincerus amor, & æqualis ferè conditio combinârat: ſic corde ſeſe invicem diligebant: nullæ rixæ, nulla diſſidia; idem velle, idem nolle: dixiſſes duobus diverſis in corporibus unam eandemque animam habitare. Atque hanc in primis æſtimandam felicitatem eo faciliùs conſequebantur, quòd Maritus placido, Marita tractabili ingenio eſſet: ille leniter imperaret, hæc promptè obſequeretur. Cum autem ea jam eſſent in publicum virtutum merita, quæ non vulgare aliquod hoſtimentum efflagitarent, ut arrhabonem haberet, (A. 1620.) *Supremus Curiæ Secretarius* conſtituebatur: hîc ipſe, quâ cœperat induſtria, quo flagrabat in Patriam amore, pergens, bene geſtis ad altiora aditum ſibi muniebat. Nam quâ aliâ arte? niſi tractandæ peritiâ, niſi ſumma integritate, niſi fide in concredito munere ſanctiſſima, ad *Vice Syndicatum* (A. 1626.) evectus fuit. Ne exigat à me quiſquam, ut operosè hic acta recenſeam: publica fama jam ea loquitur; ſed ita loquitur, ut humilia ingenia, in quibus ego ſponte nomen profiteor, longiſſimè excedant. Erat enim in Viro iſto, ſingularis quædam prudentia, & rarum ingenii acumen, ut, quæ vera, quæ recta eſſent, facillimo opere perſpiceret: nativa, &, cum minimè fucum oratorium affectaret, gratiis ſti-

pata facundia, ut, quæ viſa eſſent dilucido ſermone explicaret; conſtans animi robur, & nullis perturbata affectibus libertas, ut à proferenda ingenuè ſententia ne inimicitiis quidem graviſſimis deterretur: ſed cum primis mira autoritas, ut, quod vellet, (nihil autem, niſi quod juſtum, niſi quod in commune proficuum foret, volebat) bona omnium pace ſubinde obtineret. Et quis non in ejus concederet ſententiam? quem nôſſet in dicenda ſua, à peſſimis, illis conſultoribus, ira & metu, longiſſimè abeſſe: quem nôſſet nunquam aliorum gratiam aucupari, aut ad eorum placitum orationem ſuam accommodare: quem nôſſet veritate nihil quicquam prius aut antiquius habere. Jactent Athenæ, cultrix illa artium liberalium feliciſſima, Ariſtidis ſui juſtitiam, deprædicent Phocionis ſui bonitatem; extollat Roma, dominatrix univerſi orbis glorioſiſſima, Catonis ſui ſeveritatem, commendent Cæſaris lenitatem: Riga Koyo ſuo gloriabitur magnificè, in quo conjunctim omnes illæ virtutes reſplenduerunt, quas ſigillatim in illis ſeculum eorum, ceu quoddam divinitatis inſtar, ſtupebat & colebat. Summum ſupererat; ſed quod à grata Patria negari tanto Viro nomine poſſet, pietatis pretium, *Conſulatus*: is verò (A. 1642.) adeò concordibus ſuffragiis delatus fuit, ut nemo vel ex PP. vel ex civibus eſſet, quin maximo cum tripudio in illo ipſum conſpiceret faſtigio. Et quidni illius incrementa omnes votis omnibus expeterent? quem,

quem, quantum honoris & autoritatis accedebat, tantum comitatis & affabilitatis, raro exemplo, adjicere plurimis experimentis jam pridem cognoviſſent. Quandoquidem nemo auxilii indigus lares ejus acceſſit unquam, qui adſpectu & colloquio arceretur; cujus poſtulata non patienter audirentur; cui, dummodo juſta rogaret, quicquam denegaretur; ſed & ubi negandum aliquid omnino erat, qui æquus & placatus non dimitteretur, cum ſuaviſſima ſermonis lenitate etiam importuniores ab illo demulcerentur. Publicè autem Judex erat, inſontibus optabilis; iis qui per errorem, aut aliam animi imbecillitatem deliquiſſent, placabilis: at in eos, qui obſtinata malitia, & inveterata quadam peccandi conſuetudine prævaricati eſſent, (potiùs ne nimiâ indulgentiâ vitia aleret, quàm quòd nocentiſſimorum etiam hominum commiſeratione non tangeretur) inexorabilis. Hebeſcit animi acies, dum nomen beati Conſulis noſtri venerabunda intuetur: id certè fuit, quod CHRISTINAM AUGUSTAM SUECORUM convenerit, ut, inter alia Regiæ Clementiæ τεκμήρια, *Nobilitatis Koyanæ Inſignia* (A.1645) luſtrârit, poſteriſque omnibus ſarta tecta eſſe juſſerit. Effecit igitur ipſe, dum nec tumidis titulis, præclaris nec Majorum facinoribus, niſus, totum ſe doctrinæ virtutique dedit, ut jure dubitetur: ipſene plus Avorum gloriæ adjecerit, an illi reliquerint: quatenus in hoc uno erant omnia, quæ ſingula in aliis videntur maxima. Equi-

dem (ut ſummos tantùm rerum apices; quoniam iſtis anguſtiis circumſcribor, & quò plus dico, hòc ſe uberior ſubinde materia offert; attingam) honores in Patria ſummos adeptus, majoribus ſemper, ſi qui eſſent, dignus æſtimatus fuit. Decem *Legationibus* aut in Poloniam, aut in Sueciam; ſex *Secretarius*, tribus *Syndicus*, unà *Conſul*; fideliſſimé functus, nunquam non ex ſententia ſuorum confectis rebus remeavit. A *Sereniſſima Sueciæ Regina* tertiò *Burggravius* nuncupatus; *Pupillorum Præfectus*, *Conſiſtorij Præſes*, *Territorij Vxkellenſis* & *Kircholmenſis*, *Cancellariæ*, *Gymnaſii*, *Scholæ*, *Bibliothecæ*, *Typographiæ*, *Stipendiatorum*, *Ephorus ſupremus*, ubique autoritatem humanitate (cujus in meam quoque tenuitatem beneficia debitâ gratitudine agnoſco libens, & deprædico) ita temperavit, ut *Vrbis Delicium* vocari meritis ſuis potuerit.

Specioſa hæc, ſi quis reputet, & quanta capere poteſt humana conditio: tanta tamen non fuerunt, ut eximere tantum Virum communi mortalium miſeriâ, aut liberare labore ac dolore quiverint, quin utrumque adauxerint. Etenim, ut, Senecæ judicio, omnis vita ſervilium: ita vel maxime Hujus erat, quem ad clavum Reipublicæ divina evexerat Providentia. Qui uni, eique anguſtæ, domui præeſt paterfamilias, quantas ſæpe tolerat ærumnas, quantas experitur difficultates? at infinitis partibus majores, qui ſaluti ampliſſimæ civitatis operam ſuam ſolicitè diſpenſant. Qui ſacros Ordines

con-

conſtituunt,&ad obeunda intrepidè ſanctèque munia ſua animant: qui Scholas, ſeminaria illa, unde latiſſimus Reipub. hortus conſeritur, ſapienter aperiunt, accuratè regunt: qui neceſſitatibus publicis ſubveniunt, annonam procurant, armamentaria inſtruunt, munimenta inſtaurant ac renovant: qui civibus jura dicunt, lites dirimunt, concordiamque, optimum illud arctiſſimumque cætuum omnium vinculum, ſtabiliunt: qui, inquam, dum alii quique privatis ſuis commodis inhiant, ſoli in commune conſulunt, & domi peregreque omnium curas curis ſuis complectuntur. Agnoſceret hæc ingratum ſeculum, nec pro ſalute ſua excubantium labores obtereret: at nunc, dum in arduis illis muneribus, neſcio, quod otium, quas delicias, præpoſterè nobis imaginamur, quid mirum? ſi malus oculus invidet, ſi obſtinata mens in pluribus (ſeq in ſuum damnum & opprobrium) adverſatur. Atque hæc quidem onera alternis geſtabantur humeris: domeſticæ verò calamitates unicum Caput impetebant. In ſuaviſſimo vixerat Conjugio b. *Dn. Proc. ſ.* noſter, fæcundoque: nam, benedicente Deo, ex *Anna Vlriciade* duos Maſculos liberos, quatuor Fœmellas genuerat: quarum tres; *Anna*, *Magnifico Dn. Paulo ab* Selmerſen/*Conſiliario Regio*; *Eva*, *Ampliſſimo Dn. Iohanni* Mayern/*Senatori*; *Dorothea*, *pl. Reverendo Dn. M. Hermanno* Bauern / *Ædis Iohannitica Diacono*; ſacro Matrimonio junctæ, & Generis inclutis, & Nepotibus ac Neptibus jucundis,

(quorum omnium laudibus, niſi quòd diuturnam proſperitatem animitus apprecor! conſultò ſuperſedeo; ne, etiamſi vera utique dicturus eſſem, gratiæ aliquid dare, aut ſubleſtâ fide agere videar) Parentem locupletârunt. Hæc gaudia; at quantus labor, quantus dolor! ſi conferas. Filioli alterius, *Iacobi Andreæ*, præmatura mors primum inflixit vulnus: geminavit dehinc ictus Libitina, dum cariſſima Conjux, (A. 1631.) dolore puerperii cum partu fœmineo ſuffocata, luctuoſum reliquit viduum. Quid tum animi beato Koyo fuiſſe cenſebimus? cum Uxoris dilectiſſimæ, quæ illum, & quam ipſe, ſemper in ſinu & oculis geſtârat, carendum ſibi videret; cum triſtes tenerorum pignorum, Matrem invocantium, querimonias audiret; cum Noiliſſimos Socerum & Socrum eodem ſecum fulmine tactos perſentiſceret. Obduxerant deinde aliquam vulnera vetera cicatricem, poſtquam Magnificus *Procoſ.* noſter cum *Virgine Nobiliſſima Lectiſſimaq;* CATHARINA, *Viri Nobiliſſimi Spectatiſſimiq; Dn. Alexandri* Königs/*Hæreditarij in* Gutrum, & majoris *Collegij Senioris*, relicta *Filia*, ad ſecunda vota tranſierat, & ſedatis ejus moribus ac officioſis obſequiis demulcebatur; repullulabat tamen ſubinde infeſtus labor atq; dolor. Nam ne dicam denuo quippiam de moleſtiis, quarum honores, quos gerebat, abunde habebant; quem noſtrûm fugit, quantam cladem perpeſſa ſit Koyana domus unius b. *Dn. Iohannis Koyi*, *Filij familias* optimi, inopinato exceſſu?

Verſa-

Verſatiſſimus hic erat in linguis compluribus, exercitatiſſimus in Philoſophia, Conſultiſſimus in Jure; & quoniam, laudabili veterum more, Arti Martem junxerat, ſub *Chriſtianiſſimo Galliarum Rege Prætorianorum Equitum Præfectus*: Invidit hæc incrementa Koyanæ Proſapiæ Parca, & livido cultro ſtamina feliciſſimè currentia, æternum per Muſas ac Virtutes victuro, præſcidit. Quid ad hæc fortunæ ſævientis fulmina Koyus noſter? Obfirmârat os adverſus muliebres querelas, munierat pectus, ne tela improviſa penitrarent. Sævi, agebat cum Sapiente, quantùm voles, Fortuna, non commovebis me! Deus amantiſſimus mei adſignat te mihi, qua cum luctet; quia me vult eſſe optimum atq; excellentiſſimum. Non nova minaris: ærumnarum mollimentum mihi conſuetudo eſt; hæc graviſſima quæque in familiaritatem adduxit. Nec minori fuit animo, cum ante has quindecim ſeptimanas in ipſa Curia (non aliter, quàm intrepidus miles in ſtatione ſua oppetere exoptat) morbo gravi, ut lectulo confeſtim affigeretur, correptus eſſet. Primò enim, ne dolori cederet, Medicos peritiſſimos adhibuit: cum parùm profici ſentiret, adſumpto cœleſti ſacræ Synaxeos pharmaco, frequens, imò totus, in precibus (quas quidem in omnibus adverſitatibus, & per omnem vitam, ſpiritu ardentiſſimo, ad Redemptorem ſuum fuderat) laborum ac dolorum optatiſſimum finem patientiſſimè exſpectavit. XI. tandem Calend. Mart. fidei manibus Chriſtum amplexus,

ſine labore ac dolore, hos laborum ac dolorum carceres tranſſiliit. Nunc inter cœlites lætiſſima halcyonia agens, labores ac dolores noſtros cõmiſeratur. *Vidua* tamen conſternata fatorum inclementiam, quę ipſam *Conjuge* fidiſſimo tam indignis modis ſpoliârint, incuſat: manes dilectos vocat, ut, ſi fas ſit, redeant; ſin minùs, in alteram illam vitam aſſumant comitem, quam in hac ſociam individuam habuerint: vigilans, quid ſibi ereptum ſit, ruminat; dormiens cladem ſuam ſomniat: luctum verò ſuum majorem cenſet, quàm quem quiritatus ullus indicare, lacrumarumve rivi eluere poſſint. *Filiæ* mœſtiſſimæ amariſſimè deflent *Parentem* dulciſſimum; maturè nimis decus ſibi ſuum ademptum queruntur: obverſatur paternum illud corculum, flagrantiſſimus ille in ſe affectus: quoque magis dolori indulſerunt, hòc ſe minùs, quod pias deceat filias, perſolviſſe ingemiſcunt. *Generi* attoniti plãgunt *Socerum* deſideratiſſimum: & cum diſpendia ſua perſpicaciori cæteris oculo contueãtur, altiùs dolorum ac mœrorũ vorticibus ſubmerguntur. *Nepotes* ac *Neptes* pavidi *Avum* ſuaviſſimum ſibi ſublatum conqueruntur, cum amore ejus optatiſſimo fruituros ſe demum putarent; quin & antequam eum dignoſcere cœperint: addituri omne, ſi quod per infirmam ætatem omiſſum eſt, ubi adoleverint, ubi merita æſtimare potuerint, pietatis & gratitudinis officium. Civitas univerſa ſacratiſſimũ illud caput, *Burggravium*, quem Clementiſſimæ Reginæ provi-

dentia

dentia commodis ſuis præfecerat, in foro & per vicos palabunda, collapſum, inter ſuſpiria & cordalia, refert. *Curia* pullo velata ſyrmate *ProConſulis* ſui, cujus pridem ſapientiſſimis conſiliis illuſtrata, ſingnlari alacritate animata, incomparabili autoritate ornata fuit, triſtes exſequias ire parat. *Orphani* communem *Parentem* ſuum exſtinctum lamentantur: ſolebat enim, ſi qui patrimonia haberent, in ipſorum uſum eadem, adverſus quosvis vultures, religioſiſſimè tueri; cæterorũ verò inopiam ſuis opibus liberaliter ſublevare. *Conſiſtorium Præſidem* requirit, qui id ipſũ Ariadnæo prudentiæ filo ex cæcis intricatorum caſuum labyrinthis feliciter eduxit, & ad divinarum humanarumq; obſervantiam ita excitavit, ut vigili ejus curâ offendicula omnia tollerentur, & diſciplina, cum Eccleſiaſtica, tum Politica ordine decoro contineretur. *Cancellaria Ephorum* ſuum circumſpicit; cujus ille, ut præcipua munera obierat, ita à ſingulis, haudquaquã neſcius, multum intereſſe Reipublicæ, ut intemeratâ fide omnia ibi agantur, acta autem provida diligentia archivis ordine inferantur, humaniſſima quadam commonefactione ſicubi opus erat, exigebat. Muſæ *Gymnaſii* convolant, & *Mecœnati* ſuo, qui Profeſſorum induſtriam dignè penſabat, adoleſcentium ſtudia paternè fovebat; quiq; orantium & diſputantium exercitia quantum per alia negotia & valetudinem licebat, præſentia ſpectabili & ipſa animabat, & omnibus ordinibus commendabat, inter lamenta,

menta, monumentum ære perennius meditantur. *Schola* deſiderat *Patronum*; qui eam adverſus venenatos maledicorum ictûs afferebat, moleſtiſſimos docentium labores æqua lance librabat, & quantum poterat, poterat autem multũ, remunerabatur: qui diſcentium profectûs ſine tædio exquirebat, & publica examina, poſtremis etiam temporibus, cum jam languenti valetudine, & viribus fractis eſſet, præſens ad umbilicum perducebat. Adamantino ergo ſtylo parietibus ſuis obſequioſa Cliens inſcribet ultimam vocem ejus, quam finito ſcholari armiluſtrio, quod mortem ejus luctuoſiſſimam proximè præceſſit, Magiſtris in benevolentiæ conteſtationem manum porrigens, mente fatorum ſuorum præſaga, emiſit: *Hoc ultimum Examen meum erit; non ſupervivam aliud!* quò futuræ ætati, ſi qua futura eſt, damna ſua, & natam inde mœſtitiam, intimet. *Bibliotheca Inſtauratorem* ſuum repoſcit, cujus ipſa favorabili ope multis reditib. locupletata, nova contignatione operta, pluribus loculamentis aucta, plurimis verò pretioſisſimisq; libris inſtructa eſt. *Chalcographia Fautorem* ſuum, dum typos componit, dum prælum verſat, anhelat: ejus namque patrocinio debet, quòd incommodo loco, & cum omnibus immunitatibus operas ſuas fervidè urgere poteſt. *Stipendiarij Collatoris* beneficentiſſimi, ex cujus prompta manu ſtudiorum impenſas acceperant hactenus, & in futurum accepturi erant, acerbum obitum quo par eſt affectu dolent. *Boni*

omnes

omnes Pietatis, Juſtitiæ, Æquitatis, Continentiæ, Gravitatis ac Humanitatis vivum, quamdiu ipſe vivebat, *Exemplum* poſtremis lacrumis proſequuntur. Vos autem, *Æternitatis candidati*, qui modò frequentes, ad cohoneſtandam pompam funebrem, confluxiſtis, aut poſthac Virtutes Koyanas memori mente trutinabitis. Corporis exuviis gratam quietem apprecãtes, diſcite: *Latitudinem annorum veſtrorum laborem ac dolorem.* Vos enim beata inter beatos Anima ex immortalitatis arce compellat:

Mittite veſanas curas, mentisq; tumultûs!
 Vileſcat, quicquid vita dolenda tenet!
Illæc, cûi pretium ſtatuiſtis amabile durus
 Eſt *labor*, &, quamvis fors velit alma, *dolor*.
Altera, quam mortem mortalis turba vocatis,
 Hæc eſt, quam ſolidat pax & amica quies.
Hîc bene pervivo, dum lurida tumba piatum
 Reſtituet corpus; quò ſine ſorde colam.

PRO-

PROGRAMMA INVITATORIUM.

FUNDAMENTA ET EXPERIMENTA GLORIÆ, QVA SUUM SECULUM ET VOTVM, EX BONORVM TAMEN SECVLIQVE VOTO, PER DIVINAM GRATIAM, HIC SVPER GRESSVS EST

ANDREAS COJEN,

POSTQVAM EVM DIVES GLORIA FAMILIA IN LVCEM PROTVLIT, ex qua majores nactus eſt ſplendore variô celebratiſſimos; ſed non majores, niſi annis, cum tot ornamentis ipſe major multis fuerit, ut, niſi talem habuiſſet, primus eam atq; ſolus potuiſſet reddere nobiliſſimam;

QUANDOQUIDEM

IIS NATUS PARENTIBUS, EX QVIBUS NIHIL MEDIOCRE NASCI POTUIT, QUAMPRIMUM IPSE PER

æta-

ætatem potuit, POST PRINCIPEM PIETATIS CURAM, ut virtutis, eruditionis & prudentiæ gloriam conſequeretur, varios virtutis, eruditionis & prudentiæ antiſtites, ſucceſſu ardentiſſimô, ſecutus, poſt relictam hanc metropolin patriam, inter Muſas Gedanenſes & Thorunienſes vigorem adoleſcentiæ:

IN ROSETO MEGAPOLITANO ET PARNASSO SALANO IVVENTVTIS SVÆ robur ita conformavit, ita ſolidô, nec ad inanem oſtentationis ſpeciem; ſed verum variumq́; magnæ mentis decus accuratô peregrinationis ſtudiô firmavit, ut, non ſuo quidem; (nunquam enim ſibi tribuebat per modeſtiam, quæ poterat,) ſed ſaniorum omnium judicio, prodeſſe ac praeſſe patriæ ſaluti poſſe putaretur: & idcirco

PROFVIT TANDEM, PRÆFVIT TANDEM DIGNÆ TANTO CIVE CIVITATI, DIGNUS IPSE TANTA CIVITATE CIVIS, UTQVE PRIMUM SUI daret Reip. experimentum, magnis demum tempeſtivè admovendus, poſtquam proſperè minora exſecutus eſſet, non minora ſtatim magnis, in Polonia, ſolertiâ egit maximâ, jura patriæ ſanctiſſima adverſus virulentas factionis Lojoliticæ machinas, juxta providentiſſimos PA-

PATRIÆ PATRES alios, cordatè tuitus; ſed in patriam vocantem redux, illico ad Secretariatum: pòſt ad Syndicatum, Ducibus ſubinde actionum illuſtrium optimis, maximis,

VIRTUTE
ET
FORTUNA,

applaudentibus quibusque bonis, elatus, promotus, evectus eſt:

QVICQVID ENIM ILLA GLORIÆ FERRE: QVICQVID HÆC FELICITATIS PRÆſtare valuit, publicè, privatim: foris, domi: undiquaque, abunde contulit, libenter præſtitit: IPSE NOSTER *providâ ſagacitate, fide maſculâ, incomparabili labore, animo negotiis vel pari, vel ſuperiori,*

MAGNIS AD MAGNA OMNIA præſidiis,

Singularem SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS SVECIÆ gratiam, conſtantem ILLUSTRISS. REGNI PROCERUM benignitatem, tot ibi pro ſalute patriæ LEGATIONIBVS inclutus, gratum

tum PATRIÆ in ſe favorem largiter obtinuit, quæ tandem ipſum CONSVLEM, & PROTOSCHOLARCHAM SVVM, CONSISTORIIQVE PRÆSIDEM, juxta ſummam Regii BVRGGRAVIATVS dignitatem, aliaque maximorum officiorum nomina libens meritoque conſtituit, ſublimiora etiam datura ſi quæ habuiſſet;

SED HÆC DEVS AD SE REVOCATO DEDIT, QVIA HABVIT, ÆTERNAM Æternæ beatitudinis gloriam!

ut omnibus adeam per hos gradûs contendentibus exemplo eſſent, funebri oratione, pro virili tamen ſua, d. 8. Iulii, in pullata, ob amiſſum Patrem, Muſarum noſtrarum æde, explanare fuſiùs conabitur

ORNATISS. IVVENIS,

JOHANNES BUININGIUS,

Riga-Livonus,

Quem, ut de viro omnium bonorum ſenſu æſtimatiſſimo, Amico, Collega, Fautore, Patrono, Benefactore ſuo reſpectivè commendatiſſimo dicentem, haut gravatim audiant, & hoc documento ita vivere, ut nunquā moriantur: ita mori diſcant, ut ſemper vivant, non tam quod neceſſum putet; quam ne morem artis interpellet, humiliter, officiosè, humaniter ex officio, ex debito OMNES, OMNES invitat,

M. Ioh. Breverus, Eloq. Profeſſ.

MEMORIA COIENIANA.

QVanta fuerit priſcarum gentium, in ſtatuendis virorum præclarè meritorum monimentis, induſtria, quibus ad virtutum decus excitarent poſteros, cum ex aliis rebus ſatis ſuperque conſtat: tum hâc vel maximè, quod, poſitis poſt fata, non minùs politè, quàm ingenioſè, ipſorum imaginibus, celebrare illos multum conſuevêre. Curioſiſſima hîc Romanæ gentis cultioris, gentis virtutum decore ſplendidiſſimæ, prudentia deprehenditur, quæ effigies majorum ſuorum ſtudioſè colens, undiquaque eas, præprimis tamen in atriis, nulli non ſpectandas propoſuit. Bonum factum! A magnorum enim virorum memoriam cum ipſis ſepelire non oportet: æquum potiùs eſt, ut, à temporum interitu injuriaq; vindicata, eâdem, cum virtute immortalitate donetur. Quid? quod illas intuiti imagines Poſteri, non hæreant in figura corporis; ſed virtutes magis, quibus claruerunt, quibus excelluerunt majores, imitentur, &, dum illas immortalitatis eſſe matres vident, immortales ſeſe iis quoq; ſtudent reddere. Tanto paſſim ſtudio à gentibus laboratum eſt, ut corpus quidem terris ac tenebris mandantes, illuſtres animæ virtutes publicis encomiis decantarent. Et quid æquius, quàm ut de-

defunctorum facta in conſpectu, in honore, in amore omnium habeantur? Nec aliunde in republica fœcundior virtutum proventus eſt, quam ſi rerum laudabiliter geſtarum magnitudo, & præclara virorum merita, in ſeram uſque poſteritatem diffundantur, ſi ab oblivionis ruina aſſerantur. Quod ſi juſto laudum tituto, & debitis ejuſmodi honoribus defraudarentur optimi quique, quis caput ſuum tot periculis, quis tot vitæ diſcriminibus, tot & tantis ſortis dubiæ procellis, quantis perſæpe viri exponunt ſtrenui, exponeret? Multum igitur intereſt, ut magnā magnorū virorum nomina magno honorū cultu celebrētur, ne eundem tumulum ac titulum, quem fortes, ignavi; quem animoſi, deſidioſi habeant. Quemadmodum ex ſemente bona fructus ſurgunt optimi: ita ex ejuſmodi virtutum æſtimatione, ad optima quæque, generoſi animi commaſculantur. Etenim hanc gloriæ cupiditatem, bene natis atque educatis, natura, ſeu, ut rectiùs loquar, naturæ autor, Deus, implantavit, ut, cum ſola quoq; cogitatione in eā inciderint, amore inflammētur gloriæ, & ita inflammentur, ut non in otio; ſed negotio, non in voluptate; ſed labore, non in umbra atque tenebris deliteſcere; ſed in lucem prodire, & ad ipſum virtutis præmium, honorem, fortiter cōtendere nitantur. Nimirum, ut virtus talium virorum æterna eſt: ita, quicquid in illis unquā honoravimus, quicquid admirati ſumus unquā, manet, & incentivo nobis eſt, quò ad ejuſdem

gloriæ cupidinem exſuſcitamur. Sanè, ut ſpeculum, ſi alteri opponatur, eandem ſpeciem refert, eundem vultum, qui in altero aſſumit: non minus ejusdem animi effigiem repræſentare, & ſimile quidpiam imitando exhibere homo poteſt. Et hæc imitatio illud unum eſt, quod ſupra valla, muros, mœnia, ſupra propugnacula, civitates corroborat, ſi elegantioribus ſuorum geſtis, ab ipſius fragilitatis metu aſſerantur. Felices, qui cum Romanis virtutem hoc modo percolunt! Feliciores qui obtinent! quanquam quid de Romanis loquor? quicquid ſuo ullibi merito præclarum habetur, ubique præclarum haberi debet. Quis adhuc hodie tantorum virorum memoriam, qui ad ſacrum virtutis & honoris templum, candidis quaſi quadrigis deducti ſunt, ab oblivionis metu ſervare non accuret? quis ſplendida mundi lumina, in publicum mundi theatrum efferre non laboret? ita olim factum: ita hoc fieri ſeculo conſuetudo obtinet. Tale autem tantumque mundi lumen B. *Dn. Cojenius* fuit; ſed heu fuit! quæ quidem cauſa eſt, quod, cum non ita pridem terræ partem mandaverimus, gratam tanti Viri memoriam officio pio venerari, & nobiliorem alteram, in hoc Muſarum templo, tanquam in ipſo immortalitatis acroaterio, impræſentiarum, pro virili, ſiſtere conſtituerimus, ut, quæ fundamenta virtutum in eo celebratiſſimarum fuerint, quæ experimenta, Viri tanti amatoribus, cultoribus, æſtimatoribus exponamus. Quod dum, minimus

muſcquidem ex iſtis, deditiſſimo facere ſtudio annitor,ſubmiſſo à vobis animo, Auditores benigniſſimi, non tam, quod neceſſarium exiſtimem, ad recentem apud Vos viri laudatiſſimi memoriam,vos excitare, quàm ut conſuetudini obtemperem, contendo, ut, cui honoratiſſimam veſtram commodare præſentiam voluiſtis, promptam porrò attētionem, promptumque favorem indulgere ne dedignemini. MAGNUM utiq; felicitatis humanæ momentum in eo poſitum eſt, ſi quis præclaris gaudeat natalibus: majus verò,ſi,ex ſemine majorum nobili, illuſtria virtutum quoque ſemina hauriat. Sicut enim grati fructûs,ex radicis bonitate oriuntur;ita indoles non minùs bona ex majorum ſanguine ſolet ſurgere. Felices,quos omnigenæ felicitatis autor, Deus,tam feliciter naſci voluit! Et ita B.noſtrum D.COJENIUM naſci voluit, ut ex nobiliſſimis majoribus nobiliſſimam indolem duceret. Neque verò glorioſam Domûs Cojeniæ antiquitatem multis enarrabo, ne, quod inſtituti mei non eſt, quid dicam, virium mearum ? ſuſcipiam. Dicam modò aliquid, de nonnullis B. Noſtri majoribus,& quæ nobilitatis inſignia, quæ virtutum ornamenta in iisdem exſplenduerint, delibato. Ecce, ne ad remotiores aſcendam, vobis BENEDICTVM Cojenium, Abavum! de ortu quæritis? ex *Sileſia* illum habet. Hic,anno 1471. Thorunium profectus, & Scabinorum Præſes conſtitutus,ex antiquisſimâ nobiliſſimâque Thoyduſcorum familia u-

xorem duxit: poſtquam autem, præclaris ſuis in rempubl. meritis, magis magisque eniteret, ne tanta virtus ſuis careret ornamentis, illuſtri nobilitatis decoramentô exornatus eſt, & illis ipſis inſignibus, quæ Thoyduſcorum fuerant, (niſi quod clypeo galea equeſtris, in cujus faſtigio corona aurea, peculiariter addita fuerit,) exornatus eſt. Non inferior tanto Parente fuit JOANNES filius, qui ſuis in rempubl. meritis gloriam, nullo ævo inter morituram pari paſſu cōſecutus eſt. Quantis verò laudibus efferendus eſſet ANDREAS, avus B. Noſtri quantis celebrandus encomiis? Quanto hic jubare Promicat filius ANDREAS, Beati noſtri Pater, qui ſplendidiſſimam hanc familiam ex Boruſſia in Livoniam tranſtulit? Erat hic ſpectatæ prudentiæ vir, Senator Rigæ graviſſimus, laudatiſſimus; erat Præfectus Portorii Regii fideliſſimus, ut mortui; quid? ut in grata omnium memoria viventis nomen, illibatum adhuc ſervetur. Uxorem autem hîc, ex nobilisſima *Rigemannorum* familia, omnium virtutum laudibus inſignem, ſibi ſociavit. Felix par conjugum, non ſuis tantùm virtutibus; ſed avorum Proavorumque felicius redditum! Quid, niſi germen nobilisſimum, ex nobilisſima Proſapia, pronaſci potuit? Natus inde eſt, anno M.D.LXXXVI. B. Noſter, ANDREAS, Vir in tantum celebrandus in quantum magna celebrari omnia poſſunt ac debent. Quî enim, ex tam nobili arbore, ignobiles fructus? qui, ex tam inſigni ſcaturigine, rivi ſor-

vi ſordidi? quî; ex tam illuſtri radice, alii flores, quàm virtutum quàm gloriæ, quàm meritorum plurimorum, ſurgerent? Verè Deus eſt, qui aureum, ex aurea hac ſtirpe, ramum fruticari, Deus eſt, qui æternam Patris hîc memoriam, tantâ filii gloriâ, firmare voluit! MAGNUS quippe vir, ſine Deo, nullus eſt. Unde ſi illuſtrem aliquam rempubl. beneficio mactare, ſi ſplendorem ejus alio augere decreverit, ex ſacrario benignitatis ſuæ viros egregios ſuppeditat. Dum in hoc cogitationes veſtras mittitis, Auditores, non poteritis non admirari mecum vehementer, quod uno eodemque tempore tot, in uno familiæ cœlo, ſidera effulgeant! quod tot, ex una domo, Conſules numerentur ſimul ac celebrentur! Haud ita pridem familia Cojorum eminentisſima illuſtres quatuor civitates Proconſulibus ornavit eminentisſimis. THORUNII BENEDICTUS, ELBINGÆ JOANNES, RIGÆ NOSTER fuerunt; ſed hi tres fuerunt! unus, unus adhuc ex illis ſuperſtes eſt, Vir Magnificus, Dn. JOANNES COJO, PROCONSUL REGIOMONTANUS, defuncti frater germanus, cujus pietatem, qui adſpiciunt, ſuſpiciunt omnes: qui virtutem, admirantur, ipſumque velut lucidisſimum juſtitiæ ſpeculum, prudentiæ ſenaculum, gratis votis vocibusque prædicant. Quis facilè ex hiſtoriis tam illuſtres, tam inſignes, uno tempore quadrigas, in tanto dignitatis & eminentiæ faſtigio conſpicuas, afferet? O cœlo natam

atque donatam Cojorum familiam! Te modò, magne *Regii montis* Conſul,(Te enim mihi alloqui liceat,) *Te Deus conſervet*! *Te*, qui Cojorum modò lux atque gloria, *Deus conſervet*! *Te*, qui lumen atque columen, *Deus* conſervet! Vive Deo, vive Patriæ, Pater Patriæ, vive familiæ Tuæ, vive Filio Tuo cariſſimo, ut *Tibi* filius Tuus vivat cariſſimus! Perennet in utroque veſtrûm *Cojorum familia*! Quemadmodum autem non ſufficit, ex radice nobili prodire ſurculum; multa, ad fovendum, nutriendum, excitandum eum, cura opus eſt: ita non parva cura ac cultura, in bona indole adhibenda, ut ad virtutum eminentiam & bonum reipubl. effloreſcat. Quid verò magis huc facit, quam ut egregia virtutum ſemina, tenellis animis, maturè inſerantur? A viris enim optimè educatis, quanti fructus? quanta in Patriam commoda, in populum felicitas? quantus in cives ſplendor? Hanc ob cauſam B. N. ſedulam, per omnes ætatum gradus, in ſtudiis curam impendit, excitantibus eum initiò monitis Parentum & curis, qui magna ſtatim de eo omnia augurabantur. Si enim annos pueritię, annos adhuc tenellulos replicamus, indolem jam tum erectam prodidit, ingenium nobile, mentem egregiam, ut inſignes ejuſmodi naturæ dotes ſpem magni boni Parentibus adferrent maximam. Nimirum, ſicut ortus auroræ roſeus, limpidum ac ſudum promittit diem: ita illa ætatis aurora, ſplendida pollicebatur omnia. Omnem igitur operam, omne ſtudium, in

ritę

ritè recteque educando filio, intendebant Parentes, parum eſſe exiſtimantes, ad omnia magna ipſum genuiſſe, niſi magnum ſtudium adhibeatur, quò ad magna quoque omnia excitaretur. Jam adoleſcentiæ limina ingreſſus, Magiſtrorum fidei in ſolo committebatur Patrio: horum opera formatus, magni haberi, magni æſtimari incipiebat: Et quidni? Tam optata bonæ frugis documenta edidit, tam promtè votis Parentum reſpondit virtutum avidus animus, ut jure magni habitus magni æſtimatus ſit. Profectibus ergo auſus majores flagitantibus, conſilio Domini Parentis, Anno 1605. Thorunium profectus, Gymnaſii ejusdem celeberrimi civibus ſociabatur. Videbat ibi faces, quibus ad virtutis & doctrinæ amorem incendebatur: facem autem domus ſuæ non videbat ampliùs: exſtinguebatur, poſtquam Parens optimus, Anno 1606. humanæ naturæ penſum abſolviſſet. Quis tum ſpem concepiſſet, in tantum eminētiæ faſtigium evectum iri orphanum filium? Nec enim nulli ſunt, qui, morte Parentum territi, ſtudia remittunt, aut penitùs omittunt. Sed Noſtro Cojenio longè aliter videbatur, qui maſculo animo & indefeſſo indies in ſtudiis ſtudio ferebatur, ut, ſi non Patri; Patriæ tamen, cui ſe obſtrinxerat, utiliter aliquando inſerviret. Allectus ſemel ſuavitate literarum mellea, conſtanter eas in delitiis habuit, nihil jucundius ſibi dari poſſe aliud, ſtatuens. Migravit ergo *Gedanum* ad illuſtre doctrinæ

& elegantiæ domiciliũ, ut eum Muſis ibi Gymnaſticis ampliùs verſatus, præſtantiorem ſapientiæ theſaurum colligeret. O felicem, qui felicem ſtudiorum formatorem, ad hunc finem obtinendum, nanciſcitur. Talem nactus Gedani eſt COJENIVS, ductorem doctoremque, illo tempore, feliciſſimum, clariſſimum nempe BARTHOLOMÆVM KECKERMANNVM, ſub cujus manuductione totum ibi quadriennium, in muſarum contubernio, conſumſit, ut omni doctrinarum humaniorum genere effloreſceret. Ab illius, in his ipſis, luce lucem hauſit: ab illius informatione optimâ optimam diſcendi modum didicit. Profectò, ſicut arbores quaſcunque palma ſuperat: ita laudatiſſima docendi felicitate alios, ea memoria, à tergo relinquebat Keckermannus. Quis non ad illum, velut ad fœcundam arborem, ad colligendos eruditionis fructus, tum confugiebat? Quis non Dantiſcum tendebat. Quod tanta ſtudioſorum turba ibi tum confluxerat: quod ad tantum gloriæ gradum Athenæum aſcenderat: quod tanquam ex equo Trojano, in omnes inde melioris orbis partes, viri undiquaque doctiſſimi prodibant, Keckermanno debebatur. Teſtem habemus; ſed ſolidum ac verum, verum nempe diſcipulum & auditorem illius Philoſophi, qui tractandi tam Dantiſci ſtudia felicitatem prædicare ſæpius ſolebat, quam quidem & laudatiſſima informandi ratio, & concurſus juvenum diligentisſimorum mirum quantum

pro-

promovebant. DOCENDI enim prudentia & diſcendi alacritas duo veluti cardines ſunt certisſimi quibus felicitas ſcholarum gymnaſiorumque volvitur. Sed jam asſiduo labore per inſuavia ſeveriorum ſtudiorum ſcamna, per difficiles ſcholarum pulveres transvectus *Cojenius* ulteriùs, ubi firmioris exercitationis Palæſtram ingredi posſit, cogitat. Cogitat in Academicam prodire lucem, & ad magna natum magis exercere animum, ut plus aliquando lucis attuliſſe majoribus, quàm ab eis accepiſſe, videatur. Roſtochium proinde, Anno 1611. ſeſe confert, quod cum vix ſalutâſſet, magno amore, magno honore à Viris quondam, & JCtis Excellentiſſ. PAULO BERENS, CHRISTIANO OHNICO, AZARIA STVREO affectus fuit. Qualem verò, in hac arena, ſe athletam præbuit? præbuit ſe planè ſtrenuum! Qualem, in ſtudio ac ſtadio Muſarum, curſorem? certè indefesſum. Qualem, in hac palæſtra, luctatorem? animoſum ſemper, & ſuccesſibus optatis nobilem. O verè ſapientem, qui ſic ſapit! Sic verò ſapiebat COJENIVS. Cum in illuſtriori & clariori loco viveret, illuſtriorem ſe ſe ſubinde reddere ac clariorem laborabat. Vivebat ibi, ut floreret: florebat, ut ſuæ olim Patriæ viveret. Vitam virtutibus exornare ſtudebat, ut honore ac amore aliquando ornaretur ſplendidiſſimo. Noverat utique, *neminem* unquam plura ſcire debere & meliora, quàm qui alios velit regere, qui, ſuis virtutibus, omnibus eſſe velit adjumen-

to.

to. Noverat, ſuperiorem aliis, meliorem quoque aliis eſſe oportere, ut & præſit, & proſit. O cœlo datam indolem! O ardorem diſcendi incredibilem! quid non efficit, ubi ſemel generoſa pectora occupavit? Ad nobiliſſimam igitur; ſed graviſſimam quoque ſtudii Juridici tractionẽ, erecto ſtatim animo contendit, totum ſe illi, (totam ſiquidem requirit hominem) tradens, ut totum, ſi quis modò poſſet, exhauriret. Ingenii proinde velum omne explicuit, ne in tam magnifica, tamque auguſta facultate ultimus reperiretur, aut ſibi quicquam incognitum maneret. Semper juxta lectiones publicas, optimos legit ſcriptores, lecta inde annotavit, & excerpſit, excerpta in ſuccum ac ſanguinem convertit. Hîc legum & juris arcana ſcrutabatur: ibi rerumpubl. formas indagabat: alibi pacta gentium, jura federum inveſtigabat, veterumque monimenta evolveat ſedulò, & ita evolvebat, ut, qui imperiorum ortus & occaſus, quæ commoda aut damna, perpenderet. Hoc erat illius otium; quid dico otium? hoc negotium illius erat: hoc ſtudium, quod noctes diebus, dies noctibus jungens, tractabat. CUM verò laurea non currenti decerni; ſed decurrenti ſoleat: perſeverandum quippe eſt in ſtadio, donec ad metam pervenias, donec barbeum obtineas: ideo B. Noſter non ſatis eſſe duxit, juris ſtudia incepiſſe; ſed perfeciſſe: non deguſtâſſe; ſed conſumâſſe glorioſum eſſe duxit. Hanc ob cauſam, anno 1613. Jenam benignam ſemper Muſarum

rum altricem virtutumque omnium Palæſtram, curſum parat, & acceptus ſtatim Profeſſoribus, jucundus commilitonibus, carus ibi omnibus factus eſt. Innotuit enim Viris eruditorum optimis, & optimorum eruditiſſimis, UNGEPAVERO præſertim SUEVIOQUE, magnis ICtis: & hujus quidem convictu contubernioque, biennii ferme ſpatio, uſus eſt. Iſtum autem inprimis audivit, & ita audivit, ut maxima minima ab eo audita, perdiſceret: hunc obſervavit; hunc coluit, viciſſim obſervatus cultusq; plurimum. Gnarus enim erat optimè, optimum eſſe, optimorum virorum favorem & amorem ſibi conciliare, ad quos aditus tibi liber pateat, per quos ad virtutis & doctrinæ templum perducaris. NEMO enim neſcit, tenacius hærere, & in interiora pectoris conclavia deſcendere melius, quæ ex ore tantorum Virorum propinantur. Parum etiam juvabat prodeſſe COJENIUS, multa multis laboribus, ſudoribus multis, multis vigiliis intra muſei ſui ambitum, ſibi corraſiſſe, niſi quis in lucem prodeat, & ut ita creſcat ampliùs, & ad majora undique excitetur. Latet enim quis quamdiu intra privatos cancellos latet. Quod ſi prodit in publicum, quanto magis eminet? Repreſentate Vobis, Auditores, in arena ſtantem Roſcium! cingitur hîc ſplendidiſſimâ virorum coronâ, aures animosque attollunt, ſuaque in Roſcium tela vibrant plurimi; maſculo ille animo vibrata excipit, & viciſſim in eosdem ſua ejaculatur ſpicula,

ita,

ita,ut feliciter tandem triumfet, & gloriæ palmam exinde reportet. Non aliter de noſtro cogitate Roſcio, qui vires etiam ingenii ſolenniter periclitatus eſt,&in arenam;ſed glorioſiſſimam deſcendit,ſub præſidio nimirum Excell: Ungepaueri publicè diſputans, laudem inde ac gloriam reportavit maximam!Sic,ſic vividum pulcerrimæ Juventutis florem ac decorem, quem multi luſus inter & luxus perire patiuntur, inter graviſſima ſtudia conſumſit! Sic, ſic immenſa ſtudii juridici ſpatia emetiri conatus eſt! Felicem,quisvis ſic in ſtudiis ſudat! felicem qui ſic terminat! Quantum aliàs in ſtudiis accedat ac decus,quanta,ex peregrinatione, animo prudentia,nemo non intelligit. Cum enim ad judicium ſubactum, ſtudium non leve, conſilium prudens requiratur,experientia,prudentiæ magiſtra itidem accedat,neceſſum eſt. Hæc quidem domi inchoatur; foris tamen rubuſtior redditur: domi ſuſcipitur, foris perficitur,non exinde,tamen,ſi quis tantùm multa videt,ſi pedes paſſim circumfert & oculos. Vident multi victoriarum tropæa, magnificas urbes,ſpecioſas portas: vident altas turres,palatia regia,inſigni opere, transmarino murmore, auro argentoque diſtincta vident; domum redeuntes, quid, niſi ſe ipſos reportant? O peregrinatores malè curioſos! malè feriatos! PRUDENS animus videt ea, quæ vidiſſe aliquando proficuum ac ſalutare accidat. Inſpicit præſentia: eruit abdita: latè diffuſa emetitur: ſectatur remota: altè

con-

conſtituta penetrat: aperta, operta obſervat. Prudens animus imperiorum fata, fatorum eventûs, eventuum cauſas, cauſarum momenta expendit, milleformes animorum formas animo examinat, induſtriâ aſſequitur, ſtudio indagat, ſolertiâ ponderat, judicii acumine rimatur. Animus prudens morum elegantiam obſervat, notat leges ac jura, in bonos præmia, in malos ſupplicia & pœnarum exempla connotat: undique modeſtè curioſus eſt, & curiosè modeſtus eſt! Omnes actiones, omnia, quæ ad ſcientiam, prudentiam, & mores faciunt, prudens animus obſervat. Hæc dum dico, dum liberius nonnihil exſpatior, peregrinatorem intelligitis notari; ſed peritum; ſed prudentem, & ſagacem, inprimis B. COJENIUM, qui peregrinari ita voluit, non circumvagari, aut doctior & melior, ut ad vitam ſapienter inſtituendam paratior & Patriæ utilior, ex hoc, ut ſic loquar, mercatu revertere-tur. O ſolertem ejusmodi peregrinatoris ſtudioſi prudentiam! Hâc verò duce, nobiliorem orbis terrarum partem, Germaniam, regionum quarumcunque, eo præſertim tempore, germinantiſſimam, peragravit. Lubecam & Hamburgum, ocellos emporiorum præcipuos, inviſit: Viros ſibi, virtutis & doctrinæ fama inſignes, convenit: eorum favorem ambiit, amicitiam obtinuit, ut merces inde pretioſiſſimas reportaret. Amorem, quem attulit, retulit. Hinc Luneburgum & Magdeburgum profectus, quicquid vel propter vetuſtatem admirabile, vel pro-

propter novitatem commendabile, vel propter adminiſtrationis formam ſcitu dignum, vel propter reipubl. celebritatem inſigne erat, ſuũ fecit. Poſthac primariam illam orthodoxæ doctrinæ ſedem Wittebergam, adiit; ſed infeſta ac infauſta peſtis, non ſatis tutum ibi domicilium promittens, in Bohemiam ire ipſum coëgit. Luſtratis igitur Bohemiâ, Luſatiâ, Marchia, & aliis Regionibus nobiliſſimis, roſarum & Muſarum hortum, ubi primos eruditionis academicæ flores collegerat, repetiit. Mox anno 1615. per Pomeroniam, & confines Regiones, Warſaviam contendit. Non multò poſt Uratiſlaviam, Numburgum, Lipſiam vidit. viſis omnibus & obſervatis, ad præcipuam illam Palladis officinam, elegantiæ & doctrinæ ſedem, Jenam, rediit, virorum clariſſimorum conſuetudine denuò gaviſus utiliſſimâ, ut ſemper doctior, ſemper melior evaderet. Ita ſcilicet peregrinari decet! ita COJENIUS peregrinatus eſt, & nonniſi, qui ſic peregrinatus eſt, verè peregrinatus eſt. Hæc igitur ſolidioris boni fundamenta jecit B. Noſter, quibus parum aliàs firmatis, quicquid ſuperſtruxeris, corruit. Navata verò feliciſſimè tam ſedula, tam conſtanti in ſtudiis induſtria, latere diutius non potuit; ſed in maxima famæ celebritate & hominum oculis verſatus eſt. Sicut flamma cinerum recondi tumulo non poteſt, multò minùs opprimi: ita virtus excelſa, virtus auguſta, omni flamma vehementior, intra anguſtias compeſci non poteſt;
ſed

ſed diffundit ſeſe undique. Jam dudum ipſa civem ſuum Patria deſiderabat, ſuiseum bonis voto deſtinans. Illa ergò, quæ COJENIUM ſemper, quam COJENIUS ſemper mutuo affectu proſecutus erat, in ipſo adhuc ſtudiorum ſtadio Jenæ verſantem, omnium judicio ac conſenſu, Secretarium Aulicum conſtituit. Quid ad hoc B. Noſter? audebo dicere: ipſe de ſe faſſus eſt: perculſus novitate rei ſtupuit: Neque mirum! præter votá, præter exſpectationem omnem, quicquid accidebat, accidebat. Promto tamen & alacri animo concreditum ſibi ſuſcepit officium, fati ſui curſum videns, videns vota Reipubl. Patriæ, Warſaviam proinde extemplo ſe contulit, ut, qui antehac ſibi laboraverat nunc Patriæ inſerviret. Antehac experimenta eruditionis non vulgaria dederat aliis; quia ergo dederat, campus ei nunc dabatur ſpatioſus ac ſpecioſus, in quo, quid demum poſſet, oſtentare poſſet. Et hoc ita egit, ut, quicquid patria de eo ſibi promiſerat, feliciter impleret. Niſi fallor, cogitationibus jam veſtris præcipiſtis, quæ adeptus eſt, inſignia plurima: quo autem modo, ac medio? Non imagines majorum, non munerum magnitudo, non blanditiæ & interceſſiones, non ambitio viam ipſi ad officia monivêre clariſſima; ſed virtus laudatiſſima, ſemper illum comitata virtus, inquam, ipſum ad iſtos dignitatis gradûs extulit. Mirum profectò eſt, nec tamen novum, Secretarium ſe neſcivit; & tamen

oo fuit,

fuit. Sic vocatus ex illis locis priùs fuit, quàm diſceſſit: privatus adhuc, ſplendidè inclaruit. Et ſanè cum nobiliſſimus eſſet, quomodo latere potuit? cum Patriæ addictiſſimus, quomodo debuit? Tales ſui admiratores ubique inveniũt, & publicæ famæ tuba efferuntur. Bene autem honores obtinet, qui ut B. Noſter, obtinet, qui obſequii ſui caritatisque in Patriam qui reverentiæ ſuæ in Patriæ ſuæ Patres præmium obtinet. Tanta enim illa in B. COJENIO fuerunt, ut, poſtpoſita etiam ſuorum in Patria viſitatione, ſuperiorum nutibus ſe ſubmittens, ſpartam, quam nactus erat, aulicam, ſtrenuè adiret. Audiant hæc de B. Noſtro inſidioſi honorum aucupes, qui, quocunque modo poſſunt, in dignitates irrepunt veriùs, quàm intromittuntur; qui ſe obtrudunt magis, quàm accedant. Hæc enim res, cum ubique reprehenſionem meretur; tum in publicis, non poteſt non mereri maximam. Sed jam tempus eſt, A. ut Patriæ COJENIVM reſtituamus. Anno igitur 1619. revertitur Patriæ negociator felicisſimus: revertitur ſuis acceptisſimus, omnibus deſideratisſimus. Suum Patria *Cojenium*, *Cojenium* ſuum amplexa eſt! Suum amplexi omnes, exoſculati omnes! Præmium autem expeditionis in aula felicisſimæ ne deeſſe: quomodo enim deeſſet? mox aditum ad altiora obtinuit, unde, per omnes publicorum officiorum gradûs ad ſupremum Reip. faſtigium poſtmodum adſcenderet.

ret.

ret. Supremus anno *1626*. Curiæ Secretarius factus, exhauſtisque illius officii laboribus, Anno 1630. majori honorum apice condecoratus, Syndicus conſtitutus eſt. Dignitatem autem iſtam cum dignitate geſſit, & ita geſſit, ut majori dignus haberetur. Cum enim Ampliſſ. Senatus miram in eo judicii acrimoniam perſpiceret, cum exquiſitam in negotiis ſedulitatem videret, cum dexteritate prudentiaque conjunctam eximia, quod reliquum erat, quàm ut per honores ad honores proveheretur? Unanimi proinde Senatûs decreto, omnium applauſu, conſcendit, fauſtisque votis ac fatis in ſolio dignitatis Conſularis, ſolio Patriæ ſupremo, anno 1542. collocatus eſt. Salve hîc Pater Patriæ, *Cojenî nobiliſſime*. Liceat & mihi oborta tum ex dignitate gaudia verbis meis libare. Salve jubar familiæ ſplendidiſſimum, cujus ea radiis lætius ſubinde effloruit! Salve, quo nomine nunc verè gaudes, Conſul optime! Tuâ curâ, juxta aliorum, Tuâ vigilantiâ, latiſſimo reſpubl. incremento hucusque floruit! Conſul eras, &, Conſulem Te eſſe, memineras, ut optimus eſſes, & nihil infra Te, niſi quod infra Conſulem, putares. Conſul eras, audiendo facilis, reſpondendo benignus, conſilio auxilioque promptiſſimus, qui conſularem dignitatem, non tam dignitatem eſſe, quam onus, quam officium laborioſiſſimum, & ſciebat & ſentiebas, in quo ſerviendi alacritate om-

nibus gratificandum ſit. Hinc amabaris impenſè, quia amabas alios: & nihil in Te erat, quod non amaret, quod non amaretur. Sic autoritatem cum humanitate temperabas, ut non poſſes non ſummis atque infimis carus eſſe. Quis non felicem iſthoc nomine rempubl. dixerit, in qua autoritatem humanitatis condimento miſcent reip. Proceres? Quis dignitatem tanto viro: quis virum tanta dignitate digniſſimum fuiſſe, non fateatur? Poſt hæc autem ut labores laboribus cumulentur. S. R. M. voluntate BURGGRAVIUS tandem factus eſt: acceſſerunt temporis ſucceſſu alia honorum onera, ut Eccleſiaſtici. Conſiſtorii Præſes, Pupillorumque Præfectus, ut Territorii Uxkellenſis & Kircholmenſis, Cancellariæque & Gymnaſii, ut Scholæ, Bibliothecæ, Typographiæ, & Stipendiariorum Ephorus ſupremus fieret. O virum meâ; ſed quid meâ dico? virum noſtrûm omnium laude majorem, qui tantis laboribus par fuit! O humeros validiſſimos, qui tantum & tam varium pondus tulerant! O cœleſtem denique animam, qui tantis rebus præfuit ac profuit! Nihil enim hoc loco dicam quod decem legationibus de rebus graviſſimis, de rebus tali tractatore digniſſimis, tum in aula Polonica, tum Suecia, functus fuerit, & quidem ſexies, ut Secretarius: ter, ut Syndicus; ſemel, ut Conſul providentiſſimus. Talis enim ubique erat, ut non poſſet non felici

lici omnia ſucceſſu expedire. Nimirum ut in gladio aliquo permagni intereſt, cujus manu regatur; ita in legationis munere non infima ſucceſſus ſpes exinde naſcitur, ſi digno nempe concredatur. MAGNA negotia, magnis curatoribus egent. Quis, talem fuiſſe COJENIUM, non dixerit? non ſolùm domi; ſed foris etiam, ut mirum nemini videri poſſit, quod magnus ille animus, ad magna, apud magnos, obeunda toties electus fecerit. Magnarum rerum capax fuit, in legationibus præſertim, totius Patriæ ſalutem concernentibus. Concipite animis veſtris Auditores, homines aſtutos, venenatos, ſagaciſſimos, in omnium fallaciarum ſchola eruditiſſimos, & cogitate, quantâ cum illis agendi prudentiâ opus ſit, quantâ ſagacitate: fatebimini haut dubiè, quod tantâ opus ſit, quanta ullibi. Tales autem fuêre Jeſuitæ, cum quibus adverſariis hujus civitatis verſutisſimis, COJENIO in aula Polonica certandum fuit. Ita igitur certandum fuit, ut, nonniſi duce prudentiâ, tot ſyrtes, tot vada ſuperaret. Quemadmodum ſolis ſplendor reliquorum ſiderum ſplendorem vincit: ita, in maxima virtutum corona, virtutum corona, maximè præfulget, prudentia. Illa vitæ magiſtra, omnium bonorum conſiliorum Præceptrix, omnium rerum moderatrix, omnium virtutum lux atque Dux præfulget maximè. Hâc luce præviâ,

 ob-

obſcuriſſimas quoque negotiorum ambages feliciter,in auguſtiſſima etiam Suecorum aula, ſuperavit. Utrinque enim officium hoc illuſtre,ſed plenum periculis,plenum moleſtiis,exornare ſtuduit. Et ſanè, munus hoc legationis qui ſuſcipit,arduum næ ille ſuſcipit! Quis ſine defatigatione tam illuſtris auditorii legati laudes & virtutes recenſeat? quis curas rerum agendarum ſolertiſſimas? Tales curæ, tales virtutes fulgentiſſimum in COJENII pectore decus & ornamentum fuerunt, ut intricata peritè foveret,obſtacula providè amoliretur,&, quid fugiendum,quid amplectendum eſſet, inſigni vigore ingenii, & oculo prudentiæ emiſſitio perſpiceret, QVANTACUNQVE autem prudentia ſit, niſi fides adſit, aſtutiæ peſſimæ nomen meretur. Inter reliquas; imò ante reliquas virtutes, quibus Patriæ felicitatis tutores inclareſcunt,fides fulget maximè. Hac ſine ornamenta cætera obſunt potiùs, quàm poſſunt. Quid promiſſa ſibi volunt, niſi fides fieret? quid verba,niſi vera? ſi rebus vidua, fidei ſimulacrum vide! Ancora hæc ſacra eſt,quâ in negotiorum pelago ſecurus homo navigat, turbinum etiam in ſultibus ac tumultibus quibusvis major,quibusvis ſuperior,Quis verò hanc,quis in COJENIO fuiſſe neſcit eximiam? Privata & publica fidei ſpecimina plus ſatis eam loquãtur, ut hanc in eo laudem laudibus perſequi multis, opus non ſit. Si enim multa paucis dicen-

dicenda ſunt , prout meritò hîc dicenda ſunt, quam ſincerè cum amicis verſatus, quàm promptè illos juverit, & ita prorſus , ut non tantum verbis; ſed reapſe fidelem illis amicum ſe præſtaret, omnes nôrunt. Vos hîc convenio, quorum ora in tueri licet, Auditores qui ſpectabili veſtrâ præſentiâ præſens hoc auditorium exornatis! Vos ipſos teſtes omni exceptione majores convenio! Annon ille Vobis omnibus, omni tempore fidem ſuam, ſuam ſinceritatem probavit? Date modò mihi veniam, quod inter laudes B. publicas de privatis aliquid tango. Publicas tam notas ſuo omnibus, ut illas ſæpe ingerendo Vobis videar diffidere. NULLIBI minùs diſerto eſſe licet, quàm ubi maximè licet. Quanquam hoc tacere nequeam, quod, nullis animum muneribus corrumpi paſſus , illibata ſemper fidem ſtuduerit ſervare. O rarum tantæ fidei virum! Æterno, ad omnem poſteritatem, encomio effertur fidiſſimus Patriæ ſuæ Pater, Epaminondas, quod ſe magno auri pondere ab Artaxerxe, per Micytham corrumpi non ſit paſſus. Miſſus ſcilicet ab Artaxerxe Micythas, adoleſcens inſignis , ad Epaminondam erat, quem tam impenſe dilexerat hactenus. Micythas Epaminondam ſuaviter compellat, & ingentem auri copiam ante pedes ejus deponens; En ! inquit, cape Princeps à tuo altero tuo! Quid ad hæc Epaminondas? Voce iratâ, nobili tamen: quid, Micytha; mihi adfers, re-

ſpondet: ſplendidas terræ laminas mihi adfers. En tibi, quæ apportâſti, repete! Non orbis terrarum divitias, præ fide in Patriam, accipere vellem. O invictum animi robur! ô dictum mentis aureæ bracteatum? Macte hoc animo, Princeps animoſe! hâc virtute, hac gloriâ immortalitate donatâ, macte! Laus tua iiſdem, quibus ſolis curſus regionibus continetur. Et in tanti Viri imagine, COJENII quadantenus, tanquam in ſpeculo, apparet limpido! Hac enim virtute famam quoque & immortalitatem, vel ſolâ, meretur, quod majorem muneris, quam munerum quod potiorem laudis, quam lucri rationem habuerit. Inſitum videtur eſſe mentibus ingenuis, Patriam, quæ illas gremio & ſinu ſuo primùm excepit, in qua infantia illorum vagiit, pueritia luſit, adoleſcentia crevit, juventus ad optima quæque educata eſt, amore ſingulari proſequi. Unde magnum illud decus eſſe ſtatuunt, gloriæ & famæ integritatem ex officiis publicè in Patria geſtis, reportare. INFIRMA verò famæ cura eſt, aut potius nulla, in iſto, quem munerum fames, excruciat. Periit, cui, ex hoc præſertim morbo, periit fides! Quanquam ſola hæc in B. Noſtro non fuit virtus: imò virtus hæc conſtantiæ firmamento & fortitudinis robore in ipſo ſolidata fuit. Nulla ab officiorum curis pericula, nullæ ſævientis fortunæ tempeſtates avertere virum potuere; animo ſemper intrepidus, infractusque

emi-

eminebat, ut verè non ANDREÆ modò nomen; ſed inprimis omen quoque obtineret. Nemini ignotum eſt, quod viris, præſertim in magiſtratu conſtitutis, varia plerumque accidant. Optimè etiam meriti variis periculis, variis incommodis premuntur, ſive fortuna, ſive calumnia eorum cauſa exſiſtat. Sed hoc ſummo eorundem bono, quia à ſummo bono fit. Quî enim melius probari poſſent? quî commendatiores evadere? NULLIUS mens, tam demens eſt nullius cor tam vecors, qui neſciat, quod maximam magnanimitatis gloriam mereatur, qui cum ſuis feliciter hoſtibus conflictatus eſt. Quid excellentius, quam ut fortis & magnanimus conſtantiam iſtis], ſi quæ occurrunt, uti ſæpe occurrunt, difficultatibus opponat, & ad omnem fortunæ impetum imperterritus ſtet atque immotus! Et ſic B. Noſter ſtetit, dum, non minùs domeſtica, quam publica incommoda expertus, fortunæ fluctibus non eſt ſubmerſus. Nimirum ſicut cautes tempeſtatum injuria non læditur, non frangitur: ita fortunæ injuriâ non dejiciebatur fortis animus; ſed acrior ſurgebat & alacrior: quid ita? Gymnaſium patientiæ virtutisque illi erat, quod ipſum ad omnem caſum à puero formaverat, quod ad omnem caſum firmaverat, ut quibuscunque etiam inſultibus immotam animi fortitudinem opponeret. Quid verò illam ad hæc impulit? amor in Patriam, ne ullas, pro Patria, difficultates ſuſcipere vereretur, aut in pingui otio conſene-

ſeneſceret. Quid enim imperantibus difficile, modò amor in Patriam, amor in cives adſit. Nullam amans exhorreſcit difficultatem, nullos refugit labores, modò amati ſalus promoveatur. O amorem in Patriam & cives utiliſſimum, quo tu flagrâſti, Patriæ amator piiſſime, cum & ſtudia tua ad illius decus omnia, omnes actiones pro ſalute ejus promovenda, inſtitueris, loborum nunquam ſatur, quando utilem ſaluti Reipubl. navare operam poteras. Inter præcipuas: quid? ante præcipuas curas Patriæ cura Tibi curæ ac cordi erat, ut omnes, infra virtutem tuam, moleſtias, ſupra difficultatem amorem tuũ patriæ probares. Quantum aliàs felicitatis publicę in eo ſitum eſt, ſi amantes ejus cives exiſtant? ſi ejus gratiâ agant omnia. Hi n. ſunt, qui ſalutem publicam lætiſſimo ſubinde incremento augent: hi ſunt qui perpetuo florentem vigore aſſerunt! Intuemini illam olim gentium principem atque dominam Romam: quo demum alio, quàm civium ſuorum amore, tantum robur obtinuit? Ecce inter primos Gen. Cipum! qui, oblatum ſibi imperium; ſed libertate Patriæ invitâ, negligens, voluntarium ſibimet exilium & perpetuum elegit. Quid eum, niſi amor in Patriam huc egit? Cui non innotuit virtus M. Curtii heroica? Juvenis genere nobilis erat; ſed genio nobilior: ſuâ quoque vitâ Patriæ ſalutem potiorem habuit. Quis exempla plura orationis flore conveſtire tam brevi tempore

au-

audeat? omnibus niſi fallor, præconiis majores tales, omnibus laudum titulis ſuperiores exiſtunt! Sicut igitur vaſtiſſimum ingreſſi mare, id maximè curant, ne, cognito ſubmerſionis periculo, in altiſſimam ejus profunditatem temere deferantur; quin potiùs, ſaluti ſuæ conſulturi, littus legunt, nec evehuntur altius, quam aut vires, aut navigiorum, quibus utuntur, conditio permittunt: ita mihi quoque faciendum video: cum profundum illud aliarum in B. Noſtro virtutum, ſine periculo ingredi nequeã, littus mihi hactenus earum legendum, hoc eſt, aliquot tantum, eæque exſtantiores eligendæ fuerunt, ex quibus tamen, quantus omnium in COJENIO ſplendor fuerit, omnibus facilè appareat. Veſtram verò appello fidem, Auditores, veſtram humanitatem, à qua ſuppletum iri, recordationem laborum exantlatorum, ſatis confido, quod mea mihi imbecillitas non permittit exſequi. Cui enim notius, quam Vobis, Patres Ampliſſimi, quam prudenter, quam fideliter, quàm fortiter, quàm denique amanter omnia ad Patriæ ſalutem & incolumitatem officia adminiſtraverit? Felicem noſtram RIGAM, felicem Patriam, quæ talem Conſulem genuit, nutrivit, habuit! ſed habuit! Habuit quoque illum domus nobiliſſima, cujus quidẽ decus ipſe dudũ matrimoniis exauxit auſpicatiſſimis. Tãtis certè B. Noſtri virtutibus ea digna fuerunt. Sicut nitidus fulgentiſſimorum ſiderum ſplendor, luce creſcit

creſcit mutuâ: ita ſplendorem ſine dubio, inſigniter, mutuâ clariſſimarum familiarum luce adaugerit nemo dubitat. Hunc in finem dulciſſimam tori ſociam, vitæ curarumque conſortem primò ſibi 1620. adjunxit, Virginem nobiliſſimam, virtutum omnium choragio conſpicuam, ANNAM, Nobiliſſimi quondam & Magnifici, deque hac republ. benè meritiſſimi Dn. JOANNIS ULRICI, Patriæ tum temporis Syndici: paulo poſt Proconſulis, Conſiliarii Regii, & Vice-Præſidis Judicii Aulici Dorpatenſis filiam. Quem quidem virum; ſed quantum? tacitâ vos commentatione vobiſcum modò repetere, & vultum illum gravitatis thronum, pectus muſarum & prudentiæ ſacrarium, os ſuadæ Tullianæ domicilium, totum poſtremò corpus omnibus Gratiarum donis ornatum, adhuc in memoria venerari, facilè conjicio. Non enim poteſtis non impræſentiarum ejus reminiſci, cujus fama nunquam, apud vos inprimis, conſeneſcet, cum eam immortalia, in hanc Rempubl. merita in omnis poſteritatis cultum æternum vigere, florere, ſemper juveneſcere faciant. Quis dignum tantis Viri tanti virtutibus matrimonium hoc fuiſſe non dicat? Hanc ergo Ulricam nactus, optimam conjugem, ſedulam œconomam, &, quod majus eſt, fœcundam matrem nactus eſt. Qui verò alii, quam nobiliſſimi, ex hoc nobiliſſimo matrimonii horto, floſculi prodire potuerunt?

Pro-

Prodierunt ergo pari venuſtate morum ac virtutum JOANNES JACOBUS ANDREAS, ANNA, EVA, Dorothea, nec prodierunt tantùm, ſed feliciſſimo inſuper incremento effloruerunt, ut ſuaviſſimo virtutum odore voluptatem atq; gaudia Parentibus adferrent ſuaviſſima. Sed ô fugitivum felicitatis hujus bonum. Sicut in mari multa ſalſa occurrunt;ita in hac vita, in matrimonio præſertim,plurima expertus eſt COJENIUS. Prima præmatura filioli Andreæ mors attulit;ſed graviora imminebant:nondum XI. annos cum conjuge cariſſima egerat,& jam egerat! O calamitatem longè maximam! tam properè, tam ſubitò animam ab anima divelli,& dolore quidem partûs divelli? Quid putatis? num plus gaudii veniens attulit, an doloris abiens? plus certè doloris hîc attulit! Quæ enim gravior dari poteſt & excogitari divulſio? quod doloris vulnus acerbius, quam cum mortis inclementia unanimi fide corda ligata diſſolvit! Ut verò tanto dolori malagma adhiberet, ut cicatricem ei obduceret aliquam, ad ſecunda vota Anno 1633. tranſiit, ductâ in matrimonium virgine Nobiliſſimâ, & nullo non virtutum genere florentiſſimâ CATHARINA Nobiliſſimi Spectatiſſimique Viri Dn. ALEXANDRI Koenigs / hereditarii in Butnum Majoris Collegii ſenioris relictâ filiâ, viduâ nunc longè mœſtiſſimâ. Cum utraque vitam coluit laudatiſſime,ſuaviſſimè. Non

Erin-

Erinnys, improba tumultuum obſtetrix, non Alecto domum infeſtârunt; ſed amor mutuò ſuaviſſimus ibi habitavit, ut cytharæ inſtar eſſet ipſorum matrimonium, quæ dulciſſimâ concentuum harmoniâ, dulciſſimum ſonum edit. Sed hæret jam ac horret animus, Auditores, poſtquam ex tam læta, tam jucunda rerum copia, in triſtiſſimum, proh dolor! caſum devolvor. Utinam nobis nunquam innotuiſſet! Filium tanto Patre digniſſimum, *Cojenius* habuit, in quo, tanquam in ſpeculo, majorum reſplenduit gloria. Nihil humile, nihil mediocre, illius promittebat animus. Laudabili inſtituto libros ... im armis, calamum cum gladio, Palladem cum Marte conjunxerat Nobiliſſimus Juvenis, JOANNES COJEN, ut etiam, ſub Chriſtianiſſimo Galliarum Rege, Prætorianorum Equitum Præfectus conſtitueretur. Hic latus ei ac lætus glorioſæ fortitudinis campus dabatur, in quo cum laude ac gloria certaret, & Patri aliquando magno ſolatio eſſet & gaudio. O ſi modo virtuti ejus fata reſpondiſſent! dicam, quod vel ipſa audiat invidia, majorum ille ſuorum gloriam, cum ſui ipſius gloria, fuiſſet ſupergreſſus. Summam verò rerum humanarum inconſtantiam! Fera ac ferrea parca, hanc domui nobiliſſimæ felicitatem invidens, manûs æternum victuro ſævas ac ſcævas injecit, ipſumque ex mortalium contubernio tam ſubitò abire juſſit! Si autem quæritis, quomodo mortem hujus filii, filii unicè a-

cè amati, unicè æſtimati, B. Noſter tulerit? tulit, ſicut alias ſortis improbæ turbas; ſicut primæ uxoris diſceſſum tulit, hoc eſt, patienter & maſculè! Carus mihi, ait, fuiſti, ſed carior Deo! Placuit Deo, Te hinc abire placet & mihi: quod dedit repetiit! Quanquam inſigne mærorum ſolatium & lenimentum, ex feliciſſimis trium filiarum matrimoniis, hauſerit, cum eas Viris in illuſtri famæ theatro conſtitutis, Viris inter optimos clariſſimis, inter clariſſimos optimis tradiderit. Intelligitis utique Vos, qui mœſtam inter nos pietatem præcipuè oſtenditis, hîc deſignari: Vos, Magnifice & Nobiliſſime Dne. PAULE ab HELMERSEN, Ampliſſime & Conſultiſſime Dne. JOANNES MAIER, Reverende & clariſſime Dne. M. HERMANNE BAUERE, Viri ſplendidiſſimis officiorum & honorum titulis hinc inde ſpectabiles & venerabiles, generi B. Conſulis Laudatiſſimi, quorum modeſtiam meritis hîc laudibus onerare ecquis audeat? Non poſtremam tamen dixerim ex illis, quod prudentiſſimo B. COJENII judicio digni tanti Viri generi emineatis. Optandum alias fuiſſet, ut Vir, tantâ virtutum gloria ſpectabilis, incolumi ſemper vigore præeſſet & prodeſſet Patriæ. Sed tot Siſyphiis exhauſtus laboribus, tot itineribus defatigatus, quid mirum, ſi viribus tandem defecit? Ante annos quidem decem gravi hemiplexias malo concuſſus & ita concuſſus eſt, ut animum quoque

que ingens quaſi doloris telum tangeret. Sed Dei tamen providentiâ admirabili tot annos, præter ſpem multorum, Patriæ bono ſervatus eſt. O ſi modò mors immortalitati ejus, & multorum bono eum non invidiſſet, adhuc ſervatus eſſet! Verum, cum, ex tanto malo, imbecillis admodum eſſet, vehemens morbi impetus Senem noſtrum, ſeptimanis abhinc pluribus, invaſit, attrivit, dejecit. Morbus erat pertinax & acris, eò etiam pertinacior & acrior, quia ſubitus, quia inſperatus erat, & inter Patres Patriæ COJENIUM verſantem invadebat. Ipſe, velut miles intrepidus, in ipſa quoque ſtatione, mori paratus erat. Ne autem vitæ prodigus haberetur, naturæ Myſtas, Medicos adhibuit peritiſſimos, fideliſſimos; ſed morbus erat, inſuperabilis omnem medicorum induſtriam fallens. Hoc igitur ingraveſcente, corpuſculo admodum concuſſo, divina anima, toto tempore, quo lecto affixus erat, vel cum Deo, vel de Deo loquebatur. Semper gemitus, ſemper preces ad Deum fundebat ardentiſſimè! Ut heliotropium ſolis iter ſequitur, & ad ejus ductum vertitur: ita nonniſi ad Deum mens ejus ſeſe convertebat. O feliciſſimam animam, quæ nondum inter mortales eſſe deſierat, & jam cum Deo erat! Non dum corporis vinculo ſoluta erat, & jam inter cœleſtia verſabatur! O beatiſſimam animam, quæ æternitatis gaudia prægùſtabat! Non multò autem poſt, cum, paſtus ſacro epulo &

lo & triſti diſceſſus ſigno aliquoties edito, omnibus & ſingulis ultimum illud vale! dixiſſet, cum Patriæ ſuæ fauſta omnia, omnia felicia precatus eſſet, die Sabbathi, qui erat XI. Calendarum Martii, clauſis oculis, ut nihil in mundo immundo amplius rideret, die Simeoni ſacro, cum Simeone animam cœli traducem, quæ in hoc corporis gurguſtio LXVII. annos cōmorata erat, ſub veſperam, horâ XI. ſine ullo mortis motu, ſine ullo metu, Deo ſuo reddidit. O mortem quibuscunque optatiſſimam! Ita qui vixit, malè mori non poteſt! ita qui mortuus eſt, non potuit malè vixiſſe! OPTIMA vita, optimâ morte terminatur! digniſſimâ morte vita honeſta coronatur! Nec coronatur etiam, niſi qui beatâ morte coronatur. Sed ô atram nobis & funeſtiſſimam lucem illam, quâ Nobiliſſimus COJENIUS noſter cecidit! O cladem, ex unius Viri obitu, ſeriò dolendam plurimis. Omnes meritò querelis illum & lacrumis poſt mortem proſequi debent, quem omnes, in vita, ſuum delicium, amorem ſuum, ſuum decus agnoverunt. Ite lacrumæ, lacrumarum fontes aperite! Quanquam quid lacrumas dico? quibusvis lacrumis hoc funus acerbiſſimum eſt ſuperius. Huc ades Patria, & vices tuas dole! Tuum amiſiſti Burggravium, imò Patrem tuum fidiſſimum! Defle illum largiter, & memoriam ejus ſanctiſſimam in pectoris ſcrinio reconde! Huc ades Eccleſia Sanctiſſima, & vices tuas

dole! amaſiſti religionis orthodoxæ aſſertorem, pietatis promotorem. Luge Curia ampliſſima! amiſiſti Proconſulem meritiſſimum juſtitiæ patronum incomparabilem. Luge Cancellaria! qui tuus fuit Ephæus, ille heu fuit! Luge tantâ clade afflicta Schola! qui tuus Protoſcholarcha fuit, vindex ſalutis literariæ; ille heu fuit! Lugete pupilli! habuiſtis tutorem ſed habuiſtis. Lugete Stipendiarii! habuiſtis benefactorem; ſed amiſiſtis. Huc ades, Muſa Gymnaſtica, ad luctum tu quoque vocaris, quæ tanti Viri jacturam feciſti! In lacrumas voces redeant! tanti ſiquidem jacturam viri nulla poteſt eloquentiæ, quàm lacrumarum copia, perorare. Quàm benignum bonarum artium Mœcenatem amiſiſti! Non videbitis hoc loco veſtra poſthac animantem exercitia Protoſcholarcham, commilitones! Non videbitis magnam hujus Lycei lucem! non videbitis veſtris commodis invigilare! lucere deſiit! invigilare deſiit! Lugete omnes, omnes COJENIUM deflete, cũ eo mortuo decus omniũ, omnium Parẽs, ac Patronus mortuus ſit. Quanquam quid dico mortuum? NON moritur, qui ſic moritur! Vivit adhuc & in ore omnium, in animis omnium vivet. Vivet nominis magnitudine; diuturnitate famæ vaſtam temporum profunditatem æquabit: immortalis ille cum immortalitate contendet. Ad vos verò meâ ſingulariter pergit oratio, mœſtiſſimi Generi, qui tam

gravi-

graviter lugetis: quid verò lugetis? Num repoſcitis beatè mortuum? invidia eſt, illius quem cum gloria ad cœleſtia deductum nôſtis palatia, in miſeriarum valle, præſentiam acri deſiderio, ſuſpicare. Contra pietatem eſt, in æterna Dei voluntate humiliter non acquieſcere. Ad mortem omnes, quotquot ſumus, nati ſumus. Qui queritur mortuum, queritur hominem fuiſſe. Pietas illum & probitas eò deduxerunt, quò Deus deduxit. Non ille ad vos; ſed vos ad illum venietis. Luctus nos ad mortuos deducit, non mortuos ad nos. Cogitatis quidem: multum eſt, quod perdidimus; ſed majus eſſe, quod accepit ipſe, cogitate. Vivit adhuc ipſe cum viventibus apud viventes. Mortalitas ejus ceſſavit, non vita. Quin Te potiùs, beate ſenex, ex animo ſalvere jubeo! Salve vindex ſalutis publicæ fortiſſime; jam, ſalutis nunquam immutandæ poſſeſſor æterne! Salve immortalitatis ſemper ſtudioſa meus; jam immortalitates hoſpes glorioſiſſima! Salve contubernales ſanctorum Apoſtolorum, quorum auditor per omnes vitæ dies feciſti aſſiduus! Tu ex hac vitæ eremo ad cœleſtia tranſiiſti regna! Tu ex tenebris in lucem, ex caducis in æterna commigrâſti! Tu jam inter brachia Salvatoris tui molliùs ac meliùs quieſcis! Quàm lætaris modò, qui inter ſuaviſſima beatorum conſortia, inter lætiſſima angelorum jubila ac tre-

tripudia lætaris· Quàm triumfas modò, qui inter ſplendidiſſimos majores, cum nobiliſſimis ſoceris, cum ſuaviſſima Tua ANNA ULRICIA, filiisque beatiſſimis, CATHARINAM ibi Tuam, & nos omnes exſpectans, æternùm triumfas!

FINIS.

